

116,4

22.7.19,

Carta bona: fuit
inof. fuit, ob. huius
omne auctores huius
lex designant, ob
apostolicis noli;

ENARRA
TIONVM QVADRA-
GESIMALIVM
THESAVRVS

NOVVS,
Non ē in & *Exg.^o 4707*
Ad Christiana decus pietatis denuò recognitus.

AVTORE PETRO A' PALUDE.

Huic accessit Index rerum memo-
rabilium locupletissimus.

LUGDUNI,

Excudebat Nicolaus Petronillus.

MDLXI
Es del Col. de la Comp. de Hs. de Inate
del Colegio de San Gregorio Compañía @ 1725

CANDIDO LECTORI

TYPOGRAPHVS S.

Eximium hoc opus non vulgarem pijs Lectoribus commoditatem allaturum, nunc emendatius, quàm hactenus fuerit, curauimus in publicum emittendum: in quo diligenter recognoscendo, & proprio nitore restituendo quantum sudoris adhibuerimus, perspicuè nouerit, hanc editionem reliquis, cui non graue fuerit conferre. Siquidem singulis in pagellis non deprauata pauca legebantur, quæ non mediocri fastidium his gignebant, qui sinceram nec mendis scatentem scripturam requirere soliti sunt. Hanc ergo nostram probaturus est operam, qui perleget à vertice (vt dici solet) ad calcem vsque autoris huius, haud dubiè peritissimi necnon christianissimi lucubrationes, omnibus diuini verbi præconibus perquam vtilis futuras. Vale.

INCIPIUNT ENARRATIONES QVADRAGESIMALES

NOTABILES ATQVE
PERVILES,

Quæ Thesaurus nouus in-
titulantur.

IN DIE CINERVM.

Enarratio prima de epistola.

Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu
& planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta
vestra. Scribitur Ioelis 2. cap. & legitur hodierna die
pro epistolari officio. Thema.

VIDEMVS vbi rex, vel princeps vult inire bel-
lum cōtra inimicos suos, ille solet facere vnā
proclamationem per nuntios suos, promittēs
seruis & militibus suis larga stipendia, illis
scilicet qui legitime certauerint. Spiritualiter,
sic rex regum, dominus dominantium,
vult contra hostes suos certare, scilicet potestates demonum,
ideo præmittit nuntium, scilicet Ioelem prophetam, qui pro-
clamat curiam & litigium, vt omnes ad eum properemus, pro-
mittens larga stipendia, scilicet dei misericordiam & gloriam.
Figuratur, i. Reg. 17. Saul promissit largis sua dona ei, & eripi do-
mum illius à tributo, qui vellel duellare contra Goliath. Spi-
ritualiter, sic dominus deus promissit quodd vellet nos eripere à
tributo peccati, & stipendium pium, scilicet misericordiar, vt
pugnaremus contra diabolū & eius suggestiones, De quo sti-
pendio largo dicitur in introitu missæ: Miserearis omnium do-
mine, & nihil odisti eorum quæ fecisti dissimulās peccata ho-
minum propter poenitentiam. Sapien. 11. Et vt istam militiam
& pugnam salubriter incipere valeamus & finire, inuocat ec-
clesia diuinum auxilium in collecta dicens: Præsta quæsumus

IN DIE CINERV,.

domine fidelibus tuis, vt ieiuniorum veneranda solennia & congrua pietate suscipiant, & pia deuotione parcurrant. Ideo propheta Ioel, tanquam domini præcursor in epistola inuitat nos omnes in persona dei ad curiam pœnitentiæ dicens: *Conuertimini ad me*, vt suprâ. Et post hoc subdit rationem dicens: *Et conuertimini ad dominum Deum vestrum*, quia *benignus & misericors est*. Concordantia inter Epistolam & Euangelium. Nam epistola docet vt per ieiunium conuertamur ad deum. Euangelium verò docet modum ieiunandi, quod non queramus nostram gloriam, sed dei. In summa epistolæ propheta Ioel duo innuit. Primo hortatur peccatores ad pœnitentiam, ibi, *Conuertimini*. Secundo promittit pœnitentibus indulgentiam, ibi, *Conuertimini ad dominum deum vestrum, quoniam benignus, &c.* De primo nota hic quatuor. Primò, ad quem debemus conuerti. Secundò, qualiter. Tertiò, quare. Quartò, in quibus. De primo, scilicet ad quem debemus conuerti loquitur dominus dicens, *Conuertimini ad me*. Hierem. 4. Si reuerteris Israël ad me, dicit dominus, ad me conuertere. Nam multi conuertuntur de vno peccato ad aliud. De quibus Hierem. 9. De malo ad malum egressi sunt & me non cognouerunt dicit dominus. Ratio, quia peccatum est aduersio à deo. August. Spreto bono incommutabili commutabilibus bonis inhærere. Modò deus est immutabilis. Malachi. tertio. Ego deus & non mutor. Mundus est mutabilis. 1. Ioann. 2. Transiit mundus & concupiscentia eius. Caro etiam. Psalm. Mane sicut herba transeat &c. Incorruptibile bonum est spiritus sanctus. Gallat. quinto, Spiritu ambulate & desideria carnis non perficietis. Bonum incommutabile est gloria dei. Commutabile, mundi gloria. 1. Petr. 1. Omnis caro vt fenum, & omnis gloria eius tanquam flos feni. In nullo horum satietas nisi in deo. Debemus autem ad dominum conuerti, sicut ramus flexus ad locum suum. Locus noster est ipse dominus. Vnde August. Peciisti nos domine ad te: & inquietum est cor nostrum donec quiescat in te. A quiete rectitudinis huius flexerat nos manus diaboli, inclinando nos ad temporalia & caduca. Item debemus conuerti ad dominum sicut pullus perdicis ad genitricem suam quâdo audit vocem illius. Natura huius auis est, quod altera alteri furatur oua & fouet ea. Sed postquam egrediuntur pulli quadam industria naturali mox vt audiunt vocem illius quæ oua genuerunt, dimittunt

ENARRATIO I.

§

mittunt nutriceem sequentes genitricem. Ita diabolus furatus est animas fidelium, sed nunc quando audiunt vocem creatoris debent redire ad illum Hieremias decimosexto, Perdidit fouit quæ non peperit.

Item conuerti debemus ad dominum, sicut pullus aquilæ ad solem. Natura aquila est, vt omnes pullos suos soli exponat: & eos quos viderit ad solem conuerti & irouerberatis luminibus solis radios intueri vicinior fouet & nutrit: alios verò tanquam degeneres de nido proicit. Sic & pater cœlestis faciet nobis nisi ad solem iustitiæ conuertamur. Ad hunc solem facies Moysi glorificata fuit: ita quod filij Israël non possent intendere in eum præ claritate. Exod. 34. Glos. Item conuerti debemus, sicut nistis ad manum domini sui, quando ostendite ei cibum, scilicet frustum carnis. Hoc modo dominus nos ad se vocat ostendendo nobis carnem cruentatam & immolatam pro nobis in cruce. Vnde dicit Esaiæ quadragesimo quarto, Reuertere ad me quoniam ego redemi te. Non dicit quia creauit te, vel quia nutriui te, sed solum beneficium redemptionis ad mentem reducit. Ideo Esaiæ quadragesimo sexto, Redite præuaricatores ad cor, scilicet meditâdo opus redemptionis. Ideo Zacha. primo, Conuertimini ad me, & ego conuertat ad vos. Item qualiter autem conuerti debemus, nota cum dicitur *in toto corde vestro*. Non dimidiato sicut illi, qui vnâ partem peccatorum deserunt, & aliam partem retinere volunt. Ecclesiast. primo, Ne accesseris ad deum duplici corde. Quia dicitur Ecclesiast. secundo, Vx duplici corde & labiis scelestis, & manibus malefacientibus & peccatori terram ingredientem duabus viis: attamen mens diuisa non impetrat. Osee 10. Diuisum est cor eorum, nunc interibunt. Propter hoc conuerti debemus in toto corde, id est, per omnes vires cordis.

Nota, beatus Bernardus ponit quatuor affectus cordis, scilicet timorem, amorem, gaudium, & tristitiam. Et his affectionibus conuerti debemus ad dominum. Primo timorem nostrum à seculo auertamus, & in deum totum proiciamus. Lucæ duodecimo, Dico vobis amicis meis, ne terreamini ab his qui occidunt corpus, nec habent amplius quid faciant. Sed potius timete eum, qui postquam occiderit corpus, potestatem habet animam mittere in gehennam. Et Ecclesiast. vigesimo tertio, Nihil melius quàm timor domini. Rationem po-

IN DIE CINERVM.

nit Ecclesiastici primo, Timor domini expellit peccatum. Et ibidem, Timor domini est gloria, & corona exultationis. Et Ecclesiastici secundo. Qui timent dominum praeprabunt corda. Item ibidem trigésimotertio. Timenti deum non occurrunt mala, sed in tentatione illum conseruabit deus, & liberabit à malis. Item 32. Qui timet deum, accipiet doctrinam eius. Ibidem. Qui timent deum, inueniēt iustum iudiciū. Item 34. Timentis deum beata est anima eius. Secundo, vt nostrum a morem à mundo retrahamus, & in deum proiciamus. 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Sed diligamus deum, quoniam ipse prior dilexit nos: quia sine dilectione nihil est bonum, & cum dilectione nihil est malum. Gregor. Antiquus hostis castitatem in nobis si sine charitate fuerit non timeret: quia ipse non carne premitur: nec mens eius luxuria dissoluitur. Abstinētiā non timeret: quia ipse cibo non vritur, ergo sola dilectione vincitur. Rom. 8. Scimus quoniam diligētibz deum omnia comparantur in bonum. Tertiō, gaudium nostrum à mundo retrahamus, & in deum proiciamus: quia gaudium huius seculi semper est mixtum, & tristitia consequitur ipsum. Prouer. 14. Rī sū dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Ideo ad Philippen. 4. Gaudete in domino semper, quia gaudium de deo est purum. Esa. 61. Gaudens gaudebo in domino, & exultabit anima mea in deo meo. Quartō, nostram tristitiā à mundo auertamus. De nulla enim re perditā trīstari debemus, nisi de amissione gratiae temporis & gloriae. & de his in quibus offendimus deum. Eccle. 30. Tristitiā longē repelle à te, scilicet tristitiā mundi. Ratio, quia multos occidit, & non est utilitas in illa. Sed quae secundum deum est tristitia poenitentiam in salutem stabilem operatur. 2. Corint. 7. Tunc subdit in quibus debemus conuerti, dicens: *In ieiunio, & fletu, & planctu.* In ieiunio, quod ad carnis macerationem. Nam homo triplici concupiscentia peccauit. Vnde 1. Ioan. 2. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut oculorum, aut superbia vitae. Contra concupiscentiam carnis debemus habere ieiunium. Ecclesiast. 30. Equus indomitus euadet durus, & filius remissus euadet praecipuus, scilicet à regimine animae. Bernardus. Ieiunium non solum delet peccata praeterita, quae commisimus, sed repellit futura, quae committere poterimus. Contra concupiscentiam oculorum debemus habere fletum. Hieremia. nono. Deducant oculi mei lachrymas, & palpebrae meae

ENARRATIO I.

4

desint aquis. &c. Sic fleuit Dauid contra concupiscentia peccatum, Psal. 118. Exitus aquarū deduxerunt oculi mei, quia, &c. Ideo Bernardus. Purgatur lachrymis oculus ante caligans & acuitur visus, vt intendere possit in serenissimi luminis claritatem. Contra superbiam vitae dicit, *Et planctu.* Nota, quod homo affluit quatuor de causis flere & plangere. Primò, propter mortem patris aut sponsi. Talis pater aut sponsus est Iesus Christus, qui tunc moritur animae, cum per peccatū mortale recedit ab anima. Ioel. primo. Plange quasi mulier amicta sacco super virum paupertatis tuae. Vir iste, scilicet Christus desponsatus est animae in sua paupertate, scilicet in baptismo. Super hunc virum debet flere anima quasi mulier quae facilius plorat & vberius quam vir. O quantum plorat mulier virum suum, & amarissima lamenta profert & suspiria: quanto magis flendum est super illum, qui est dulcior quam mel & fauim. Ad hunc fletum inuitantur animae, secundo Reg. primo. Filiae Syon super Saul flere, qui vestiebat vos coccino in delitiis. Spiritualiter, Filiae Syon, id est animae speculantes aeternam beatitudinem. Saul expetitus interpretatur, & significat Christum, quem sancti expectabant suis precibus. Secundo, pro amissione alicuius magni thesauri flendum est. Thesaurus est vita aeterna. De quo Matt. decimotertio. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro, &c. Sed hunc thesaurum pretiosum amittit anima peccando. Et ideo flendum est iuxta illud Esaia 32. Plangite super regione desiderabili super vinea fertili. Regio desiderabilis Paradisus est. Vnde Psal. 83. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum concupiscit: quia desiderabilis: & deficit anima mea, scilicet in istis carnalibus. Haec est regio, de qua Matthaei 2. Per aliam regionem, vel viam reuersi sunt in regionem suam. De isto paradiso regione eiicitur homo per peccatum, sicut Adam Gen. 3. Sic etiam Lucifer, Ezech. 18, O Cherub peccasti, & eieci te de monte sancto Dei, &c. Haec autē scripta sunt ad correctionem nostrā, vt intelligamus quod ille amittit caelestem beatitudinem qui peccat: & ideo flendum est. O quantum plorat mulier pro amissione annuli vel peplici: sed multo plus pro veste pretiosa, de mane vsq; ad vespem plorabit. Insuper ille qui amittit porcellum aut asinum, bouem vel equum: nonne facit preconizare per totā terram, vt si quis inuenit, restituat, & pretium aliquod promittit restituenti? Ex his omnibus considera, quantum plorare debet anima quae thesaurum indeficientem perdidit, &

IN DIE CINERVM,

sanctorum societatem, quæ designatur in vinea fertili. Ideo 1. Regum 30. Leuauerunt [Dauid & populus qui cum eo erat] vocem: & fleuerunt donec in eis deficerent lachrymæ. Istæ fletus fuit pro amissione vxorum & filiorum, & aliarum rerum quas perdidit aufertibus Amalechitis. Videtur ergo quod multi chariores habent porcellos quam animas. Tertio, flet homo pro contumelia verborum & operum. Sicut legitur Thobias tertio. Zara cum lachrymis deprecabatur dominum, vt ab isto improprio liberaret eam. Simili modo anima flere debet propter improprium dæmonum. Nonne magnum improprium est, funem in collo portare, quod facit qui præ verecundia non vult confiteri. Vnde Threnorum quinto. Cervicibus nostris minabamur, non dabatur lassis requies. Sicut etiam Iudas fecit Matthæi vigesimo primo. Abiens laqueo se suspendit. Sic multi post peccatum laqueo verecundiæ suspendunt collum. Nonne improprium est, manus ligatas habere sicut vsurarij, quibus diabolus ligauit manus ne restituant aliena. Osee quarto, Ligauit eum spiritus in alis suis, & confundetur à sacrificijs suis. & Threnorum primo: Abierunt absque fortitudine ante faciem subsequenti. Sic miseri vadunt, nec resistere possunt diabolo, qui ligauit eis manus. Quarto, flet homo præ nimia lætitia. Sic Genes. quadagesimo sexto, Ioseph irruit super collum patris, & inter amplexus fleuit. Debet enim homo plorare, non solum malis amouendis, sed & dulces lachrymas fundere pro bonis sibi datis, considerando vnde Deus eruit eum, & quid illi concessit, scilicet gratiam, & quid ei dimisit, scilicet debita multa. Sic fleuit Maria Magdalena, dum enim staret ad monumentum foris fleuit, Ioannis vigesimo. Et consolata est per Iesum. Sic Anna fleuit, primo Regum primo, & datus est ei Samuel. Spiritualiter: sic gratia Dei datur animæ flenti, & thesaurus amissus per fletum recuperatur. Ideo dicit: *Conuertimini ad me in fletu & planctu, &c.* Et tunc subdit, *Scindite corda vestra & non vestimenta vestra.* Scinditur cor doloris gladio vt virus peccati exeat, & nunc diuina lex homini appareat. In cuius figura velum templi scissum est. Lucæ vigesimotertio. Præ dolore petre scissæ sunt in passionem domini, vt habetur Matthæi vigesimo septimo. Sic peccatorum corda secundum sanctum Gregorium, duriora sunt saxo quæ scindi per poenitentiam nolunt. Nota super illo

ENARRATIO I.

5

illo verbo, in ieiunio: quod triplex est ieiunium. Primum corporis à cibo materiali. Secundum afflictionis à gaudio temporalis. Tertium voluptatis à peccato mortali. De primo Ecclesiæ trigesimo septimo. Qui abstinent est adiciet vitam: & in multis eis erit infirmitas. De secundo ieiunio loquebatur Zara Tobit tertio. Mundam seruauit animam meam ab omni concupiscentia: nunquam cum ludentibus me miscui: neque cum his qui in leuitate ambulant participem me prabui. & sic ieiunabat qui dicebat: Renuit consolari anima mea. Primæ Petri secundo: Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere à carnalibus desideriis. De tertio dicit Hieronymus Tunc preclara est apud deum abstinentia corporis, cum animus ieiunat à vitijs. Isidorus: Qui à cibis abstinent & prauè agunt, dæmones imitantur, quibus esca non est, & nequitia semper est. Sciendum, quod ieiunium dominus instituit in paradiso, sed postea sanctificauit ipsemet cum ieiunauit quadraginta diebus. & quadraginta noctibus Matthæi quarto & Lucæ quarto. Queritur vtrum ieiunare sit semper laudabile: vel quando. Respondeo secundum sanctum Thomam in quarto, distinctione desima secunda. In tribus casibus non est laudabile ieiunium, neque etiam licitum. Nam quidam per ieiunium primo subtrahunt, quod necessarium est vitæ, hoc non licet, sicut nec seipsum interficere: sed hoc valde rarum, quia natura modicis contenta est: vt dicit Boetius in De consolatione philosophiæ. Secundo nec licet subtrahere quod est necessarium secundum ea quæ incumbunt facienda ex officio vel societate eorum ad quos quis conuiuit. Hoc enim esset de rapina hostiam offerre. Tertio, nec licet esse tanta abstinentia quod homo à validioribus operibus impediatur. Sed abstinentia seu ieiunium laudabile est, quando per ipsum caro diminuitur à suo robore, ita quod facilius spiritui subdatur. Item queritur vtrum ieiunium cadat sub præceptum. Respondetur secundum Thomam primæ, questione 147. articulo tertio. Dicendum quod ieiunium in quantum pertinet ad necessitatem cohibitionis peccati vel satisfactionis in poenitentia, vel ad eleuationem mentis ad spiritualia, sic cadit sub præceptum legis naturæ. Sed determinatio temporis & modi ieiunandi cadit sub præceptum iuris positui, quod à prælatis ecclesiæ sic est institutum, & hoc est ieiunium ecclesiæ.

IN DIE CINERVM,

Aliud naturæ. Nec tamen quilibet transgrediens peccat mortaliter: sed qui transgreditur contemnendo statutum legislatoris, vel sic quod impediatur finis quem intendit legislator: Sed qui ex causa rationabili frangit ieiunium, non peccat mortaliter. Nota de diuersis intentionibus ieiunantium. Vide versus:

Abstinere æger, egens, cupidus, gula, symea, virtus.

Abstinere æger, qui non potest comedere, vel propter medicinam. Egens, non qui habet quod comedat. Cupidus ne expendat. Gula, id est gulofus, ut postea audius comedat. Symea, id est hypocrita, ut laudetur. Virtus, ut mereatur. Et sic non debemus ieiunare: quia propheta proponit nobis magnitudinem diuinæ clementiæ. Dixi secundo promittit dominus penitentibus indulgentiam, dicens: *Conuertimini ad dominum Deum vestrum, quoniam benignus est, penitentiam inspirando, & misericors offensam remittendo, patiens, sententiam differendo, & multa misericordie veniam condonando, & prestabilis super malitia, poenam debitam relaxando. Malitia autem hic non sumitur pro culpa, scilicet pro poena, ut habetur Matthæi sexto, in fine, Sufficit diei malitia sua. Hieronymus in originali: Prestabilis est Deus, id est patiens, super malitia, quia penam debitam non infligit penitentibus, sed eam relaxat: si tantum gerimus poenitentiam super peccatis. Ieremias desimooctauo. Si egerit gens penitentiam super malitia sua: agam & ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Sequitur autem diuina clementia Quis scit si conuertatur? scilicet Deus ab ira ad misericordiam, quasi diceret, nullus per certam scientiam, ad Romanorum vndesimo. Quis cognouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? aut qui prior dedit illi & retribuetur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, &c. Sed Ezechielis desimooctauo, dicitur: Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet & non morietur, omnium iniquitatum, quas operatus est, non recordabor. Et sequitur ibidem: Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit dominus, & non conuertatur à viis suis & viuat? Sed sequitur cum contradicitur quod hoc possit sciri ex dictis Zachariæ i. vbi dicit: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Respondetur quod verum est, quod*

ENARRATIO I.

6

quod Deus conuertitur ad eum, qui se perfecte conuertit ad ipsum. Sed quod aliquis seipsum conuertat ad deum, certitudinaliter sciri non potest, nisi fuerit alicui reuelatum. Sequitur: *Et ignoscat*, scilicet deus indulgendo sibi culpam, quasi diceret: Scire non potest, quia non fit remissio culpæ, sine infusione gratiæ. Nemo autem scit se esse in gratia dei. Ecclesiastici nono. Nescit homo utrum amore an odio dignus sit. Sequitur: *Et relinquit prius se*, id est, prius flagellum ultionis. *benedictionem*, id est, remissionem culpæ, & relaxationem poenæ, quasi dicat. Scire non potest, quia aliquando incipit Deus flagellare peccatores, nec cessat usque in sempiternum, sicut in Pharaone, Antiocho, & Herode. Item per benedictionem intelligitur bonorum temporalium abundantia. Isaia primo capitulo. Si audieritis me, bona terræ comedetis. Sequitur plenitudo placationis piæ ibi: *Sacrificium & libamen domine deo nostro*, quasi diceret, Non solum oportet vos corpora scindere, sed singulibus, suspiriis & ieiuniis corpus affligere: & ut perfecti possitis domino deo seruire vel placere: oportet vos offerre sacrificium & libamen. Sacrificium fiebat de solidis: ut de pane, & sic de aliis. Libamen de liquidis, ut de oleo & vino.

Nota, quod peccator debet Deum placare quadruplici sacrificio. Primum est mentale quod est contritio, Psalm. quinquagesimo. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Secundum sacrificium est vocale, & dicitur oratio & Dei laudatio. Psalm. 49. Immola Deo sacrificium laudis. Tertium sacrificium est reale, quod est eleemosynarum largitio. Matt. nono, Misericordiam volo, & non sacrificium. Quartum sacrificium est corporale, quod est carnis afflictio, ad Roman. decimossecundo, Obsecro vos fratres ut exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, &c. Sequitur: Postquam dominus per se suavit poenitentiam peccatoribus: hoc idem facit per prælatos suos, cum dicit: *Cantate tuba*, id est, aperte prædicate, ut vos audiant & præparentur homines.

Nota quod predicatio comparatur tubæ, quia tuba est terribilis in præliis, & est consolatiua in nuptiis. Sic verbum dei terret homines quando est de Dei iustitia: & animat quoniam est de spirituali pugna: & ipsos consolatur quando est de Dei clementia: delectat, quando est de æterna gloria. Itæ tuba est stricta in vna parte, & lata in alia. Sic predicatio exigit ut predicator sit austerus circa

IN DIE CINERVVM.

vitam suam: & circa alios benignus, vt dicit Chysoſto. Et dicit in *Sion*. *Sion* est mons eminens toti ciuitati Hierusalem, vbi erat domus regia iuxta quam erat templum domini: & significat ecclesiam, extra quam non pradicatur conuenienter verbum dei: vt dicitur *Iſa. 2.* De *Sion* exhibit lex, & verbum domini de Hierusalem. Sequitur: *Sanctificate ieiunium*, quia sanctum ieiunium est animæ languentis medicina.

Notandum ad hoc quod circa ieiunium sanctum multa concurrunt. Primum est cordis munditia. Christus enim prius fuit baptizatus antequam ieiunauit. Secundum est intentio recta, vt scilicet ieiunaretur sola intentione placendi deo. Vnde Christus fuit ductus ad ieiunium à spiritu sancto, & non habuit aliud motiuum. Tertium est perfecta abſtinentia, vt non solum os à cibis abſtineat, sed lingua à verbis inutilibus, oculus à vanis aspectibus, manus ab impudicis tactibus, & sic de alijs. Quartum est victoria hostium. Christus enim post ieiunium temptationem vicit. Et certe tempore ieiunij homo debet se armare spiritualiter contra hostes inuisibiles.

Sequitur: *Congregate populum, vocate eum.* Per cœtum intelligitur maiores: de quibus fiebat congregatio. Vnde in lege dicebatur solennitas cœtus. In mense enim septimo congregabantur maiores, vt congregarent & ordinarent de collecta pauperibus faciendâ, vt habetur *Leuiti. 3.* & *Deutero. 16.* Et certè isti sunt vocandi ad audiendum verbum dei: quia forsitan plus indigent quàm alij. Per populum intelliguntur minores quia etiam deberent vocari ad verbum dei: vt patet *1. Esdr. 4.* Congregatus est omnis populus quasi vir vnus: & tunc *Esdra* exposuit legem. Auditores ergo verbi dei sunt omnes generaliter qui sunt ex deo: vt habetur *Ioannis 8. cap. Qui ex deo est, verba dei audit.*

Sequitur: *Sanctificate Ecclesiam*, id est, indicite sanctitatem ecclesiæ: vel facite vestris sermonibus vt sanctificetur. De Moysè enim, *Exod. 19.* quod descendit de monte, & sanctificauit populum, Et quia sancta mater ecclesia multas personas continet, ideo additur: *Coadunate senes.* Dicit Gloss. Tam ætate, quàm sapientia. Vnde dicitur *Iob 12.* In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Et *Sapient. 4.* Aetas senectutis, vita immaculata.

¶ Sequitur: *Congregate paruulos, & sugentes ubera*, id est, illos qui non habent annos discretionis, sicut sunt lactantes. *Psalm. 8.*

Ex

ENARRATIO I.

7

Ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem propter inimicos tuos: vt destruas, &c.

Sequitur in litera: *Egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, &c.* Vnde Ambrosius loquens de coniugatis, sic dicit. Frustra enim agit penitentiam, qui non seruat castitatem. Sed videtur quod pueri, & qui non habent vsum liberi arbitrij, non debent vocari ad istam sanctificationem. Dicit Ambrosius quod ideo vocantur: quia eorum innocentia placet domino: ac quod per ipsos alij magis excitentur. Vnde *2. Paralipom. 20.* dicitur quod omnis Iuda stabat coram domino cum paruulis, & vxoribus, & liberis suis. Per paruulos autem hic continentur & innocentes, per sponsum & sponsam coniugati intelliguntur.

Sequitur post prædicationem oratio: *Inter vestibulum & altare*, id est, inter duo altaria: scilicet holocaustorum quod erat extra templum, & incensorum quod erat interius. Erat quidam porticus, & in quadam parte illius erat quidam locus, vbi sacerdotes induebantur & exuebantur. Et erat locus secretus vbi sacerdotes orabant.

Sequitur: *Plorabunt sacerdotes & Leuitæ*, pro suis, & pro populi criminibus, vt, scilicet, suo exemplo populum ad plorandum prouocent, & dicent: *Parce domine, parce populo tuo.* Dicit bis parce. Primo, nobis sacerdotibus, & secundo parce populo tuo. Et ne des hereditatem tuam, id est, populum Iſraël, quem quasi hereditatem tuam tibi appropriasti, in opprobrium, id est, in captionem hostium & seruitutem. Et ne dominantur eis nationes, id est, Chaldaei, & Persi, & Medi. Deinde monet propheta allegare, & exauditionis causam: vt sic dicatur domino: *Quare dicuntur in populo, id est, quare dicuntur nationes istæ prædictæ de filiis Iuda & Benjamin. Vbi est deus eorum?* De quo se tantum iactabat, in quo considerabant. Videtur quod sit impotens ad liberandum populum suum.

Tunc sequitur: *Zelatus est dominus terram*, id est, populum suum zelo amoris, qui semper pungit. Iuxta illud *Psalmistæ, Psalm. 48.* Zelus domus tuæ comedit me. Et pepercit populo suo. Vbi ponit euident signum indulgentiæ. Et respondit dominus. Non verbo, sed facto, vt dixit: *Ecce mittam vobis frumentum, vinum, & oleum: & replebimini in eis.* Quod potest intelligi non solum de abundantia bonorum temporalium, sed etiam spiritualium. Per frumentum intelligitur fides, quia viuic anima

IN DIE CINERVM,

& sustentatur corpus: vt habetur, Abacuc 2. Iustus ex fide viuiv. Per vinum autem spes intelligitur: quia sicut vinum laxificat cor hominis, sic illa animam. Apost. ad Rom. 12. Spe gaudentes. Per oleum verò intelligitur charitas. Primè ad Corin. 13. Maior horum charitas. Sequitur: *Et non dabo vos ultra in opprobrium gentibus*, id est, non tradam vos ulterius in captiuitatem & seruitutem hostium vestrorum.

DE EODEM, ENARRATIO II.

DE EVANGELIO.

Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrite tristes. Matth. 6. Thema.

Cupiens inimicum fugare & à se repellere, destruit illi receptaculum. Exemplo de lupo & aliis feris, quarum foveæ si vastatæ fuerint, procul fugiunt & reclinitorio non inueniunt. Spiritualiter, receptaculum diaboli, est humana caro. Vnde Ambrosius in quadam epistola: Quicumque se deliciis corporalibus dederit, in diaboli seruitute manebit. Debemus igitur per abstinentiam & ieiunium corpus mortificare: vt diabolus, cuius à spiritu superetur corporis præsidio destituito. Figuratur Daniel. 14. vbi legitur quod ipse Daniel, qui in abstinentia vixit, destruxit idolum nomine Beel, qui interpretatur ventus: & postmodum occidit draconem, qui latitabat sub idolo. Spiritualiter, per Beel, qui interpretatur ventus, subaudi corpus humanum. Iob 7. Ventus est vita mea. Per Daniele, subaudi spiritum deo coniunctum, qui debet semper impleri cælestibus desideriis. Qui igitur vult spirituales draconem occidere, & à se procul repellere, corpus prius mortificet ieiuniis, & abstinentia. Vnde Hieronymus. Ardentes, inquit, diaboli sagittæ ieiuniorum & vigiliarum frigore restringendæ sunt. Sed quale debet esse ieiunium, vt animæ & corpori proffit, ostendit Saluator, dicens: *Cum ieiunatis nolite fieri, &c. Aliud thema. Exterminant enim facies suas. Mat. 6.* Medicina non debet retinere aliquid quod roborat infirmitatem. Sic ieiunium est medicina, data contra morbum gulæ, quo primus homo detentus veritum pomum comedit. Gregorius. Arte medicina contraria contrariis curantur. Sicut igitur à gaudiis paradisi cecidimus per gulam: ita secundum

Gre

ENARRATIO II.

8

Gregorium reuocamur per ieiunium. Vnde enim epistola Ioëlis secundo. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu. Ecce medicina non sicca, sed madida, debet esse cum fletu. Albertus libro vigesimo quarto, de animalibus: Aues Nili fluuij non tacent gementes dum illaqueantur. Sic, tu non debes cessare à gemitu. Iob quinto. Nascitur homo ad laborem, sicut avis ad volandum. Ioëlis secundo. Egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, & cætera. Et si hoc fecerimus, dicit nobis dominus: Ecce mirram vobis frumentum. Ecce sacramentum, scilicet corporis Christi, vinum, scilicet sanguinis, & oleum, scilicet misericordiarum. De quo introitus: Misereris omnium domine, & nihil odisti, & cætera. Nota tres planctus, scilicet vnigeniti, draconis, & strutionis. Quia peccator perdit primo animam: ideo Hieremias sexto. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum: secundo deum: & sic planctu draconis. Micheæ primo. Faciam planctum velut draconum. Quia legitur quod elephas draconem inueniens semitas cum plantis conteritur: & sic diabolus deum alienat. Tertiò, perdit omnia merita. Micheæ primo. Faciam luctum quasi strutionum cum perdit ova. In summa Euangelij innuuntur tria. Primò, docet cauere fictam simulationem, ibi: *Cum ieiunatis*. Secundò, docet nos habere rectam intentionem, ibi: *Tu cum ieiunas*. Tertiò, docet nos cauere periculosam acquisitionem, ibi: *Nolite thesaurizare, & cætera*. De primo dicitur: *In illo tempore*, scilicet, cum dominus prædicauit in monte Thabor, dixit discipulis suis: *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrite tristes*. Chrysostomus: Sciebat dominus vanam gloriam ex omni opere bono procedere: igitur prohibet spinam vanæ gloriæ, & irradicat eam, cum dicit: *Nolite fieri, &c.* Et non dicit esse: quia aliud est esse: & aliud fieri: quia tristis esse, hoc est naturale in ieiunio: sed fieri, hoc est in apparentia ostendere, ac si esset ieiunans, & tamen non est. Et sic hypocrita dicitur ab hypo, quod est sub, & crisis aurum, quasi sub auro bona apparentiæ gerens plumbum falsitatis. Ideo subdit: *Exterminant enim facies suas*, id est, quandam tristitiam alijs demonstrant, vt religiosiores præ cæteris appareant. Gregorius. Simulata æquitas duplex est iniquitas. August. Iactantia eo periculosior est quo nomine est religiosior. Ideo subdit: *Amen dico vobis, recepti-*

IN DIE CINERVM,

unt mercedem suam. Chrysostomus. O hypocrita, quid à deo recipies, cum deo nihil dedisti? Quod propter deum fit, deo datur: quod propter homines, in ventum spargitur, & nil inde speratur. Melius est non facere, quàm propter homines facere, quia perdit laborem & primum. In scolastica hystoria dicitur quòd poma sunt in arboribus iuxta mare mortuum quæ cre-
scunt quasi lucida: interius autem sunt vermibus plena. Nam hypocrita habet se, vt ouis portans vellera, non sibi, sed aliis: & sic ipsi in conuersatione. Item est sicut apis mellificans, & non gustans: & sic hypocrita prædicando laborat, sed fructum prædicationis non gustat. Item hypocrita habet se, vt aratrum quod arat, & pro fructu laborat: sed non comedit. Et sic hypocrita in ieiunio & afflictione sua non accipit primum à deo, sed ab hominibus, quia hypocritæ apparent hominibus ieiunantes: ideo eorum primum vanum, & quasi nihil est. Vnde Chrysostomus: Quid est laus hominum nisi verborum transeuntium sonus? cessent homines, perdit hypocrita mercedem. Dixi secundo, docet dominus nos habere rectam intentionem, cum dicit: Tu autem cum ieiunas, scilicet rationaliter, vnge caput tuum, scilicet exhibe te festiui & hilarem: & faciem tuam lava, id est signa latitiæ præstende. Nota, hic innuuntur duo, quæ sunt nobis necessaria, si volumus quòd ieiunium quadragesimale nobis proficiat, primum vngere caput mentis, & faciem lavare, secundum animæ. De primo nota, quòd quatuor genera hominum leguntur vincti, & sunt vngendi. Primò infirmi vt sanitatem recipiant. De quo Iacobi 5. Infirmatur quis ex vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine domini. Et sic spiritualiter nunc sacerdotes debent vngere populum oleo penitentia. Hoc oleum penitentia debet confici ex amaribus herbis, scilicet contritionis & doloris, scilicet considerando maculas animæ, vulnera cordis, & tempus malè expensum, Deum offensum, & in penam æternam. Figuratur Thob. 11. Sic Thobias angelus instruxit: lunge oculos patris felle piscis & sanabitur. Et sic tu vngere oleo penitentia, & sanaberis. O quot sunt hodie imbecilles & infirmi, qui non curantur, nisi vngantur oleo penitentia, Isai. 1. Vulnus, liuor & plaga tumens, non est circumligata, neque forata oleo, i. contritionis vel penitentia: ideo ferrent talia vulnera. Et sic peccatum superbiæ sine ligatura humil-

ENARRATIO III.

9

humilitatis, luxuria sine fascia castitatis: & sic de aliis. Ideo præcepit Ioseph. Gen. 50. seruis suis vt conderent corpus patris ne putresceret. Et sic Christus prædicauit oleum penitentia & contritionis. Hoc oleo hodie omnes debemus inungere contingere nobis, sicut fatuis virginibus, Matt. 25, quæ oleo aruerunt, scilicet penitentia: ideo non intraverunt in cælestes nuptias: sed clausa est ianua. Queritur cur hodie, scilicet feria quarta incipimus ieiunium, & non alio die. Respondetur primo, quia feria quarta Christus fuit venditus ad mortem, ad innuandum quòd per penitentiam emimus Christum, & regnum eius. Mat. 4. Penitentiam agite, appropinquabit & c. Secundo, quia feria 4. sol & luna, & cætera luminaria creata sunt. A principio enim Deus quædam nubeculam lucidam fecit: cum ait Gen. 1. Fiat lux, & facta est lux scilicet tenuis quemadmodum diluculo fieri sollet: sed quarta feria sequenti fecit duo luminaria magna. Sic per penitentiam nos peruenimus ad lucem æternam, & eripimur à tenebris: vt dicitur Eph. 5. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. Et ideo, tempus penitentia incipit feria quarta. Secundo vngitur pugil ad pugnandum, & sic nos pugnare debemus cum diabolo. Ergo necessaria est nobis vinctio secundum robur spiritus sancti. Hanc vinctioem non habuit Saul, 2. Reg. 1. Abiectus est clypeus Saul, quasi non esset vinctus. Et sic peccator non habens gratiam spiritus sancti, non potest vincere inimicos pugnando. Ergo cum Christus deberet pugnare cum diabolo, ductus fuit in desertum à spiritu sancto, Mat. 4. Vnde Isa. 61. Spiritus domini super me, eo quod vnxerit me. Si homo hac vinctioem vinctus fuerit securè poterit præliari. Et sic beatus Stephanus plenus spiritu sancto Act. 7. vicit inimicos, videns celos apertos, & Iesum stantem à dextris, secundum sibi in adiutorium. Tertiò vnguntur nobiles dominæ ad decorem. Vnde Iudith, lauit corpus suum, & vnxit se miro optimo. Iudith. 10. Et sic anima cum seruire orationis carnis desideria interficit vt mirum. Et sic Susanna, Dan. 13. Afferre mihi oleum & signum, & ostia pomerij claudite vt lauer. Spiritualiter, sic anima deuota dicat: O vos sancti angeli afferre, i. impetrate oleum deuotæ orationis, vt placeat saluatori. Sed heu aliqui vngunt corpus & non animam. Quod conuincitur Ber. Cadit asina, & est qui subleuat, i. corpus perit anima, & non est qui recogitat. Quarto vnguntur reges, & sic nos vngi debemus oleo letitiæ ad regnandum cum Deo. Psal. Propterea vnxit te deus deus tuus oleo letitiæ præ cõsortibus tuis. Ps. 44.

Quadrag. Thef.

B

IN DIE CINERYM

Figuratur. 1. Reg. 16. Vbi dicitur quod Samuel tulit cornu olei & vnxit David in medio fratrum in regem. Spiritualiter sic Christus vnxit David in medio fratrum in regem dei. Psal. 88. Inveni David seruum meum. i. penitentem & oleo sancto meo vnxi eum. Tunc sequitur. Et faciem tuam laua. Nota, triplex est lauacrum, ex quo debemus lauare faciem anime. Primum est effusio lachrymarum. Psal. 6. Lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. Ratio, quia tunc est filerium. Thre. 2. Confurge, lauda in nocte in principio vigiliarum tuarum, & effunde sicut aquam cor tuum in conspectu domini. Isa. 26. Anima mea desiderauit te in nocte: scilicet in spiritu meo, in precordiis meis de mane vigilabo ad te. Itē tunc maxime infestant demones. Cant. 3. Vniuscuiusque census super femur suum propter timores nocturnos. Glo. Ensis in femore, castitas in carne. Per noctem circuloquitur culpam: propter tenebras, frigiditatem & periculositatem. Job. 11. Qui ambulat in nocte offendit. 1. Thim. 4. Qui dormiunt nocte dormiunt. Ioel. 2. Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & planctu. &c. Ecce contritio requiritur ad ieiunium. Idem. Qui abstinēt a cibis & prauē agunt, demones imitantur. Volens autē mundē lauare accipiat cineres. Vnde sancta mater ecclesia hodie nobis illud proponit cum dicitur: Memento homo quia cinis es, & in cinere reuerteris. Gen. 3. Reuerteris in terrā de qua sumptus es. Quasi diceret interrogando hominē: Quid es? quid fers? quō vadis? Et respondet homo: Terra & cinis &c. Ier. 22. Terra, terra, terra, audit verbū domini. Recordare ergo te fore terrā & cinerem. Nam talis memoria est utilis, si recorderis quod es cinis. Et hoc patet in cineris proprietatibus. Prima quia cinis terrā fecundat, & sic memoria mortis facit hominē fructiferum in bonis operibus. Greg. Se sollicitat in bono opere qui frequenter cogitat de extremo fine. Secunda proprietas, solus cinis ignē conseruat, si est calidus, si frigidus, extinguit. Et sic feruens meditatio mortis conseruat gratiā spiritus sancti. Tertia proprietas, cinis maculas abluat & sic memoria mortis. Eccl. 7. Memorare nouissima & in aeternum non peccabis. Primo abluit superbiam, vt patet respiciens pedes, qui sunt horribiles deponit ornatum penarum. Sic homo cogitans de extremo fine, qui est horribilis, deponit superbiam. Eccl. 10. Quid superbis terra & cinis? Secundo abluit peccata luxurie, sicut bestia cū cauda expellit muscas. Et sic per mortis memoriā homo expellit cogitationes immundas. Ter-

ENARRATIO II.

10

tiō ab huius avaritiam, quando cogitat quod in morte nihil secum deferat. Thim. 6. Nihil intulimus in hunc mundum, neque aliquid deportabimus: deo habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti sumus. Nā qui mortem recogitat, nihil de terrenis bonis per superabundantiā affectat. Iob. 1. Nudus egressus sum de utero matris meae, nudus reuertar illuc. Secundo lauacrum est confessio peccatorum. Figuratur Exo. 30. Facies labiū aneum cum basi sua ad lauandum. Spiritualiter per vas aneum, intelligitur confessio peccatorum: cum basi, proposito non peccandi. Ibi laua manū & pedes, i. opera & affectus. Ier. 4. Laua a macula cor tuum Hierusalem, vt salua fias. Sed, heu, aliqui faciūt vt porci, qui post lotionem statim reuertuntur ad lutum, & sic ipsi ad peccatū. Eccl. 31. Qui baptizatur a mortuo, & iterū tangit mortuū, quid prodest lauatō eius? Et sic homo qui ieiunat in peccatis suis, quid proficit humilitatio se oratione illius quā exaudiet? Tertium lauacrum est largitio elemosynarum. Luc. 11. Date elemosynā & omnia munda vobis erunt. Et Dan. 4. Peccata tua elemosynis redime. Et Ambr. 10. Illud ieiunium dominus approbat, quod ad eius oculos maius elemosynarū lenat. Nā quod tibi subtrahis, alteri largire: vnde caro tua affigitur, aliena reparetur. Itē nota duabus de causis hominē lauātū. Primo vt cognoscatur, & sic nos lauare debemus vt cognoscamur a deo ne dicatur nobis illud. Mat. 23. Amē dico vobis, nescio vos, scilicet propter turpitudinem peccatorum. Nec mirum, nā de peccatoribus dicitur. Thim. 4. Denigrata est super carbones facies eorum, & nō sunt cogniti in plateis. Ideo faciendū est quod legitur. 3. Reg. 20. Absterge puluerē de facie ei, & cognouit eū rex Israel quod esset de prophetis. Spiritualiter, sic nos puluerē peccati debemus abstergere a facie animae vt cognoscāmur a deo. Ioā. 10. Cognosco oues meas, & cognoscūt me meae. Secundo solent homines lauare, vt cogniti diligantur & honorentur. Et sic Hesl. 2. que vnxit & lauit se, & introdebatur in cubiculū regis, & sic qualibet fidelis anima. Quis enim diligeret mulierē leprosam cuius facies esset multis maculis fordāta? certe nullus. Ideo de leprosis dicitur. Leuit. 14. Postquā fuerūt mūdātī, lauerūt vestimenta sua, & ingrediebātur castra. Spiritualiter, sic nos debemus lauare & mundari lauacro penitentiē, vt possimus ingredi castrū coeli. Nam dicitur. Mat. 3. Beati mūdo corde, quoniam ipsi deū videbūt. Dixi tertio, quod Christus docet nos cauere periculosa acquisitionē sibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra,

IN DIE CINERVM.

vbi erugo & tinea demoliuntur, & vbi fures effodiunt & furantur. Chrys. in hom. Postquam expulit vanam gloriam & avaritiam, nunc prohibet avaritiam, dicens: Nolite thesaurizare, sed ex avaritia & ex amore diuitiarum indebitum. Nam secundum Hieronimum in epistola ad Paulinum antiquum, dictum est: Avaro deest tam quod habet, quam quod non habet. Ideo Apostolus. 1. Thim. 6. dicit: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Ideo de avaritia diuitibus dicit dominus, Mar. 19. Dives difficile intrabit in regnum caelorum. Ideo Psalmus. Diuitiae si affluant, nolite cor apponere. Non ergo est hic thesaurizandum, nisi ex honestis causis. Cuius causa est, quia haec erugine & tinea diuitiae congregata consumuntur, & fures furantur. Omnis enim thesaurus, aut est de metallis, aut de vestibus, aut de lapidibus pretiosis: primum demolitur erugo, secundum tinea, tertium fures. Ideo est thesaurizandum vbi praedicta non valent nocere sicut in caelo. Ideo subditur *Theaurizate vobis thesauros in caelo*, id est, premia meritorum. Sciendum, thesaurus consistit proprie in rebus pretiosis, sicut in auro, & argento, & lapidibus pretiosis, & vestibus pretiosis. Debeamus ergo thesaurizare. Primum aurum, scilicet dilectionis. Nam sicut aurum praecellit omnia metallis, sic caritas omnes virtutes. 1. Cor. 13. Maior horum charitas. Sed heu de aliquibus dicitur. Iac. 5. Aurum, & argentum vestrum eruginavit, & erugo eorum in testimonium vobis erit. id est, amor diuitiarum in aliquibus inordinatus est. Propterea admiratur Ieremias. Thren. 4. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. Secundum debemus thesaurizare argentum castitatis, quod his diebus non habuisti. Vnde Isaias. 1. Argentum tuum versum est in scoriam. Ideo Proverbia. 25. Aufer rubiginem de medio argenti. id est, luxuriosas cogitationes de mente. Tertium vestes pretiosas duplicis mundicie, Eccl. 9. Omni tempore vestimenta tua sint candida, scilicet interiora, & exteriora. De his vestibus Proverbia. 17. Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Domestici ecclesiae militantis debent esse induti praedicta duplici mundicia. Sed istae vestes sunt diligenter custodiendae, ne auferantur. Apoc. 16. Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Quare debemus thesaurizare lapides pretiosos, id est, opera virtutum, scilicet Iaspidem humilitatis. Apoc. 21. Fundamentum primum Iaspis, id est, humilitas, quae est mater omnium virtutum. Et Saphirum caelestis conversationis, quia habet caelestem decorem. Sic & nos. Vnde ad Philipp. 4. Conuersatio nostra in caelis est. Smaragdum penitentie. Sed heu

ENARRATIO III.

11

heu de aliquibus consequitur Hieremias. Thren. 4. Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum, id est, opera virtutum plus curantes de thesauro corporis quam animae. Et plus thesaurizant in terris quam in caelis, quod est incautum. Psalm. 38. c. Thesaurizat & ignorat cui coegreabit ea, ideo dicit: Thesaurizate vobis thesauros in caelo, scilicet vbi est securitas, vbi nec erugo demolitur, quia ibi nulla vetustas. Nec tinea corroditur, quia ibi nulla passibilitas. Ibi fures non effodiunt nec furantur, quia ibi nulla fraus vel violentia. Vnde canit ecclesia: Vbi nec languor, nec senium, nec fraus vel odium, nec terror hostium, nec cura vestium, &c. Et subdit. Vbi enim thesaurus tuus est, ibi & cor tuum. Vnde Hieronimus. Si in caelo thesaurizaueris bona faciendum, in caelo erit cor tuum, id est, intentio cordis tui. Si autem in terra thesaurizaueris, non exponendo diuitias tuas in pauperes, in terra erit cor tuum. Et non solum est, hoc in pecunia, sed in luxuria, & gulositate, quia qui est luxuriosus, in luxuria est cor eius. Et qui gulosus, deus venter est illi. Haec ille.

FERIA V. DE EPISTOLA ENARR. III.

Agrotauit Ezechias, usque ad mortem. Esa. 38. Thema.
Cum pauper & defectuosus habet indigentiam diuitis aliquis: ut adiuet eum supplere defectum suum, ille petit eum humilitate ut exaudiatur. Spiritualiter sic nos propter iniquitates nostras pauperes facti sumus nimis. Rogemus ergo diuitem, id est Christum, de quo Psalm. 111. Gloria & diuitiae in domo eius. Et cum humilitate ut exaudiamur. Psalm. 101. Respexit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum. Et hoc docet nos totum officium missae, Introitus: Dum clamare &c. Similiter collecta: Deus qui culpa offenderis, penitentia placaris, preces populi tui supplicantis propitius respice: & flagella tua iracundiae, quae pro peccatis nostris meremur, auerte. Similiter in euangelio vbi Centurio humiliter deprecatur est pro seruo suo. Similiter in epistola, vbi Ezechias rex agrotauit & orauit cum lachrymis: & quindecim anni vitae eius sunt additi. De quo thema: *Agrotauit Ezechias usque ad mortem &c.*
In summa epistolae duo innuuntur. Primum ipsius Ezechiae infirmitatis propositio, ibi: *Agrotauit Ezechias*. Secundum, subditur sanitatis restitutio, ibi: *Et factum est verbum domini*. De primo dicit, *Agrotauit Ezechias*. Nota, Hesternae die in capite ieiunij monuit dominus per Ioachim prophetam filios ecclesiae, ut conuerterentur ad ipsum, cum fletu, planctu, & ieiunio. Et monuit

FERIA V. POST CINERES.

sacerdotes & prelatos vtplorent, & plorando orarent, pro se & pro populo. In hac autem epistola spiritus sanctus explicat filius ecclesie vique & quanta utilitas ex flebili oratione consequatur, ex eo quod regi Ezechias ad litera contigit qui oratione & fletu meruit sanitatem & prolongationem vite. Et quod Ezechias corporaliter meruit, hoc peccatores spiritualiter merentur. Ideo dicit, In diebus illis, scilicet in quibus deus per angelum suum triumphum dedit, & victori de Assyriis, una nocte interfecit centum octaginta quinque milia hominum in castris Assyriorum. Et in quibus cepit regnare super Assyrios, Asaradon filius Sennacherib. Nam ipse Sennacherib a filiis suis propriis, scilicet Adramelech & Sarasar in templo Idoli sui occisus fuit. Sicut dicitur, Esai. 37. Et subiungitur, *Aegrotavit usque ad mortem.* Literaliter autem fuit ista agritudo secundum Hebræos apostema, id est vlcus. Aquila vero Symachus, & Theodocion dicunt hoc fuisse morbum regium. Causa autem quare iste rex incurrit tam gravem agritudinem dicit magister in historia & glossa fuisse elationem, quia post illum inopinabile triumphum, quamvis secundum Iosephum, cum populo ipse rex hostias immolauerit, animo tum elatus fuit, sicut dicitur, 2. Paralip. 33. Unde nec digne gratias egit, nec canticum cantavit, sicut consueverat facere Moyses, & Dauid in multis locis, propter quod usque ad mortem aegrotavit. Ex quo evidenter elicitur ad litteram quod saepe propter peccatum precipue ingratitude incurrunt homines infirmitates corporis. Unde Christus dixit, Ioel. 3. Ecce sanus factus es, iam noli peccare ne deterius tibi aliquid cōingat. Bernard. dicit, Quod ingratitude, est ventus vrens, excicans fontem misericordiarum, & obstruit fluxum gratiarum. Propterea subditur, *Et intrauit* scilicet de mandato domini facto per internam cōspirationem & prophetiam revelationem ad eum, *Isaas filius Amos propheta, & dicit ei, Haec dicit dominus, scilicet verbum stabile, quod nec post revocari.* *Dispone domui tuae, quia morieris tu & non viues.* Dixit namque illi, quod disponderet de domo regia quis scilicet post eum regnare deberet non enim habebat filium, nondum enim erat natus Manasses. Sed dicis, quare ex hoc fuit excitatus ad orandum, cum sciret prophetiam, esse immobilem veritatem. Dicendum quod non oravit, nec patet ex littera ut eius prolongaretur vita: nec quod ei adderentur anni plures. Sed terribus mortis iudicio, quo terretur secundum glossam & sancti viri qui orant, ut propter mala quae fecerant, bona sua non essent in oblivione

ENARRATIO III.

12

uione apud deum. Nota secundum sensum spirituale. Hic tagitur duplex morium, quod debet excitare peccatorem ad orandum. Primum est perpetratio mortalis culpe. Secundum est cōminatio gehennalis poenae. Pro primo dicitur, quod Ezechias in persona peccatoris, *Aegrotavit usque ad mortem.* Saepe enim in scriptura sancti viri gerunt typum peccatoris. Sic hic Ezechias, & Per. Actum 12. Ista autem agrotatio usque ad mortem etiam inclusivè, est ipsa perpetratio culpe mortalis, quia agrotat corpus & moritur anima. Aegrotat quidem, quia vulneratur in naturalibus. Moritur verò, quia priuatur dei gratia, quae est eius vita. Et obligatur ad mortem aeternam. Pro ista agritudine ut curetur, id est peccatum remittatur, debet orare omnis homo cum propheta postquam dixerat deo: Tu remisisti iniquitatem peccati mei, subdit: Pro hac orabit ad te omnis sanctus ut mereatur remissionem omnium peccatorum. Ista agritudo est multiplex secundum sanctum Tho. Superbia, est sicut phrenesis. Invidia, sicut epilepsia. Ira, sicut furia. Avaritia, sicut hydropisis. Accidia, sicut letargia, & sicut paralytis. Gula, sicut apoplexia. Luxuria, sicut lepra. Pro his omnibus agritudinibus debet peccator egrotus orare coelestem medicum cum propheta: Domine miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi. Nota, quod sicut elatio istius regis, fuit causa suae infirmitatis corporalis, ita superbia fuit initium infirmitatis spiritualis, initium enim omnis peccati est superbia. Ergo cuilibet peccatori potest dici per inspirationem, & per exteriorem exhortationem: Dispone domui tuae, id est anime tuae, scilicet cogitando quid feceris, quem offendisti, quid perdidisti, quid incurristi, dispone dolendo corde, confitendo ore, satisfaciendo opere, proponendo voluntatem scilicet nunquam relabi in peccatum: ut sic possis dicere cum propheta Psal. 25. Domine dilexi decorum domus tuae. Anima enim tua, non solum est domus tua, imò est & domus dei. Dispone ergo, quia tu morieris & non viues, id est qui mortuus es, spiritualiter, morieris aeternaliter nisi conuerteris. Ergo dispone tu, Psal. 117. Non moriar, sed vivam, & narrabo opera tua. Et bene narrabo vitam, quia dicit Psal. 113. Non mortui laudabunt te domine, id est mortui in peccatis, neque omnes qui descenderunt in infernum, sed nos qui vivimus in moribus & virtutibus, benedicimus, id est laudamus dominum. Sequitur motus orationis, & tanguntur tria. Primum respicit locum, secundum respicit verbum, tertium respicit signum. Propter primum dicitur:

FERIA V. POST CINERES.

Et conuersit Ezechias faciem suam ad parietem. Contristatus enim fuit cum audiuit verba prophetae, credens se simpliciter mori. Contristatus secundum magistrum in historia, ne frustra videtur promissio facta Dauid de Christo: eo quod ipse filium non habebat & contristatus, ut oraret secretius, ne assistentes eius viderent lachrymas, conuertit faciem suam ad parietem iuxta quae iacebat: & certe orare secreto in abscondito congruum est, iuxta verbum saluatoris Matthaei sexto: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum. Vel conuertit faciem suam ad parietem, scilicet porticum templi iuxta quae cubabat, ut quia in porticu se abscondere non poterat ad orandum, saltem faciem eius absconderet. Legimus de Daniele, quod existens in terra Chaldaeorum, tribus temporibus in die flectebat genua sua, apertis fenestris orabat contra Hierusalem. Danielis sexto. Et certus locus bene conuenit orationi, quia domus mea domus orationis vocabitur. Luc. 19. *Et orauit ad dominum & dixit, abscondi domine memento quae ego, quomodo ambulaui coram te in veritate, scilicet religionis, dicit glossa in terlinearis, & in corde perfecto, non claudicans in duabus partibus, vnam partem cordis mei dans idolis, & alteram deo. Et quod bonum est, in oculis meis, fecerim.* Ipse est, qui valvas templi aperuit, quas Ahas pater suus clauserat, qui statuas contriuit, quas ille erexit, qui lucos quos Dauid succendit, ille nutriuerat, qui templum mundauit, quod ille polluerat, qui holocausta deo obtulit, quae ille neglexerat, qui sacerdotes honorauit, quos ille contempserat, qui serpentem aeneum confregit, quem diu populus adorauerat & cui incensum obrulerat, sicut legitur 4. Regum 19. Sequitur: *Et fleuit Ezechias fletu magno, imitans patrem suum Dauid qui dicebat Psal. 101. Poculum meum cum fletu miscebam.* Et certe fletus in oratione signum euidentis est, compunctionis & deuotionis. Exemplum de Anna 1. Reg. primo, de Maria Magdalena. Luc. 7. Nota quod duplex est actus memoriae. Primus est productio verbi, materiae & intelligentiae, & hic est actus proximè. Actus propriissimè est, in deo per actum memoriae qui est dicere, pater producit verbum aeternum. De isto actu memoriae, loquuntur sancti Doctores & Theologi. Secundus est actus memoriae seu recordandi, de quo loquuntur Philo sophi, qui est iterata consideratio alicuius rei. Tunc enim proprie homo memoratur aliquid, quando illud primo actu aliter considerauit, & postea illud considerare desinit, vel per obliuionem, vel per aliam alterius rei considerationem, & postmodum illud

ENARRATIO III.

13

illud iteratò considerat. Et ille actus omnino non est in deo, qui omnia facta, fienda, factibilia, & fieri possibilia, simul in vno actu considerat. Vnde memorari in deo non dicit aliquid in eo, sed ab eo, scilicet affectu suae bonitatis, vel aequitatis, sicut dicitur memorari bonorum quando ea remunerat, & malorum, quando ea punit. De primo, Abacuc. 3. Misericordiae recordaberis. De secundo, Psal. 136. Memor esto filiorum Edom. Cum enim dixit Ezechias, *Memento quae ego domine.* Non petiuit, quod deus memoraretur qui nihil obliuiscitur, nec aliquid iteratò considerat, scilicet petiuit affectum suae bonitatis, videlicet remunerari bona sua, & ne propter mala sua, quae fecerat periret. Nota quod homo ex bona intentione aliqua, quae sunt ex genere suo bona de quibus habet coniecturam probabilem quod ea quae fecit in charitate licite potest allegare coram domino in oratione, si ea humiliter proponit, & absque elatione. Non sicut fecit phariseus. Luc. 18. qui bona non allegabat recta intentione, nec existens in charitate, nec humiliter, sed superbissime & alios contemnendo, qui non orauit secundum Augustinum, sed solum seipsum laudauit. Si autem aliquis homo multa bona benefecit, & commisit aliqua mala: si in oratione tantum confiteatur mala, & non allegat sua bona, oratio illius melior est quia humilior: sicut oratio Danielis qui dicebat: Propiciaberis peccato meo, multum est enim. Psal. 24. & Tobias. Ne reminiscaris domine delicta mea. Tob. 3. Si autem aliquis confitetur mala sua: & non allegat propria bona sua: sed bona sanctorum, tunc est oratio melior: quia talis ponit inter se & deum talia merita, quae sunt exauditione digna. Talis fuit oratio trium puerorum. Dan. 3. qui dixerunt: Peccauimus, & inique egimus, & postea dicebat: Ne auferas misericordiam tuam a nobis. Spiritualiter autem ad poenitentem requiritur tria. Primum, quod debet se conuerrere ad parietem, secundo orare, tertio flere. Primum poenitentem debet conuerrere faciem suam ad parietem, id est superiorem partem rationis conuerrere ad diuina beneficia: inter quae principalis fuit incarnatio dominica, per quam fuit edificatus paries vere humanitatis: postquam abscondit & posuit se dilectus dei filius. Can. 2. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras: prospiciens per cancellos. Tunc verè deus fuit absconditus. Esa. 45. In quem irruerunt Iudaei facientes in eo multa vulnerum foramina, & cauernam, id est plagam, in qua possunt se animae fideles cōseruare. Vnde dictum est Iudaeis. Psal. 61. Quousque irruitis in hominem, interficitis vniuersum vos. Irruitis dico, tanquam parieti inclina-

FERIA V. POST CINERES.

ro & maceria depulsa tantum enim & tandem irruerunt in hunc parietem. 3. quod fuit inclinatus. Ios. 19. Inclinato capite emisit spiritum. Sic primo oras digne debet mentis suam convertere ad dei filium incarnatum & crucifixum: ad illius parietem perforatum & eueratum. Secundo penitens debet orare. Vnde Ios. 1. Damascenus: Oratio est eleuatio mentis ad deum. Nota quod dicit beatus Grego. lib. primo Dial. Non igitur preces nostras deo porrigimus, ut & ei nostras indigentias manifestemus: sed nos ipsi consideremus in his ad diuinum auxilium esse recurrendum. Queritur vtrum aliqua oratio sit dirigenda ad sanctos. Respondetur secundum Tho. 2. 2. q. 83. Sanctis porrigitur oratio non tanquam per se ipsos implenda: sed ut eorum meritis & precibus orationes fortiantur, id est possideant effectum. Nota quod plures conditiones debet habere oratio secundum Raymundum & Hostien. Prima quod sit fidelis. Heb. 11. Sine fide impossibile est placere deo. Secundo debet esse humilis. Eccl. 35. Oratio humilium senubes penetrat. Tercio quod sit discretus. Iaco. 4. Petitis & non accipietis, eo quod male petistis. Quarto quod sit deuota. August. Quid prodest strepitus labiorum ubi mutum est cor? Quinto, ut sit veraciter: sicut in publicano, qui noluit in corium oculos leuare. Luc. 18. Sexto, ut sit secreta. Matth. 6. Intra in cubiculum, &c. Septimo & octauo, ut fiat recta intentione, & ut sit lachrymosa, sicut patet in epistola. Sequitur tertium, quod pertinet ad penitentem: & est fletus siue lachrymarum. Dicit Petrus Damianus, Lachrymarum quippe animam ab omni labe purificant: sicut accidit David, qui adulterium commisit & homicidium. Lachrymarum enim profuerunt hic in epistola regi Ezechiel. Item Moyses impetrauit salutem populo Israeli per fletum. Item Iudith amputauit caput Holoferai per lachrymas. Item Susanna superauit senes per fletum. Ergo dicit Bernardus, Lachrymarum contritionis & pudor confessionis animam lauant, lauantiam sanctificant. Dixi secundo, sequitur sanitatis restitutio, cum dicitur: *Et factum est verbum domini ad Esaiam*. Illud verbum fuit a spiritu sancto inspirante, Vade & dic Ezechiel, *conuertere hic dicit dominus deus: addidit David patris eius*: scilicet promissionem tuam esse frustratam: *adui orationem tuam*, id est, *audui*: vnde, id est, approbaui lachrymam tuam, id est, lachrymas tuas: sicut habet Ite. 4. Regum 20. *Eec ego*, scilicet deus, *adiiciam super dies tuos*, in quibus, scilicet debebas mori secundum causas inferiores: *nos quindecim*, subintelligit illud, quod dicitur. 4. Regum 20. c.

Ecce

ENARRATIO III.

14

Ecce sanauit te die tertio ascendens templum domini, & addam diebus tuis quindecim annos. Sequitur: De manu regis Assyriorum, cuius tu reditum times, etiam te. Numquam enim aliquis reuertetur ad civitatem istam, scilicet Hierusalem & proteget eam. Nota hic quaestiones diversas. Primo vtrum Esaias quando dixit: *Morte morieris*: fuit propheticè locutus: videtur quod non, quia hoc quod dicit non euenit. Quicquid autem praedicitur propheticè immutabiliter euenit, secundum Cassiodorum super psal. Prophetia est diuina reuelatio rerum, euentus immobili veritate enuntians. Haec autem non fuit prophetia: quia vel fuit deceptus vel mentitus: quod est contra praedictam definitionem. In contrarium est, quod fuit locutus in persona dei dicens, Haec dicit dominus. Tunc autem propheta non consueuerunt sic loqui nisi propheticè loquebantur. Secundo queritur vtrum omnis prophetia sit immutabilis simpliciter. Videtur quod non, quia prophetia fuit, quando dixit Iosias: *Adhuc quadraginta dies & Ninive subueretur*. Ios. 3. Illud autem non euenit: ergo sua prophetia mutabilis fuit. In contrarium est: quia a spiritu sancto. 2. Petr. 1. Spiritus sanctus cum sit prima veritas non potest praedicere, nisi quod est euentum. Tercio queritur vtrum sententia dei sit reuocabilis. Videtur quod non. Esa. 14. Dominus exercituum decreuit: quis poterit immutare? quasi diceret nullus. In contrarium est verbum Ambrosij, *Nouit deus mutare sententiam, si noueris mutare delictum*. Quarto vtrum vita hominis potest augmentari ultra terminum: videtur quod sic, sicut dictum est regi Ezechia: *Eec adiciam super dies tuos annos quindecim*, &c. Ergo possunt augmentari dies hominis ultra terminum. Psal. 94. Viri sanguinem & dolosi non dimidiabunt dies suos. Sap. 4. dicitur de viro iusto, quod *raptus est sine malicia mutaret intellectum eius*. In contrarium dicitur Iob. 14. *Constituisti terminos eius, qui praeteriri non poterunt*. Nunc restant solutiones quaestionum. Ad primam dico, quod fuit locutus propheticè, sicut patet ex glossa Gregorij hic. Et cum dicitur quod non euenit quod praedixerat: responderetur quod illud, quod fuerat sibi reuelatum dixit, & secundum quod ei reuelatum fuerat factum fuit. Reuelatum autem Esaias fuerat Ezechiam tunc debere mori secundum causas inferiores, scilicet secundum eius merita, & physicam, id est secundum naturam, dicitur gl. Elatio enim sua & ingratitude merebatur ipsum debere mori secundum causas inferiores: & amplius vivere non pote-

FERIA V. POST CINERES.

rat secundum causas naturales: & sic prædixit, quando dixit: Morte morieris, non autem fuit sibi reuelatum, quod deberet amplius viuere secundum causam superiorem. Nota quod effectus qui contingit in hoc mundo dependet ex duplici causa, scilicet ex causis inferioribus, & ex causa superiori. Voco causas inferiores naturales & merita, quæ proueniunt ex libertate arbitrij, & causis agentibus à proposito. Voco autem causam superiorem diuinam præscienciam, & præordinationem. Et habent se sic istæ causæ, quod inferiores nō impediunt superiores, sed magis econuerso. Vnde si aliquid debet esse secundum causas inferiores: non erit secundum causam superiorem. Si autem debet esse secundum causam superiorem erit necessario: quāuis non debeat esse secundum causam inferiorem. Aliquando autem currunt ad eundem effectum, tam superior quam inferior. Et sic propheta non fuit deceptus nec mentitus, quamuis non euenit quod prædixit: quia utique euenturum erat secundum quod ipse prædixit. Simile est de medicis, qui frequenter dicunt hominem mori, & non posse curari de infirmitate. Vel quod debet esse magnum frigus, vel magnus calor, & huiusmodi: quæ tamen aliquando non eueniunt: quia non erant euentura secundum causam superiorem, propter quod non mentiuntur nec decipiuntur: loquuntur enim secundum causas naturales. Sic patet quod in nullo est contra diffinitionem prophetiæ: quia quæ eodem modo prophetizantur: immobiliter eueniunt. Ad secundum dicendum quod prophetia, quæ est de prædestinatione dei, est omnino immutabilis. Sed illa quæ est de comminationis, cui admiscetur liberum arbitrium est mutabilis secundum quod hominis merita bona vel mala mutantur. Vnde dicunt aliqui illud, quod dictum est Ezechie vel Ionæ non fuit prophetiæ prædestinationis: sed solum comminationis, vt sit sensus: Morte morieris, nisi ores & fleueris: & Ninive subuertetur, nisi Ninuite poeniteant & conuertantur. Ad tertiam dicendum licet diuinum consilium sit omnino immutabile: iuxta illud Esa. 46. Consiliū meum nō abit, & omnis voluntas mea fiet: Tamen sententia dei est immutabilis: quia secundum quod merita hominis sunt bona vel mala mutantur. Qui enim saluari debet secundum præsentem iustitiam, damnabitur propter finale iniustitiam. Et econuerso qui debebat mori secundum demerita sua, vixit amplius propter merita sua bona, quod sic æternaliter ordinatum est. Quāuis enim oratio sua flebilis nō fuit cau-

ENARRATIO IIII.

15

sa diuinæ ordinationis: fuit tamen causa meritoria vitæ longioris. Ad quartum dicendum quod tamen vitæ humanæ à deo constitutus, nec potest pertransiri, nec ante illum terminū potest homo mori. Secus autem est de termino constituto secundum causas inferiores. Vnde qui debet mori in dimidio vitæ secundum suas inferiores causas: ut potest secundum merita & secundum physicam, id est, secundum naturalem modum: sape amplius viuit secundum superiorem causam: sicut fuit de isto rege Ezechie qui debebat mori in dimidio dierum suorum: qui tamen amplius vixit quindecim annis. Sape tamen cōcurrit causa inferior, cū causa superiori in eodē termino vitæ: quia malus est, & ne alius amplius noceat aufertur vita eius: iuxta illud psal. 4. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Vel quia bonus est, ne fiat malus aufertur vita eius: iuxta illud Sap. 4. Raptus est ne malitia mutaret intellectum ipsius. Patet cōcordia inter epistolam & euangelium. In epistola agitur de curatione regis merito orationis: idem enim deus est vtriusque testamētī. Idem in euangelio de curatione serui Centurionis ex merito orationis. Et nō solum reges & liberos curat: sed & pauperes & seruos. Rogemus ergo dominū, vt nos in præsentī sanet per gratiam, vt peruenire valeamus ad eius gloriam, &c.

DE EODEM, ENARRATIO IIII.

Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, &c.
Matth. 8.

Videmus quod sol in oriente existens & in occidente, apertius videtur & cernitur in meridie: quia tūc per radios solares obtenebratur visus hominis. Spiritualiter per solē intelligitur vita hominis. Nā sicut sol oritur & occidit, & est in continua mutatione & motu: sic & vita hominis. Tob. 13. Nūquam in eodem statu permanet. Et iste sol, id est, vita hominis certius cernitur, & consideratur in oriente, id est, in natiuitate & principio generationis: quia de vili materia. Similiter & in fine, id est, in morte quæ habet se sicut occidēs: quia tūc in pristinam redibit materiam: vt dicit Chrysostomus. Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur. Et hæc omnia, lites & occidēs, & mors & vita miserabilis dant nobis occasionem humilitatis, quod in huius valle miseriæ exorare debemus deum cum mentis humilitate. De quo Ambrosius in libro præfationum: Illam orationem deus sinit & appetit, quæ ex mēte humili perque procedit. Figuratur Gen. 18. Abrahā humiliavit se ergo

FERIA V. POST CINERES.

deum dicens: Quid loquar ad dominum cum sim pulvis & cinis? Ideo meruit benedictionem a deo. Spiritualiter Abraham interpretatur pater multarum gentium, & significat quemlibet fidelem, qui debet esse pater multarum virtutum. Hic debet se humiliare in dei conspectu: ut meretur eius benedictionem. Hoc fecit Centurio se humiliando oras pro sanitate serui, dicens: Domine non sum dignus ut intres, &c. In summa euangelij tria inuoluuntur. Primo serui Centurionis misera conditio ibi. Iacet paralyticus, &c. Secundo Centurionis commendatio ibi. Et sequentibus se dixit: Amicus dico vobis, &c. Tercio Iudeorum digna reprobatio ibi. Filij regni, &c. De primo dicitur: In illo tempore, scilicet postquam Christus predicauit in monte, & cum descendisset & leprosum sanasset: tunc venit in Capharnaum, quae est capitalis ciuitas in Galilea, & accessit ad eum Centurio. Et fuit talis, qui praefuit centum militibus positus a Romanis ad custodiam provinciae: quia Iudaea tunc temporis tributaria erat Romanis. Hic habuit quendam seruum sibi pretiosum, qui erat paralyticus: ideo accessit. Sed diceret, tamen dicitur Luc. 7. Militi ad eum seniores rogans eum. Respondetur quod personaliter venit sed Iudaei tanquam familiaribus Christi suum verbum commisit. Vnde August. Reuera magis accessit ad Christum quam Iudaei, quia plus credidit, quam seniores, nisi: licet alienigena generatione, tamen domesticus corde: licet militum princeps, tamen apostolorum in fide confors, dicens: Domine puer meus, i. seruus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Origen. Attende charitatem & bonitatem Centurionis, qui tam instanter rogat pro seruo, ac si esset filius eius, q. d. Iste est mihi seruus, & ego creatoris seruus. Iste me habet dominum super terram, & ego in celis habeo dominum. Si ei non misereor, quomodo mei dominus miserebitur? Si ei non subuenio, quomodo mihi dominus subueniet? Rabanus. Omnia ista cum dolore connumerat: iacentem paralyticum & morbum male torquentem, & angustias demonstraret, & dominum conuinceret. Sic hodie domini, & domini debent seruis condolare, ut Centurio qui dixit: Puer meus in domo iacet non in hospitali seu antiporricum ecclesiae proiectus, ut quidam seruilem conditionem spernentes: quod non est faciendum: quia recordari debemus, quod vnum commune dominum habemus cum sanctis. Nam domini cum seruis suis velint nolint quatuor habent communia. Primum est ex parte principij: quia omnes ab vno domino

ENARRATIO III.

16

& de eodem luto formati sumus, & omnes nudi & pauperes nati. Iob. 33. Ecce me sicut & te fecit deus. Et de eodem luto, ego quoque formatus sum. Sap. 7. Nemo ex regibus habet aliud naturalis initium. Secundum ex parte medij: quia omnes mortales sumus & brevis vita. Eccl. 10. Omnis potentatus brevis vita. Iob. 14. Breues dies hominis sunt. Tertium est ex parte finis: quia omnes in terram redibimus. Iob. 17. Putredini dixi: pater meus & mater mea, & foror mea, vermibus. Quartum est ex parte fori, quia omnes possumus emere vitam eternam: seruus sicut est dominus. Et sub eodem iudice omnes rationem reddere compellimur. 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Act. 10. Non est acceptor personarum deus: sed in omni gente qui timer deum & operatur iustitiam, acceptus est illi. Eph. 6. Vnusquisque quodcumque fecerit bonum hoc recipiet a domino, siue seruus siue liber. Et vos domini eadem facite illis: remittentes minas, sciētes quia illorum & vestrum dominus est in coelis. Et personarum acceptio apud deum non est. Ideo remittitis iniurias. Eccl. 33. Si est tibi seruus fidelis sit tibi, quasi anima tua & quasi fratrem teum tracta eum. Ergo fac ut Centurio qui non spreuit seruum, sed humiliter pro eo rogauit, dicens, Male torquetur. Attēde, ipse solam infirmitatem proposuit. Sciebat enim, ut dicit Chrysost. quia Christus potens est ad faciendum, sapiens ad intelligendum, & misericors ad exaudiendum: ideo infirmitatem tantum proposuit, & remedium sanitatis in potestate misericordiae suae dimisit. Tunc subdit gratiosa dei responsio cum dicit: *At illi Iesus. f. Centurioni: veniam. si personaliter, non mittendo Petrum vel Andream, & curabo eum. si misericorditer. Ecce dominus fecit ultra affectum postulantis. Primo propter hoc ne despectui videretur habere seruilem conditionem: ideo voluit ire ad seruum Centurionis, & non ad filium reguli: ut habetur Ioan. 4. Secundo ideo, propter quatuor comites secum euntes. scilicet humilitatem, charitatem, fidem & prudentiam Centurionis. Et primo tangit humilitatem cum subdit: Respondens Centurio, ait: Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, &c. Ecce humilitas: Gregori. Non sum dignus aspectu: nec adcessu, nec introitu, q. d. Meys leg reputauit se indignum in eloquentia verberum tuorum: quomodo tunc ego sum dignus tua praesentia? q. d. Hieronimus in vtero matris sanctificatus dixit, Aa a domine nescio loqui: & quomodo ego in peccatis induratus te suscipiam? Ego non sum*

FERIA V. POST CINERES.

dignus ut intres sub tectum meum: quia alienigena sum & gentilis idololatra effusor sanguinis, & accinctus gladio: sed tamen dic verbo, quasi dicat: Verbo domini cœli firmati sunt. O beate miles ubi legisti: Ipse dixit & facta sunt. Reuera ipse habuit ex illuminatione spiritus sancti. Ioan. 3. Spiritus ubi vult spirat. Ipse nanque habuit fidem: quia credidit eius potentiam, ubique forte presentem. Ideo subdit, *Et sanabitur puer meus*. Ecce quanta fides. Sciebat enim Centurio secundum Chrysostomum, quod angeli inuisibiliter Christo assistunt: & ad imperium eius verbi virtutes, & mirabilia operantur. Et credidit illud psal. 106. Misit verbum suum & sanauit eos. Tanta fides non fuit in regulo, qui ait: Domine descende priusquam moriatur filius meus. Ioan. 4. Non in Nicodemo qui dixit: Quomodo possunt hæc fieri? Ioan. 3. Non in Maria Magdalena: nec in Martha quæ dixerunt, Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Ioan. 11. Sic tu quando sumis cibum & panem vitæ, in vera humilitate dicere de se: Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum. Nota in multiplicem domum non solent intrare magni domini. Primo in domum quæ minatur ruinam, & est propinqua casui, scilicet per debilitatem spiritus: & voluntatem pronam ad malum, scilicet in concupiscentia praua. Iaco. 1. Concupiscentia parit peccatum. Secundo, quæ est immunda, & sordibus plena, scilicet in mentis luxuriosam. Osee. 6. cap. In domo Israël vidi horrendum, ibi: Fornicationes. Ephraim contaminatus est Israël. In tali domo non habitat rex Israël. Sapient. 1. Non habitat in corpore subdito peccatis, quasi dicat, sed in domo munda. Psal. 21. Tu autem in sancto habitas laus Israël. Tertiò domini magni non habitant in domo quæ caret igne, scilicet charitatis. Lucæ 12. Ignem veni mittere in terram. Et. 1. Ioan. 4. Qui in charitate non habuerit, deum non habet: quia deus charitas est. Quarto, qui non habet panem & aquam: panem scilicet elemosynæ, & aquam contritionis. Et sic Luc. 7. ait Iesus Simoni Leproso: Aquam pedibus meis non dedisti, & intraui domum tuam. Et de pane. Esai. 58. Frange esurienti panem tuum: egenos vagosque induc in domum tuam, & oriatur in tenebris lux tua, id est, Christus. Quintò ubi latrones & homicidæ, id est, inuidia in corde inhabitat. 1. Ioan. 3. Qui odit fratrem suum homicida est. Et. 1. Corinth. 6. Homicida non habet partem in regno dei. Ergo dicit: Domine non sum dignus ut intres, & c. quasi diceret: Tu humi-

ENARATIO IIII.

17

humilis, ego superbus: tu filius castæ virginis, ego luxuriosus: tu pius & mitis, ego rācorosus: tu liberalis, ego auarus: ideo non sum dignus. 2. Corinth. 6. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate: quæ societas lucis ad tenebras, quæ autē cōuentio Christi ad Belial: sic peccatoris ad Christum. Ideo peccator debet se dicere indignum, ut faciat se dignum. Chrysostomus similiter & Augustinus. In eo quod Centurio se indignum dixit suscipiendo Christum in domum suam, dignus factus est regno cœlorum. Item respondit prudenter, dicens: Nam ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites, & ego dico huic, vade & vadit, & c. quasi diceret secundum Augustinum. Si ego homo sum & præcipere habeo: quanto magis, tu qui deus es? Et licet ego sub potestate alterius sum, tamen alijs mandare habeo: quanto magis tu qui sub nullius potestate es, sed omnes potestates tibi seruiunt secundum diuinam nitatem, & omnis potestas à te est: potes dicere huic infirmari, recede & recedat: & sanitati ut veniat, & statim veniet. Audiens hoc Iesus miratus est. id est, ad modum mirantis se habuit. Dixi secundo tangitur Centurionis commendatio ibi, Et sequentibus se dixit: Amen dico vobis: non inueni tantam fidem in Israël. Sed diceret, an fides istius maior fuit fide patriarcharum prophetarum, aut fide apostolorum? Respondetur quod non: quia illi fuerunt nostræ fidei principes: Sed debet intelligi secundum Chrysostomum, quantum ad originem credendi, quia alij pluribus signis & miraculis visis crediderunt: iste vero nullo signo viso, sed ex auditu tantum. Vel aliter secundum Chrysostomum, intelligitur in suo genere, scilicet gentili. Nam cum aliquem rusticum audimus aliquid sapienter loquentem vel puerum: magis admiramur & laudamus, quam si philosophus aliquis illud diceret. Et sic non erat aequale Iudeum credere in deum & gentilem. Et sic modica fides gentilis magis laudatur: quam fides Iudeorum. Et ex quo tanta fides erat in Centurione gentili, ideo ex hoc prædicit futuram fidem gentilium, dicens: Dico autem vobis, quod multi non omnes credent evangelio: venient ab oriente & occidentem, id est, ex omni parte mundi venient ad unitatem ecclesiæ: & recumbent, id est, requiescent cum Abraham, Isaac & Iacob in regno cœlorum. Vnde Origenes. Tunc impletur illud Matth. 20. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Dixi tertio tangitur Iudeorum digna reprobatio. Ideo subdit: Filij regni, id est Iudæi, secundum Hieronymum, in quibus deus ante regnabat: eiicientur in tenebras exteriores, quia hic habuerunt tenebras interiores, scilicet cæcitate fidei: igitur ibi habebunt tenebras

Quadrag. Thes.

C

FERIA V. POST CINERES,

infernales, quæ est terra tenebrarum, & umbra à mortis ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Et hæc erit pœna damni. Tunc subdit pœnam sensus: Et ibi erit fletus. Haymo: Lachrymabunt enim oculi, ex vehementi dolore ardoris: & fumo ignis inferni. Et subdit tertiam pœnam, quæ est remorsus conscientie, dicens: Et stridor dentium, scilicet præ indignatione & stimulo conscientie, vel præ frigore inferni. Tunc ponitur petitionis exauditiō. Ait Iesus Centurioni: *Vade, fiat tibi ut credidisti*, scilicet quod absq; corporali presentia possem sanare filium tuum, quasi diceret: Credidisti, quia possum omnia credidisti, quia sum dominus omnium: ideo fiat & metietur tibi secundum mensuram fidei. Et sanatus est puer ex illa hora. Ista Chri-
stus ait: *Fiat tibi sicut credidisti*. Mystice per hunc paralyticum intelligitur peccator constitutus in peccato mortali, qui habet huius paralytici conditiones. Primo, quia ille paralyticus seruus erat: & sic peccator mortalis est seruus peccati diaboli, & omnium vitiorum. Ioan. 8. Qui facit peccatum seruus est peccati. Sicut ait Augustinus. Peccator est seruus tot demoniorum quot viti-
orum. Non solum peccati: imò etiam diaboli. 2. Petr. 2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. De quo Hieronimus. Seruietis diis alienis, id est, diabolis in terra non vestra. Et dicit diis in plurali, quia peccator superbus est seruus Luciferi: auarus est seruus Mammonæ: luxuriosus est seruus Asmodei. Secundo ille fuit paralyticus, & sic peccator. Nam paralyticus est morbus, qui reddit membra mollia & impotentia ad laborandum. Ad hoc innuitur cum dicitur. Iacuit. Iacentes enim nihil laborant: & sic iacentes in lecto auaritiæ, luxuriæ vel iracundiæ in nullo possunt proficere saltem meritorie. Ioan. 9. Scimus quia deus peccatores non exaudit. Et sunt molles quia nulli tentationi resistunt. Matth. 13. Facta autem tribulatione continuo propter verbum scandalizantur. Tertio paralyticus causat tremorem membrorum. Et sic peccator mortalis tremet cum debet agere opera penitentiæ, scilicet aliena restituere, orare, vel ieiunare. Psal. 13. Trepidauerunt timore, ubi non erat timor. Et Iob 6. Qui timet pruinam, cadet super eum nix. Quarto male torquetur, & sic peccator. Torquetur enim inter prospera per curam superbam, vel superfluam. Boethius: Humana felicitatis dulcedo multis amaritudinibus respersa est. Vnde refert Tullius: Cum quidam gloriam Dionisij tyranni laudaret & benediceret eum: iussit illum in throno aureo collocari, & mensam omnibus delictis plenam ante

ENARRATIO IIII.

18

ante ipsum collocari: gladium verò acutissimum filo alligatum fecit super caput eius appendi. Cumq; ille præ timore non comederet, dixit ei Dionisius: Talis est vita mea, quam tu beatam putabas. Male autem peccator torquetur inter aduersa, propter impatientiam. Ista enim duo prosperitas, & aduersitas omnes probant ut dicit Boethius de Consolatione, quod philosophi posuerunt duo dolia in limine domus Iouis: vnum sanum plenum: aliud aceto: de quibus ingredienti-
bibi oportebat. Domus Iouis est iste mundus: dolium plenum vino est prosperitas, & dolium plenum aceto est aduersitas: de quibus oportet gustare omnes mundum ingredienti-
bibi. Pessimè autem peccator torquetur inter peccata. Ambrosius: Quæ pœna grauior quam interius vulnus conscientie? Et hæc magis fugienda est, quam mors. Et Augustinus dicit de morsu conscientie. Omnis inordinatus animus, est sibi ipsi pœna. Idcirco si vis sanari oportet, ut Centurio roget dominum humiliter, id est spiritus, dicens: Domine non sum dignus, nihil tibi attribuendo. Eccl. 35. Oratio humiliantis se, nubes penetrat dantes pluuiam gratiam. Iacobi 4. Humilibus dat gratiam. Et in tali oratione humilis debet esse fides. Marci 11. Quicquid orantes petitis credite, quia accipietis. Et Iacobi 1. Si quis indiget postulet à deo in fide nihil hæsitans. Sed per quid sanantur? Respondetur per verbum doctrinæ. Sap. 16. Neq; herba, neq; malagma: sed sermo tuus sanat omnia.

Nota de pœna peccatoris. Primo peccatum fecit de libero seruum, quod innuitur in serui conditione. Pro quo sciendum: quod tres sunt serui nati, scilicet qui in seruitute sunt nati. Et tales quasi viles multis subiaceant legalibus pœnis, & à pluribus actibus excluduntur, ubi alij admittuntur: quia non possunt contrahere, nec testimonium ferre, &c. Et sic nos omnes nascimur serui peccati. Ex qua seruitute multa damna & pœnæ nobis eueniunt, secundum iusticiam legis diuinæ: nisi per baptismum inde liberemur. Quarum pœnarum maxima est diuinæ visionis carètia, quam omnes non baptizati sustinent: etià si puer moreretur in via, quando ad baptismum baiulatur. Secundi sunt serui emptitij, ut qui ab hostibus sunt capti in bello, vel empti iugo seruitutis sunt astricti, & sic homo efficitur seruus diaboli, quando capitur peccato actuali mortali. Ecclesiastes 9. Sicut aues capiuntur laqueo, pisces hamo, & sic homines in tempore malo. Nam sicut aucups ponit grana, &c. sic diabolus transfiguratur se in angelum lucis. 2. ad Corinth. 11. Et sic capiuntur à diabolo, & vedimus nos ipsos sibi.

FERIA VI. POST CINERES.

Bernad. Nostra voluntas nos mancipat diabolo, non eius potestas. Ideo 15. q. 1. cap. Non est, & est. Ambr. de vita beata: Neminē iugo seruitutis diabolus possidet, nisi ei se prius peccatorū are vendiderit. De quo Isaia 50. Iniquitatibus vestris venditi estis. Tertij cōductij sunt qui non ex necessitate, sed ex voluntate seruiunt spe lucri. Sic auaritia, & alia peccata maximē visitata seruos faciūt. Ephes. 5. Auaritia est idolorū seruitus. Et sic patet quod omne peccatū mortale ex libero facit seruū. Secundo, peccatum facit hominem impotentē, & innuitur ibi: quia iacet in domo, quia opera peccatoris quantūcūq; magna nō profunt directē ad meritū vitæ. Prouerb. 5. Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum cōstringitur. Vel secundum Hugonem de sancto Victore, Peccator dicitur iacere, quia terrenis incumbit. Psalm. Adhæsit in terra venter noster. &c.

FERIA VI. ENARRATIO V. DE EPISTOLA.

Hoc est ieiunium quod elegi: dissolue colligationes impietatis. Isaia 58.

Medicus solet varia medicamēta adhibere vulnerato: nūc Memplastrum, nunc syropum, nunc laxatiuum, nunc purgatiuum. Spiritualiter, Et sicut varia sunt vulnera animæ, sic & varia eorundem vulnerū sunt medicamēta. Nam aliqui vulnerati sunt spina auaritiæ, aliqui tello iracundiæ. Vnde sicut dicit beatus August. Omne peccatum, aut est in deum, aut in proximum, aut in seipsum. Peccatū in seipsum est fornicatio. 1. Chor. 6. Qui fornicatur, in corpus suū peccat. Et hoc vulnus animæ sanatur per ieiuniū. De quo fecit ecclesia mentionem in capite ieiunij. Sed peccatū in deum est blasphemia & inobediētia. Et hoc vulnus animæ sanatur per orationem. De hoc lectū est heri in epistola, Isaia 38, de rege Ezechia: qui prauit cum lachrymis, & sanatus est. Peccatū in proximum est rerū ablatio. Et hoc vulnus animæ sanatur per eleemosynā. Thobia 12. Eleemosyna a morte liberat. Et hanc virtutem sanādi per eleemosynarum largitionem docet Isaia propheta in persona dei, dicens: *Hoc est ieiunium quod ego elegi, &c.* In summa epistolæ tria innuitur. Primo salutaris ieiunij principiū, ibi, Clama ne cesses. Secūdo subditur ieiunij laudabilis finale stipendium, ibi, Tūc erūpet. Tertio finalis stipēdij fontale initium, ibi, Quia miserere. De primo dicit: Hæc dicit dominus deus, scilicet ipsis prædicatoribus. Clama ne cesses, scilicet horis, & temporibus opportunis. Nota quod prædicator debet clamare hoc tempore propter

ENARRATIO V.

19

pter quatuor. Primo vt peccator de vtilitate peccatorū surgat: quia peccata faciunt hominem indignū prāmio vitæ æternæ: vt dicit sanctus Thomas. Et sic clamabat Apostolus Romanorum 13. Hora est iam nos de somno surgere. Secundo, vt vanitatem huius mundi nuntiet. Ecclesiast. 12. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnium vanitas. Et ibidem primo capite: Vidi cuncta quæ sunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus. Tertio iudiciū vt timeant. Ioelis primo capite: Clamate ad dominum, A a a. prope est dies domini: & merito ter debet clamare: quia a tribus accusabuntur peccatores in die iudicij, scilicet a peccatis propriis: ab infernalibus aduersariis: & ab omnibus creaturis. Ergo clamare debet prædicator, & nō debet esse canis mutus, qui nescit latrare. Ideo subdit: *Et quasi tuba exalta vocem tuam.* Nam sicut tuba primo facit paruū sonum: deinde procedit per augmentū. Sic prædicator primo debet dulciter prædicare, obsecrando veniam, & gloriā promittendo: deinde si non aduertunt eos arguendo, & post hoc si indurantur fortissimē extremam sententiam comminando. 2. Thimot. 4. Argue, obsecra, increpa. Ideo subdit: *Annuntia populo meo scelera eorum,* id est Christianis, qui secundum Petrum Apostolū, sunt populus acquisitionis. Nota quod prædicator debet quatuor annuntiare. Primo peccantibus penitentiam vt hic: Annuntia populo meo scelera eorum, id est peccata grauiā, vt peccata mortalia. Secundo penitentibus indulgentiā. Isaia 61. Spiritus domini super me eo quod vnixerit me ad annūtiandum mansuetis misit me, vt mederer contritis corde: & prædicarem captiuis indulgentiā. Tertio malignātibz vindictā. Psalm. 49. Et annuntiabunt cœli, id est prædicatores iustitiā eius: quoniam deus iudex est. Quarto, debet annuntiare prædicator triumphantibus coronam. 1. Ioannis 1. Annuntiamus vobis vitam æternā quæ erat apud patrem, & apparuit nobis. Ergo annuntient prædicatores ista quatuor. Sequitur: *Et domus Iacob peccata eorum.* Glo. Per populum intelliguntur laici: per domum Iacob, viri ecclesiastici. Ideo Gregori. in pastoralis: Aliter admonendi sunt laici, aliter clerici: secundum exigentiam enim auditorum moderandus est sermo doctorum. Annuntiet ergo prædicator populo suo peccata eorum, dicēdo ei illud, Deuter. 32. Hæc ecce reddis domino popule stulte, & insipiens, & si incipias eius legem, & contemnis eius crucem: non audis vocē, nec exhibēs ei honorem, qui te peccatorem populum vocat, & in-

FERIA VI. POST CINERES,

ter quos multos hypocritas inuenit. Vnde subdit: *Me enim da-
diem diem querunt*, scilicet sistē corpore, & non corde: gressibus
corporis, & non passibus dilectionis, scilicet conueniendo ad sy-
nagogam & ecclesiam omni die. *Et scire vias meas volumus*, scilicet
audiendo verba scripturarum: scire scilicet volunt solum spe-
culatiue, & nō practice, vel scire nō modo quo oportet. De quo
Bern. in lib. meditationum: Sunt qui scire volunt eo fine tātū
vt sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt vt ipsi
sciantur: & turpis vanitas est. Et sunt qui scire volunt vt suam
scientiam aliis vendant: & turpis quæstus est. Et sunt qui scire
volunt vt adificentur: & prudentia est. Et sunt qui scire volunt
vt alios adificent: & charitas est. Et dicit, quasi gens quæ iusti-
tiam fecerit, secundum Tullium: Iustitia est ius reddēs vicini-
que quod suum est. Et iudicium dei non derelinquerit, & tamē
derelinquit. De quorum numero iste phariseus fuit. Lucæ 18.
seipsum laudans, & alios vituperās. Rogant me ore & non cor-
de iudicia iustitiæ, vt scilicet aliis penam infligam secundū iu-
stum iudicium sibiipsis præmium gloriæ retribuendo. Psal. 25.
Iudica me domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus
sum. Et appropinquare deo volunt nō affectibus, sed solum pe-
dibus, i. non corde, sed voce: iuxta illud Isaiæ 29. Populus hic
me labiis honorat: cor autē eorum lōgē est à me. Nota, quod
triplex est species hypocrisis: Prima species hypocrisis est, q̃
homo se simulat habere aliquid quod non habet: & bonū face-
re quod non facit. De illis dicitur Matth. 6. Exterminant autem
facies suas. Greg. Simulata æquitas est duplex iniquitas. Secū-
da species est mali palliatio, qui opera sua palliant conuersa-
tione bona. Matth. 7. Attendite à falsis prophetis, qui veniūt ad
vos in vestimentis ouium, intrinseci sunt lupi rapaces: à fructi-
bus eorū cognoscetis eos. Tertia species est, quando aliquis se
simulat velle celare bona sua, cum tamen ea appetit esse mani-
festa. Contra tales dicitur, Matth. 6. Amant hypocritæ orare in
synagogis, & in angulis platearum, vt videantur ab homini-
bus. Et sic consideratur hypocrita. Sequitur litera: *Quare ieiuna-
uimus & non afflexisti?* Hic propheta ponit quæstionem super
ieiunia reprobabili, quasi diceret: Tu deus reprobasti, nec ipsa,
scilicet ieiunia nostra exaudisti: nec postulata concessisti. Hu-
miliauimus animas nostras, id est vitā animalem, sicut prophe-
ta dicit: Humiliabā à ieiunio animam meam, Psal. 34. Et nesci-
sti, i. reprobasti. Greg. super illo verbo, Matth. 23. Amen dico vo-
bis,

ENARRATIO V.

20

bis, nescio vos. Scire dei, est approbare: nescire, reprobare. Lo-
quendo enim de scientia speculatiua, nec potest esse aut fieri q̃
deus nesciat. Dicitur enim Psal. 36. quod deus scit cogitationē
hominum. Sed loquendo de scientia dei approbata deus multa
nescit, scilicet quæ ex se mala sunt. Nota, quod Iudæi faciebāt
quædam legalia ieiunia: sicut in festo propitiationis & aliis.
Quædam autem post legem instituta sunt. Zacha. 8. Ieiunium
quartū, & ieiunium quintū, & ieiunium septimū, & ieiunium deci-
mū, erit domui Iudæ in gaudium, & in lætitiā. Item quædam
alia voluntariē assumpta: sicut Iudith quæ ieiunauit omnibus
diebus vitæ suæ, Iudith. 8. Et Anna prophetissa, Luc. 2. Et multi
ex eis non seruabāt in suis ieiuniis debitas circumstantias sicut
Phariseus. Luc. 19. Ieiuno bis in sabbatho. Propter hoc eorū iei-
unia non erant deo accepta. Nota, quod tria faciunt ieiunium
reprobabile. Primo, quando fit sine debita abstinentia: ita quod
homo eō magis comedat vt eō melius possit sine esurie iei-
nare. Secundo, quando fit sine debita misericordia: quia ieiunium
sine elemosyna est sicut lāpas sine oleo. Tertiū, sine humilira-
te vera. Nam Greg. dicit: Qui ceteras virtutes, scilicet ieiunia,
elemosynas, & cetera, cōgregat sine humilitate, quasi qui pul-
uerem in ventū portat. Sed responsio dei: Si queritis, quare non
aspiciam ad ieiunia vestra? Ratio: Quia non respicio ad perso-
nas vestras. Potius enim respicio ad personā operātium quā
ad opera. Gen. 4. Respexit deus ad Abel, & ad munera eius. Se-
quitur: *Ecce in die ieiunij vestri inueniuntur voluntas vestra.* Glos. In-
callum per poenitentia corpus atteritur, si inordinatis morib⁹
mēs vitis dissepitur. Et addit: *Et omnes debitores vestros repetitis,*
id est iniurias illatas vobis impoententibus non remittitis: sed
vindictā experitis. Cum Saluator dicit, Matth. 6. Quod nisi di-
miseritis hominib⁹ debita: nec pater meus dimittet vobis pec-
cata vestra. Certē remittere talia debita, est spiritualis eleemo-
syna, secundū August. hunc in modū dicentē: Qui non facit mē-
titur cum dicit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimit-
timus debitoribus nostris, siue debita repetendo, ab ipso dicēte
soluere, quod secundum glosam est, deo violentiam facere. Itē
repetitis plusquā vobis debeat exigendo vsuras. Et addit.
Ecce ad lites & cōtentiones ieiunatis: & percussitis pugno impiē. De nu-
mero istorū erat iste seruus nequam, de quo Matth. 18. cap. Qui
tenens suffocabat conseruū suum: quia non reddebat ei debitū.
Sequitur. *Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem sūt iam supra dictū*

FERIA VI. POST CINERES,

est, ne forte audiat in excelsis clamor, id est templo, quasi diceret: Si vultis quod orationes vestre exaudiantur, nolite cum carentia debite abstinentie & debite misericordie ieiunare, neque carentia humilitatis: Subdit, Nunquid tale est ieiunium, quod elegi per diem affligere hominem animam suam, id est animalitatem suam, scilicet a cibis abstinendo. Nunquid quasi hominem ceteros querere, quasi circum caput suum, ipsum declinando ad pedes, vel faciendo reuerentiam hominibus, in signum debilitatis, experti ieiunij & saccum & cinerem sternere super se. Nunquid illud vocatus ieiunium: & diem acceptabilem dominos. Quasi diceret non. Si hoc ostendatur exterius & interius, non existit veritas sanctitatis. Notandum, quod hæc non sunt de se reprobabilia quæ bona sunt, sed qua superbia & hypocrisis sapiunt, & non sunt nisi sanctitatis ostentatio, quam saluator summè reprobat. Matth. 6. Cū ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant enim facies suas, & c. Cum enim bona sūt, maxime cauēda est vana gloria. Quia secundū Chrysostomum super Matth. Gloriosa res agitur, facile locū inuenit glorificationis occasus. Ieiunia multorum, sine humilitate non sunt vera, & deo accepta. Deinde ponit ieiunium, deo acceptabile. Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi. Abstinentia debita, misericordia, & humilitas. Vnde Ambrosius. Summa Christianæ religionis est, misericordia & pietate sequi deum. Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi, dissolue, id est scinde colligationes impietatis, id est falsas chartas, & chirographa, quibus sceneratores dicunt, impietati pauperes esse obligatos, quod valde impiū est. Glossa dicit: Sicut impiū est, exigere ab his qui non possunt soluere, multo magis qui non debet. Non præcepit enim repetere, nisi ab impotentibus, sed iubet falsa instrumenta rescindere. Vnde Esaias loquens apertius dicit omnem scripturam iniquam rescindere. Et addit secundū, solve fasciculos deprimentes, id est relaxa tributa & vectigalia & iniquas exactiones, quas inter Christianos imponit hominibus temporales domini. Et reuera sunt deprimentes fasciculi, quia multū deprimunt homines & deducunt eos ad paupertatem magnā. Subdit tertium. Et dimittere eos qui contracti sunt, liberos iugo seruitutis: Glossa interlinearis: Eos qui se tibi per famem in seruitutem vendiderant, non teneas ultra terminū, sed dimitte eos, suæ libertati reddens. Sed nunquid præcipitur dominis, vt omnes seruos suos manumittant? Dicendū est, non de omnibus, sed solū hoc hic præcipitur, vt scilicet nullatenus ultra terminū detineantur. Quauis autē non

ENARRATIO V.

21

nō præcipiatur: cōsultur tamē de omnibus, quia opus est misericordie. Subdit quartum, & omne onus dirumpere, id est omne grauius, quodcūq; sit illud amoue, quo innocentes opprimuntur. Sciendū, quod per colligationes impietatis possunt intelligi omnia peccata, & hoc moraliter mortalia, quæ sunt impia, quia impediūt cultū dei & sunt quædā colligationes. vñ enim quasi ligatur cū alio, quia peccatū quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pōdere in aliud trahit, ait Greg. Ligat animam cū diabolo, obligat ad gehennā. Ligat etiā potentias animæ, vt nō possit liberē exire in actus suos. Non enim peccator est dominus sui, sed ipse seruus peccati. Ioan. 8. Secūdo, per fasciculos deprimentes possunt intelligi peccati assuefactiones quæ sic deprimunt animā peccatricē, vt non permittat eā erigi, nec respirare sursum. Tertio autē per seruos qui debent dimitti liberi, intelliguntur quinq; sensus hominis peccatoris, qui actus suos exercēt, secundū imperiū concupiscētiæ, non secundū iudicium rationis. nec secundū imperiū voluntatis. Quarto, per omne onus intelliguntur, quæcūq; peccata grauiā, tā mortalia quā venialia. Sicut autē tēpore ieiunij sunt soluēda vincula peccati, id est soluēda assuefactiones peccati: sic etiā sensus sunt reddendi libertati, vt subint rationis iudicio & imperio voluntatis. Sunt etiā vtiliter dirumpenda omnia peccati onera per poenitentiam, aliās incassum est ieiunium. Canit enim his diebus ecclesia. Vtāmur ergo parcius verbis, cibis, & potibus, somnis, iocis & c. Vitemus autē pessima. Sequitur vtilitas ieiunij: Frāge esuriētī panē tuū. Nota quod durāte libertate dare debet quilibet pauperibus abundanter & non parcē. Vnde Thobias dixit filio suo Thob. 4. Si multū tibi fuerit abundanter tribue, si exigū illud libenter impertiri stude. Dicit esuriētī, id est necessitatē habētī. Sic dicitur de viro iusto. Psal. 111. Dispersit, dedit pauperib⁹ & c. Et iudex in fine mūdi dicit: Esuriui & dedistis mihi māducare. Mat. 25. Sed in hoc q; dicit panē nō lapidē, nomine panis intelligitur omnis cib⁹ necessarius ad victū hominis. Per hoc q; dicit tuū, id est propriū nō alienū. Thob. 4. Ex substantia tua fac elemosinam, quādo ieiunas, da pauperibus: vt ieiunium nō sit lucrū marisupij, sed animæ securitas. Et egenos, id est egētes hospitio: vagos, id est carētes domicilio induc in domū tuā. Cū videris nudū, operi eū, sicut fecit beatus Martin. in porta Ambienſi. Et carnē tuā, id est proximū tuū qui quodāmodo caro tua est, quia est rectū eiusdē speciei, ne despexeris Iob 5. Virtutis speciem tuam

FERIA VI. POST CINERES,

nō peccabis. Dixi secūdo sequitur fructus ieiunij. Primo pretiosum stipendū, ubi dicit, Tūc erumpet sicut manē, id est sicut Sol in mane lumē tuū, id est lumē gratiæ tibi collatæ diuinitus, fugis erroris tenebras, & te dirigēs in viā salutis. Psal. Exortum est in tenebris lumen rectis corde. Secūdos fructus tangitur cū dicit: Et sanitas tua, s. spiritualis. Hierc. 17. Sana me domine & sanabor. Item Psal. 40. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Citius orietur, s. curatis vulneribus viciōrū. Vnde Malach. ult. Vobis timentibus nomē meum orietur Sol iustitiæ, & sanitas in pœnis. Sequitur tertius fructus cū dicit: Et anteibit faciē tuā iustitia tua quocūq; ibis, & vbicūq; eris, iustitia præcedet te. Et sequitur: quia semper deus in te cōtinuabit merita bona, vt dicitur Prouerb. 4. Iustorū semita quasi lux splendens procedit vsq; ad perfectā diem. Subditur quartus fructus: Et gloria domini colliget te, id est Christus qui est in gloria dei patris recipiet te. August. Vel gloria domini, id est beatitudo celestis patriæ: verē pœnitentes recipit. Ideo dicit: Suscipiet te, scilicet sicut Abraham, per quē suscepit mendicum. Lucæ 16. Dicitur Prouerb. 29. q. humilem spiritu suscipiet gloria. Subditur quintus fructus: Tūc inuocabis, s. corde, ore & opere, & dominus exaudiet, s. preces tuas. Psal. 9. Desiderium pauperū exaudiuit dñs. Sequitur sextus fructus: Clamabis, s. de periculis & in tribulatione, tã in morte, quàm in vita. Et dicit dñs per effectū: Ecce adsum ad defendendum, & liberandum te. Dixi tertio, sequitur finalis stipēdij fontale principiū dicēs: Quia misericors sum dominus deus tuus. Psal. 111. Misericors & miserator & iustus dominus. Concludit ecclesia & dicit dominus omnipotēs. Patet cōcordia epistolæ ad euāgelium. Matt. 5. Audistis quod dictum est antiquis. Ibi præcepit enim dominus eleemosynam cordis, cū dicit: Diligite inimicos vestros. Et hoc idem tangit epistola, tã de spiritali eleemosyna, quàm de corporali.

DE EODEM, ENARRATIO VI.

DE EVANGELIO.

Diligite inimicos vestros: & benefacite illis qui oderunt vos.

MATTHÆI V.

ARbor debens fructus bonos facere, debet habere radicem viridem & rectem. Spiritualiter, sic homo volens opera fructifera agere, debet habere radicē charitatis. Greg. Quicquid præcipitur, sola radice charitatis fundatur. Ideo omnia vestra opera, s. ieiunij, oratio, & eleemosyna debet fieri in charitate.

Et

ENARRATIO VI.

22

Et quicquid in charitate petierimus, in illo exaudiemur, vt patet in toto officio. Introitus: *A. dñi dominus & miseris est mihi, &c.* Et quicquid fit in charitate hoc bene finitur. Et hunc finem bonum petit ecclesia in collecta, scilicet, *Inchoata ieiunia quæ sumus domine benigno favore proficere.* Et ipsi sacerdotes incitare debent homines ad charitatē. Et hoc docemur in epistola. *Clama nec cesses, & quasi tuba exalta vocē tuam &c.* Me etenim de die in diem quarūt: & vias meas scire volūt. S. viā charitatis. Ergo docet nos in epistola dilectionē habere charitatis ad proximum, & ad deū. Primo ad deū cū subdit: Nūquid hoc est, ieiunium quod elegi, solne colligationes impietatis, i. ligamina peccati, scilicet erga deū. Deinde docet dilectionē quo ad proximum, dicēs: Frange esurienti panē tuum, egenos vagosq; induc in domū tuam. Cū videris nudum, operi eum. Et nō tantum ista opera dilectionis exhibenda sunt amicis, sed etiā inimicis. Ideo euāgelium dicit: *Diligite inimicos vestros, &c.* In summa euāgelij docētur tria genera hominū. Primo, docentur perfecti, ibi: *Diligite inimicos vestros.* Secundo, actiui, ibi: *cū facis elemosinā.* Tertio, contemplatiui, ibi: *cū oraueris.* Nā hac est iustitia contemplatiuorum. De primo dicitur, *In illo tempore, s. cū Christus docuit in monte Tabor, omnem perfectionem, tunc dicit: Audistis, quia dictū est antiquis, scilicet ex lege: Dilige proximum tuum.* Luc. 19. *Et edo habebis inimicum tuum.* Nota in tota serie veteris legis nō est scriptum: Et odio habebis inimicum tuū, sed dicitur hoc quantū ad traditionē seniorum, s. scribarum, quibus visum est addēdum, s. a contrario sensu, ex quo debebāt diligere amicū. Similiter ceperūt hoc ex Exo. 23. cap. Inimicus ero inimicis tuis, & Deut. 7. Non inibis cū eis fœdus, nec misereberis earum. Et 1. Reg. 15. Saul perdidit regnū, quia pepercit Agag. Quasi possent eos odire, quod nō est tenendum, quia Exod. 23. dicitur de atino inimici iacente sub onere, quod deberet leuari, multo plus homo. De hoc Chrysost. Si iustum fuisset inimicos odire, deus te inimicum ex gentibus nūquam suscepisset in suam dilectionem. Ergo subdit: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Et hoc tripliciter, scilicet corde, ore, & opere. Primo corde, & hoc innuitur cū dicitur, *Diligite*, quia dilectio vera ex corde debet procedere. Nota quod inimicis quatuor debemus ostendere, scilicet amorem, odium, compassionem & beneficium. Nam inimici possunt quadrupliciter cōsiderari, Primo, quantum ad naturam. Et sic sunt diligēdi, quia

FERIA VI. POST CINERES.

ad imaginē dei creati. Nam dicitur Eccl. 13. Omne animal dīgit sibi simile, quāto magis animal rationale? Nā discordia nō reperitur inter columbas, sed inter lupos & cānes. Ergo tales rancorosi sunt valde reprehensibiles. Eccles. 28. Homo homini reseruat iram, & à deo querit medelam, quasi dicat, nullo mōdo inuenietur. Secūdo possunt inimici considerari quātum ad culpam. Et sic nō sunt diligendi. Aug. Cū dico homo malus, duo dico, s. homo, & malus. Inquātum homo, diligēdus: inquātum malus, odiendus, quia sic eos odit deus. Ecclesi. 12. Altissimus odio habet peccatores, & misertus est poenitentibus. Greg. 22. Mor. Euenire plerūq; solet, vt nō amissa charitate, etiā inimici ruina nos latificet, & etiam sine inuidia eius gloria nos contristet. Cū ruēt eo quosdam bene erigi credimus, & proficiente eo, plerūq; opprimi iniuste formidamus. Et ergo inimico posset optari malū poenae temporalis, vt infirmitas, vt melioraretur: vel etiam mors vbi nō est spes meliorationis, sed cautē, vt non in vindictā. Greg. Cū inimicus punitur, tunc potius de liberatione aliorum, quā de punitione eius cōdolendum est miseriae pereuntis, & gaudendum de iustitia iudicis. Tertio possunt inimici considerari quātum ad poenā, in hoc de bemus eis dare compāssionem. Psal. 118. Vidi pruaricantes & tabescebam. Greg. Vera iustitia cōpāssionem habet, falsa indignationem. Quarto quātum ad indigentiam, & tunc debemus eis impēdere beneficium. Et hāc dilectio consistit in opere. De qua subdit: benefacite his qui vos oderūt. Nota inimicus diligitur dupliciter, aliquando affectu: vnde Greg. 21. Mora. Tunc veraciter inimicos diligimus, cū nec de ruina eorū letamur: & de eorum profectu gratulamur, sic quod optamus eis bona gratiae & glorię. Aliquādo verō inimicus diligitur effectu, s. quādo in beneficio tantū temporali obligamur in articulo necessitatis, & tunc cadit sub praecepto, aliās sub consilio. Ideo Eccl. 12. Benefac humili, & ne dederis impio, s. quādo nō dare sibi prodesset ad salutem, vel quādo dare ei praearet fulcimentū malitię. Nota, secūdum Tho. 2. 2. q. 25. dicitur, qd opēra dilectionis possunt fieri dupliciter. Vno modo in generali, & sic hoc praeceptum est de necessitate salutis implendum, vt nō excludat inimicū, quia exclusio procederet ex odio. Secundo in speciali, & sic nō est de necessitate praecepti sed consilij actualiter inimicum diligere: & sufficit, qd homo habeat animum praepratum, vt in extrema necessitate eū propter inimicitiam desere

ENARRATIO VI.

23

rere nollet. Sed diceres, teneor occultē, pro inimicis orare cū dicitur, Apoc. 6. Viquequo nō vindicas sanguinem de his qui habitāt in terra? Respondet Aug. in sermone domini de mōte, quod vindicta martyriū est, vt euertatur regnū peccati, & peccata destruantur, & homines remaneāt. Simile habetur Psalm. 56. Latrabit iustus cū viderit vindictā. Dicit s. Thom. vbi sup. Latrabit nō ratione poenae peccātis in se, sed ratione iustitię iudicantis. Item nota propter tria debemus intelligere inimicum. Primo propter debitū, quia dominus praecepit Matth. 6. Dimittite, & dimittetur vobis. Nā si vnaquaq; die moreremur pro peccatis, nō possemus satisfacere & cōdignum retribuere. Aug. Dicit quidam, nō possum diligere meum inimicū. O attēde quid tibi deus fecerit, & quid tu deo feceris. tunc utiq; dimittis parum, vt tibi deus dimittat multū. Sed heu dicunt, non possum vincere animū meum. Respondet Aug. in soliloquio: Deus qui optimē posse nostrum nouit, nihil impossibile praecepit, quia iustus est: nec cōdenat hominē pro eo quod non potest implere, quia pius est, sed ex quo praecepit, ergo possibile est. Hiero. Anathema sit qui credit praecepisse deum, quod impossibile, sit impleri, 1. Ioā. 5. Mandata eius grauiā nō sunt, &c.

Nota tamē secūdum Chrys. saliter diligit caro, aliter anima. Sicut enim dictū est: Non cōcupisces, hoc est dictum quo ad animam, non quo ad carnē. Sic etiā in hoc loco caro inimicum diligere nō potest, anima autē potest: quia dilectio vel odium carnis in sensu est, animae verō in ratione. Quando verō nocetur aliquis ab aliquo, & si sentimus odium, tamē exequi volumus: quia caro nostra odit inimicū, anima verō diligit, hęc ille. Secundo debemus diligere inimicū propter fructum. Aug. Ad dilectionem inimici vos admoneo, quia ad sanandum vulnera peccatorū nihil vtilius esse cognosco. Aug. subdit: Diligere inimicos grauis est labor in hoc seculo, sed grandius premium in futuro. Tertio propter periculum. Aug. Odium habere in corde, est habere gladium, scorpionē & ignē. De primo sic dicit in sermone: Qui alteri nocere desiderat, similis est illi qui gladio se transverberat, vt tunicā alterius scindat. De secundo dicit in sermone. Ira stimulans ad vindictā, ipsa est scorpio interius inflammans, siue excitans. Si te vis vindicare de inimico, tunc ad ipsam iram te conuertere quā est inimica tua, quia occidit animam. De tertio, sic dicit super Psalm. Sic puta malitiā esse sicut ignem: nam si quid aliud incēdere debeat, oportet vt prius ar-

FERIA VI. CINERVVM.

deat. Sic ira malitiosa quod alteri non noceat fieri potest, sed quod tibi non noceat fieri non potest. Ideo subdit: *Benefacite his qui oderunt vos.* s. ministrando eis necessaria tempore necessitatis, quia necessitas extrema facit omnia communia. Ergo noli considerare iniuriā presentem, sed considera gloriam, quam pro mercede es in iudicio cōsecuturus. Si dānum pateris, noli cōsiderare, sed considera patiētiā lucrum. 1. Pet. 3. Beati estis si quid patiēmini propter iustitiā. Et apostolus Ro. 12. Si esurierit inimicus tuus, ciba illū: si sitit, potū da illi. Hoc faciēs carbonēs ignis cōgeres super caput eius, id est ad charitatē induces. Et iā ideo: quia nos inimici sumus Christi, & nobis multa bona exhibuit. Rom. 5. Cum inimici essemus reconciliati sumus per sanguinē filij eius. Sic inimici ex beneficio nostro ipsi se inducent quia iniuste nos odiunt. Tūc docet nos habere dilectionē inimicorum in ore, dicens: *Orate pro persequentibus vos:* scilicet per manifestā iniuriā, & calumniātibz vos: s. per apparētē iustitiā, sed tamen per fraudē occultā. Chrys. Nihil facit deum ita propitiū, & ad exaudiendū pronū, sicut orare pro inimicis: quia per hoc efficiuntur filij dei. Ideo à pio patre exaudiri meremur. Greg. Quid est, quod Moyses & Samuel & Helias in postulatione aliis praeferūt, nisi quod isti tantū in serie veteris testamenti pro inimicis orasse legūtur? Moyses à populo lapidibus impellitur & pro lapidatibz precatur. Exo. Samuel à principatu eiicit & ait: Absit à me vt cessam orare pro vobis, 1. Reg. 12. Helias etiam orabat pro Achab inimico suo. 1. Reg. 21. Dilectio ergo ista maxime memoria est. Greg. Seruitia sunt tantō maiora, quantō minus debita: sed minus debitū est, diligere inimicum quā amicū, ergo magis deo acceptū & meritoriū. Ratio quare debemus pro eis orare: quia qui pro persequentibus orat, pro seipso orat: quia petit amotionem flagelli. Et implebitur illud Psalm. 34. Oratio mea in sinu meo conuertetur. Ideo Rom. 12. Benedicite & nolite maledicere pro persequentibus vos. Secundo debemus orare pro inimicis propter exemplum Christi. Ideo subdit: *ut sitis filij patris vestri qui in calis est.* Nam filij carnales meritō imitātur patrem in moribus bonis & honestis: ergo & nos spirituales. Nam deus pater, solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Sic nos opera charitatis exhibere debemus amicis & inimicis. Hieronymus. Nulli negare debemus, quod deus nulli negat. Chrysostomus super Mattheum. di. Cautē autem dicit, super

ENARRATIO VI.

24

super iustos & iniustos, & non super iniustos & iustos, quia omnia bona Deus non propter homines dat, sed propter sanctos, sicut & flagella propter peccatores. Sed in bonis non separat peccatores à iustis, ne desperent: nec in malis iustos à peccatoribus, ne glorientur, maxime cū malis bona non possint, quā malē viuētēs ad iudicium suū percipiūt, nec bonis mala nocent, sed magis profunt ad iustitiā lucrū, hāc ille. Similiter vt dicit Aug. illa temperalia bona & mala vtriusq; nolunt esse communia, vt nec bona cupidius appetuntur, quā mali habere cernuntur, nec mala turpiter euitentur, quibus etiam boni efficiuntur, hāc ille. Sequitur: *Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* quasi diceret nullā. Aug. in enchiridion: Non est magnū erga eū qui tibi nil mali fecit esse bene uolum, sed maxime bonitatis indicium est, tuum diligere inimicum, & eum qui tibi vult malū, & facit si potest & tu velis sibi bonum. Et maioris meriti est, dilectio inimici quā amici. Et assignat plures rationes, scilicet Thom. 2. 2. q. 27. Prima, Actus merē naturales non sunt meritorij, sed solum voluntarij, à ratione & libera voluntate electi. Et ideo quantō aliquis actus magis est à ratione & voluntate illicitus, tantō magis meritorius ceteris paribus, quā ille qui venit ex inclinatione naturali. Sed ad dilectionem inimici nō declinat natura, sicut ad dilectionem amici, ergo & c. Secunda ratio, quantō aliquis actus ex se est difficilior, tantō ceteris paribus est magis meritorius: sed actus dilectionis inimici est contrarius naturali inclinationi, & habet multa retrahentia, ergo & c. Nota, difficultas est duplex. Prima causatur ex opere, vt difficilior est ieiunium in pane & aqua quā in cibis quadragesimalibus, & sic dilectio inimici est difficilior quā amici. Secunda causatur ex negligentia personae, & venit ex dissuetudine & voluntaria indispotione, vt alicui difficilior est ieiunare vnum diem quā bene consueto tres, & talis difficultas non augeat meritum. Tertia quantō aliquis actus magis dependet à dilectione dei, tantō est magis meritorius, sed dilectio inimici est huiusmodi, ergo & c. Nam amare amantem naturale est, quia canes & alia insensibilia animalia hoc faciunt. Diligere autem inimicum charitatis est. Ideo subdit: *Nōne publicani hoc faciunt? Et hoc facientes vituperātur. Et si salutaueritis fratres vestros tantū, quid amplius facitis, nōne & inimici hoc faciunt? quasi diceret: Sicut & hāc facientes nihil merentur, ergo nec vos.*

FERIA VI. CINERVM,

Vnde pro dolor sunt nunc multi de Christianis, qui eos quos prius salutauerunt, & alia signa amicitiae eis exhibuerunt, propter modicā offensam talia eis subtrahunt, & tamē volunt deo reconciliari. Timeo quōd audituri sunt illud Matth. 18. Serue nequam omne debitū dimisi tibi, nōne &c. Ideo Chryl. super Matth. Qui diligit amicū, peccatum quidē non facit, iusticiam autē nō operatur. Remigius: Perfecta dilectio vltra dilectionē inimicorū nō potest esse, vel se extēdere. Ideo subdit: *Estote perfecti sicut & pater vester perfectus est.* scilicet vt amicos diligatis propter peccatū vitandum, inimicos propter iusticiā faciendā, quoniam illud de pēna liberat: hoc autē deducit in gloriā, hanc Chryl. Dixi secundo docentur actui dicens: *Attendite ne iusticiā vestram,* id est opera iusticiā faciatis, *coram hominibus vt videamini ab eis,* scilicet humanā laudem ab eis quārendo, per hoc tamen non prohibetur quin opera bona possint fieri corā hominibus. Matth. 5. Sic luceat lux vestra corā &c. loquitur tamē de perfectis de quibus non est existimandū, quōd de facili ferātur in vanam gloriā. Propter hoc notanter dicit: *Videamini ab eis,* Augu. Hoc addit ideo quōd appareat eū prohibuisse, vt finē nostri propositi tollamus, ad Gall. 1. Si adhuc mūdo placere, Christi seruus non, essem. Ideo subdit: *Cum ego facis eleemosynam noli tuba canere ante te: sicut hypocrite faciunt in synagoga & in vicis vt honorificentur ab hominibus.* Quia antiquitus cōuocabant pauperes per tubas, & tamē licet in se hoc fuit bonū, tamen fecerunt ea intentione vt misericordes & boni viderentur. Ideo subdit: *Amen dico vobis receperunt mercedem suam.* Non sic tu facere debes, sed si facere potes bonū, fac intentione deo non hominibus placendo. Si enim propter infirmitatē tuam facere non potes, seu vales, ad minus tamen bonū exemplū prābe proximis tuis ad eorum meliorationē, non ad tui ostentationē, & hypocritarum non eris. Teste beato Greg. 31. Moralium: Sunt nonnulli qui & sanctitatis habitū tenent, & perfectionis meritum exequi nō valent, de quibus nequaquā credendum inter hypocritarū numerum currere, quia aliud est infirmitate, aliud callida simulatione peccare, hanc ille. Sequitur: *Te autem faciente eleemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua,* id est, noli pēsare opera tua, vel cum dextera tua, id est bona intētio faciat bonum, hoc nesciat sinistra, id est intentio mala, scilicet appetitus laudis humanae. Sit ergo eleemosyna tua in abscondito, scilicet secūdū intentionē, Greg. Opus sit in publico, vt intētio maneat in occulto

Et pater

ENARRATIO VI.

25

Et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Si nō modō, tunc in futuro. Quia dicitur Ecclesiast. quinto. Aleisimus patiens redditor est. August. Nullum malum impunitum, & nullum bonū irremuneratū est. Nota, tripliciter peccamus, scilicet in nos, in deū, & in proximū. Opus ergo ieiunij est cōtra peccatum in nosmetipsos factum. Oratio verō contra peccatū in deū factū. Eleemosyna verō contra peccatum in proximum perpetrātū. Et quia ista tria praedicta sunt opera satisfactoria pro peccatis, & nunc adest tempus poenitentiae. Ideo ad primū opus, scilicet ieiunium admonet nos epistola diei cinerum. Ad secundū, id est eleemosynam ibidem eiusdem diei euangelium. Ad tertium, scilicet orationē, inducit nos epistola hesternae diei de Ezechia rege. Sed dices, quod est magis meritorū inter ista tria? Respondet, r secundum Tho. di. 15. quod est eleemosyna, quia includit alia. Primo orationē, quia obligat illum cui datur ad orandum. Secundo, quia subtractio bonorum exteriorum conuenit virtutē ieiunij, deinde oratio, quia includit quodammodo ieiunium ratione deilitatis corporis. Quiritur vtrum dare eleemosynam sit in praecepto. Respondetur secundum sanctum Tho. 2. 2. q. 32. quod sic, quia est praeceptum affirmatiuum & obligat ad se nper, sed non pro semper, sed pro loco & tempore, dum non sit necessarium sibi & suis quibus providere tenetur, sed superfluum. Luc. 11. Quod superest date eleemosynam. Et in recipiētibz necessitas inspicienda est. Ambrosius: Pasce fame morientem. Hoc docet lex naturalis: Quod tibi fieri vis, aliis fac. Item lex diuina. Luc. 7. Date & dabitur vobis. Lex positina: vt habetur 86. di. Fratrem marinum excita, vt non solū credat lectionem & orationē sibi sufficere, sed etiam eleemosynis insistere, & necessitatem patienti ius impartiri. Item lex apostolica. 1. Ioā. 3. Non diligamus verbo, neq; lingua, sed opere, &c. Nota eleemosyna debet fieri multipliciter. Primo possibiliter: secūdo festinanter: tertio hilariter: quarto sapienter. Primo debet fieri possibiliter, s. secundum facultatem. Tob. 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si modicū, illud impartiri stude: quia secundū Aug. Deus non respicit ad manū, sed ad cor, vt patet de vidua paupercula. Luc. 21. quam Christus cōmendat propter oblationem duorū minorū. Ideo Proverb. 16. Spiritum ponderator est deus. Et Gregorius, Cor & non substantiam pensat deus. Nam dicit Matth. 10. Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicē aquae frigidae, non perdet

Quadrag. Thes.

D

FERIA VI. POST CINERES.

mercedem suam. Attamen superfluum tenemur dare. Luc. 11. Quod superest, date eleemosynam. Hieron. Aliena rapere conuincitur, qui superflua tenere probatur. Secundo eleemosyna debet dari festinater. Prover. 3. Ne dicas amico tuo vade, & reuertere, & eras dabo tibi; cum statim possis dare. Sicut multi sunt non perpendentes clamatores pauperum nudorum pedibus exprobrantes. Eccle. 4. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datu angustianti. Sed heu aliqui protrahunt tenentes cibum usque ad corruptionem; cum enim iam foetet tunc volunt dare pauperibus. Prover. 3. De primitiis, i. optimis omnium frugum tuarum da pauperibus. Aliqui vero protrahunt usque ad tempus mortis. Eccle. 18. Ante languorem adhibe medicinam. Aug. Considerate fratres quam subito plures omnia perdiderunt, &c. Nam tunc necessitas cogit eos relinquere temporalia, & non pietas. Tertio debet dari hilariter. Eccle. 33. In omni dono hilaritatem fac vultum tuum. 2. Corin. 9. Hilariter dantes diligit deus. Sed heu aliqui murmurantes dant. Gregor. Qui dat cum radio, perdit rem & meritum. Quarto sapienter videndo cui des, si pauperibus. Eccle. 4. Eleemosynam pauperis ne defraudes. Et Luca 14. Cum facis conuiuium voca pauperes, & hos qui sunt bonae vitae. Eccle. 12. Benefac humili & ne dederis impro. Item nota eleemosyna tali modo facta est utilis, & fructuosa in multis, scilicet in vita, in morte, & post mortem. Primo prodest in vita, quia impetrat remissionem culpae. Eccle. 3. Sicut in sereno glacies: sic per eleemosynam soluentur peccata tua. Et sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna peccatum. Secundo valet eleemosyna homini in morte. Nam animam de corpore egredientem misericordiae dei associat. Ambros. Non sunt hominis bona quae non potest ferre secum: sola eleemosyna est comes defunctorum. Gregorius. Pauperes non sunt contemnendi nec egeni, sed exorandi, ut patroni. Luc. 16. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in aeterna tabernacula. Tertio eleemosyna valet post mortem, scilicet in iudicio. Nam tria liberant reum in iudicio. Primo bonus prolocutor, & talis est eleemosyna. Psal. 111. Iocundus homo qui miseretur & commodat: disponit sermones suos in iudicio. Nam dominus iudex erit eorum prolocutor dicens. Matth. 25. Esuriui & dedistis mihi manducare, &c. Secundo munus liberat in iudicio, & sic eleemosyna. Proverbiorum 21. Munus absconditum extinguit iras: & donum in sinu indignationem maximam.

Aug.

ENARRATIO VII. 16

Aug. Redime te dum viuis, & dum tempus habes, ne perdas tempus & pretium. Tertio amici intercedentes liberant te, & talis erit eleemosyna. Eccle. 29. Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te ad dominum. Prover. 6. Nec acquiescet cuiuscumque precibus nec accipiet pro redemptione dona plurima demptis eleemosynis. Psal. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus. Tob. 12. Eleemosyna a morte liberat, & ipsa est quae purgat peccata & facit inuenire vitam aeternam. Ad glossam quam perducatur, &c.

SABBATHO. ENARRATIO VII.

DE EPISTOLA.

Cum effuderis superuenti animam tuam, & animam afflictam repleueris laniis, tunc erietur in te lux tua. Esaias 58.

In bello publico quis detentus fuerit, tunc oportet quod rex belli vincat liberet. Spiritualem sic naturale bellum est inter nos & diabolicas potestates. Et timendum est quod quidam sint capti. Nunc tales deberent destinare literas petitionis ad regem gloriatur eos liberaret. Et hoc docet ecclesia sancta in introitu, diceas: Esto mihi in deum protectorem. Similiter in collecta. Adesto domine supplicationibus nostris, & concede ut hoc solenne ieiunium deuoto seruitio celebremus. Si autem volumus exaudiri a rege gloriatur in talibus literis peritorum, tunc debemus cessare a peccato, cordis, oris & operis. Et hoc docemur in epistola Isa. 58. Si abstuleris de medio tui cathenam id est, cordis peccata quibus ligatus es: & deflexis extendere digitis, scilicet ad mala opera: & loqui quod non praedest, scilicet peccata oris dimittendo, & non sufficit dimittere peccata, sed cum hoc debes agere bona opera. Ideo subdit: Cum effuderis superuenti animam tuam, tunc erietur, &c. In summa epistolae duo innuuntur. Primo docet abicere peccata in seipsum & in proximum, ubi, si auerteris a sabbato. De primo dicit: Haec dicit dominus, scilicet cuiuslibet Christiano. Si abstuleris de medio tui cathenam, id est peccatum mortale, quo quis peccat in seipsum, ut est peccatum incontinentiae & intemperantiae, & est cathena diaboli, qua quis tenetur astrictus. Psal. 118. Funes peccatorum circumplexi sunt me. Et Proverbi. 5. Funes peccatorum quisque constringetur. Cum hac cathena diabolus trahit homines ad infernum. Figuratur in Samson, qui fuit victus cathenis atque compedibus, & ductus in Babyloniam.

D 2

SABBATHO POST CINERES,

Spiritualiter, sic peccator in infernū. Et hæc cathena procedit à medio hominis, i. à corde. Ideo dicit: *Si abstuleris de medio tui, si de corde tuo, & de appetitu sensitiuo cathenam, i. peccatum.* Ad istam cathenam faciendam multi congregantur fabri, i. dæmones, vnus portat primū annulum, s. suggestiones. Alter malam delectationem. Tertius inducit malum opus. Quartus malam consuetudinem. Quintus necessitatem. Sextus desperationem. De ista cathena dicit Aug. in lib. Confessionum: *Suspirabam ad te ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate: velle meum tenebat me, & mihi inde cathenam fecerat & constrinxit me: quia ex voluntate peruersa facta est libido: & dum seruitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.* Hanc cathenam dominus iussit auferre. Sequitur, *Et desieris extendere digitum tuum, s. aduersus proximum eum non deridendo vel opprimendo.* Vel desieris loqui, quod non prodest, scilicet tibi nec proximo, s. verba detractionis. Psal. 100. Detrahentem secreto proximo suo hunc persequeris. Proverb. 18. Mors & vita in manibus linguæ: qui diligunt eam comedent fructus eius. Subdit: *Cum effuderis esurienti animam tuam, id est, affectionem: & non solum affectu subueniendo, sed & animam afflictam, id est, hominem fame vel siti infirmantem.* Repleueris bonis, id est, recreaueris & consolatus fueris, scilicet pascendo famelicum: potando sitibundum. Tunc orietur in tenebris, id est, in intellectu tuo: qui prius erat errorū tenebris obfuscatus, lux tua, scilicet gratia. Ephes. 5. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. Et tenebræ tuæ, id est, virtutes tuæ intellectuales, quæ fuerunt prius per ignorantiam tenebræ, erunt, supple, clare sicut meridies. Nam omnia corpora quæ faciunt vmbra, in meridie faciunt breviorē. Subdit: *Et requiem dabit tibi dominus deus tuus semper, s. à passionibus & tentationibus carnis.* Apocal. 14. A modo iam dicit spiritus, vt requiescat à laboribus suis. *Et implebit, scilicet deus splendoribus animam tuam.* Gl. Vnus enim radius istius splendoris est, vt peccatū fugiat. Alter vt præcepta domini impleat. Terminus vt mundana cōtemnat. Quartus vt tormenta timeat. Quintus vt æterna gaudia appetat. Dicat autē quilibet nostrorū. Psal. 89. Et sit splendor domini dei super nos. Subdit: *Et ossa tua liberabit, s. in die iudicii ab igne æterno.* Et nō solum animam tuam, verū & corpus tuū ab illo incendio præserua bit. Sequitur: *Et eris quasi hortus irriguus fertilis, plenus domini.*

711108

ENARRATIO VII.

27

virtutibus. Et sicut fons aquarū cuius non deficient aque: sic merita nequaquā deficient. Et edificabuntur in te deserta, seculorum, i. columnæ muri, & tecta spiritualis ædificij, quæ fuerunt quali ab omnibus hominibus deserta & relicta, fundamēta generationis, quæ fuerunt locata à prophetis. Et generationem suscitabis, s. pradicando verbo Dei facto vel exemplo: suscitabis, s. in cordibus auditorum, & vocaberis edificator, i. pradicator sapientium, i. doctrinarum, quibus ecclesia sicut domus sepibus cingitur, i. munitur. Eccles. 36. Vbi spes non est possessio diripietur. Auerrens, id est destruens, semitas iniquitatum, id est errores. Dixi secundo hortamur abicere peccata, quæ sunt commissæ contra deū, dicens: *Si auerteris à sai butho, quæ est dies, quam sanctificauit dominus, pedem tuum, scilicet vt non vadas ad faciendum mala: & auerteris facere voluntatem tuam, s. secundam & carnalem in die sabbathi, qui est dies sanctus domini: non quæ formaliter sit capax sanctitatis, sed quia est sanctis operibus deputatus præ cæteris diebus.* Et vocaberis sabbatum delicatū, i. deo acceptum, quia nō vult tangi nec violari per aliquod opus seruale in eo. Et vocaberis sabbatum sanctum domini, i. domino sanctificatum: gloriæ sum, id est, gloriæ dei debitum. Et glorificaueris eum, dum nō facis vias tuas, id est operationes prauas, quæ sunt viæ ducentes ad barathrum. Et non inuenitur voluntas tua, s. in sabbatho: vt loquaris fermomem, otiosum vel mendacium. Tunc deleberis super domino, s. qui confert animæ tuæ spiritualement consolationem. Et suscitollam te, i. eleuabo te, super altitudinem terræ, i. super terrena omnia ad celsitudinem meam. Et cibabo te, id est reficiam, hereditate Iacob patris tui, i. Iesu Christi de stirpe Iacob nascituri, quæ hereditatem cōmunicabit fidelibus suis. Et viso gloriæ dei medio. Et medium est triplex, s. differens, obnubilans, & disponēs. Sine medio differenti videbitur deus, quia dei visio non est per distantiam, sed per præsentiam: cum ipse deus essentialiter sit vbique. Item videbitur sine medio obnubilante, quia tollitur ænigma. Nota nunc multiplex est medium inter deum & nos. Primū est medium peccati. Esa. 59. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos & Deum, & illud est medium impiorū. Secundum est medium creaturæ. Ro. 1. Inuisibilia dei à creatura mūdi, quæ ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur: & est medium philosophorum. Tertium est medium figuræ. 1. Corint. 10. Omnia in figura contingebat illis, illud est medium patriarcharū & proph-

D 3

SABBATHO POST CINERES.

Quarum est medium scripturæ. Psalm. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat. Hoc est medium theologorum. Quia tum est medium fidei. Apoc. secundo. Esto fidelis usque ad mortem: & dabo tibi coronam vite. Hoc est medium fidelium. Sic videtur deus in futuro sine duobus mediis. Sed sine tertio modo, scilicet disponente, hoc est sine gratia non videtur gloria dei. Et hæc est hereditas patris Iacobi. Concordia inter epistolam & euangelium. In epistola hortatur nos ad abiiciendum ea quæ violant sabbatum. In euangelio dicitur de navi, quia per abijectionem peccatorum Iesus intrat navem animarum.

DE EODEM, ENARRATIO VIII.

DE EVANGELIO. *Confidite ego sum vobis in mare. Mar. 6. Matth. 14. & Ioan. 6.*

Rationabile est & congruum, ut his qui potest in necessitatibus succurrere, & auxilium præstare, quod hoc faciat quandoque non rogatus his qui indigent: quatenus per hæc in aliorum notitiam veniat pariter & amorem. Spiritualiter, sic fecit Christus discipulis. Figuratur Luca. 10. Samaritanus fauciat & semivivus relicto præstabat auxilium sine singulari supplicatione. Spiritualiter Samaritanus interpretatur custos, & significat Christum, qui est adiutor in opportunitatibus, ad quæ dicimus: Auxilium meum à domino. Ideo vulnerato generi humano ex sua benigna misericordia auxilium præstitit ad Tiberi. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Sic succurrebat discipulis, ut cognosceretur & ardentius amaretur in periculo maris eos consolando. Nam propter hoc venit iuxta illud Isa. 61. Spiritus domini ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde. Ideo ad eum confugiant omnes male habentes quos consolatur sicut discipulos suos, dicens: *Confidite, ego sum, nolite timere.* In summa euangelij inveniuntur duo. Primo discipulorum turbatio: ibi *in fero factum esset.* Secundo subditur eorum consolatio: ibi *confidite.* De primo dicitur: In illo tempore, scilicet postquam dominus, de quoque panibus quinque millia hominum sariavit, Tunc turbæ voluerunt eum facere regem, existimantes quod pasceret eos semper, & quod sub eius regimine eis nihil deficeret. Quod cum Christus cognovisset fugit in montem, ut habetur Ioannis 6. & ut scribitur Matthei 14. capit. Compulsi Iesus discipulos, ascendere in naviculam, & transfringere ultra mare Galilee. Et fugit ipse in monte solus ora-

ENARRATIO VIII.

re patrem. Dans nobis, per hoc exemplum humilitatis: quia quæ situs ad honorem fugit, quæ situs vero ad mortem ultro se obtulit, ut habetur Ioan. 18. Cum ergo Iesus sic fuisset in monte solus, discipuli fuerunt in medio fluctuum. De quo dicitur: *Cum fero factum esset, erat navis in medio mari.* Iesus solus in montibus. Glofa: Periculū eū maius erat ratione loci, quia navis in medio mari, & ratione absentia: navis, id est Christi, ergo qui caret Christi societate, exponitur tentationibus. Et videns eos laborantes in remigando, erat enim ventus contrarius illis. Iterum augmentatur eorum tristitia ratione venti. Bard. hunc textum exponit mystice de ecclesia, sic dicens: Labor discipulorum in remigando, & contrarius ventus labores sanctæ ecclesiæ varios designat, qui inter vadas sæculi aduersantis & immisericordum status spirituum ad quietem patrie cœlestis, quasi ad finem littoris, & stationem pervenire conatur. Ut in tribulationibus sic dicere possit cum Psalmo. Vt quid domine recessisti longe, despicias in opportunitatibus in tribulatione. Attamen non obliuiscitur orationem pauperum, ut aperte dicitur: *Quia vidit eos laborantes in remigando.* Et si ad horam differre videretur auxilium, nihilominus eos consolatur & roborat. 1. Cor. 10. Fidelis deus, qui non patietur vos tentari ultra id quod potestis. Ideo subditur: *Et circa quartā vigiliā noctis venit ad eas ambulans super mare.* Chrysostomus. Nox diuiditur in quatuor vigiliās, & quæque vigilia habet tres horas: & hæc quarta vigilia fuit prope diem. Sed diceret: Cur tandiu tardavit eos consolari? Respondetur secundum Theophilum. Hoc permisit ut doceret eos habere patientiam, & expectare in tribulatione consolationem à deo, & non statim desperare ut aliqui faciunt. Iaco. 5. Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra, &c. Ecce agricola patienter expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinū. Sed diceret: Quomodo in mortali corpore potest ambulare super mare? Respondet Hugo, quod hoc euenit ratione dotis agilitatis & subtilitatis corporis. Gregor. ratione aquare suppeditis & obediens suo creatori. Dionysius sicut ignoramus qualiter de virginis utero processit sine lesione sigilli virginis, sic & hic, Et volebat præterire eos, August. Quia in diuersum ibat, quia eis ita apparuit ut in mente eorum fuit, erant enim parua fidei. At illi ut viderunt eum ambulantem super mare, putabant phantasma esse, quod est apparitio rei existentis. Timentes ne esset apparitio alicuius spiritus maligni, eis no-

SABBATHO POST CINERES.

cere volentis. Ecce parua fides discipulorum. Licet enim viderant eum multa signa fecisse, & precipue in multiplicatione panum: tamen non crediderunt eum super mare posse ambulare. Sequitur: *Et exclamauerunt. Omnes enim cum eum viderunt turbati sunt.* Teophilus: Maiorem eis incutit timorem per apparitionem: ex eo quia phantasma putauerunt. Hæc ille. Et si cognouissent eum non immerito fuissent conturbati: ex eo quod voluit eos præterire: quasi nollet eos in periculo adiungere. Eodem modo contingit nunc ecclesiæ fidelibus in tentationibus passionum: siue aduersitatum existentibus: prout dicit Bæda in homilia sic inquit: Sic enim sæpe diuina pietas fideles in tribulatione positos superna pietas deseruisse visa est: vt quasi laborantes in mari discipulos Iesus præterire voluisse putaretur. Vnde est illud ecclesiæ martyrij certamina desudatis: *Quare oblitus es mei dum confringuntur omnia ossa mea?* &c. Sed dicunt inimici deridentes: Vbi est deus eorum? quasi naufragiū passis nauigantibus apostolis dicit ipse deus eorum: Cum transferis per aquam ego tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Vnde nunc recte subdit: *Et statim loquutus est illis, & dixit eis, & c. fide ego sum, nolite timere.* Hoc verbum secundum Christostomum & timorem soluit, & fiduciam præparauit: quod autem dicit, *Ego sum,* ait Hieronymus, nec subiungit, quis sit: quia ex voce sibi nota poterant intelligere eum, qui per obscuræ noctis tenebras loquebatur: vel ipsum esse scire poterant quæ loquutum ad Moysen nonerant. Hæc dices filiis Israhel: Qui est, misit me ad vos. Hæc ille. Vtinam & nos in maximis timoribus positos hoc suo vocabulo, scilicet ego sum, dignaretur misericorditer consolari, precipue in mortis articulo: vbi eius præsentia nobis maxime erit necessaria. Sciendum hic quod eadem vox Christi quosdam terret. Ioan. 18. Hæc cum dixisset abiit retro, &c. Quos ille verò oblectat sicut Mariā Magdalē cum eum quaereret ad sepulchrum. Et nunc discipulos in tribulatione: sic etiam in prædicatione vna & eadem voce vnus conturbatur, alter lætatur. Timor enim illorum est causa perturbationis: amor autem aliorum est causa consolationis. Vnde ad tribulatos, & patienter eum expectantes libenter ascendit, sicut hic sequitur: *Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit a rebus.* Sicut enim Christi absentia est causa perturbationis: sic eius præsentia est causa consolationis, & aduersitatis cessatio. Bæda in homilia,

In

ENARRATIO VIII.

29

In quocunque corde per gratiam sui amoris adest, mox vnuerſa vitiolorum, & aduersantis mundi & malignorum spirituum bella quiescunt. Hæc ille. Vnde sequitur de apostolis: *Et plures magis intra festuabant. Non enim intellexerunt miraculum de pamlus.* Erat enim cor eorum obæcatum. Vnde Bæda in homilia: Dominus quidem in miraculo vanum quàm esset conditor rerum ostendit. Et in ambulando super vndas, quod haberet corpus ab omni grauiamine peccatorum liberum edocuit: & in placido ventos vndarumque rabiem sedando, quod elementis dominaretur monstrauit. Sed carnales adhuc discipuli nondum eum adeste cognoscebant. Et quidem virtutum magnitudine stupebatur necdum veritate in eo diuinæ maiestatis cognoscere valebant. Hæc ille. Consequenter pro secundo principali tangitur succurrētis benignitas medicatiua quam comportatio probat populoſa. *Et cum transfretassent venerunt in terram Genezareth, & applicuerunt. Cumque egressi essent de nauī, cognouerunt eum, scilicet illi de terra Genezareth.* Quia per famam quam audierant, & per miracula quæ aliqui eorum viderant, cognouerunt quod ille erat qui infirmos curabat: aliquibus etiam vt dicit Bæda, vultu notus erat. Miſtice. Sciendum, quod cum de nauī penitentia egressi fuerimus, quando scilicet per mortem ad portū celestis patriæ venerimus: tunc cognoscemus eum, & nos facie ad faciem, quem hic per speculum in enigmate perspeximus: vt habetur, primæ Corinth. decimo tertio capite. Multi etiam Gentilium & Iudeorum cognouerunt Christū in eum credendo, sed non credidissent nisi Apostoli pro maiori parte prius egressi fuissent de hoc mundo ad celestem patriam. Sequitur: *Et currentes per vnuerſam regionem illā, ceperunt in grabatibus illos qui se male habebant, circumferre vbi audiebant eum esse.* Bæda: Vide quanta sit fides hominum terræ Genezareth: vt non præfontium tantum salute cōtenti sint, sed mittuntur ad alias per circuitū ciuitates, vt omnes currant ad medicū. Hæc ille. Sic & nos non debemus esse cōtenti, q̄ soli saluemur per confessiones & prædicationes: sed & omnes malè habentes in anima quantūcūq; distantes afferre debemus vt sanentur. *Et quicumq; intrabat in vicis, aut villas, aut in ciuitates ponebat infirmos, & deprecabantur eum, vt vel ſimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumq; tangebāt eum, salui fiebant.* Vnde autem tales didicerāt vt ſimbriam eius tangerēt, si sanitatem consequi vellent, indicat Chryſoſt. dicens: Mulier enim quæ fluxum sanguinis patiebatur vnuerſos hanc

SABBATHO POST CINERES.

sapientiam edocuit, ut si tangerent sibi biam vestimenti Christi sanarentur. Pater etiam quod Christus tempore quo adfuit, non solum fidem eorum, dissoluit, sed & maiorem reddidit, cuius virtute omnes saluari sunt: quia, quotquot tangebant eum, salui fiebant. Hæc ille. Si talis medicus adhuc esset, omnes post eum currerent, ut sanitatem corporum reciperent. Qui si testē crederent, ad unitatem ecclesiæ credendo & operando, currere deberent. Quæ quidem ecclesiæ per gratiam quam accepit, & in sacramentis quæ distribuit, sanitatem animarum confectæ non defuit. Nota spiritaliter: Si vis sanari ab infirmitate animæ, range vestimenta eius, scilicet humilitatis. Psal. 103. Abyssus sicut vestimentum amictus eius. Sicut enim abyssus est instabilis, sic vnio humanæ naturæ cum diuina. Primo summitatem, scilicet natiuitatis: quoniam vilibus pannis involutus est. Secundo medium, scilicet processum vitæ prædicando, ieiunando, ambulando. Tertio sibi biam, scilicet aduentum ad iudiciū. Ioan. 5. Omne iudiciū dedit filio. Matth. 25. videbunt filium hominis, &c. Et sanaberis in anima. Et generaliter omni tempore. Ezech. 18. Si impius egerit, poenitentia ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, &c. vitæ viuet, & non morietur. Et hoc cognouit Psal. 41. In quacūq; die inuocauero, &c. simuletis & fonecturis. Atq; generaliter in omni populo. Act. 10. In veritate cōperi, non est acceptor personarū deus: sed in omni genere qui timet dñ & operatur iusticiam, acceptus est illi. Nō plus diuitem quam pauperē, seruum quam dominum. Ezech. 18. Ecce omnes animæ meæ sūt. Item generaliter in omni infirmitate spiritali & corporali. Matth. 4. Circūibat Iesus totam Galileæ docēs in synagogis, & sanans omnē languorem & infirmitatē in populo. Greg. Cœlestis medicus singulis vitiis adhibet medicamentā. Ergo tige, fide, oratione, & amore, propter sanitatē recipiendā. Mystice per mare, in quo laborabat discipuli intelligitur præsens mūdus. Nā mare multas habet proprietates. Primo, in mari est auræ instabilitas. Et sic homo i præsentī mūdo est instabilis. Iob 14. Nunq̃ in eodem statu permanet. Sed si cūst in mari fluctus eleuantur & deprimuntur: sic & in præsentī mūdo eleuatur homo p̃ superbiā. Psal. 92. Eleuauerūt flumina fluctus suos. Et deprimuntur per paupertatē, deniq; eiicitur in profundū peccatorū. Ecc. 27. Propter inopiā multi deliquerūt. Et piētes aliena. Aut se venales exponunt in luxuria: aut diuitibus inuidēt. Ideo Pl. 72. Disceisti eos dū alleuaretur. Illā instabili-

tate

ENARRATIO VIII.

39

tate non euades dūmodo es in mūdo. Aug. Inquietū est cor meū donec requiescat in te. Secundo in mari est aquarū multiplicitas. Eccle. 1. ca. Omnia flumina intrāt mare, &c. Et sic in mūdo miseria multitudo. Threno. 2. ca. sic habetur: Magna est enim velut mare cōturio tua. Et Iob 14. ca. dicit: Repletur multis miseriis. Eccle. 2. ca. Cūcti dies eius dolorib; & ærumnis pleni sunt, s; a die natiuitatis vsq; ad diē mortis. Tertio in mari pisces maiores deuorant minores. Et sic potentes in mūdo opprimunt pauperes. Iac. 2. ca. Nōne diuites per potentia opprimunt vos? Quarto in mari est fluctus velocitas, & sic in mūdo vitæ breuitas. Vnde Iob 14. c. Breues dies hominis sunt. 2. Reg. 4. Omnes morimur & quasi aqua dilabimur. Nam sicut semita nauis nō videtur, & volatus auis sic priorum nō est memoria. Baruch 3. Vbi sunt principes gētium, qui dominātur bestiis terræ: qui in auius cœli luāt, qui argētum thesaurizant & aurum in quo cōsūdunt homines: & non est finis acquisitionis eorū? Descenderunt ad inferos & alij loco eorum surrexerūt. Quinto in mari est periculositas, & sic in mūdo. Eccle. 9. Nescit homo finem suū, &c. Similiter incertitudo in anima. Eccle. 9. Nemo scit an amore vel odio dei dignus sit. Ideo si volumus securē peruenire ad littus salutis, ascēdamus in nauē poenitentiæ, de qua Esa. 60. Me enim insula expectāt & naues maris in principio vt adducā filios de longe, i. de viis peccatorum. Et iterū Esa. 60. Filij tui de longe veniēt q̃a peccatores elōgati sunt a deo. Pl. 168. Lōge a peccatorib; salus. Hāc nauē debemus ascēdere multis de causis. Nam primo aliquis ascendit nauē ne submergeatur in profundū, & sic nōs. Nā omnes nō existētes in nauī poenitentiæ submerguntur in anima. Luc. 13. Nisi poenitentiam egeritis, oēs simul peribitis: vt Iudas, Cain, Esau, &c. Secūdo aliquis ascendit nauē propter propriam utilitatē. Et sic ascēdere debemus in nauē poenitentiæ: quia per eam mercabimur remissionē peccatorum. Ezech. 18. Si impius egerit poenitentiam de iniquitatibus suis: omnī iniquitatē eius nō recordabor. Item ascēsus in nauē poenitentiæ cōfert gloriā. Matth. 3. Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnū celorū. Item ascēsus in nauē poenitentiæ liberat ab inimicis. Ezech. 13. Tradā te inimicis propter peccata tua: & per poenentiā liberaberis. Et Ezech. 18. Cōuertimini & agite poenitentiam: & nō erit vobis iniquitas in ruinā. Psal. Ne tradas bestiis animas cōfidentis tibi. Tertio debemus ascēdere nauē poenitentiæ, ppter Christi benignitatē. Ro. 2. Ignoras quo-

SABBATHO POST CINERES.

niam benignitas dei ad poenitentiam te adducit. De hac benignitate dicitur cap. 11. Misereis omnium domine quia omnia potes: & dissimulas peccata hominum propter poenitentiam. Et Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris, &c. Et 1. Tim. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Quarto debemus ascendere nauem poenitentiae propter teporis opportunitatem, 2. Corinth. 6. Ecce nunc tempus acceptabile. Psal. 101. Misereberis Syon, quia venit tempus. Item notandum, ascendentibus nauem poenitentiae triplex est ventus contrarius. Primus ventus est tentatio diaboli. Ille est ventus, de quo dicitur Job 1. Ventus vehemens irruit a regione deserti & concussit quatuor angulos domus. Quatuor anguli domus, sunt quatuor virtutes animae, scilicet prudentia, iustitia, temperantia, & fortitudo. Tunc isti quatuor anguli concutuntur & domus cadit, quando homo grauem tentatione passus non habet usum istarum virtutum. Huic vento debet homo resistere per fidem, 1. Petr. 5. Vigilate quia a luerisarius vester, &c. Cui fortiter resistite in fide. Secundus est vexatio carnis. Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum. Sed oportet resistere per abstinentiam, scilicet abstinendo a delectationibus prauis, & a superflua cibatione & potatione. Ephes. 5. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Ideo Apostolus talem materiam in se refranabat dicens, 1. Corinth. 9. Castigo corpus meum & in seruitutem redigo. Tercius ventus est mundus. Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis. Huic vento debemus resistere per fugam, 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum neque ea, quae, &c. Quia dicit Aug. Mundus vult seruitores suos vorare & non portare. Ideo rogabat propheta, psal. 68. Non me demergat tepeestas aquae, neque absorbeat me in profundum. Itē contra pericula maris nautae multa faciunt. Primo naues exonerant, secundo aquas exhauriunt, tertio rupturas obstruunt, quarto anchoras iaciunt. Primo naues exonerant, & sic nos nauē animae exonerare debemus per largitionem eleemosynarum. Daniel. 4. Peccata tua eleemosynis redime. Figuratur Ionas 1. Vbi nauta proiecerint bona ad mare ut saluaretur. Spiritualiter sic nos teporalia. Psal. 71. Animas pauperum saluas faciet, ex vltis & iniquitate redimet animas eorum. Sed heu de aliquibus conuenitur. Psal. 48. Simul insipiens & stultus peribit: relinquent alienis diuitias suas, &c. Secundo exhauriunt aquas. Et sic nos abiciere debemus superbiam per humilitatem. Thren. 2. Effunde sicut aqua cor tuum ante conspectum domini. Nam qui superbiam non effundit,

ENARRATIO IX.

31

dit, hic peribit. Psal. 82. Deiecisti eos dum alleuarentur: & subito perierunt propter iniquitatem suam. Et e contra Proverb. 29. Humilem spiritus suscipiet gloria. Tertio rupturas obstruunt: sic nos foramina sensuum obstruere debemus per timorem domini. Quia dicitur Hier. 9. Mors intrauit per fenestras, id est per sensus exteriores. Eccles. 15. Qui timet deum, faciet bonum. Quarto anchoram iaciunt in profundum, scilicet spei. Vnde ad Heb. 6. Fortissimum solamen habemus, qui confugimus ad tendendum propositam spem. Psal. 16. Saluos faciet sperantes in se, &c.

DOMINICA INVOCAUIT, ENARR. IX.

DE EPISTOLA.

Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis.

2. Corinth. 6.

Solent principes quando pugnaturi sunt cum hostibus suis spramonere populum suum, ut strenue agant. Spiritualiter, sic nunc exercitus militiae Christianae ad pugnam egreditur contra nequitias demonum & aduersus acies viciorum. Idcirco Apostolus tanquam dux belli strenuus exhortatione prudenti nos animat in epistola hodierna sicut praecepit dominus Deut. 20. Appropinquate praelio stabit sacerdos ante aciem, & loquetur ad populum: Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite credere nec formideris eos, quia dominus deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios dimicabit: ut eruat vos de periculo. Talia sacerdos stans ante aciem loquatur ad populum. Spiritualiter, sic hodie hortatur nos Apostolus, ut arma regis nostri non abiiciamus: sed in eis viriliter dimicemus: cum ait, hortamur vos ne gratiam, &c. In summa epistolae tria inuuntur. Primo hortatur nos ad virtuosam operationem, ibi, hortamur. Secundo subdit temporis beneplaciti susceptionem, ibi, ecce nunc. Tertio docet nos habere copiosam perfectionem, ibi, In omni uobis habemus, &c. Vel sic. In summa epistola duo inuuntur. Primo hortatur nos ad susceptionem gratiae ostensionem, ibi, fratres hortamur. Secundo prohibet scandalum ostensionem, ibi, Nemini dantes ullam offensionem. De primo dicit: Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis, id est, ne sine fructu dei gratiam, quam suscepistis stare faciatis. Pro quo nota sunt bona quae prestantur nobis ex dei gratia. Prima sunt bona naturalia, quae contulit nobis in ipsa creatione, corpus cum sensibus: animam cum viribus, scilicet potentiam

DOMINICA INVOCAVIT.

discernendi inter bonum & malum: potentiam appetendi bonum & detestandi malum: idcirco nobis similiter & liberum arbitrium: ut libere & nullo cogente declinare homo a malo, & faceret bonum. Et per hoc meretur bonum aeternum. Deu. 30. Testes enim inuoco celum & terram: quod proposuerim vobis vitam bonam & benedictionem & maledictionem. Elegergo vitam, &c. Et Eccl. 15. Apposui tibi aquam & ignem: ad quod volueris extende manum tuam. Et in hac libertate consistit tota dignitas hominis. Vnde valde stulti sunt qui dicunt: Quare deus non fecit hominem talem qui peccare non posset? quoniam aliam non esset merito suo commendabilis. Hac est enim maxima commendatio viri iusti, qui potuit transgredi & non est transgressus. Eccl. 1. 31. Hanc gratiam in vacuum recipiunt qui malum diligunt & bonum fugiunt, & qui exhibent membra corporis arma iniquitatis. Alia bona quae habeantur ex dei gratia sunt temporalia, ut sanitas corporis: tranquillitas temporis: fertilitas rerum. Sed miseri sanitas corporis abutuntur luxuriando. Vnde Salomon. Prouer. 5. c. Ne des alienis, id est demonibus honorem tuum. Singuli habent honorem suum. Coniugati habent honorem coniugij: continentes honorem continentiae: virgines honorem virginitatis. Et annos tuos crudelis, si tempus tibi ad poenitentiam deputatum ne dissipos. Nota, multi sunt modi quibus cognoscitur, quod quis gratiam dei in vacuum recipiat. Primo quando quis gratias deo non agit. Ber. Non est dignus dandis, qui non agit gratias de datis. Secundo quando bonum quod habet de gratia quasi propter meritum suum sibi attribuit, quod est contra Apostolum 1. Cor. 4. ca. Quid habes quod non accepisti? August. Memeto quicquid habes aliunde habes: improprie habes, amittere potes. Tercio quando gratiam collatam & gratis datam quasi voluntarie reiecit. De quo Osee 8. ca. Proiecit Israel bonum. Chrysost. Gratia est adiutorium infirmitatis humanae, & mundum & diabolum vincat. Exemplum in Vitis patrum de illa muliere, quae cum vicisset diabolus, & daemon dixisset, vixit ne illa respondit illi: Non ego sed dominus meus. Apostolus 2. Cor. 11. Non ego, sed gratia dei mecum. Quarto quando secundum eam non operatur. 1. Tim. 4. Noli negligere gratiam dei quae in te est. Quinto quando in gratia non perseverat. Heb. 13. Optimum est gratia stabilire cor. Sen. Quid prodest cibus corpori qui assumitur & statim reiecitur, & sic gratia animae si cito perditur. Chrys. Tolle perseverantiam, nec habet mercedem obsequium, nec

ENARRATIO IX. MOU

32

nec gratia beneficium, nec fortitudo laudem. Item per gratiam dei possumus intelligere beneficium redemptionis. De qua gratia 2. Cor. 8. Scitis gratiam domini Iesu Christi cum dives esset propter nos egenus factus est, ut illius inopia diuites essemus. Eccl. 29. Gratiam fidei iussoris tui ne obliuiscaris. Et Augustinus loquens de tali gratia dicit: Redimit venditos, viuificat occisos, honorificat iniuriatos. Gratiam istam in vacuum recipit, qui tantum beneficii immemor existit, & per ingratitude, quod est maximum peccatum, ut dicit Ber. Ingratitudo est ventus vres excilians fontem pietatis. Idcirco in praesenti tempore non debemus gratiam dei in vacuum recipere. Rationem subdit: Tempore accepto exaudimur te. scilicet peccatis liberando. Galat. 4. At ubi venit plenitudo temporis misit deus filium suum, &c. Et subdit: In die salutis, scilicet quo nota est vera mundi salus: adique te, & per misericordiam tibi exhibita. Dicit ergo: Ecce nunc tempus acceptabile, scilicet ad agendum poenitentiam, quia nunc acceptatur sacrificium iustitiae: ecce nunc dies salutis, scilicet ad promerendam gloriam: quia nunc acquiritur meritum salutis aeternae. Hanc gratiam in vacuum recipiunt, qui de die in diem poenitere differunt. De quo Iob. 24. Dedit ei dominus locum poenitentiae: & ille abutitur eo in superbia. Apo. 2. Dedit ei tempus ut poenitentiam ageret: & non vult poenitere a fornicatione sua. Tales sunt habentes vocem coram deo dicentes: Cras cras: perahentes usque ad sabbatum paschae. De quibus Eccl. 5. Ne tardes conuerti ad dominum deum tuum. Nota, multa sunt quae prouocant hominem & hortantur ad poenitentiam. Primum dei benignitas. Secundum temporis opportunitas. Tertium poenitentiae utilitas. Quartum est durationis nocibilitas ut habetur alibi. Attamen sciendum est quod multi flex leguntur tempus in sacra scriptura. Est enim tempus acceptabile, tempus miserabile, tempus formidabile. De i. dicitur in textu: Ecce nunc tempus acceptabile, scilicet in quo medicus per se venit offerens vnguentum suauitatis, & curans vulnera peccatorum. In quo tempore possumus constituitur pacem cum angelis & hominibus. Hic. 8. Expectamus pacem & non venit, quaesumus tempus medela: & ecce formido. Vbi loquitur de hoc tempore gratiae desiderans illud videre. Et hoc tempus gratiae nunc habes. Nam tempus quadragesimae est acceptabilissimum ad lucrandum quam alia tempora. Primum, quia captores nunc in locis suis inveniuntur, id est poenitentiarum parati ad audiendas confessiones. O quam felix mutatio sit in foro poenitentiae. Viliissima enim moneta est quae peccator apponatur & pre-

DOMINICA INVOCAVIT.

tiosissima est quam deportat: quia peccata sua ibi dimittit & gratiam dei ibi acquirit. Tob. 3. In tempore tribulationis peccata dimittis his qui inuocant te. Item in quadagesima quasi in nudinis dei abundantius venalia exponitur, scilicet ipsum regnum celorum. Vnde dicit Aug. Venale habeo, quid? regnum celorum. & tantum valet quantum habes. Attamen in nudinis istis quid precipue emendum sit, ostendit nobis dominus, Apocalyp. 3. Suadeo tibi emere à me aurum ignium probatum ut locuples fias. Aurum istud est castitas aut charitas: Vnde aurum emunt qui charitati student. Sed sunt aliqui qui in nudinis istis plumbum vel argentum emunt. Illi reuera emunt plumbum qui opera misericordiae in mortali faciunt. Opera enim mortalia ad similitudinem plumbi sunt ponderosa & non pretiosa. Argentum enim emunt, qui sapientiam huius mundi sequuntur. Nam sicut argentum non reputabatur alicuius pretij tempore Salomonis, ut habetur. 3. Reg. 10. sic sapientia huius mundi stultitia est apud deum. 1. Cor. 3. Ideo in hoc tempore debemus emere aurum charitatis & misericordiae. Psal. 101. Quia tempus miserendi eius, quia venit tempus. Et hoc tempore strictissima est reddenda ratio. Ansel. O lignum aridum quid respondebis cum exigeretur à te usque ad oculi ictum, & c. Barnard. Omne tempus tibi impensum requireretur à te qualiter sit expensum. Sed heu conqueritur Hierem. de aliquibus cap. 8. Miluus in caelo cognouit tempus suum, hyrundo & ciconia custodierunt tempus suum. Sed miser peccator hoc tempus refutat & negligit. Cum tamen, dicit Bernar. nihil pretiosius tempore: quia de eo valde exiguum praestatur nobis. Quarto Physicorum: Nihil habemus de tempore nisi nunc. Ergo summa cum prouidentia est ad salutem animae in eo respiciendum. Eccl. 9. Quodcumque potest manus tua operari, instanter fac. Et Isai. 55. Quaezite dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est, scilicet in tempore praesenti. Secundum est tempus miserabile, scilicet tempus mortis. De quo 2. Timot. 4. cap. Tempus resolutionis meae instat, id est mortis, quod est incertum. Eccl. 9. Nescit homo finem suum, sed sicut pisces hamo, & aues laqueo capiuntur, sic homines in tempore malo. Et loquitur hoc de carnalibus, qui non praevident diem mortis: & ideo quasi irrationalia animalia reputantur ad locum damnationis. Tob. 21. Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos: & in puncto ad infernum descendunt. De hoc

ENARRATIO X.

33

De hoc tempore dicitur Eccl. 11. Si homo annis multis vixerit, & in his omnibus latens fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, id est mortis. Et in hoc tempore difficile est poenitere. Aug. Tunc morbus urget, poena terret, vox clamat, mundus delectat. Eccl. 18. Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis. Gregor. Timendum est qui tempus senectutis expectat ad poenitendum, ne dum sperat misericordiam, inueniet iudicium. Bern. Infelix homo qui flore iuuentutis offert diabolo: & facies senectutis deo. Psal. 58. Fortitudinem meam ad te custodi. Ecc. 14. Ante obitum operare iustitiam, ante languorem adhibe medicinam. Dicit enim Aug. in lib. de poenitentia, & habetur dist. 7. cap. Nullus expectet quousque peccare non potest, arbitrij libertatem requirit dominus ut deleat commissam, non necessitatem. Ideo subdit, periculosissimum est usque ad mortem prorahere. Matt. 6. & Luc. 13. cap. Contendite intrare per angustam portam, scilicet poenitentiam: ne claudatur ianua diuinae misericordiae. Gre. in Mora. super illud: Clausa est ianua. Qui tempus congruum poenitentiae perdidit: frustra ad regis ianuam precibus pullat. Non enim post iudicium precum aut meritorum locus erit. August. de verbis domini: Tunc ianua lugentibus clauditur quae non quotidie poenitentibus aperitur: tunc erit poenitentia, sed non fructuosa, & c. Tertium est tempus formidabile. De quo Psal. 74. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Non solum iustitias, sed iniquitates & malitias. Vnde 2. Cor. 5. Vnusquisque recipiet prout gessit, siue bonum, siue malum. De hoc tempore Mat. 13. In tempore messis dicam messoribus, colligite zizania & alligate ea in fasciculos, & proiците in ignem: & ibi erunt aeternaliter. Psal. 80. Inimici domini mentiti sunt ei: & erit tempus eorum in secula. Ideo ad Galat. 6. Dum tempus habemus operemur bonum. Nam in illo tempore formidabili non poterimus poenitere. Psal. 6. In inferno quis confitebitur tibi? quasi dicat, nullus. Ideo Apoc. 10. Iuravit angelus quod post hoc tempus, non erit amplius tempus, misericordiae & poenitentiae, sed iustitiae. Ideo subdit Eccl. 4. Fili obserua tempus. Rationem ponit Hieronym. Sicut non perit capillus de capite, sic nec momentum de tempore. Et Crisostomus, Omni rei oportet magis parcere quam tempori. Aurum si perdidideris recuperare poteris: tempus autem non resumes, ut legitur in Vitis patrum de anima plangenti poenam: & inter multitudinem poenarum deplanxit amplius tempus perditum.

Quadrag. Thef.

E

DOMINICA INVOCA VIT.
DE EODEM, ENARRATIO X.
DE EVANGELIO.

*Ductus est Iesus in desertum à spiritu vt tentaretur à diabolo:
Matt. 4. Marci 1. Lucæ 4.*

Vbi duo hastilifores hastiludunt simul: tunc si vnus cadit, alter eius fautor & amicus capit eius arma, hastam, & galeam: & in specie prioris illo ignorante appropinquat, spiritualiter, & sic quando primus homo bellauit eū diabolo: tunc amicus noster Iesus Christus induit nostræ carnis lorica & hastam nostræ fragilitatis eum galea defraudatis: & appropinquauit ad eum, s. diabolum ipso ignorante. Figuratur 1. Macha. 13. Postquam Triphon vicit & occidit Ionathan, tunc Symon frater eius assumpsit sibi populum fratris & officium: & vindicauit fratrem & occidit Triphon. Spiritualiter, Per Triphon intelligitur diabolus qui superauit Ionathan, id est primum hominem quo usque venit Symon, id est Christus obediens patri: & iste nos vindicauit in eadem forma humana. Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Aliud thema: Videmus quod vbi rex militiam suam ad pugnandum mittit, si contingat eos male pugnare: ita vt dux exercitus & alij probi viri quidam occidantur, & quidam captiuantur: tunc rex assumit per se arma, & vadit ad prælium ad vltiscendum iniuriam suorum & vercediam. Et qui fugerunt non sunt ausi faciem eius videre. Spiritualiter, sic est de genere humano & Christo. Figuratur Iosue 7. Cum mitteret Iosue de Iericho viros contra Haij percussi sunt & corruerunt. Ipse autem Iosue reuersus percussit viros Haij, ita vt nullus de tanta multitudine saluaretur. Spiritualiter, Christus rex cœli cum videret genus humanum in campo huius vitæ succubi, & Adam ducem eum maiori parte prostratum induit armaturam. Ad Philipenses secundo: Habitu inuentus vt homo, in deserto huius mundi. Psal. 14. In te eripiat à tentatione. 2. Petri 2. Nouit deus pios à tentatione eripere. De quo introitus: Inuocauit me, &c. In epistola hortamur: Ecce nunc in die salutis adiui te. In summa euangelij tria innuunt. Primo quomodo Christus audacter bellum est ingressus. Secundo quomodo callidus hostis eū est aggressus, ibi, *Et accedes, &c.* Tercio quomodo fortiter idē hostis est oppressus, ibi, *Vade de Iericho.* De primo dicitur: In illo tempore, s. post baptismum immediebat, *ductus est Iesus in desertum.* Glosa, Quod est inter Hierusalem & Iericho: vt dicitur Luca decimo: Et hic ductus fuit à libertate

ENARRATIO X.

34

bertate arbitrij: ergo à spiritu sancto. 2. Cor. 3. Vbi spiritus domini, ibi libertas. Et fuit hic spiritus qui in specie colūba: manifestus super eum. De quo Isaie 63. Spiritus domini ductor eius fuit. Subdit rationē: *vt tentaretur à diabolo.* Chry. Christus sciebat quod diabolus eum tentare desiderabat, & tamen diabolus aduersus Christum ire non poterat, ideo Christus contra diabolum processit. Sed dices, cur in deserto & non alibi? Respondet Basil. quia locus solitarius est tērationi aptus: vt pater in prima muliere. Sed dices: Cur tērari voluit Christus? Respondetur multis de causis secundum sanctum Thome parte 3. q. 41. articulo 1. Primo vt nos omnes tentandos ostenderet. Eccle. secundo: Fili ad tentationem præpara animum tuum. Et secundum Hylarium, vt ostenderet omnem hominem quantumcunque sanctum esse tentationibus subditum. Iob 6. Militia est vita hominis super terram. Secundo, secundum Chry, vt audaciam diaboli reprimeret, & nobis contra tentationes auxilium ferret. Tercio vt nullus tentatus indignaretur. Mat. 10. Non sit discipulus super magistrum. August. Magna est consolatio membrīs à capite. Innocentius: Non desperet qui tentatur: quia tētatus est saluator. Quarto vt eis assisteret. 1. Cor. 10. Fidelis deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, &c. Gre. Sicut morte sua Christus nostram vicit: sic nostras tentationes suis superauit. Nota tamen, Gre. dicit quod tentatio tribus modis fit, s. suggestionē, delectationē, & cōsensu. Suggestione saltem extrinseca, & non intrinseca: quia in carne tentatus est Christus. Et hoc non est peccatum: & non delectatione vbi est peccatum veniale, nec cōsensu in quo est peccatum mortale: vt dicit Aug. Moraliter, per desertum intelligitur penitentia, quia dicit Aug. Omnis Christi actio, nostra est instructio. Sed Christus ductus est à spiritu, s. sancto, in desertum. Et sic homo per se non potest ingredi desertum penitentia, sed per solam gratiam, ad Roma. 8. Quicunque spiritu dei aguntur hi filij dei sunt. Primo filij dei sunt, quia in heremo sunt aqua: amara, & sic contritio in penitentia. Thren. 2. Velut mare contritio tua. Item in deserto sunt igni serpentes, id est impugnatio diabolica. Vnde Petrus Rauenensis: Auctor malitiæ, origo nequitia, semper hominibus laqueos protendit, & foueas fodit. Innocentius: Nullus putet se in hac peregrinatione omnino tentationibus diaboli posse carere, nulla persona, nullus locus, nullū tempus excluditur. Ecce quam callidus. Non hominē qualencunque, sed Iesum, id est sal-

DOMINICA INVOCAVIT.

uatorem, qui peccatum non fecit, tentauit. Quid faciet peccatoribus si Christum tentauit in heremo, vbi nulla tentandi causa vel occasio? Quid faciet manenti in ciuitate vbi loci amenitas, vestium pretiositas, diuitiarum iactantia? Si ieiunantem, quid in deliciis viuentem? Si in tēplo, quid in lecto? Gregorius: Maligni spiritus quasi latrunculi iter nostrum obsident. Subdit: *Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit.* Ieiunauit, s. vt nō sumeret cibum. Et hoc propter tria. Primo, vt ostenderet se dei filium. Sed diceret tamen. Moy ses & Helias etiam ita ieiunabant. Soluit Chry. dicens: Illi esuriunt, Christus non. Ipsi virtute alterius sustentabantur, Christus propria virtute. Secundo, secundum Basilium ideo tantum ieiunauit, vt ostenderet volenti vincere diabolum necesse esse ieiunium. Mat. 17. Hoc genus demoniorū in solo ieiunio & oratione eiicitur. Tertio, secundum Greg. vt suo ieiunio nostrum ieiunium institueret. Nota, tres sunt causae cur institutum est ieiunium quadraginta dierum. Primo quia deliquimus in quatuor Euangelistis, & decem preceptis: vt dicit Gre. In hoc debemus penitere. Secundo ideo, quia sicut ex lege iubemur deo offerre decimas totius anni frumētales: ita decimas temporum. Nam quadragesima cōtinet quadraginta duos dies: sed quia 6. dies dominicos non ieiunamus propter gaudiū resurrectionis quo Christus bis comedit. Ideo manēt tantū 36. dies ieiunales, ergo adduntur quatuor praecedentes: qui quadraginta sunt decimae temporum: quia annus habet 365. dies. Tertio secundum Ambr. ideo, quia per 40. dies aquae diluuii inundauerūt super terram propter peccata. Ergo peccata nostra per abstinētiā quadraginta dierum deleamus, vt impleamus quicquid deliquimus: vt cursor implet altera die quod in vno neglexit.

Nota, licet illo tempore Christus nihil comederit: nos tamē semel ob infirmitatem humanitatis possumus cibū sumere ad sufficientiam. Sed diceret, Cur non ieiunamus eo tēpore quo Christus, scilicet post Epiphaniā & baptismum? Respondetur primo: quia nunc instat anniuersarius Christi passionis. Ergo vt sibi cōpatiamur portando crucem poenitentiae & cum eo resurgamus à vitiis & à morte animae: ideo isto tēpore institutū est hoc ieiunium. Secundo ideo vt imitemur filios Israel, quia illo tēpore exierunt de Aegypto, post hoc eo tempore exierunt de Babylonia, quod inde probatur: quia tā isti quam illi statim celebrauerunt Pascha. Et sic nos primo egrediamur de peccatis

vt

ENARRATIO X.

35

vt deniq; eamus in terram promissionis. Tertio propter furem libidinis qui in tempore veris solet nos magis accendere, quam aliis anni temporibus. Ergo refranemus carnis concupiscentiam per ieiunium. 2. ad Cor. 6. In ieiuniis & castitate &c. Hierony. Per abstinētiā cibi & potus tepescit venus. Prouer. 26. Si defecerint ligna extinguitur ignis. Sequitur, *Postea esuriit.* Et hoc propter duo. Primo vt ostenderet se esse verum hominem vt verum deum. Vel secundum Basilium ad ostendendum quod famem spōte assumpsit vt ceteros defectus. Secundo, secundum Basil. vt prouocaret diabolum ad tentandū eum. Dixi secundo innuitur quomodo callidus hostis est eum aggressus: dicens, *Et accedens tentator*, id est diabolus qui habet hoc nomen ab officio. De quo Chry. Nec māducat nec bibit, nec aliud opus habet quam incessanter tentat. ideo dicitur tentator. *Et accedens.* Dicit Nicolaus de Lyra: Sciuit diabolus ex prophetia. Esaia 9. quod Christus deberet esse deus & homo iuxta illud: Paruulus natus est nobis: & filius datus est nobis. Ecce vera humanitas: & vocabitur nomen eius, Admirabilis, deus, fortis: ecce manifesta eius diuinitas. Item sciuit tēpus fore cōpletum per Dan. expressum: & per regni translationē Iuda orū ad Harodē alienigenam, vt habetur Gene. 49. Non auferetur sceptrū de Iuda &c. Sed nesciebat certitudinaliter an Iesus esset Christus. Verumtamen propter eminentiam sanctitatis eius habebat quādam coniecturā. Dubitauit enim diabolus: quia vidit eum natum de muliere, & sentem & circūcisum & fugientē in Aegyptum, & baptizatum, & sitim & famē patientem, & propter hoc putauit eum esse hominem. Item ex alia parte non nouit eius patrem: vidit angelos latantes: stellam magos ducentē: & ideo putauit eum deū. Ideo voluit hoc experiri per tentationē: & videns eum esuriē pati, putauit eum esse purum hominē. Et per hoc voluit eum ducere ad peccatū gulae. Maximus dicit quod transfigurauit se diabolus in speciem humanā. Aug. Hic diabolus fuit Lucifer qui primum hominem superauit. Et assumpsit habitū religiosum vt à Christo putaretur heremita. Et accedens quasi cōpatiēdo fami Christi: quasi diceret: Ecce diu ieiunasti: nunc indiges cibo qui in deserto non potest haberi. *Si filius dei es vt lapides isti panes fiant.* Audiuit diabolus vocē patris: Hic est filius meus dilectus. Non fidem adhibēs huic voci cogitauit si conuerteret lapides in panes: tunc ipse esset, scilicet dei filius dilectus. Sed prius Christus signa nō fecerat: sed debebat signa

E 3

DOMINICA INVOCAVIT.

facere ad utilitatem credentium. Etiam si fecisset, diabolus melioratus non fuisset: sed gloriatus quod Christum in miracula duxisset. Sed diabolus non fecit mentionem de refectioe animae: quae est hominis potior pars, ideo à Christo repellitur tamquam doctor in desertis. Qui respondens ait: *Scriptum est, s. Deute. 8. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei.* Rabanus: Sicut corpus humanum non viuit sine cibo terreno, sic nec anima sine dei verbo. Ergo considera quid nunc debes respondere diabolo cum vexat te dicens, ieiunium longum, cibaria grossa. Responde ei: *Non in solo pane viuit homo &c.* O quam multos diabolus tentatione gula superat. Eccle. 37. Propter crapulam multi perierunt. Galen. Plures moriuntur gula quam gladio. Phil. 3. Quorum deus venter est. Sed huic tétationi resiste per ieiunium. 1. Pet. 5. Fratres sobrii estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus &c. Iudith enim Holofernem superauit cum iaceret in lecto nimia ebrietate sopitus. Iudith. 12. Secundo tentauit eum diabolus de vana gloria. dicit Chrys. Cum diabolus ex Christi responsione nihil certi haberet an esset dei filius, ait intra se: Si iste fame non vincitur, & si non filius dei, tunc sanctus est vir. Possunt tamen sancti viri vinci per vanam gloriam. Tunc secundo reuersus, dicit Maximus, assumpsit formam cursoris fortissimi dicēs: O debelis & attenuatus, nec per te ipsum ire vales: nec quicquam habeo vt te reficiam. Hanc tamen misericordiam tibi impendam vt te in dorso meo portabo ad habitaculum hominum: vt quis tui, s. misereri possit: & deus assensit. Nec mirum quod Christus dei filius permittit se à diabolo duci. Quia dicit Grego. in homil. 1. Quid ergo mirum si se ab illo permittit duci qui se etiam à membris illius pertulit crucifigi, scilicet à Pilato & Iudaeis qui fuerunt membra diaboli? Tunc assumpsit eum diabolus, scilicet ex superbia, & statuit eum supra pinnaculum templi, quod fuit vnum de ambulatoriis ubi sacerdotes populo praedicabant. Et fuit intentio diaboli vt à populo omnino videretur. Christus tamen non visus fuit ab aliquo nisi à diabolo: quia fuit in eius potestate videri vel non. Ideo ait: *s. filius dei es: mitte te deorsum.* Hier. Hæc fuit causa tétationis si filius dei esset: quasi diceret: Si hoc facis, gloriosus apparebis in conspectu astantium, nec oportet te timere ne offendaris: *Scriptum est enim: Angelis suis deus mandauit de te: vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Psal. 90. Greg. Vnde tibi diabole hoc? Scripturas legisti non vt melior esses, sed vt deciperes quia incompleto allegauit, scilicet

ENARRATIO X.

scilicet non addendo, super Aspidem & Basiliscum ambulabis &c. id est super daemones ambulabis, scilicet eorum tentationes conculcādo. Item sicut falsus doctor: quia male intellexit, eo quod non solum de Christo, sed de omni homine intelligendum est: cui secundum Hieron. datus est angelus in custodiam in tentatione. Ideo respondit ei per scripturam. Scriptum est: *Non tentabis dominum deum tuum.* Ille deum tentat qui exponit se periculis vt experiatur an deus eum eripiat: vt si quis nihil vellet manducare, sed expectet vt deus eum cibaret: vel tagere ferrum ignitum, quasi diceret. Nam per viam bonam possum descendere, scilicet per gradus factos, & si aliter descenderem hoc esset deum tentare. Tertio tentauit eum de auaritia. Maxim. Videns Christum non posse superare in superbia & gula: tunc venit tertio in forma regis potentissimi cum exercitu maximo. Et iterum assumpsit eum in mentem excelsam: qui dicitur Quirētena & sub eo fuit riuius fontis, qui Heliseum sanauit: duo milliaria à morte. Et ostendit ei omnia regna mundi. Chrysost. simpliciter per diuersas partes. Ibi Romanorum, Graecorum, Francorum, Polonorum, & sic de aliis, & gloriam eorum. Quasi diceret: Ibi crescit aurum, ibi argentum, ibi lapides pretiosi. Hæc omnia tibi dabo si eandem aderaueris me. Verè mētutus est, iuxta illud. Ioan. 8. Mendax est & pater eius, scilicet mendacij. Nam diabolus nihil proprium habet. If. 23. Domini est terra & plenitudo eius &c. Et forte se cognosci timuit. Ideo, quasi desperatus venator qui omnia iacula iacit, & sic diabolus fecit. Tunc ait ei: *Vade satan as, s. in ignem eternum:* quasi diceret: Hæc est tua inueterata nequitia vt honorem dei attrahas. *Scriptum est enim, Domuum deum tuum adoralis.* Deu. 6. scilicet adoratione patriæ. Chrys. Hic datur nobis exemplum vt proprias iniurias toleremus: dei autē iniurias non debemus audire. Tunc reliquit eum diabolus in propria persona, sed postmodum rediit per phariseos: Et angelus acceperunt & ministrabant ei. Chrys. Non dixit descendentes: sed accedentes, ad ostendendum quod semper ad eius ministerium fuerunt in terra. Sed tunc tentato domino recesserāt: ne forte si eos praesentes sensisset malus angelus non appropinquasset. Item nota hoc ieiunium institutum est ab ecclesia sancta, vt habetur de conse. dist. 3. c. Placuit, ubi dicitur: Placuit vt omnes fideles exceptis diebus de minimis, etiam die sabbathi sacerdotali oratione completa & discretienis communione percepta ieiunent in quadagesima. Et ibidem, canone, Non liceat. Non liceat fratres feria quinta uouissimæ.

DOMINICA. INVOCAVIT.

septimana: ieiunium solvere: & omnem quadragesimā exhonore. Glosa super verbo exhonore archidiaconi: Nil reputatur ieiunasse qui vnum diem nō ieiunat. Et sanctus Thomas dicit in secunda secunda: Omnis qui venit ad tertium septennium, id est vicesimum primum annum tenetur ad hoc ieiunium. Ibidem S. Thom. q. 147. dicit. Ideo pueri quandiu sunt in statu augmentationis non tenentur ad hoc ieiunium. Cōueniens tamē est, vt se exerceant secundum plus & minus secundum modū suā: atatis. Sed quid de peregrinantibus & durē laborantibus? Respondet S. Thom. ibidem, artic. 4. Si peregrinatio & operis labor cōmōdē differri potest aut diminui absq; detrimento corporalis salutis & exterioris status qui requiritur ad cōseruationem corporalis vel spiritualis vitæ: nō sunt propter hoc ieiunia ecclesię pratermittenda. Si autē imminet necessitas statim peregrinandi, & magnas dietas faciendi vel etiam multum laborandi: vel propter cōseruationē vitæ corporalis, vel propter aliquod necessarium ad vitam spirituale. Et simul cum hoc non possunt ecclesię ieiunia obseruari: nō obligatur homo ad ieiunandum. Videtur tamē in talibus recurrendū esse ad superioris dispensationem, nisi forte alicubi nō esset cōsuetū, quia pralati dissimulantes videntur annuere. Itē quid de cursoribus quorū vsus est, dominus necessarius? Respōdetur secundū Guil. Si non possunt simul currere & ieiunare, excusantur. Secus quando morātur & modicum vadūt. Itē de pauperibus respondet S. Thom. Pauperes si possunt sufficiēter habere quod eis sufficiat ad vnam cōmestionem nō excusantur à ieiunio. Si nō possunt, excusantur vt illi qui frustratim eleemosynas accipiūt & māducant. Item quid de mulieribus pręgnātibus siue lactantibus? Respondet Guil. Si necessitas corporalis debilitatis impedit eas, nō tenentur ad ieiunium, si enim timeatur notabiliter de periculo vel abortu etiā tenentur. Hoc idē de infirmis, debilibus & senibus, & sic de aliis. Attamē in his omnibus cautū est habere dispensationem episcopi vel proprii sacerdotis. Hęc Guil. Et de cōse. dist. 5. ca. ieiunia in ecclesia à sacerdotibus instituta sine necessitate rationabili nō soluantur. Hęc Euseb. Papa. Itē quid de cōse. tionibus? Respōdet sanctus Tho. in 2.2. q. 147. quod non soluitur ieiunium pec cōse. tiones vel electuaria: sicut nec per alias medicinarum assumptiones, nisi quis in fraudē fumeret: vel in magna quātitate, vel per modū cibi. Cui cōcordat Innocen. Pro quo sciendum, quod Greg. 30. Moral. & sanctus Tho. 2.2. q. 147.

Art. 4.

ENARRATIO XI.

37

art. 4. dicunt, quod quinq; modis tentamur vitio gula. Primo, quando tēpus pręuenitur. Et sic 1. reg. 14. Ionathas qui pręuenit horam, scilicet 9. horam. Secūdo quando cibi lautiores queruntur sine causa necessitatis, sed voluptatis. Aug. Nō cibis sed appetitus in culpa est. Et habetur. 4.1. di. ca. Nō cogantur. Non cogantur diuites pauperū cibis vesci, vtantur cōsuetudine infirmitatis suę: sed doleant aliter se nō posse sustētare, si cōsuetudinē mutant egrotātes, vtantur superfluis: dent inopibus necessaria. Vtantur pretiosis, dent pauperibus grossa. Tertio nimis comedendo vt mēsuram quis excedat: & sic peccauerunt Sodomitę Ezech. 16. Hęc fuit iniquitas Sodomę & c. Cōtra hoc dicit canō de cōse. di. 5. Sint tibi quotidiana ieiunia refectio satietatē fugiens & c. Quartus modus est ardentē concupiscere, vt faciunt qui cū cibaria in mensam venerint statim absq; oratione & vilo signo crucis deuorāt. In hoc excessit Esau Gen. 25. Aug. Nō vsus rerū, sed libido est in culpa. Quinto nimis studiosē, cōmestibilia preparando & salutē animę negligendo. Sic peccauerunt filij Hely. 1. Reg. 2. qui accipiebāt carnes crudas vt studiosē prepararent. Hęc omnia patent per hos versus: Pra, properē, lautē nimis, ardentē, studiosē. Israel & Ionathas, Esau, Sodomitę, sacerdos. Vt bene ieiunes noli prandere gulosē.

DE EODEM, ENARRATIO XI.

cū ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esurit & c. Matth. 4.

Postquam vestimentū multum sordidum est noua superueniens sordes non percipitur, quā tamē in candido vestimento statim apparet. Hoc iterū videmus in atrio mūdo, in quo vix potest festuca cadere quin perpendatur: sed cū est immundum grande lutū non percipitur. Spiritualiter, homo deditus crapulę semper est in sordibus, ideo cū sordidior efficitur cadens scilicet in latū libidinis nō percipit, vadit enim de sorde in sordē: velut sus qui descendit in stabulū sordidum. s. d. demonum. Figuratur, Matt. 8. q. quidam habēs in se Legionem spiritūū immundorum habitabat in sepulchris, inde diuina virtute expulsi spiritus illi immundi ingressi sunt gregem porcorū. deinde precipitio ruerunt in mare. Spiritualiter, per spiritus illos immundos, qui viuū hominē tenebant in sepulchro, subaudi gulam & crapulam quę sunt vitia, viuētem hominē tenent in sepulchris, vt mortuū in fœtore: eo quod semper putrescit. Ducunt

DOMINICA INVOCAUIT.

autem huiusmodi vitia de sepulchro ad porcos, quando gulose trahuntur ad libidinem. Gula enim & crapula propter immunditiam corporis & animae quā inducunt, porcinę foelicitati comparantur. Sed inde descendunt precipitio in mare, id est in infernum stabulo sulphureo cū dæmonibus deputandis quibus se per immundiciam totaliter assimilaerūt. Amb. in lib. de penitentia: Ebrius, inquit, cū absorbuisset vinum, absorbetur à vino, abominatur à deo, despicitur ab angelis, deridetur ab hominibus, confundit naturā, amittit gratiam, perdit gloriam, incurrit damnationem aeternam. Ideo Christus nos admonēs, se ipsum ponit in exemplū virtutis, qui etiam postquā ieiunauit esuriens noluit sequi diabolū, qui suasset ei vt faceret panes de lapidibus, tentando eū per gulam. Sed docuit nos abstinere: eo quod euangelista tangit eius ieiuniū dicens, *Cum ieiunasset &c.*

Nota, primo quale debet esse ieiuniū. Secundo quę sint eius utilitates. De primo sciendū. Ieiunium debet fieri plena cōuersione, pura intētiōe, deuota cōtinuatione, vera humiliatione. De primo dicitur Ioel. 2. Cōuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu & planctu &c. Qui ergo mentoriē vult ieiunare primo cōuertatur. Parū est enim te abstinere à cibis, qñ nō abstinēs à vitiis. Esa. 58. Ecce ad lites & cōtentiones ieiunatis. Isido. Qui abstinent à cibis & prauē agunt, dæmones imitantur quibus esca nō est, sed semper adest nequitia. Ideo vt dignē ieiunetur, cōtritio, confessio & satisfactio associantur ieiunio. Ergo dicit, *Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, fletu & planctu & scindite corda vestra &c.* Item 2. Paral. 20. Iosaphat timore perterritus totū se cōtulit ad rogandū dominum: & predicauit ieiunium vniuerso Iuda. Iuda cōsistens interpreta tur. Qui ergo vult dignē ieiunare debet confiteri peccata. Item satisfactio: licet ieiuniū sit pars satisfactionis: tamē aliz partes omittendę nō sunt. Thob. 12. Bona est oratio cū ieiunio & elemosyna magis quā thesauros auri recodere. Dicit notāter elemosyna. Vnde Ambr. lib. de ieiunio: Illud ieiuniū dominus approbat quod ad eius oculos manus elemosynarum leuat. Hoc quod tibi subtrahis, alteri largire. Vnde caro tua affligitur, ege ni caro reparetur. Ergo dicitur Mat. 6. Vnge caput tuū. Vngue ro deuotionis & orationis: & laua faciē, id est immundam conscientiam aqua miserationis. Vnde Esa. 58. Frange esurienti panem tuum &c. De secundo dicitur Baruch. 1. Audientes plorabant, ieiunabāt & orabant in cōspectu domini, Et bene additur in

ENARRATIO XI.

38

in conspectu domini & non conspectu hominum. Ecce quā pura debet esse intentio ieiunij, & non sicut illud de quibus dicitur 3. Reg. 21. Pradicauerunt ieiuniū & occidere fecerunt Naboth &c. Ieiunauerunt vt innocentē occiderent, & sic aliqui ieiunant vt pallietur eorū nequitia. Et sic Iudas osculabatur dominum & tradebat. De tertio Iudith. 4. Scitote quoniam dominus exaudiet preces vestras si māseritis permanentes in ieiunio & obsecratione in cōspectu dñi. Quidam autē bene incipiunt, sed desistunt cito. Quidā vno die ieiuni sunt, alio ebrij. Cōtinuatio autem ieiunij pręcipuē à superfluis cibis valet contra tria pericula trium hostium, scilicet diaboli, carnis, & mundi. Diaboli, vnde Christus Sathan vicit cum ieiunasset &c. Amb. Ieiuni hominis spiritus si serpens gustauerit, morietur. Vide quā vis ieiunij, si spiritus terrenum serpentem interficit: quid faciet spirituius serpentem? Et in periculo maris Paulus & socij eius ieiunium cōtinuantes euaserunt naufragium. Act. 27. dicitur: Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis nihil accipientes. Mare significat mūdum. Psal. 103. Hoc mare magnū & spatiosum manibus. Pericula carnis sunt pericula incontinentiar. Luc. 6. Anna nō discedebat de tēplo ieiuniis & orationibus seruata. De quarto, scilicet humiliabam in ieiunio animā meam. Attēde qualis debet esse ista humiliatio, quia debet esse quo ad te, quo ad deum, quo ad proximum. Primo quo ad te. Eccle. 34. Qui baptizatur à mortuo & iterum tangit mortuū, quid proficit lauatio illius? Et sic homo qui ieiunat in peccatis & iterum facit, quid proficit humiliādo se, orationē illius quis exaudiet? Ergo humiliatio eius quo ad se debet esse fructuosa. Secundo quo ad deum nō debet esse pręsumptuosa sicut illorum qui dicunt Esa. 58. Quare ieiunauimus & nō aspexisti, humiliauimus animas nostras &c. Tertio quo ad proximum non sit iniuriosa, sicut illius pharisęi. Lu. 18. Ieiuno bis in sabbatho. Iniuriose cōtempserit publicanum. Cōtra quod dicitur. Rom. 14. Qui ieiunat, manducantē non spernat. De secūdo quę sint utilitates ieiunij, & quot sunt. Primo per ieiuniū offensa dei placatur. Vnde Iona 3. Cum ciuitas magna Niniue interire debebat, tunc predicauerunt ieiunium tribus diebus & noctibus, Et sequitur: Vidit deus opera eorū quia conuerſi sunt à via sua mala & misertus est super malitia eorū quam locutus fuerat vt faceret eis & non fecit. Vidit deus opera: & nō tantum ieiuniū: quia ieiuniū sine alijs bonis operibus nihil prodest. Vnde legitur Hester. 4.

DOMINICA INVOCAVIT.

quod Hester tribus diebus ieiunando & tribus noctibus sententiam de morte Iudaorum datam reuocauit, sic & tu fac. Secundo per ieiunium gratia dei impetratur. Act. 2. Apostoli ieiunium spiritum sanctum acceperunt, & sic vis habere gratiam spiritus sancti, stude deuote ieiunare. Greg. in praefatione: Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas: virtutem largiris & praemia. Ecce ieiunium mentem eleuat: cibis vero grauat. Luc. 21. Attēdite ne corda vestra grauentur crapula & ebrietate, quia omne graue deorsum petit, ut patet Luc. 16. Mortuus est diues & sepultus est in inferno. Ecce praesens crapula vertitur in aeternam penuriam, ut notum est de diuite. Et e converso ut liquet de Lazaro qui portabatur ab angelis in sinu Abrahae. Hoc testatur Hier. dicens: Miseriae deliciis, deliciae miseriis comitantur. Bern. Sicut ignis & aqua simul esse non possunt, sic nec spirituales & corporales delitiae. Tertio per ieiunium diabolus superatur. Matt. 17. Hoc genus demoniorum in solo ieiunio & oratione eicitur: quia ieiunio, diabolo resistimus. Et sic arma quibus nos impugnare aufertur eis: quia concupiscentia aufertur. Prouerb. 26. Cum defecerint ligna exstinguetur ignis. Et sic etiam hic de igne concupiscentiae qui per ieiunium extinguitur. Oratio etiam deum ad nos pronocamus: quod figuratur Exo. 14. Aegyptij hoc audientes clamabant: fugiamus Israel, deus enim eorum pugnat pro eis contra nos: & sic Mat. 4. dominus vicit post ieiunium. Et figuratur Iudith. 12. & 13. Iudith oratio & ieiunando ad vesperam amputauit caput Holofernis, id est diaboli, sic & tu fac. Est ergo multum orandum in ieiunio & non semper sistere in tabernis: & supplere illud in potu quod deficit in cibo. Quarto per ieiunium oratio exauditur. 1. Esdras 8. Ieiunauimus autem & rogauimus deum nostrum pro hoc, & euenit nobis prosperum. Et Isa. 58. Hoc est ieiunium quod elegi, dissolue celligationes impietatis, tunc inuocabis, & dominus exaudiet. Et nimirum quia per ieiunium homo humiliatur in corpore, per orationem in anima. Et deus humiles libenter audit. Psal. 101. Respexit in orationem humilium &c. Et sic fecit Dauid dicendo Ps. 38. Humiliabam in ieiunio animam meam, ut etiam patet in Publicano. Luc. 18. Quinto homo ad suscipiendum corpus Christi per ieiunium preparatur. Et figuratur Iudith. 6. Ozias suscepit Achior in domum suam: & fecit ei cenam magnam expleto ieiunio. Et sic Ozias, id est Christus suscipit Achior, id est peccatorem penitentem expleto ieiunio ad cornu corporis Christi in domum, id est in ecclesiam. Et Helias 3. Reg.

ENARRATIO XII.

32.

Reg. 19. in fortitudine cibi illius ambulauit usque ad montem domini Oreb. Et sic tali ieiunio. Exo. 19. Moyses meruit recipere legem dei: & sic nos per ieiunium ipsum deum &c.

FERIA II. POST INVOCAVIT.

ENARRATIO XII.

Ibunt hi in supplicium aeternum: iusti autem in vitam aeternam. Matth. 25.

Gregorius dicit: Stultus debitor est, qui mutans gaudendo pecuniam accipit: & non perpendit tempus quo reddere debet. Spiritualiter, sic omnia quae habemus corporaliter & spiritualiter à deo habemus. Iac. 1. Omne datum optimum & omne donum perfectum de sursum est descendens &c. Et Apost. 1. Cori. 4. Quid habes quod non accepisti, quod d. nihil. Ergo attendere debemus tempus quo mutatum reddere debebimus. Et hoc docet nos introitus missae dicens: Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum: ita oculi nostri ad dominum deum nostrum, &c. Et videmus qui non habet soluere debitum, ille petit dilationem: & sic ecclesia in hodierna collecta. Absolue quascumque domine nostrorum vincula peccatorum: & quicquid pro eis meremur, &c. Et in graduali: Convertere domine aliquantulum exaudi preces seruorum tuorum. Et in tractu: Domine non secundum peccata nostra. Item: Domine ne memineris iniquitatum &c. Etiam videmus qui bene soluit patrisfamilias hunc optime pascit, & in cubiculo suo requiescere facit. Spiritualiter, sic Christus bene soluitibus, id est deo seruientibus, & bene operantibus benignitatem exhibet. De quo episcopus. Ezech. 34. Ecce ego ipse requiram oues meas, & visitabo eas sicut gregem pastor visitat, & pascam eas in montibus vberum & herbis viridibus, hoc est in delictiosis gaudiis. Et videmus qui non bene soluit debitum, ille ducitur ad iudicium, vinculatur & truncatur. Spiritualiter, sic qui deo non retribuit in bonis operibus vinculatur hic funibus peccatorum: & adducuntur iudicio aeternae damnationis. De quo in euangelio: *Ibunt hi in supplicium aeternum.* Sancti Thom. in 4. d. 48. Sicut in primo aduentu venit filius dei ut pro nobis satisfaceret apud patrem: ita in secundo aduentu veniet ut iustitiam patris in homines exequatur, & gloriam maiestatis demonstret. Sicut equus duobus calcaribus ex utraque parte vel latere calcatur ut velocius currat: ita anima duabus affectionibus sollicitatur ad agendam penitentiam, scilicet timore & amore. In summa euangelij duo innuuntur. Primo iudicis magnifica apparitio: ibi, *Cum venerit.* Secundo subditur iudiciorum

FERIA II. POST INVOCAVIT.

diuersa dispositio, ibi, *Et congregabuntur omnes gentes &c.*

De primo dicitur: *Cum venerit filius hominis, id est virginis. Aug.* Licet opera trinitatis sint indiuisa, ita quod quicquid facit una persona faciat & alia & omnes, tamē sicut solus filius carnē assumpsit humana in qua passus est: ita solus iudicabit. Ioan. 5. *Patet nō iudicat quēquam: sed omne iudiciū dedit filio.* Et merito, quia omnium creator & redemptor. Creator secundum diuinam naturā: redemptor secundum humanam. Ideo sanctus Tho. in 4. di. 47. Secundum veramque naturam iudicabit, id est secundum diuinam habebit auctoritatē principalem secundum humanam auctoritatem commissam. Ideo Matth. ultimo dicitur: *Data est mihi omnis potestas in cōlo & in terra. Act. 10.* Constitutus est à deo iudex viuorum & mortuorum. Sed dices, quare dicitur filius hominis in aduentu, in iudicio vero dicitur rex? Respondetur: quia omnis verus & iustus iudex debet se mansuetū & benignū exhibere in causis audiēdis: eo quod nemo debet iudicare nisi causas audiat: nec audire bene potest nisi mansuetus & patiens sit. Vnde Cato: *Impedit ira animū, &c.* Sed Christus est iustus iudex, ut dicit August. *Nemo iustus iudicabit, nisi qui iniuste iudicatus est.* Ergo in aduentu se pium ostēdet: sed in proferenda sententia se regem ostendit transgressores puniendo. Tūc non queret Pilatus: Ergo rex es tu? Ioan. 18. *Nec Iudaei dicunt: Regē non habemus nisi Cēsare.* Ioan. 19. *Sed verē dicunt: Regem non habemus qui cōsoleretur, ducat & regat nos ad bonū: sed Cēsare,* quia cēdet eos virga ferrea. Psal. 2. *Reges eos in virga ferrea: & tanquam &c.* Item dices, in qua forma? Respondet Aug. quod in forma illa iudicabit in qua ipse iudicatus est. Et merito. Sedebit enim iudex qui stetit sub iudice ut reus: damnabit veros reos qui factus est falsus reus. Ideo venit in ea forma in qua videri possit à iudicandis. Sed solis bonis forma dei ostēdetur. Malis sola forma, in qua iudicatus est secundum Esa. 26. *Tollatur impius ne videat gloriā dei.* Ideo subdit: *In maiestate sua.* id est diuinitatis excellētia: quoniam eū cognoscent, & tamē non videbunt eum impij, nisi per signa & effectus. Nota, quando rex aliquis iudicat in maiestate, hoc primo fit ardua de causa, & sic hic. Ecce ultimo: Cūcta quae sunt adducet dominus ad iudiciū pro omni errato siue bonū siue malum. Secundo cū decenti habitū: & sic hic in forma gloriosa. Psal. 103. *A mistus lumine sicut vestimēto.* Tertio cum annulo aureo, id est infinita sapientia. Matth. 10. *Nihil occultū quod non sciatur.* Quarto cū gladio, id est

ENARRATIO XII.

40

est vindicta. Deut. 32. *Si acervo ut fulgur gladiū meum, & arripuerit iudiciū manus mea, reddam ultionē hostibus meis, &c.* psal. 7. *Nisi cōuersi fueritis gladiū suū vibrauit.* Quanto cum icipro, id est iustitia. Prouerb. 25. *Iustitia firmabitur thronus eius.* Psal. 118. *Iustus es domine, &c.* Sexto cū diademate, id est cū gloria. Esa. 35. *Gloria libani data est ei.* Septimo cū principib: ideo subdit, *Et omnes angeli eius cū eo.* O quāta laetitia erit bonis videre vultū creatoris redemptoris tam serenū: Ideo Christus dixit electis, Luc. 21. *Leuate capita vestra, appropinquat redemptio vestra.* Ecce uerso, quātus dolor malis, Zacha. 14. *Oculi eius contabescunt in foraminibus eorū.* Malach. 3. *Quis stabit ad videndū eum.* Apoc. 6. *Incipiens petris & mōribus diceret: Cadite super nos.* Nota in iudicio quidam erunt ut assessores: ut dicit Aug. *Omnes qui voluntariam paupertatē habuerunt.* Matth. 19. *Vos qui reliquistis omnia in regeneratione cū sederit filius hominis in sedē maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.* Et Matth. 13. *Fulgebunt iusti sicut sol, &c.* Quidā ut testes ut angeli, quidā ut accusatores ut diaboli. Apoc. 12. *Proiectus est accusator fratrum nostrorum qui accusabat illos, &c.* Sed dices, quare vult habere generale iudiciū, cū quilibet iudicatur in speciali post mortē? ut latro qui iudicatus est ad vitā. Luc. 23. *Hodie mecū eris in paradiso.* Et diues ad mortem. Eiusdē 16. *Mortuus est diues & sepultus est in inferno.* Ergo frustra expectatur finale iudiciū. Itē Nau 1. q. 69. ar. 5. *Iudiciū de aliqua re perfectē dari nō potest ante eius consummationē, ut iudiciū de aliqua actione qualis sit perfectē nō potest dari antequā sit cōsummata: & in se & in aliis affectibus, quia multae actiones vidētur viles, quae ex affectibus sunt nociuae.* Similiter est de homine, de quo iudiciū perfectē dari nō potest, quod ad vsq; vita eius terminetur: eo quod multiplicetur mutari potest de bono in malū: & cōuersio. Hebr. 9. *Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudiciū.* Et sic licet per mortē vita temporalis terminetur secundum se, remanet tamē in effectibus. Primo remanet & viuit in memoriis hominū, in quibus tamen etiam quandoq; cōtra veritatem remanet bona fama vel mala. Secundo remanet in filiis, qui sunt quasi aliquid patris secundum illud Ecclesi. 30. *Mortuus est pater illius & quasi nō est mortuus: similē enim sibi reliquit post se.* Et sic aliqui parētes vituperantur vel laudātur ex parte filiorū:

FERIA II. POST INVOCAVIT.

& tamen multorum bonorum sunt mali filij: & e converso. Tercio quatum ad effectum suorum operum: sicut ex deceptione Artij & aliorum hereticorum magna pullulabat infidelitas, & multos infecit, & hodie inficit. Sic etiam de bonis ut de Paulo & aliis apostolis, ex quorum doctrina profecit usque nunc, & profecit fides Apostolorum. Quarto remanet quantum ad corpus, quod quandoque honorifice traditur sepultura: quandoque relinquitur insepultum, & tandem in cineratum resolvitur omnino. Et quia de his perfectum iudicium haberi non potest hoc tempore, propter hoc finale iudicium, ut manifeste talia diiudicentur, habebitur. *Sedebit super sedem maiestatis*. i. nube propter suam dignitatem. Eccl. 34. Thronus meus in columna nubis. Secundo propter promissi adimplerionem. Act. 1. Sic veniet quemmodum vidistis, &c. Tercio propter nimiam charitatem que tantum nube trita a malis poterit videri. Psal. Nubes & caligo in circuitu eius, &c. Quarta ratio, nubes pluit, tonat, fulminat: sic Christus in iudicio fulminabit per vindictam terribilem: tonabit per sententiam crudelem, & pluet rorem gratiae super electos: quia gloria in corpore & anima augmentabitur. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes*. 2. Corinth. 5. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi: ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit siue bonum, siue malum. Apoc. 20. Erunt libri aperti, & alius liber apertus est qui est vitae, &c. igitur nullus locus excusationis. Primo liber passionis Christi, crux, clavi, lancea, spinea corona, &c. Matt. 24. Apparebit signum filij hominis in caelo. Esa. 11. Lenabit dominus signum in nationibus, i. contra nationes reproborum. Signum domini est signum crucis, ut mali terreantur, boni congregentur. Vel signum, id est stigmata vulnerum. Zacha. 12. Videbunt in quem transierunt. Sed an materialis crux ibi apparebit cum materiali lancea, quidam putant quod sic. Sed Chrysostomus dicit, per signum filij hominis non crucem & lanceam materiale fore intelligendum: sed ipsum Christum habentem in corpore suo signa suae passionis. Vel potest dici signum crucis fore in caelo: quia signum crucis impressam erit in frontibus virorum celestium ad praesagium aeternae saluationis. Ezech. 9. Signum Esau in frontibus eorum, in reprobis vero non, &c. Secundo apertus alter liber conscientiarum. Hiero. Erunt facta nostra quasi in tabula depicta. Greg. Corpora erunt sicut vasa vitrea. Tertius liber praedestinationis, qui modo est clausus. Quartus liber vitae, id est Christus cuius virtus manifestabitur in cognitione omnium secretorum. In summa praesentis euang.

ENARRATIO XII.

41

euangelij agitur de iudicio, & tanguntur tria ex eo, quia tres personae requiruntur ad iudicium. Primo iudex cum dicitur, *Cum venerit filius hominis*. Secundo accusatores cum dicitur, *Et omnes angeli eius*. Tercio reus ut ibi. *Congregabuntur omnes gentes*. De primo dicit, In illo tempore, scilicet feria tertia. Post palmarum: cum exiit Christus de templo, & sedit in monte. Tunc praedixit ipsis discipulis iudicium futurum dicens: *Cum venerit filius hominis*, id est Christus. Nam secundum Aug. in forma humana iudicabit in qua iudicatus est. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio. De hoc iudicio dicit Psal. 118. Iustus es domine, & rectum iudicium tuum. Reuera rectum. Nam secundum Iudo. quatuor modis corrumpitur iudicium, scilicet timore, amore, odio & munere. Primo iudicium Christi non corrumpitur timore: quia omnium potentissimus est. Matt. ultimo. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Et Hester 13. Domine in ditioe tua cuncta sunt posita. Ideo Iob 22. Nunquid timens arguet te, & veniet tecum ad iudicium? Imo quanto potentiores erunt, tanto durius iudicium sustinebunt. Sapie. 6. Potentes potenter tormenta patientur. Secundo iudicium Christi non corrumpitur amore: quia iustissimus est: ideo contra fratres suos, scilicet falsos Christianos sententiam proferet, & nihil proderit eis al legare fraternitatem, scilicet quod sit frater eorum. Psal. 48. Frater non redimet, scilicet Christus: redimet homo, quasi diceret non, & non dabit deo placationem suam, id est non prodest precum multiplicitas, & pretium redemptionis animae suae, id est pretiositas sanguinis Christi. Ideo psal. 144. Iustus dominus in omnibus viis suis. Tercio non corrumpitur odio: quia optimus est. Sapi. 11. Diligis omnia quae sunt, & nihil odisti eorum quae fecisti. Nam cum dolore & compassione punit. Esa. 1. Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Hic dicit glosa, quod more patris punit & plangit. Quarto non corrumpitur munere: quia ditissimus. Prouer. 6. Non suscipiet pro redemptione alicuius damnandi munera plurima. Quia dicit Psal. 111. Gloria & diuitiae in domo eius. Unde Bernar. Veniet dies illa in qua plus valebunt pura corda quam astuta verba: & conscientia bona quam marsupia plena. Quinto non corrumpitur precibus. Prouer. 6. Non acquiescet cuiusquam precibus, &c. Aug. Expectatur dies iudicij: & aderit exquisitissimus iudex, qui nullius potentis personam accipiet. Ideo Psal. 118. Cognoui domine quia aequitas iudicia tua. Dixi secundo quod in Quadrag. Thef. F

FERIA II. POST INVOCA VIT.

præfenti euangelio innuitur, qui erunt accusatores in iudicio, angelicum dicit, *Et omnes angeli eius cum eo qui, si fuerunt nobis ad custodiâ deputati: tales erunt nostri accusatores sciâtes omnia mala, quæ peccatores fecerunt, & ipsos grauius accusabunt.* Job 20. *Reuelabunt cœli, id est personæ cœlestes, iniquitatem eius.* Sciendū tamē præter illos accusatores, sunt & alii tres accusatores, scilicet diabolus, totus mūdus & propriū scelus. Primus accusator diabolus est. Vnde August. In iudicio aduersarius dicitur: *Nequissimē iudex iudicā illum esse meū per culpā, qui tuus esse noluit per gratiā. Tuus per naturā: meus per miseriam. Tuus per passionē: meus per sitationē. Tibi inobediēs: mihi obediēs. A te accepit immortalitatis stolam: a me accepit penosam tunicā. Tuā vēstē dimisit, cum me huc venit. Ideo iudicā eū meū dānam.* De hoc accusatore dicitur Apo. 12. *Proiectus est accusator fratrum nostrorū.* Secundus accusator est totus mūdus. Hugo de sancto Victorē: *Cœlū dicit, Ego lucē sibi ministravi ad solatium. Aer dicit, Ego omne genus auis sibi dedi ad obsequiū. Aqua dicit, Diuersa genera pisciū ego dedi sibi ad vsum. Terra dicit ego panē & vinū dedi sibi ad nutrimentum. Ideo ignis clamabit a me cōburatur. Aqua in me submergetur. Aer in me vētiletur. Terra a me absorbeat. Infernus a me deglutietur. Sap. 5. Armabit omnem creaturā ad vltionem cōtra aūsensatos.* Tertius accusator erit proprium scelus. Nam omnia peccata, quæ modō sunt occulta reuelabuntur. Matt. 11. *Nihil operatum quod nō reuelabitur: & occultū quod non sciatur.* Nam tinea vestimētorum accusabit superbum. Erugo metallorū accusabit auarum. Merces defraudata pauperū accusabit tyrannum. Iac. 5. *Diuitiæ vestræ putrefactę sunt, & vestimēta a tineis cōmesta sunt: aurum & argentum vestrū eruginauit: & erugo eorum vobis in testimoniū erit.* Et infra: *Ecce merces operariorum quæ defraudata est a vobis clamat, & clamor eorum in aures domini Sabaoth introiuit.* Et edificū accusabit vsurarium. Et ideo habetur in lib. 1. bac. 2. cap. 1. *Apis de pariete clamabit, & lignum quod inter iuncturas ædificiorum est, respondebit.* Dixi tertio ponuntur rei peccatores, dicens: *Tunc sedet super sedem maiestatis sue, scilicet in nube.* Itē Lucæ vigesimo primo capitulo: *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube.* Et Isaiæ sexto capitulo: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum: Et congregabuntur ante eum omnes gentes, scilicet boni & mali, qui fuerunt a primo homine*

ENARRATIO XII.

42

mine vsque ad vltimum. 2. ad Cor. 5. *Omnes stabimus ante tribunal Christi, scilicet in valle Iosaphat.* De quo Ioēlis 3. *Congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Iosaphat. Et separabit eos ab invicem, sicut pastor separat oves a lœdīs.* Separabit eos sicut sacerdos legalis leprosum & immundum a mundis. Figuratur Nume. 12. *Soror Moysi fuit eiستا propter lepram extra castra.* Spiritualiter sic impij efficiuntur de medio iustorum: ne fœtore peccati alios corrumpant. Et sicut Ozias leprosus statim de Hierusalem eiicitur. 2. Paralip. 26. cap. sic peccatores a consortio iustorum. Et sicut zizania colliguntur in fasciculos ad comburendum. Matth. 13. sic peccatores colliguntur in ignem æternum: quia modicum fermentum totam massam corrumpit. 1. ad Corinth. 5. Item separabit eos sicut iustus iudex separat malos a bonis: vt boni securius quiescant. Matth. 13. *Mittet angelos suos vt colligant de regno eius omnia scādala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittet eos in caminum ignis.* &c. Et subdit: *Et statuet oves a dextris, hœdos autem a sinistris.* Chrysost. *Per oves intellige iustos.* Matth. 10. *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum, &c.* Nota, iustus comparatur oui quintuplici de causa. Primo quia est tractabilis ad radendum. Psal. 77. *Deduxisti sicut oves populum tuum.* Sic boni tractabiles sunt, quia prælati humiliter obediunt. Ioan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, scilicet obediendo.* Secundo ratione fructuositatis. Ioan. 15. *Elegi vos vt fructum afferatis, &c.* Nam omne quod procedit de ovis fructiferum est, scilicet lac, lana, caro, & stercore: & sic omnia opera nostra debent esse fructifera. 1. ad Corinth. 10. *Omnia quæcunque facitis, in nomine domini facite.* Tertiō, ovis est animal mansuetum, vt nec dētibz mordeat, nec cornibz feriat. Et sic iusti debēt esse mansueti. Psal. 36. *Mansueti hereditabūt terram.* Quarto onis est animal patiens, & sic iusti. Luc. 21. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Quinto, dominum suū vestit & cibatur. Et sic boni. Isai. 58. *Cum videris nudum, operi eum. Itē per hœdos intelliguntur mali & peccatores.* Nam plures habent proprietates hœdī. Primō hœdus est animal fœtidum, in quo significatur peccatum luxuria. Nam luxuriosus fœtet coram deo & angelis eius. Isai. 33. *De cadaueribus vorū ascendet fœtor.* Secundo, hœdus est velox cursum. Sic peccatores veloces sunt ad malum. Psal. 13. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Tertiō est animal alta petens. Et sic mali per su-

FERIA II. POST INVOCAVIT.

perbiam. Psal. 106. Ascendunt vsq; ad cœlos. & descendunt vsq; ad abyssos. Quarto est animal infructuosum. Et sic peccatores. ad Roma. 6. Stipendia peccati. mors. Quinto hæc dicitur acutum visum esse peccatores in concupiscentia oculorum. Pro. 15. Oculi stultorum in sinibus terræ. Stulti sunt avari qui omnia possidere cupiunt vsq; ad fines terræ. Et tales hæc statuentur a sinistris. Origenes: Qui dextera opera habet a dextris statuentur; mala verò a sinistris. Tunc dicit his qui sunt a dextris: Venite benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Raban. Propter opera bona dabitur æterna benedictio. Prouer. 11. Benedictio domini super caput iusti. Chry. Possidere & non accipite: quia datur eis in hereditatem. Sap. 5. Accipiunt regnū decoris. & diadema de manu domini. Sed diceret: Quare prius remunerantur boni quam mali damnantur? Respondetur. ut mali de amissione boni magis crucientur: & boni de euasione damnationis magis lætetur. Tunc tangit causam possidendi. dicens: Esuriui. & dedisti mihi manducare. Sitiui. & dedisti mihi bibere. Hæspes eram. & collegisti me. Nudus eram. & cooperuisti me. Infirmus eram. & visitasti me. In carcere eram. & venisti ad me. Aug. in 1. lib. homil. Tacet dominus omnia facta iustorum. & omnia mala iniquorum: & solum laudat eleemosynā. & vituperat auariciam: quia omnia peccata redimuntur per eleemosynam. Daniel. 4. ca. Peccata tua eleemosynis redime. Cū hoc tamen cuncta quæ sunt adducet dominus ad iudiciū. Eccl. vii. Sed diceret. quare tantum de operibus misericordie proferatur sententia regis? Respondetur: Primo propter diuinæ proprietatis naturalem charitatem. Nam quicquid alicui est proprium & naturale. hoc naturaliter diligit. in hoc delectatur. de hoc loquitur & operatur: & alios obseruare hortatur. Sed deo Christo secundum Gregoriū. proprium est semper misereri & parcere. quod pater: quia per viscera misericordie visitauit nos oriens ex alto. Luc. 1. Sustinuit nos ne moreremur in peccato. Threnor. 3. Misericordia domini magna. quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes eius. Redemit nos ne damnamur. Psal. 32. Misericordia domini plena est terra. Hanc tenuit. hanc in euangelio docuit. ergo eam nobis querit. Secundo propter hominis naturalem proprietatem. Nam omnis homo naturaliter appetit sibi misericordiam exhiberi. eo quod indiget. & nemo sibi sufficiens sit. Ergo de iure naturæ. Quod tibi non vis fieri. alteri ne feceris: & quod tibi vis fieri. id alteri

ENARRATIO XII.

43

alteri præsteris. Iacob. 2. Iudicium sine misericordia illi qui non facit misericordiam. Tertio quia hoc opus præ ceteris facilius est. nec quisquam potest se excusare de hoc. Mat. 10. Quicunq; potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ. non perdet mercedem suam. Quia duplicia sunt opera misericordie: vt habetur 45. disc. cap. Duo sunt. scilicet corporalia & spiritalia: Modò si non habes corporale. tunc saltem impartire spirituale. Vnde versus:

Consule. castiga. solare. remitte. fer. ora.

Et etiam sanctus Tho. in 2. 2. q. 32. Quarto propter magnam ingratitudinis impietatem. Docuit enim Luc. 6. Date & dabitur vobis: Dimitte & dimittetur. quasi diceret: Dedi multa. dimisi infinita: vos autem fuistis ingrati: ergo ite in ignem æternum. Subdit: Tunc respondebunt iusti dicentes: Domine quando vidimus te esuriem & pauidum? Sitiemem. & dedisti tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem. & colligimus te. aut nudum. & cooperuimus te? Infirmum. & venimus ad te? Rab. Hoc dicunt non diffidentes de verbo domini. sed stupentes de tanta sublimitate. & de maiestate suā magnitudinis: quia videbitur eis paruum bonū quod egerunt. secundum illud ad Roma. 8. Non sunt condignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam. &c. Origenes: Humiliatis causa laude beneficiorū suorum indignos se proclamant. Et respondens: Amen dico vobis. quicquid feceritis vni de fratribus his meis minimis. mihi fecistis. Notanter dicit meis. quia non de omnibus fratribus. sed de his de quibus Mat. 12. dicitur: Qui facit voluntatem patris mei. hic meus frater. soror & mater est. Et tales dicuntur fratres minimi ratione humilitatis. Chryso. Vbiq; scis deuotos humiles. & pauperes compone cum eis hereditatem tuam. vt particeps sis hereditatis eorum. Tunc dicit his qui a sinistris sunt: Discedite a me maledicti in ignem æternum. qui parati estis diabolo & angelis eius. De hac exclusionem & separationem dicit Chrys. Ponamus illud ante oculos. quanti doloris est excludi & proici ad regno cœlorum: quod. vt mihi videtur. grauius est ipsa gehenna. Nam si iste ignis non ardet. & immortalis illa poena non esset parata: hoc solum quod alieni efficiuntur a Christo. & excludimur a bonis æternis. nonne omni poena cruciabilius diceretur? Et similiter sanctus August. de illa gehenna sic inquit sermone 15. ad fratres heremitas: Caneamus dilectissimi ne veniamus ad illum ignem. qui habet cruciationem & nullam luminis cōsolationem. nec aliquam si-

FERIA II. POST INVOCAVIT.

nalem terminationem. Vnde idem ibidem dicit: Licet corpora eorum sunt passibilia, sunt tamē incorruptibilia: ideo ab igne patientur. & tamen non cōsumētur. Vnde sicut Salamādra viuit in igne materiali, sic mali in igne infernali. Et erit ibi finis sine fine, mors grauior omni morte: semper mori desiderātes, & tamen mori non possunt. Hugo: Eodem supplicio punitur diaboli & homines. Hic aperire aures avari & diuites qui nūdos non finitis calefacere: esuriētēs recusatis pascere. O quā immisericors & iratus iudex erit eis Christus. Ponatur casus quōd reprobī dicerēt: Domine, si nō sumus digni regnū tuum possidere, placeat tibi tamen vt ad pedes tuos possimus manere. Respondebit: Discede a me. Ponatur etiā si dicat: Domine si nos repellis a te, tamē benedictionē tuā da nobis. Respondebit non sed habeatis maledictionē meā. Ideo subditur: *Maledicti estis.* Ponatur vt si dicat: Domine saltem ad aliquem locū refrigij nos mitte. Respondebit non, sed in ignem aeternum. Ponatur quōd dicant, saltem breuem terminum nostrae maledictionis nobis pones. Respondebit non, sed aeternum. Ponatur quōd dicant, saltem aliquem bonū dominum nobis praeficias qui clementer nos regat. Respondebit, qui paratus est diabolo: non dicit vobis, quia quilibet sibi ipsi parat damnationem. Ponatur quōd dicat, saltem aliquā bonā societate nobis adiūge qua possimus cōsolari. Respondebit, & angeli eius, quasi dicat, pro domino habeatis diabolum maiorem, pro sociis vestris demones minores. Sentētia autem iustorum eōuērsō est, quibus dicit: *Venite benedicti.* & c. Ac si dicat illis maledictis: Discedite a me, & istis benedictis, venite ad me. Illis dedit meā maledictionē: sed vobis meam benedictionē. Ideo dicit: Venite benedicti. Illos misit in ignem aeternum: vos introduco in regnum aeternum. Ideo dicit, possidete regnū. Illis dixi vt maneant in igne perpetuo: vobis dico vt maneatis in regnō perpetuo: quod vobis paratū est ab origine mundi. Illis vt habeāt principē diabolum: vobis dico vt in principem habeatis patrem meum. Ideo dicit: *Venite benedicti patris mei.* Illis dixi vt habeant in socios demones infernales: vobis dico vt habeatis in socios angelos meos coelestes. Sequitur: *Tunc ibunt hi in supplicium aeternum,* scilicet mali sine tardatione. Nota quatuor modis se aliquis iuuare conuenit, vt sentētia executioni nō mādetur. Aut per appellationem aut per supplicationem, aut per querelam falsam: aut per integram restitutionem. Nullo autem istorū modorū

damnati

FERIA ENARRATIO XIII. 44

damnati iuuare vel defendere se poterint, quin illa sentētia executioni mādetur. Nō per appellationem: quia eorum crimina sunt notoria, & in notoriis appellatio non habet locū. Hiero. Aderit dies illa in qua falsa facta nostra, quasi in quadam tabula picta demonstrabuntur. Non per supplicationem: quia si omnes sancti pro ipsis supplicarēt, deus nō exaudiret eos. Iere. 14. Noli orare pro populo isto in bonum, quia gladio, fame & peste cōsumam eos. Iob. 41. Non parcā eis verbis potentibus, & ad deprecandum cōpositis. Non per falsam querelam, vt dicat quōd illa sentētia sit lata per falsos testes. Iob. 12. Ipse nouit decipientē & eum qui decipitur. Non per restitutionē integrā, vt scilicet ad statū pristinum restitatur: quia sicut dicitur ad Heb. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & prolapsi sunt rursus renouari ad penitentiam. Apoc. 10. Iurauit angelus, post hoc tēpus nō erit tēpus amplius, scilicet penitētia & misericordia: sed iustitia. Grego. O quanta angustiae erūt tunc reprobis. Si respiciēt sursum, tūc vident iudicem iratum. Si deorsum, tūc vident infernum eis preparatum. Si ad dexterā, tūc vident congregationem bonorū a qua debent separari. Si ad sinistrā, tūc vident multiplicationem demonum cum quibus aeternaliter debēt cruciari. Si foris, tūc vident mundū ardentē in quo nō debēt persequerare. Si intus, tūc vidēt cōscientiā remordentē, a qua perpetuo debent puniri. Miser peccator, sic apprehensus vndique erit in angustia positus. Tūc implebitur illud Apoc. 6. Incipient petris & mōtibus dicere: Cadite super nos & abscondite nos a facie sedētis super thronū, & ab ira agni. Tunc ibunt iusti in vitam aeternam, vbi secundum Innocentium papā, est pax sine ira, sanitas sine dolore, gaudium sine mēore, vita sine morte. Ad quam perducatur nos Iesus Christus, &c.

FERIA III. ENARRATIO XIII.

Eiiciebat omnes vendentes & ementes de templo. Ioānis 2.

Consuetudo est regis & principis cū intrat ciuitatem, scilicet aliquam sui regni, tūc maleficos soler acriter redarguere vt cōuertātur in melius. Bonos verō mediocriter cōmendare vt laudati proficiant, & pauperes oppressi ad eū refugiant sibi conquerēdo de iniuriā eis illata. Spiritualiter, si rex regum Christus Iesus huc venit in regnum suum, scilicet in mundū. Ideo pauperes oppressi, id est peccatores, debent habere refugium ad eum, de quo introitus missae: Domine refugiū factus

F. iiii

FERIA III. POST INVOCAVIT.

et nobis à generatione in generationem. Et conqueri debent de oppressione diabolica, inuocantes eius misericordiā. Quod facit ecclesia in collecta hodierna, scilicet: Respice quasumus domine familiam tuam & presta, vt apud te mens nostra tuo desiderio fulgeat, quæ se carnis maceratione castigat. Et hoc refugium ad regem regum docet epistola hodierna quæ scribitur Itā. 55. Quærite dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum propè est. Nam vnico verbo potest nos eripere de demonum potestate. Ideo subdit in epistola: Quomodo descendit imber & nix de cælo, & illuc non reuertitur, sed inebriat terram & infundit eam, & germinare eam facit: & dat semen ferenti & panem comedenti, &c. Sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui: & prosperabitur in his ad quæ misi illud. Et sicut rex peruersos punit & redarguit, bonos verò commendat: sic rex noster dominus Iesus Christus. Hierusalem ingrediens cæcis & claudis, qui ad eum in templo accesserunt dona sanitatis copiosius condonauit: sed peruersos & malos sacerdotes, & auaros qui se correctione eius emendare non curauerunt, abiecit & reprobaui, de quo thema: *Efficiebat omnes vendentes & ementes de templo.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo innuitur ingressus regis laudabilis, ibi: *Cum intrasset Iesus Hierusalem.* Secundo tangitur excessus legis vituperabilis, ibi: *Scriptum est, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Tertio subditur accessus ipsorum infirmorum placabilis, ibi: *Accesserunt ad eum.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet in Dominica palmarum, cum Iesus descendisset de monte Oliueti, sedens super asinam, appropinquauit Hierosolymam: quem turba præcedentes & sequentes clamabant dicentes: Benedictus qui venit in nomine domini. Et cum intraret Iesus Hierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, id est maiores ciuitatis commouebantur videntes hæc: & mirabantur secundum Hierony. populi frequentiam, & nescientes diuinam virtutem dixerunt: Quis est hic, quasi dicerent: iste non est talis nec tantus, cui talia debeant exhiberi. Vnde Chrysost. super Matt. dicit: Merito autem commouebantur videtes rem mirabilem: homo laudabatur quasi deus, sed deus laudatur in homine. Puto autem quod nec ipsi qui laudabāt, sciebant quid laudabant. Sed spiritus subito ingressus in eos nesciente anima veritatis verba fundebat. Hæc ille. Consimilem quæstionem fecer

ENARRATIO XIII.

45

fecerunt de ipso, vt ait Origenes: Cum Hierosolymam cœlestem ingrediebatur, ipsi angeli dicentes: Quis est iste rex gloriæ? Ad quæstionem verò maiorum de ciuitate Hierusalem respondit populus sicut sequitur. Populi autem dicebant: Hic est Iesus propheta à Nazareth Galileæ. Ponunt isti nomē eius dicentes, Hic est Iesus, id est saluator. Vnde Matt. dicitur: Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Et ponit eius officium, dicentes eum prophetam: per hoc innuitur eum esse doctorem verum à Nazareth: quod interpretatur flos. Vnde Cantic. 2. Ego flos campi & lilium conuallium. Vbi Hierony. Aliis autem ambigentibus vel interrogantibus vilis plebecula confitetur: quia hic est Iesus propheta à Nazareth Galileæ, A minoribus incipiunt, vt ad maiora perueniant. Prophetam enim eum dicunt quem Moyses sui similem dixerat esse venturum. A Nazareth autem Galileæ, quia ibi educatus fuerat, vt flos cāpi nutritur in flore vitutū. Hæc ille. Subdit: *Et intrauit Iesus in templum.* Chrysost. super Matt. Hoc erat proprium boni filij vt ad domum curreret patris, & illi honorē redderet qui genuit eum. Sic & tu imitator Christi factus cum in aliquam ingressus fueris ciuitatem, primum ad ecclesiam curras. Hoc etiam erat boni medici proprium vt ingressus ad infirmam ciuitatem saluandam, primum ad originem passionis intenderet. Nam sicut de templo omne bonum egreditur: ita de templo omne malum procedit. Si enim sacerdotium integrum fuerit, tota ecclesia floret: Si autem corruptum fuerit, fides marcida est. Sic enim cum videris arborem pallentibus folijs, intellige quia vitium habet in radice. Sic cum videris populum indisciplinatum sine dubio cognosce quia sacerdotium eius nō est sanum. Hæc ille. Ideo intrauit in templum corrigere auaritiam sacerdotū quæ in templo magis exercebatur. Pro quo notandum in serie huius euangelij, notatur quod Christus tria loca intrauit, scilicet Hierosolymam, templum & Bethaniam: per quæ loca tria significatur mens humana, quæ debet esse Hierosolyma, id est pacifica: quia Hierusalem interpretatur visio pacis. Item debet esse ad obediendum prona: & tunc est Bethania, quod interpretatur domus obedientiæ. Psal. 17. In auditu auris obediunt mihi. Primum locum domino ingrediente, scilicet Hierosolymam tota ciuitas est commota. Spiritualiter, sic intrante domino in animam

EERIA III. POST INVOCAVIT,

per gratiam praeuenientem, omnes potentiae debeant commoueri per dolorem & contritionem peccati. Psal. 59. Commouisti terram & conturbasti eam, sana contritiones eius quia comota est. Sed notandum est, quod quidam sunt qui nullo modo commouentur. Alij sunt qui leuiter commouentur. Sunt quidam qui dicuntur attriti. Alij qui praecordialiter commouentur. Quidam qui nullo modo commouentur, sunt duri & obstinati, qui ad poenitentiam non possunt frangi. De quibus dicitur ad Ro. 2. Secundum duritiam tuam & impenitens cor tuum thesaurizas tibi iram in die irae, & reuelationis iusti iudicii dei. Eccl. 3. Cor durum male habebit in nouissimo die: qui amat periculum peribit cum illo. Alij sunt attriti, scilicet qui de suis peccatis leuiter & superficialiter commouentur. In istis est attritio, id est quaedam levis poenitudo. Et ista attritio licet sit bona: tamen non sufficit, non enim paruum sed magnum dolorem deus a peccatore requirit. Iere. 6. Luctum virginem fac tibi planctum amarum. Alij sunt qui praecordialiter commouentur, qui scilicet omnia peccata sua minutatim coterunt, & minimas partes frangunt dolendo profunde de peccatis magnis & paruis: & de peccatorum circumstantiis: & non tantum de omnibus in communis, sed etiam de quolibet in speciali. Et talis dolor vocatur contritio, quando scilicet cor omnibus viribus animae minutatim omnia peccata conterit. Psal. 51. Cor contritum & humiliatum deus non despicies, &c. Minus dicit & plus signat, id est quod multum diligit. Isti tria, scilicet obstinationem, contritionem, & attritionem possumus videre per tria exempla. Primum quod semen iactatum in terram duram & non scissam non creuit. Iactatum vero in terram scissam in grossas partes paruum fructum reddit. Iactatum autem in terram bene cultam minutatim tritam multum fructum facit. Cor obstinatum est tanquam terra dura quae nullum fructum facit. Cor attritum est tanquam terra in grossas partes scissa quae paruum fructum reddit. Cor contritum est tanquam terra minutatim trita quae multum fructum facit. Secundum exemplum est, quod species aromatica si est integra parum redolet. Si frangatur redolet multum. Sed si conteritur redolet plurimum. Sic etiam cor hominis integrum & durum non redolet sed fetet. Scissum vero per quandam attritionem modicum redolet. Contritum autem cor redolet multum. Tertium exemplum est, quia de grano integro non potest fieri panis: de grano vero grosso modicum

ENARRATIO XIII.

46

dicum trito sit panis, sed non sapidus: de grano autem minutatim trito sit panis sapidus & delicatus. Eodem modo de corde integro & duro non potest fieri panis fidei, sed tantum diaboli. De corde vero attrito & si fiat panis dei, non tamen est deo multum sapidus. De corde vero bene contrito sit panis deo sapidus angelis delicatus, poenitentibus nutritiuus. Ps. 79. Cibabis nos pane lachrymarum. Secundum Christum intrauit in templum, & inde eiciebat vendentes & ementes in templo, & mesas numulariorum & cathedras vendentium columbas euerit. Spiritualiter, sic est intelligendum. Postquam Christus intrauit in templum cordis, per gratiam praeuenientem mouentem ipsum ad contritionem. Post hoc intrauit in templum cordis per gratiam proficientem, purgando illud, si per confessionem eiciendo inde oues & boues & numularios, & columbas. Per boues qui cornibus ventilantur significatur peccatum superbia. Per columbas quae sunt libidinosae, significatur peccatum luxuria. Per numularios, peccatum auaritia. Per oues, peccatum accidia. Et sic omnia ista de templo corporis tui per confessionem abicienda sunt. Vel potest dici quod per illos qui vendunt colubas significatur simoniaci: qui vendunt dona spiritus sancti, quod est peccatum scilicet clericorum. Per numularios intelliguntur, cupidi, quod est peccatum mercatorum. Per boues significantur superbi, quod est peccatum magnatum & praefatorum. Per oues significatur hypocritae, quod est peccatum religiosorum. Mat. 7. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Tertio Christus intrauit Bethaniam. Postquam enim Christus intrauit cor per gratiam praeuenientem commouendo ad contritionem, & per gratiam proficientem purgando per confessionem. Tandem intrauit per gratiam perficientem perficiendo ipsum per obedientiam satisfactionem. Et hoc est intrare in Bethaniam: quia Bethania domus obedientiae interpretatur. Hic autem verè obedit qui de omnibus peccatis suis plenam & perfectam satisfactionem facit. Satisfactio enim aliquando est minor quam debet, aliquando est aequalis, aliquando verò maior. Quando enim est minor, tunc deus supplet eam in purgatorio de rigore suae iustitiae. Quia sicut dicit Aug. Sicut nullum bonum irremuneratum est: sic & nullum malum impunitum remanet. Quando verò est aequalis, tunc valet ad dimissionem. Vnde ad Rom. 6. dicitur: Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiae & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete seruire iustitiae in sanctificationem.

FERIA III. POST INVOCAUIT.

Quando autem est maior quam videntur eius peccata require re, tunc illa satisfactio valet ad dimissionem culpa: & ad cumulum gloria. De qua dicitur Luc. 6. Mensuram bonam & cofer tam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in signum ve stru. Dixi secundo tangitur excessus legis vituperabilis, dicens: *Scriptum est enim: quia domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Hoc scribitur Isa. 56.

Notandum est autem, Christus postquam intravit in templum, omnes vendentes & ementes de templo eiecit. Sacerdotes enim propter auaritiam ordinaverunt ut in templo oves & boues & columbae venderentur, ne aliqui ex defectu hostiarum sacrificia pratermittere cogerentur. Et forte si aliqui pecuniam ad emendum non haberent, statuerunt ibi campfores, qui sub cautione tradebant eis pecuniam, quod sic intelligitur: Christus facto flagello de funiculis omnes istos eiecit. Et sicut dicit Hieron. Inter cetera miracula quae fecit Christus illud fuit potissimum, quod scilicet vnus homo pauper cum potestate: vendentes & ementes eiecit: mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euerit. Sed mirum videtur quomodo Iudaei ista fieri sustinuerunt. Ad hoc dicit Hieron. quod de facie Christi fulgur quidam mirabilis procedebat, qui omnes ad terrorem conuertebat: & sibi contradicere non audebant. Nunquam legimus quod Christus tantam vindictam manu exercuerit sicut hic. Multa enim opprobria saepe audiuit, multas iniurias sustinuit: & nunquam vindictam fecit ut modo. Et ratio huius est, quia illic aliae iniuriae erant propriae, & ideo eas noluit vindicare. Ista autem erat iniuria patris: & ideo eam tam seuerè vindicauit, ut doceret nos quod iniurias nostras debemus remittere: iniurias vero dei seuerè vindicare. Nos vero e contrario facimus quia de iniuriis dei non curamus, & nostras implacabiliter persequimur. Eiciebat autem Christo de templo oves & boues dixit verbum quod supra positum est, scilicet: *Domus mea domus orationis vocabitur.* Ex hoc verbo habetur quod ecclesia dei ad duplex officium aedificatur, scilicet ad inhabitandum: & homini ad orandum. Ideo subditur, *Domus orationis vocabitur.* Est igitur ecclesia domus dei, quia in ea habitat, iuxta illud, 2. Paral. 7. Elegi & sanctificavi domum istam ut sit tibi nomen meum in sempiternum, & permaneant oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus, & aures meae erectae erunt ad orationem eius qui in isto loco adorauerit. Ex quibus verbis habetur quod dominus

ENARRATIO XIII.

47

nus in ecclesia posuit nomen suum, cor suum, & oculos suos, & aures suas. Nomen enim suum ibi posuit: quia à seipso eam nominari voluit. Sicut enim domus in qua habitant superbi, potest dici domus Luciferi: & domus in qua habitant vsurarij, domus Mammonae: & domus in qua habitant immundi, potest dici domus Asmodei, & taberna potest vocari domus Beelzebub, quia propter multitudinem epularum ibi conuenit multitudo muscarum. Sic domus in qua conueniunt fideles dicitur domus dei. Vnde Gen. 28. Non est hic aliud nisi domus dei & porta caeli. Secundo in ecclesia posuit deus cor suum, id est amorem suum. Et ideo multum pro malo habet quando ibi aliquis aliqua illicita exercet sicut pater hic quando vendentes & ementes de templo eiecit. Legitur in historia quod Pompeius porticum dei templi in stabulum conuertit equorum suorum: & quod vsq; ad tempus illud semper fuit victor hostium. A tempore autem illo semper ab hostibus vincebatur. Tercio in ecclesia posuit deus oculos suos ut videret ibi genuflectiones, elemosynarum largitiones, & alia opera deuota. Sed heu in illis quidem nunc temporis videt deus ornamenta indecentia, pōpas & vanitates &c. Vnde Ambr. Qui in oratione vult exaudiri, amota à se pompa inclinare se debet & dei misericordiam prouocet. habitus naq; superbus nec impetrat, nec de se rectè credi facit. Et quāto magis hominibus mulier splendescere videtur: tantò magis à deo despiciunt, & tantò minus oratio eius acceptatur. Legitur Hester 15. quod cum regina Hester se ornasset & pinxisset ut regi Asuero placeret: ipsa ex eo regem in iram conuertit: sed colore roseo in pallorem conuerso ipsum placauit. Sic etiam mulier quando vultum suum depingit, deum offendit. Sed quando de vultu suo nihil curat, deum placat. Quarto deus in ecclesia posuit aures suas quibus audit orationes deuotorum, iuxta illud Esa. 38. Audiui orationem tuam & vidi lachrymas tuas &c. quibus auribus deus etiam audit verba in deuotorum. Vnde legitur de S. Syrillo Ianuensi episcopo, quod semel in ecclesia consistens in risum est prouocatus: asserens se vidisse demonē qui in ecclesia verba loquentium describebat. Tūc cum cartha deficeret & ille cum dentibus elongare vellet, cartha subito fracta fuit, & ille cum capite ad murum percussit, ut sonitus percussiois & vulnus capitis sequeretur. Audis etiam deus illos clericos & monachos qui negligēter cantant & psalmos & versus & dictiones multas emittunt. Legitur quod quidam sanctus

EERIA III. POST INVOCAVIT,

homo vidit quendam demonē nomine Tytinillū per sedes monachorum discurrentem qui videbat aliqua colligere & in vasculo siue in sacculo recōdere: qui à sancto viro adiuratus dixit se colligere omissiones psalmorum, & qualibet die mille vicibus sacculum adimplere. Vnde quidam de hoc fecit versus:

Fragmina psalmorum Tytinillus colligit horum:

Quaque die mille vicibus sarcinat ille.

Secundo constructa est ecclesia ad orandum. Deus enim orationes fidelium in ecclesia libenter exaudit. Vnde dicitur 2. Paralip. 6. Quicumque orauerit in loco isto exaudi de habitaculo tuo. Dicit tamen Bada quod tribus de causis contingit orationes non exaudiri. Primo quando petimus ea quae non decet nos accipere, vt temporalia. Vnde Chrysostom. Illa pete à domino quae tibi expediat accipere, & illum deceat dare. Si autem terrena petis aut difficulter impetras, aut forte non. Quomodo autem decet cum tibi illa dare quae non habet, & tu habens ea contemnis. Legitur in fabulis poetarum quod Midas rex petiit ab Appolline deo suo, vt quicquid tangeret aurum fieret, & concessum est ei. Cum igitur cibum vel potum manibus vel labiis tangeret statim vertebatur in aurum, & sic fame mortuus est. Per quod datur intelligi quod auarus semper diuitias desiderat: & illae sunt sibi causa mortis, iuxta illud 1. Tim. 6. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem &c. & sequitur: Quae mergunt homines in interitum. Secundo orationes non exaudiuntur quando petimus indigni, id est existentes in aliqua culpa siue in aliquo crimine. Eisaie primo. Cum multiplicauerit orationes non exaudiam, manus enim vestrae sanguine plenae sunt. Threnor. 3. Opposui tibi nubem tibi ne transiret oratio. Zachar. 5. Misit angelus massam plumbi in os amphorae, & dixit: Haec est iniquitas &c. Ex his habetur quod peccatum a simulari sanguini, nubi & plumbo. Quando igitur peccatum est quasi sanguis, orationes maculat. Ideo talis oratio sic maculata non audeat coram oculis dei apparere. Item peccatum est tanquam nubes, ideo orationem obumbrat, & ideo nescit per viam caeli incedere. Tercio orationes nostrae non exaudiuntur quia pro indignis petimus, id est pro peccatoribus qui sunt in proposito peccandi. Hierem. 14. Noli orare pro populo isto. Ioannis nono. Scimus quia deus peccatores non exaudit. Legitur in Viris patrum, quod cum quidam frater grauiter tentaretur, & quidam sanctus pater pro

ENARRATIO XIII.

48

Pro eo semper oraret, & tentatio non recederet: vidit praeclusus pater deo sibi reuelante, quod spiritus fornicationis in diuersis formis mulierum ante illum ibat & illi applaudebat, & in nullo resistebat. Vidit enim angelum ipsum increpantē quare non resisteret, & quare se non moueret. Tunc dixit illi fratri iuueni, causa est quare orationes meae quas pro te faciebam non exaudiuntur: quoniam non es eis diuinus: nisi ergo te ipsum adiuues & corpus tuum macres & tentationibus resistas, precum mearum non es dignus: quod cum ille fecisset, sanatus est. Dixit tertio tangitur accessus infirmorum placabilis cum dicitur: *Et accesserunt ad eum cœci & cœcæ in templo & sanauit eos.* Sed quare tunc sanauit? Dicendum primo propter auctoritatis confirmationem: vt scilicet sententiam electionis non solum auctoritate scripturae, sed miraculorum operatione confirmaret. Secundo propter veritatis reificationem. Vnde Ambrosius: Virtute sua magnalia ostendit in templo calumniantibus vt quod populi clamabant, ille factis ostendere: quasi testis veritatis illorum. Tercio secundum Remigium quod in templo Christus sanauit, significat quod homines non nisi in ecclesia sanari possint: cui data est potestas ligandi atque soluendi. Haec ille. Quarto vt illi visa Christi potentia conuerterentur. Ideo enim illis cernentibus cecos illuminauit, vt illi fidei lumen reciperent. Et claudos ambulare fecit, vt illis claudicationem mentis abicerent: & meliores pedes in recta operatione habere inciperent. Ex huiusmodi ergo sanatione & ex alio quod sequitur indignati fuerant sacerdotes: Ideo sequitur: *Adhuc autem principes sacerdotum & scribae filii David indignati sunt & dixerunt: Audis quid isti dicunt: quasi dicerent: Si iustus esses, reuerentias declinares. Videant ergo emptores vt ait Hieron. Et quantum licet sancti homines cum quanto periculo ista sibi dici patiantur: si vero domino cui haec dicebantur, quin nondum solida erat credentium fides pro crimine impingitur. Haec ille.*

Sciendum etiam secundum Chrysostomum, quod sicut columna si modicum obliquata fuerit accepto pondere radit in latus. Sic & cor hominis si peruersum fuerit: & si alicuius viri iusti opera videat vel audiat non confirmatur: sed magis ad inuidiam concitatur. Hoc modo sacerdotes concitati sunt contra Christum dicentes: Audis quid isti dicunt. Haec ille. *Iesus autem dixit*

FERIA III. POST INVOCAUIT.

eb: Vtiq; nunquid legisti: Ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem? Vnde Chrys. super Mat. Non dixit illud Christus quod scribæ audire cupiebat. Bene faciunt, inquit, pueri quod mihi testimonium perhibent: nec propterea errant quia pueri sunt, quod si esset, deberetis tamen ætati ignoscere. Sed illa ætas profert exemplum de Psal. 8. vt tacente domino testimonium scripturarum puerorum dicta confirmaret. Hæc ille. Tanquam si dicat vt idem Chrys. super Mat. ait: Est mea culpa quod isti clamant, nunquid mea culpa est, quod ante tot millia annorū hoc futurum propheta prædixit? Hæc ille. quasi iterum dicat dominus: Quid me arguitis de laude puerorum, si peccatum est, arguite spiritum sanctum qui per os prophetæ hoc esse futurum prædixit. Notandū autem, quod dicit perfecisti &c. Laus enim inchoata fuit in via à turbis: augmentata & perfecta in templo. Tria enim debemus notare quæ perficiunt laudem. Primo cōcordia quæ resonantiam facit. Ideo hoc simpliciter dicitur, ex ore Daniel. 3. Tunc hi tres quasi ex vno ore laudabant & glorificabant & benedicebant deum &c. Secundo mūditiā, quia non est speciosa laus in ore peccatoris, ideo dicit infantū. Apoc. 14. Et nemo poterat dicere canticum &c. Et sequitur ibidem: Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Tercio diuinā scientia. Vnde glo. In quibus veritas operatur, non ingeniū hominis. Ideo dicitur, lactantium. Osæ 2. Lactabo eam & loquar ad cor eius. Laudem vero incipiunt pœnitentes, adiiciunt p̄ficiētes, & perficiunt innocentes. Tunc sequitur recessus hominis amabilis: quod relictio probat vulgi remoti. Vnde subditur: Et relictū illū abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam. Vnde Chrys. Ibi corporaliter manere voluit vbi spiritualiter repauebat. Nam sanctorum virorum non est inquirere mansionem vbi clariores sunt viri: sed vbi sanctiores & fideiores. Ibiq; mā sit apud Lazarum & sorores eius & docebat eos de regno dei. Quia enim illi venientem dominum non vt dignum suscepunt: ideo non immerito eos reprobato ostendit per hoc quod abiit foras. Secundo ideo abiit foras secundum Cstryso. super Matth. quia malum hominem melius locum dando potest aliquis vincere quā respondendo: quia malitia non instruitur sermonibus, sed excitatur. Et ideo dominus recedendo compescere studuit quos respondendo non cōpescuit. Hæc ille. Ecc. 6. Ab inimicis tuis separare. Exemplū in Iacob, Esau, & Abraham & Loth. Seneca: Optimum genus vincendi est patientia. Tercio ideo

ENARRATIO XIII. 49

ideo secundum Hiero. licet Christus pauper fuerit, nulli tamē adulatus est. Idcirco nullū hospitium nullāq; mansionē iuxta urbē inuenit, sed in vico paruo apud Lazarū & sorores eius habitauit. Felices certē multūque beati sunt qui dominū hospite habere meruerūt: cuius præsentia tristitia cūcta submouebatur: salubria & iucunda omnia prouidebantur. Sed & illi nihilominus felicissimi summēq; beatissimi, qui ita se ab omni malitia castos immunēque custodiūt: vt in ipsi dominus habitare & apud eos manere dignetur. Quod nobis præstare &c.

FERIA IIII. ENARRATIO

DECIMA QVARTA.

Quicumque fecerit voluntatem patris mei qui in celis est, ipse meus frater, soror & mater est. Matth. 23. Marci 18. Lucæ 11.

Consuetudo dinoscitur, homo tenetur illi impedere honorem & eū pre oculis habere sine quo nō pōt esse, nec viuere. Spiritualiter, sic homo sine dei misericordia, nequaquā potest viuere. Psal. 93. Sed dicebam motus est pes meus, misericordia tua adiuuabat me. Ergo misericordiae dei semper debemus habere memoriam & eam invocare, vt facit ecclesia in introitu missæ: Reminiscere miserationum tuarum domine, &c. Et inuocat dei misericordiam in collecta dicēs: Preces nostras quæsumus domine clementer exaudi: & contra cuncta nobis aduersantia dexteram tuā maiestatis extende. Similiter in epistola habemus quomodo misericordia dei sustentauit Heliam, 3. Reg. 19. qui dormiuit sub iunipero: & cibauit eum pane subcineritio per angelum. Etiam de dei misericordia habemus in prophetia Exod. vigesimo quarto, quomodo Moysen sustentauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Et sic sine dei gratia & misericordia pœnitentiā quadragesimalem portare non possumus. Sed videmus quod amicus auxiliatur amico ad portandum onus. Ergo vt simus dei amici faciamus eius voluntatem vt auxilietur nobis. Ad quod hortamur in themate, dicente: *Quicumque fecerit voluntatem patris mei, &c.* Aliud thema. Dicit enim Sapiens Ecclesiastici 6. Amico fideli nulla est comparatio. Moraliter: Nullus fidelior amicus deo omnipotenti. Psalm. 144. Fidelis dominus in omnibus verbis suis. Ecclesiasti. 2. Quis sperauit in domino & confusus est? & quis permansit in mandatis eius & derelictus est? Est enim ita fidelis quod semper astat: nam si se subtraheret omnia in nihilum redigerentur. Psalm. 93. Si dicebam, &c. Quadrag. Thes. G

FERIA IIII. POST INVOCAUIT,

Nam dicitur Ecclesiast. 6. Amicus fidelis protectio fortis: medicamentum vite & immortalitatis. Nam à morte animæ nō habemus nos tueri sine protectione suæ misericordiar: Thren. 1. Misericordiæ domini, quia nō sumus consumpti, quia nō defecerunt miserationes eius, &c. Illius nō debemus obliuisci. Seneca: Ingratus est qui beneficiū accipiens obliuiscitur, illud & retributionē pro eo non facit. Ne igitur simus ingrati recordatur ecclesia hodie misericordiar dei cum cantat: Reminisce miserationū tuarum domine. quasi diceret: Hodie est septimus dies ieiunij & penitentiar. O deus sicut in septuagesimo anno liberaſti filios Israël de Babylonica seruitute: sic hodie in septima die quadragesimalis sis nobis peccatorib⁹ misericors. Similiter in collecta recordatur misericordiar dei. Et in prophetia. quasi diceret: Sicut Helia cōfortasti per panem subcineritium: sic & nos per quadraginta dies, &c. Et sicut Moyſi ieiunanti per quadraginta dies decem mādāta commendasti: sic & nobis tua præcepta cōseruare tribue, per quæ amici dei effici-mur. Ioan. 15. Vos amici mei estis si feceritis, quæ ego præcipio vobis. Tullius: Amicorū idem est velle. sic & nos, de quo thema. In summa euangelij duo innuuntur. Primo innuitur malignitas. Iudaorū in petitione. Secundo innuitur charitas in examinatione, ibi. *Adhuc illo loquente.* De primo: *Accesserūt ad Iesum, &c. Magister volumus à te signum videre.* Sed dices, Cur Iudæi perentibus signum non dedit? Respondet sanctus Tho. in scripto primo. di. j. ad literā. q. 1. & 2. Signum importat aliquod notū, quo ad nos, inducēs nos in cognitionem alterius: vt exemplificat August. in lib. 2. de doctrina Christiana: Sicut vestigiū declarat animal, sumus ignem, tuba exercitum, circulus vinum. Et quia Iudæi non quærebant rem & veritatem signi per intellectum, sed tantū signum per sensum: idcirco non dedit eis Christus signum. Quia dicit Augu. in sermone de tentatione Christi. Inane est omne miraculum, quod non operatur salutis effectum. Et sic hic fuisse factum: quia curiositatem quæsierūt, vestigiū quærebant non animal: sumum non ignem: circulum non vinum, ergo signum eis non dabatur. Sed diceret, qualia signa petebant? Respondet Hieron. in homil. In morem Helia, &c. ergo ignis tormentorum in eis non exstinguetur vel tonitruum, vt tempore Samuelis. Et sic tonitruum damnationis ab eis audietur. Ite maledicti, &c. Idcirco respondit: *Generatio mala, &c.* O infelices Iudæi: nōne quadruplex signum eius diuinitatis

ENARRATIO XIII.

90

tatis vidistis? Primo in reuelatione vestrarum cogitationum, quod soli deo conuenit. 2. Regū 8. Tu solus nosti corda filiorū hominum. Secundo in locutione. Ioan. 7. Nunquam sic locutus est homo. Tertio per miracula quæ nemo fecit. Ioan. 9. A seculo non est auditū, quia quis aperuit oculos cæci nati. Ioan. 15. Si non venissem & locutus eis fuisset, peccatum non haberent. Quarto testimoniū omnium prophetarum. Ioan. 5. Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternā habere. Subdit: *Et adultera*, quia multis amatoribus se copulauerat. Augustinus: Anima deserta à creatore, & amans creaturam adultera est: & sic adulterantur idololatrar. Similiter auari. Galat. 5. Auaritia est idolorum seruitus. Similiter amatores mundi. Iaco. 4. Adulteri nescitis quoniam amicitia huius mundi inimica est deo. Tales sunt qui adhuc quærunt signa, &c. sed non est opus. Augustin. Magnum est prodigium quod totū mundo credere Iudæi non credunt: ideo adulteri. Dicit enim Valerius lib. 8. de Zabulon rege, qui statuit legē quod adultero deprehenso uterque oculus eius erueretur. Factum est vt filius suus adulteri efficeretur: idcirco tota ciuitas legi resistebat propter honorem patris. Ne igitur lex statuta euacuaretur, sibi vnum oculum & filio vnum misit eruerē. Spiritualiter, & sic rex regum sustinuit mortem, & homo mortem temporalem, ne homo duplici morte moreretur. 1. Corint. 15. Sicut in Adam omnes mortuū sunt: ita & in Christo omnes viuificabuntur. Et Osee 13. O mors ero mors tua. In summa euangelij tria innuuntur: Primo tēratio potestatis admiranda, ibi. *Accesserunt.* Secundo subditur cōminatio pœnalitatis infligenda, ibi. *Viri Ninuite.* Tertio tangitur examinatio charitatis amplexanda, ibi. *Adhuc eo loquente.* De primo dicit, In illo tempore scilicet post eiectionem surdi & muti accesserunt ad Iesum, quidam de scribis & pharisæis dicentes: *Magister volumus à te signum videre.* Dicit Hierony. Signum postulant quasi illa quæ viderant signa non fuissent. vt Lucas exprimit capitulo vndecimo: Petentes non ex deuotione vt ex hoc credant: sed ex curiositate lignum de celo: forte vt tonitrua audirēt vt tempore Samuelis 1. Reg. 2. cap. Quod fuit magnum in Palestina tempore æstatis propter defectum materiæ & potentiam agentis, scilicet solis qui consumit omnes vapores: ita quod nō possunt ibi generari huiusmodi passionēs æreæ: & ideo raro sunt ibi pluuiæ. Vel forte petebant ignem de celo descendere sicut tempore Helia. 4. Reg. 1. quasi nō possent

FERIA IIII. POST INVOCAVIT,

alia signa calumniari, & dicere quod ex variis passionibus acciderent. Contra quos Hiero. sic ait: Nam si calumniaris ea que oculis vides, manu tenes, utilitatem sentis: quid facturus es de his que de celo veniunt: utique respondebis, & magos in Aegypto multa signa fecisse de celo. Hæc ille. Et nota quod verba eorum sunt plena adulatione: quia magistrum vocant, quem prius demoniacum appellabant. Qui respondens ait illis: Generatio mala & adultera signum querit, & signum non dabitur ei, nisi filium Iona propheta. Vbi sciendum quod quando conuertiatur ei dicentes, quod in principe demoniorum demonia eiiceret, mansuere respondit eis per rationes improbās dictum eorum. Hic vero eum laudando adulatur magistrum vocantes: aspere respondit eis. In quo docet opprobria & adulationes esse vitandas. Vel ut Chry. dicit, hoc fecit demonstrans quod utraque passio ne erat superior, & neque conuictis in iram conducitur, neque adulatione mollitur. Hæc ille. Et sciendum quod vocat eos primo generationem malam: quia ut dicit Chryso. Ipse Christus semper facti sunt contra benefactores, & per benefactores moniti deteriores fiebant quod est vltimæ malitiæ. Hæc ille. Secundo vocat eos generationem adulteram: quia & si idola non colebatur, tamen a vero sponso Christo se alienabant. Et quia dixerat quod non dabitur eis signum, nisi signum Iona propheta: ideo quale illud signum fuerit ostenditur cum subditur: sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terre tribus diebus & tribus noctibus. Ionas enim fuit signum Niniuitis dupliciter verbo & facto. Verbo, quia viua voce eis significauit quod perirent nisi conuerterentur. Facto, quod fuerit in ventre ceti tribus diebus & noctibus. Vbi fuerunt tria, scilicet absorptio, detentio, euomitio. Absorptio fuit mortis signum, detentio sepulture, euomitio resurrectionis. Vnde Rabanus ostendit Iudæos ad iustarum Niniuitarum criminosos, & nisi poeniteant subuersioni fore proximos. Sed sicut illis denuntiatur supplicium & demonstratur remedium: ita Iudæi non debent desperare veniam, si saltem post Christi resurrectionem egerint poenitentiam: quia mors Christi reconciliatio est mundi. Ionas enim, id est columba vel dolens, est signum eius super quem descendit spiritus sanctus in specie columbæ: qui & dolores nostros portauit. Piscis qui Iona deuorauit in pelago significat mortem, quam Christus passus est in

ENARRATIO XIII. 51

est in mundo. Tribus diebus & tribus noctibus fuit ille, C. Ionas in ventre ceti. Et ille, scilicet Christus in sepulchro: ille eiectus est in aridam: ille surrexit in gloriam. Hæc ille. Et sciendum quod illi tres dies intelliguntur per synecdochen per Hiero. ut in parte totum intelligas. Prima ergo dies computatur a parte diei Parasceues cum nocte precedente. Secunda a die integra, scilicet sabbathi cum nocte precedente. Tertia a parte diei dominica cum nocte precedente. Et sic sunt tres dies artificiales & tres noctes: vel aliter, tribus noctibus id est duabus secundum rem, & tertia secundum rationem. Nam ante passionem dies præcessit noctem, in quo significatur status innocentie præcedens statum culpæ: secundum hoc dies Parasceua computatur cum nocte sequente: dies sabbathi cum nocte sequente. Et sic duo dies & duæ noctes. Tertia dies dominica cum nocte precedente: quia tunc nox præcessit diem. Et sic illa nox in rationem duarum computatur. Et sic sunt tres dies & tres noctes. Nota secundum Grego. Signa facere non est sanctitatis probatio: sed vnumquodque sicut seipsum diligere, virtus Christiani hominis consistit in amore non in mirabili ostensione. Ioan. 13. In hoc omnes cognoscent, quod mei estis discipuli si dilectionem habueritis ad inuicem. non dicit: Si signa feceritis. Hiero. In primitiua ecclesia signa necessaria erant: nunc non. Primo, quia fides non erat introducta. Nam filum zeta inseritur, & postquam filum est introductum zeta non est necessaria. Secundo in primitiua ecclesia fides non erat roborata. Gregorius: exemplificat de iuuenibus plantis quæ primo rigantur, postea non. Tertia ideo, quia ecclesia modo meritis est cumulanda. Vnde Grego. dicit: Fides non habet meritum ubi ratio, &c. Ideo reprehensibiles sunt tales, qui signa querunt ad credendum, vel qui desiderant quod eis loquatur deus visibiliter vel per angelum: vel volunt certificari an sint in gratia vel non. Quod si fieret, forsitan per reuelationem superbi rent & peiores efficerentur. Vnde Romanorum primo: Iustus ex fide viuuit. Ideo hæc est generatio mala quæ fidem inficit. Et ideo Iaco. 2. capit. sic dicitur: Fides sine operibus mortua est. Psalm. Generatio mala non direxit secundum deum cor suum: nec est creditus cum deo spiritus eius. Adultera quæ spirituale adulterium committit. Psalm. Fornicati sunt in adinunctionibus suis. Ideo talibus non datur signum vanitatis & curiositatis, sed utilitatis. Ionas propheta figurat peccatorem qui est in mari poenitentia: & non submergitur per desperationem, sed a

FERIA IIII. POST INVOCAVIT.

ventre ceti suscipitur, & in sinu diuinæ misericordiæ sustentatur in quo manet per triduum cōtritionis & satisfactionis. Et per hoc triduum suscitatur à morte peccati. Osce 6. Viuificauit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos & viuemus in cōspectu eius: & tribus noctibus: cum deslet tria peccata cordis, oris, & operis. Vel deslet praterita, declinat presentia, & cauet futura. De his noctibus Tob. 8. Deprecemur deū hodie & cras: quia his tribus noctibus deo iungimur. Hæ noctes non habent obscuritatem. Psalm. Nox sicut dies illuminabitur. Sed multi qui figuram Ionæ non respiciunt, ideo viri Niniuitæ condemnabunt eos; Sed diceres, quare non signum de cælo, sed signum de inferno vel sepulcho? Respondetur: propter indignitatem, quia filij viperarum. Matth. 3. Progenies viperarum quis demonstrabit vobis fugere à ventura ira; Secundo ideo quia filij diaboli propter prauitatem. Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis: ergo nō de cælo, sed de inferno. Sed diceres, Cur Ionas & non alter propheta à Christo ponitur pro signo? Respondet Hieronymus: Quia in Iona dominicum mysterium manifeste monstratū est in multis, quæ significabāt Christum. Primo ideo Ionas missus predicare Niniuitis tempestatem patitur maris. Sic filius dei missus à patre in mundum tempestatem, id est persecutionem à populo patitur. Hieron. Actualis non defuit sequitiam premens, & iustitia patiens. Secundo Ionas dormiuit in tempestate: sic Christus mortuus in persecutione. Tertio Ionas missus in profundum maris à cetō deglutitur: & sic Christus amarissima morte mortuus anima infernum intrauit, corpus sepulchrum: & deitas cum utroque. Quarto ideo: quia sicut Ionas cetus ille nec digerere nec intra se valuit retinere: ita infernus & mors nō potuit retinere Christum. Psalm. 15. Non dabis sanctū tuum videre corruptionem. Quinto ideo: quia sicut Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: & sicut cetus tertia die eum euomit: sic & Christus tertia die resurrexit. Item sexto ideo: quia sicut Ionas solus eiectus est in mare, ut alij saluarentur: ita Christus solus mortuus est, ut nos omnes saluaremur. Ioannis 18. Si me queritis finite hos abire. Item septimo sicut Ionas predicauit Niniuitis, si non peniterent absorberentur: ita & Christus Iudæis. Luc. 13. Nisi penitentiam egeritis omnes simul peribitis. Subdit: *Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista & condemnabunt eam.* Sed diceres, tamen dicitur Ioannis 5. Pater omne iudicium dedit filio? Respondet

ENARRATIO XIII. 53

Respondet Hieron. in homil. quod ipsi condemnabunt eam nō ex autoritate ut Christus: nec approbatione sententiæ ut apostolus: sed comparationis exemplo, scilicet melioris vitæ. Hic vltimius queritur super illo verbo: Signo non dabitur eis, &c. Quare non dedit eis signum ut viso signo crederent in ipsum? Dicitur quod non querebāt signū ad credendum, sed ad reprehendendum secundum Chrysostomum: ideo tunc non dedit parens eis. Item dicitur, signum non dabitur. Contra: Multa signa dedit eis ante suam passionem, sicut illuminationē cæci, & multa alia. Dicendum quod illud non est dictum, quod alia signa ante mortem Christi non fuerant data, sed quia mors & passio eius fuit signum principium & vltimū & signū signorum: in quod omnia ducebantur quod spiritualiter datum Iudæis dicitur, quod illi si crederent saluarentur: sin autē aliter subuerterentur. Vel intelligendum est illo modo: Signū non dabatur eis, & si postea datum sit. Similiter alia dubia superius mota, in precedentibus hic etiā possunt adduci. Dixi secundo tangitur comminatio pœnalitatis infligendæ. De qua nunc sequitur, scilicet: *Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia penitentiam egerunt in predicatione Ionæ.* &c. Vbi sciendum quod ne quis secundū Chrysostomum existimet quod Iudæi in futuro cōuerterentur, sicut Niniuitæ: ideo saluator totum cōtrarium dicit, quoniā ex beneficio passionis Christi nullū fructum perciperūt: quia Niniuitæ cōdamnabunt generationē Iudæorū: nō autoritate iudicandi, sed comparatione melioris vitæ. Si condemnabūt, ergo cōuertentur. Hoc verum est de Iudæis, qui rei fuerūt in passione Christi ex certa malitia. Melioris autem vitæ fuerunt Niniuitæ, quantum ad hoc quod penitentiam egerūt ad predicationem Ionæ. Et subdit: *Et ecce plusquam Ionas hic, scilicet in medio vestri.* Quia secundū Hieron. Ionas triduo predicauit, Christus tribus annis cum dimidio. Ille Assyrijs genti incrudelæ: Christus Iudæis populo dei. Ille voce simplici: Christus voce, signis & miraculis. Illi Assyrij conuersi sunt ad predicationē Ionæ: Isti Iudæi non conuertuntur nec meliorantur. Ideo Assyrij condemnabunt istos: quia plusquam Ionas. Hæc Hieron. Sciendū quod Rabanus dicit: Tūc ostēdit dominus his presentibus verbis vnam esse bonorū & malorū resurrectionē futuram: contra quosdam hereticos, qui dixerunt vnam esse resurrectionem bonorum & alterā malorum. Destruiatur etiā in his verbis fabula Iudæorū, qui solent dicere quod ante iu-

FERIA IIII. POST INVOCAVIT.

diciū mille annis celebratur resurrectio: aperte his verbis ostēdens: quia mox ut celebrabitur resurrectio, celebrabitur & iudicium. Hæc ille. Et notavit in his verbis: Surgēt & cōdemnabunt eam. Subdit: *Regina austri*. Luc. 12. Servus sciens voluntatem domini & non faciens vapulabit plagis multis. Et sic Iudæi & mali Christiani. Psal. Nos autē populus eius & oves pascuæ eius. Gregorius: Quāto maiora beneficia, tantō maiora supplicia. Exemplum in vitis patrum, quōd Macharius in deserto inuenit caput: interrogauit cuius esset: respondit, cuiusdā principis sacerdotum gentilium. Requiuit: Es profundē in inferno. Respondit, quantum cōelum à terra distat. Requiuit: an alij essent profundiores eo. Respondit, Iudæi qui deum cognitum negauerunt: & cognoscentes ipsū non glorificauerūt, ut Christiani. Ad Rom. 11. Quia cū cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt, sed euāuerūt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Ideo apostolus ad Hebr. Si quis irritam faciens legem Moysi sub duobus vel tribus testibus morietur, quāto magis qui sanguinem Christi conculcauerit? Hebr. 6. Rursum crucifigentes filium dei, &c. *Regina austri surget in iudicio cum generatione ista à sinibus terræ audire sapientiam Salomonis*. Prouerb. 1. Doctrinam atque sapientiam stulti despiciunt. O quot sunt ut dicitur ibidem Ecclesiastes primo: Stultorum infinitus est numerus. Sicut impossibile est peccatorem saluari sine pœnitentia: sic & à peccatis abstinere sine sapientia. Et ecce plusquam Salomon hic. Hieronymus: Eodem modo condemnabit regina austri populum Iudæorum, quo condemnabunt viri Niniuitæ Israëlēm incredulum. Hæc ille. Illa à remotis uenit: isti præsentem habuerunt. Illa mulier, isti viri. Illa cum labore: isti sine difficultate. Illa laudauit alienigenam, scilicet Salomonē: isti cōdemnauerunt propriū terrigenam, scilicet Christum. Illa ad ipsum uenit quem sola fama cognouit: isti probatum miraculis contempserunt. Illi ad purum hominem: ista ad deum & hominem. Illa cum muneribus: isti cum opprobriis & vulneribus. Idcirco dicit Chrysostomus: Regina Austri uenit à sinibus terræ: & Christiani nolunt uenire de plateis ad audiendum Christum. Multi de ecclesia exeunt, & Christum ibi solum relinquunt. Sequitur nunc comminatio æternæ pœnæ per præsentem cōminationem, ibi: *Cum immundus spiritus exeat de homine, &c.* vsq; ibi, *Sic erit generationi huic pessima*. Hoc inuenies expositū infra dominicam

ENARRATIO XIII.

53

minicam tertiā quadragesimæ, ideo hoc exponere prætermittito. Dixi tertio tangitur examinatio charitatis amplexanda: quod desiderium probat de maternis, supple rebus vel affectibus. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres eius stabant foris querentes loqui ei, &c. Vbi sciendum quōd Christus turbis prædicando confudit scribas & phariseos: sicut & hodie debet fieri in prædicando ad populum vulgarem, ubi reuera expedit uitia prælatorum tangi: attamen generali sermone, quia prædicator non descendat ad singularia hominum. Et sciendum quōd licet pharisei essent mixti cum turbis: tamen principaliter prædicabat propter turbas erudiendas. Auertendum est etiam secundum Chryso. quōd quando diabolus uidit quōd Christus persuadebat populo, quōd esset filius dei, dicens: *Ecce plusquam Ionas hic*, &c. Et timens ne si filius dei cognosceretur qui putabatur homo, ipse derelingeretur ab omnibus: ideo ad vincendos sermones eius introduxit parentes eius carnales: ut per eorum cōtemplationem diuinitatis eius obscuraret naturam. Et uenit vnus diaboli excellēs aduocatus: quia humano ore uerba diabolica loquebatur, dicens: *Ecce mater tua, &c.* Insidiādo hoc dixit, ut exploraret si carnis affectu prædicationem inceptam dimitteret. Et ideo multas implicauit instācias, quæ ipsum mouere poterant ad cessandū dicens: *Ecce quasi in promptu sunt & in patulo ubi uerecundum est stare*. Item mater tua quæ præcipitur honorari. Item fratres tui quos natura & lex iubet diligere. Item foris stant expectantes te in loco exteriori. Item querentes te: quia propter te solū uenerūt: ideo debes ad eos egredi. q. d. secundum Chryso. Quid gloriaris q̄ Iesu de cōlo dicēs te descendisse, qui radices habes in terra: nō potes esse filius dei quē homines genuerūt: non potes in te illū abscondere quem natura cōuincit. Fratres autem nominat cognatos eius secundum morem scripturæ: ut dicit Hierony. cōtra Heluideum. Vltorius nunc sciendū quōd quatuor modis in scripturis diuinis fratres dici merentur, natura, gēte, cognatione, affectu. Natura, ut Iacob & Esau. Gente, ut omnes Iudæi fratres inter se uocātur, sicut in Deutero. Non poteris super te cōstituere hominē alienū qui nō est frater tuus. Porro cognatione uocātur fratres, qui sunt de vna familia, sicut in Genesi dixit Abraham ad Loth. Non sit rixa inter me & te: quoniam fratres sumus. Affectu etiā fratres dicūtur, quod in duo diuiditur, in speciale & cōmune. In speciali: quia Christiani fratres dicūtur ut

FERIA III. POST INVOCAUIT,

saluator dicit: Vade dic fratribus meis. Porro in comuni: quia omnes homines ex vno patre nati pari inter nos germanitate coniunguntur, sicut ibi: Dicite his qui oderunt vos, fratres nostri vos estis. Interroga ergo iuxta quem modum fratres domini in euangelio appellantur iuxta naturam? Sed scriptura non dicit nec Maria nominans eos filios, nec Ioseph iuxta gentem. Sed absurdum est, ut pauci ex Iudeis vocati sunt fratres cum omnes ibi erant, potuerunt appellari iuxta affectum humani iuris & spiritus, videtur quod sic: quia magis erant fratres quam apostoli quos dominus docebat intrinsecus: aut si omnes, quia homines sunt fratres: stultum fuit nuntiare quasi proprium: Ecce fratres tui quarunt te. Restat igitur ut fratres eos intelligas appellatos cognatione non affectu: non gentis privilegio, non natura. Hec Hiero. Et respondens dicenti sibi ait: *Qua est mater mea & fratres mei, q.d. Non habeo carnalem affectum ad eos. Per hoc enim secundum Hiero. non negauit matrem ne natus de phantasmate putaretur: sed apostolos cognationi praeiulit: ut & nos in comparatione dilectionis carni spiritum praeferamus. Hec ille. Et extendens manum suam in discipulos dixit: Ecce mater mea & fratres mei.* Mater eius sunt qui eum in corde suo concipiunt: & eum pariunt per predicationem in cordibus auditorum. Et fratres eius sunt qui opera patris eius faciunt; qui ei coheredes erunt in coelo. Et hi fuerunt discipuli eius, de quibus dixit Ioann. 20. Vade ad fratres meos & dic eis. In hanc maternitatem aut fraternitatem spirituales considerare debemus non in carnalem. Vnde Chrysostomus. Cum his autem quae dicta sunt & alibi nos docet, videlicet in nulla cognatione confidentes virtute negligere. Si enim Mariae nihil prodesset matrem esse nisi virtus adesset: quis utique alius per cognationem saluabitur? Vna enim sola nobilitas est, scilicet dei facere voluntatem. Hec illo. Et sciendum quod non solum dixit hic saluator se habere spirituales affectus ad discipulos, sed ad omnes alios. Ad Hebr. 2. Non confunditur nos vocare fratres. De quibus nunc subditur: *Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse meus frater & soror & mater est.* Frater enim & soror Christi efficitur homo credendo. Ioann. 1. Dedit eis potestatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Mater vero praedicando: quia gignit fructum in cordibus auditorum. Nota, verbum dei concipere & parere est res felicissima. Vnde Aug. loquens de virginitate dicit: Beatior fuit virgo Maria proficendo Christum, quam concipiendo carnem Christi.

ENARRATIO XV.

54

Christi. Nihil enim Mariae materna propinquitas profuisset, nisi illa felicius corde quam carne gestasset. Sed diceres, quare dominus non fecit mentionem de patre dicendo, Ipse meus frater, soror & pater est? Respondetur secundum Hieronymum. ad hoc quod homo generat alium spiritualiter, oportet quod homo a deo accipiat. Non enim homo hoc a se habet, ut alium posset spiritualiter generare: ideo non meretur dici pater generari. Nam pater concurrit ad generationem actiue: qualiter homo ad spirituales generationem concurrere non potest, sed solum more matris passiuè & receptiue. Sed diceres, quare Christus non dicitur filius noster? Respondetur quod haec formatio non dat esse Christo, sed potius nobis: aliud est formare Christum: aliud Christum formari in nobis. Sicut aliud est figurare sigillum: aliud figurare sigillum in cera. Christus non figuratur per nos: sed figuratur in nobis. Nota, voluntatem dei debemus impleere. Primo propter seruitutis conditionem. Aug. in soliloquio: Noli esse proprius in tuae voluntatis potestate: non est serui ut viuat sibi, sed domino. Et sic loquitur apostolus ad Gal. 2. Viuo autem iam non ego, sed viuunt in me Christus. Et sic scribitur ad Rom. 6. cap. Quod enim viuunt, viuunt deo. Secundo propter fortem beneficiorum obligationem. Vnde Bern. in lib. de Diligendo deum: Ratio distat, iustitia naturalis vult totum se tradere illi, a quo se totum habet. Et subdit postea: Si totum me debeo pro me facere, quid addam iam pro me redempto & refecto? In primo opere, scilicet creationis me mihi dedit. In secundo, scilicet redemptionis se mihi reddidit. Tertio propter voti promissionem, promissimus enim ei in baptismo renuntiare diabolo. Psal. 72. Vouete & reddite domino deo vestro. Eccl. 5. Melius est non vouere, quam post votum promissa non reddere. Quarto propter nostrae voluntatis impletionem: quia qui voluntatem dei implet, deus facit voluntatem suam. Ioannis 9. Si quis dei cultor est & voluntatem eius facit, hunc audit.

DE EODEM, ENARRATIO XV.

Viri & mulieres censurati in iudicio cum generatione hac: & condemnabuntur eam: quia penitentiam egerunt in praedicatione.
Matth. 23.

Ista verba terribilia sunt his qui hoc tempore penitentiam agere nolunt. Ideo Hieronymus. Omnis peccator in penitentia duplicem gemitum habere debet. Nimirum, quia bonum

FERIA V. POST INVOCAVIT.

quod oportuit non fecit: & malum quod non oportuit fecit. Cum ad bona opera non resurgimus, necesse est ut nosmet ipsos dupliciter desicemus. Ad hoc autem ut penitentiam agamus nos multa incitare debent. Attendamus igitur utilitates penitentiae, quae ad praesens sunt quatuor, secundum quatuor quae peccatum in anima derelinquit. Peccatum enim auferit gratiam, debilitat naturam, elongat gloriam, & obligat ad poenam. Sed contra penitentia recuperat gratiam, reparat & confortat naturam, reddit gloriam, & relaxat poenam. Primo penitentia recuperat gratiam, & quandoque maiorem quam perdata sit per culpam. Sicut legitur Iob 42. Dominus conuersus est ad penitentiam Iob cum oraret ille pro amicis suis, & addidit deus omnia quaecumque fuerant Iob duplicata. In signum huius dicitur Iob secundum: Reddam vobis annos duplices quos comedit locusta, id est peccatum consumpsit. Et habetur de filio prodigo Luca decimo quinto: Cito proferte stolam primam, &c. Item figuratur secundo Paralipomenon trigesimo tertio capitulo: Egit penitentiam Manasses, & restitutus est in regnum. Vnde Cyprianus: O penitentia quae miserante deo peccatum dimittis, paradysum aperis: quae contritum sanas, tristitiamq; exilaras, vitam de interitu reuocas, statum restauras, honorem reddis, fiduciam reformas, & gratiam abundantiorum infundis. Secundo reparat & confortat naturam. Hinc est quod dicitur Iudith 5. Quotiescunque penituerunt recessisse a cultura dei sunt reddidit eis dominus virtutem resistendi. Vnde Ioannes episcopus: Quid horres o peccator confiteri quod non es confusus perpetrare: cur vereris domino indicare, quod non es veritus ipso praesente committere? Nunquid deum ignorare putas quod fecimus: nobis penitentibus astat. Peius est confiteri non vellem, quam legem contemnere. Peius est admissam penitentiam spernere, quam monita diuina despiciere. Peius est offensam dei nolle placare, quam peccando dei bonitatem offendere. Filij Israel peccauerunt, & ideo hostibus tradebantur. Quoties autem se peccasse confitebantur, de ipsorum manibus eruebantur. Tertio penitentia reddit gloriam. Matth. 3. Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum. Ad penitentiam autem agendam inuitamur. Apoca. 2. Memento vnde excideris, age penitentiam: & prima opera fac, scilicet innocentiam. Sin autem venio tibi & mouebo candelabrum tuum de loco suo nisi penitentiam egeris. Qui si penitueris, deus te piissimè

ENARRATIO XV.

me respiciet, & multa bona impendet. Vnde August. de spiritu & anima: Beata anima quae dei pietas respicit, humilitas subiicit, penitentia reducit, iustitia inducit, perseverantia perducit, deuotio introducit, puritas vngit, charitas vnit. Quarto penitentia relaxat poenam. Iere. 18. Si gens ista penitentiam egerit a malo suo quod locutus sum aduersus eam, agam & ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Psal. 105. Et penituit eum secundum multitudinem miserationum suarum. Ibi glosa: Non quod penitentia in deum cadat: sed remittat quod faciendum contra eum videbatur. Vnde Ambro. Nouit dominus mutare sententiam, si tuaueris mutare delictum. Item nota quatuor quae inter alia penitentiam commendabilem faciunt: videlicet si sit humilis & deuota, si sit generalis & integra, si sit discreta & moderata, si sit bona intentione facta. Primo penitentia debet esse humilis & deuota. De humilitate dicitur Iob 42. Auditui auris audiui te, nunc autem oculis meus videri te. Ideo me ipsum reprehendo, & agam penitentiam in fauilla & cinere. Penitentiam agere aliud non est, quam contemplationem animae in fauilla & cinere, sedere & se cognoscere. Bernardus. Humilis est satisfactio, quae praecessit transgressionis superbia. Item penitentia debet esse lachrymosa & deuota. Iudith 8. Peniteamus cum lachrymis, & indulgentiam eius postulemus. De lachrymis penitentiae dicit Augu. Omnes aquae non extinguunt unam scintillam in inferno: sed una lachryma si de puro & contrito corde processerit, totum ignem inferni extinguit. Secundo penitentia debet esse generalis & integra: non debet enim penitere de uno sed de omnibus. Propter quod dicit dominus Eze. 18. Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis quae operatus est, & custodierit omnia praecepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet & non morietur. Ideo libenter debemus agere penitentiam isto tempore: quia multam salutem & consolationem pater celestis & misericordiarum propter penitentiam nobis vult impendere salubriter. Quod testatur Isidorus sic dicens: Penitentia est medicamentum vulneris: spes salutis per quam peccatores saluantur: per quam deus ad misericordiam prouocatur quae non pensatur tempore: sed luctus & lachrymarum profunditate. Tertio penitentia debet esse discreta, ut secundum quantitatem culpae fiat penitentia. Matth. 3. Facite dignos fructus penitentiae. Glosa: Dignos secundum quantitatem culpae, quod sit ex discretionem quae ne-

FERIA V. POST INVOCAVIT.

cessaria est poenitenti. Quam discreta autem debeat esse poenitentia dicit Hierony. Non oportet ieiunare vsq; ad defectum, orare vsq; ad tardium, genu flectere vsque ad debilitatem: quia bona opera non solum indigent deuotione, sed etiam discretione. Alia glosa: Discretio in poenitentia est quæ timorem & metum ante oculos dei ponit recordans antiquæ turpitudinis. Greg. in pastoralis: Vniuscuiusq; mens tantum poenitendo compunctionis suæ eliciat lachrymas, quantum se meminit à deo meruisse culpas. Quarto poenitentia commendabilis est si sit bona intentione facta, non per ostentationem vel mundi gloriam: sicut Pharisæus qui se iactabat de hoc quod bis in sabbatho ieiunaret. Lucæ 18. Sed sicut Manasses 2. Paral. 33. qui postquam coangustatus est, orauit dominum deum suum: & egit poenitentiam valde coram deo patrum suorum, & non coram mundo. In quo intelligitur recta intentio poenitentis. Nos igitur salubriter hoc tempore poenitentiam agamus: quia poenitentia nostra cor nostrum emundat, sensum illuminat, animam suscitatur, & ad susceptionem Christi praparat, præcordia exhilarat, diuinam aufert offensam, & hominem à venia & misericordia patris celestis excludere non permittit. Vnde Aug. Quia necessitas cogit poenitentiam nō agere, nec criminis immanitas, nec horæ breuitas, nec vitæ enormitas excludit à venia: si sola fuerit mutatio voluntatis. Considera de criminis immanitate in Petro, de vitæ enormitate in Magdalena, de horæ breuitate in latrone.

FERIA V. ENARRATIO XVI.

Amen amen dico vobis, Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. I. ann. 8.

Videmus quod post commestione lactis omnis potus hominis est inipidus: sed si homo lauerit os aqua munda & recentissime recuperat oris & potus saporem. Spiritualiter, per lac intelligitur dulcedo peccati. Quicumq; enim cibatur tali cibo, ineptus est ad suscipiendum cibum & potum animæ. 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ spiritus dei sunt. Attamen post esum lactis si homo munda aqua lauat os suum, talis econtra habebit saporem aliorum ciborum. Spiritualiter, sic si homo lauat os conscientia per contritionem & confessionem, redditur sibi appetitus gratiæ. Vnde introitus missæ: Confessio & pulchritudo in conspectu eius. Et talem appetitum gratiæ petit ecclesia in collecta: Omnipotens sempiternus deus, qui in obseruatione

ENARRATIO XVI.

56

tionis ieiunij & eleemosynæ posuisti nostrorum remedia peccatorum, cōcede nos opere mentis & corporis semper tibi esse deuotos. Et ista lactieina dulcedinis peccati comederit primiparentes, & transfusum est in nos. Ro. 5. Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit: ita & in omnes homines mors pertransiit. De quo epistola Ezech. 18. Patres nostri comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Et tamen hoc proverbium est nunc deletum per mortem Christi, qui satisfecit pro originali peccato. Ideo subdit in epistola: Nō erit vltra istud proverbium in Israël, quia filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij: sed anima quæ peccauerit ipsa morietur. Ne ergo moriamur in peccatis: tunc delere debemus peccata nostra per confessionem, ne simus seruui diaboli sed dei: quia dicitur in euangelio: *Omnis qui facit peccatum seruus est peccati.* In summa euangelij duo innuuntur. Primo prædicatio Christi benigna, ibi, *Dicebat Iesus ad eos.* Secundo subditur Iudæorum murmuratio maligna, ibi, *Respondunt ei Iudæi.* De primo dicit. In illo tempore, scilicet quadam vice dominus prædicaret. Et erant ibi discipuli sui. Erant etiam ibi quidam de nouo ex Iudæis conuersi, & erant etiam ibi alij Iudæi nondum conuersi. Tūc dominus Iesus dicebat ad eos qui crediderunt ei, ad illos Iudæos, scilicet qui de nouo erant conuersi: *Si vos manseritis in sermone meo, id est si sermonem meum bene seraueritis, triplicem utilitatem habebitis.* Primo discipuli mei eritis: quia verbum dei facit hominem discipulum Christi. Ioan. 8. Qui ex deo est, verba dei audit. Secundo, & cognoscetis veritatem, id est me: quia ego sum via, veritas, & vita, Ioan. 14. Verbum enim dei illuminat intellectum, ut veritatem quis cognoscat. De quo Psal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum. Et Prover. 6. Mandatum dei lucerna est, & lex lux, scilicet veritatis. Nā sicut dicit Aug. Veritas opponitur falsitati, dupliciati, & vanitati. Illud enim quod verum est nō est falsum, nō est duplex, nō est vanum. Verba igitur dei faciunt nos de mundo cognoscere veritatem: quia faciunt nos cognoscere, quod omnia mundana sunt falsa, duplicia, & vana. Falsa quidem sunt, quia mundus in diuitiis promittit satietatem: & datam vacuitatem: sicut patet Luc 16. in illo diuite epulone, qui ad tantam vacuitatem devenit, quod gutta aquæ habere non potuit. In deliciis promittit delectationem, & dat amaritudinem: Prover. 4. Fumus distillans labia meretricis: nouissima autem illius amara quasi absinthium. In honoribus promittit sublimitatem, vel

sublimem

FERIA V. POST INVOCAVIT,

sublimationem, & dat subitam deiectionem. Vnde Iob vigesimo primo: Tenent tympanum & citharam atque gaudent in sonitu organi: ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Idem trigesimo: Eleuasti me: & quasi super ventum me ponens allisisti me valde. Secundo ipsa mundana sunt duplicia & mixta. In mundo enim nihil purum sed omnia sunt mixta iuxta illud Esa. i. Vinum tuum mixtum est aqua. Sic qui dem gaudium mundi est mixtum cum dolore. Sapientia est mixta cum obliuione. Sanitas mixta est cum agritudine. Vita est mixta cum morte. In presenti ergo vita sunt mixta: sed in beata vita erunt pura, in inferno autem erunt fortulenta. Deus autem à gaudio separabit dolorem: à sapientia obliuionem, à sanitate agritudinem, à vita mortem: & omnes faeces: scilicet dolorem proiciet in infernum. Sanctis autem remanebunt omnia purissima, scilicet gaudium sine dolore: sapientia sine obliuione: sanitas sine agritudine, vita sine morte. Tercio ipsa mundana sunt vana: habet enim vanitatem ex parte principij: quia ex nihilo sunt creata. Ex parte medij: quia multiplici mutabilitati sunt subiecta. Ex parte finis quia in nihilum sunt redigenda. Eccl. 3. Cuncta subiacet vanitati &c. Hic refertur de vanitate ex parte principij: quia de terra facta sunt: & in terram pariter reuertuntur. Hic refertur de vanitate ex parte finis. Tertia efficacia verbi dei est: quia per ipsum consequitur homo plenam libertatem. Ideo subdit: *Et veritas liberabit vos*, scilicet à seruitute peccati: quia verba dei in corde recondita faciunt vitare peccata. Psal. 118. In corde meo abscondi eloquia tua vt non peccet tibi. Dixi secundo ratur Iudaeorum maligna murmuratio dicens: *Respondent ei Iudaei*, scilicet ista audientes, & hoc illi qui nodum erat conuersi, grauitate enim isti tulerunt verba Christi: & maxime pro eo quod dixerat: *Et veritas liberabit vos*, putantes Christum de carnali libertate dicere: & quod ipsi iam seruiret. Ostendunt igitur Iudaei se liberos esse: quia haberent triplicem libertatem. Primo libertatem quae provenit ex carnis propagatione: quia habent liberum patrem. Vnde dixerunt: *Semen Abrahae sumus*. Secundo dicunt se habere libertatem quae creatur ex animae virtute: cum dicunt: *Et nemini seruiimus vnquam*, quasi dicerent. Tanta sumus magnitudinis & virtutis, quod nullis nationibus vnquam seruire volumus, nec subiici nisi deo. Vbi dicit Elosa: Mentitur, quia Ioseph seruauit in Aegypto & patres eorum seruierunt Pharaoni in Iuto quadraginta annis. Et isti seruierunt

Casari

IN NARRATIO XVI.

17

Casari in tributo. Ideo August. inuehit contra eos dicens: Ergo prophetae non sunt in captiuitatem ducti, scilicet in Babyloniam septuaginta annis. O ingrati quid est quod vultis: vobis assidue imputat deus quod vos de domo seruistis liberaret, vos quid loquimini? Si nemini seruistis, cur soluebatis tributa? Tunc ostendit ergo dominus seruitutem peccati esse in eis dicens: *Amen amen dico vobis, omnis qui facit peccatum seruus est peccati*. Et dicitur notanter omnis sine Iudaeis sine gentilibus: diues vel pauper: imperator vel mendicus: si facit peccatum seruus est peccati. Et quanto liberior es ad peccatum, tanto magis ligatus es ad seruendum peccato, vt dicit Greg. in Moral. Et de hac seruitute dicitur. 2. Petr. 2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Nam seruitus peccati durior est, quam quaecunque seruitus domini secularis. Vnde Aug. O miserabilis seruitus, seruus hominis aliquando sui domini duris imperiis fatigatus fugiendo requiescit. Seruus autem peccati qui fugit, peccatum suum secum trahit. Peccatum enim quod facit intus est, fecit enim peccatum vt aliquam corporalem caperet voluptatem. voluptas transiit: peccatum non transiit, praeiit quod delectatur: remansit quod pungit. Sicut diabolus licet delectatur in peccato: tamen secum portat infernum. Sic peccator & si delectatur in peccato, tamen poenam eius secum portat. Ideo Hier. 16. Seruietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Ergo peccatores non habent libertatem animi, sed sunt serui peccati. Vnde Aug. Peccator est seruus tot demoniorum quot vitiorum. Vnde legitur cum Alexander coram philosopho Diogene dixit se esse dominatorem mundi, ille ait: Nequaquam es dominus: sed seruorum meorum seruus. Superbia enim ancilla mea est, sed domina tua, carnalis concupiscentia & gula sunt dominae tuae, & ancillae meae. Ista enim omnia sub pedibus meis teneo: & tamen tibi dominatur, & ideo es seruus ancillarum mearum. Cum ergo famuli Alexandri in eum vellet irrumpere: ait Alexander: Videte ne quis eum attingat: quia seruus dei est, & veritatem utique dicit. Tunc subdit quod hi qui sunt serui peccati sunt exheredandi, dicens: *Seruus non maneat in domo domini in eternum*. Filius autem, scilicet dei naturalis, manet in eternum, quia solus & sine peccato: & sic habet potestatem alios liberandi à peccato, faciendo eos filios dei per gratiam adoptionis, vt secum maneat in domo libertatis. Et hoc est quod concludit dicens: *Si ergo filius*, qui verè liber est, vos

Quadrag. Thef.

H

FERIA V. POST INVOCAVIT,

*Abrahamis, vere liberi eritis, non à barbaris, sed à diabolo: non à corporis captivitate, sed ab animæ iniquitate. Tunc subdit: Scio quia filij Abrahæ estis, scilicet secundum carnem, sed non secundum imitationem. Nam Abraham habuit tria opera commendabilia. Primo quod ad dei præceptum filium suum immolare voluit. Iudæi autem e contrario filium dei occidere volebant. De quo subdit: *quaritis me interficere, quod Abraham non fecit. Secundum commendabile, nam Abraham sermoni dei obediuit deo dicente sibi, Genes. 12. Egredere de terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui & cetera. Sed Iudæi sermoni ipsius volebant obedire. Ideo subdit: *sermo meus non capit in vobis. Augustinus non capit in cor vestrum, quia non recipitur à corde vestro. Sic enim est sermo dei fidelibus, sicut pisces hamus: tunc capit quando capitur. Tertium, Abraham dei veritati credidit deo dicente sibi Genes. 12. Semini tuo dabo terram hanc. Sed Iudæi veritati quam eis prædicabat Christus volebant credere. De quo subdit: *Ego quod vidi apud patrem meum loquor vobis: & vos quæ vidistis apud patrem vestrum facitis: quasi diceret: Hæc non faceretis si sermonem meum audiretis & filij Abrahæ essetis secundum imitationem. Tunc secundum Augustinum, Iudæi volebant prouocare Christum ut diceret aliquid contra Abraham, ut esset eis occasio faciendi quod cogitabant. Ideo sequitur: *Respondērunt & dixerunt ei, pater noster Abraham est. Tunc Christus ostendit eos solo nomine & non vita esse filios Abrahæ. Vnde subditur: *Dicit eis Iesus, Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite, nunc autem quaritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum quam audiui à patre meo, hoc Abraham non fecit. Vos opera facitis patris vestri, scilicet diaboli, quasi dicat secundum Chrysostomum. Rebus & factis ostendite vos esse filios Abrahæ & non solum nomine. Sic & vos Christiani nomine & rebus ostendite Christum in vobis. Sed vide excusationem qua se Iudæi excusant: sicut adhuc Christiani se excusant. Vnde dixerunt ei: Nos ex fornicatione non sumus nati, vnum patrem habemus deum, quasi dicat, licet aliquando nostra Synagoga à deo recessimus: nec cum idolis fornicati sumus. Nunquid non pater vnus est omnium nostrum: ut dicitur Malach. 2. sed hoc non fuit verum signum quod filij dei erant. Ideo ostendit verum signum filiationis diuinæ dicens: *Si deus pater vester esset diligereitis, utique me, ego enim ex deo processi: scilicet per*******

IN ENARRATIO XVI.

58

æternam generationem & veni meque enim à meipso veni, sed illa me misit, quare loquelam meam non cognoscitis quasi dicat: Si diligereis me cognosceretis loquelam meam, quia ego loquor verbum patris mei, cum ego sim verbum. Ecclesiast. 24. Ex ore altissimi prodij. Sicut autem Iudæi Christum ex invidia, nec poterant sustinere ut ipsum viderent, iuxta illud Sapient. 2. Grauis est nobis ad videndum eum: quoniam dissimilis est aliis vita filius. Sic ex invidia non poterant sustinere ut ipsum audirent. Ideo subdit: *Quia non potestis audire sermonem meum: quia est contrarius vobis. Et subdit rationem: Vos ex patre diabolo estis. Quod autem diabolus pater eorum sit, ostendit: quia ipsum imitantur in tribus. Primo: quia diabolus est iniquus in desiderando: sic Iudæi contra Christum inique cogitabant. Ideo subdit: *Et desideria patris vestri vultis facere, scilicet cogitando me interficere. Hierem. 18. Venite cogitemus contra istum iustum cogitationes. Secundo diabolus crudelis est, in occidendo. Sic Iudæi Christum occidere proponebant. Ideo subdit: *Ille homicida erat ab initio. ut dicit glossa. Ille non solum est homicida qui ferro, sed etiam qui verbo occidit. Vnde diabolus primos parentes verbis occidit. Psalm. 56. Lingua eorum gladius acutus. Ideo dicit, ab initio. Augustinus in libro vndecimo: Homicida fuit ad initio, scilicet inimicus humani generis ex quo homo factus est. Sed secundum Origenem, ab initio, id est statim post creationem, apostatauit, fuit tamen ibi aliqua morula, sed brevissima: ubi se ipsum occidit: & post hoc genus humanum. Tertio diabolus est mendax in fallendo siue infamando. Sic & Iudæi Christum suis mendaciis infamabant. Vnde subditur: *In veritate non stetit: quia veritas non est in eo. Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur: quia mendax est, & pater eius, scilicet mendacij. Sic & Iudæi Christum suis mendaciis infamabant dicentes Ioel. 9. Scimus quia hic homo peccator est: dicentes eum peccatorem in corde. Item dicebant eum seductorem in ore. Matth. 27. Recordati sumus, quia seductor ille adhuc vivens & cetera. Item dicebant eum transgressorem in opere. Ioann. 9. Non est homo à deo qui sabbatum non custodit. Quia ergo Iudæi sic inique contra Christum cogitabant, sic crudeliter eum occidere disponebant, sic mendaciter eum infamabant: ideo ex patre diabolo erant qui ab initio peccaverunt, hoc est ex quo creatus est, iustitiam recusavit & in veritate non stetit, id est nunquam cum sanctis angelis creatori subiectus fuit****

FERIA VI. POST INVOCAVIT,

sine peccato: sed post creationem per parvam mortalem non permanfit. Sic & Iudæi. Ideo sequitur: *Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.* Ecce flebile verbum, diabolo mentienti creditur: Christo verum dicenti, contradicitur.

DE EODEM,

ENARRATIO XVII.

Qui facit peccatum servus est peccati. Iob. 8.

NOrandum quod in peccato vivere malum est, specialiter propter quatuor mala quæ peccatum faciunt in hominis vita. Primo nanque hominem bonis spiritualibus & temporalibus spoliatur. Secundo malis spiritualibus & corporalibus replet & cruciat. Tertio deum ad iracundiam prouocat. Quarto hominem bonorum societate priuat & spoliatur. Primo peccatum hominem bonis temporalibus & spiritualibus priuat. Bona nostra spiritualia, sunt virtutes & diuitiæ & gratiarum actio. Isti sunt thesauri bonorum quibus homo spoliatur per peccatum mortale. Hier. 15. Diuitias tuas & thesauros tuos in direptionem dabo gratias in omnibus peccatis tuis. Ecce quomodo peccatum hominem omnibus bonis & virtutibus spoliatur. Vnde Basilius in regula: Remissam facit animam & negligentem erga præcepta, ut neglecta sua non possit ad memoriam prouocare. Sed obliuiscens non se instigat ad penitentiam, & ita paulatim omnibus bonis spoliatur. Non solum autem peccatum aufert homini bona spiritualia: sed & plerumque temporalia. Ideo dicitur Ambros. 5. Vineas amantissimas plantabitis, sed non bibetis vinum ex eis, quia cognoui multa scelera vestra & fortia peccata vestra. Ecce qualiter homo per peccatum rebus temporalibus spoliatur. Ideo manifestè sciendum quod res temporales non sunt hominis sicut dicit Ambros. Non sunt hominis bona quæ secum ferre non potest: sed sola elemosyna, vel misericordia comes est defunctorum. Secundo peccatum malis spiritualibus & temporalibus replet & cruciat hominem: excæcat enim sensum & intellectum ne videat, inficit affectum & cor cruciat. Propter primum dicitur Sophonis, primos Ambulabunt ut cæci quia domino peccauerunt. Eccl. 1. Omnis qui peccat non cognoscit deum. Et Esa. 59. Peccata vestra diuiserunt inter vos & deum vestrum. Greg. in homil. Carnis delectatio mentem, quæ inficit obfcurat ne videre veri luminis possit claritatem. Sed vnde inferius delectatur, inde mens ad superiora caligine obfuscatur. Ecc. 2.1. Quasi à facie colubri fuge peccatum.

Colu

ENARRATIO XVII.

59

Coluber animal venenosum est: sic peccatum, quia quam diu homo in peccatis est, deo dignè seruire non potest. Greg. Bonum meritorium non agitur: nisi prius malum deferatur. Propter tertium dicitur in Psal. 37. Cor meum conturbatum est, derelinquit me virtus mea. Et hoc propter peccatum. Sic ergo multiplici malo spirituali replet peccatum, & non solum spiritualiter, sed etiam corporaliter cruciat: ut patet in Antiocho 1. Machab. 6. Ideo dicit dominus de illo infirmo qui triginta & octo annos habuit in infirmitate sua. Ioan. 5. Ecce, inquit, sanus factus es iam noli peccare, ne deterius tibi contingat. Si autem homo à deo misericorditer à peccato liberatur & sanatur: & ipsum peccatum iterum committit, deum perdit, & quam diu in peccato est, ipsum verum amicum non habet. Greg. Deum apprehendere non valet qui adhuc in delectatione peccati iacet. Tertio peccatum deum ad iracundiam prouocat. Eccl. 5. In peccatores respicit ira dei. Ps. 67. Apposuerunt adhuc peccare ei, in iram concitauerunt excelsum in iniquo: Et tales qui sine timore peccant deus supramodum odit. Sicut patet in Lucifero & Iuda. Eccl. 12. Altissimus odio habet peccatores. Et merito dominus peccatores odit, quia peccatis magnis eum cruciant: & offendunt in cælis regnantem magis quam Iudæi in terris morantem. Greg. Plus peccat qui contemnit regnantem in cælis, quam qui crucifixus est ambulans in terris. Quarto peccatum facit hominem societate bonorum indignum. Propter quod dicitur Thob. 4. Panem tuum & vinum tuum super sepulchram iusti constitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. Quia dicit Psal. 17. Cum sancto sanctus eris &c. Et Greg. in homil. Moribus prauis semper grauis est vita bonorum. Item nota, quod peccatum non solum nocet homini in vita, sed etiam in morte. In morte namque occurrunt homini quatuor mala. Sæpe enim supplantatur & ignominiosè moritur, à diabolo capitur: & tunc cruciandus ad gehennales flammis deducitur. Sed quod grauissimum est à grata dei vitione in perpetuum separatur, ita quod nec de suis rebus possit disponere, nec peccata sua confiteri. Et ideo dicitur Prouer. 13. Iustitia custodit innocentis viam, impietas autem peccatorem supplantat, & ignominiosè moritur. Hierem. 3. Dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra quoniam do. pec. Greg. Hac animaduersione concutitur peccator ut moris obliuiscatur sui, qui dum viueret obliuiscens est. Hoc ad literam pluribus accidit peccatoribus qui ad tantam igno-

H 3

FERIA V. POST INVOCAVIT,

minia & cōfusione in morte deueniūt. q̄ etiā eorū corpora priuantur ecclesiastica sepultura. Sicut legitur de vsurario quem plebs sepelire noluit: & posuit eū super asinum qui gramina semper solebat portare: tūc asinus cū deberet ire cum cadauere super cimiteriū. iuit subter patibulū. Vnde legitur 3. Reg. 16. de Baasa de quo dixit dominus: Pro eo q̄ peccare fecisti populū vt me irritares in peccatis eius: ecce ego demetā posterior ā Baasa &c. Et sequitur: Qui mortuus fuerit de Baasa in ciuitate comedent eū canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione comedent eum volucres cōeli. Bernar. Non est dignus in morte accipere solatiū, qui se non cognouit moriturum. Secundo peccator in morte ā diabolo capitur. Hinc est quod dicitur de peccatore. Psal. 108. Diabolus stet ā dextris eius. Et illud Hest. 14. Peccauimus in conspectu tuo, & idcirco traditi sumus in manus inimicorū nostrorū. Tunc certe in morte traduntur in retinaculum peccatores. & tam grauitur cadunt vt etiam ā diabolo absorbeantur. Augu. Quem diabolus non potest deuorare, seductum hunc ad seducendum absorbet per nequitiam. Et famam ipsius inquinare conatur, vt si fieri posset opprobriū, & malarum linguarum detractio deficiat: & sic in eius fauces ruat. Si autem nec famam innocentis maculare poterit, hoc ei persuadere tentat, vt per maliuolas suspensiones de fratre suo iudicet, & sic ab illo implicetur & absorbeat. Et ideo dicit S. Petrus in canoni. sua. 1. Pet. 5. Circuit querēs quē deuoret &c.

Tertio peccator cruciandus ad tenebras & flammās gehennales deducitur. Eccl. 21. Viam peccatorum cōplantata est lapidibus, & in suum eorum inferi & tenebra & poenē. Ibidem: Stupa collecta synagoga peccantiū cōsummatio eorum flamma ignis. Psal. 105. Flāma cōbussit peccatores. Et alibi. Psal. 33. Mors peccatorū pessima. Mala quidem in amissione temporis: peior in separatione carnis: pessima in afflictioe ignis, quia duplici contritione conteret eos dominus. Quarto peccator ā grata dei visione in perpetuum separabitur, & hoc vnū ipsam gehennam superat. Vnde Chrys. super illud Psalmi: Sicut fluit cera ā facie ignis: sic pereunt peccatores ā facie dei. Tollentur mali & impletur in eis illud Esa. 59. Iniquitates vestra diuiserunt inter vos & deum &c. Et ideo ibidem dicitur: Vā gēti peccatrici. Et dicent tunc damnati: Vā nobis quia peccauimus. De istis peccatoribus & de carentia diuinæ visionis dicit Augusti. Mallent reprobi omne tormentum sustinere, quā faciem iudicis

ENARRATIO XVIII.

60

iudicis tunc videre: nec scient quod hic scire noluerunt in vita semper moriuntur & in morte semper viuunt habentur, & deum amplius nunquam sunt visuri.

FERIA SEXTA, ENARRATIO

DECIMOCTAUA.

Ecce sanus factus es, iam noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat &c. Ioan. 5.

Vbi filius excedit erga patrem in aliquo delicto: & videt quod pater vult eum corrumpere, tunc occurrit patri & petit vt hoc sibi indulgeat. Spiritualiter etiam sic est. Vnde nos sumus filij patris, cōnipotentis: & excessimus in multo: & audiuimus vindictā patris erga nos. Ne ergo se vindict in nobis, tūc debemus ei occurrere & supplicare vt nō faciat vindictā: & sibi proponere bonā voluntatē nō excedēdi ulterius. Et hoc facit ecclesia in introitu, dicens: De necessitatibus meis eripe me: & vide humilitatē meā: & dimitte omnia peccata mea &c. Et in collecta: Adesto domine propitius plebi tuā: & quā tibi facis esse benignē refoue miseratus auxilio. Similiter in epistola Ezech. 18. Anima quā peccauerit ipsa morietur. Si iustus auertit se ā iustitia sua & fecerit iniquitatē, omnes iustitiæ eius quas fecerat nō recordabūt. Si autē iniustus egerit penitentia, iniquitatū nō recordabor. Sic pater excessum filij si velit emendare dimittit. Ecce cōcordia epistola cū euāgelio. Et sic dimittit peccata istius infirmi in euāgelio. Inuiges ei ne amplius peccaret, dicens: *Ecce sanus factus es, iam noli peccare &c.* Infirmus curat ā graui infirmitate indiget bono regimine ne recidiuet, & illud ā medico supplicat sibi dari. Spiritualiter. Per infirmū intelligitur peccator constitutus in mortali: qui indiget bono regimine vitæ suæ ne recidiuet. Eccl. 34. Qui baptizatur ā mortuo & iterū tēgit, quid prodest lauatio illi? quasi diceret, nihil, vt dicit Pius papa, & habetur de cōse. di. 5. c. nihil. Nihil prodest ieiunare, orare, vel alia pietatis opera facere, nisi mēs ab iniquitate cohibeatur & lingua ā detractioe. Idcirco ecclesia petit medicum pro regimine cū dicit in introitu: De necessitatibus meis &c. & in collecta. Vide infra, quia graue est recidiuare: vt patet in epistola, scilicet: Si auerterit se iustus ā iustitia sua &c. Idcirco dicitur: *Ecce sanus factus es, &c.* In summa euāgelij tria innuuntur. Primo infirmitatis miraculosa curatio. Secundo curationis inuidiosa calumniatio, ibi: *Erāt autem sabbatū.*

FERIA VI. POST INVOCAVIT,

thum. Tercio amicalis & amorosa admonitio, ibi: *Ecce sania factus es, &c.* Vel sic diuidatur euangelium, scilicet quod in summa euangelij tria innuuntur. Primo cuiusdam miraculi prelocutio, ibi: *Erat ille festus.* Secundo cuiusdam infirmi sanitatis adeptio, ibi: *non habeo hominem.* Tercio eiusdem infirmi sanatio, ibi: *surrexit & tulit lectum suum &c.* De primo dicit: *In illo tempore erat dies festus Iudeorum, & ascendit Iesus in Hierosolimam.* Nota, quod Iesus ascendit propter duo. Primo ne videretur legi contrarius, quia habetur, Exod. 23. quod omne masculinum ter in anno deberet se presentare in templum in Hierosolimam, scilicet in Pascha, Pentecoste, & Scenopegio, quia leges Christus noluit solvere, Matt. 5. Non veni solvere leges, sed adimplere. Sed ter singulis annis venit in Hierosolimam. Et festum illud de quo fit mentio hic fuit Pentecoste, secundum Chrysostomum. Secundo ut multitudinem populi illuc currentis ad diem festum per signa & doctrinas ad eum traheret, secundum illud, Psal. 108. In medio multorum laudabo eum. Et Psal. 39. Annuntiavi iustitiam tuam in ecclesia magna. Ad idem Ioan. 18. Ego palam locutus sum mundo. Sequitur: *Erat autem Hierosolymis probatica piscina, cognominata Hebraice Bethesda, quinque porticus habens.* Sciendum probatica dicitur a probatio, quia quod est ovis Latine, quia oves quae deo immolabantur ibidem lauabantur, dicebatur Hebraice Bethesda, id est domus ouium. Et dicebatur piscina per contrarium, quia piscibus carebat, & erat prope templum ex aquis pluuiialibus collecta. Dicitur etiam quinque porticus habuisse, scilicet per circuitum, scilicet ut multi sacerdotes absque impedimento commode starent ad lauandum cadauera. In his iacebat multitudo magna languentium, cecorum, claudorum, aridorum expectantium aquae motum: scilicet qui fiebat per angelum. Ideo subdit: *Angelus autem domini secundum tempus descendebat in piscinam: & mouit aquam, & qui prior descendebat in piscinam post motionem aquae sanus fiebat: & quacumque tenebatur infirmitate.* Nota piscina illa a tribus habebat virtutem illam. Primo ab hostiis sacratis quae ibi lauabantur, postea sacrificabantur. Secundo a motu angeli descendentis. Tercio a ligno crucis. Dicitur enim in historia scolastica quod regina Saba vidit in domo Salomonis quoddam lignum de quo dixit Salomoni quod in illo ligno suspendendus erat per cuius mortem regnum Iudeorum deleri debebat: ideo Salomon volens seruare durabilitatem regni lignum illud in profundis visceribus terrae abscondi fecit, ubi postea in superficie terrae probatica

ENARRATIO XVIII.

probatica piscina facta est. Tempore vero passionis Christi praedictum lignum supernatauit. Et ideo Iudaei illud receperunt: & crucem domini ex eo parauerunt. Dixi secundo tangitur cuiusdam aegri sanitatis adeptio, dicens: *Erat autem ibi homo triginta & octo annos habens infirmitatem suam.* Chrysostomus dicit quod ab annis puerilibus fuit paralyticus. Ecce longa infirmitas, in quo patet quod naturaliter curari non poterat. Hunc cum vidisset Iesus iacentem & cognouisset, quia iam multum tempus haberet in infirmitate sua, dixit ei: *Vis sanari, non quaeuis, quasi ignorans, nam satis constare poterat quod sanus fieri voluit: sed quaeuis ut excitaret infirmum ac eiusdem infirmi desiderium.* Respondit autem ei languidus: *Domine hominem non habeo, cum turbatus fuerit aqua mouit me in piscinam, dum venio enim ego alius ante me descendit.* Sciendum duo in responsione sua implicat, quae causae fuerunt suae diuturnae infirmitatis. Primo paupertatem, quia hominem non habeo; secundum Chrysostomum. Quia opinabatur sibi Christum utilem fore ad mittendum eum in aquam. Secundo debilitatem, quia dum venio ego &c. quasi diceret: Tam debilis sum, festinanter ire non possum; semper enim ab alio praueior. Sic poterat dicere illud Job 6. Ecce non est auxilium mihi in me. Per hoc signatur quod non erat aliquis homo purus qui humanum genus posset saluare nisi Christus. Ideo dicit ei Iesus: *surgere tolle grabatum tuum & ambula.* Duo praecepit, scilicet surgere & ambulare: ut ostendat perfectam sanitatem homini restitutam. In omnibus enim miraculis secundum optimum illius naturae dominus perfectum opus fecit, sicut de aqua perfectum fecit vinum, Deut. 32. Dei perfecta sunt opera: Dixi tertio tangitur eiusdem infirmi sanatio, ibi: *Et statim sanatus est homo: & sustulit grabatum suum & ambulabat.* Iussit enim dominus ut grabatum suum ferret, quia pauper erat ne alius eo absente ipsum auferret & eo carere compelleretur, quia in necessitate pauperi forte licet, & maxime ex licentia praetorum suorum quod diuini nequaquam liceret. Quia necessitas frangit legem ut prouerbialiter dicitur. Tunc subdit: *Erat autem sabbatum in die illo.* Dicebant ergo Iudaei illi qui sanatus fuerat: *Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Vnde quia Christus illud miraculum sabbathum fecit calumniabantur ei tunc Iudaei, quasi male fecerit sabbatum violando. Et hoc ille sanatus assumpsit occasionem in signum gratitudinis suum medicum honorando, & se a

FERIA V. POST INVOCAVIT.

violacione sabbathi excusando. Vel intelligitur aliter q̄ hęc calumnia infertur contra istum de hoc quod sabbatho grabatū portat & non de curatione. Vnde dicunt: *sabbathum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Cuius ratio est, quia Iudei frequēter de curatione Christo in die sabbathi calumniam inferentes confundendi erant à Christo: per hoc quod etiam ipsi iumentum de puteo in die sabbathi eruebant & sanabant: vt habetur Lucā 14. Et ideo de curatione tanquam de re vtili & necessaria tacent, de portatione vero lecti quæ non necessaria calumniari videbantur, quasi diceret: Sanitas non erat differenda, quia erat quoddam necessarium: nunquid & opus fuerat imperandum. Chryso. Hoc opus fuit necessitas quo ad curationem & etiam lectuli portationem. Et opus necessitatis semper licuit facere in sabbatho vt oues & asini qui ceciderant in fossata, extrahebantur. Quod autem ille fuit obrutus lapidibus. Ex eodē, qui colligebat ligna secundum Alber. quia quasi iuxta lucrum, & hoc fuit opus seruilis: quia auaritiam commisit. Secunda ratio est: quia licet in lege vniuersaliter prohibitum esset Iudeis, ne aliquid in die sabbathi operaretur: specialiter tamen portatio onerum in die sabbathi prohibita fuit. Hierē. 17. Ne portetis onera in die sabbati. Et ideo specialiter calumniati sunt portationē lecti, vt potē dicto propheta cōtrariaretur. Sed tamē hoc mandatū propheta mysticum est: nam per onera non portanda intendebat eos inducere, vt in die sabbathi requiescerent ab oneribus peccatorū. De quibus Psal. 37. Iniquitates meas, sicut onus graue, &c. Vnde quia iam erat tēpus soluedi figuras occultas, mandauit Christus isti grabatum tollere, id est proximum in infirmitatibus sustentare: secundū illud ad Galat. 6. Alter alterius onera portate. Respondit ei: *2ui me sanum fecit, ille mihi dixit, tolle grabatum tuum & ambula.* Ecce quomodo se excusauit & medicū honorauit cōfiteō ipsū verū deū, quasi dicat: Vos dicitis prohibitū esse, vt onus portetur in sabbatho: & hoc auctoritate diuina. Sed mihi eadem auctoritate est impositum, vt tollam grabatū. Nam ille qui me saluum fecit: ille per restitutam sanitatem diuinam virtutem se habere ostēdit: in eo quod mihi dixit: *Tolle grabatum tuum, &c.* Et ideo mādatis eius merito teneor obedire. Psal. 118. In æternum non obliuiscar iustificaciones tuas. Interrogauerunt ergo eum: *quis est qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum & ambula?* Quia sanatum hominem calumniari non poterant, Christum curatorem calumniari nitebantur.

ENARRATIO XVIII.

62

bantur. Ideo non bona intentione, sed maligno animo, vt Christus perderent & persequerentur quarunt quis sit. Ioā. 8. Quæritis me & non inuenietis, & in peccatis vestris moriemini. Is autem qui sanus factus fuerat nesciebat quis esset. s. genere & patria: licet sciret in persona & præsentia, quia diu languidus iacuerat & facta Christi, & eius famam ignorabat. Et etiam ideo. Quia subditur: *Iesus autem declinauit à turba constituta in loco.* Sed diceret, quare hoc? Dicendum primo vt daret nobis exemplum bona opera occultanda, & nō quædum in eis fauorem hominum. Mat. 6. Attendite ne iusticiam vestrā faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. Secūdo vt declinemus à turba: quia Christus ibi nō inuenitur. Eccles. 18. Ne oblecteris in turbis, &c. Nā Maria in turba perdidit Iesum. Luc. 2. Ideo subditur: *Postea inuenit eum Iesus in templo, &c.* Ecce signū gratitudinis, q̄ ille post sanationē fuit in loco dei inuētus. Cui dixit: *Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi cōingat.* Manifestū patet q̄ propter peccatū suum languebat. Est ergo sensus secundum Bardam: iterū non pecces ne maiorem damnationē peccati tui incurras: quia qui pro peccato puniuntur, & ex poena à peccato nō retrahitur iustū est, vt grauius puniatur. Hierē. 2. Frustra percussisti filios tuos & disciplinā nō receperunt. Tunc abiit ille hermo, & nūtiavit Iudeis: quia Iesus esset qui fecit eum sanū. Et hoc fecit bono zelo cōmendans iterū medicū suū, & manifestans eius virtutē, quasi dicat: Venite mecum & laudate eum pro tanto beneficio mihi præstito. Psal. 45. Venite & videte opera domini. Moraliter piscina, id est gens Iudaica fuit munita, ne sine modo deflueret ad peccata quinq; porticis, i. quinq; libris Moyli. In his iacebat multitudo languētium. Ad Hebr. 7. Nihil enim ad perfectum adducit lex. Rom. 3. Ex operibus legis non iustificatur omnis caro, id est legē carnaliter intelligens nisi. Christum futurum & passurum protestans. Ratio, quia litera sine spiritu occidit. Sed diceret, quare lex data est? Respondet Augustinus. Ad ostendendum quantis vinculis peccatorum quisq; constringitur. Nam dicitur Rom. 3. Per legem cognitio peccati. Ibidem 7. Peccatum non cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Gal. 3. Lex propter transgressionem posita est, donec veniret semper cui promiserat. Si enim data esset lex quæ posset viuificare: tūc ex lege esset iustitia. Contra quod dicitur Roman. 3. Iustitia dei per fidem Iesu Christi. Ergo quinq; lib. Moyli porticis sunt

FERIA VI. POST INVOCAUIT,

quasi custodia porta: quia Iudæi adhuc stant ante portam; nec unquam intrabunt nisi per ostium, id est Christum. Ioan. 10. Ego sum ostium, per me si quis introierit saluabitur. In his quinque porticibus iacebat magna multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum. Nam Iudæi ut plurimum omnes tempore Christi fuerunt excæcati, quia verum lumē quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum nō cognouerunt. Ioannis primo: Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quā lucem. Vnde Esa. 53. cap. in persona eorū dicit: Omnes nos quasi onēs errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit. Item claudi omnes affectu, & effectu. 3. Regum 18. Vsq̃ue quō claudicatis in duas partes: illi dominus est deus, sequimini illum. Si autem Baal, sequimini illum, id est avaritiam. O quot hodie sunt claudi qui volunt deo seruire & Mammonæ. Matth. 6. Non potestis deo seruire & Mammonæ. Omnes adhuc sunt aridi. Ariditas enim causatur ex defectu humoris radicalis, & sanguinis naturalis & caloris innaturalis. Iudæi caruerunt & carent certa & sancta fide catholica, quæ est initium & radix vitæ spiritualis: sicut humor radicalis est radix vitæ naturalis. Carent naturali sanguine agni incontaminati: quia anima, id est vita omnis carnis in sanguine est. Leuit. 17. Hebr. 9. Sine sanguinis effusione non fit remissio peccatorum. Hunc sanguinem effuderunt innocētes, quem Iudæi super seip̃os petierunt sententialiter. Matth. 27. Sanguis eius super nos, &c. Item abundant calore innaturali, qui causatur ex sanguine immundo, id est ardore diaboli. Num. 11. Anima nostra arida est, &c. Sed expectant aquæ morum. Aqua secundum August. est populus Iudaicus. Aqua enim siccat ex vento & calore: & sic ipsi ex superbia & avaritia. Aqua cuiuslibet rei imaginem præbet, & sola imagine caret. Et sic Iudæi omnium mysteriorum imaginem in suis libris legerunt, & vera imagine Christi carent. Ipsi ostenderunt eum in Bethleem nasciturum. Matth. 2. Et natum minimē cognouerunt, ut patet in figura Gen. 27. Isaac filium nō vidit, scilicet Iacob: cui tamen multa in posterum præuidit. August. Motus aquæ, id est populi fiebat per angelum, i. per Christum. O quoties mouebat populū Iudaicū per verba & signa, sed ipsi vsque ad finē seculi iacebunt. Aliquos mouit ex eorum malitia ad irā. Chry. Omnis malitia confunditur, cum per rationem veritatis corrigitur. Hoc est in illis qui peccant ex malō proposito, & sic Iudæi

ENARRATIO VXIII.

63

Iudæi seruebant ut marc. Esa. 57. Cor impij quasi mare feruēs, quod quiescere non potest. Esa. 9. Succensa est quasi ignis impietas. Chrys. super Matth. Sicut ignis quantō magis ligna suscipit, tantō magis erigitur. Sic animus malus quantō magis veritatem audierit amplius in malitiam excitatur, quod probauerunt Iudæi Christo dicente. Ioan. 8. Samaritanus es & demoniū habes, & voluerunt lapidare eum. Item sanabatur vnus ad designandum quōd in vna fide omnes saluari debent. Aug. libro de patientia: Antiqui iusti erāt credentes futurum, quod nos credimus factum. Item in hoc quod sanabatur vnus commendauit vnitatem. Si quis præter vnitatem fuerit, sanari non poterit. Ephes. 4. Vnus dominus, vna fides, vnū baptisma, vnus deus & pater omnium, qui est super omnes & super omnia & in omnibus. Ergo qui vnū deum nō habet, nullum habet, & vti tam nō habet. Et habetur 24. q. 1. Vbi sanā: vbi dicit Aug. Vbi sanā fides nō est, non potest esse iustitia: quia iustus ex fide viuī. Aug. in libro de vera innocentia: Omnis infidelīū vita peccatū est, & nihil est bonū sine summo bono. Ad Heb. 11. Impossibile est sine fide placere deo. Et eorū infirmitas figuratur in isto homine sanato, qui triginta octo annis, &c. Duo deficiūt à numero quadragenario, qui numerus signat perfectionem. Et sic Iudæi deficiunt in duplici perfectione, scilicet dei & proximi. Ideo semper infirmi sanantem exprobrant, sanato insultant cur portat grabatū. Et sic Iudæi quā diu viuūt Christū & suos maledicūt. Psal. 7. In verticem ipsorum iniquitas eorum descendet. Qui vsque in finem seculi peregrinantur in terra aliena cū Abraham, Gen. 12. Caligant oculi eorum ne futura videant, cum Isaac Gen. 27. Claudicāt semper tramite recto: cum Iacob Gen. 32. Velamen in facie cum Moysē portāt, donec velut fures & latrones cum Iuda suspensio traduntur. Item quōd antiqui nostra fide sunt saluari patet. 1. Cor. 10. Mysticus sensus. Probatica piscina est pœnitentia. Nam sicut in illa lauabantur oves, quæ erant domino immolande: sic qui pœnitentia nō fuerit lotus, non erit deo dignus offerri. Quinq; porticus sunt, quinq; considerationes ad pœnitentiā disponentes. Prima est consideratio mortis repētinæ aduenientis, quæ debet pœnitentiā surripit. De quo Aug. de pœn. dist. 7. Si quis positus in vltima necessitate suæ aggritudinis voluerit pœnitentiā accipere & accipit, & mox reconciliabitur & hinc vadit, fateor vobis & nō illi negamus quod petit: sed nō præsumimus quōd bene hinc exit, secu-

FERIA VI. POST INVOCAVIT,

rus hinc exierit nescio, poenitentiam dare possumus: securitatem autem dare non possumus. Vis quod incertum est euadere, age poenitentiam dum sanus es: si sic agis dico tibi, quod securus es quia eo tempore poenitentiam egisti quo peccare potuisti. Si autem vis agere poenitentiam, quando peccare non potes, tunc te peccata dimiserunt: tu non illa. Idcirco Eccl. 9. Nescit homo finem suum, sed sicut aues laqueo comprehenduntur, & pisces capiuntur homo, &c. 1. Thes. 5. Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. Eccl. 14. Memento quia mors non tardat. Secunda est consideratio districti examinis. Hebr. 10. Horrendum est incidere in manus dei uiuentis. Eccl. 18. Ante iudicium para iustitiam. Apocal. 10. cap. Post hoc tempus non erit tempus, & poenitendi. Eccl. 2. Si poenitentiam non egerimus incidemus in manus domini. Iob 10. Dimitte me ut plangam paululum dolorem meum antequam yadam & non reuertar ad terram tenebrosam. Iob 31. Quid faciam cum surrexerit dominus ad iudicandum, &c. Ezech. 7. Finis venit. Apoc. 6. Incipient dicere petris & montibus, &c. Item sicut aqua piscine fuit collecta ex aquis pluuiarum: sic poenitentia ex effusione lachrymarum pro amissione supernorum. Zach. 10. Petite a domino pluuiam in tempore serotino, & dominus faciet pluuias & nives in tempore nubis. pluuiam. i. lachrymas pro peccato. Hierem. 5. Metuamus dominum qui nobis dat pluuiam temporaneam & serotinam, id est compunctionem pro malis commissis & bonis dimissis. Hac pluuiam descendit in ualles, id est humiles. 2. Reg. 1. Montes Gelboe, nec ros, nec pluuiam descendit super vos, &c. Tertia est consideratio aeternae damnationis, ubi non est locus poenitentiae sed poenae: non agendi sed patiendi. Eccl. 9. Quodcumque potest manus tua operari instanter fac. Psal. Conuertetur populus meus hic, &c. Ioannis 12. Ambulate dum lucem habetis: ut non vos tenebrae comprehendat. Quarta est consideratio periculi & criminis: quia sicut non est differenda medicina ne morbus inualeat: ita nec poenitentia ne culpa per diuturnitatem crescat. Greg. Peccatum quod non cito per poenitentiam deletur suo pondere ad aliud trahit. Eccl. 5. Ne tardes conuertere ad dominum, & ne differas de die in diem. Bernar. Qui hodie non aptus est, cras minus aptus erit. Quinta est consideratio commodi & utilitatis, sicut infirmus propter recuperandam sanitatem subiicit se consilio medici. Multo fortius peccator propter recuperandam sanitatem animae, debet

ENARRATIO XIX.

64

bet se subiicere consilio sacerdotis. Eccl. 38. Fili in tua infirmitate non despicias teipsum, sed ora dominum, & ipse curabit te. Seneca: Scipsum interimit, qui praeceptis medici non obediit. August. Pone te omnino in iudicio sacerdotis & potestate, nihil referuas tibi: ut omnia iubente eo paratus sis facere pro recipienda vita animae, quae faceres pro euitanda corporis morte. In his autem porticibus iacebat multitudo languentium: quorum quidam caeci qui peccauerunt ex ignorantia: & in filium, ut Paulus. Quidam claudi qui peccauerunt ex impotentia, & in Patrem, ut Petrus. Quidam aridi qui peccant ex malicia, & qui sicci sunt ab humore gratiae, & hi peccant in spiritum sanctum.

DE EODEM, ENARRATIO XIX.

Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Ican. 5.

Boni & misericordis medici proprium est ut ad infanos & infirmos magnam habeat diligentiam, & quandoque per ministros suos, quandoque per ipsum uisitet eos medicinam curatiua eis porrigendo, quinetiam si aliquem inter infirmos scit maiori agitudine laborare, ad huc maius gerit studium, ipsum frequenter per semetipsum uisitando. Quod ut facere valeat, exigitur ut loca infirmorum, ubi scilicet iaceant, & qualitate agitudinis ipsorum infirmorum sciat. Ad sanationem autem agrotum requiritur rationabiliter quod suo medico obediat, & de sanitate recepta non sit ingratus: ipsiusque medici honorem quaerat quantum in se est, & defendat: vitet quoque deinceps omnia quae infirmitatem rursus introducere possent quouis modo. Sic reuera saluator noster Iesus Christus, qui verus est corporum & animarum medicus: iuxta illud quod petit Hierem. 17. cap. Sana me domine & sanabor. videns multitudinem infirmorum iacentium ad piscinam, inter quos erat principalis, qui triginta octo annos habuit in infirmitate sua. Ideo ad eos misit frequenter ministrum suum, id est angelum qui eis per motionem aquae sanitatem contulit. Ad eum uero qui maiori ac grauiori grauedine premebatur per se ipsum accessit & eum sanauit. Ea quoque quae de cetero uitate debuit intimauit, dicens: *Ecce sanus factus es, &c.* Pro quo sciendum mystice, per hunc infirmum intelligitur quilibet peccator in mortali peccato constitutus: qui aliquando non tantum habet triginta octo annos, sed heu plures. Nam peccatum mortale comparatur infirmitati. Primo quia infirmitas doloribus vexat, & sic peccatum mortale. Isaia 57. Non est

FERIA VI. POST INVOCA VIT,

pax impiis. Psal. 37. Non est pax osibus meis à facie peccatorum meorum. Iterum Ps. 106. Anima eorum in malis tabescebat: quia semper habet remorsum conscientia. Vnde Isido. Nulla poena grauior mala conscientia. omnia potest homo fugere prater cor suum, quocumque vadit conscientia sua eum non derelinquit. Quid prodest si omnes excusant, sola conscientia accusat: quasi diceret, nihil. Seneca: Nunquam nascitur lætitia nisi ex pura conscientia. Prouerb. 15. Secura mens quasi iuge conuiuium. Richard. Nihil iucundius bona conscientia. Nam homo securus cum corpus moritur, tunc anima deo presentabitur, cum ante faciem iudicis statueretur. Secundo peccatum mortale comparatur infirmitati: quia infirmitas iudicium sensum permutat, videlicet iudicium, gustus, odoratus: & sic de aliis: & sic peccatum iudicium mentis. Isaia 5. Vae vobis qui dicitis amarum dulce, & dulce amarum. Et sicut Cato dicit: Ira impedit animum: sic & luxuria. Psal. 106. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, &c. Gulosus enim & accidiosus non sapiunt diuina. Psal. 106. Omnem escam abominata est anima eorum. Tertio comparatur peccatum mortale infirmitati, quia hominem debilitat quod non potest operari: & sic peccatum mortale. Psal. 37. Dereliquit me virtus mea. Greg. Qui extra charitatem est, omne bonum amittit. Vnde Eccles. 9. Qui offendit in vno multa bona perdet, ut patet in Saul. Quarto peccatum mortale comparatur infirmitati: quia infirmitas deturpat totum hominem, & pallefacit eum: sic & peccatum mortale reddit animam pallidam & rugosam. Thren. 1. Egressus est à filia Sion omnis decor eius. Itē ibidem Thren. 4. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, ut deus possit dicere. Matt. 22. Cuius est hæc imago? Thren. 4. Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis. Matth. 25. Nescio vos, &c. Quinto infirmus conturbatur timore mortis. Psal. 13. Cor meum conturbatum est in me: & formido mortis cecidit super me. Nam omnis reus timet mortem, & sic peccator. Gen. 2. In quacumque hora comederitis, morte moriemini. Vnde Iacobi 1. Peccatum cum consummatum fuerit generat mortem. Ergo bene comparatur peccatum mortale infirmitati. Si igitur vis à tali spiritali infirmitate sanari: tunc debes ingredi piscinam, id est penitentiam in qua lauantur omnia peccata. Zach. 13. Erit fons patens domui David, & habitantibus in Hierusalem in ablutione peccatorum. Iste fons penitentia olim erat occultus: quia nullus tantam penitentiam

ENARRATIO XIX.

65

tiam facere poterat quod regnum cœleste acquireret: sed modo omnibus est patens. Ideo dicitur: Exit fons patens. In isto etiam fonte, scilicet penitentia sanantur omnes infirmi. Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, scilicet peccatis, & ego reficiam vos, scilicet per misericordiam & gratiam. Sed illa sanatio in piscina corporali causabatur ex presentia ligni sanctæ crucis, ut dicitur in secolatica historia. Sic sanatio spiritalis in piscina penitentia fit ex memoria dominicæ passionis. Talis enim meditatio est virtuosa: quia sanat omnes infirmitates prædictas, scilicet languidos, cecos, claudos, aridos, & inueteratos. Sanat enim omnem desidiam. Et istud designatur per hoc quod in passione Christi terra mota est, quia meditatio passionis Christi desidiosos mouet, scilicet ad sollicitudinem & feruorem. Quod signatum est 1. Machab. 6. quod elephantibus ostenderunt sanguinem vix ad acuendos eos in prælum. Christus enim fuit vix in torculari crucis expressa, unde multum sanguinis emanauit. Huius igitur sanguinis meditatio debet nos acuire, ut simus feruentes ad prælendum contra demones & peccata. Secundo passio Christi sanat cecos, id est peccata facta per ignorantiam: hoc signatum est in Longino, qui cum clarè non videret, gutta sanguinis Christi in eius oculum cecidit, & statim clarè vidit. Etenim sanguis Christi est collirium, quod sanat omnem cæcitatem oculorum. Apoca. 3. Collirio unge oculos tuos ut videas. Tertio passio Christi sanat peccata facta per infirmitatem humanam, sicut patet in Petro: qui ex humano timore Christum in sua passione negauit: sed tamē eum Christus respexit & sanauit. Quarto sanat peccata quæ sunt per malitiā facta: sicut patet in latrone à dextris qui multa peccata commisit, & tamē Christus sibi pepercit, & regnum cœleste sibi dedit. Quinto sanat peccata quæ sunt per consuetudinem facta: in quibus homines mortui erant. Hoc signatum est quando in passione eius multa corpora mortua & iam putrida surrexerunt. Per motum aque qui fiebat per angelum designatur motus animæ: quia ipsa anima ministerio angeli quantum ad omnes suas potetias, scilicet memoriam, intelligentiā & voluntatem debet in penitentia moueri ad recogitandum & dolendum de omnibus suis peccatis. Isa. 38. cap. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. De isto motu dicit Ps. 47. Ipsi videtes, peccata sua sic admirati sunt, scilicet de dei patientia: conturbati sunt, scilicet per contritionem magnam. Moti sunt

Quadrages. Thes.

1

FERIA VI. POST INVOCAVIT,

ad se accusandum per confessionem veramorem apprehendit eos, scilicet propter poenam aeternam cui obligati erant. Intellectus debet moveri sapienter & discretè ad confitendum & cognoscendum, & intelligendum suorum circumstantias peccatorum. De isto motu potest intelligi quod dicitur in Ps. 106. Turbati sunt & mori sunt sicut ebrius. Sicut enim ebrius illud quod bibit cum delectatione, illud postea eiicit cum dolore. Sic & poenitentes peccata quæ fecerunt cum omni delectatione, debent euomere per confessionem & dolorem & ruborè. Prouer. 30. Verba congregantis filij vomentis, &c. Peccata enim quæ peccator congregauit male operando debet euomere confitendo. Et sicut ebrius nullum tenet secretum: sic nec peccator secretis aliquid celare debet peccatum. Voluntas debet moveri ad satisfaciendum. De isto motu debet intelligi illud quod dicitur in Psal. 95. Comoueat à facie eius omnis terra. Terra est caro nostra, quæ vniuersaliter moueri debet ad satisfaciendum, & aqua in satisfactionem est assumenda: iuxta illud ad Rom. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditie, & iniquitati ad iniquitatem, &c. ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitie in sanctificationem, id est satisfactionem. Ideo dicit vniuersa terra, quia omnia quæ sunt in nostro corpore debent satisfacere pro peccatis, scilicet oculi lachrymando, aures verba dei libenter audiendo, os deum laudando & orando, manus elemosynas largiendo, pedes ad ecclesiam properando. Item hæc piscina habet quinque porticus. Prima est cognitio peccati ut displiceat. Psal. 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper, id est displicet. Augustin. Si homo cognoscit, scilicet per displicentiam deus ignoscit. Vnde versus: Dupliciter peccat qui se de crimine iactat. Et qui non vult cognoscere, sicut Cain noluit cognoscere peccatum cum dominus ait ad eum: Vbi est Abel frater tuus? &c. quid fecisti? &c. Ergo eiectus. Similiter Saül cum Samuel eum redarguit. Secunda porticus est dolor. Psal. 37. Dolor meus in conspectu meo semper. Et sic Ezech. ut patet Isaia. 38. Recordabor tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et sic Maria Magdalena non solum cognouit sed fleuit. Luca. septimo. Tertia porticus est integra confessio. Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra. Et Luca. 17. Ite, & ostendite vos sacerdotibus. Threno. 2. Effunde sicut aquam cor tuum. Quarta porticus est satisfactio. Luca. tertio: Facite dignos fructus

ENARRATIO XIX.

69

ctus poenitentiae. Non dicit flores. Sapient. 11. Per quæ quis peccat. per hæc & punietur. Ro. 6. Sicut exhibuistis membra vestra, &c. Quinta porticus est intentio non peccandi. August. Vera poenitentia est peccata deplangere, & amplius non committere. Et hoc docuit hunc infirmum Christus dicens: Surge, scilicet contritione & displicentia, tolle grabatum conscientiae, scilicet in confessione, & ambula in satisfactione: & vade, scilicet in proposito bono, & amplius noli peccare. Subdit: Ne tibi deterius fiat, scilicet reciduiando. Nota multi sunt qui reciduiare solent. Primo tyranni & oppressores pauperum, qui consueverunt homines exactionare: difficile etiam possunt peccata dimittere & poenitentiam perficere: ut patet in Pharaone, qui dicit Moysi & Aaron: Ite orare pro me, & tamen recedente plaga reciduiuit: finaliter tamen insecutus filios Israël submersus est: Secundo auari vsurarij raptores qui in quadragesima promittunt reddere malè acquisita: post Pascha autem ab aliis iterum vsuras recipiunt, & tales eucharistiam recipiunt veludas. Mat. 19. Quam difficile diues intrabit in regnum celorum. Ecclesiast. 26. Difficile exiit negotians à negligentia. Leo papa: Difficile est inter ementis & vendentis commercium non interuenire peccatum. Tertio falsi religiosi, qui non causa salutis religionem intrant: ut patet de Iuliano apostata qui blasphemauit deum. Et cum sanctus Basil. orabat beatam virginem Mariam, tunc ipsa iussit Mercurium militem Christianum interficere Iulianum. Quarto sortilegi, ut patet de Saül qui consuluit Pythoniassam. Quinto luxuriosi, adulteri & Sodomitæ, ut vxor Loth. Sexto homicidæ ut Achab. 3. Reg. penult. qui post occisionem Naboth poenituit, ut dixit dominus: Nonne vidisti Achab coram me humiliatū, sed reciduiuit. Et quia sicut poenituit occisus est in bello. Ibidem ult. Septimo gulosi ut Iudæi. Numer. 11. Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis. O graue est prius poenitentiam reciduiare. Vnde Bernar. Reincidere quàm incidere deterius est. Vnde 2. Petri. 2. Melius est viam veritatis non agnoscere, quàm post agnitionem retrorsum conuerti. Ecclesia. 5. Ne adicias peccatum super peccatum. Primo ex parte dei propter ingratitudinem. Greg. Non est dignus danis, qui non agit gratias de datis. Nam in simili aliquid pacem firmaret cum domino, & in tali pace occideret suos: ille grauius offenderetur. Et sic est de deo. Nam reciduiantes in peccata sua sunt similes Iudæis, qui genuflectentes dederunt alapas

SABBATHO POST INVOCAVIT.

Christo dicentes: Aue rabbi. Vnde Hebr. 6. Rursum crucifigentes sibi metipsum filium dei, &c. Secundo ex parte diaboli: quia reciduians fortius à diabolo custoditur, sicut miles castrum quod semel perdidit postmodum fortius custodit ut Pharaon. Vel qui habet vnum vincum si semel euaserit & iteratò eum dominus arripuerit, grauius vincit eum. Tercio ex parte hominis: quia debilitatur ad resurgendum. Sicut enim econtra infirmi in infirmitatem cadentes graue est cum eis & in maiori periculo. Sicut in sotularibus qui si multoties fuerint reparati, & ad vltimum non tenent futuram in lutum proiciuntur. Et sic tales non habentes propositum cauendi peccata, poenitentia eorum non valet 2. Petri 2. Contingit enim eis illud prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lora in volutabro luti. Luc. 16. Memores estote vxoris Loth. Ecclesiastici 34. Qui baptizatur à mortuo, &c.

SABBATHO, ENARRATIO XX.

Domine bonum est nos hic esse. Matth. 17. Marc. 9. & Luc. 9.

Vbi rex ostendit se suis amicabilem, ibi eo tutius sperat in precibus exauditionem. Spiritualiter, & sic rex regum est nobis etiam amabilis. Ioan. 15. Tam non dicam vos seruos sed amicos: ergo tutè possumus preces nostras ad deum fundere. Et hoc facit ecclesia in officio missæ, scilicet in introitu, videlicet: Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad preces meas domine. Et in collecta: Populum tuum domine propitius respice: & Hagella tuæ iracundia: ab eo clementer auerte. Et hoc docet Paulus apostolus 1. Thessal. 5. cap. Sine intermissione orate: quare, scilicet, ut possimus faciem regis nostri videre in claritate immortalitatis, ut isti beati discipuli qui delectabantur in eo dicentes: *Domine bonum est nos hic esse, &c.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo quorum intuitu transfiguratio fuit celebrata, ibi: *Assumpsit Iesus, &c.* Secundo quanto miraculo fuit glorificata, ibi: *Ece apparuerunt.* Tercio quomodo secretè fuit occultata, ibi: *Nemini dixeritis visionem.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet quando ait discipulis de morte sua, & Petrus noluit credere: idcirco corripuit eum Iesus. Et inter cetera ait: Amen dico vobis, sunt quidam de his stantibus qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis in regno dei. Et post sex dies voluit tenere promissum, & licet Luca 9. dicat post octo: respondet tamen Hieronymus, quia hi dies intermedij ponuntur, dies autem ibi primus quo promissum

ENARRATIO XX.

67

missum additur, & vltimus quo soluit promissum. Nota dicit post sex dies ad designandum, quod omne tempus debet prius expendi in bonis operibus: si volumus videre claritatem diuinam: nam deus in sex diebus omnem rerum naturam formauit, in septimo quieuit. In cuius figura madata fuit filiis Israël, ut sex diebus colligerent manna, septimus est sabbatum domini. Exod. 16. Manna significat opera meritoria. Ecclesiast. 9. Quodcumque potest manus tua operari instanter fac. Matth. 20. Voca operarios & redde illis mercedem. Sap. 3. Bonorum laborum gloriosus est fructus. Apoc. 14. Opera enim illorum sequuntur illos. Item notatur quod pro bonis non aliud præmiū quam gloriam claritatis optemus. De quo Aug. in lib. de verbis domini, sermone 16. dicit: Vnusquisque se probet in his quæ ex charitate fecit operibus, ut non expectet temporalem retributionem: sed promissam dei faciem. Quid sunt cælum & terra, mare & omnia sidera præter dei faciem? non saluant, non satiant: sed ipse est salus nostra & saturitas nostra. Ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua. *Tunc assumpsit Iesus, Petrum, Ioannem, & Iacobum fratrem eius, & maiorem.* Hiero. Non statim post promissionem rursum eos ducit: sed post sex dies ut reliqui discipuli nihil patiatur humanum, id est aliquem inuidiam mortis. Tres discipuli rursum assumpti significant tres potentias animæ quæ à terrenis ad cælestia debent esse eleuata. Primo Petrum. Ratio, quia est caput. Grego. Sancti viri quo verius summa cognoscunt, eo sublimius terrena conspiciunt. Secundo Iacobum. Aug. Sicut nullum est momentum quo non utatur dei bonitate & misericordia, & sic semper in memoria. Gre. Dei memoria excludit omnia maleficia. Tercio Ioannem, id est voluntatis affectum. Luc. 11. Fiat voluntas tua. Ambr. Nisi vacaueritis à terrestribus, nihil cognoscere poteritis de cælestibus. Aug. Visa diligere possumus: incognita nequaquam. Item assumpsit tres ad designandum qui vult habere dei claritatem debet habere fidem trinitatis. Hebr. 11. Impossibile est sine fide placere deo. Ideo subdit: *Et duxit eos in montem excelsum, scilicet Thabor, qui distat à Nazareth quatuor miliaribus. Et transfiguratus est ante eos:* secundum Hiero. qualis futurus est tempore vltimi seu extremi iudicii, talis apparuit apostolis. Nemo enim putet pristinam eius formam perdidisse vel amississe corporis veritatem, vel assumpsisse corpus spirituale vel aereum. Sed quomodo transfiguratus est, euangelista demonstrat dicens: *Resplenduit facies eius sicut sol:* ergo non mutauit faciem, sed de-

SABBATHO POST INVOCAVIT,

positionem. Ideo Hierony. Substantia non tollitur, sed gloria commutatur: quantum ad omnia iumenta & effigiem faciei, etiam quantum ad habitum transfiguratus est. Ideo subdit: *Et vestimenta eius candida sicut nix.* Et hoc à claritate corporis quia claritas fuit sicut sol. Quia secundum Remi. Nihil lucidius in temporalibus & corporalibus inuenitur sole. Idcirco ad manifestandum exemplum future resurrectionis facies domini resplendere & fulgere dicitur sicut sol: non quod nisi claritas sit sicut sol, sed quia euangelista non potuit in rebus visibilibus nobis ostendere cui eius claritatem assimilaret. Attamen claritas eius corporis bene comparatur soli: quia sicut sol est origo cuiuslibet luminis corporalis: sic & claritas Christi est origo nostre claritatis spiritualis. Et hæc claritatem Christus non ostendit in valle sed in monte. Primo ideo secundum sanctum Bedam, ad intelligendum quod voluntas volentis peruenire ad claritatem Christi debet esse eleuata in contemplatione. Ad Philip. 3. Nostri conuersatio in cælis est: & non depressa in delectatione, sicut illi quorum deus venter est. Secundo ideo transfiguratus est in monte: quia sicut ascensus ad montana est difficilis, sic & multo labore peruenitur ad claritatem dei. **Matt. 7.** Arcta est via quæ ducit ad regnum cælorum. Ideo non omnis qui dicit mihi, Domine domine, intrabit in illud: sed qui facit voluntatem patris. **Act. 14.** Per multas tribulationes oportet nos, &c. Sed diceret: Quare Christus voluit clarificari vel transfigurari? Respondetur primo secundum Ambro. vt ostenderet veritatem future beatitudinis ne videretur inania promittere. Ideo ostendit gloriam sui corporis. Secundo secundum Chrysostomum, quia audientes discipuli se debere mori pro Christo timebant mortem, vt ergo prouocaret eos ad appetendum futuram gloriam, pro qua deberent contemnere presentem vitam, & non timere mortem, ostendit eis gloriam sui corporis. Tertio secundum Hieron. vt non scandalizarentur in morte Christi, sed sperarent gloriam resurrectionis, ideo ostendit gloriam corporis. Quarto secundum Bedam, vt ostenderet in quantâ gloria rediret ad iudicium. Nota dicit Hieron. In Christo hic mansit eadem substantia, qualitas, & quantitas corporis: sed hic maior splendor accessit: & sic naturalis Christi color non fuit mutatus, sed solum obumbratus: vt patet in lumine candelæ ardētis, in splendore solis. Vnde Luc. 9. Species vultus eius facta altera, non alia, non per mutationem substantiæ, quantita-

tis,

ENARRATIO XX.

68

tis, vel qualitatis, sed per refulgentiam nimij splendoris: quod patet in textu, dicens: *Resplendit facies eius sicut sol.* Sed diceret: Quomodo poterat in eum respicere sine læsione, cum solis intuitus lædit oculos: facies vero eius fuit clarior sole? Respondet Effren dicens, quod non totâ suam claritatem ostendit sed tantam quantum delectabiliter poterant cõtemplari. Vel dicitur, lux in facie Christi non offendeat oculos sicut lux solis: sed demulcebat eos in tantum quod se à delectatione solis visio non poterat auertere. Sed Tho. parte 3. q. 45. ar. 2. Claritas illa quam in transfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam: non tamen quantum ad modum essendi. Nota sicut post resurrectionem in carne immortalis cicatrices permanserunt: ita in carne mortali mortalitate manente immortalitatis gloriam ostendere potuit. Et sic illa claritas fuit subiectiue in Christo, non deponens mortalitatem sed ea manente: & fuit claritas gloriæ, id est corporis glorificati: hæc Iordanus. Et vt dicit Hugo: Hoc fuit factum diuina dispensatione, vt secundum varia tempora diuersas assumpsit dotes gloriosi corporis, scilicet subtilitatem in exitu ab utero, & agilitatem super mare, & claritatem vt hic. Nota cõueniunt illa, scilicet transfigurationis & gloriæ quod ad essentiam, sed non ad esse essentia, quia discõueniunt in aliquibus vt patet in subsequentibus. Nota claritas transfigurationis cõuenit & differt in aliquo cum claritate gloriæ. Primo cõueniunt in substantia, quia vtraque substantialiter est eadem. Secundo cõueniunt in existentia, quia vtraque existit in corpore hominis & non alibi. Tertio cõueniunt ex parte subiecti, quia neutrum variat corpus hominis substantialiter. Quarto cõueniunt ratione originis: quia vtraque claritas est adiacentia corporis, non originaliter cum corpore. Quinto cõueniunt in excellentia fulgoris mirifici: quia vtraque claritas excessit omnem sensum humanum. Sed differunt etiâ in quinque. Primo differunt quia claritas gloriæ est maior claritate transfigurationis: quia tantâ claritatem vt est claritas gloriæ, oculi apostolorum non potuissent pati. Sicut filij Israel non potuerunt intendere in faciem Moysi: quæ tamen multo minus emicuit. Secundo differunt in inharrentia: quia claritas gloriæ inharret corpori per modum habitus permanentis, sed transfigurationis existit in corpore Christi per modum passionis transeuntis. Tertio differunt, quia claritas transfigurationis erat in corpore mortali & corporali: sed claritas gloriæ in corpore immortali. Quar-

SABBATHO POST INVOCAUIT,

to differunt quo ad causam originale. Claritas corporis glorio si deriuatur ab anima claritate, vt dicit Augusti. in epistola ad Diaconu, sed claritas in transfiguratione deriuata fuit a diuinitate ipsius Christi. Quinto differunt in ratione miraculi. Claritas transfigurationis miraculosa fuit, sed claritas gloriæ non: quia non est miraculum quod corpus suscitatum ambulat: & sic claritas corporis est miraculosa: quia corpus glorificatum. Item Dionysius in epistola. 4. ad Gaium: Claritas quæ erat in corpore Christi representabat futuram claritatem corporis Christi: sic claritas vestimentorum designabat futuram sanctorum claritatem. Greg. 33. mora. Vestium nomine iustos significat. Isa. 49. His omnibus velut ornameto vestieris. ad Philip. 3. Reforinabit corpus humilitatis nostræ: consignatum corpori claritatis suæ. Item nota non est dicendum quod Christus assumpsit dotem claritatis in transfiguratione: quia dos denotat claritatem immanentem corpori glorioso. Sed ea quæ ad dotes pertinent miraculose habuit. Vnde Glo. dicit illam claritatem non fuisse gloriæ & immortalitatis, sed quædam eius imaginem. Dixi secundo innuitur quæto miraculo fuit glorificata, dicens: *Eccc apparuerunt Moyses & Helias cum eo loquente.* Imperauit enim limbo & terræ: & suscitauit Moysen: & deliciarum paradiso & emisit Heliam. Sed diceret, Vtrum Moyses & Helias veraciter apparuerunt, an angeli eorum assumptis corporibus? Ad hoc responderetur secundum glossam, quod non angeli eorum vel phantasma quoddam, sed ipsi veraciter affuerunt: quod probat Hieronymus dicens: Christus de cælo signa dedit discipulis, Helias inde detendente quo concederet & Moyses ab inferis resurgente. Quod sic est intelligendum, quod Helias cum proprio corpore & anima ibi fuerit: Moyses vero cum propria anima non cum proprio corpore, sed cum aliquo alio assumpto, quia non legitur quod surrexisset corpore proprio sed tantum secundum animam. Hoc etiam vult S. Tho. parte 3. q. 45. ar. 3. Diceret, quid loquebantur? Dicit Lucas 9. de excessu quæ cõpletur erat in Hierusalem. Primo de excessu amoris, de quo Io. 15. Maiorẽ charitatẽ nemo habet, quam vt animam suam ponat quis p̃ amicis suis. Similiter de excessu amoris ipsi patris, de quo Io. 3. Sic deus dilexit mundum vt filium suum traderet vnigenitum. Secundo loquebatur de excessu passionis: sic quia passio eius excederet omnem passionem. Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam, videte si dolor est similis sicut dolor meus. Tercio de excessu humilitatis. De quo Phil. 2. Exinanivit

ENARRATIO XX.

69

inuit semetipsum formam serui accipiens. Quarto de excessu iniquitatis: quia Iudæi excesserunt mensuram patrum: quia patres occiderunt prophetas: ipsi vero dominum prophetarum. Ideo Cyrillus dicit: ipsi loquebantur de mysterio passionis & mortis in cruce, non Christo reuelando quasi nesciret: sed gratias agebant quasi vero deo: quia in eo implentur verba prophetarum quæ dixerunt de eo. Et gausi sunt propheta videntes humanitatem eius. Effrem dicit: Eum adorabant & gratias agebant de sua benedicta incarnatione, attamen compatiiebantur quod gloriosa eius facies debebat conspui & flagellari. Aug. de qui: que hæresibus: Quid sunt Moyses & Helias nisi lex & propheta: loquebantur cum illo vt ostenderet se illum quæ lex & propheta prædixerunt. Itẽ quare vnus viuus, alter mortuus apparuit? Respondetur primo secundum Hiero. vt significaret Christum moriturum & iterum victurum. Secundo vt ostendatur si volumus participes fieri gloriæ resurrectionis vt simus mortui mundo & viuamus Christo. Ad Col. 3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est in Christo. Tercio vt ostendatur quod esset profuturus tam viuus quam mortuis. Sed diceret, quare apparuerunt illi propheta & non alij? Respondetur secundum Chry. Primo ideo quia homines dicebant Christum esse Heliam vel Hieremiam, vel vnum ex prophetis. Vt ergo ostenderet quod ipse esset dominus prophetarum: capita prophetarum secum adduxit: vt statim videretur differentia seruorum & domini.

Secundo quia Iudæi atcufauerunt eum de transgressione legis: & quod sibi usurparet diuinum honorem. vt ergo ostendatur ab vtraque occasione innoxius, ideo Moysen latorem legis & Heliam æmulatorem dei voluit sibi assistere. Tertia causa vt ostenderet se habere potestatem vitæ & mortis. Ideo Heliam viuẽtẽ & Moysen mortuum adduxit. Quarta causa vt audientes discipuli eos loquentes de Christi passione intelligerent quod expediebat Christum mori. Quinta causa quia istis duobus prophetis prius reuelata fuit gloria domini in monte Sinai ipsi Moysi, & in monte Oreb Heliam. Vt igitur essent testes idonei quod hæc gloria esset a diuinitate: ideo eos adducit. Sexta ratione ponit Amb. dicens: Non plus transfiguratus est, sed solus coram prophetis & apostolis, vt veritas diuinitatis autoritate apostolica & prophetica confirmaretur. Ideo dicit Hiero. quod scribis & phariseis de cælo signa poteribus dare noluit: hic vero vt apostolorum augeat fidem dat signum de cælo & de terra. Esa. 7. Pere tibi signum a deo tuo in profundum in-

SABBATHO POST INVOCAVIT,

ferri, scilicet de anima Moyli: siue in excelsum supra, scilicet de Helia. Tunc subdit: *Tunc respondens Petrus ait ad Iesum*: quia feruentior aliis. *Domine bonum est nos hic esse.* Augusti. in lib. de quinq; hæresibus exclamat cõtra Petrũ apostolum dicens: Quid dieis sancte Petre: mundus perit & tu secretũ petis, vides tot gẽtes in vnum conuenisse, & tu requiem quaris: vides tenebras mundi, & lumẽ abscõdis? Nemo accedit lucernã & ponit eam sub modio, sed super candelabrum vt luceat omnibus qui in domo sunt. Ita domus totus est mundus: lucerna verbũ dei incarnatio. Candelabrum, crucis est lignum: lucerna in candelabro lucens, est Christus in cruce pẽdens. Tu Petre vis lucernam abscõdere, hic in monte permanere, vis totã mundi domũ deferere. Chrys. Petrus voluit manere quia audiuit Moylen & Heliam loquentes qd oportet Christum Hierosolymã & ad mortẽ irẽ: & sciebat Iudæos Christo insidiari: & adhuc timeret pro Christo. Sed post increpationem nõ audet apertẽ dicere rursum, propitiũ esto tibi, ne iterum audiret: Vade post me sathana, ideo occulte per alia signa insinuat: quia enim videbat multã quietẽ & solitudinem cogitauit conuenientem ibi esse stationem ex loci dispositione, quod significat, dicens: *Bonum est nos hic esse.* Voluit etiam semper hic esse, ideo meminit tabernaculotum dicens: *Si vis faciamus hic tria tabernacula.* Cogitauit etiam si hoc fieret, non ascenderet Hierosolymam, & si non ascenderet Christus non moreretur. Cogitauit etiam si Iudæi obsidissent eos, tunc ei adhereret Moyles qui Pharaonem deuicit, & Helias qui ignem de celo descendere fecit. 4. Reg. 1. Et sic nullus persecutorum eos laedere posset. Vel secundum Remigium: Petrus visa domini maiestate & duorum seruatorum, tunc adeo delectatus est, vt cuncta temporalia obliuioni traderet: & ibi in perpetuum manere veller. Si autem tunc Petrus sic accensus est, quanta erit suauitas & dulcedo videre regem in decore suo, & interesse choris angelorum & omnium sanctorum: De quo Psal. 132. Ecce quam bonũ & quam iucundum habitare fratres in vnum. Ideo subdit: Domine bonum est nos hic esse si vis non absolute, quia timeret reprehensionẽ. *Faciamus hic tria tabernacula tibi vnum, Moyli vnum, & Helia vnum.* quasi diceret: Hic more morte contemplabimur, quo habito nullo alio indigemus. Sufficit enim nobis domine videre te. Sufficit, inquam, tanta tua dulcedine satiari. Vnam stillam dulcedinis iste gustauit, & omnem alia dulcedinẽ fastidiuit. Quid putas eum

ENARRATIO XX.

70

eum dicturum fuisse, si illam dulcedinis multitudinem diuinitatis suæ gustasset, quam præparauit deus diligentibus se. Ideo Aug. in 5. soliloquiorum: Tantam dulcedinem Petrus gustauit, & omnium inferiorũ oblitus clamauit: Bonũ est nos hic esse, & nõ fecit mentionem de tabernaculo suo: quia desiderabat Christo commorari. Ideo Hiero. inuehitur cõtra Petrum dicens: Erras Petre, sicut alius euangelista testatur Mar. 9. Nesciebat quid diceret. Reuera nesciebat: sed errauit, sicut dicit Remig. quia voluit vt regnum cõlorum constitueretur in terris, quod dominus promiserat dare in cõlis. Errauit etiam, quia oblitus est se, & socios suos esse mortales, & absq; gustu mortis voluit ire ad æternam felicitatẽ. Errauit quia Moyles & Helias non indigebat tabernaculis talibus, scilicet de ramis palmarum seu arborum vt voluit Petrus. Et sic Christus potuit illi dicere: O Simon quid dicis si manserimus hic, verba prophetarum quis adimplebit, scilicet: Foderunt manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea. Quomodo adimplebitur: Diuiserunt sibi vestimenta mea. Cui erit ascribendum: Dederunt in escam meam, fel. Cui contingeret: Qui inter mortuos est liber. Quis soluet ea si hic manserimus, quia tibi dixi quomodo fient. Quis erit pastor ecclesiæ: & clauẽ regni cõlorum quas accepisti cui debentur? Ergo Petrus ita erat gauisus, vt omnia esset oblitus, similiter & sui & quid comederet in monte non perpendit quando dixit: Faciamus hic tria tabernacula Moyli vnum, &c. Sed dices, quomodo Petrus cognouit Moylen & Helia, cum prius eos non viderat? Respondetur, sicut lux Solis habet facere omnes colores cognoscibiles: ita claritas glorificationis habet hunc effectum vt ducat in notitiam omnium cognoscibilium: & sic in patria omnes se cognoscunt. Tunc subdit: *Adhuc eo loquente, scilicet Petro.* Ambrosi. Interrumpuntur verba Petri, & responsionem non mereretur: quia non sciebat quid diceret. Sed dices, quare dominus Petro non respondit? Ambrosi. Petrus ex seruiore deuotionis loquebatur, ostendens ergo dominus non esse improbum, sed inordinatum quod concupuerat, ideo non merebatur audire responsum. Vel potest dici: Dominus eius ignorantiam non verbo, sed facto arguebat. Ideo subdit: *Et ecce nubes lucida obumbravit eos, quasi diceret: Ecce tabernaculum sine fastidio.* Et fuit spiritus sanctus in nube: Et ecce vox de nube dicens: *Hic est filius meus dilectus*: non adoptiuus, sed per naturam: in quo mihi bene complacuit, ipsum audite, scilicet tanquã ido-

SABBATHO POST INVOCAVIT.

neum præceptorē, quasi diceret: Ille est filius, alij sunt servi, & in illo figite vobis tabernaculum, sper charitatem. Ideo dicit, ipsum audite. Hoc clamat mater Joā. 2. Omnia quæ dixerit vobis facite. Hoc clamat legislator. Deuter. 18. Prophetam suscitabit vobis dominus: quem audietis sicut me, & omnis qui nō audierit prophetam ego ultor existam. Hoc clamat dei filius. Isa. 55. Audite audientes me, & comedite bonum &c. Hoc clamat pater hic in textu: Ipsum audite. Remigius: Recedent typi legales & vmbre prophetarum: & solum sequimini euangelij lumen. Ecce Christus quadruplices habet testes suæ claritatis. Primo de cœlo, scilicet vocē sui patris, de paradiso Heliam, de inferno Moysen, de mundo apostolos. Nota, attestatio patris facta est tam in baptismo quā in transfiguratione. In baptismo ad designandum quod est dator gratiæ. In transfiguratione, ad designandum quod est dator gloriæ. Augustin. de quinq; hæresibus dicit: Vbi estis qui aduersamini filio? Pagani negant deum habere filiū. Iudæi negāt filium incarnatū. Respiciite, intrate scholā dei, audite vocē patris: Hic est filius meus dilectus. O Iudæi inite cōsiliū si increduli filio fuistis & eū occidistis, & eius sanguinē effudistis: nolite desperare, sed credentes baptisum suscipite & bibite sanguinem quē sudistis. Non horreatis, effusus est sanguis medici: & facta medicina phrenetici, non dubitetis: sed gustate & videte: quoniā suavis est dominus. Per hæc verba *Hic est filius meus dilectus*, &c. obstructum est os loquētium iniqua. Audi Machinæ quid phāstasma somniaris cū audis de nube: Hic est filius meus dilectus: Audi de cœlo patrem, de terra filiū. Sabelliane noli diuidere æqualitatem, quia qualis pater, talis filius &c. Tunc sequitur: *Audietes discipuli ceiderunt in faciē suā*. Hieron. Quia humana fragilitas aspectū gloriæ sustinere non potest: sed licet stellæ obscurātur in ortu solis: ita à voce patris prophete fugerunt, & apostoli ceciderunt: quia vox patris erat quasi tonitruum mirabile, ita vt etiā terra cōtremuit. Etiam ideo ad designandum qd in iudicio erit decorus & terribilis. Chrys. Multa concurrebant quæ timorem concutiebant, scilicet mons altus, locus occultus & secretus, magnitudo luminis, vox patris, quæ secundum Effrem quasi tonitruum sonabat. Tunc accessit Iesus & tetigit eos, dicens: *Surgite & nolite timere*. Accessit tanquam pius consolator & adiutor vt timorem fugaret: corpora leuaret. Ecce cōfortat eos. Et leuantes oculos neminem viderunt nisi Iesum. Hierony. Ad vocem patris

ENARRATIO XX.

71

patris fugerunt prophete quia si perstitissent, dubiū fuisset an de altero eorum vel de Christo hæc verba intelligi deberent; Hic est filius meus. Dixi tertio tangitur quomodo secretē fuit occultata, dicens: *Et descendit illis de monte præcepit illis Iesus dicens: Nemini dixeritis visionem hanc donec filius hominis à mortuis resurgat*. Nota, Christus inhibuit in populo prædicari istam claritatem propter quatuor. Primo secundum Hieron. ne esset incredibile propter rei magnitudinē, Secūdo secūdu Theophilum, ne scandalizarentur qui postea viderent eū crucifigi. Tertio secundum Remig. quia si maiestas fuisset diuulgata in populis, plurimi impedissent passionē eius resistēdo principibus sacerdotum. Et sic redemptio humani generis retardaretur. Quarto secundum Damascenū, quia alij imperfecti discipuli fuissent cōtristati qd talē visionem etiam nō vidissent, & Iudas magis incitatus ad prodicionem saluatoris fuisset. Si volumus videre claritatem Christi tunc debemus ascendere in mōtem, hoc est suscipere pœnitentiam. Vnde Esaia 2. Venite ascendamus in montem domini dei nostri: & docebit nos viam suam, scilicet per quam poterimus venire ad clarificationem. Figuratur Exod. 19. Moyses non vidit claritatem domini in valle, sed in monte. Spiritualiter, per Moysen intelligitur quilibet fidelis, qui est sumptus ex aquis baptismatis: talis non potest videre claritatem Christi in valle peccatorum, sed in monte pœnitentiæ. Nota, pœnitentia dicitur mons propter proprietatē montis. Primo mons cito illuminatur à sole: sic homo citius illuminatur in monte pœnitentiæ quā in valle peccati. De quo August. Pœnitentia est clavis aperiens portas paradisi. Secundo in monte homo est propior cœlo quā in valle. Et sic homo in pœnitentia. Hieron. lib. 2. de Summo bono, cap. 12. Pœnitentia est medicamentum vulneris, spes salutis. Chrys. Nihil nos ita glutinat deo, sicut pœnitentia vera. Matth. 3. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Tertio propter ascendendi difficultatem, & sic in pœnitentia est difficultas. Matth. 7. Arcta est via, quæ ducit ad regnum cœlorum: & Matth. 16. Qui vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & pœnitentiæ & sequatur me. Item si in hoc monte pœnitentiæ volumus videre claritatem Christi: tunc debemus tres apostolos assumere sicut Christus fecit, scilicet Petrum, Iacobum & Ioannē. Primo Petrū qui interpretatur agnoscens: & sic homo debet agnoscere primo pietatem dei. Ad Rom. 2.

Iguo-

SABBATHO POST INVOCAUIT.

Ignoras quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit. Secundo debet agnoscere tempus: quoniam solum in hoc tempore est remissio peccatorum. Apocal. 10. Iuravit angelus qd post hoc tempus non erit tempus, s. penitentiae. Tertio debet agnoscere locum. Psal. Conuertetur populus meus hic non in caelo: quia ibi non est dolor. Nec in inferno. Psal. 6. In inferno quis confitebitur tibi, quasi diceret, nullus: quia ibi non est misericordia. Quarto debet agnoscere peccatum. August. Si homo cognoscit, deus ignoscit. Secundo debemus assumere Iacobum, qui interpretatur luctator vel supplantator, concupiscentiam & delectationem supplantantes. Sic fecit Apostolus Philip. 3. cap. Omnia arbitratu sum, ut stercora. Figuratur Gen. 27. Iacob supplantavit Esau binis vicibus, s. in paterna benedictione, & in primo genitorum emptione. Spiritualiter, per Iacob intelligitur penitens: hic debet supplantare Esau, qui interpretatur prophanus, id est peccatum, dupliciter. s. in affectu & effectu. Psal. 17. Supplantasti insurgentes in me subtus me. Tertio debemus assumere Ioannem, qui interpretatur in quo est gratia dei, triplex. Primo charitas spiritualis, secundo puritas intellectualis, tertio castitas virginalis. Io. 1. 19. Hic est discipulus quem diligebat Iesus. Et sic nos debemus habere charitatem, ut nihil diligamus ultra deum. Matt. 10. Qui amat patrem vel matrem plus quam me, non est me dignus. Secundo in Ioanne puritas intellectualis: & sic nos, Psal. Quis ascendet in montem domini, &c. Et Matt. 5. Beati mundo corde, s. in affectu. Exemplum in caeco nato. Io. 9. qui dum lutum habuit super oculos, nihil vidit, sed postquam lauit oculos, clarificatus est visus. Sic nos lauare debemus affectum, tunc videbimus clarificationem dei. Etiam requiritur puritas in effectu. Psal. Secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. Alius sensus moralis: Tres discipuli viderunt claritatem. s. Petrus, Iacobus & Ioannes. Sic spiritualiter qui vult videre gloriam dei, oportet qd sit unus ex istis. Oportet autem eum esse Petrum. Petrus interpretatur agnoscens: & pertinet ad incipientes, qui debent se cognoscere quanta demeruerunt peccatis suis: ut quemadmodum peccauerunt, ita acriter poeniteant. Item aliqui sunt, qui tantummodo loquuntur de Deo, & non agunt opera deifica: & hoc non sufficit. Vnde Aug. Deum agnoscere, veraciter est deum diligere. Idem Aug. Deus creauit hominem rationalem, ut eum cognosceret, & cognoscendo diligeret. Vnde 1. Ioan. 2. Qui dicit se nosse deum & mandata eius non custodit, mendax est. Secundus fuit Iacobus qui

ENARRATIO XX.

72

qui interpretatur supplantans in quo denotantur proficientes, quia illi debent supplantare omnia vitia, & se ornare virtutibus, & hoc duobus modis, videlicet vitia euitando per fugam, secundo per resistentiam. Primo ut vitet originem peccatorum & occasionem peccati. Secundo per resistentiam in animo: ut si homo vexatur tribulationibus exterioribus, quod patienter illas homo sustineat, & asserat illud se meruisse peccatis, quia proficientes plus vexantur quam incipientes: quia diabolus nititur eos summo conatu impedire. Hoc figuratur Matth. 13. in tritico & zizania ubi dicitur qd venit diabolus & seminauit zizania in medio tritici, &c. Vnde nulla est virtus sine labore. Ideo proficientes significatur per Iacobum qui interpretatur supplantator: eo qd debent viriliter supplantare vitia. Tertius discipulus fuit Ioannes qui interpretatur dei gratia in quo significantur perfecti, qui semper debent esse in gratia dei: quia sicut Ioannes habuit specialem praerogatiua a Christo: sic adhuc & ipsi perfecti specialiter diliguntur a domino dilectione spirituali. Vnde Greg. Summum bonum in hac vita est, vita contemplatiua.

DOMINICA REMINISCERE,

ENARRATIO XXI.

DE EV. ANGELIO.

Miserere mei fili David, filia mea male a demonio vexatur: Matth. 15, & Marc. 7.

Quando paterfamilias habet incopositum & malum hospitium qui velit sibi nocere, & si propria virtute non valet eum expellere, tunc inuocat aduocatum & iudicem. Spiritualiter, & sic quilibet nostrum est paterfamilias domus conscientiae suae. Et si in illa malum habet hospitium, id est diabolum sibi nocere volentem, s. per peccata tunc debet inuocare iudicem viuorum & mortuorum, scilicet Christum. Et hoc facit ecclesia sancta in introitu missae, scilicet Reminiscere miserationum tuarum domine, &c. quae a seculo sunt, s. filios Israel eripiendo de manu Aegyptiorum. Et in collecta: Deus qui nos conspicis omni virtute destitutum, interius & exterius custodi. Et hoc hortatur Apostolus 1. Thess. 4. in epistola. ut familiam diaboli non dimittamus regnare in domo conscientiae, cum dicit: Haec est voluntas dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos a fornicatione: ut unusquisque vestrum studeat vas suum possidere in sanctificatione & honore. Non in passione desiderij, sicut gentes quae ignorant deum. Non enim vocauit nos in immunditiam, sed in sanctificationem. Et sic fecit haec

DOMINICA REMINISCERE,

mulier volens domum filiae suae mundare, non potuit demonē expellere. Idcirco inuocauit aduocatum & iudicē, dicens: *Miserere mei fili David*. Aliud thema: *Nō est bonum sumere panē filiorū, & mittere canibus ad manducandum*. Matt. 15. Plinius dicit qd semē coriandri hominibus est medicina & canib⁹ est mors. Spiritualiter sic verbū dei est semen. Esaiā 1. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset. Quod homini est cibus, quia pascit electos. Deut. 6. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore domini. Et medicina. Vnde Sapiē. 16. Sermo tuus sanat omnia. Sed canibus, i. reprobis est mors: quia verbum dei iudicabit reprobos dignos morte, & reprobi dicuntur canes. Sunt enim multi peccatores qui comparantur canibus. Primi detractores: nam sicut canis latrando & mordendo fugat aliquē de domo corporali: sic & tales peccatores expellunt verbū dei per detractionē. Eccles. 10. Si serpens mordeat in silentio, nihil eo minus habet qui occultē detrahit. Secūdi sunt auari: nam sicut canis quantūcūq; comedit semper famescit: & sic avarus. Eccle. 5. non impletur pecunia. Psal. 58. Famem patientur vt canes. Matt. 13. Falacia diuitiarū suffocat verbum & sine fructu efficitur. Tertij sunt luxuriosi: nam sicut caro canis immūda est: & sic luxuriosi. Ecclesiastici 21. Audiuit luxuriosus & displicebit ei, & proiciet illud post dorsum suum. Quarti sunt recidinatē. Prover. 26. Sicut canis qui reuertitur ad vomitū, & sic stultus reiterat stulticiam suam. Et talibus nō est bonum dare verbū dei propter immundiciā: tamen dignos se faciunt per poenitentiam, vt haec mulier. Ideo epistola prima Thess. 4. Haec est voluntas dei, sanctificatio vestra. In summa euangelij tria innuuntur. Primo huius mulieris deuota deprecatio, ibi: *Miserere mei*. Secundo à Christo despecta obiurgatio, ibi: *Non est bonū sumere panē filiorū, &c.* Tertio Christi pia exauditiō, ibi: *O mulier, &c.* De primo dicitur in illo tēpore, scū Christus docuit qd manducare illotis manibus non esset peccatū. Egressus Iesus, scilicet terra Genezareth relinquens obstinatos Iudaeos secessit in partes Tyri & Sidonis. Vnde Chrysostomus. In hoc fecit sicut bonus venator: qui dum in vno loco nō capit, in alium se transfert: & sic ipse dum in terra Iudaeorum per rete verbi dei capere non posset: in terrā gentiliū se transferebat. Vnde secūdum Remigium. Tyrus & Sidon fuerunt ciuitates gentilium: quia Tyrus metropolis Chanaanorū Sidon verō terminus eorum Chanaanorū ad partem Aquilonarem. Nam

ENARRATIO XXI.

73

Nam Iudaei non potuerunt totaliter expellere gentiles de terra sua. Item causam egressionis dicit Chrysostomus. Cū vidit quod escam verbi dei Iudaei abominabatur, corporalem suam praesentiam voluit eis retrahere transferens se ad gentiles. Sed diceret, tamen docuit discipulos. Matth. 10. In viam gentium ne abieritis. Respondet Chrysostomus. Non erat obnoxius praepcepto. Luc. 6. Dominus filius hominis est & sabbathi. Vel sic intelligitur ne abieritis, sed ad praedicandum. Et ergo Marci 7. dicitur: Occultabat seipsum. Et ergo inhibebat inuitationem, sed non receptionem si per se venirent: & sic recepit tres magos tanquā primitias gentiū. Sequitur: *Et ecce mulier chanaan, s. natione*. Notandum Chanaan filius fuit Cham filij Noë, qui patrem derisit. Vnde terra ista dicitur Chanaan: quia ipse primō eam inhabitauit. *A sinibus illius egressa*: audiuit qd Iesus fecerat miracula. Chrysostomus. Chanaanē expulsi de terra promissionis, ne peruerterent Iudaeos inuenti sunt prudentiores Iudaeis: quia Iudaei Christum expellebant: haec autem Chanaan egreditur vt eum suscipiat. Origenes: O mirares & noua cogitatio, mirabile negotium: Iudaei fugiunt, Chanaan sequitur, domestici derelinquunt, alienigenae appropinquant. Sed diceret, Cur non attulit filiam? Respondetur secūdum Chrysostomum. Egressa nō attulit filiam, sed fidem, cogitans intra se: Ad quē vado, omnia noui, absentia vider tanquā praesentia: omnipotens est. Igitur si voluerit poterit filiam meam sanare, quia vbique praesens est. Nec rogauit vt ad eam veniret vt regulus. Ioan. 4. dicens: Descende priusquam moriatur filius meus. Ratio Badae, quia solo verbo confidit salutem posse dare. Igitur eius praesentiam non requirit. *Clamabat dicens: Miserere mei domine fili David*. Glossa. Ista Chanaan confitetur Christum deum cū dicit, Domine: & hominē ibi, Fili David. Audiuit enim Christum promissum descendere de stirpe Davidis, quasi diceret: David in misericordia consecutus est regnum, & sic tua misericordia super omnia opera tua ergo miserere mei. David psallendo fugauit diaboli vexantē regem Saū, & sic in praedicatio in psalterio decē chordarū expellis daemonia. David dimissis ouiculis patris iuit & liberauit fratres in Israel de manu Goliath, & sic tu relictis novagintanouē ouibus patris tui, i. nouē choros angelorū venisti ouē erratē querere. *Et ecce filia mea*, etiā est ouicula errās & rapta à lupo, id est diabolo: ergo miserere mei, filia mea malē à damonio vexatur. Hic detegit vulnera medico & magnitudi-

Quadrage. Thef.

DOMINICA REMINISCERE.

nem morbi cum dicitur a demonio, & qualitatem cum dicitur vexatur male. Nota diabolus hominem vexare potest: se autem vincere non potest nisi volentem: ut patet per beatum Ambrosium in libro de beata vita, & habetur 1. Regum 1. ca. non est dicentem: Nemo nostrum tenetur ad culpam nisi propria voluntate se deflexerit: voluntarium militem sibi elegit Christus: voluntarium seruum sibi actionatur diabolus: neminem iugo seruitutis affligit possideri, nisi se ei prius peccatorum aere vendiderit. Nam licet ex permissione diuina habear potestatem in corpore: non tamen in animam, ut patet Iob primo & secundo. Similiter de sancto Antonio. Vnde triplices peccatores specialiter vexatur diabolus, scilicet superbos. Iob 41. Ipse est rex super omnes filios superbia. Apo. 9. Habebat super se regem angelum abyssi. Similiter avaros & luxuriosos. Vnde 1. Ioh. 2. Omne quod est in mundo aut est concupiscentia oculorum: aut est superbia vitæ. Clamabat miserere mei, quasi dicat: Non ex meis actibus seu iustitia sed de tua misericordia, qua carnem suscepisti, ego clamabo ad te. Orige. Ecce quanta huius mulieris fiducia: licet Cherubim in conspectu eius tremuit in cælo: hæc mulier non formidat cum in terra clamat: Miserere, quia misericordiam quæro: dolorem sustinui, quia filiam a demonio vexatam habeo. O noli spernere me peccatricem quia quid faciam nescio: quo fugiam ignoro. Nam tu solus consolator & adiutor in tribulatione. Ideoque obsecro, me aspice domine, me exaudi: vide diuturna vulnera mea: ipsa patitur & ego deficio. Non possum diu ab ea distedere, non habeo liuorem exterius, sed pugnatores interius. Quotidie vulnus meum crescit & opprobrium: nunc video curru eius aspersum: nunc manibus crines sparsi, spumas de ore fudi. Audio eius luctum. Nam hæc ipsa filia mea est demonis esca: non audeo tangere eam nec ei appropinquare. Ergo miserere mei, quasi diceret: O omnes qui fuerunt patres & matres considerate luctum quam flebilis mater ego sum. Subdit: Qui non respondit ei verbum. Origenes: Vide & mirum & inauditum negotium: hæc flebilis mater petit & obsecrat & lamentum suum producit in clamorem: & consolator omnium lugentium non respondit ei verbum: later fons vitæ, summus medicus occultat medicinam, quare? ut tempore suo daret. Et propterea non responderet: non propter indignationem, sed ut dicit Hieronymus, ut constantiam probaret & probatam manifestaret. Sed diceret, quare tacet pius medicus cum dicitur Psal. 9. Desiderium

ENARRATIO XXI.

74

desiderium pauperis exaudiuit dominus, ideo preparationem cordis eorum audiuit auris tua. Responderet Bartha: Facet non quod desipiat preces miserorum, sed ut perseuerantiam eorum demonstret. Secundo non respondet dicit Hieronymus, vel desiderium eius, scilicet Chanaanem magis accendat. Proverb. 13. Spes quæ differtur, affligit animam. Tertio ut ipsa discipulorum animos excitaret: atque ut iohannes exinde ad intercedendum pro ea plus moueretur: nobis in exemplum ut ad sanctos dei conuertamur iugiter eorum auxilium implorando. Iob 4. Ad aliquem sanctorum conuerrere. Bernardus. Si hic mortales existentes pro peccatoribus orauerunt: quanto magis nunc cum immortales sunt, quia beatitudo in patria charitatem non minuit sed augeret. Et accedentes discipuli rogauerunt eum dicentes. Hieronymus. Discipuli signari mysterij diuini & misericordia moti dixerunt: Domine dimitte eam, quam tenes non exaudiendo: quia clamat post nos, præ angustia quæ eam tenet puniendo: quia clamat post nos, affectu: quia compassi non audentes dicere: da ei gratiam. Et ex illo habetur quod Christus fuit in via. Sed Marcus dicit hoc factum esse in domo. Augustinus dicit, quod venit in domum in mentem rogatus & affectans, & non audebat loqui, sed Christus exiens domum, ipsa secuta clamauit post Christum & discipulos. Sequitur: Ipse respondens ait: Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel, id est ad Iudæos. Origenes. O domine quid est hoc verbum: quæ est ista excusatio. Numquid es homo factus ut aut vult angulum saluare plebis Iudaicæ: & integrum mundum relinques? videlicet Pontum, Asiam, Aegyptum, Cyliciam, Capadociam, & cæteras partes: & de Ierusalem tantum curas, nonne vides iniuriam patris tui in falsis simulachris? An non propheta vulgauerunt, scilicet Dauid. Psal. 2. Postula a me & dabo tibi gentes, &c. Ezechiel. 11. Egredietur virga de radice Iesse, & dominabitur omnibus gentibus. Et Iacob ipse erit expectatio gentium. Gene. 49. & Malach. 1. Ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus. Et Psal. 46. Omnes gentes plaudite manibus. Matth. 28. Ite & docete omnes gentes. Et nunc hæc misera gentilis rogatur & obsecratur pro filia: & tu dicis: Non sum missus nisi ad oues, &c. Venit Centurio rogas. dedit veniam & dixit: Veniam & curabo seruum tuum: paralyticum curasti, leprosus mundasti, mortuos suscitasti: & solam hanc mulierem miseram Chanaanem respicis deprecantem. Vnde Chrysostomus in homilia dicit: Ideo noluit eam exaudire in momento, ne Iu-

DOMINICA REMINISCERE.

dei occasione accepta diceret: Non credimus tibi, quia soluisti legē quā praecepit abstinere à Chananeis: & tu fabulasti cū eis. Ergo potest dicere Christus: O Iudaei, ecce teneo legē: hāc non sine causa clamat & obsecrat, & tamē nō exauditur: quia ad Iudaeos sum missus, ut dicitur Rom. 15. Dico Christū ministrum fuisse circūcisionis, id est Iudeorū. Subdit: *At illa venit*. s. propius: quia antea à Iōgē clamauit: & adorauit eum, s. ut deū creatorem cœli & terrae. Interius enim spiritu sancto didicerat. Dominū deū tuum adorabis. &c. Et adhuc nō desperauit, sed ait: *Domine adiuua me*. Ecce fidelis mater dolorē filiae computat quasi propriū. Origenes: Ecce prudētia foemina: nō à seductore: nō à falsis vastiūs postulabat auxiliū, ut quidam heu faciunt. Contra quos Leuit. 19. Nō declineris ad magos nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ne polluamini ab eis. Et ibidē 20. c. Anima quā de clinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cū eis, ponā faciē meā cōtra eā, & interficiā eā de medio populi sui. Sic mortuus est Saul propter iniquitates suas. 1. Paralip. 10. eo quod cōsuluit Pythoniā quā debebat suscitare Samuelem: ut haberetur. 1. Reg. 28. Psal. 59. In deo faciemus virtutē, & ipse ad nihilū deducet inimicos nostros. Et ergo hāc dixit: *Domine adiuua me*, quasi diceret: Tu es potens iuuare me. Sequitur: *Qui respondens ait*. Hic tūgitur secundū principale in quo ut dixi subiungitur à Christo despecta obiurgatio, dicens: *Von est bonum sumere panem filiorum*, id est euangeliū & miracula. Ecclē. 15. Cibabit illū dominus pane vitæ & intellectus. Et filij Iudei sunt, quia in culturam vnius dei nutriti. Esa. 1. Filios enutriui & exaltaui: ipsi autem spreuerūt me. Et mit. ut canibus ad manducand. m. Rabar. n. Gētiles propter idololatriā dicūtur canes. Sicut enim canes comedūt multa cadauera, sic Gētiles habuerūt pluralitatem deorum. Chryso. Ecce patiens mulier nec cōtradidere ausa est: nec doler de inimicorū laudibus: nec molestata est in proprio cōuitio. Nota gētiles ante conuersionē dicebantur canes, Primo ratione immūditiae. Secūdo ratione idololatriae. Tertiō ratione scititiae in sanctos. Apocal. 22. Foris canes & venefici, &c. Sed modō mutatio mirabilis: qui olim canes fuerunt: nūc Christiani & filij dei sunt. Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios dei fieri. Et qui filij dei fuerunt, nūc canes appellantur. Et etiam ex triplici proprietate canum quam ponit Auicēna in quarto cānone: Si homo comederet de felle canis ad quantitatem vnius lentis moritur. Sic Christus gustauit felle amaritudinis Iudeorū.

ENARRATIO XXI.

75

rum. Matth. 27. Dederunt ei vinum bibere felle mixtum. Ideo Psal. 20. Circūdederunt me canes multi. Deutero. 32. Fel draconū vinū eorum: & venenū aspidum insanabile. Secūdo secūdam Cassiodorū: Canes latrant contra hos quibus inuident. Et sic Iudaei contra Christum. Ioan. 18. Si non esset hic malefactor non tibi tradidissemus eum. Tertiō sic dicit Auicēna: Canes versū in rabiem proprios dominos non cognoscunt: & sic Iudei, Ioan. 19. Non habemus regem nisi Cæsarem. Deutero. 32. Oblitus es domine creatoris tui. Et sequitur: *At illa dixit: Etiam domine. Nam & catelli edunt de micis quae cadunt de mensa dominorum suorum*. Chryso. O mira patientia & humilitas. medicus dicit: non est bonum, ipsa confirmat utique. Ipse Iudaeos filios vocat, hāc dominos, quasi diceret: Tu me vocas canē, ego te dominū, tu mihi cōuitiariis, ego te glorifico. Et si sum canis, tunc tu dominus meus, quasi diceret: Canis fidelis est domino: & sic ego tibi, quia à te non recedam. Item canis si expellitur per vinum ostiū, per aliud intrat. Et sic ego quauis multoties repulsa, tamen adhuc cōfugio ad te. Si ergo sum canis, nutri me ut canē qui edūt de micis. Et sic praesta mihi minimā scintillā tuę gratiæ: nā panē filiorū nō merui: nec ad mensam tecū sedere digna sum. Dixi tertiō tūgitur pia exauditio, ibi, *Tunc respondens Iesus ait: O mulier magna est fides tua*. Reuera magnatimāior quā Archisynagogi. Matth. 9. qui dicit: Veni impone manū tuā super filiā meā & viuet. Hāc autē credidit Christum in absentia posse sanare filiā. Maior quā Martha. Ioan. 11. Domine si fuisses hic, frater meus nō fuisset mortuus. &c. O magna fides, nō vidit mortuos suscitatos, leprosos mūdatos, nec prophetas audiuit, nec scripturas legit. *Fiat tibi sicut vñ*, quasi diceret: Tua volūtas curat tuam filiā: esto medica, iuxta voluntatē tuā fiat tibi. Et in hoc verbo fiat, creauit deus cælum & terrā. O si volumus exaudiri, debemus habere proprietates eiūsde mulieris. Primo sicut ipsa egressa est de sinibus Chananeorū: sic & tu de cōsuetudine peccati. Gene. 12. Egrede de terra tua, id est desiderio terreno. Primo propter famem. Aggzi. 1. Comedistis & non estis saturati. Hierony. Voluptas carnalis non satiat: & habetur Luc. 15. de filio prodigo. Secūdo propter guerram. Et sic psal. 10. Qui diligit iniquitatē odit animā. Tob. 12. Qui faciūt iniquitatē hostes sunt animae suae. Et sic faciunt guerrā cū deo, quod est difficile. Act. 9. Durum est tibi constrastimulū calcitrare. Et sic etiā cum deo. Esa. 59. Iniquitates vestre diuiserunt

DOMINICA REMINISCERE.

inter vos & deū vestrum. Tertio propter crudelitatem domino-
rum, scilicet peccatorum. Ioā. 8. Qui facit peccatum, seruus est
peccati. Sic filij Israhel de Aegypto. Item etiam egredi debemus
de finibus, id est occasionibus peccati, scilicet vitando locum vt
patet Genē. 39. de Ioseph qui non intrauit commodum domi-
na. Dan. 13. Ecce ostia pomerij clausa. & c. Tempus etiam & per-
sonam. Genē. 19. Loth egressus de Sodomis. & c. Ecclesi. 1. cap.
Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Ecclesi. 9. Cum saluati-
ce ne asiduus esto. Item propriæ miseræ confessio filiam ve-
xatam liberat. Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniusticiā
meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Confite-
re quod Mamon te vexat, i. v. fura, & c. Alimodeus, i. luxuria. Pro-
uer. 28. Qui abscondit scelera sua nō dirigitur, qui autem con-
fessus fuerit ea, misericordiam cōsequetur. Et sic tu. Secundo
cōpassio filia. 2. ad Timo. 2. Si sustinebimus, congregabimur.
Mar. 5. Beati misericordes, quoniam, & c. Tertio magnitudo fi-
dei. Mar. 9. Omnia possibilia sunt credenti. Ad Hebr. 4. Ade-
mus cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiā cō-
sequamur. Quarto humilitas orationis. Ezech. 25. Oratio humi-
liantis se, nubes penetrabit. Quinto perseverantia: non semel
vel bis petere debemus, sed in omni tēpore. Ideo dicit Hiero.
Non incepisse sed perfecisse virtutis est. Et Isido. Tunc placent
deo nostra opera, quando quod incipimus implemus. Remig.
Non inchoantibus, sed perseverantibus primum attribuitur.
Moraliter, mulier est ratio superior siue synderesis, filia eius
est voluntas vel conscientia quæ vexatur à demonio per diuer-
sas tentationes. Rabanus: Si quis habet conscientiam alicuius
vitij sordē pollutam, habet filiam à demonio malē vexatam.
Vnde August. quærit quæ est maior pœna quam anima misera
potest pati in mūdo. Respōdet idē super Psal. Deus hostes refu-
giū & virtus. Inter omnes tribulationes & turbationes animæ
humana, nulla est maior pœna quam cōsciētia delictis plena.
Ibi sunt tribulationes & turbationes. Ratio Isido. lib. 2. de sum-
mo bono: quia vbicūq; homo abierit, reatus suæ cōsciētia illū
nō derelinquit. Omnia potest homo fugere præter cor suū, quia
seipso enim nō potest recedere. Grego. Quid prodest si omnes
homines te excusant, & sola cōsciētia accusat, quia iā habes in-
fernū in te. Sapi. 17. Timida nequitia dat testimoniū condēna-
tioni. Quid facies, vide exēplū in muliere Chanana: at ipsa enim
mox ad medicum cucurrit. Et sic etiam tu. Ecclesi. 5. Ne tardes
conuerti

ENARRATIO XX.

78

conuerti ad dominum: ne differas de die in diem vt faciunt pi-
gri, dicentes: Cras, nam crastina dies non est nostra, sed præsens.
Grego. Qui penitenti veniam spondit, diem crastinum non
promisit. Impedit diabolus hominem, sicut tigris venator
ponens speculum in via, sic diabolus obicit obstacula. Bernar.
Qui hodie nō aptus est: cras minus aptus erit. Secundo ipsa de
finibus illis egressa est, scilicet Tyri & Sydonis, id est à pecca-
tis carnalibus & spiritualibus, & à finibus, id est, circumstantiis
Genēs. trigēsimonono. sicut Loth de Sodomis. Et clamabat: Mi-
serere mei: quia filia. id est conscientia à demonio. id est à peccato
male vexatur: quia rationis lumen obnubilat, quia animæ pul-
chritudinem sordat, & conscientia integritatem vulnerat. Sed
diceret, quare mortale peccatum dicitur esse demonium? Re-
sponderetur primo propter grauitatem peccati: quia tanta gra-
uitatis est peccatum, vt spiritum omni aere leuiorem in plum-
bi vertit grauitatem. Psal. 37. Sicut onus graue grauata sunt su-
per me. Isa. 14. cap. Quomodo cecidisti de cœlo lucifer qui ma-
ne oriebaris? Secundo propter deformitatem, est enim tanta
deformitatis: quod conqueritur. Psal. 2. Abominabiles facti sunt
in iniquitatibus suis. Et Thren. 4. cap. Quomodo obscuratus est
aurū, mutatus est color optimus. Ergo dicere debemus cū mu-
liere præsentī: Miserere mei domine fili David. Necessariū est
peccatrici animæ cogitare de dei misericordia ne desperet. Nā
multa faciunt peccatorem desperare. Primum est peccatorum
magnitudo. Et sic desperauit Cain. Genēs. 4. Maior est iniqui-
tas mea quā vt veniam merear. Contra quem Bernardus ait:
Mentiris Cain, maior est dei misericordia quā quævis nostra
misericordia. Psal. 35. Misericordia tua magna est super me. Idem
Psal. 18. Emundabor à delicto maximo. Nunquid magnū est fi-
lium dei vulnerare vt fecit Longinus: & tamen sibi est dimis-
sum. Augustinus: Quid conuerso non ignoscitur, cum effusori
sanguinis ignoscatur? Bernardus: Misericordia dei est tam
magna, quod omnis nostra malitia est, sicut respectu totius ma-
ris vna gutta. Secundum est peccatorum multitudo. Prouerbio
rum 18. Peccator dum in profundum venerit peccatorum con-
tremuit. Et sic Iudas qui prius occidit patrem & matrem, & post
hoc Christum tradidit. Sed recordare misericordiæ dei quæ
multiplicior est. Psal. 32. Misericordia domini plena est terra.
Recordare illud Matth. 18. quod seruo nequam dimisit decem
millia talentorum. Recordare 2. Paralipomenum vltimo Ma-

DOMINICA REMINISCERE,

nalsis qui ait: Peccavi super numerum arenæ maris. Recordare Magdalenæ, de qua Gregor. Septem demonia habuit, id est vniuersis vitiis plena fuit. Attamen Luc. 7. dicitur: Dimissa sunt ei peccata multa. Tertium est peccatorum turpitudine, talis quod etiam homo plerumque verecundatur illa confiteri. De quibus ad Ephesios 4. Desperantes tradiderunt semetipsos in ignominiam impudicitia, & operationem immunditiae omnis. Nam quæ in occulto sunt turpe dicere est. Sed reminiscere misericordiae dei. Isa. 1. Si fuerint peccata vestra ut coccinum quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubea ut vermiculus, velut lana dealbabitur. Quartum est diuturnitas temporis quod homo diu iacuit in peccatis. Et sic Pharaon desperauit. Exodi 8. Sed contra hoc est misericordia dei quæ propterea est omni hora dimittere. Ezech. 18. In quacunque hora peccator ingemuerit, &c. Aug. Nec temporis diuturnitas, nec vitæ breuitas, nec criminis qualitas vel quantitas excludit à venia, si fuerit contritio perfecta & vera. Quintum est reiteratio peccatorum. Multi enim dum se videt recidiuare in peccatis, desperant cogitantes illud ad Hebr. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum celeste, & participes facti sunt spiritus sancti, &c. rursum renouari ad penitentiam. Sed contra hoc recordare illius misericordiae. Matt. 18. Non dico tibi septies, sed potius septuagies septies, id est toties quoties, &c. Exemplum, Iacobus de Viatriaco dicit: Quædam iuuenula occidit patrem & matrem ut patet in sermonibus de tempore, in sermone huius dominicæ. Ideo Glosa super Iosue 2. Paratus est deus ut saluet per clementiam quos non potest saluare per iustitiam.

DE EODEM, ENARRATIO XXII.

Miserere mei fili David. Matthæi 15. & Marci 7.

Cum omni tempore pater misericordiarum miserator & misericors dominus suam misericordiam paratus sit impendere: non est mirum quin ipso tempore quo misereri subito paratus est, & solet eius misericordia implorari: ipsi cuius misericordia plena est terra misericordiam petentibus misericordiae beneficium debeat impartiri. Isidorus: Gratia & misericordia dei donum est per quod bonæ voluntatis est exitus, imo non respicit quales ante vixerimus, sed quales circa finem vitæ erimus. Ille qui nos malos tolerat, non dubium est quin conuersis clementer ignoscat. Sed inter misericordiam eius implorantes tales inueniuntur, quibus non merito debeat denegare. Inter alia

ENARRATIO XXII.

77

alia autem quatuor genera nominum possumus assignare, qui dei misericordiam possint impetrare, videlicet deum timentes, peccata sua humiliter confitentes: de seipsis opera penitentiae iustitiam facientes: & misericordiam proximis impendentes. Primi sunt deum timentes. Psalm. 102. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se. Attende quod pater filium errantem castigat & corripit. Psalm. 88. Si iustitias meas prophanauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata: misericordiam autem meam non dispergam ab eo. Et Abhacuc 3. Cum iratus fueris, misericordiae memoreris. Bernard. O bone Iesu, sentio te iratum, spero te propitium, quia cum iratus fueris misericordiae recordaberis. Cunctis est hoc dicere: Hic vire, hic seca ut misericordia consequatur. Psalm. 102. Misericordia domini ab aeterno, & usque in aeternum super timentes eum. Sed tales qui sic timent deum non misericordia eius indigni sunt, sed in futuro filium cum patre & spiritu sancto videbunt. Ostendit semetipsum nobis filium sicut pollicitus est nobis, non tantum in forma serui, sed etiam in forma dei. Ostendit nobis patrem & filium, & spiritum sanctum, sine quorum visione nobis non sufficeret. Vnde Bernard. In veritate didici nil ita efficax esse ad misericordiam dei inueniendam, retinendam, & recuperandam: quam si omni tempore inueniaris non solum alta sapere, sed timere. Secundi sunt peccata sua humiliter confitentes. Prouer. 28. Qui abscondit scelera sua non dirigetur, scilicet ad dominum, ad quem dirigetur verus confitens. Psalm. 118. Confitebor tibi in direktionem cordis. Quod sit quando penitens illum solum attendit in confessione cui soli peccauit. Iob 31. Si abscondi quasi homo vulnus peccati mei. Cum enim peccatum sit sicut vulnus: vulnus peccati ostende coram medico, scilicet sacerdote, ut dicit Greg. Si medicum expectas, oportet ut vulnus detegas. Vulnere enim clausa plus cruciant, sed dum putredo quæ intra latet eicitur, dolor ad sanandum aperitur. Vnde dominus Luc. 15. Ite ostendite vos sacerdotibus. Vbi ostendit quod confessio debet esse accepta: tibi, Ite, aperta, ibi, ostendite, de peccatis propriis, ibi, vos, legitima, ibi sacerdotibus. Sequitur enim ibidem. Prouer. 28. Qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, scilicet peccata, misericordiam consequetur. Quantum autem misericordia dei valeat peccatoribus cum confitentur, ostendit Bernard. dicens: O res confusa, o res monstruosa, peccator desperans de dei misericordia, cum

DOMINICA REMINISCERE,

omnia peccata originalia & venialia & mortalia ab origine mundi commissa sunt, quasi una gutta aquæ contra pelagus totius maris. Ecce quanta meretur qui humiliter confitetur. Terrij sunt de se per penitentiam opera iustitiam facientes. Thob. 13. Facite iustitiam coram domino, credentes quod ipse faciet vobiscum misericordiam suam. Qualis autem sit iustitia quam facere debemus ut misericordiam consequamur, beatus Bernardus designat, dicens: Iustitia, est animi nobilitas vnicuique tribuens propriam dignitatem: sibi metipsi sanctimoniam, superiori reuerentiam, populo concordiam, inferiori disciplinam, misero compassionem, & inimicis patientiam. Et talibus ita iustitiam facientibus dominus misericordiam suam consolabiter ostendet. Vnde Aug. Felix homo cui dominus misericordiam suam ostendit: ipse est qui superbire non potest quicquid enim ipse habet ab illo habet qui est omne bonum nostrum: & cum viderit homo quod quicquid boni habet, non à se habere, sed à deo suo videt: quia totum quod in ipso laudatur de dei misericordia est, non de meritis suis, & videndo illa non superbi, superbiendo non extollit se, extollendo non cadit, non cadendo stat, stando inhaeret, inhaerendo manet, perfruitur, & laudatur in domino deo suo. Quomodo autem veram iustitiam facere debeamus dicit apostolus Rom. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati: ita nunc ea exhibete seruire iustitiæ in sanctificationem. Quarti sunt misericordiam proximis impeditores. Eccl. 4. In iudicando esto pupillis misericors ut pater: & sequitur: Et eris velut filius altissimi obediens & miserebitur tui. Glosa iure vicissitudinis. Qualem enim vis inuenire deum, talem te inueniat proximus. 2. Reg. 2. dixit David ad viros Iabes: Benedicti vos à domino qui fecistis misericordiam hanc cum domino meo Saul, & sepelivistis eum, & nunc quid retribuere vobis dominus misericordiam & veritatem. Mat. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Bernar. Beati illi qui in misericordia subveniunt misericors: quoniam ita rependitur eis, ut per misericordiam dei ab omni miseria liberentur. Quibus autem specialiter misericordia debeatur exhiberi beatus Ambro. ostendit, dicens: Gravis culpa est si fidelis egeat, & ei misericordiam non exhibeas. Nam & iusto misericordia debetur. Vbi verò non manifestatur persona, cognoscitur tamen tempus vbi gens largius se misericordia perfundere debet. Itē Ambro. Est etiam probata liberalitas ut si proximos sang

ENARRATIO XXII.

78

sanguinis tui egerē videas vel cognoscas, illis tuisque subuenias quibus plus est pudor deposcere sumptus ab aliis. Itē nota quod quatuor sunt genera hominum, qui dei misericordia meritis suis exigentibus non sunt digni, videlicet luxuriosi carnis immunditiam sectantes, avari & cupidi in misericordes apud proximos existentes. Superbi & elati de malis suis se iactantes, duri & indevoti penitere nolentes. Primi sunt luxuriosi carnis immunditiam sectantes. De quibus dicitur Iob 24. Oculi adulteri obsecrat caliginem, dicens: Non me videbit oculus & operiet vul tum suum: & perfodit in tenebris domos sicut in die condixerat sibi: & ignoraverit lucē, si subito apparuerit aurora arbitratum vmbra mortis. Et sequitur: Ad nimium calor transibit ab aquis nivis: & usque ad inferos peccatum illius, obliuiscatur eius misericordia, dulcedo illius vermes, & non sit sine recordatione. Et quod de luxurioso prædicta intelligatur, innuitur ubi dicitur: Dulcedo illius vermes. potest enim vermis nomine carnis vocari, qui luxurioso & cuilibet dedito carni dulcedo est. Et subdit gl. Ecce quam cæcus est qui vermē ornat. Vnde dicit Greg. De luxuria cecitas mentis, inconsideratio, incōstantia, precipitatio, amor suæ odii, affectus præsentis seculi, horror & desperatio futuri seculi generatur. Secundi sunt avari, cupidi, immisericores erga proximos existentes. Attende quod de operibus misericordiarum specialiter mentio fiet in iudicio, quando dicit iudex: Esuriui & non dedistis mihi manducare, &c. Et ideo Psal. 111. Iucundus homo qui misereatur & commodat, disponit sermones suos in iudicio. Et dicitur avaro: Iudiciū sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam. Quomodo immisericores sint avari. Aug. de verbis domini dicit: Inexplicabilis est sola avaritia divitiū: semper rapit & nunquam satiatur: nec deū timet, nec homines vereat, nec matrem patrem agnoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem seruat, viduam opprimit, pupillorum inuadit, liberos i servitutē reuocat, testimoniū falsū perfert, res defuncti mortui occupat. Non ipsi qui hoc faciunt moriuntur: & ideo omnes avari qui hoc faciunt in die iudicii nullam misericordiam consequentur. Et ideo Psal. 40. Beatus qui intelligit super egenū & pauperē in die mala liberabit eum dñs. Qui enim misericorditer miseretur pauperis beatus erit. Prouer. 22. Qui sequitur misericordiam, inueniet vitam, iustitiam & gloriam. Bern. Verē beatus qui intelligit super egenū & pauperē, & non super cupidū: sed super pauperē qui inuitē & verē accipit, & accipiens glorificat patrem suum, qui in

DOMIN. REMINISCERE.

celis est. Tertij sunt superbi de malis suis se iactantes quod pessimum est. Sed exiguo & humili conceditur misericordia. Sap. 6. Præ superbia eorum non est misertus totam gentē & excellētem in peccatis suis. Et glo. id est non est misertus: quia superbiunt in peccatis suis & contēnūt iudiciū dei. Et merito sicut dicit Iud. Sicut superbia est origo omnium vitiōrū: ita misericordia est origo omnium virtutū. Ipsa vero in peccatis prima: sed misericordia postrema. Quarti sunt duri & indeuoti de peccatis poenitere nolentes, quod satis patet Ezech. 9. vbi dicitur: Signa Tau, super frontes virorū gementiū & dolentiū, &c. Signū salutis poni præcipitur, scilicet quod habet similitudinem crucis, & significat poenitentiam. De hac cruce dicit August. quod vita Christi hominis si secundum euangelium viuit, crux & martyrium est. Qui autem hoc signum non habent sine misericordia puniri vidētur. Vnde sicut ibi dicitur: Signa Tau super frontes virorum gementiū & dolentiū, super cunctis abominatibus quæ sunt in medio eius, & sequitur: Transite per ciuitates sequentes eum & percutite: non parcat oculus vester neque misereamini senem & adolescentulum: virginem ac mulierē, interficite vsque ad interfectionem: omnem autē super quē videritis Tau non occidatis, & à sanctuario meo incipite. id est à sacerdotibus & electis meis qui seruitores domini esse debent, & qui ad custodiam sanctuarij sunt deputati. Et quod senē non excusat ratio senectutis: nec adolescentem ratio ætatis. Si tamen peruenerit ad annos discretionis: nec virginē ratio integritatis nec mulierem ratio sexus. Quia secundum Hiero. ibidem, per hoc datur intelligi, quod nullus peccatorum nisi in cruce & in signaculo Christi potest saluari, quia inquit. Omnes isti pereunt, si absque Christi signaculo se aliquid esse credunt.

DE EODEM ENARRATIO

VIGESIMATERTIA.

Sanata est filia eius ex illa hora. Matth. 15. & Marc. 7.

Sciendum pro doctrina. Per hanc mulierem debemus intelligere peccatorem. Et merito: quia initium peccati mulier. Eccl. 25. A muliere initium factū est peccati. Qui habet filiā vnicā infirmā, id est animā languentē in peccatis: & vexatā à demonio, id est peccato. Et multis modis sanatur infirmitas corporalis: sic & spiritualis. Primo sanatur quis sudore contritionis prauum humorem peccati expellēris. Nam volēs habere sudorem corporalem primo tegit se lecto, secundo ap-

ponit

ENARRATIO XXIII.

79

ponit se igni. Et sic tu age spiritualiter vt possis habere sudorem contritionis: tege te lecto mortis. Eccl. 41. cap. O mors quā amara est memoria tua, & Eccl. 7. cap. Memorare nouissimā tuā & in æternum non peccabis, quali dicar dolebis cum vera contritione. Secundo appone te igni, id est recordare iudicij & æternæ dānationis in meditatione. Vnde Psal. 38. In meditatione mea ardescit ignis. Ex quo causatur sudor contritionis lachrymarum. Quid est lachryma contritionis, nisi quidam sudor contritionis quo repellitur ægrotudo mētis & sanatur? Vnde Psal. 146. Qui sanat cōtritos corde, &c. Ex hoc sudore lachrymarū sanatus est Ezechias rex, 4. Reg. 20. Cui ægrotati ad mortem nuntiatum est qd disponeret domui suæ, quia moreretur. qui conuertit faciē suā ad parietem & fleuit amarē: sed per Isaiā missum à domino reuocata est nuntiatio dicens: Vidi lachrymā tuā & sanauī te. Et spiritualiter per Ezechia intelligitur quilibet peccator qui est rex operū suorum. Si infirmatur in peccato: debet se conuerrere ad parietem, id est ad recordationē peccatorum quæ diuidunt peccatorem à deo, vt paries vicinos se gregat. Vnde Esai. 59. Iniquitates vestras diuiserunt inter vos & deum &c. Et postquam conuerterit se ad parietem, id est recordatur peccatorū suorum debet flere, & sic sanabitur. Et sic sanata est Maria Magdalena quæ vexabatur à septem demonibus, vbi per lachrymas quibus lauit domini pedes sanata est, Luca septimo. Secundo sanatur quis corporaliter minutione vbi emittitur malus sanguis. Et sic si vis sanari spiritualiter debes emittere in confessione malum sanguinē, id est peccatum. Vnde Psal. 50. Libera me de sanguinibus. Glosa, id est de peccatis. Vnde sicut malus sanguis corrumpit corpus: & sic peccatum corrumpit animā. Vena autem per quā debet exire iste sanguis peccati, est os poenitēris. Prover. 10. Vena vite est os iusti. nam per os tanquam per venā debet emitti sanguis peccati. Sed heu aliqui emittūt bonū sanguinē, & malū abscondunt, hoc est quod se excusant in cōfessione, sicut phariseus, Luca 18. Ieiuno bis in sabbatho, &c. Nō sum sicut ceteri hominū. Tales nō sanantur: sed debilitantur. Nam iste descendit in domum suā iniustificatus. Sed aliqui nimis diu tardant cum minutione, & sic diuersas incurrūt infirmitates. Et sic spiritualiter est cum confessione. Vnde Greg. Peccatum quod per poenitentiam non abluatur mox suo pondere ad aliud trahit. Vnde cum infirmitas obtrahitur, tūc sanitas protrahitur. Proverb. 28.

Qui

DOMIN. REMINISCERE.

Qui abscondit scelera sua non dirigitur: sed qui confessus fuerit & reliquerit ea misericordiam consequetur, ut dicit David Psal. 31. In iustitiam meam abscondi, &c. Dixi confitebor aduersum me in iustitiam meam domino &c. Tertio sanatur quis per dietam ieiunij. Eccle. 37. In multis escis erit infirmitas, &c. Et qui abstinens est adjiciet vitam. Vnde regula medicinalis: Abstinencia est optima medicina. Nam volens expugnare castrum facit hoc per famem, & sic tu. Castrum enim repletum cibariis difficile expugnatur. Et sic anima repleta peccatis difficile curatur. Eccl. 37. Propter crapulam multi perierunt. Ad hoc sonat illud prouerbium. Asinus repletus cupit choream. 1. Corin. 10. Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinere. Quarto sanatur quis per incisionem, ut in membris corruptis quae alia ieiunant. Et sic a prauo consortio. Psal. 17. Cum sancto sanctus eris, &c. Figuratur Marc. 7. in surdo & muto qui eiectus de turba de domo, eam sanauit. Prouerb. 1. Prohibe pedem tuum a semitis impiorum. Quinto sanatur quis per combustionem ferri, id est verbi dei. Psal. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer, &c. Hierem. 33. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis ardens? Sapient. 16. cap. Non herba neque malagma, sed sermo tuus domine sanat omnia. Prouerb. 4. Filij auisculta sermones meos, &c. Vita enim est inuenientibus ea &c. vniuersae carni sanitas. Psal. 16. Misit verbum suum & sanauit eos &c.

DE EODEM, ENARRATIO

VIGESIMA QUARTA.

Dimitte eam quia clamasti post nos, Matth. 15.

Clamor orationis optimus est nuntius ad aures dei, Psal. 17. Clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius. Voces valentiores apud serenissimas aures dei faciunt non verba nostra, sed desideria. Sunt autem quatuor quae faciunt hominem clamare, aqua, ignis, gladius, bestia. Sic & nos clamare debemus propter aquam & tempestatem spirituales, propter ignem aeternalem, propter gladium iudiciale, propter bestiam infernalem, scilicet diabolum. De primo Ionae 1. Mare ibat & intumescere super eos, & clamauerunt ad deum, & dixerunt: Quasumus domine ne pereamus in anima viri istius, & cetera. Quid est fluxus praesentis miseriae, nisi mare vel aqua, ubi tempestatibus tentationum & tribulationum anima periclitatur, imo pec-

ENARRATIO XXIII.

80

peccando submergitur. Ideo in orationibus sic clamandum est quasi homo iam submergi timeret. sicut de Petro dicitur Matth. 14. Cum cepisset mergi clamauit dicens: Domine saluum me fac. Et Matthaei octauo. ca. Domine salua nos, perimus. Vltimum dictum est: Qui nescit orare, ascenda mare. Et certe periculosius mare est in quo anima, quam in quo corpus submergitur. Et ideo magis clamandum est. Psal. 68. Veni in altitudinem maris: & tempestas dimerit me, laboraui clamans raucae, fractae sunt fauces meae. Vnde dicit Aug. Ut liberemur, clamemus ne forte in pressuris consentiamus iniquitati, & irreuerabiliter absorbeamur. De secundo Ioelis primo cap. Ad te domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis. Speciosa deserti, id est huius mundi sunt nobilitas, potentia, gloria, iuuentus, pulchritudo & huiusmodi. O quot nobiles & potentes & gulosos & iuvenes & pulchras mulieres & viros iam comedit ignis inferni per duo vel tria, vel quatuor, vel quinque vel sex millia annorum. Et non solum tales, imo omnia ligna regionis, id est quoslibet alios peccatores. Deut. 32. Ignis succensus est in furore meo & ardebit usque ad inferni nouissima. Ideo clamandum est in oratione. Vnde versus apud Catonem: Tum tua res agitur, paries cum proximus ardet. Iam enim si proximus paries, scilicet mater, vel vxor, vel pater, vel mater, vel frater, vel soror, vel alius proximus tuus forte per annum, vel per quatuor triginta vel quadraginta annos non times, nonne clamas, & forte pro eiusdem bonis ardet pater tuus quem tu habes, & pro eiusdem tu cum eo ardebis, Nonne clamas? Flamma vero succendens ligna est illa de qua Lucae 16. Crucior in hac flamma. Clama miser peccator & aquam lachrymarum fundas, ut ignem non solum gehennae sed & culpae tibi extinguas. Isid. Dei seruienti quotiens aliquo tangitur vitio toties ad orationem se fult: quia frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit. De tertio dicit Ezech. 21. Iste exacutus est gladius, & iste limatus est, in manu interficientis Christi. Clama & vlula fili hominis, &c. Iste gladius est sententia damnationis quae non solum acutus, sed exacutus est, ut per ipsum non solum corpus, sed etiam anima feriat: limatus & splendens est, ut ab omnibus videatur. In manu interficientis est, ut promptus habeatur. Deut. 32. Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam. Promptus enim est, non solum in

DOMINICA REMINISCERE,

in iudicio, sed etiā in morte peccatoris. Vnde omni hora timendus est. Ideo in oratione clamandum est, ac si iam gladio perfodi deberes. Hier. 26. Vlulate pastores & clamate & aspergite vos cineres: quia cōpleti sunt dies vt interficiamini. Clamate in cinere futuros vos cineres considerātes. Hoc etiam dicitur Ionæ 3. q. rex Ninive sedit in cinere & homines & iumenta nihil gustantes farris operiebātur, vt clamarent ad dominum in fortitudine. De quarto Psal. 56. Clamabo ad dominiū altissimi qui bene fecit mihi, &c. Et sequitur ibidem: Et eripuit animā meā de medio catulorū & leonum, &c. O si te iam leo vel vrsus vel lupo, vel serpens inuaderet quomodo clamares: quātō magis clamādum est, contra diabolū leone fortiorē. 1. Pet. 5. Tanquā leo rugiens circūiit, quārens quē deuoret. Necessarius autē est clamor orationis cōtra diabolū. Ideo Chrysost. Oratio iugis infirmitas est hostis: ipse cōtra se tela ministrat qui hostem precum instantia non fatigat. Vnde & Thobias clamauit cū inuaderet piscis, id est diabolus vt dicitur Thob. 6. Expauescēs Thobias clamauit voce magna, dicens: Domine inuadit me piscis. Si clamat quem piscis iste inuadit, id est diabolus tentando: multō magis clament qui in ventre huius piscis sunt malē, scilicet viuendo. Ionæ 2. Clamaui ad deum de tribulatione mea, & exaudiuit me de ventre inferni: clamaui & exaudisti vocem meā.

DE EODEM ENARRATIO XXV.

Dimitte eam, quia clamat post nos. Matth. 15.

ECCE mulier ista multum clamando multos mouit: ad intercedendum. Nos quoq; orando multum clamabimus, si multitudinē impedimentorū, inimicorum, intercessorum, necessariorum cōsideramus. Clamare ergo debemus vt impedimenta deponamus: vt inimicos confundamus: vt intercessores moueamus: vt necessaria obineamus. De primo habetur Luc. 18. Qui praeibat increpabant eum vt tacerent, &c. Turbae increpantes sunt cogitationes & phantasiae orationes impediētes. Magis autem impedit clamorē orationis elongatio clamātis. Tantō autem homo à deo longius, quātō in vitiis profundius. Et ideo in persona profundi peccatoris ait. Ps. 58. Infixus sum in limo, & nō est substantia: laboraui clamans, &c. Aug. debet vnusquisq; nostrum videre in quo profundo sit de quo clamat ad dominiū. Clamaui enim de profundo Ionas in ventre ceti. Melius est nunc pœnitēdo clamare de profundo peccati salubriter.

ENARRATIO XXV.

31

briter. Psal. 129. De profundis clamaui ad te domine &c. quān de profundo inferni inutiliter: sicut diues in inferno sepultus. Lucae 16. clamans dixit, Pater Abraham mitte Lazarum &c. De secundo dicitur. 1. Machab. 4. Ne timueritis multitudinem eorum ne fortē formidetis, vsque clamemus in cœlum & miserebitur nostri dominus, &c. Et valde clamādū est, propter tentationis impetum & formidinem, & propter tentantiū multitudinem. Non enim habes tot capillos in capite, quot anima inimicos. Vnde. Psal. Laboraui clamans rauce, &c. vsque quo multiplicati sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis? Si enim legio demonum vorauit vnum hominem corporaliter sicut dicitur Lucae 8. quid ergo erit animae quam plures psequuntur? Clamore ergo orationis fugandi sunt. Legitur enim Iudic. 7. quod per rurbas sonātes & per fractas lagenas hostes fugabantur. In cōfractione lagenarū datur intelligi mortificatio corporū. In tubis verō orationes significatur. Tuba enim in vno sine statum recipit, & in alio sonum reddit: sic & orationis status sit in mūdo: sed sonus auditur in cœlis. Greg. Magna virtus orationis quae effusa in terris in cœlo operatur. Sic ergo oratione & mortificatione cōfunditur diabolus. Mat. 17. Hoc genus nō eiicitur nisi per orationem & ieiunium. De tertio dicitur q. Chanara tam diu clamauit donec apostolos intercessores habuit. Hoc etiam figuratum est Hester. 4. vbi dicitur q. scindens Mardocheus vestimenta sua indutus est sacco spargens cinerem capiti: & in platea medix ciuitatis voce magna clamauit: & hoc eiulatu vsque ad fores palatii venit: sic nostra vestis veteris consuetudinis debet scindi: & post hoc sacco pœnitentiæ nos debemus indui, & cinere memorix mortis mēte spargi. Eccle. 15. In medio ecclesiae aperuit os eius, &c. vsque ad fores palatii cœlestis regni. Tantū debet clamare anima tua: vt angeli, virgines, martyres, apostoli audiant, & etiam domino dicant: Dimitte eam quia clamat post nos. Et fortē secūda Hester, id est Maria mouebitur ad intercedendum si audit clamorem tuum. Bernard. Mariam cogita, Mariam inuoca, non recedat ab ore tuo, non recedat à corde tuo: & vt impetres orationis suffragium, non deferas conuersationis exemplum. De quarto nota, quod clamare debemus sicut mendicus de subuentione. Psal. 33. Iste pauper clamauit ad dominum: & de omnibus tribulationibus saluauit eum. Et Psal. 9. Non est oblitus clamorem pauperum. Et sicut infirmus pro sanatione.

Quadrag. Thef.

L

DOMIN. REMINISCERE.

Psal. 29. Domine deus clamaui ad te & sanasti me. Sicut cretus pro illuminari. Luc. 18. Cecus autem multo magis clamauit: Fili David! miserere mei. Et sicut daemoneus pro liberatione: sic haec Chanaan clamaui. Et sicut tribulatus pro consolatione. Psal. 106. Clamauerunt ad dominum cum tribularentur, & de necessitatibus cornu eruit eos. Et sicut moriturus pro euasione. Dan. 13. Exclamauit voce magna Susanna & dixit: Domine deus aeterna, &c. Clama ergo miser peccator pro tantis necessitatibus ad deum. Sed certe sicut lingua serpentis sibilare solet, clamare autem non potest lingua venenata orationis non clamor orantis sed sibilus serpentis apud deum. Hieron. Nescio qua conscientia ea lingua quis deum rogat, qua meretur aut maledicere aut detrahere labia, scilicet sancta tantum exaudit deus.

DEEODEM ENARRATIO XXVI.

DE EPISTOLA.

Hac est voluntas dei, sanctificatio vestra. Scribitur primo ad Thesal. quarto.

Crudelis hostis capta ciuitate vi ipsam destruit & omnes munitiones ipsius ne amplius resistere valeat. Spiritualiter. Diabolus est crudelissimus hostis, nam si contra animam potest habere victoriam ad illum intrans omnes virtutes succipit & exterminat muros, id est sensus & cogitationes ut bruta infernaliam ingredi & egredi valeant, & ibidem pascantur. Figuratur. 4. Reg. 25. ubi legitur: Nabuzar dan princeps exercitus Babilynis vi obrenta Hierusalem expoliavit templum, & abstulit inde candelabrum luminis altare aureum, mensam propositionis coronam faciei, vasa templi, & vasa incensi, & vasa sacrificii, & vestes sacerdotales. Et postmodum omni spurcitia templum repleuit. Spiritualiter. sic diabolus vincens animam intrat templi cordis, & primo extinguit candelabrum luminis, id est excarnat iudiciu rationis. Secundo subtrahit altare aureum, id est charitatem. Tertio mensam propositionis euertit: per qua verba dei & praedicationes designantur: quia verbum dei spiritualis cibus est anime. Quarto remouet coronam faciei templi, id est auferit verecundiam peccandi. Quinto destruit vasa incensi, id est deuotas orationes. Sexto vastat vasa sacrificii, id est pervertit cor & oculos, ne ibi videatur lachrymarum contritio per quam deo fit sacrificium acceptum. Vltimo lacerat vestem sacerdotalem, id est vestem innocentiae per prauam voluntatem. His igitur expoliatus homo qui prius erat templum dei efficitur stabulum brutorum, id est demonum & omnium viti-
rum

ENARRATIO XXVI.

82

rum. Vnde Aug. in soliloquiis: Ipsi, inquit, videtes me sine te desperarunt me: dimiserunt sibi vestimenta mea quibus honoraueras me: fecerunt sibi viam per me, sub pedibus suis coeculeauerunt me, & poluerunt templum sanctum tuum, scilicet per prauam voluntatem. Cui resistere debemus & implere voluntatem dei: de qua dicit thema, *Hac est voluntas dei, sanctificatio vestra*. In summa epistola duo innuuntur. Primo docet nos tenere veritatis viam, *Rogamus*. Secundo docet nos habere mentis mundiciam. De primo dicitur: *Frates rogamus & obsecramus vos*. Apostolus scripsit illam epistolam Thessalonicensibus: & Thessalonica erat ciuitas metropolis in Macedonia quae est quaedam pars Graeciae. Et apostolus multum laborauit cum sociis suis ad conversionem eorum, scilicet cum Siluano & Timotheo. Ideo hortatur ne falsos apostolos suscipiant in domino Iesu per amorem eius: *ut quemadmodum accepistis a nobis, scilicet verbo & exemplo, quomodo oporteat vos ambulare*: scilicet in via morum, & viuere spiritualiter: & placere deo, scilicet per bona opera. De quo dicit magister in glo. Ille deo placet qui fidem rectam quam habet, executione virtutum & perfecta operationis decorat. *Sic & ambuletis & abundetis magis*, id est magis ac magis crescat in bonis operibus: quia secundum Greg. In via dei non progredi est regredi. Vnde B. Aug. dicit: Summa perfectio Christianae religionis est, ut quantumque homo in hac vita proficiat semper deficere se putet. Cuius causam assignat Leo papa, dicens: Nam qui aestimat se ad hoc peruenisse quod cupit, non quaesita reperit: sed in acquisitione deficit. Ex hoc patet error illorum qui dicunt, quod homo in praesenti vita potest tantum culmen perfectionis attingere quod amplius in gratia & charitate proficere non potest, quod reprobat in clementina de Haer. ca. ad nostrum. Sed diceret, an progredi sit homini necessarium ad salutem? Respondetur quod non, quia tunc multi homines non saluarentur qui semper in vno statu sunt bonae consuetudinis: puta qui in eisdem orationis & eleemosynis vitam continuant. Sed continuus profectus necessarius est homini quantum ad desiderium, non autem quantum ad opera exteriora. Quod sic patet: Quilibet enim in hac vita quantumcumque sanctus dicere debet cum propheta, *Nunc cepi*. Luc. 17. Si feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite serui inutiles sumus. Greg. Haec perfectorum summa est iustitia ut se nunquam perfectos credant, ne ibi diffidendi incidant in periculum, ubi proficendi deponant appetitum. Ideo abundetis magis, scilicet in desiderio, non autem oportet in operis

DOMIN. REMINISCERE.

exercitio. Subdit: *Scitis enim quæ præcepta dederim vobis.* Hugo: Si deficiant vires ad opus, attamen voluntatē & affectū adhibeamus. In summa epistolæ duo innuuntur. Primo docet nos habere mētis munditiā, ibi: *Hec est voluntas dei sanctificatio vestra.* Secundo prohibet tria vitia, ibi: *ut abstineatis à fornicatione.* &c. De primo dicit: *Hec est voluntas dei sanctificatio vestra, id est munditia.* Leui. 11. Sancti estote, id est mundi: quoniam ego sanctus sum. Psal. 100. Ambulās in via immaculata hic mihi ministrabit. Quod autem non vult immundos in ministerio suo habere, patet in Oza. 2. Regū. 6. qui cū tenere vellet arcam domini dum declinaret de curru cecidit & expiravit, dicunt Iudæi quia ea nocte cū vxore sua dormierat: Idcirco opus est habere conscientia mundam. Nam dicitur Ecclesi. 10. Sicut princeps populi, sic etiā ministri eius. Sed princeps noster candor est lucis æternæ, idcirco voluntas eius requirit in nobis sanctitatē. Nam anima nostra est templū dei: & nisi templū istud mūdum sit, dominus in eo nō habitat. 1. ad Corint. 3. Nescitis quia templum dei estis vos, & spiritus sanctus habitat in vobis. Si quis autē templum dei violauerit, disperdet illum dominus. Bernar. Balsam corpore subito peccatis. Sciendū tamen quod conscientia nostra mundare debemus tribus modis. Primo per verbū dei Ioā. 15. Iā vos mundi estis propter sermonē meum quē locutus sum vobis. Et ideo sacra scriptura significatur per labrum, de quo Exod. 38. quod habebat specula exterius, in quibus qui intrabant in tabernaculum immunditiā suam videre poterant, & intus aquam qua lauabantur. Ideo Ioā. 17. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sape enim contingit quod peccator audiat vnum verbum in sermone de quo tantam capit contritionem, quod si haberet mille peccata mortalia dominus dimitteret sibi omnia. Exemplum legitur: Paulus primus heremita vidit homines intrantes ecclesiā: inter quos vidit vñ nigrū & tenebrosū sicut carbo, & demones ducebant eum cathenatū & vinctū gaudentes, & saltantes, & angeli sequebantur tristes & flētes. Cūq; daret se ad orationē & fieret pro eo quod viderat: surgens ab oratione vidit eū clarū & pulchrū & solutū, & angelos circa eū latantes & demones remotos, confusos & flētes. Et reuelatum est ei ab angelo quod ille peccator verbo dei in ecclesia audito contritus est, & per consequens mundatus ab omni peccato. Secundo mūdatur per confessionē. Vnde 1. Ioā. primo,

ENARRATIO XXVI.

89

primo, Si confiteamur peccata nostra fidelis est, & iustus vt remittat nobis ea: & emundet nos ab omni iniquitate. & sic per confessionem peccati expellitur diabolus iuxta illud Lucæ 11. Cū fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet: si autē fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, &c. Quod figuratur. 1. Macab. 4. Iudas mandauit templū à gentibus inquinatū. Spiritually, Iudas confitēs interpretatur. Nam vbi frequens cōfessio, ibi decor & pulchritudo. Tercio mundatur per eleemosynarum largitionem. Luc. 11. Date eleemosynā, & omnia munda vobis erunt. Et August. Misericordiæ medicina tollit peccata maxima. Exemplum in Petro Telonario, require in Vitis patrum. Itē sciendū præter hanc voluntatē adhuc multiplex est voluntas dei. Prima est, vt à peccato conuertamur. Ezech. 18. Nunquid voluntatis meæ est mors impij dicit dominus, non sed magis vt conuertatur & viuat: quasi diceret: Nolo mortē peccatoris, sed volo magis vt conuertatur & viuat. August. Erubescat humana pigritia, plus vult ille misereri quam nos à miseria liberari. Ergo deus peccata hominū dissimulat propter penitentia. Quia volūtas est, vt peccator conuertatur & viuat, & ideo expectat. Vnde Greg. Quisq; viuit & delinquit, idcirco miseratio diuina eū tollerat vt ab iniquitate se cōpescat. Vnde Bernard. Miseratio tua domine quo poterit explicari sermone, q̄ benignus, q̄ liberalis: q̄ grauitus fuerit, ego peccabā & tu dissimulabas: ego à sceleribus nō cōtinebā, & tu à verberibus continebas: ego prolōgaui multo tempore iniquitatē, & tu domine prolongabas tuā pietatē. Secūda voluntas dei est, vt in bono proficiamus. Vnde August. dicit: Summa perfectio Christianæ religionis est, vt quātū homo in hac proficiat: tantum se deficere putare debeat. Et ratio huius est: quia status præsentis vitæ est, quæ clā via qua ad patrē pergitur: vt dicit Greg. sed via nunquā perficitur nisi a deo termino. Hinc est quod totus terminus præsentis vitæ debet esse in proficiendo & non deficiendo. Ad quod hortamur, 1. Petr. 2. Sic est voluntas dei vt benefacientes sitis, id est vt bona opera faciatis. Illa enim duo sibi inuicem cōcomitari debent, scilicet vt malū relinquamus & bonū faciamus. Vnde psal. 36. Declina à malo, & fac bonū. Et Esai. 1. Quiescite peruerse agere, & discite benefacere. Quia nō sufficit ad vitā æternā vt malū relinquamus, nisi etiā bonū faciamus, vt patet de seruo inutili Matt. 25. cui dictū est: Inutile seruum eicere in tenebras exteriores, &c.

DOMIN. REMINISCERE.

Tertia voluntas dei est vt misericordes simus. Mat. 9. Misericordiam volo & nō sacrificium. Ponet. 31. Facere misericordiam & iudicium magis placet deo quā sacrificium. Et si homo nō haberet in eleemosynarū largitione sufficeret in proximorū compāssione, vt Iob: qui cū omnia sua perdidit, & nō haberet vnde pauperib⁹ subueniret, cōpariebatur eis & flebat Iob 30. Flebam quondā super eo, qui afflictus erat & compatiēbatur anima mea pauperi. Ideo commendauit eum dominus dicēs Iob primo: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra. Grego. Plus est compāssio quā datum. Nūquā enim qui verē compatiatur, quod necessarium est proximo negat. Qui enim de corde cōpatitur pauperi, de seipso dat non de suis bonis. Greg. Exteriora largiens rem extra seipsum prabet: qui autē solum ex cōpāssione prabet proximo suo, aliquid de seipso dat. Quarta voluntas dei est vt in bonis operibus perseueremus. Ioānis 16. Hec est voluntas eius qui milit in patris, vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo. Sola perseuerantia facit vt homo non tardat. Vnde Mat. 10. Qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit. Isidorus: Tunc placent deo opera nostra, quādo bonum quod inchoamus sine perseueranti implemus. Item sciendū qui impleuerit istas voluntates domini multas recipiet utilitates. Prima utilitas: quia amicus dei efficitur. Seneca: Idem velle idem nolle, vera amicitia est. Secunda in suis orationibus ex auditur. Ioan. 9. Si quis dei cultor est & voluntatem eius facit, hunc deus exaudit. Sicut patet in apostolis & aliis sanctis. Ideo 2. Machab. 1. Det vobis cor omnibus vt colatis eum, & faciatis eius voluntatem. Et statim sequitur: Exaudiet orationes vestras & reconcilietur vobis: nec vos deferret in tēpore malo. Si ergo fecerimus eius voluntatem nos ad eū cōuertēdo: ipse exaudiet nostras orationes culpā remittēdo sicut patet in filio. p. dīgo. Luc. 15. q. reuersus ad patrē rogauit vt reciperet eū in filiū. Ideo 1. Ioā. 5. Quodeūq; petieritis secūdu eius voluntatē exaudiet vos. Et Greg. Quid mirū si postulantes tardē exaudimur, qui p. x. cipiēte dñm audimus tardē aut nullo modo. Tertia utilitas, in pace eius cōformatur. Luc. 2. ca. In terra pax hominibus bonae voluntatis. Nā qui nō cōformatur voluntatē suā voluntati dei: pacē perfectā nō habet. Iob 9. Quis resistit ei & pacē habuit? quasi diceret, nullus. Sed qui omnia vult quae deus vult, pacē habere potest. Sicut enim deus omnia quaecūq; voluit fecit: sic quasi omnia sūt quae talis vult: vt legitur in exemplo secun-

ENARRATIO. XXVL.

84

Secūdu qd quidā respondit quibusdā admirātib⁹ de fertilitate agrorum & vinearū suarū. Non mirū, inquit, cū semper habeam tale tēpus quale volo. Et cū miraretur super eius response & quæreretur vtrum verū haberet alterius modi tēpus, q. alij homines. respondit: Nunquā volo tēpus aliud esse nisi quale deus vult: & tale necessariū est. Quarta est remuneratio ad suā voluntatem. Dicit enim deus seruientibus sibi: Si serueris mihi ad meam voluntatem remunerabo tibi ad tuā voluntatē. Matt. 7. ca. Non omnis qui dicit mihi domine domine, &c. sed qui facit voluntatē patris mei, &c. Psal. 72. Tenuisti manū dexteram meā & in voluntate tua deduxisti me: & cū gloria suscepisti me. Ille vero qui vult facere voluntatem suā sibi ipsi seruire videtur. Nos ergo à deo mercedem requirit, sed à seipso. Vnde Osee 10. Confusio Effraim capiet: & confundetur Israël in voluntate sua. Dixi secundo prohibet tria vitia. Primo luxuriam, dicens: *Abstineat⁹ vos a fornicatione.* Quod potest intelligi de carnali vel spiritali fornicatione. Fornicatio spiritalis est omne peccatum mortale. August. Omnis anima autē est Christi spōsa aut diaboli adultera: v. anima quae sponsum legitimū & speciosum forma prae aliis hominū nobilissimū & ditissimū reliquit pro adultero leproso vilissimo, turpissimo & pauperrimo diabolo. Sed fornicatione carnale etiā prohibet: cū subdit: *nūsq; custodiāt⁹ vos suū passidē in sanctificatione.* i. in macerationem, ita q. non lasciuat. Pro quo sciēdū, duobus modis homo maculatur luxuria vitio. Primo circa vsum illicitū sicut est in fornicatione. Secūdo circa immoderatū vel inordinatū vsum licitū, sicut est in propria vxore. Et idcirco primo prohibet fornicationē cū dicit: *Abstineat⁹ vos a fornicatione.* Fornicatio est omnis vsum carnalis commixtionis praeter legitimū cōcubitū. Vnde fornicari est foras nidum, cadere. Nidus cōiugatorū est matrimoniū, à quo mox vt cadit homo, denoratur à diabolo. Vnde Prouer. 27. Sicut quis transgrediens de nido suo sic vir qui reliquit locū suū. Vitanda autē est fornicatio propter tria. Primo propter luctū diaboli. Secūdo propter contemptū dei. Tercio propter immunditiā suā in nullo peccato tantum lucratur diabolus & proptā vili foro, sicut in illo qui hic binos & binos denorat. Prouer. 6. Pretiū scorti viri vilius est pamsquia facta mulier illo pretio dat corpus fornicationi & animā diabolo: cū nō daret forulares suos dudum ruptos: nec solū animā suā tradidit diabolo, sed etiā illius miseri-

DOMINICA REMINISCERE.

qui cōmiserat ei. Vnde sequitur vltius in textu iam allegato: Mulier autem viri pretiosam animam capit. Item in nullo peccato cōtēnēt deus tantum. & pro tam vili re. Quia miser homo delectationē turpium & viliū membrorum prapōnit deliciis paradisi. Vnde Eccle. 2.1. Audiuit luxuriosus verbum & displicebat ei. & proiecit illud post dorsum suum. Et dominus Ezech. 2.3. Proieciſti me post corpus tuum. Itē in nullo peccato sordidatur tantū homo & tam turpi sorde sicut in fornicatione: quia nō solum animā maculat, sed & corpus cōtaminat. Vnde 1. ad Corin. 6. Omne peccatum quodeūq; fecerit homo extra corpus est: qui autē fornicatur, in corpus suum peccat. Vbi dicit glosa: In fornicationis opere sic totus homo absorbetur a carne, vt lā dici non possit ipse carnalis: sed simul totus homo dicitur caro. Item propter pēnā inflictam, Innoc. in lib. de utilitate humanæ cōditionis: Luxuria omnē aetatem corrūpit, omnem sensum cōfundit, omnē ordinem soluit. Vnde fornicatio dicitur quasi formæ necatio. Quā sicut leprosus eiicitur a ciuitate & post mortem tuguriū eius cōburitur igne: sic luxuriosus eiicitur ab electorū cōsortio, & corpus & anima æternis ardebit in pēna. Fornicatores enim magis ardebūt sicut patet 2. Pet. 2. Nouit dominus pios de tentatione eripere: iniquos vero in die iudicii cruciandos reseruare. Magis autē eos qui post carnem concupiscentia immūditie ambulāt. Propter hoc Isido. ait: Omnibus peccatis fornicatio maior est, fornicatio vniuersa accēdit mala: vnde meli⁹ est mori quā fornicari. Secūdo prohibet immūditia in propria vxore, cū dicit: *Et sciat vnusquisque vā suam.* i. vxorem suam possidere: quia mulier debet esse subiecta viro nō ecōuerso. Vnde dominus Gen. 3. Sub viri potestate eris. & ipse dominabitur tui. Et assignatur quinq; rationes illius subiectionis ante peccatū: tres autē post peccatū. Prima ratio ante peccatū est, quia creata est post virū: aut quia vir precipuus est, quia prim⁹. Secūda quia propter virū creata est. Tertia quia de viro. De his habetur. 1. Corin. 11. Quarta quia addita ad virum non ecōuerso. Quinta quia imposuit ei nomen. Tres rationes post peccatū sunt quia molliter locuta est cū serpente, quia primo comedit de pōmo vefito & porrexit ipsam viro: seducta est enim & seduxit. Ideo in signum seductionis & subiectionis mulier valamē debet habere super caput suum. 2. Cor. 11. Qualiter autē vir vxorē debeat possidere ostēdit cū dicit:

ENARRATIO XXVI. 81
eit: In sanctificationē abstinendo ab ea pro loco & tēpore sicut apostolus docet. 1. Corin. 7. Nolite fraudare inuicē nisi forte ex cōsensu ad tēpus vt vacetis orationi, &c. Vnde August. Frustra veneratur Laurētiū in craticula, qui volupatur in carnis lasciuia. Frustra veneratur festū Petri & Andreæ in cruce qui amplexus exercet in voluptate. Vnde Vrias ait, 2. Regū 11. Arca dei habitat in papilione & serui dei mei manēt super faciē terræ: & ego ingrediar in domū meā, vt comedā & bibā & dormiam cum vxore mea. Ideo subdit, *Et honore*, simuldo secūdu illud quod natura docet: nihil fœdū in vxore, si inordinatas delectationes querere prater cōmunē mundū quē ordinauit natura. Vnde 1. Pet. 3. Viri similiter cohabitātes secūdu scientiā quasi infirmiori vasculo muliebri impatiētes honorē, tanquā coheredibus gratiæ vitæ, vt nō impediātur orationes vestre. Item nota q; adus cōiugalis multis fit de causis. Aliquando fit causa prolis procreandæ ad cultū dei: & sic est meritorius. August. Cōiugalis concubitus generādi gratia nō habet culpam. Secundo fit causa vitandæ fornicationis in proximo: harum vna causa respicit seipsum: altera proximū. De primo 1. ad Corin. 7. Vxor viri debitum reddat, similiter autē & vxor viro. August. Redde debitum: & pro sanctificatione perfecta deus tibi computabit. Si autem fit causa vitandæ fornicationis in seipso: tunc non est meritoriuū boni, sed vitatio mali. Veniale autē est propter bonū nuptiale. Alio modo fit causa saturādæ libidinis: & sic tūc est mortale. Vnde Philosophus: Omnis vehemens amator propriæ vxoris adulter est. Hierony. In matrimonio opera liberorū concessa sunt: voluptates autē quæ de meretricum amplexibus capiuntur in vxore dānantur. Et hoc prohibet apostolus, dicens: *Non in passione desideratis* &c. gentes quæ ignorant deion. Tob. 6. Hi qui cōiugiū ita suscipiunt, vt deum a sua mēte excutiat, & suæ libidini ita vacent sicut equus & mulus quibus non est intellectus, habet potestatem demon super eos. Tūc prohibet auaritiā, dicens: *Et ne qui supergrediatur proximo*, scilicet cōculcādo & affligēdo ipsum sicut milites, qui homines suis grauib; exactiōibus opprimūt & affligūt, sicut saepe fit q; quicquid pauper per laborē & sudorē acquisiuit, per annū ipsi nobiles in vna veste vel in vno palefreno expendāt, vel in vno prandio immōderatē consumant: siue canibus & autibus suis distribuant. Ezech. 19. Factus est leo & didicit capere prædam & homines deuorare: habent etiam leonculos suos, scilicet mi-

DOMINICA REMINISCERE,

nistralis & balius, qui ad modum sanguifuga sanguine pauperum insigunt, & in sinu domitorum euomunt. Michae 7. Principes postulat & iudex in iudicando est. Contra hos etiam clamatur dominus Esa. 3. Quare atteritis populum meum & facies pauperum contumeliosas, quia propter oppressionem pauperum tradebat vivere sapientem, qui ait Eccl. 4. Verti me ad alia quae sub sole geruntur, & vidi calumnias & lachrymas innocentium & consolatorem neminem, nec posse resistere eorum violentiis, cum factorum auxilio destitutos, & laudari magis mortuos quam viuentes, &c. A talibus nec elemosynam debemus accipere. Unde Hieron. ait super Esa. 4. Principes tui socii furum, &c. Nos quoque cavere debemus ne ab illis accipiamus in unguenta, qui de lachrymis pauperum congregant sibi diuitias. Tunc prohibet dolosam fraudem quae species furti est, dicens: Neque circumvenias in negotio fratrem suum, sicut mercatores & artifices, qui in stateris ponderibus & mensuris, & mendaciis iniquis, per mendacium & iniurias multos homines decipiunt, cum tamen dominus precepit Leui. 19. Statera iusta & aequa sit pondera iustus sic modum, & aquilae sextarius. Item mentuntur quando alteri rem suam vel corruptam esse pretiosam & bonam, & exerceant pro magna parte quicquid doli vel fraudis potest excogitari. Contra quos ait Isa. 64. Vae qui dicitis malum bonum, & bonum malum, sicut venditores ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, sicut illi qui tenebrosa loca eligunt, in quibus vendunt panes vi defectus minimi appareant. Ideo merito tanquam filij tenebrarum prociocientur in tenebras exteriores, ponentes a manibus dulcem & dulcem in amarum, sicut cappones. Ne ista lenia videantur, subdit: Quoniam vindicta est dominus. Ad Rom. 12. Mihi vindicta & ego retribuam. Et Psal. 74. Cum acceperō tempus, ego iustitias indicabo. Eccl. 5. Deus enim vindictas vindicabit. Bernart. Quid faciet de iniustitiis ex quo ipsas iustitias indicabit? Luc. 6. Eadem mensura qua mens fueritis remetietur vobis. Basil. Quia mensura vni cuique peccat aut bene agit, praeuium habebit. Deut. 25. Secundum mensuram delicti, erit plagarum modus. Apoc. 18. Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum dato illi tormentum & luctum. Sed ille qui iam illud non timeat. Ecclesia. Quia non profertur contra malos cito sententia, absque timore filij hominum perpetrante mala. Ecclesia. 1. No dixeris peccatori & quid mihi accidit, triste deus enim in patiens est, reditor. Deut. 32. Mea est vindicta & ego retribuam in tempore. Sed

ENARRATIO XXVIII.

86

quia non profertur cito contra malos sententia non timeatur. Contra quod Aug. Lento gradu diuina procedit firmitas, sed tarditatem compensat continuitas. Subdit in textu, dicens: Non recauit vos deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Ecce causa disponens ad virtutes est munditia cordis. Proverb. 22. Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum regem. Philoso. 4. de animalibus: Vas venaticum si proiectum in aquam, pisces non intrant, si autem mundum fuerit, intrant. Spiritualiter, & sic virtutes. Exod. 7. Pisces mortui in flumine sanguinis, id est peccati. Psal. Libera me de sanguinibus, id est peccatis, &c.

DE ANIMABVS, ENARRATIO XXVII.

EXTRAORDINARIA.

*O mors quam amara est memoria tua.**Scribitur Ecclesiastici 41.*

Hugo in didascalicon lib. 4. dicit, quod candela cineribus applicata & intincta citius & facilius inflammatur. Spiritualiter. Per candellam intelligitur mens humana, cineri amaritudinis immersa, talis melius inflammatur & accenditur in charitate diuina. De quo Grego. loquitur sic dicens: Si sollicitus in bono opere, qui semper cogitat de extremo fine. Nam sicut cineres sunt amari saporis, ratione cuius perturbant gustum, sicut & memoria mortis contristat hominem, de quo thema: *O mors, quam amara est memoria tua*, &c. Pro quo sciendum, quadruplex est mors. Prima mors naturae, secunda culpa, tertia gloria, quarta gehenna. Et cuiuslibet mortis memoria est amara. Prima est mors naturae, scilicet qua priuatur homo vita naturali. De qua ad Hebr. 9. Statutum est omnibus hominibus mori. Et haec est amara tribus de causis. Primo quia inuitabilis. 2. Reg. 14. Omnes morimur & quasi aqua dilabimur. Nam sicut in aqua non videtur vestigium navis transiens, sic nec hominis hodie mortui & heri viuentis. Nam contra hanc mortem non iuuat fortitudo: nec nobilitas, nec diuitiae, nec scientia. Non fortitudo. 1. Reg. 2. Non in fortitudine sua robustabitur vir. Non nobilitas. Psal. Quae utilitas in sanguine meo dum descendero in corruptionem? Non diuitiae. Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes. Viri diuitiarum in manibus suis. Non scientia. Ecclesia. 2. Mortuus doctus pariter & indoctus. Et cognouit David, dicens: Quis est homo qui viuet & non videbit mortem? quasi diceret, nullus

DE ANIMABVS.

Ecclesiast. 41. Omnia quæ de terra sunt in terram reuertentur. Ideo hortamur. Eccle. 14. Ante obitum tuum operare iustitiam. Secundo hæc mors naturæ est amara: quia nihil deportabimus. Iob 1. Nudus egressus sum de utero matris, nudus reuertar illuc. Et Bernar. Mundus inexorabilem sibi constituit ianitorem quia nihil sinit deportari. 1. ad Timot. 6. Nihil intulimus in hunc mundum, nec aliquid deportabimus. Tertio est amara, quia velle. Eccle. 14. Memor esto quoniam mors non tardat. Reuera, quia quotidie appropinquat. Augustin. Vita nostra nihil aliud est nisi cursus ad mortem. Et Luc. 3. Iam enim secutis ad radicem arboris posita est, id est ad vitam hominis. Nam omni hora & die deponitur quædam particula, ideo stultum est sperare in longitudine dierum: sicut fecit diues, de quo Luc. 12. cui dictum est: Stulte hac nocte morieris, &c. Ecce promisit sibi annos plurimos, & non habuit noctem plenam, sic & nos. Greg. Qui pernitenti veniam spondit, diem crastinum non promittit. Quarto est amara, quia dubia. Primo quo ad tempus. Matt. 25. Nescitis diem neque horam. Secundo est dubia quo ad statum. Eccle. 9. Nescit homo finem suum. Tertio est dubia quo ad locum Bernar. Certum est quod moriemur, incertum ubi, quo modo & quando: nam mors ubique te expectat: si prudens es ubique expectat eam. Ideo Eccle. 11. Si homo multis annis vixerit meminisse debet tenebrosis temporis, id est mortis in qua occidet lux gratiæ. Secunda est mors culpæ, scilicet quando homo facit peccatum mortale. De qua Psal. Parauit in eo vasa mortis, scilicet per peccatum. Et hoc dupliciter. Primo consentiendo. Matt. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mortuatus est, scilicet in peruersa voluntate. Nam sicut bona voluntas remuneratur: sic & mala punitur. Greg. Non est vacua manus à munere quando arca cordis est plena bona voluntate: & sic eodera. Non est vacua manus à poena, ubi est voluntas mala. Nam cogitatio mala sine consensu est venialis. Vnde Aug. Non sentit, qui non consentit. Secundo moritur homo peccatum perpetrando. Iaco. 1. Peccatum cum consummatum fuerit generat mortem, scilicet culpæ. Et hæc mors est amara. Nam sicut mortuus est frigidus: & sic peccator in mortali sine igne diuini amoris est. Etiam sicut mortuus non comedit nec bibit: & sic peccator in mortali non fit particeps bonorum. Eccl. 9. Qui in vno offendit perdit multa bona. Item sicut mortuus foetet, & sic peccatores. Psal. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis.

ENARRATIO XXVIII.

87

suis. Tertia est mors gloriæ, scilicet ubi homo moritur mundo & peccato & viuunt Christo. ad Coloss. 3. Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Non dicit membra vestra quæ sunt sub terra ut in morte: nam tunc non sunt apta ad mortificationem, sed ad putrefactionem. Non quæ sunt in terra, ut in senectute, sed quæ sunt super terram, id est iuuentute: tunc membra sunt apta ad mortificandum ne vitia in eis regnent. ad Rom. 6. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis eius. Et sic peccata sunt mortificanda. Et tunc viuificant merita. ad Rom. 8. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Et ad Coloss. 3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est in Christo. Nam sicut mortuus priuatur sensibus, sic & boni abstinent sensus innoxios. Et hoc docuit Isido. Mori oportet in carne mundo, ne moriamur in anima Christo. Hæc mors est amara ipsis mundanis. Matt. 7. Arcta est via quæ ducit ad vitam, &c. Dulcis verò bonis & electis. Psal. Pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Quarta est mors gehennæ, de qua Ezech. 24. Non planges neque plorabis, neque fluent lachrymæ tuæ: ingemisce tacens, luctum mortuorum non facies. Rom. quia ibi non est spes redemptionis. Iob 7. Qui descendit ad inferos non ascendet neque reuertetur ultra in domum suam: nec eum cognoscet amplius locus eius. Aug. Mors æterna est quæ nullo fine clauditur: nulla accedit consolatio: nulla recedit desperatio. Et Ioann. Luct omnia quæ fecit, nec tamē consumetur, quia ibi erit mors sine morte, eternitas sine fine. Tali morte mortuus est diues. Luc. 16. & sepultus est in inferno: ut ferrum à fabro in igne. Et hæc est amara, imò amarissima. Psal. Mors peccatorum pessima. Et hominum mortuorum hodie non fit mentio nec memoria. August. Si scirem patrem meum vel matrem in inferno, nollem plus orare quam pro diabolo pro eis. Sed primorum mortuorum quantum mortui sunt morte naturæ sit memoria. De quibus 2. Machab. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis soluantur.

PERIA II POST REMINISCE.

ENARRATIO XXVIII.

Queritis me, & in peccato vestro moriemini, Ioannis 8.

Videmus quod capti multa patiuntur detrimenta. Primo famem. secundo tristantur frequenter. tertio non habent requiem, & si habent dominum gratiosum, ille liberat eos. Spiritualiter, & sic animæ fideles sunt captæ in purgatorio. Primo

FERIA II. POST REMINISCERE.

patuntur famem, scilicet bonorum operum. Psal. 38. Famem patientur ut canes. Nam nihil habent nisi quod eis prastamus: quia sunt extra statum promerendi. Secundo tristantur & cum tristitia capiunt cibum, id est opera: quia non exeunt nisi satifaciant. Psal. 79. Cibabis nos pane lachrymarum. Tertio requies non habent, ergo clamant ad fideles amicos. Et sic facit ecclesia in officio missae: Redime me & miserere mei. &c. Et in collecta: Præsta quæsumus omnipotens deus, ut familia quæ affligendo ab alimentis abstinere, stando iustitiam mens à culpa ieiunet. Et figuratur in epistola Daniel. 9. qui orauit: Domine deus qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu fortis peccatis domine, iniquitatem fecimus in omnem iustitiam tuam, auertatur obsecro ira tua. &c. & exaudi deus noster orationem serui tui & preces eius, &c. Et quia videmus si victus habet gratiosum dominum exaudiet eum, si non mittit eum mori in vinculis. Et sic fecit Iesus Iudæis dicens: *Queritis me, & in peccatis vestris moriemini.* In summa euangelij quatuor inniuntur. Primo vilis delicti castigatio, ibi: *Ego vado & queritis me.* Secundo subtilis peccati meditatio, ibi: *Si enim non crederitis.* Tertio fidelis dicti demonstratio, ibi: *Dixit eis Iesus Principium qui & loquor vobis.* Quarto vilis fidei modificatio, ibi: *Cum exaltauerit.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet cum fuerat Iesus in templo in Hierusalem, & ait: *Ego sum lux mundi.* Tunc scribæ dixerunt: *Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum.* Et respondit Iesus: *In lege vestra scriptum est: Duorum hominum testimonium est verum. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me qui misit me pater. Dicebant ergo ei: *Qui est pater tuus? Respondit: Neque me sciatis, neque patrem meum scitis. Si me sciretis, forsitan & patrem meum sciretis.* Tunc inter cetera ait: *Ego vado ad patrem, scilicet per passionem.* Prænuntiat mortem suam esse voluntariam: quia per se vedit non ab alio ductus. Ioan. 10. Nemo tollit à me animam meam. Nam dicitur Ioan. 7. *Queiebant eum Iudæi apprehendere, & nemo misit in illum manus: quia nondum venit hora eius.* Ideo bene dicit: *Ego vado,* quasi diceret: *Frustra me persequimini, ego enim elegi tempus quando pro humani generis salute mori debeam: & queritis me, scilicet persequendo in membris, & non ex amore sed ex odio.* Et in peccato vestro moriemini, id est si perseuerabitis vsque ad mortem in ipso moriemini. Nota secundum quod sunt diuersi homines sic & diuersi modè seu diuersis temporibus*

ENARRATIO XXVIII. 38

poribus queritur Iesus. Primo aliqui querunt eum manè, & sic inuenitur facilliter. Et sic istæ mulieres in die Paschæ. Marc. vlt. mo. Et valde manè vna sabbathorum. &c. Et sic tu in iuuentute. Prouerb. 8. *Qui manè vigilauerit ad me, inueniet me.* Secundo aliqui querunt eum vespere, & inuenitur difficulter, sicut dicitur Luc. 2. de duobus discipulis euntibus in Emaus, qui dixerunt: *Mane nobiscum domine, quoniam aduersperascit.* Et tamè dominus durè reprehendit eos. Et sic aliqui in senectute. Psal. 21. *Arui tanquæ testa virtus mea, quia obstinati rarò confitentur.* Ideo sequitur: *Et lingua mea adhesit faucibus meis.* Et sic quædoq; moriantur sine confessione, ex quo sequitur: *Et in puluerem mortis deduxisti me.* Tertio aliqui querunt eum sero, & est dubitabile an inuenitur. Ioan. 20. *Cum esset sero, &c. Iesus venit, & tamen dubitauerunt, quia spiritum esse crediderunt.* Et sic aliqui in morte volunt eum querere. Vnde Aug. *Pœnitentia sera rarò vera.* Si vis agere pœnitentiam quando peccare nō potes, tunc peccata te dimittunt, & tu non ea tene certum, & dimitte incertum. Quarto aliqui in nocte, & sic milites custodientes sepulchrum querentes in nocte non inueniunt. Et sic aliqui in peccato noctis non inueniunt. Cantic. 3. *In lectulo meo quaesivi per noctem, & non inueni.* Reuera non inueni miseratorem post mortem: quia sic est in mundo, non ut glorificatorem: quia sic est in cælo: sed ut iustitiæ exactorem. Isa. 52. *Querite dominum dum inueniri potest, &c.* Ergo subdit: *in peccatis vestris moriemini.* Nota quidam moriuntur pro peccatis, & sic tantum viuis est mortuus, scilicet Christus. 1. Petri 2. *Christus mortuus est pro peccatis nostris: iustis pro iniustis.* Et hæc mors est amara. Thren. 1. *O vos omnes qui transitis per viam, &c.* Et Sapient. 1. *Morte turpissima condemnemus eum.* Aliqui verò moriuntur peccato, & sic tantum boni. 1. Petri 2. *Peccatis mortui, iustitiæ viuamus.* Aliqui propter peccatum, & sic nos omnes Rom. 5. *Per peccatum intravit mors in mundum.* Aliqui in peccato & sic Iudæi, de quibus hic in textu dicitur. *Moriemini in peccatis vestris.* Eccl. 41. *O mors quam amara est memoria tua.* Tunc subdit: *Quo ego vado vos non potestis venire:* quia iam mortui erant in peccatis & in statu damnationis: ideo ad gloriā patris ad quam iuit saluator per mortem, nunquā venire poterāt. Remig. *Non poterāt venire, quia nō luerūt in eū credere, nec eū diligere:* illa est enim via ad eum. Sciendū multipliciter impeditur aliqui à deo, quod nō possunt venire quo Christus vadit,

FERIA II. POST REMINISCERE.

Primi sunt ignorantes viam. Psal. Non est timor dei ante oculos eorum: viam pacis non cognouerunt. Et hæc est via poenitentia; per quam peruenitur ad pacem æternitatis. De qua Exod. 5. Ibimus viam trium dierum in solitudine. Tres dies sunt tres partes poenitentia: sine quibus nemo perueniet ad Christum. Luc. 13. Nisi poenitentiam egeritis omnes simul peribitis. Secundi ratione contrarietatis, & sic impediuntur peccatores. Et de hoc loquitur. Psal. Non habitabit in medio domus tua qui facit superbiam, sed solum qui peccato caret & est innocens. Psal. Domine quæ habitabit in tabernaculo tuo? Innocens manib. &c. Tertijs ratione imperfectionis vel indispositionis. Hoc modo impediuntur iusti quàm diu sunt in corpore. 2. ad Corinth. 5. Quia diu sumus in corpore peregrinamur à domino. Talib. enim dicit dominus similiter, Quo ego vado vos non, &c. sed addit determinationem temporis. Ioan. 13. Quo ego vado non potestis me modo sequi. Sequitur malus Iudæorum intellectus circa prædicta. Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interfici & semetipsos, quia dicit: Quo ego vado vos non potestis venire. Quæ quidem opinio secundum Aug. stulta est: nam poterant seipsos interficere, & venire ad mortem. Non ergo mors erat terminus quo iturus erat, sed via qua ibat ad patrem. Vnde nō dixit quod nō possent ire ad mortem, sed per mortem non poterant ire ad locum quo Christus exaltabitur per mortem ad dexteram patris. Vel secundum Origene, Iudæi habuerunt ex Isa. 53. quod Christus esset voluntarie moriturus. Dicit enim ibi pro eo qui tradidit animam suam in mortem. Et ideo ex hoc habuerunt aliquam suspensionem quod Iesus Christus esset. Ex hoc ergo quod dixit: Quo ego vado, introduxerunt hanc opinionem quod ipse semetipsum voluntarie morti traderet. Contumeliose tamen hæc proferunt dicentes: Nunquid interficit. &c. Alias dixissent: Nunquid anima cum ipsi placuerit egredietur relicto corpore, quod nos nō possumus facere. Sequitur iam illud quod eis dominus ad hoc respondit conuincendo eos quod verba sua non intelligebat. Vos de deorsum estis, ego de superius sum: vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Non ergo est mirum quod maiores vestri falsum habuerunt intellectum, quia de mundo fuerunt & animales: animalis autem homo non sapit ea quæ dei sunt. Aug. Si nō credideritis quia ego sum Christus, quia ego sum filius dei, nō credetis quia ego sum verbum patris, quia ego sum conditor mundi, quia ego sum hominis creator, hominis & redemptor.

Nisi

ENARRATIO XXVIII.

89

Nisi hæc omnia credideritis moriemini in peccatis. Ideo Iudei dicebant Christo: Tu quis es? quasi dicerent ironice, vt sciamus te & non moriamur in peccato. Sciendum quod litera illa intelligi potest de Christo filio dei & de Christo homine. Nam Christus secundum quod filius dei est, est de superius. Ioan. 16. Exiui à patre, & veni in mundum. Et similiter non est de hoc mundo sensibili qui cōsentit in rebus sensibilibus quia præcedit mundum, sicut causa effectum. Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt, & mundus per ipsum factus est. Si autem homo Christus est de superius propter virtutem firmitati quæ fuit virtus spiritus sancti, quantum ad animam, corpus eius bene est pars vniuersi. Et sic est de mundo quantum ad substantiam: non tamē quantum ad peccati deordinationem, quæ deordinatio nomine mundi in sacra scriptura sæpius intelligitur. Vnde nullū habuit affectū ad hūc mundū & ad hæc mūdāna, sed ad superiora vbi iā eius animus cōuersabatur. ad Phil. 3. Nostra cōuersatio in cœlis est. Matth. 6. Vbi est thesaurus tuus, &c. Iudæi verò sic erāt de mūdo, quia habuerūt affectū ad terrena. Vnde ergo cōcludit: Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris. Circa quod sciendū, quod vnumquodq; in suo genere de inferioribus si sibi relinquatur naturalia deorsum redit, sicut omnia graua, & nihil naturaliter tendit sursum nisi quod à superioribus habet originem: sicut ignis & huiusmodi leuia. Sicut ergo est in rebus corporalibus, sic in spiritualibus, quod innuitur Ioan. 3. De cœlo descendit, secundum hoc sensus literæ ille est: Hæc est causa quare non potestis venire quo ego vado: quia cum sitis deorsum quantum in vobis est, non potestis ascendere, & ideo dixi, quia moriemini in peccatis vestris: supra dixit in peccato vestro singulariter, quia principale peccatum eorum fuit persecutio Christi & membrorum eius. Sed adhuc sequebantur multa alia peccata, propter hoc replicauit in plurali, dicens: In peccatis vestris moriemini. Dixi secundo tangitur subtilis peccati medicatio, cum subdit: Si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro, quasi dicat: Nati estis in peccato originali à quo non potestis absolui nisi per fidem meram: quia nisi credideritis quia ego sum, moriemini in peccato. Et sic remedium quo peccatum eorum curari potuit fuit, fides. Dixit autem Christus non tantum quia ego sum, & non dixit, quia ego sum Christus, vel filius dei, vel quem propheta prædixerunt: vt ostenderet se esse illum qui olim Moyse dixerat: Ego sum qui sum. Eodem

Quadrag. Thef.

M

FERIA II. POST REMINISCERE,

enim verbo essentia vsus est loquens ad Iudæos, dicens: Quis ego sum, quasi diceret: Ego qui tunc veni per angelum ut mitterem Moysen ad populum meum: ego ipse per meipsum veni ad liberandum genus humanum. Illi autem in stultitia sua perseverantes, & subtilitatem verborum non intelligentes, dixerunt quod sequitur: *Tu quis es?* scilicet ut credamus. Quod cognoscens quodam Sapiens aiebat: pauper locutus est, & dicitur ei: *Tu quis es?* Eandem questionem fecerunt olim Scribæ & Pharisei Ioâni Baptista. Io. 1. 5. Dixi tertio ostenditur fidelis dicti demonstrationis, cum subditur: *Dixit autem Iesus, principium qui & loquor vobis.* Fidele quippe dictum fuit quod remedium contra peccatum persecutionis fuerit fides. Et ad hoc sunt rationes inducentes. Prima est naturæ subtilitas, quæ innuitur cum dicitur. Principium &c. Vbi sciendum quod pater dicitur principium filij per generationem. Io. 1. In principio erat verbum, &c. Filius autem dicitur principium cum patre: spiritus sanctus per inspirationem. Et tres personæ simul sunt principium creaturæ per creationem. Psal. In principio id est filio tu domine, scilicet pater terram fundasti. Similiter & filius dicitur principium respectu totius creaturæ. Nam hoc quod est per essentia tale est principium & causa eorum quæ sunt per participationem. Ipse autem est per essentia, omnes verò creaturæ per participationem. Igitur est omnium creaturarum principium. Psal. Tecum principium, id est filius. Sed quia Christus non habet in se divinam naturam solum, sed etiam humanam: ideo addidit, *qui & loquor vobis*, quasi dicat: Ego sum deus propter vos factus homo: ad hoc descendi ut vobis loqui possem per susceptam formam servi. Heb. 1. Multipharie multisque modis olim loquens deus patribus in prophetis, novissime autem diebus illis loquens nobis in proprio filio, &c. Ioan. 1. Unigenitus qui est in sinu patris ipse enarravit. Secunda ratio inducens ad credendum eum esse Christum, est iudiciaria potestas. De qua sequitur: *Multa habeo vobis loqui & indicare*, quia ego habeo auctoritatem vos iudicandi. Sed sciendum quod aliud est loqui vobis, aliud loqui de vobis. Loqui vobis est loqui ad utilitatem vestram. Sic loquitur nobis Christus dum vivimus prædicando, inspirando & huiusmodi. Loqui de vobis est non ad vestram utilitatem, sed ad iusticiam ostendendam: & hoc modo loquitur in iudicio futuro: & sic accipitur hic: *Multa habeo adhuc vobis loqui.* Sed quod dicitur Ioan. 3. Non enim misit deus filium suum in mundum ut iudicet: intelligitur de

ENARRATIO XXVIII.

90

de iudicio in primo suo adventu. Ratio tertia inducens est veritas æterna, de qua modo subditur: Sed qui misit me verax est, & ego quæ audiui ab eo hæc loquor in mundo, quasi dicat secundum Chryso. Dico quod habeo de vobis iudicare: sed hoc differo, non ex potentia sed ex obedientia voluntatis paternæ. Nam qui misit me verax est. Vnde cum promisit mittere salvatorem & propugnatorem, misit me nunc ad salvandum. Ergo quia non loquor nisi quæ audiui ab eo: ideo loquor vobis salutaria. Vel sic: *Qui misit me verax est.* Ego autem loquor consona ei: ideo loquor vera. Ideo debetis mihi credere. Veritatem enim dico vobis, quia filius sum veritatis. Sciendum etiam quod audire eum à patre, nihil aliud est quam ipsum esse à patre: quia ab illo habet audientiam à quo habet essentiam. Et attendendum quod omnem gloriam dat deo patri vnicus filius, ut nos clâ instruat exemplo suo: quia si ipse qui est coæternus filius omnem gloriam dat ei à quo est, multo magis nos deum glorificare in operibus debemus cum servi eius simus. Et non cognoverunt quia patrem eius dicebat deum: hoc addit euangelista ut ostendat cecitatem eorum: nondum habebant oculos cordis apertos, quibus & filij æqualitatem intelligerent, quia carnales erant. Veruntamen multi Iudæorum in morte eius crediderunt videntes miracula quæ fiebant, ut habetur Luc. 23. Similiter ad prædicationem apostolorum post mortem eius. Dixi quarto tangitur utilis fidei modificatio, eum sequitur: *Cum exaltaveritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum.* Vbi sciendum modus siue modificatio qua peruenitur ad fidem quæ remedium dictum est contra peccatum persecutionis, dicitur fore filij hominis exaltatio siue crucifixio, quæ per Iudæos cruci crudeliter assistentes facta est. Et tunc multi de Iudæis crediderunt eum Christum esse: non solum per gloriam resurrectionis suæ, sed etiam secundum Chry. per poenâ capivitatis & destructionis Iudæorum. Vel ut dictum est multi Iudæorum videntes signa in passione domini facta perfecte crediderunt. Iuxta illud Io. 12. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Ideo secundum Augu. Crucis commemorat passionem, ut det spem peccatoribus, ut scilicet nemo desperet in quocumque etiam scelere & malo sit constitutus: ex quo ipsi crucifigentes Christum per sanguinem eius liberantur à peccatis. Et à me facio nihil: sicut me docuit pater ita loquor, &c. In duobus assignat originem suam à patre. Primo in his quæ facit, ideo dicit: A me facio nihil. Ioan. 5. Non potest filius à se facere quicquam; ab illo enim sibi est operatio, à

FERIA III. POST REMINISCERE.

quo sibi est generatio. Secundo in his quæ dicit, scilicet sicut docuit. id est tradidit mihi sciētiam generādo me sciēte, quia cū sit simplex natura veritatis, hoc est filio esse quod nosse. Ioan. 17. Mea doctrina non est mea, quasi dicat sicut esse nō habeo à me sed à patre: sic etiā doctrinā siue sciētiam. Et ne intelligatur quod sit missus à patre quasi ab eo distinctus: ideo addit docēdo eius inseparabilitatem à patre. Et qui misit me, scilicet secundum humanitatem, mecum est, scilicet secundum diuinitatem, & nō relinquit me solū. Simul enim sunt inseparati pater & filius. Primo per essentia unitatem. Ioan. 9. Ego in patre, & pater in me est. Secundo per amoris coniunctionem. Ioan. Pater diligit filium, &c. Et licet sic sint simul, tamen solus filius missus est: hoc est solus incarnatus est, sicut solus passus est. Missio enim eius incarnatio est, ad Gal. 4. At ubi venit plenitudo temporis misit deus filium suū, &c. Et ut aliquo vtar exemplo perpēde. Sicut aliqua arbor radium solis in se suscipiens ferro inciditur: cum tamen radi⁹ solis, nec incidi possit, nec ab arbore separari. ita deus pater & ipsa in Christo diuinitas pati non potuit, sed sola Christi humanitas passibilis fuit: quāuis pater misit filium, tamen non recessit à filio, nec ē conuerso. Ideo sequitur: *Et non relinquit me solum: quia quæ placita sunt ei facio semper.* Per hoc tamen quod ea quæ patri placita fuerunt fecit, non ponitur pro causa meritoria, sed pro signo. Signum autē quod pater est cum filio, est illud quod filius facit quæ patri placēt. Ideo bene dicitur Proverb. 8. Cum eo eram cuncta componens. Hæc illo loquente multi crediderunt in eum. Ecce effectus doctrinæ Christi quæ est conuersio multorum ad fidem. Ideo fides tantū exaudiri: auditus tantū per verbum dei. Meliores fuerunt hi multis modernis Christianis qui nequaquā auditis de Christo prædicationibus credere curant. Ideo damnabuntur, quia qui non crediderit condemnabitur, &c.

FERIA III. ENARRATIO XXIX.

Vnus est enim magister vester Christus. Marci 12. Luca 20. Mathei 23.

Consuetudo & proprietas boni scholaris est, ut quærat magistrum illuminatū & ut sit ei obediens. Spiritualiter, & sic nos habemus magistrū Christū. Coll. 2. Omnes thesauri, &c. Verē illuminatus, ergo introitus quærit talem cum cætat: Tibi dixit cor meum exquisiuit te facies mea, faciem tuā domine requiram

ENARRATIO XXIX.

91

quiram. Psal. Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo, &c. Ergo in timore tene mādāta eius. Et hoc petit in collecta: Perfici quæsumus domine in nobis benignus obseruantia: subsidium: ut qui te autore facienda cognouimus: te operante impleamus: Et hoc fecit Helias, ut patet in epistola: qui fuit obediens vadens ad mulierem Sareptenam. Similiter & mulier quæ habuit modicum farinae & modicum olei æque bene propter obediētiam dei diuisit Helia, & non fuit diminuta farina: nec oleum. 3. Reg. 17. Ecce quā pius magister qui discipulos suos non finit pati defectum, de quo thema. *Vnus est enim magister vester Christus.*

In summa euangelij duo innuuntur. Primo ponit excessum prælatorum. Secundo subdit informationem subditorum ibi: *Vos autem nolite vocari rabbi, &c.* De primo dicitur, In illo tempore, scilicet cum Christus interrogauit Iudæos de Christo cuius filius sit: ipsi non potentes respondere: & sic refutati, ait discipulis suis & turbis quomodo prælati excederent in tribus. Primo quod subditos verbis & exēplis non instruunt. Secundo quod subditis fortia onera imponunt & sibi leuia. Tertio quod de potestate sibi collata superbiunt. De primo: *super cathedram Moysi.* Glo. i. doctrinā quā Moyses docuit. *Sederunt scribæ & pharisæi,* quasi in magno honore, sed nō in opere. Chryso. Videte quomodo sedeat: quia non cathedra facit sacerdotē: sed sacerdos cathedram: non locus sanctificat hominem, sed homo locū. Subdit: *Omnia quæcunque dixerint vobis, id est ad vtilitatē vestrā: seruate, & corde: & facite, & opere: secundum verō opera eorum nolite facere.* Bernard. Multi multa sciūt, seipfos nesciūt, alios docēt, & seipfos negligūt. Glo. interlinearis: Doctrinā serua, vitā eorū vita, quia opera eorū mala. Chry. sup Matt. ponit tria exēpla. Primum, terra fert aurū pretiosum quæ tñ est vilis & calcatur pedibus, & aurū eligitur, terra relinquitur. Et sic vos doctrinā recipite mores relinquite, & nō contēnite ppter immūdā eorū vitā. Et verbū dei dicitur aurū, quia incorruptibile, & sic verba dei seruāt hominē à putrefactione peccati. Psal. In corde meo abscondi eloquia tua ut nō peccem tibi. Secundū exemplum. Herba amara multoties fert florē delectabilē: & apes dimittit herbā & colligit florē. Sic licet prælatus amarus in rancore: tamen florē verbi dei pponit: quia sicut flos pducit fructū: & sic verbū dei, Iaco. 1. Volūtariē nos genuit verbo veritatis. Tertiū exēplū. Rosa de spina oritur, & sic prælatus licet sit auarus. Luc. 8. Diuitiæ

FERIA III. POST REMINISCERE,

spinæ sunt: tamen rosam verbi dei serua. Et verbū dei dicitur rosa ratione dulcis odoris. Psal. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua dñe, &c. Quartū sicut margarita pretiosa inuenit in cōchis marinis, &c. sic verbū dei. Mat. 7. Nolite margaritas proicere, &c. ergo verbū dei nō est spernendū à malo sacerdote. Quintū exemplū, sicut vnus nō spernit nuntiū domini, licet veniat scissis vestimentis, quia nō accipit eū propter se, sed propter dominum: & sic tu malū sacerdotē qui missus est à deo, ad Ro. 10. Quomodo prædicabunt nisi mittantur, & portēt memoriā dei? Psal. 67. Dominus dat verbū euangelizantibus virtute multa. Ezech. 3. Nolūt audire te, quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Israël attrita fronte est, & duro corde. Ergo sunt audiendi. Subdit rationē: *Dicunt & non faciunt*, id est non cōcordat verbis doctrinæ vitæ eorū. Chrysost. Pacē aliis dant & ipsi met non habent. Fidē prædicant, & infideliter agunt. Veritatem laudant, & mendacia diligunt. Auaritiā castigant, cupiritatē exercent. Similes sunt manibus in via, causa panis in ecclesia, fabris arca Noë. Consideremus prædicatores, doctores, magistros, sacerdotes, religiosos, iudices, iuratos ciues, imò omnes christicolæ: verū non verificetur de iis hoc: *dicunt & non faciunt*. Psal. 11. Quoniā defecit sanctus, diminutæ sunt veritates à filiis hominū, vana locuti sunt vnusquisq; ad proximū suū, labia dolosa in corde, scū os aliud loquitur, cor aliud machinatur. ad Rom. 2. In quo alterū iudicas te ipsum condamnās. Sicut cādela aliis lucens seipsum consumens: sic prælati alios verbo Christi viuificant & seipsos mortificant. Alios saluant, seipsos damnant, si cut dicitur Christo Mat. 27. irrisoriē: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluū facere, vnde August. Bene docere & malē agere, est lingua propria se condemnare. In quibus impletur illud Gene. 27. Vox quidem Iacob, id est supplantatoris, manus, id est opera: Elau, id est veritatis. Ergo verus prælatus verbo & opere debet docere. Act. 1. Cœpit Iesus facere & docere. Vnde dū vox vitæ non discordat, dulcis est symphonia, scilicet prædicatoris. Et Mat. 5. Qui fecerit & docuerit hic magnus erit in regno cœlorum. Sed heu plures sic dicunt cōtra docentes. Tamen hoc de licetum committit prælatus noster, non est hoc aduertendū: sed in propria virtute vel cōscientia confidendū est: quia de prælati dicitur ad Ro. 2. Qui ergo alium docēs te ipsum non docēs. Qui prædicas non furandum, furaris: non mœchandū, mœcharris, &c. existimas quod fugias iudiciū dei, quasi dicat nul-

ENARRATIO XXIX

lo modo, quia quantū gradus altior, tantū casus profundior. Secundus excessus erat quod subditis fortia onera imponunt & sibi leuia. Ideo subdit: *Alligant hominibus onera grauiā & importabilia*, scilicet onera legis, de quibus Act. 15. dixit Petrus: Vt quid vultis imponere iugum super ceruices discipulorū, quod neque nos neque patres nostri portare potuimus: vt fuerunt onera decimarum. Vnde Mat. 23. Vā vobis scribæ & pharisæi, qui decimatis mentam, &c. & relinquitis quæ grauiora sunt, legis iudiciū & misericordiam & fidem. Et hoc fecerunt vt allicerent ad dandum decimas. Isti figurantur per Roboam 3. Reg. 12. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autē cecidam vos scorpionibus quod tamē nō debet fieri. Tribus enim de causis secundum Chrysost. penitentia grauis non est imponenda. Primo propter maius periculum quia saepe talis homo penitentiam sibi datam proiicit, & tanquā desperatus ad peccatum redit, vt patet in exēplo: Si fascem super adolescentem posueris importabilem: aut proiicit aut succumbit. Secunda ratio. Chrysost. propter vitandum dei iudiciū. Nam melius est reddere rationē de misericordia quā de crudelitate. Iaco. 2. Iudiciū sine misericordia fit illi qui non facit misericordiā. Ergo misericors cōfessor potest dicere illud Psal. 39. Nō abscondi misericordiam tuā à cōcilio multo. Tu autē domine ne lōgē facias misericordias tuas à me, &c. Ac si diceret: Sicut fecialis, sic fac & mihi. Tertia propter liberalem dominum, secundū Chrysost. Vbi enim pater familiās largus est dispensator: non debet esse auarus minister. Ideo Chrysost. Circa vitam tuam esto austerus: circa aliorum benignus. Audiant te homines parua mandantem & grauiā facientem. Ad Gall. 6. Fratres si homo occupatus fuerit in aliquo delicto vos qui estis spirituales, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Et subdit: Alter alterius onera portare, &c. & sic adimplebitis legem Christi. Vnde versus: Confessor mitis, affabilis, atque benignus, Sit sapiens, iustus, sit dulcis, compatiensque; Vt non ipse suum, commissaque crimina prodat. Debet nanque esse Samaritanus, de quo Luc. 10. Vnde versus: Infundat oleum mulcens vinūque, flagella. Nunc virgam patris: nunc porrigat vbera matris. Exemplo patris qui occurrit filio prodigo. Luc. 15. Tertius excessus erat quod de potestate superbiauerant & de opere. Ideo subdit: *omnia opera faciunt vt videantur ab hominibus*, id est glo-

FERIA III. POST REMINISCERE.

riam hominum quarunt. *Dilant autem phylacteria sua*, id est chartas decalogi. Ideo Hieron. dicit: Phylacteriū dicitur à phylaxi, id est feruare, & therō quod est lex quasi cōseruatoria legis, quia scribebant decalogum in magnis scedulis fronti impositis, ut præ ceteris religiosiores apparerent, malè interpretantes illud Deut. 6. Ligabis ea quasi signum in manibus tuis, & erunt semper ante oculos tuos, cum spiritualiter manus sit operatio & oculi sint ipsa meditatio: *Et magnificant fimbrias*. Licet enim omnes Iudæi in quatuor angulis palliorū portabant iuxta præceptum Moysi. Numeri 15. & Deut. 22. pharisæi tamē ferebant grādes fimbrias & spinas ligabant in eis quæ eos eūdō vel sedendo pungerent, ut sic recolerent beneficia dei, & hoc totum faciebant ad ostentationem. Sicut adhuc aliqui gerentes habitum vilem ad hominū laudem. De quibus Marth. 7. Attendite à falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimētis ouīū, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Nam dicitur Ecclesia. 19. Est qui nequiter se humiliat & interiora eius plena sunt dolo. Tunc subdit de eorum superbia cordis. *Amant enim primos & cubitus in cenis*: ut sic principales videantur: & primas cathedras in synagogis & salutationes in foro. Nam homines tripliciter conueniunt, vel ad tractandum carnalia sicut in cenis: vel spiritualia sicut in synagogis: vel etiam temporalia sicut in foro. Et omnibus his volebant pharisæi principatum habere, & gloriam in publico quærebant sibi exhiberi. Ideo subdit: *Et vocari ab hominibus rabbi*. Chrysostomus: Vocari volunt non esse: nomen appetunt & officium negligunt. Nam desiderare scientiam & actum docendi nō est malum, sed meritum, sed desiderare nomen tantum, hoc est malū & superbiæ peccatū. Si tantum desideretur nomen & autoritas magisterij, & ad hoc quod sciētia iam habita aliquis possit melius uti non est malum, sed est bonum: quia bonus doctor debet inquirere illa quæ faciunt efficaciam suæ doctrinæ. Dixi secundo subdit informationem subditorum dicens: *Vos autem nolite vocari rabbi*, id est nolite appetere scientiam ratione vanæ laudis. Iacobi. 3. Nolite plures magistri fieri, id est nolite vobis ascribere vel aliis attribuere autoritatē scientiæ: quia homines docent ministerio: deus autē infundit lumen sapientiæ. Ideo sequitur: *Vnus est enim magister*, scilicet autoritate, s. qui illuminat hominē interius: quod alius nō potest. Psal. 70. Deus docuisti me à iuuentute mea, &c. Vnde Chrysost. Si autem homo hominem erudiret, omnes ho-

mi-

ENARRATIO XXIX.

93

mines discerent, quia doctores habent: nunc autē quia non homo docet sed deus, ideo multi docentur sed pauci discunt. Hæc ille. *Omnes enim fratres estis*. Vbi dissuadet appetitum laudis ratione potestatis. Nullus enim debet sibi vsurpare potestatem super alium nisi vocatus tanquam Aarō: quia omnes æquales sumus fratres ab vno, scilicet deo facti: & ab vno, s. Adam geniti: ad vnā hereditatē vocari, scilicet regnū cælorum. *Et patrem nolite vocare super terram*. *Vnus est enim pater vester qui in cælis est*, q. d. Autoritatem generādī, siue carnaliter, siue spiritualiter, nolite alicui terreno patri ascribere: sed deo. Malach. 2. Nunquid non est vnus pater omnīū nostrorū? Vnde Chrysost. super Mat. In mūdo enim quamuis homo hominē generat, tamen vnus est pater qui omnes creauit. Nō enim initiū vitæ hominis ex parētibus: sed transitū vitæ per eos accepimus. Hæc ille. *Nec vocem magistrī: quia magister vester vnus est Christus*. Sed diceret, ex quo opera trinitatis sunt indiuisa, ut dicit August. de trinitate libro primo. Et Christus dixit Marth. 10. Non vos estis qui loqui mini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Cur magistrum hic specialiter attribuitur Christo, & nō patri vel spiritui sancto? Respondetur, quia Christus est dei virtus & sapientia. 1. Corint. 1. Item in Christo thesauri sunt omnes sapientiæ & sciētiæ. Colos. 2. Item Christus est fons sapientiæ & verbum dei in excelsis. Eccle. 1. Item Christus ideo est missus in mundum, ut esset hominibus magisteriū & adiutoriū, ut dicit August. licet hæc omnia attribuuntur trinitati: tamē Christo specialiter. Nota, magister appellatur qui erudit exēplo. Rabbi verō dicitur qui erudit verbo. Tunc subdit: *Qui maior est vestrū erit minister vester*: hoc est, qui vult alios præuenire regēdo, debet illos præuenire obsequēdo. Eccl. 32. Rectorē te posuerūt noli extolli, sed esto in illis quasi vnus ex illis. Origenes: *Qui proponit verba diuina, sciēsq; fructificat*: nequaquam se magistrū sed ministrū fateatur. Ideo subdit: *Qui autem se exaltauerit humiliabitur*, id est pro honore habebit dedecus: pro laude habebit infamiā. Remig. Omnes qui se de suis meritis extollūt, apud deū humiliātur. Et qui se in beneficiis humiliāt, apud deū exaltātur. Pro quo sciēdū, triplex est superbia. Prima in affectu: & illā habuit Lucifer in cælo. Esa. 14. In cælū conscendā super astra dei exaltabo solium meū. Et hæc orta est in cælo & impugnat homines cælestes: sicut discipulos Iesu. Luc. 22. Facta est contentio inter eos, quis eorū maior videretur esse. Secūda in intellectu, s. in

FERIA IIII. POST REMINISCERE.

appetitu sciētia: Et oriebatur in paradiso in primis parentibus Gen. 3. Eritis sicut dii scientes bonū & malū. Heu multi vexantur tali superbia: de quibus Esa. 5. Va vobis qui sapientes estis in oculis vestris, & corā vosmetipsis prudētes. Tales nō appetūt sciētiā dei sed mūdī. Hierē. 4. Sapientēs sunt vt faciāt mala: bene autē facere nescierūt. Et 1. Corinth. 3. Sapientia huius mundi stultitia est apud deū Tertia in actus: & hac est dispersa in toto mundo, vt vnus alterū opprimat: dicitur illud Sapient. 2. Opprimamus pauperē iustum: & nō parcamus viduā, &c. sit fortitudo nostra lex iniustitiā nostrā. Ab hoc peccato debemus cauere: quia est maximū. Psal. 18. Emundabor à delicto maximo. Nā est corona aliorū omniū. Esa. 28. Va coronā superbia: Nā est regina aliorū vitiorū. Nam sicut regina nō ambulat solitaria sed cū societate: sic superbia. Eccle. 10. Initium omnis peccati superbia: qui tenuerit illā implebitur maledictis, s. vitis. Gloss. interlinearis: De superbia nascūtur hareses, scismata, detractio nes, inuidia, verborum, iactantia, contentiones, & huiusmodi quæ ex cupiditate procedūt. Secundo regina requirit magnas expensas: & sic superbia non sufficiunt principatus, ducatus, & episcopatus. Vnde Eccle. 21. Domus quæ nimis locuples est annihilabitur superbia. Tercio regina est caput regionis. Et sic superbia aliorū peccatorū. Eccle. 25. Non est caput nequius super caput colubri, id est superbia: Vnde Chrysost. Tolle hoc vitium: quia si nō velint homines apparere hominibus sine labore, omnia vitia refecātur. Figuratur Exo. 12. Dum primogenita Pharaonis moriebātur, filij Israël liberati sunt. Et 1. Reg. 17. Goliath in fronte percussus à David mortuus est, & filij Israël saluati erāt. Et sic per abiectiōē superbia: fugatur diabolus, & saluabitur fidelis populus. Item superbia est vitanda. ideo quia signū damnationis. Grego. Euidētissimū signū reprobōrū est superbia, electorum humilitas. nam videmus sub cuius principis vexillo homo militat, illius dicitur esse miles. Et sic homo repper tus sub vexillo humilitatis, est miles dei. Repertus vero sub vexillo superbia: est miles diaboli. Iob 41. Rex est super omnes filios superbia: Item superbia est vitanda, quia superbus peccat in se nō cognoscens quid sit: cū enim sit cinis & puluis tendit sursum quasi elementū ignis. Peccat in proximum per discordiā. Prouer. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Peccat in deū quia reputat omnia habere à se & nō à deo: mō attendēs illud. 1. Corin. 4. Quid habes quod nō accepisti? Ideo Eccl. 10. Odibilis coram

ENARRATIO XXX.

94

coram deo & hominibus est superbia. Ideo dicit: *Qui se exaltat humiliabitur*, s. per descensum ad inferos. Psal. 100. Non habitabit in medio domus mea: faciens superbiam. Et econtra: *Qui se humiliat exaltabitur*. Iob 22. Qui humiliatus fuerit erit in gloria.

FERIA IIII. ENARRATIO XXX.

Nescitis quid petatis. Matthæi 20. Marci 10.

Commune est prouerbum, qui cū brachio incuruato ante conspectum magnorū accedit: ille citius intromittitur & in precibus suis exauditur. Spiritualiter: Si volumus exaudiri & intromitti in curiam regis celestis: tūc in hoc sacro rēpore debemus accedere ad deum per inclinationē brachij, i. per orationis humilitatē. Eccle. 35. Oratio humiliantis se, nubes penetrat. Figuratur 3. Reg. 10. Regina Saba attulit aurum & argentum. Et sic tu aurū dilectionis & argentum castitatis. Sine his enim homo nō intromittitur neq; exauditur. Deute. 16. Non appareas in conspectu dei tui vacuus. Ergo tali dicitur: *Nescitis quid petatis*. Ergo ecclesia sancta hodie incuruat, id est humiliat se in introitu, dicens: Ne derelinquas me, &c. Collecta: Populū tuum quaesumus domine propitius respice, &c. In epistola Hester 13. quæ orauit: Domine deus miserere populo tuo, quia volunt nos inimici nostri perdere & hereditatem tuam delere: ne despicias partem tuam quam redemisti tibi ex Aegypto. Si decreueris nos liberare cōtinuo liberabimur. Ecce quā pulchrē orauit. Primo humiliat se. Secūdo redēptionis recordata fuit. Tercio in voluntate dei omnia posuit. Hoc nō fecit hac mulier cū filiis suis. Ideo à domino audiuit: *Nescitis quid petatis, potestis bibere*, &c. Aliud thema. Peregrinus constitutus in via extra propriam regionē habet desiderium ad patriā: & querit & interrogat de via. Moraliter. Et sic nos. Ps. 38. Aduena ego sum apud te & peregrinus, &c. Animus noster nō est quietus in via. Aug. Fecisti nos ad te, inquietū est cor nostrū donec requiescat in te. Idcirco debemus querere & petere viam quæ ducit ad patriā, vt possimus habere saluum conductū. Hoc facit ecclesia in introitu, dicens: Ne derelinquas me domine. Et Ps. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. Hunc Psal. secundū Greg. fecit Dauid pro seipso recordādo propria peccata quæ fecit. s. adulterium, homicidiū, & numerando populum. 2. Reg. 24. Timēs ne in memoria incideret in peccata, rogauit pro saluo cōductu. Et sic ecclesia facit in collecta orans: Populū tuum quaesumus domine propitius respice, & quos ab eis carnalib; præcipis abstinere: à noxiis quo-

FERIA IIII. POST REMINISCERE,

que vitiis cessare concede. Et sic in epistola Hester 13. Domine deus miserere populo tuo. &c. Et sic nos petere debemus vt dominus afsistat nobis, ne erremus à via patriæ. Sed via ducens ad patriam, scilicet Hierusalem que sursum est: est tribulatio & passio. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare, &c. Idcirco dicit: *Potestis libere calicem, &c.* In summa euangelij duo innuuntur. Primo acerba passionis reuelatio. Secundo fatue petitionis correctio. Vel sic: In summa euangelij duo dominus innuat. Primo eius passionem prædicat ibi. *Ascendens Hierosolimam.* Secundo indiscretè petentes redarguit, ibi: *Nescitis quid petatis.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet cū venisset de Galilea, & venit trans Iordanem in fines Iudeæ: ibi multos curauit. *Post hæc ascendit Hierosolimam:* quia in alto est sita: *assumpsit discipulos suos secreta,* scilicet ne alios scandalizaret. Vbi nota, dicit secretè ad designandum quòd istis in tribulationibus, potius reuelantur secreta. Vnde Ezech. eiusdem cap. 1. iuxta flumen Chabor, quod interpretatur grauedo, apertum est celum & vidit visionem dei. Act. 7. Stephanus percussus lapidibus. Et Ioannes in Patmo insula vidit ostium apertum in celo. Apocal. 4. Item ad designandum quòd secreta non debent omnibus manifestari. Ecclesia. 8. Non omni homini manifesta cor tuum, ne forte inferat tibi falsam gratiam & conuities tibi. Ecclesia. 6. Multi pacifici sint tibi: consiliarius autem vnus sit tibi de mille. Reuelauit ascendentibus ad designandum illud. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.

Nota secundum sanctum Thom. Homo non debet de facili recipere secretum aliquod extra confessionem, & præcipue quando dicit: Dico tibi tanquā sacerdoti, vel sicut in confessione. Et cū aliquis promittit tale secretum se velle tenere, ex illa promissione tenetur illud secretum celare ac si in confessione haberet. Et transgressor reuelas tale secretum peccat mortaliter. Et si illa secreta quæ sunt pro bono particulari sunt celanda: multò magis illa arcana consilia quæ sunt pro bono cōmuni, quia Christus mysteriū mortis in secreto discipulis nuntiavit, ne alij scandalizarentur: & ne diuulgata impedirentur. 1. ad Cor. 2. Si enim cognouissent, nūquam dominū gloriæ crucifixissent. Et ait illis prædicando passionem suam. Et hoc ideo secundum Grego. Iacula præuisa minus feriunt. ideo prædicat: *Ecce ascendimus Hierosolimam.* Quia appropinquauit hora passionis, ergo etiam voluit appropinquare loco passionis, scilicet Hierusalem: quia

ENARRATIO XXX.

95

quia ille locus fuit obligationis. Sed Iudaorum oblatio non potuit delere peccata. Psal. Holocaustum pro peccato non postulat: tunc dixi, ecce venio: nam erat agnus dei. Ioan. 1. *Et filius hominis traditur principibus sacerdotum.* Et dicit filius hominis: quia secundum quòd homo, Christus passus est. Figuratur Gene. 22. Isaac immolatus. sed aries inter vepres occisus, id est homo sub corona spinea. Sed diceret, Cur non dicit se filium dei cū à parte digniori debeat fieri denominatio? Responder Remigius q. Christus secundum illam naturam nominat se secundū quam pati poterat. Secundo ad designandū quòd pro nobis factus est homo. Terrio se humiliat vt nos exaltaret. Sed diceret, Cur Christus toties discipulis passionem suam prænuntiavit? Responder primo vt daret intelligere quod non ex necessitate, sed propria voluntate pateretur. De quo Aug. 4. de tri. ca. 13. ponēs differēciam inter mortem Christi & nostram, dicit: Mors corporis nostri est à spiritu deseri. Ratio quia spiritus volens deseruit deum: deseruit verò corpus iniunctus. Secundo sicut deum deseruit quia voluit: & sic corpus deseruit etiam si noluerit: Christus autem ad mortē accessit, quia eam voluit, &c. Esa. 53. Oblatus est, quia voluit. Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterū sumendi eam. Secundo secundū Hiero. nobis in exemplum ne obliuisceremur passionis eius: sed iugiter meditationē mortis eius haberemus. Eccle. 29. Gratiam si dei iussoris tui ne obliuiscaris: dedit enim pro te animam suam. Sed heu multi secundum Ps. 105. obliui sunt deum qui saluauit eos. Terrio ne scandalizaretur discipuli si subito aduenerit. Sed diceret, Cur prænuntiavit passionem ascendentibus cū dicit: *Ecce ascendimus?* Responder ad designandū quòd passionem faciunt nos ascendere ad vitam æternam. Ratio, quia tribus modis in rebus naturalibus aliqua ascendit. Primo naturaliter leuia. Philosophus 4. physicorū: Omne leue sursum, vt patet in flamma, similiter in pluma: sic tribulationes naturales alleuiāt. Primo exonerando ab onere peccati & nequitia: quia frequenter tribulationes faciunt hominem dimittere peccatū & redire ad penitentiam. Sic canes mordaces faciunt lupū dimittere ouem & fugere in syluam. Eccl. 11. Militia vnus horæ obliuionem facit luxuriæ magnæ. Hebr. 12. Deponentes omne pondus & circumstantes nos peccatum: per patientiam curramus ad propositū nobis certamen. Secundo alleuiat desiccando humorem concupiscentiæ. Sicut enim lignum viride alleuiatur cum desiccatur

FERIA IIII. POST REMINISCERE,

vel adurit in igne: sic caro igne tribulationis adusta animam non grauat sua concupiscentia. Greg. Ideo concupiscentia possedit cor Salomonis, quia ipsum nulla exterius exercuit disciplina tribulationis. Tertio alleniat separando à terestritate auaritia, sicut vapores à calore solis educti subtiliantur & alleniantur: sic tribulatio soluit vinculum quo anima ligatur rebus terrenis, scilicet amore mundi. Sicut ignis fornacis Babylonis soluit vincula trium puerorum: & sic tribulatio mundi vinculum terrenorum. Greg. Deus electis asperum facit iter in via ne obliuiscantur eorum quæ sunt in patria. Figuratur Gene. 7. Aquæ multiplicatæ sunt & eleuauerunt aqua in sublime à terra. Secundo aliqua ascendit artificialiter: vt aqua in ductibus fontium, quia quantum descendit tantum ascendit: & sic facit ascendere humilitas, Luc. 18. Qui se humiliat exaltabitur. Sed tribulationes maxime humiliant. 2. Corin. 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis mee angelus Sathana qui me colaphizat. Tertio aliqua ascendit violenter, sicut lapis proiectus in altum ascendit ex violentia, quia is sit contra naturam sui. Sic tribulatio facit interdum hominem pigrum surgere à peccato, & per penitentiam ascendere ad deum: sicut asinus qui cecidit verbis percussus à terra surgit. Greg. Mala quæ nos hic premunt ad deum ire compellunt. Nota Bern. dicit: Bonus miles non sentit sua vulnera cum vulnera regis intuetur. Ambr. in exame. Cuius non tangit te si absinthium cum oleo coquas & te vngas. Sic tribulatio & penitentia non te tædet si absinthio passionis & oleo compassionis Christi fueris inunctus. Grego. Nil tam graue quod non sustinetur dum passio Christi intuetur. Tunc subdit: Et condemnabunt eum morte. I. per falsos testes: & tradet eum gentibus ad illudendum. Vt sic hodierna die illudetur à multis. Nota aliquis illuditur ab aliquo tribus modis. Primo quando aliquis alteri committit aliqua bona quæ postea vult rehabere, & ille reddere non potest talis illuditur. Et sic Christus commisit nobis corpus & animam & diuitias temporales. De anima querit amor. Luc. 10. Dilige dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c. De corpore laborem ieiuniorum ad Rom. 12. Exhibite corpora vestra hostiam viuentem, &c. De diuitiis querite elemosinas dare pauperibus. Apoc. 3. Ego sto ad ostium & pulso, si in persona pauperum. Sed heu de anima reddimus ei malas cogitationes. Esa. 5. Expectaui vt faceret vinas & fecit labruscas. Itē de corpore redditur ei fornicatio & ebrietas. Item de temporalibus nihil paup

ENARRATIO XXX.

96

pauperibus sed histrionibus: hi Christum illudunt. Secundo illuditur quis quando ei aliquid promittitur & non redditur: & sic Christo promissimus in baptismo seruare puritatem. Ps. 118. In rari & statui custodire iudicia iustitie tue. Eccl. 5. Si quid vouisti deo ne moreris reddere: displicet ei infidelis & stulta promissio. Infidelis dicitur promissio, quando vouetur in die necessitatis, & cessante necessitate mutatur propositum. Stulta promissio est quæ non cedit ad honorem dei, vt leuare festucam: vel etiam si sit de bono tamen impossibili, quod heu multi faciunt. Contra quos Ps. 75. Vouete & reddite domino deo vestro. Tertio illuditur quis dum laborat sub spe lucri, & tamen nil reportat nisi malum, Et sic Christus multum laborauit circueundo vicos & plateas & ciuitates. Et de illo conqueritur Ps. Pretium meum cogitauerat repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant & corde suo maledicebant, vt solent illudi fami. Psal. 34. Retribuerunt mihi mala pro bonis. Et flagellabant & crucifigebant eum. Nota hic, licet adhuc non sit tempus passionis: tamen legitur euangelium hodie de passione domini multis de causis propter hoc, vt ad sustinendum penitentiam homines fortius animentur. Nam penitentia continet in se tria. Primo continet contritionem, & hoc adducit passio, sicut in scissione petrarum ad designandum quod passio domini corda lapidea frangit ad contritionem: vt pater in adamante qui nec malleo, nec igne sed sanguine hirci frangitur. Secundo continet penitentiam confessionem, & ad hoc inducit passio domini. Figuratur Ioan. 19. Tempore mortis Christi monumenta aperta sunt. Spiritualiter, monumentum est cor fenum, peccatis plenum, in quo tot mortui quot peccata mortalia: hoc debet aperiri & mortui, i. peccatores debent resurgere. Ephes. 5. Exurge à mortuis & illuminabit te Christus. Tertio ad penitentiam requiritur satisfactio, & consistit in tribus, scilicet ieiunio, oratione & elemosyna. Et hæc docentur in memoria passionis domini. Primo per memoriam passionis inducimur ad ieiunium. Nam homo considerare debet quod Christus ieiunauit & esuriit. Primo enim esuriit, & non habuit comedere nisi lapides. Mat. 4. Accedens tētor dixit ei: Si filius dei es, &c. Secundo non habuit nisi folia siccā, Matth. 23. Tertio sitiuit. Ioan. 19. Sitio, Et sic implerum est in eo illud. Psalm. 68. Dederunt in escam meam fel. &c. Secundo memoria passionis inducit nos ad orandum: quia Christus orauit in cruce. Luc. 23. Pater dimitte illis, &c. Et Hebr. 5. Oravit cum lachrymis, & exauditus est pro sua reuerentia. Tertio in-

FERIA IIII. POST REMINISCERE,

ducit ad dandum eleemosynas. Nam Christus tempore passionis sue large distribuit bona sua: nobis corpus & sanguinem, Ioanni matrem, latroni paradysum, peccatoribus veniam, patri spiritum. Deinde indiscretè petentes arguit dicens: *Tunc accessit mater filiorum Zebedi.* Naturale est, quod parentes optant filiis bona: principaliter autem matres, & hoc duplici de causa. Primo quia sunt certiores de filiis. Secundo quia plures tribulationes habent cum eis quam patres. *Adorans eum & petens aliquid ab eo,* cum generali ut concessione facta in generali minus posset sibi denegare in speciali. *ait: Quid vis?* Non ut insciè interrogat, sed ut petitio sua ostenderetur irrationabilis ex eius verbis. *Ait illi: Dicite sedet hic duo filii mei unus ad dexteram, & unus ad sinistram in regno tuo.* Hæc petitio processit ex hoc: quia apostoli existimabant Christum temporaliter regnaturum in Israël, ut patet Act. 1. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israël: Non mirum quia adhuc erant carnales per spiritum sanctum nondum confirmati. Dixi secundo innuitur fatuæ petitionis correctio. *Nescitis quid petatis.* Hic respondet discipulis & non matri: quia petitio orta est ex eis, quod, insipienter petitis. Sciendum multi errant in petitione. Primo petentes deum, & cum hoc querendo artes magicas: de quibus Esa. 16. Ingredietur ad sancta sua ut obsecret, & non valebit. 4. Reg. 1. Nunquid non est deus in Israël, ut eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? Et 1. Paralip. 10. Mortuus est Saul propter iniquitates suas, Sequitur: Et insuper pythoniissam consuluit & non sperauit in domino, propter quod interfecit eum, &c. Iaco. 1. Si quis indiget scientia, postulet à deo in fide nihil hæsitans. 1. Corinthi. 10. Non idololatram efficiamini, &c. Psal. 105. Immolauerunt filios suos & filias suas demoniis & non deo. Vnde Dan. 14. Dixit Daniel regi de idolo Bel: Erras rex: iste enim est intrinsecus luteus, foris secus areus: neque comedit aliquando. Secundo petentes nociua, scilicet hic temporalia: vel quæcunque carni delectabilia. Prouer. 1. Visquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia petunt. Verè nociua adulter petit cum nequius videat. 1. Corinth. 6. Fornicatores adulteri regnum dei non possidebunt. Aliqui petunt neque à rege cathedram honoris. Aliqui laqueum auaritiæ. 1. ad Timoth. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. Salomō petiuit liberari à tali laqueo. Prouerb. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihitantum visui meo

ENARRATIO XXXI.

97

Qui meo tribue necessaria. Matt. 6. Panem nostrum quotidianum, &c. Tertio petentes in peccato mortali. Psal. 65. Iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudiet dominus. Ergo petentes sint sine peccato mortali. 1. Ioan. 3. Fiduciam talem habemus ad deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, &c. Si cor plenum inuidia, manus auaritia, & sic de aliis non exaudiemur. Esa. 1. Cum multiplicaueritis orationes vestras non exaudiam, &c. Quarto contra voluntatem dei. 1. Ioan. 5. Quæcunque petierimus secundum voluntatem eius audit nos, scilicet ad salutem animæ. Nam docuit Luc. 11. & Matth. 7. Petite & accipietis. Isidoro de sum. bo. Sape deus non exaudit ad voluntatem, sed ad utilitatem: ut pater de Pau. 2. Corin. 2. qui ter rogauit dominum: inauditus tamen mansit, quia tentatio carnis ad animæ salutem sibi utilis fuit. Quinto non habentes meritum. Et sic discipuli: quia si diceret eis dominus: Non seminastis, & vultis metere. Psal. 125. Qui seminat in lachrymis, in exultatione metet. Item denarius non datur nisi prius laboretur in vinea. Matth. 20. Et 2. Timot. 2. nullus coronabitur, &c. Nec illi voluit habere brauium. 1. ad Corin. 9. Sic currite ut comprehendatis. Ideo Iaco. 4. Petitis & non accipietis: quia malè petitis. Sexti qui petunt, & inimicis non dimittunt. Augu. Vnusquisque talè indulgentiæ accepturus est à deo qualè dederit proximo. Anasta. Si iniuriā non dimittis, non orationem pro te facis, sed maledictionem super te inducis.

FERIA V. ENARRATIO XXXI.

Operamini non cibum qui perit, &c. Ioannis 6.

Licet omnia bona appetuntur à creatura, scilicet rationali, maxime tamen vita à qualibet etiam creatura sensibili desideratur. Inde est quod pisces cum sentiunt se capiendos, ut vitam conseruent in profundum aquarum se mergunt. Aues vero in altum aeris se leuant, ferae siue bestiae ad interiora deserti currunt. Inde etiam est quod dominus in veteri lege obseruatoribus præceptorum suorum pro maximo vitam pollicetur, dicens: Exod. 20. Honora patrem & matrem omni tempore ut longæuis sis super terram. Cum ergo hæc vita licet transitoria & caduca, tamen diligatur, & etiā pro ea obseruanda multa interdum pericula homo incurrat: quāto magis vitam in æternū māsūrā, & sine tadio feliciter duraturā debet meritò desiderare? Ad huiusmodi ergo vitam æternā promerendā, acquirendā pariter & tenendā: utile homini est cibum non corporale, sed spirituale, qui non perit sed vitam præstat perfectā, summa inquirat diligētia. Ipsosque

Quadrag. Theol.

N

inuenio vtiliter vratur. De quo cibo saluator in hodierno euāgelio tria tangere cōprobatur. Primum est cibi spiritualis fructuositas, quam duratio probat aternalis, ibi: *Operamini nō cibū qui perit, sed qui permanet in vitam aeternam.* Vbi sciendum qd virtus huius cibi cōsideratur in hoc qd non perit, quod sic habet videri. Corporalia enim sunt quādam similitudines spiritualium, vtpotē ab eis creata & deriuata: & ideo imitantur ipsa spiritualia aliquo modo. Sed corpus sustentatur cibo: ergo illud quo sustentatur spiritus dicitur eius cibus quicquid sit illud. Illud quo sustentatur corpus cū trāseat in corporis naturam corruptibile perit: sed cibus quo sustentatur spiritus est incorruptibilis: quia nō mutatur in ipsum spiritū, sed potius ecōuerso spiritus in cibum. Vnde dictū est per Augu. Cibus suum grandīū, cresce me. Ideo de tali cibo dicit hic dominus: Operamini. q. d. operando querite vel operibus mereamini, non cibū qui perit, s. corporale. Iuxta illud 1. Corin. 6. Esca vētri, est vēterescis: deus hūc & hūc destruet, quia nō semper erit vsus ciborū, sed illū cibū operamini, s. spirituale qui permanet in vitā aeternā. Qui tāta virtute stomachū mētis semel acceptus cōfortat, vt satietatē perpetuā simul & immortalitē animæ largiatur. Qui quidē cibus est ipse deus in quātū est veritas cōtēplādo, & bonitas amādā. quibus reficitur spiritus. Prouer. 9. Comedite panē meū, & c. Eccl. 15. Cibabit eū pane vitæ & intellectus. Est etiā obseruātia mādatorū. Ideo Ioā. 4. Meus est cibus vt faciā volūtātē eius qui mihi sit tñe vt perficiā opus eius. Et etiā verbū dei: quo anima mundanis cōcupiscētiis fatigata reficitur. Matt. 4. Nō in solo pane viuit homo, sed in omni verbo qd procedit de ore dei. Est etiā lectio siue meditatio diuinarū scripturarū. Sed pro stremo perfectissimus atq; semper exoptādus animabus est mysteriū corporis Christi, qui ad aeternā & beatā vitā refectio proficit. In illo sensu hic dominus cibū qui permanet in vitā aeternā intelligi voluit. De quo Ioā. 6. Ego sum panis vitæ. Sequitur ibidē: *Et caro mea verē est cibus: & sanguis meus verē est potus.* Sed quis sit dator huius cibi insinuat cū subiūgit. *Quem filius hominis dabit vobis.* Si dixisset filius dei, mirā non fuisset. Sed secundū hoc quod filius hominis dat hunc cibū, magis eleuat ad attenuationem. Spiritualiter, tamen ideo filius hominis dat, quia natura humana infirma per peccatum fastidiebat spirituale cibum: nec poterat in sua spiritualitate sumere. Vnde oportuit quod filius dei

dei carnē assumeret, & per eam reficeret nos, iuxta illud Psal. 22. Parasti in conspectu meo mensam, & c. Vnde etiam quia sacerdos minister est huius cibi non largitor: dispensator est & non autor. Filius enim hominis qui saluator est & dominus omnium ipse nobis hunc dat cibum. Seipsum vtique dat nobis vt in eo maneamus, & ipse maneat in nobis. Sed vnde habeat auctoritatem dandi ostendit dominus cū dicit: *Hunc enim pater signauit deus:* hoc est signum quod ei dedit quomodo propriū sibi esse ostenderet: per quod ceteris filiis hominum comparari non potest. Et hoc signum fuit eminentia plenitudinis gratiæ. Vnde Psal. 44. Vnxit te deus, deus tuus oleo lætitiæ, & c. Vel secundum Hylarium: Signauit, id est sigillauit. Quando enim sigillum in ceram imprimitur, cera retinet totam figuram sigilli. Sic filius dei in quantum homo totam figuram patris accepit, quia in natura humana deus pater impressit verbum, id est filiū qui est splendor gloriæ & figura substantiæ eius. Ad Hebr. 1. Vel secundū Chryso. Signauit, id est ad hoc specialiter eum deus pater instituit, vt daret vitā aeternam mūdo. Ioan. 10. Ego veni in mūdum vt vitā habeant. Sic enim quando aliquis eligitur ad aliquod magnum officium peragendum debet signari ad aliud. Luc. 10. Post hac designauit dominus, & c. Consequenter pro secūdo principali tāgit qualitatem habendi hunc cibū quæ estimatio existit internalis, id est fides. *Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus vt operemur opera dei?* quasi dicerēt: Nihil credimus aeternū nisi deū, sed tamē de hoc cibo qui pmanet in aeternū dicas nobis: est ne aliquid diuinū, & si sit quō ergo hunc cōsequi possumus: & per quæ opera eū mereri valeamus? *Respondit Iesus & dixit eis: Hoc est opus dei quod credatis in eū quē misit ille.* quasi dicat, per fidem potestis hunc cibum mereri. Sed diceret quid est quod apostolus ad Roma. 4. distinguit opera contra fidem, dicens: quod Abraham non est iustificatus ex operibus, sed ex fide. Dicendum est quod ibi fides non distinguitur contra opera exteriora. Hic autem fides dicitur esse opus tantum manens in anima. Alio modo potest fides computari inter opera exteriora, non quod fides sit ipsa opera: sed quod sit eorum principium. Hæc autem fides intra se est, non quæ in multis est: quia multi confitentur se nosse deum, factis autem negant: sed ea quæ per dilectionem operatur. Considerandum etiam quod fidem non opus nostrū, sed opus dei dixit: vt nemo putet fidem à se habere siue aliud bonum: nec de suis viribus glorie-

FERIA V. POST REMINISCERE,

tur: sed qui gloriatur, in domino gloriatur. Et dicat cum apostolo. 1. Corinth. 13. Gratia dei sum id quod sum. Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu signum facis ut videamus & credamus? quasi dicat secundum Chrysostomum. Cum inuitas ad fidem, ideo ut credere tibi possimus volumus a te signum videre, quia licet quinque millia hominum de quinque panibus satiasti: non tamen propter hoc maior es Moyses, qui paupere patres nostros in deserto manna. Sed si vis ut credamus tibi per tuum miraculum siue tuo signo; quotidie pascas nos sine labore nostro & sine fatigatione: & tunc credemus te maiorem fore Moysen. Quia sequitur: Quid operari patres nostri manducauerunt manna in deserto sicut scriptum est: Panem de celo dedit eis manducare. Ac si dicerent: Iterum promittis nobis maiora quam Moyses, tu enim panes dedisti nobis horum deaeos: ille patribus nostris manna de celo. Vnde dicunt patres manducauerunt manna in deserto. neque dicunt: Deus pauperes nostros manna, ne videantur eum velle equare deo: & ne videatur Moysen praeferre Christo, quasi in hoc eum alligat re volentes quod continuet eos pascat. Responso Christi ponitur ad praecedentia eum dicitur: Amen amen dico vobis: Non est pater meus qui dedit vobis panem de celo, sed pater meus dabit vobis panem de celo verum. Vbi sciendum quod Iudaei duo proposuerunt Christo de cibo corporali, videlicet datorem Moysen & locum, scilicet caelum, quae duo remouet Christus circa cibum spiritualem: quia dator eius non est Moyses, sed pater coelestis. Nec datur de celo aereo sed sidereo. Vnde ergo dicitur: Non Moyses, & coelestis datus in deserto fuisset falsus, quia miraculum de manna falsum non fuit: sed dicitur verus contra manna, quod panis figuratiuus illius fuit. Qui etiam panis de celo dicitur sicut sequitur: Panis enim dei est qui de celo descendit, & dat vitam mundo. De celo dicitur descendere, quia Christus ratione deitatis de celo oritur. Similiter etiam ratione humanitatis: quia anima immediate a deo creatur: & virtus formatiua corporis Christi fuit virtus spiritus sancti. Ex hoc etiam cognoscitur quod de celo sit, cum proprium facit effectum, scilicet cum dat vitam. Nam panis ille corporalis vitam non dabat quia omnes qui manna manducauerunt mortui sunt, iste autem dat vitam aeternam. Consequenter pro tertio principali tangitur edulus realis huius cibi, & quae eius existat existetia finalis. Et primo tangitur petitio Iudaeorum. Dixerunt ergo ad eum: Domine semper da nobis hunc panem. Volebant enim de ce-

tato

ENARRATIO XXXI.

99

tero esse refecti sine esurie & labore, sicut de muliere Samaritana dictum est: Ioan. 4. Domine da mihi hanc aquam, &c. Verumtamen sicut non intelligebat conditionem aquae spiritualis, sic nec isti de pane spirituali. Ideo ostendit eis Iesus quid sit ille panis, dicens: Ego sum panis vitae, si quis venerit ad me non esuriet, & qui credit in me non sitiet inquam. Vbi sciendum quod verbum sapientiae est spiritualis cibus mentis quo mens sustentatur. Eccl. 15. Cibavit illum panem vitae & intellectus. Et dicitur ille panis sapientiae esse panis vitae ad differentiam panis corporalis, qui panis est panis mortis: quia non competit nisi ad restaurandum defectus mortalitatis. Vnde & solum in hac vita corporali necessarius est. Sed panis sapientiae diuina est per se viuificatiuus nec habet mortem contrariam, item panis corporalis non dat vitam, sed tantum praexistentem sustentat ad tempus. Sed panis spiritualis ita viuificat quod dat vitam. Nam anima incipit viuere quando adharet verbo dei. Psalm. 35. Apud te fons vitae. Quia ergo omne verbum sapientiae deriuatur a verbo dei vniuerso. Eccle. 1. cap. Fons sapientiae verbum dei residens in excelso: ideo ipsum verbum dei principaliter dicitur panis vitae. Et quia caro Christi verbo dei vnita est: ideo habet etiam quod sit viuificatiua. Vnde corpus eius sacramentaliter sumptum viuificatiuum est. Nam per mysteria quae Christus in carne sua compleuit dat vitam mundo: & sic caro Christi propter dei verbum panis est non consueta vitae, sed illius quae morte non resoluitur. Et ideo caro Christi dicitur panis. Gen. penult. Aser pinguis panis eius & praebes delicias regibus. Hunc panem qui comederit non esuriet. Quod significatur in eo quod dicitur: Qui venit ad me non esuriet: & qui credit in me non sitiet. Quod idem est secundum Augustinum. Quia idem est venire ad eum & credere in eum, & hoc fide, scilicet forma charitate. Talis inquam dicitur non esurire nec sitire, quia habens deum per gratiam, nihil aliud desiderat nisi ipsum deum, quem habet per gratiam plenius desiderat habere per gloriam. Cibus autem & potus corporalis est contrariae conditionis: quia habitus in plenitudine in fastidium vertitur. Vel quia corporalia non simul sumuntur, sed paulatim quasi cum metu. Et ideo semper restat aliud sumendum. Et propter hoc sicut consumitur delectatio, & satietas eo iam sumpto: ita desiderium iam restat ex sumendo. Ideo corporalia non satiant in aeternum. Vel ideo quia corrumpuntur corporalia: vnde remanet memoria ex corrupto, & generatur iteratio desiderium eorum. Spiritualia vero & simul

N 3

FERIA VI. POST REMINISCERE,

sumuntur & non corrumpuntur, neque deficiunt: & ideo eorum satietas manet imperpetuum. Apoca. 7. Non esurient neque sitiet. Psal. 15. Adimplebis me læticia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua, scilicet in spiritualibus usque in finem. Hinc igitur panem totis desideriis requiramus, atque ipsis facta desideria operum impendii adiuvemus. Veniamus ad Christum, id est credamus absque dubio esse corpus Christi quod sumimus. Via qua ad eum veniemus est fides. Ita enim per fidem accedentibus, & sincero corde sumētibz vitā tribuit sempiternam. Et hi tales non esurient in æternum. Illi enim qui dubitant an verum corpus Christi sit, non reficiuntur: sed secum reportant esuriem: nec illuminantur, sed densioribus tenebris obscurantur. Psal. 33. Accedite ad eum & illuminamini: & facies vestre non confundentur. Illorum enim facies illuminantur, & non erubescunt quin cuncta accedat. Sed illius facies confusione repletur qui nihil credit: vel non credit corpus Christi esse quod percipit. Vel quem sua conscientia grauioris peccati recordatione cōpungit. Vt igitur tā damnabile non sustineamus cōfusione, mundemus nos ab omni inquinamēto carnis ac spiritus: quatenus diuinum ac sacrosanctum mysterium non ad mortis æternæ iudicii: sed ad perennis vitæ sumamus præmium.

FERIA VI. ENARRATIO XXXII.

DE EVANGELIO.

Hic est hæres, venite occidamus eum. Matth. 21.

Magna datur secundum legem pœna his qui occidunt hæredem seu naturalem dominum: & signanter quando ex hoc sequitur perditio hereditatis. Moraliter, verus hæres est Christus. ad Hebr. 1. Constituit eum hæredē vniuersorum per quem fecit & secula. Hinc occidit Iudæi, O quam magnū scelus. Hiero. Non solum magnū sed & maximū, quia indicibile & inexcogitabile, nullus excogitare potest huius sceleris quantitatē. Bernar. in quodā sermone distinguit quadruplex peccatum, scilicet personale, actuale, & singulare. Illud autem singulare est illis qui Christum crucifixerunt, scilicet quādo impij virum iustum occidit. Augu. in sermone de passione alloquitur eos, dicēs: Ignorabitis eum qui te clarificabat. Occidisti eum qui te de duritia seruitutis eripuit. Corpus eius vulnerasti, qui corpus tuū a vulneribus curauit: coronā spinā in caput eius posuisti, qui gloria & honore præcinctus te coronauit. Et manus illius pijs qui te de limo plasmavit, vinctulis colligasti. Ideo præ magnitudine sceleris

ENARRATIO XXXII.

100

leris impletum est illud Iob 12. Usque in præsentem diem remanet scelus malitię. Quamuis hoc peccatum singulare fuit apud Iudæos: tamen falforum Christianorum peccatum non minimum. Primo quia peccant contra ipsum quem sciunt esse deum. Secundo peccant contra eum qui iam eos redemit. August. Vide, grandis malitia eorum qui Christum crucifixerunt, maior eorum qui recte viuere nolūt: præcepta veritatis oderunt: propter quod omnes apparebimus in iudicio. De quo introitus: Ego autem, &c. vide infra. Aliud thema. *Malos male perdet.* Matth. 21. Marc. 12. Luc. 20. Videmus quod homo citatus ad iudicium ille prius occupat se antequam compareat quomodo iustus compareat: & si minus iustus decernitur, tunc mancipabitur carceri. Spiritualiter, Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. 2. ad Corinth. 5. & vnusquisque recipiet prout gessit in corpore. De quo introitus: Ego autem in iustitia apparebo, &c. Ideo petit ecclesia in collecta: Da quæsumus omnipotens deus vt sacro nos purificante ieiunio sinceris mentibus ad sancta vëtura facias peruenire. Nam qui decernitur vt violentus & homicida, carceri inferni mancipatur. & sic Iudæi: vt habetur figuratiue in epistola, vbi decem fratres vendiderunt Ioseph. Et sic Iudæi Christum. De quo euangelium: *Hic est hæres, ergo punietur tēporaliter & æternaliter.* De quo thema: *Malos male perdet.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo collati beneficij multiplicatio, ibi: *Homo quidam, &c.* Secundo tangitur destinati nūtij cruciatio, ibi: *Cum autem tempus, &c.* Tercio ponitur obstinati populi dānatio seu conculeatio, ibi: *Cum autem venerit dominus vineæ, &c.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet feria 2. post dominicam palmarū, cum venisset Iesus in templum interrogabant eum scribæ in qua potestate hoc faceret. & quis ei dedisset hanc potestatem: Respondit eis: Baptismus Ioannis unde erat, de celo an de hominibus? At illi cogitabant intra se dicentes: si dicimus de celo, tunc dicet: Quare non credidistis illi. Si autem ex hominibus, timeamus turbam. Et respondentes dixerunt: Nescimus. Et ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hoc facio. Et respondit illis: Amen dico vobis publicani & meretrices præcedent vos in regno dei. Ratio, quia egerunt penitentiam in prædicatione Ioannis. Sed Iudæi fuerunt obstinati cogitantes occidere filium dei. De hoc subdit in parabola, dicens: *Homo quidam, scilicet deus pater.* Chrysost. Dicitur homo: non natura, sed benignitatis similitudine. Philosophus in Politicis: Homo naturaliter est animal mansuetum & pium. Erat pater familiās qui gubernat

FERIA VI. POST REMINISCERE,

omnem creaturam: sicut pater familiās domum: *Qui plantauit vineam*, id est synagogam. Esa. 5. Vineam domini exercituum domus Israël est. Hanc plantauit creando. Hiere. 2. Et te plantauit vineam meam electam, & transtulit eam in terram promissionis. Psal. Vineam de Aegypto transtulit. *Et sepe circumdedit eam*, id est custodiam angelorum. Esa. 62. Super muros tuos constitui custodes. *Et sedit in ea torcular*, id est legem, quia multis praeceptis eos torquebat: *Et edificauit turrin*, id est templum propter altitudinem aedificij, & propter securitatem refugij: *Et locauit eam agricolis*, id est doctoribus & praelatis qui debet extirpare vitia tanquam spineas, & inserere virtutes: *Et peregrè profectus est*, non mutando locum, sed operando: liberum relinquens arbitrium. Vel secundum Chryso. peregrè proficisci longanimitatem habendo, quia non semper eorum peccatis poenas induxit. Ioel. 2. Patiens est & multum misericors. Dixi secundo tãgitur destinati nuntij trucidatio, ibi: *Cum autem tempus fructuum appropinquasset*, scilicet post legem datam fuit tempus fructuum bonorum operum. Remig. Tempus fructuum fuit cum superatis hostibus terram promissionis colere securè ceperunt. Ambro. Bene dicit, tempus fructuum non prouectuum, nullus enim fructus & prouentus extitit Iudaeorum, non spiritali musto, sed cruore prophetarum redundabant. *Misit seruos suos ad agricolas*, scilicet Moysen & Aaron & prophetas ut acciperent fructus eius, scilicet legis & obedientiam deo & praelatis. Et agricolae apprehensis seruis eius alium occiderunt: ut Moysen & Aaron qui fuerunt cæsi linguis Iudaeorum licet non gladio. Deuter. 32. Vna eorum vna fellis, botrus amarissimus, in quo inebriati prophetas occiderunt. Esa. 5. Expectaui ut faceret vvas & fecit labruscas. Ps. Irritauerunt Moysen in castris Aaron sanctum domini. Et iterum vexatus est Moyses propter eos. Alium occiderunt sicut Esaiam qui ferratus est ferra lignea ex praecepto Manassæ regis Iuda. Et sicut Amos quem Otholias per tempora transfixit. Alium lapidauerunt ut Zachariam quem rex Ioab lapidari iussit inter templum & altare. Et Hieremias similiter lapidatus est. Sed diceres, cur Iudaei non festiuant prophetas per eos occisos, sicut Christiani martyres & apostolos? Respondetur primo propter immanitatem sceleris quia non alienos, sed proprios occiderunt. Secundo ad occultationem sui criminis: & ad declarandam duritiam desperati sui pectoris. Psalm. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Act. 7. Dura ceruice & incircuncisi

ENARRATIO XXXII.

201

cordibus, &c. Aug. Stephanus eos increpauit: quia timuerunt esse perpetuam memoriam scelerum, & posterorum horruerunt persecutionem &c. Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis. Iterum misit alios seruos plures prioribus: quia multiplicauit deus prophetas, & fecerunt similiter ut impleretur Hierusalem sanguine prophetarum, ut dicitur 4. Reg. 21. Ideo saluator ait Mat. 23. Hierusalem Hierusalem quæ lapi. &c. Ecce quanta patientia & misericordia erat deo erga Iudaeos, attamen malitia eorum semper crescebat. *Nouissime autem*, scilicet post occisionem prophetarum, *misit ad eos deus filium suum*, scilicet tempore gratiae: de quo ad Gall. 4. Cū venit plenitudo temporis misit deus filium suum, scilicet naturalem, dicens: Forſan verebūtur filium meum. Hiero. Non loquitur ut ignorans, sed ut libera volūtas homini reſeruetur. Agricola autem, id est Iudaei maiores videntes & cognoscentes per doctrinā & miracula filium, id est Christū in lege promissum, per patriarchas nuntiātū, per prophetas promissum inuiderūt sibi. Iuxta illud Sapient. 2. Grauis est nobis ad videndū dicentes intra se: *Hic est heres*, id est vnicus & naturalis filius. Mat. 2. Hic est filius meus dilectus in quo, &c. Non alius per naturam, sed à me distinctus secundum personam, quia alia persona patris, alia filij, alia spiritus sancti. De quo ad Hebr. 1. cap. Quem constituit heredem vniuersorum. Hiero. Manifestè dominus probat Iudaeorum principes: non per ignorantiam, sed per inuidiā filium dei crucifixisse. Ioan. 15. Viderunt autem & oderūt me & patrem meū. Pro quo dubitatur vtrum Iudaei cognouerunt Iesum Nazarenum esse Christū in lege promissum, arguitur primo quod non, per illud quod dicitur 1. Corin. 2. Si cognouissent nunquam deum gloriæ crucifixissent, &c. Item Act. 3. Petrus loquens Iudaeis dixit: Scio fratres quod per ignorantiam fecistis sicut & principes vestri. Item Luc. 23. Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. In oppositum: Nūc autem viderūt me & patrem meum. Item Ioan. 1. Ecce agnus dei, &c. Item hic Mat. 21. *Hic est heres*. Quia Hiero. manifestè dicit: Non per ignorantiam, sed per inuidiam Iudaeos eum crucifixisse. Respondetur, gens Iudaeorum sicut & aliarum ciuitatum communitates triplices continebant personas. Quidam simplices ut mechanici & laborantes. Quidam mediocres ut ciues, quidam maiores ut principes, episcopi & doctores, quorū sapientia regitur communitas tota. Sic in plebe Iudeorū fuerūt minores & simplices: isti nō cognouerūt Christū deū esse vel Mesiā in lege promiss-

FERIA VI. POST REMINISCERE,

sum, De illis loquitur, 1. ad Corinth. 2. Si cognouissent &c. Alij fuerunt mediocres & subtilioris ingenij primis. Isti cognouerunt promissum in lege sed non deum, nec dei filium. Vnde August. libro questionum noui & veteris testamenti: Si enim daemones deum factum hominem non intellexerunt, quanto magis homines? Non enim illum principes mediocres sciebant esse qui promissus erat in lege, nec etiam mysterium eius quod filius dei erat, neque sacramentum incarnationis, passionis & redemptionis cognouerunt. De his Act. 3. dixit Petr. Nunc fratres scio quod per ignorantiam fecistis vos simplices sicut & principes vestri, s. mediocres. Tertij vero sunt maiores, s. scribae & pharisaei, hi cognouerunt eum deum & dei filium. Aug. Missio filij est verbi incarnatio. Aug. super illud: In mundo erat, & mundus eum non cognouit: Illuc missus est per humilitatem ubi semper fuit per diuinitatem. Etiam sciebant ex impletione temporis. Gen. 49. Non auferetur sceptrum de Iuda, donec veniet qui mittendus est. Et etiam sciebant modum veniendi, scilicet in paupertate & humilitate, vt habetur Zacha. 9. Et cum hoc Messiam in lege promissum vt patet in sermone illo: Conuenio vos o Iudaei, &c. dominica 4. domini. Item ex testimonio Ioan. Baptiste. Item ex testimonio operum & miraculorum. Vnde cum quaesierunt Ioan. 9. Si tu es Christus dic nobis palam. Respondit: Opera quae ego facio in nomine patris mei testimonium perhibent de me. Chrys. super Matth. Ex omnibus operibus Iudaei cognouerunt Christum esse dei filium. Attamen considerandum quod nulla notitia quam pharisaei habuerunt de Christo per scripturas prophetarum erat certa certitudine euidentiae. Tum quia talis certitudo habetur solum per demonstrationem non per sensum. Tum quia prophetiae possunt aliquando varie exponi. Et ideo maior erat notitia personalis & verisimilis coniectura. Vel secundum aliquos ibi erat certitudo adhaerentiae quae potest impedire in actu modum praedictum. Per praedicta autem soluuntur argumenta ad utramque partem: quia illa quae probant quod habuerunt notitiam de Christo, intelligenda sunt de notitia habituali. Aliae autem auctoritates deductae in contrarium loquuntur de actuali cognitione applicante ad opus quae fuit impedita propter passionem inuidiae & rancoris. Quia Iudei primo habuerunt verum estimationem de Christo & in habitu & in actu in principio. Sed quando incepit contra eos predicare excitati sunt contra eum ira, rancore, & inuidia, quibus passionibus impedi-

bant

ENARRATIO XXXII.

202

bantur ab actuali cognitione veritatis praehabita de Christo. Sed dices: Quare crucifixerunt eum? Respondet Chrys. Hoc causauit auaritia & vana gloria: quia cum Christus introiit in templum eiiciens vendentes animalia quae ad sacrificium vendebantur, erat illis confusio, & sic vana gloria suadebat altercari. Item auari cogitabant si populus iste habuerit istum deum, tunc necesse est vt dimittat consuetudinem hostiarum quae ad nostrum pertinent lucrum: & sic populus non erit possessio nostra, sed dei. Si autem occiderimus eum tunc non est qui iustitiae fructus a populo querat, & sic semper tenebitur consuetudo hostiarum. Et ideo machinati sunt de eius morte. Sicut incontinens propter passionem concupiscentiae eligit fornicari, quod tamen alias refugeret. Verbi gratia, homo aliquando diligit aliquem actu & habitu, post hoc commouet eum, tunc obfuscat dilectionis notitia actualis & habitualis, ideo dixerunt: *Hic est haeres, venite occidamus eum: tunc habebimus hereditatem.* Rom. 16. Igitur in hominibus. Non per ignorantiam, sed per inuidiam crucifixerunt redemptorem. Sciuerunt enim eum esse illum de quo Psalmist. Postula a me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, &c. Ideo dixerunt: *Venite occidamus eum: tunc habebimus hereditatem.* Ne consuetudo hostiarum & lucrum nostrum dimittatur. Sic adhuc est cogitatio sacerdotum carnalium qui non solliciti sunt quomodo populus viuat sine peccato: sed aspiciunt quid in ecclesia offeratur: *Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, id est extra ciuitatem Hierusalem.* Triplices personae in lege extra castra eiiciebantur, scilicet immundi, leprosi, & blasphemii, quasi huiusmodi esset Christus. Ipse tamen non fuit immundus, sed speculum sine macula. Non leprosus, sed candor lucis aeternae. Non blasphemus, sed imago bonitatis eius. Sapient. 7. Et occiderunt, scilicet sine causa. Tob. 16. Haec passus sum absque iniquitate manus meae. Dixi secundo innuitur obstinati populi damnatio, dicens: *cum ergo venerit dominus vineam quid faciet agricolis?* Hiero. Hic interrogat dominus non quasi ignorans quid essent responsum, sed vt ex propria responsione damnarentur. *Aiunt: Malos male perdet, scilicet temporaliter & aeternaliter.* Temporaliter factum est vt dicit Iosephus quando 87. millia venditi sunt & vndecies centena millia fame & gladio perierunt. Secundo aeternaliter, quia 42. annis dedit eis poenitentiam antequam Hierusalem subuerteretur. Hiero. 17. Duplici contritione conterere eos domine. *Et vineam suam locabit aliis agricolis, illud post Christi ascensionem,*

FERIA VI. POST REMINISCERE,

42. anno. factum est cū exercitus Romanorū perdidit incredulos, & auferebat locū & gentē & regnū eorum. *Et locant vineā suā aliis agricolis, id est sanctū apostolis & nobis ut reddat ei fructū temporibus suis, s. fructū cordis credēdo, oris cōfiteōdo, operis seruēdo, & corporis patiēdo.* Subdit: *Dixit illis Iesus. Nunquā legistis in scripturis, quasi diceret, utiq; Lapidē quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris.* Magister in scholastica historia dicit ad literam fuisse impletum in aedificatione templi Salomonis. De quo cecinit Dauid in Psal. *Lapidem quem, &c.* Et hoc nō est factum à casu, sed ex diuina ordinatione. Ideo subdit: *A domino factum est istud.* Lapis iste figurabat Christū, quia multipliciter reprobatus à principibus, & tamē est factus in caput anguli coniungens Iudaeos & gentiles quasi duos parietes: de quo Esa. 28. Ego mittam in Syon lapidē angularē. Et ideo scribitur Daniel. 2. Lapis abscissus de monte sine manibus qui percussit statuā. Mons est est beata virgo super humanam naturā per gratiam sublimata, de qua Christus conceptus est, sine manibus, id est sine operatione humana, confregit statuam, id est vanitatem huius mundi. Ioel. 16. Confidite. ego vici mundum. Item dicitur lapis propter aedificationis vtilitatē: quia per hūc lapidem construitur omne aedificium spirituale, primò ad Corinth. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere prāter illud quod positum est quod est Christus Iesus. Sed Iudaei multipliciter reprobauerunt hunc lapidem. Primò in eum non credēdo. Ioā. 7. Nūquid aliquis ex principibus credidit in eū? Secūdo eū non suscipiēdo. Ioan. 1. In propria venit & sui eum non receperunt. Tertio ei detrahendo. Ioan. 9. Nos scimus quia hic homo peccator est. Quarto in praesentia blasphemando. Ioan. 8. Nōne bene dicimus Samaritanus es & demonium habes? Quinto eius miracula demoni ascribendo. Luc. 11. In Beelzebub principe demoniorum, &c. Sexto regnum eius excusando. Luc. 9. Nolumus hunc regnare, &c. Ioan. 19. Regem non habemus. Septimo morti condemnando. Matth. 27. Reus est mortis. Octauo post mortem persequendo. Matth. 27. Domine recordati sumus quia seductor ille, &c. Sed ex quo ita multipliciter reprobauerunt eum iudei, subdit: *Ideo dico vobis, auferetur à vobis regnum, id est regimen vineae, id est ecclesia vel scriptura vel dei misericordia: Et dabitur genti facienti fructum, id est opera bona.* Nota legimus regnum tēporale à multis esse, ablatum, & sic aeternale

ENARRATIO XXXIII.

203

le regnū. Primus fuit cui ablatū est regnū Nabuchodonosor: vt patet Daniel. 4. cui dictum est: *Transibit à te regnum & ab hominibus te eicient, & cum feris erit habitatio tua.* Et hoc propter verba superbia. Et sic superbis auferetur regnum cōlorū sicut Lucifero qui dixit Esa. 14. *Ascendam super altitudinē nubū & similis ero altissimo.* Luc. 1. *Deposuit potētes de sede, &c.* Luc. 14. *Qui se exaltat humiliabitur.* Psal. *Non habitabit in medio domus meae qui facit superbiam.* Secundus est Saul. 1. Regū 15. *Scidit dominus regnum Israël à te hodie & tradidit illud proximo tuo meliori te, ppter hoc quia seruauit pinguiā de Amalech cōtra praeceptum domini.* Et sic omnis auarus excluditur à regno dei. Matt. 19. *Facilius est camelum intrare per foramen acus, quā diuitē intrare in regnū dei.* 1. Corint. 6. *Raptores auari regnum dei possidere nō possunt.* Tertius est Balthasar. Daniel. 5. Et figurat gulosos: quia comendebat & bibeat cum principibus suis, quando scriptum erat corā eo quod Daniel exposuit, dicens: *Diuisum est regnū tuū & datum est Per sis & Medis.* Et sic amittitur regnū cōli propter carnis delicias. 1. Corint. 15. *Caro & sanguis regnū dei possidere non possunt.*

DE EODEM ENARRATIO XXXIII.

DE EPISTOLA.

IN diebus illis scilicet quando Iacob redierat de Mesopotamia Syria: & ab Esau fratre suo qui ei venerat obuiā recesserat: & Sicheus filius Emor Dinam corruerat. Dina filia Iacob de Lya: & filij sui, s. Symeon & Leui de Sicheus vindiētā expetebant adhuc viuētibus Isaac & Rachele: nondū nato Beniamim dixit Ioseph puer sexdecim annorū fratribus suis, s. decē: *Audite somnium meum quod vidi, &c.* vt patet Gene. 37. Vbi nota quòd iste Ioseph in somniis quae vidit, & in somniis pistoris & pincernae & Pharaonis quae postea interpretatus est, cognouit propheticē futura: propter quod nō solū habuit visionem imaginariā, sed etiā intellectiuiā. Vidit enim in somniis imagines quasdam rerum corporearū impressas organo siue virtuti imaginatiuae. Ideo mediante illo, vel per ministeriū angelicū vidit. vterque sensus bonus est. Etiā per intellectū omnia futura quae per huiusmodi imagines prophetae nō prophetizauerunt: quia nihil intellectualiter cognouerunt. Sic ergo expone verba: *Audite somnium meū quod vidi: visione supplē imaginaria & intellectuali: Putabam vos ligare manipulos in agro: & consurgere manipulum meum & stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare ma-*

FERIA VI. POST REMINISCERE,

tripulum meum. Visione utique imaginaria vidit imagines manipulorum, s. sic dispositorum, sed intellectualiter vidit q. fratres sui adoraturi essent eū: quod postmodum sic euenit. Et vide q. in rebus corporalibus in quibus isti erāt assueti deus monstrauit eis futura, s. in manipulis & spicis, vitibus & bobus. Erāt enim cultores agrorū & animalium pastores. Sequitur. *Respondēruntque fratres sui & dixerunt ei: Nunquid rex noster eris, aut subiiciemur ditioni tuæ?* Quod certe factum est postmodū ita. Ipse enim fuit rex & princeps & rector fratrum suorum. Gene. 49. De ipso immediatē Esau filio suo descendit Ieroboā & fuit rex in decem tribubus, vt habetur 3. Reg. 2. Sequitur: *Hac autē causa somniorum ac sermonum inuidiæ & odiū fomitem ministravit.* Et ratio huius: quia homines qui sunt liberi arbitrij summē libertatem appetunt, & abhorret seruitutē. Sequitur: *Aliud quoque vidit somnium quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium quā si solem & lunam & stellas vndecim adorare me.* Et notanter dicit quāsi, quia non vidit Lunā aut Solem aut stellas, sed imagines ipsorum. Et nota quod primum somnium fuit in rebus terrenis: & secundum fuit in rebus cœlestibus ad innuendum q. isti omnes inter homines conuersantes vacabūt terrenis negotiis, soli tamen ab hominibus separati de cœlestibus cogitabūt. Sed quare dixit vndecim stellas cum nondū esset natus Beniamin per quē intelligebatur vndecimus. Dicēdū quod videbat in spiritu ipsum fore nasciturū: & ipse cū aliis adorare eū deberet. Sequitur: *Cum patri suo & fratribus retulisset, increpauit eum pater dicens: Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? Num ego & mater tua & fratres tui adorabimus te super terram. q. d. hoc pater ex verbis tuis. Intelligebat enim Iacob q. ipse pater per solē significaretur, & Rachel per Lunam, & fratres per vndecim stellas. Sequitur: *Inuidebāt ergo ei fratres, pater verō rem tacitus cōsiderabat.* Nota, quod mater Ioseph adhuc viuēbat vt ex loco isto accipitur. Mater, inquam, Rachel. Sed diceret, nunquid pater & mater adorauerunt Ioseph, quod de fratribus constat. Respondetur q. mater nunq. adorauit eū in persona propria quia mortua fuit anteq. Ioseph dominaretur in terra Aegypti, sed adorauit eum in persona filij, s. Beniamin filij sui. Iacob autē adorauit eū in filiis suis per quos misit ei munera. Gen. 44. Et hoc fuit antequā sciret ipsum esse filiū suū, sed postea q. sciuit nunquā adorauit ipsum, quia nec Ioseph sustinisset: licet tamen dicatur ad Heb. 11. q. Iacob adorauit fastigiū virgæ ipsius Ioseph, quod satis innuitur*

ENARRATIO XXXIII.

204

nuitur Gene. 50. Sed magister dicit in historia scholastica: *Quidam codices habēt quod adorauit super caput virgæ eius vel in capite virgæ suæ: & vtrumq. stare potest.* Diceret aliquis, Sed quare Iacob increpauit ipsum Ioseph, qui tamē fuit prauitans vera, quod innuitur ex eo quod dicitur quod pater rem tacitus considerabat. Dicendū quod ideo, quia non unicuique est veritas dicenda, maximē cum auditores ad deteriora prouocatur. Vnde timebat sanctus homo illud quod accidit circa Ioseph quem summē diligebat. Sed mirum est, quod Ioseph quā puer erat audebat referre talia corā fratribus: maximē cum vidit eos aduersus ipsum concitatos. Vbi dicendum quod spiritus sanctus qui hoc suggesserat, ipsum ad dicendū impellebat: sicut & alios viros qui dixerunt omnia quæ suggererebat spiritus sanctus & non formidantes mortem. Sequitur: *Cum fratres eius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem: dixit ad eum Israel.* Nota, quod Iacob rediens de Mesopotamia trāsito vado Iobach luctatus fuit cū angelo, ex qua luctatione emarcuit nervus femoris eius. Qui quidē angelus luctatus cum eo & loquēs in persona dei mutatur sibi nomē, & vocauit eū Israël, quod interpretatur vir videns deū. Gen. 32. cap. Vnde statim dixit: *Vidi dominū facie ad faciē.* Et vocauit nomen loci illius Phanuel, i. apparitio dei. Deinde cū progreditur occurrit ei obuiā Esau, vt patet Gene. 23. capit. à quo prius discesserat & venit in Sochor, deinde in Sichē de qua hic ponitur in litera, quā urbem vocauit Moyses Salem, & ibi emit ipse Iacob partē agri ab Emor. rege Sichimorū, & à filiis eius centū agnis: vt patet loco præallegato, s. Gene. 33. Et ipsi dicuntur incolæ Sichimitæ. Ista vrbs corrupta dicitur Sichar vel Sichem: & terra vicina dicitur Sichima, & est apta pro alimētis gregū, & pascua illius terre dicitur Sichima. Et forsūtā ista Sichē est illa vrbs ad quā primo applicauit Abrahā veniens de Hur Chaldaeorum. Gene. 12. capit. sic dicta ibi per anticipationem. Cum autem habitaret ibi Sichem commisit tibi stuprum cū Dina: propter quod secuta fuit interfectio Sichimitarum & depopulatio vrbs. Gene. 34. capit. Deinde prosequendo historiam imaginor quod de Bethel Iacob venit in vallem Ebron quæ vallis dicta est, conuallis Mambre. Gene. 18. Est autem secundum magistrum conuallis Mambre iuxta Ebron quæ vallis sic vocata est, à quodam homine Mambre nominato. Vel est dicta vallis Ebron, eo quod erat iuxta ciuitatem Ebron. De ista valle misit Ia-

FERIA VI. POST REMINISCERE,

cob Ioseph ad fratres suos in Sichem & Dothaim ubi per eos venditus fuit. Et postea Iacob facta eius venditione venit ad patrem suum in Ebron, & inuenit matrem suam mortuam. Et post paucos dies mortuus fuit Isaac & sepultus in Ebron, quæ alio nomine vocabatur Arbæ seu Chariatharbæ, id est ciuitas quatuor. Ibi enim quatuor sepulti sunt, scilicet Adam, ut dicitur Io. suæ 14. similiter Abraham, Isaac & Iacob cum vxoribus suis: excepta Rachele quæ fuit sepulta iuxta Effratâ, hoc est Bethleem. Ibi enim erat spelunca duplex quam emit Abraham ab Ephro Necheo & in superiori sepeliebantur viri: & in inferiori mulieres, Gene. 23. Vtrum autem Rachel fuerit mortua ante Isaac non est bene certum: scriptura tamen hoc innuit Gene. 35. His visis patet tota litera huius partis. *Cumque fratres eius in pascendis gregibus, &c.* Sequitur: *Dixit ad eum Israel, id est Iacob: iam enim mutatum erat sibi nomen. Fratres tui pascunt oves in Sichimis, id est in pascuis quæ sunt iuxta Sichem: Veni mittam te ad eos, quæ respondente, præsto sum, id est paratus. Ecce prompta obedientia ait supple Iacob: vade & vide si cuncta sint prospera erga fratres tuos, & pecora, renuntia mihi quid agatur. Bonum thema, quando papa mittit aliquem legatum ad aliquam provinciam, dicat, vade & vide, &c. Et iniungit sibi tria, scilicet professionem, ibi. Vade & vide. Inquisitionem, ibi, si cuncta sint prospera. Reuelationem, ibi, Renuntia mihi quid agatur. Sequitur: *Missus de vale Ebron venit in Sichem. Ecce pia beneuolentia Ioseph, statim enim executus est mandatum propter patris reuerentiam & fratrum amicitiam: Inuenitque eum vir errantem in agro: qui interrogauit quid quereretur. Ille respondit fratres meos quero: indica mihi ubi pascant greges. Verbum bonum pro legato inquirente de episcopis provincie ac dicente cuilibet. Quid, inquæ, fratres meos quero, id est episcopos, indica mihi ubi pascunt greges suos, id est in qua doctrina, scilicet catholica vel hæretica, vel an vitiosos subditos informet: Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto, audius autem loquentes eos Eamus in Dothaim. Perrexit autem Ioseph post fratres suos: & inuenit eos in Dothaim. Ecce ipsius Ioseph sollicita diligentia, quærebat autem eos de loco ad loca donec inuenit: puto quod hi erant in Dothaim quarêtes pascua meliora. Et est Dothaim quoddam territorium satis prope Sichem sicut credo. Qui, scilicet fratres, cum vidissent eum procul antequam accederet ad eos cogitauerunt occidere eum & mutuo loquebantur: Ecce somninator venit: venite occidamus eum, scilicet cadauer eius proiciendo in cisternam veterem:**

ENARRATIO XXXIII.

205

veterem: quæ supple erat in solitudine, & non habebat aquam. Ecce fratrum sua malitia quæ primo patuit in cogitatione: quia cogitauerunt eum occidere. Secundo patuit in locutione: quia dixerunt: *Venite occidamus eum.* Tercio apparuit in operatione: quia ut consequenter dicit historia: ipsum nudauerunt & in cisternam proiecerunt, & postea vendiderunt. Chrysost. O nephanda rabies iniquorum: non licet Ioseph viuere: non licet meliorem inter malos tutum esse, zelauerunt enim humilem superbi, mansuetum iniqui, probum improbi, mitem tumidi: quia vita bonorum detrimentum est pessimorum. Consequentier tangit Moyses id quod pertinet ad fratrum sceleris denuntiationem. *Et dixerunt, scilicet patri & matri, Fera pessima, vel aper vel leo vel ursus deuorauit eum, & tunc apparet quid presint illi somnia sua: & ita postea fecerunt, quia postquam eum vendiderant intinxerunt tunicam eius in sanguinem hœdi: propter quod pater & mater dixerunt: Fera pessima deuorauit eum. Et ultimo tangit Moyses quod pertinet ad criminis alleuiationem: scelus enim eorum alleuiatum fuit: quia non tantum commiserant quantum dixerant. Cogitauerunt enim eum occidere & ita dixerant: sed procurante Ruben, qui volebat eum eripere fuit proiectus in cisternam, & postmodum procurante Iuda venditus fuit: & ita mortem euasit. Quantum ad illud quod fecit Ruben dicitur hic: *Audiens autem Ruben nitebatur liberare eum de manibus eorum & dicebat: Non interficiamus animam eius, nec effundamus sanguinem eius: sed proiciamus eum, scilicet viuum, in cisternam veterem quæ est in solitudine: manusque vestras seruate innoxias, hæc dicebat volens eum eripere de manibus eorum & reddere patri suum.* Nota quod mirum fuit de Ruben, quod ita fuit propitius ipsi Ioseph, quia ut dictum est, accusauerat eum apud patrem de concubitu cum Bala. Dicendum verò eo quod erat primogenitus debebat habere curam omnium. Et in hoc facto plus timebat offendere aliis: quia antiquior omnibus audiuerat quomodo deus punierat homicidium, scilicet Abel per Cain factum: & ideo plus timebat. Sed quid scriptura refert concubitum Ruben cum Bala post mortem Rachelis. Gene. 35. Dicendum quod Ruben ante mortem Rachelis concubauerat cum Bala: quod soli Ioseph notum fuit, qui apud patrem accusauit eum: post mortem iterum concubuit, & tunc fuit magis manifestum. Nota licet textus historia non recitet: ecclesia tamen refert quomodo nudauerunt eum tunica talari & polimita, id est auro picta. Et quomodo miserunt eum in cisternam quæ non habebat aquam: & quomodo ab-*

Quadrag. Thef.

O

FERIA VI. POST REMINISCERE.

cente Rubē, qui uerat ad procurandum & quarendum meliō-
ra pascua: de consilio Iudæ vendiderunt ipsum Ismaēlitis siue
Madianitis euntibus in Aegyptum. Et quando Ruben nō inue-
nit eum in puteo, scisis vestibus dixit fratribus: Puer nō cōpa-
ret & ego quo ibo? Recipiens autem consolationem quando au-
diuit quod non erat mortuus sed uēditus. Ipse est qui dixit Ge-
ne. 42. Nunquid nō dixi uobis? Nolite peccare in puerū & non
audistis me. En sanguis eius exquiritur. Et quomodo intinxe-
rūt tunicā Ioseph in sanguine hēdi, tulerūtque eā patri dicea-
res: *Vide si tunica filij sit an nō. Quam cū agnouisset pater dixit: Tu-
nicā filiū mei est, fera pessima deuorauit filium meum Ioseph. Et ulte-
rius quomodo Madianitæ vendiderunt eum Putiphari Eun-
cho & principi militiæ Pharaonis clarē habetur in textu: s. Ge-
ne. 37. Et nota quōd Iacob lugebat filium suum multo tempo-
re: uidelicet vigintitribus annis, qui fluxerunt à uenditione Io-
seph vsque ad ascensum Iacob in Aegyptum. Allegoricē, Io-
seph Christum significat: quem deus pater in senectute genuit,
id est in mundi uesp̄a & ætate sexta hominē fecit. Hic à deo
patre dilectus prae omnibus fuit accrescens filius: quia rex regū
& dominus dominantium. Et aspectus decorus: quia speciosus
forma prae filiis hominum. Psal. 44. Hic quādam coram Iudeis
retulit quæ fuerunt ei uisæ per somnia. Ex quibus eis dabat in-
telligere quōd ipso esset rex, & quōd ipsum tanquam deū
& dei filium deberent adorare: propter quod oderāt eum nec
poterant ei aliquid pacificē loqui. Hunc autem maioribus Iu-
dæorum, scilicet scribis & pharisæis & sacerdotibus pascenti-
bus oues, id est Iudæos simplices in Sichem, id est in graui &
laboriosa obseruantia legis & traditione earum, quoniam Si-
chem interpretatur labor, misit deus pater de ualle Ebron,
quod interpretatur uisio sempiterna. Misit dico ad uidendum
quid agebatur inter fratres. Matth. 15. cap. Non sum missus nisi
ad oues quæ perierunt domus Israël. Et pecora, id est maiores
& minores Iudæos. Ad uidendum non dico speculatiuē: quia
omnia sciebat: sed experimentaliter. Ex his enim quæ passus est
obedientiam didicit: sicut dicit apostolus Philip. 2. Factus est
obediens deo patri vsque ad mortem. Missus autem uenit in
Sichem, id est ad dolorem corporis, & ad grauem obseruan-
tiam legis. Circumcisus fuit & in Hierusalem ad festa ascēdit.
Tunc autem quidam, scilicet Ioannes Baptista inuenit eum er-
rantem, id est inter errantes quos dirigebat ad uirtutes. Vel
erran*

ENARRATIO XXXIII.

206

errantibus similem: non quidem in culpa sed in poena. Inuenit
dico in agro, scilicet in Iudaico populo, qui respectu gentilita-
tis ager dicitur, ista per desertū figuratur. Et ille interrogat à
Christo dicens: Quæ queritis? Qui respondit: Fratres meos quero, &c.
sicut prius: *Recesserunt ad Sichem & uenerunt in Dothaim.* Verē tē-
pore Ioannis, qui ante Christū uenerat recesserūt Iudæi & ma-
xime maiores de Sichem, id est de uera obseruantia legis: & ve-
nerant in Dothaim, id est omnē defectū uirtutum. Et propterea
Ioānes uocabat eos genimina viperarū. Dothaim interpretatur
sufferens defectū. Sed quia Christo uolente eos ab ista defectio-
ne uerbis & exemplis reducere: statim cogitauerūt eū interfice-
re & dixerūt: Expedi uobis ut unus moriatur homo. Sic dixit
Cayphas. Ut autē de morte sua se possent excusare fecerūt hoc
per gentiles, si per Pilatū & milites suos. Vnde & dixerūt: *Dice-
mus quod fera pessima, id est Pilatus deuorauit eū.* Ruben, id est
Pilatus uolēs eū eripere, dicit: Quid enim mali fecit: & nullam
causam mortis inuenio in eo: sed nō ualuit. Cōsilio nanq; Iudæ
traditoris per istū alium Iudā quantū ad hoc figurati, fuit ven-
ditus triginta argenteis: sicut & Ioseph secundū litteram com-
munē, & fuit uenditus Ismaēlitis, id est Iudeis, qui figurantur
magis per Ismaēl quā per Isaac de Abraham descendisse. Et
sicut Ioseph non fuit mortuus, sed eius tunica fuit sanguine tin-
ctarita Christi diuinitas non fuit laesa, sed eius tunica, id est hu-
manitas fuit sanguine rubicata. Quam cū uidit deus pater in
ascensione dixit: *Fera pessima deuorauit filium meum.* Et sicut Io-
seph fuit in Aegyptum ductus: sic & Christus fuit per apostolos
gentilitati prædicatus. Sicut enim Ioseph fuit in Aegypto in-
carceratus, & in uinculis detentus: sic & Christus fuit in aposto-
lis, & in aliis fidelibus inter gētes multipliciter afflictus. Sicut
enim Ioseph fuit in Aegypto agnitus à Iudeis & Hebræis, & ho-
norificatus, quibus omnibus alimēta ministrauit: sic & Christ⁹
inter gentes fuit agnitus dei filius, & honoratus multiplici-
ter tā à Iudæis quā à gētib⁹, ex quib⁹ collecta est ecclesia. Et
sicut fratres Ioseph in Aegypto multa perpessi sunt, ppter cri-
mē cōmissum in Ioseph, in tantū dicerēt: Merito hæc patimur:
quia peccauimus in fratre nostrū. *Ac Ruben dixit: Nunquid nō di-
xi uobis? Nolite peccare in puerū, & nō audistis me.* En sanguis eius
exquiritur: sic Iudæi propter crimen cōmissum in Christū mul-
ta passi sunt inter gentes, uenditi per eos, sicut dicitur quōd p
vno denario triginta Iudæi dabantur. Et merito hæc patiebantur.

SABBATHO POST REMINISCERE.

cur ut planè impletum videretur, quod ipsi Pilato dixerunt: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Christus verò omnibus quantum est de se salutis cibum dispensat. Nota Iudæi quatuor maxima pecca commiserunt. Primo decem fratres vendiderunt Ioseph. Gen. 37. propter quod ducti sunt in Aegyptum: ut patet Gene. 41. Secundo peccauerunt in vitulo aureo. Exod. 32. propter quod perierunt vigintitria millia. Tertio peccauerunt in idololatria absque David, Iosia & Ezechia. Alij verò ut Salomon, Ieroboam, Achab & ceteri: propter quod Sedechias ductus fuit in Babyloniam: ut habetur 4. Regum ultimo: & hoc etiam fuit remissum eis & fuerunt liberati: ut patet 2. Paralippo. ultimo: Quarto peccauerunt in Christi morte. Et hoc fuit punitum & non remissum. De quo Amos primo. Super tribus sceleribus Edon super quatuor non conuertam: eo quod persecutus est in gladio fratrem suum.

SABBATHO, ENARRATIO XXXIIII.

Fili tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Luce 15.

Consuetudo est quod filius volens habere hereditatem paternam debet esse obediens doctrinæ, & præceptis parentum. Spiritualiter: sic nos sumus filij patris aeterni. Ne ergo priuemur hereditate paternæ cœlesti debemus obedire eius mandatis. Et hoc docet mater ecclesia in introitu missæ, dicens: Lex domini irreprehensibilis conuertens animas testimonium domini fidele, sapientiam præstans paruulis. Nam si vis fore sapiens filius, serua legem patris & doctrinam matris, scilicet sanctæ ecclesiæ. Prouer. 4. Fili mi ausculta sermones meos. & ad eloquia mea inclina aurem tuam, & c. vita enim sunt inuenientibus ea. Ideo pater, id est Christus, & mater, id est ecclesia docent ieiunium, de quo collecta: Da quæsumus domine nostris effectum ieiunij salutarem, ut castigatio carnis assumpsa ad nostrarum vegetationem trāseat animarum. Prouer. 1. Audi fili mi disciplinam patris tui: & legem matris tuæ ne obliuiscaris. Et sic fecit Iacob Gene. 27. Cum mater sua Rebecca docuit eum quomodo teneret hereditatem & paternam benedictionem, & ipse secutus eam fuit benedictionem accepit à patre. Qui autem excesserit in mandatis parentum priuatur hereditate. Et sic filius prodigus de quo in euangelio: Et tamen postquam reuersus fuit ad patrem benedictio restituebatur sibi. Et sic si nos auerſi sumus per peccata à deo patre, reuertamur ad eum per penitentiam: tunc dicetur nobis: Fili tu semper mecum es, & c.

In

ENARRATIO XXXIIII.

207

In summa euangelij tria innuuntur. Primo peccatoris auersio, ibi: *Homo quidam, &c.* Secundo eius conuersio, ibi: *In se autem reuersus.* Tertio patris benigna receptio, ibi: *Vidit illi pater.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet cum scriba & pharisæi murmurarent contra Christum, quia susceperet publicanos & peccatores. Tunc ait parabolam, dicens: *Homo quidam, id est deus pater, qui cum dicitur homo ratione suæ bonitatis, habuit duos filios, scilicet iustos & peccatores, qui peccatores sunt filij dei quantum ad creationem, & non quantum ad gratiam seu imitationem. Quia ut sic peccatores sunt filij diaboli. Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis: quia opus eius vultis facere. Tunc ait adolescentior patri: Pater da mihi portionem substantiæ meæ quæ me contingit.* Per adolescentem intelligitur mali: quia desiderat à deo bona naturalia & temporalia sicut & boni. Nota peccator dicit adolescentior filius. Primo propter stultitiam, quæ est in peccatoribus. Psal. 81. Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant, & c. Reuera, nam stulti dant æternum pro transitorio, bonum pro malo. Thir. 1. Dederunt quæque pretiosa pro cibo ad refocillandam animam. Secundo quia adolescentia est vana: & sic peccatores. Tertio quia adolescentes obtinent posteriorem locum: & sic peccatores. Psal. 9. Conuertantur peccatores in infernum. Tunc subdit, *Et dimisit illi substantiam,* id est cuiuslibet dedit proprium arbitrium Eccle. 15. Reliquit eum in manu consilij sui. Vel sic: *Dimisit illi substantiam:* quia dona sua omnibus largitur, licet diuersimodè. Matth. 5. Facit solem suum oriri super bonos & malos. Et Iacob. 1. Omnibus dat affluenter, scilicet intellectum & scientiam boni & mali. Theophil. Tamen intellectu inæqualiter vitimur, unus ad patris gloriam diligenter custodit: alter autem tãquã à sese haberet dilapidat, hoc prouenit ratione nostri liberi arbitrij: & hoc declarat cum dicit: *Non post multos dies, id est cito post adolescentiam, congregaui omnes,* id est bonis naturæ & fortunæ consideratis in iuuentute cogitando. Tu etiam es ita diuersita pulcher sicut ille. Tu etiam vis te dare ad delectationes mundi? *Adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam.* Autor in 11. lib. de spiritu dicit: Nihil longinquius quàm recedere ab eo qui est vbique. Augusti. Supra quem nihil, extra quem nihil, sine quo nihil, infra quem nihil: nam ipse est à quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ab eo receditur non pedibus, sed moribus & affectibus. Psal. Qui te elogant à te, peribunt. Bernar. Vera vita anima est deus. Chryso.

SABBATHO POST REMINISCERE,

Adolescens peregri proficisci est, quando homo in iuuentu te dei obliuionem incipit habere. Tunc potest dicere illud Psal. 38. Aduena ego sum & peregrinus, sicut omnes patres mei. Et tunc elongatur à deo patre, s. varia scelera committendo. Psal. 108. Longè à peccatoribus salus. Deute. 32. Oblitus es domini creatoris tui recessisti à deo salutari tuo. Et Prouerb. 15. Longè est dominus ab impiis. Nam quanto peccatores peiora faciunt, tanto magis elongantur à deo. Et de quanto aliquis elongatur ab aliqua re, tanto minus hac res ab eo videtur. Et sic peccatores elongati à deo, non vident deum. Gene. 4. Cain exiit à facie domini. Sequitur: *Et dissipauit ibi substantiam suam viuendo luxuriose in concupiscentiis carnis*, Et sic hoc quando sensum & intellectum dat iniquitatibus. Notanter tamè nominat luxuriā: quia in tali vitio consumuntur omnia bona. Primo bona naturā. 1. Corint. 6. Qui fornicatur, in corpus suum peccat. Secundo bona temporalia: quia deducit ad paupertatē. Prouerb. 29. Qui nutrit scortum, perdit substantiam suam. Tercio bona animæ, quia intellectum scilicet, & rationem obumbrat. 1. Corint. 2. Animalis homo non percipit ea quæ dei sunt. Ideo Chrysost. dicit: Nulla res ira præscindit virtutem sicut corporalis voluptas. Ecclesiast. 9. Ne des fili fornicariis animam tuam, ne perdas te & hereditatem tuam. Sequitur: *Et postquam consummasset, id est cunsumpsit omnia, scilicet bona corporis & animæ. Facta est fames in regione illa. Et ipse capit egere*: quia nulla satietas est in peccatis, sed in quolibet peccato est defectus virtutis, scilicet in superbia defectus humilitatis: in auaritia defectus largitatis, & sic de aliis. Aggæi 1. Comedistis & nō estis satiari. Psal. Famen patietur ut canes. Ambro. in homil. Fames non epularū sed bonorum operum & virtutum. Hæc est regio dissimilitudinis in qua inuenit se. Augu. Longè esse à deo. Psal. 106. Esurientes & sitientes anima eorum in ipsis defecit. Et abiit, & adhesit vni cuius regionis illius, s. diabolo, cuius seruus fit peccator. 2. Petri. 2. A quo quis superatus est huius & seruus est. Qui misit eum in yllam suam ut pasceret porcos, id est diabolus mittit peccatorem in occupationem mundi & peccati. Et sic pascet porcos, id est brutales motus voluptatum carnis & immundas cogitationes in anima nutrit. Ecce quā malum est seruitium diaboli. Hier. 16. Seruictis diis alienis, qui non dabūt vobis requiem. Ideo Baxa: Porcos pascere, est ea agere in quibus maligni spiritus delectantur. Nam sicut porci gaudent in sceno, sic diaboli

ENARRATIO XXXIII.

208

diaboli immunditia peccati. Lactātiū dicit: Porcus est animal immundum, nec vnquam cœlum respicit, sed terram. Et sicut porc⁹ toto corpore, pede, ore versatur super terrā: & sic peccator res. Et cupiebat ventrem suum implere de filiis quas porci manducabant: & nemo illi dabat. Augu. Siliquæ exterius molles, interius vacuæ: per quas intelliguntur delectationes peccatorum, quæ exterius delectant: interius mittunt miseram animam vacuā. His cupit peccator saturari: sed tamen nemo illi dabat, quia non satiat desiderium peccatoris in delectatione quacunque. Olee 4. Comedent & non saturabuntur: quia secundum Grego. Momentaneum est quod delectat: æternum autē quod cruciat. Ideo Ecclesiā. 1. In omnibus vanitas & afflictio spiritus: Si ergo recessisti à patre tuo cœlesti: & seruisti ciui, id est diabolo: qui aliquando fuit ciuis in regno cœlorum, qui certè malè appretiat. Ad Roma. 6. Stipendia peccati mors: fac ut hic filius prodigus fecit. Dixi secundo innuitur eius conuersio, dicens: *Ecce autem in se reuersus ait*: Grego. 2. dial. cap. 3. Quoties per vagos motus eximus, nos ducimur per cogitationes & opera: & nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minimè videmus, sed reuertimur dum ad cōscientiæ interiora mēte redimus. Primo enim considerauit peccatum quod commisit, ibi: *In se reuersus*. Secundo locum quem amisit, s. domum patris, ibi: *Quanti mercedarij*. Tercio damnum quod incurrit, ibi: *Ego hic fame pereo*. Nota illa quæ requiruntur ad veram pœnitentiam innuuntur hic. Primo requiritur sui & peccati cognitio. Ergo dicit, *in se reuersus*. Isa. 46. Redite prauaricatores ad cor. Et quilibet peccator debet cognoscere quatuor, ut dicit Grego. scilicet vbi fuit, vbi erit, vbi est, & vbi non est. Primo vbi fuit, scilicet in peccato, & de illo dolere. Sene. Initiū salutis cognitio peccati. Hier. 2. Vide quā amarū est te dereliquisse domum deum tuū. Secundo vbi erit, scilicet in iudicio, & ideo timere. Psal. 118. A iudiciis enim tuis timui. Tercio vbi est, scilicet in miseriis: & ideo debet gemere. Eccle. 2. Cūcti dies eius doloribus & ærumnis pleni sunt. Quarto vbi non est, s. in gloria: & ideo debet suspirare. Psal. 41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ, &c. Nota dicit hic textus: quod hic filius in adolescētia fuit reuersus. Et sic tu Thren. 3. Bonum est viro cum portauerit iugum domini ab adolescētia: quia dicit Augustinus: Pœnitentia sera raro vera, quia tunc peccata te derelinquunt, & tu non ea. Et Prouerbio. 22. Adolescens iuxta viam suam graditur: cum senuerit non decli-

SABBATHO POST REMINISCERE.

nat ab ea. Bæda super Lucā: Diabolus quāto diutius possidet a-
liquem, tanto difficilius dimittit eundem. Et Hier. 13. Si Aethiops potest mutare pellem suam aut pardus varietates suas:
& vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Secūdo re-
quiritur diuinæ bonitatis & paternæ charitatis consideratio
cum subdit: *Et ait, quanti mercenarii in domo patris mei sunt*, scilicet
in gratia diuina. & *abundant panibus*, id est bonis spirituali-
bus. Ego hic fame pereor, id est cum ipse peccator de vita virtuosa
aliorum hominum recogitat, tunc cognoscit se famelicum in
omni virtute: & recogitat dominum misericordem. Ezech. 18.
Nolo mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur & viuat.
Roma. 2. Benignitas dei ad penitentiam te adducit. Ioel. 2. Quia
benignus & misericors est ad ignoscendum: quasi dicat: Cur
hic fame pereor? Tertio requiritur propositū bene agendi, cum
dicitur: *Surgam, & ibo ad patrem meum*. Surge, scilicet per propo-
situm à peccato, & *adeo ad patrem*, scilicet per opera iustitiæ.
Psal. 36. Declina à malo & fac bonum. Roma. 13. Hora est iam
nos de somno surgere. Ephes. 5. Surge qui dormis, &c. Nam ubi
homo non quiescit ibi nō diu iacet. Et sic in peccato. Gene. 19.
Surgite, egrediamini de loco isto, quia hic non habetis requiē,
s. in peccatis. Isa. vlt. Vermis eorū nō morietur, & ignis eorū
non extinguetur. Quarto requiritur humilis confessio, dicens:
Et dicam ei: Pater peccauit in cælum, i. coram angelis & sanctis in
cælo: & *coram tē*, id est te sciente & vidēte cum sis iudex meus.
Et sic nos humiliter debemus confiteri peccata nostra. Isa. 43.
Narra si quid habes ut iustificeris. Et non est abscondendū illud
quod sit coram deo. Boëtius de conso. Magna est nobis indicta
necessitas probitatis, cum omnia agamus ante oculos iudicis
cūcta cernentis. Tunc ponitur humilitas huius filij, dicens: *Nō
sum dignus vocari filius tuus*. O reuera omnis peccator mortalis
nō est dignus vocari filius dei. Nota multiplices sunt filij indi-
gni. Primo si patrem irridet. Sic Cham derisit Noē, & sic super-
bi deridentes pauperes. Prover. 14. Qui calūniatur egēte, expro-
brat factori suo, &c. Secūdo si hostibus patris associetur, ut Ab-
salon. 2. Reg. 13. Et sic peccator demonibus associatur, ut Ab-
salon. 2. Reg. 13. Si videbas furē currebas cū eo: & cū adulteris portionē tuā po-
nebas. Tertio si patrē positū in infirmitate dimittit, vel in car-
cere, & cū nō visitat neq; cōsolatur: quibus dicitur illud Mat-
25. Infirmitus fui & in carcere, & nō visitastis me, &c. Ideo Isa. 1.
Vae genti peccatrici, filiis sceleratis. Et ibidem, Filios enūtri-

ENARRATIO XXXIIII.

209

ui, ipsi autem spreuerūt me. Ideo iste adolescens dixit: *Non sum
dignus vocari filius tuus*. Quia à te recedens te contristauit quod
non debet filius facere. Prover. 10. Filius sapiens lætificat pa-
trem: filius verò stultus mortificat matrem suā. Item quia sub-
stantiæ meæ prodigus extra disciplinam vixit: quod non debet
facere filius. Hebr. 12. Quod si extra disciplinā estis cuius partici-
pantes facti sunt: omnes ergo adulteri & non filij estis. Item
quia alterius, scilicet diaboli seruum me feci, quod non debet
facere filius. ad Rom. 8. Qui spiritu dei agūtur, hi filij dei sunt.
Item quia degener in moribus fui pascendo porcos, quod non
debet facere filius. Rom. 9. Non qui filij carnis, hi filij dei. Quin-
to requiritur satisfactio. Sequitur: *Eae me sicut vnum ex mercena-
riis tuis*, quasi diceret: Paratus sum tibi amodo satisfacere & ser-
uire spe mercedis æternæ. Hiero. Pauor peccati abnegat me:
pauor conscientie deprimit me. Non est mihi spes viuēdi, ne-
que fiducia bene agendi. Iudicium vereor, pœnas tremo, amisi
filij dignitatem, concede saltem mercenarij seruitutem. Nota
secundum Ambro. Differentia est inter seruum mercenarium
& filium. Seruus dicitur qui abstinet à peccato ex solo timore
pœnæ præsentis, vel futuræ. Mercenarius mercede, filius amo-
re. Et sic iste primo fuit seruus cum seruauit ciui. Deinde mer-
cenarius quando spe mercedis seruire voluit. Tertio factus est
filius quando à patre in hereditatem susceptus est. Ecce quanta
dei benignitas, qui de seruo diaboli facit seruum dei. Dixi ter-
tio tangitur patris benigna receptio. Vbi nota quod benigni-
tas dei attenditur in multis. Primo quia recepit eum veloci-
ter. De quo subdit: *Et surgens venit ad patrem suum*, id est imple-
uit quod facere deliberauit. Non enim sufficit bonum incipere
nisi impleatur opere. Ambro. & habetur di. 86. cap. Non satis
est bene velle, sed bene facere: nec satis est iterum benefacere,
nisi id procedat ex bono fonte, i. ex bona voluntate. Sicut non
sufficit filij cōceptio sine partu, ideo iste primo proposuit, dein-
de venit, id est venire cœpit per penitentiam ad patrem. Cum
autem ad hunc locū esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia mo-
tus est. Ecce dei benignitas. Cum adhuc peccator longē est, si in
regione peccati, cum tamen habeat bonam voluntatem. Vnde
Bernar. in sermone de annūtiacione dominica: O deus quā di-
ues es in misericordia, quā magnificus in iustitia, quā mu-
nificus in gratia, nō est qui similis sit tibi, gratis respicis humi-
les, iuste iudicas innocentes, misericorditer saluas peccatores.

SABBATHO POST REMINISCERE,

ridit eum, scilicet oculo prædestinationis & elementia, vt dicit Chryso. Sensit pater poenitentiam, non expectauit recipere confessionis verba, sed præuenit petitionem misericorditer agēs. Vnde subditur: *Et misericordia motus est.* Misericorditer ei inspirando motum poenitentia. *Et accurrens,* scilicet ipsum præueniendo per misericordiam inchoantem. Psal. 58. Misericordia eius præueniet me. *Et exiit super column eius,* id est gratiam in eo conseruauit, sicut fecit Zachar. qui desiderauit eū videre Luc. 19. Hodie in domo tua oportet me manere. Quia secundum Grego. Non vacat manus à munere cum arca cordis sit plena bona voluntate. *Et osculatus est eum,* scilicet ipsum perfecte sibi reconciliando per gratiam subsequētem. De qua Psal. 22. Misericordia tua subsequetur me. *Osculatus est eum,* scilicet per charitatem sibi vniendo. Canti. 1. Osculetur me osculo oris sui. Vel osculatus est eum, id est sit concordia inter voluntatem diuinā & humanā. Figuratur Gene. 27. Isaac osculatus est Iacob cum benedixit eum. Secundo suscepit eum honorabiliter: quia post osculationem, dixit ei filius: *ater peccauit in celum & coram te & iam non sum dignus vocari filius tuus.* O verbum omni fiducia plenum, charitatis ardore succensum, misericordia profluum, cum dicit, Pater. Sed quod confiteatur, & peccauit. O quam suauē vnguentum vulneribus ad medicinam, emplastrum misericordie floribus tustum, & doloribus superligatum, vinum mordens & oleum liniens, Peccauit. Tunc pater ait ad seruos suos, id est ad sacerdotes qui dicuntur serui dei: *Cito proferte stolam primā & induite illum.* Augu. Pronior est ad miserandum quam nos ad accipies dum. Ambro. Nescit tarda molimina spiritus sancti gratia, proferte stolam primā, id est vestē interioris puritatis Christi, quam sacerdotes proferunt dum poenitentē deo reconciliatum verbis, & absolutionem affirmāt. Ecce quos dominus suscipit per cordis contritionem: vult etiam ipsos per confessionem recipi à praelatis in manifesto, vt reconcilientur non tantum deo patri sed etiam Ecclesie matri: vt figuratur Ioan. 11. de Lazaro quē suscitauit, qui tamen adhuc erat ligatus, & fecit discipulos eum soluere. Et Luc. 17. de leprosis quos sanauit, tamē ait ille & ostendite vos sacerdotibus. Per stolam autem primā intelligitur vestis innocentia vel immortalitatis, in qua primus homo cōditus fuit quam praelati proferunt dum eam proferendā promittunt in futuro. Et hæc vestis innocentia perditur per peccatū, & induitur per confessionem, id est induenda ostenditur. psal.

ENARRATIO XXXIIII.

210

Psal. 103. Confessionem & decorem induisti. Et non sufficit habere innocentiam nisi fiant opera bona. Ideo sequitur: *Et annulum in manu date ei,* id est gratiam operando bona. Ad Coloss. 3. Si cōsurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt querite. Vel per annulum in manu, intelligitur fides in opere quam debent habere & docere sacerdotes: quia fides sine operibus mortua est. O quam pretiosus annulus fides formata pretiosior auro. Augu. de verbis apostoli: Nulla maiores diuitia, nulli thesauri, nulla maior mundi substantia quam fides catholica. Ad Hebr. 11. cap. Impossibile est sine fide placere deo. Et cum hoc requiritur repressio mali affectus. Ideo sequitur: *Et calciamenta in pedibus eius,* id est sanctorum exempla, in pedibus, id est in affectu & intellectu. Canti. 2. Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis. Nam sicut calciamenta custodiunt pedes ne maculentur, sic & exempla sanctorum custodiunt nos ne maculemur luto malæ conuersationis. Chryso. Calciamenta de pellibus mortuorum conficiuntur: & sic nos esse mortales recordemur. Tertio recepit eum latenter cum dicitur: *Adduc te vitulum saginatum & occide, & māducemus.* Sed diceret: quare dicit māducemus in plurali, cum tamen soli filio reuerenti præparari iussit. Respondetur quorum vna est natura, substantia, & voluntas: vnum illorum est gaudium, & sic dicitur de patre, & filio, & de spiritu sancto. Similiter de angelis. Vitulus ille Christus est, quantum ad naturam passibilem secundum quam fuit immolatus: saginatus quo ad gratiarum plenitudinē. Hic vitulus reuerenti filio adducitur & occiditur, quando passio Christi cuilibet peccatori proponitur, hic vitulus semel occisus est in re. 1. Petri 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Sed & multoties in sacramentali representatione, secundum illud, 1. Cor. 11. Quotiescūque māducabitis panem hūc, & calicē biberis, mortem domini annuntiate donec veniat. Sed & quotidie immolatur in credentiū fide & prædicantiū recordatione. Bæda: Quasi enim recens iste vitulus occiditur, cum ab vno quoque occisus creditur. Ambro. Vberior est dei gratia quam petitio poenitentis. Semper enim deus plus tribuit poenitenti quam rogat. Iste petebat officiū mercenarij, & habuit osculū amici, & donū filij dilecti, qd sic patet: Omnis homo peccas mortaliter, perdet vestem puritatis, diuinam amicitiam, celestem sapientiam, sacramentalem gratiam, spiritualementem laetitiam, internam concordia, & omnis creatura habebit inimi.

DOMIN. OCVLII,

citiam. Sed poenitentia secundum Aug. hæc omnia restituit. Primo innocentiam ibi: *et id proferte stolam primam.* Secundo diuinam essentiam ibi: *Date ei annulum.* Tertiò sapientiam ibi: *et cuncta in pedibus.* Quarto corporis Christi gratiam ibi: *ut uisum saginatum.* Ideo subdit: *Manducemus & epulemur.* id est laxemur: quia hic filius meus mortuus fuit & reuixit. Mortuus. scilicet per peccatum mortale. Iacob. 1. Peccatum cum consummatum fuerit generat mortem. Nam sicut mortuus est poderosus. sic peccatum mortale. Nam coelum non potuit continere peccantem angelum. nec paradysus peccantes homines. nec terra. ut patet Nume. 16. in Datham & Abyron. Ideo Aug. Vera mors quam homines non timent est separatio animæ a deo. qui est vera vita beatorum animarum. Deute. 30. Ipse est vita tua & longitudo dierum. Quot mortui fuerunt ante hoc sacrum tempus. sed nunc multi reuixerunt per poenitentiam. Ideo gaudendum. Luc. 15. ca. Gaudium est angelis dei super vno peccatore poenitentiam agente. Non solum angelis ut dicitur Isaia 55. In letitia egrediemini. scilicet de peccatis. Montes & colles. & omnia lignea regionis plaudent manu. Montes. id est diuinarum personarum multitudo: colles. id est angeli: & omnia ligna. id est omnes sancti plaudent.

DOMINICA OCVLII,

ENARRATIO XXXV.

Erat Iesus eiiciens demonium. & illuderat mutum. Luc. 11
VTinam diabolus eiiciatur per contritionem. ut mutus loquatur per confessionem. Eiectio autem diaboli quadruplex est. videlicet de celo. de impio. de obfesso. de mundo. Prima diabolo superbiente. secunda impio poenitente. tertia Christo precipiente. quarta mundo credente facta est. De primo Ezech. 28. Peccasti & eieci te de monte dei. & perdidisti te o Cherub. Timendum est hoc superbis. Si enim in monte cæli stare vis quod non potuit angelus superbus: quomodo ascendere potest homo superbus? Et si propter vnam superbiam cecidit angelus: quid fiet hominibus qui omnibus vitis pleni sunt? Odibilis est ergo superbia: non solum angeli. sed hominis miseri. Ecclesiast. 25. Tres species odiuit anima mea: Superbum pauperem. diuitem mendacem. senem fatuum & insensatum. Pauper superbus est homo. quia mundum ingreditur pauper. Ideo dicitur Iob 1. Nudus egressus sum de utero matris meæ. &c. Diues mendax est diabolus diues promissione. Matthæi 4. Hæc omnia tibi

ENARRATIO XXXVI.

211

bi dabo. mendax autem solutio est. August. Veniet dies iudicii. & inuenies verum quod minatus est dominus. & falsum quod pollicitus est diabolus. Senex fatuus est mundus qui & fatuos sequitur. & fatuos facit. Superbia Luciferum de celo. Adam de paradiso. Nabuchodonosor de regno proiecit. De secundo Marci 16. Apparuit primo Mariæ Magdalene. de qua eiecerat septem demonia. Vnde demonibus spiritualiter obsessus est. qui septem capitalium vitiorum principibus subiectus est. videlicet superbia. inuidia. ira. accidia. auaritia. gula & luxuria. De quo in euangelio dicitur: *Tunc assumpsit septem alios spiritus nequiores se.* Eiiciuntur autem per illos septem spiritus: de quibus Apoca. 5. dicitur: *Vidi agnum stantem tanquam occisum habentem septem cornua. & oculos septem.* qui sunt spiritus dei missi in omnem terram. His septem cornibus agni eiiciuntur in contritione septem spiritus maligni. Vnde Bernard. Cordis compunctio qua eiiciuntur demonia est. cum affectu cordis eradicantur peccata. Illud autem quod dicitur de septem spiritibus nequioribus qui ingressi habitant ibi. non est intelligendum substantialiter. scilicet quod illabantur menti. quod solius trinitatis est: sed suggestionem & permissionem diuinam. ut patet de Iuda. Ioan. 13. Post buccellam intrauit in eum Sathanas. Mirum est quod hoc non timent homines. quod post buccellam quam de rapina. vel de usura. vel de iniusto acquirunt. intrat in eos diabolus. De 3. Matt. 8. Si eiicis nos tunc mitte nos in porcos. vel in gregem porcorum. Porci sunt luxuriosi. Chryso. Porci sunt qui vitam suam libidini & voluptatibus seculi mancipauerunt. in his diabolus dominium accipit. Thob. 6. Qui coniugia ita suscipiunt ut deum a se & a sua mente excludant. & suæ libidini ita vacent sicut equus & mulus in quibus non est intellectus. habet super eos demonium potestatem. Horribile est quod tot milia demonum. scilicet legio vnum obsederunt hominem. sed certe horribilius est habere tot peccata mortalia. imò vnum mortale. Sed quod quandoque vnus. sicut dicitur: *Erat Iesus eiiciens demonium.* quandoque septem. quandoque legio vexat hominem. Vnus quando in vno peccato mortali laboreat homo. Septem. quando in septem capitalibus vitiis. Legio. quando eadem vitia multimodè multiplicantur. De quarto Ioan. 12. Princeps mundi huius eiicietur foras. Hoc factum est per passionem Christi. & per mundi conuersionem. Hic est princeps de quo Nume. 25. cap. quod Phinees Israelitam fornicantem cum filia nobilis

principis Madian, simul com ipsa interfecit. Princeps diabolus septem filias habet, id est septem vitia capitalia, quas tradit hominibus. Aliquis habet vnam, aliquis plures, aliquis omnes. Quanto autem plures habes filias diaboli, tanto plus habebis de hereditate sua, id est de igne aeterno quē dabit filiabus suis in hereditatem. Ista filia habent filias suas, id est vitia de ipsis nascentia. Vt tibi si matrem cum filia habueris. Nobilis filia principis est iniquitas operis. Nobilior autem nequitia consuetudinis. Nobilissima verò obduratio impenitentis: qui hanc habuerit gladio Phinees, id est sententia Christi damnabitur. Deuterono. 32. Si acvero ut fulgur gladium meum, &c. August. Peccantes si noluerunt corrigi, nihil aliud elegerunt nisi cum hoc mundo damnari.

DE EODEM, ENARRATIO XXXVI.

Tunc vadit & sumit septem alios spiritus nequiores s. Luc. 12.

Ecce quod hic dicitur heu saepe videtur. Nam qui post conversionem peruertuntur, saepe pluribus vitiis quam ante subiiciuntur. Septem autem spiritus, scilicet septem vitia capitalia possumus accipere hic. Primus ergo est superbia spiritus. Prouer. 16. Contritionem praecedit superbia, & ante ruinā exaltatur spiritus. Non solum spiritus superbi hominis, imò superbus diabolus sicut exaltabatur in caelo ante ruinam propriam ita exaltatur quotidie ante ruinam nostram. Secundus est spiritus inuidia. 1. Reg. 18. Nō recte ergo oculis Saūil aspiciebat Dauid à die illa & deinceps. Post diem autem alteram inuasit spiritus dei malus Saūil, & prophetauit in medio domus suae. Adhuc hodie hos homines spiritus inuidia vexat, qui non recte alios inspiciunt. Tertius spiritus est ira. Prouer. 28. Ira non habet misericordiam nec erumpens furor, & impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Incendiarij diaboli sunt iracundi. Et à deo nulla domus eos ferre potest timore incendi. Eccl. 28. Secundū enim ligna syluae sic ignis exardescit. Et secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit: & secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Quartus est spiritus auaritia. 3. Reg. 20. Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum. Spiritus iste qui persuasit regi Achab tollere Ramothgalia est spiritus auaritia q̄ semper persuadet homini tollere temporalia. Persuadet autē per os prophetarum, i. malorum consiliariorū. Qui bene mendax dicitur quia temporalia saepe multis mendaciis aggregantur. Ps. Mendaces filij eorum in stateris. Quintus est spiritus

spiritus accidia. Prouerbi. 15. Spiritus tristis exccat ossa, &c. Et Luc. 13. Ecce mulier quae habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo. Et erat inclinata nec omnino poterat sursum respicere, quam cum videret Iesus vocauit ad se, & ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua, Accidia enim infirmum reddit hominem decem mandatorum & octo beatitudinum: nec sursum sinit respicere hominem ad deū. Sextus spiritus est gula. Isa. 19. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Aegyptum in omni tempore suo sicut errat ebrius & vomens. Caue ergo tibi de vertigine ebrietatis. Septimus spiritus est luxuria. Osee. 4. Spiritus fornicationis in medio eorum, & dominum non cognouerunt. Caue sagittas cuiuslibet spirituum horum nequiorum. Ephe. 6. In omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, &c. Nequam sunt spiritus in peccatoribus ante conversionem. Nequiores autem sunt in reciduantibus post conversionem. Vnde Isido. Diabolus grauius illos concupiscentiis seculi ferit, quos per renuntiationem ad mundi amorem reduxit. Nequissimi verò sunt in perseverantibus vsque ad damnationem. Isti septem spiritus nequam eiciendi sunt septem modis, videlicet verbo praedicationis. Matt. 8. Verbo eiciebat spiritus. Primum enim bonum verbi dei est quod per timorem humiliat cor, superbiā reprimens. 3. Reg. 21. Cum audisset Achab sermones istos, &c. vsque: Nōne vidisti Achab humiliatum coram te: quia igitur humiliatus est coram me, non inducam malum in diebus eius. Item isti septem spiritus nequam eiciuntur per beneficium dominicae passionis. Vnde 1. Reg. 16. dicitur, q̄ per cithara David spiritus malus recedebat à Saūil. Cithara verò est Christus in cruce, sicut enim in cithara chordae, sic membra Christi super lignū crucis tendebantur. Per memoriam autem passionis Christi charitas accenditur, inuidia confunditur. Albertus Magnus dicit: Simplex recordatio seu meditatio passionis Christi plus valet quam si integrum annum ieiunaret quis in pane & in aqua: vel si quotidie legeret vnum psalteriū: vel si quotidie virgis & flagellis cederetur vsq; ad effusionem sanguinis. Hae ille. Item eiciuntur exemplo bonae conversationis. Vnde Act. 19. dicitur quod per sudaria & per semicinctia Pauli fugabantur spiritus nequam. Sudariū quo laboratū sudor extergitur exemplū patientiae in laboribus signat. Semicinctiū autē quod est vestis ex vno latere, depēdens significat

exemplum patientiæ vel mansuetudinis in tribulationibus. Patientia enim indigemus in sinistro latere aduersitatis, non in dextro latere prosperitatis. Item & digito occultæ inspirationis. Vnde in hoc euangelio. Si in digito dei elicio demonia, profecto peruenit in vos regnum dei. Auarus nec predicatione, nec Christi passione, nec exemplo moueri solet ad restitutionem. Nec dei digitus specialiter tangit eum. Sunt enim auari malefici Pharaonis, id est diaboli qui non reprimuntur nisi in digito dei. Exod. 8. Item studio continuo orationis & ieiunij quæ specialiter maximè valent contra gulam. De his duobus dicit Mat. 17. Hoc genus demoniorum non eiicitur nisi per orationem & ieiunium. Item & fumo amaræ contritionis. Thob. 6. Cordis eius, id est piscis particulam si sup carbones ponas, scilicet infernales per recordationem poenarum inferni, fumus eius, id est contritio extricat omne genus demoniorum. Contritio enim valet contra omnia vitia. Specialiter tamen fumus iste fugat demonium quod super luxuriosos habuit potestatem.

DE EODEM, ENARRATIO XXXVII.

Beatus venter qui te portauit & vbera quæ suxisti. Luc. 11.

Sicut Maria in ventre, sic nos in mente Christum portemus. Quatuor autem sunt quæ portēda nobis sunt. Portare enim debemus Christum in corde per dilectionem: crucem Christi in corpore per castigationem: nomen Christi in ore per predicationem: coronam Christi in capite per glorificationem. De primo hic: *Beatus venter qui te portauit.* Sicut per matrem cuius est diligere portatur Christus in castissimo ventre: ita non nisi per amantem portatur in mundo corde. Certè melius est portare panem in ventre quàm lapidem vel serpentem. Peccatum autem lapide est grauius, serpenti horribilius. Iob 20. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum. O quantum abhorret homo serpentem in ventre, sed certè periculosius est vnum peccatum in corde quàm tres serpentes in corpore. Dilectio non solū debet esse in corde, sed etiam in opere. Ideo nō solū mater in vtero sed etiam Symeon in brachiis Christum portauit. Libenter clarissimi deum in vtero cordis portemus, qui in vtero misericordiae suae nos portabit quousque in lucem vitae aeternae nos portet. Esa. 46. Qui portamini à meo vtero, id est misericordia, dicit glosa interlinearis. De secundo ad Gal. 6. Ego stigmata domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto. Crux Iesu non solū per vulaera & stigmata passionū portatur, sed etiam per poenitentiam

tētia & carnis mortificatione & sensu refranatione. 1. ad Cor. 6. in fine: Glorificate & portate deū in corpore vestro. Portari autem debet tēptiue ne negligamur tēporis breuitate. Thren. 3. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Item voluntariè, ne cogamur ex necessitate: sicut Symon Cyrenensis. Luc. 23. Imposuerunt illi portare crucem post Iesum. Et strennuè, ne vincamur tētoris importunitate. Tandiu enim miles clypeum strennuè portat quādiu inter hostes est. 1. Paral. 12. Filij Iuda portantes clypeum & hastam sex millia occingēti expediti ad praelium. Clypeus poenitentiam significat, protegit enim nos ab hoste ne vulneremur. Hasta autem est zelus iustitiae. Sed heu multi faciūt de poenitentia sicut de quodam dicitur, qui clypeum vsque ad hostes portauit & tunc in lutū proiecit. Greg. In cassum bonū opus agitur si ante mortem defertur. Et libenter portemus crucem poenitentiae pro Christo qui libenter portauit crucem pro nobis Io. 19. Bauians sibi crucē exiuit in eum, &c. De tertio dicitur de Paulo Act. 9. Vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum corā gentibus & regibus & filiis Israël. Nomen Iesu in ore portare debemus nō solū in predicatione sicut Paulus: sed etiā in oratione & laudatione & collaudatione. Bernard. Iesus mel in ore, melos in auribus, iubilus in corde. Charissimi semper aliquid boni portemus in ore sicut colūba, de qua Gene. 3. portās ramū oliuæ virentibus foliis in ore suo. Oliua Christū significat vel virum iustum Psal. 51. Ego autē sicut oliua fructifera in domo dei, &c. Ramus autem est bonum opus vel exemplū. Folia virentia sunt verba edificatoria, veracia, pudica, pacifica & vtilia. Hæc verba colūba, id est anima innocens in ore debet habere si ad Noē. i. Christum vult venire. Sed heu quidam non columbæ dei, sed ciconiæ diaboli sunt, qui sapius ranam quàm ramum in ore habēt vt detractores, mendaces, turpiloqui, proditores & huiusmodi. De quibus Apoc. 16. Vidi de ore draconis & de ore bestiae, & de ore pseudoprophetae exire spiritus tres immundos in modum ranarum. Libētē in ore portare debemus eum, qui nō verbo oris sui portat, ad Hebr. 1. Portās omnia verbo virtutis suae. Porta Iesum in ore tuo, ne te euomat de ore suo. Apo. 3. Incipiāt te euomere de ore meo. De quarto Eccl. 11. Insusceptibilis portauit diadema. Sicut Saulus persecutor & Maria Magdalena, & multi quidam peiores. Matthæi 21. Publicani & meretrices præcedent vos in regno dei. Ex multis laboribus & doloribus

DOMINICA OCULI.

anima & corporis peruenitur ad portandū hanc coronā. Ideo benē dicitur Ecclē. 40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus. Notā quā ibi dicitur. Ibi enim per prāsēdē sedentem super sedē gloriosā & par vrentē iacintho. i. stola celestī, & portantem coronam significari potest spiritus cuiuslibet iusti in cōlo beatificati: per humiliatū autem in terrā & cinerem & per opertū lino crudo, significari potest corpus quod panno lino inuolutum est in sepulchro. In his enim occupatio & graue iugum erat dum adhuc in mundo vivebant. Et vt hanc coronam portemus in cōlo, Christus pro nobis portauit coronam spineam in mundo. Ioan. 19. Exiit ergo Iesus de pratorio portans coronam spineam. Bernar. Deus pro te coronatus est spinis, vt te coronaret in cōlis.

DE EODEM ENARRATIO

TRIGESIMA OCTAUA.

Erat Iesus eiciens demonium & illud erat mutum. Luc. 11.

In tribus primis dominicis huius quadragesimę ecclesiā ostendit malitiam diaboli contra homines. In prima ostendit quod aliquos tentat & non vincit: vt sunt boni firmati in bono: & isti significantur per tentationem Christi in euangelio primę dominicę. Secundo ostendit quod aliquos tentat & vincit & possidet. Et isti figurantur in filia mulieris Chananaę in euangelio secundę dominicę. In tertia dominica vt hodie ostendit si non fuerit expulsus tunc hominem quem possidet facit mutum: vt patet in euangelio. Attamen sciendum, tres sunt muti. Primi naturaliter vt qui nunquam locuti sunt, & tales vtuntur nutibus & signis oculorum & digitorum & similibus. Et sic nos naturaliter sumus filij irę vt dicit apostolus ad Ephē. 2. cap. idcirco per signa oculorum & manuum debemus nostrum indicare defectum, de quo introitus: Oculi mei semper ad dominum. Psalm. 24. Hunc psalmum fecit Dauid cum fugeret a facie Saū, & venit in speluncam ad Odollam. 1. Regum 2. cap. Et omnes amici & fratres sui & qui erant cum eo amaro animo afflictī a Saū venerunt ad eum. Idcirco fecit in contentione hunc psalmum: Ad te domine leuaui animam meam. Et in collecta: Quęsumus omnipotens deus, &c. Et sic nos persecuti a diabolo cum dignē laudare dominum non possumus, faciamus tamen signa oculorum. Secundi sunt muti quia nodū instructi. Et sic docemur, in epist. ad Ephē. 3. cap. Imitatores mei estote sicut filij charissimi, &c. Omnis auaritia fornicatio

ENARRATIO XXXVIII.

214

nicatio & immunditia non nominetur in vobis, sicut decet sanctos. Tercij sunt muti ob defectum alicuius infirmitatis, & hi indigent medico. Et sic peccatores in mortali peccato constituti, quos diabolus fecit mutos, indigent medico spirituali. Et sicut tenebrę expelli non possunt nisi per lucem, sic nec diabolus nisi per Christum. De quo thema: *Erat Iesus eiciens demonium, &c.* Aliud thema. *Si indiget der eicio demonia, profecto venit ad vos regnum dei.* Luc. 11. Matth. 12. & Marc. 3. Cattus nō pungit captū murem iuxta se existentem, imō cum ipso ludens modicum tangit eū, sed fugiētem insequitur vulnerans eum ungulis & dentibus. Spiritualiter, diabolus non affligit captū peccatorem quem iuxta se habet ungulis tentationum suarum: sed ludit cum eo tantū mouens ipsum ad peccata vt inde solatium habeat. Sed volens in viam penitentię fugere ad Christum cū omni tentationum genere illum insequitur. Ideo dicitur Ecclē. 2. Fili accedens ad seruitutem dei sta in iustitia & timore & prepara animam tuam ad tentationem. Figuratur Genē. 31. Iacob cū esset apud Laban non est persecutus ab eo: sed fugiēte ab eo insecutus est Laban cū seruis suis munitus armis, vt vi reduceret expoliātum ad seruitutem eius, deus tamen illum prohibuit. Spiritualiter per Laban qui multipliciter delusit Iacob, subaudi diabolū, qui licet derideat peccatorem: nihilo minus tamen parcat ipsi in statu peccati: sed fugientem per penitentiam persequitur toto posse. Vnde Greg. 42. Mora. Hostis noster quāto magis sibi rebellari conspiciat: tantō amplius expugnare contendit. Illos enim tentare negligit, quos quieto iure se possidere sentit. Quare dominus noster Iesus Christus volens nos reddere tutos hortatur ne locum demus hosti diabolo, qui graditur per loca inaquosa quarens requiem & non inuenit: quia homo poenitens vt fortis armatus custodit attriū suū, & sic in pace secū sunt quę possidet. Si autem diabolus superuenierit & vicerit hominē: tunc aufert eius bona, & sic nouissima hominis erūt peiora peioribus. Pugnemus igitur strenuē contra diabolum, & victoriā habebimus virtute illius qui in digito dei eiecit demonia, &c. In summa euangelij duo innuuntur. Primo saluatoris potētia virtuosa, ibi: *Iesus, &c.* Secūdo subditur Iudaorū malitia infectuosa, ibi: *In Beelzebub.* De primō dicit. In illo tēpore, scūm Iesus dixit se velle dare bonū spiritum petētibz se, & ad hoc designandū eiecit spiritus malos, de quo hic euangelista: *Erat Iesus eiciens demonium, potestatiū.* Nam

DOMINICA OCULI.

potestatiuē nemo potest expellere dæmonem nisi solus deus. Alij autem sancti non possunt hoc. sed sola dei inuocatione, imò nec boni angeli. Vnde Michael volens repellere diabolum nō dixit: Recede sed imperet tibi dominus, vt patet in epistola Iudæ. cap. 1. Ergo fatuum est quòd aliquando ebrij & lufiores maledicunt diabolū. quasi talibus verbis eum repellere volētes: nō sic. sed per gratiam dei eicitur. Matth. 17. Hoc genus dæmoniorum nō eicitur nisi per orationem & ieiunium. Nam dicit sanctus Tho. in 2. 2. q. 86. ar. 1. In diabolo consideranda sunt duo. natura & culpa. Natura est bona & à deo nec maledicere licet: sed culpa est maledicenda, vt facit ecclesia. dicens: Maledicte diabole. Sed cum peccator maledicit diabolo propter culpam: simili ratione iudicat se maledictione dignum. Eccle. 21. Cum impius maledicit diabolū; maledicit ipse animam suā. Ideo Christus verus deus fecit hoc potestatiuē quasi propria virtute. vt patet Marc. 1. In potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei. Iob 41. Non est potestas super terram quæ cōparetur ei, qui factus est vt nullum timeret. Nota dæmones possunt duobus modis in hominibus habitare: potentialiter & præsentialiter. Primo potentialiter sicut rex in regno. & sic habitat in peccatoribus. Et sic Mar. 16. dicitur: Maria Magdalena septem dæmonia habuit. id est septem vitia. Accedit enim dæmonibus sicut volucris. miluis. & canibus qui illic currunt & morantur vbi sentiunt cadauer foetidum. & tantò citius sentiunt quāto foetidius existit. Sic homo p peccatū efficitur foetidus, & in tali foetore delectatur diabolus: & accipit mansionem & potestatem in ipsum. Primi in quibus habitat diabolus sunt superbi. Iob 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. scilicet Lucifer vel Beelzebub. id est vir muscarū: quia homo superbus habet muscas multas. id est sollicitudines. Tullius: Quo cellior eris, sollicitior. Habebunt super se regem angelum abysii. Iste rex multos nobiles & potentes habet. Augu. Iures potentes & superbos tenet nomine nobilitatis: Iures auctoritatis nomine hos non timet. Exemplum dicit Casarius de adolescentē monacho: qui cum castus esset adductus fuit ad quendam obsessum pro expellendo dæmonio. Cui respondit dæmō: Non timeo te: licet sis castus, es tamen superbus. Iaco. 4. Deus superbis resistit. Secundo sunt auari. Matth. 4. Dabo tibi omnia regna ista si cadens adoraueris me. Glos. Audi raptor, audi vfuarie & simoniace quomodo inquit diabolus: Si adoraueris me.

Si

ENARRATIO XXXVIII.

215

Si res per diabolū congregasti, diabolū adorasti. Ephes. 5. Auaritia est idolorū seruitus. Glosa: Auaris deus est nummus. Sed diabolus illorum est Mammon. Matth. 6. Non potestis deo seruire & Mammon. c. 1. Timoth. 6. Qui cupiunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueū diaboli. Tertij sunt luxuriosi. Vnde Tob. 6. Qui ita iurgia suscipiunt vt deum à sua mente excludant. & suæ libidini ita vacent sicut equus & mulus quibus non est intellectus: habet potestatem super illos dæmoniu. Ecce si diabolus habuit potestatem in matrimonio, quid extra matrimonium? Ipsi sunt porci diabolorum. Marc. 8. Exierunt in porcos. Chrysostomus. Porci sunt qui vitam suam scenosæ libidini mancipant. Et iste diabolus vocatur Asinodæus. O quot sunt tibi o sedientes. 1. Ioan. 5. Torus mundus in maligno positus est. Quarti sunt iracundi, de quibus Iob 5. Virum stultum interficit iracundia. Et Apoc. 2. Vae terræ & mari, quia descendit diabolus ad vos habens irā magnā. Illorum dæmon est Sathanas. id est aduersarius. Psal. In ira populos cōfringes. Quinti sunt inuidi, quorum dæmon dicitur Leviathan. id est serpens tortuosus. Nā inuidia diaboli mors intravit in orbem. Sapientia. 1. Augusti. Inuidia est vitium diabolicum: nam ab eo habuit initium hoc dæmonium quod fecit hominem mutum, surdum & cæcum. Sexti sunt gulosi. Eccl. 37. Propter crapulam multi obierunt. Dæmon illorum est Behemoth. Iob 40. Et interpretatur bestialis, quia gula facit hominem bestialem. Hierem. 4. Effusi estis sicut vituli super herbam. Luc. 21. Attēdite vobis ne forte grauetur corda vestra crapula & ebrietate. Ratio Grego. Dum veter non restringitur cunctę virtutes obruantur. Septimi sunt accidiosi. Grego. Diabolus assidue impugnat vt saltem tadio vincat. Illud est dæmoniu meridianū faciens hominē somnolentum. Eccl. 30. Multos occidit tristitia. Nam Sanson dormiens amisit fortitudinem. Et sic accidiosus. Psal. Omnē escam animæ eorū abominata est. scilicet charitatis. Itē secūdo possidet præsentialiter & cōmansuet: et habitationem interiorē in corpore hominis: non per informationem: quia nō potest esse forma corporis, secundū qd tunc ei datur potestas à deo. qd vexat hominem in membris. Et hæc habitatio fit quinque de causis. Primo propter diuinę potestis ostensionē: vt Marc. 9. de obsessio ab infantia quē nullus poterat liberare nisi Christus. Secūdo propter culpę punitionē. Luc. 4. Erat homo in synagoga spiritum habens immūdum, scilicet propter peccatū incō-

P 3

DOMIN. OCVLI.

inentia. Tob. 6. Dæmonium potestatem habet super illos. Tertio propter meriti accumulationem: ut patet de Sarra Tob. 3. & de Paulo. 2. Corint. 12. Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathana qui me colaphizet. Quarto propter aliorum eruditionem, sicut de illo in quo erat legio. Luc. 8. cui dixit saluator: Redi in domum tuam, & narra quanta fecit tibi deus. Quia to propter paræum punitionem, quia filij secundum corpus sunt res parentum: ideo parentes puniuntur in filiis: ut patet de Dauid. 2. Reg. 12. cui dixit Nathan: Quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi morte morietur. Quoniam dictum est de diaboli astutia, nunc dicitur de Christi potentia: subdit: *Et cum euisset dæmonium locutus est mutus.* Ecce astutus est diabolus & iniquus. vide infra. Hiero. in homil. Tria signa hæc sunt facta: Cæcus videt, mutus loquitur, possessus à dæmone liberatur. Nota duo genera hominum facit diabolus obmutescere. Primo iudices & scabiosos qui efficiuntur muti si aliquod munus proiciatur. Esa. 1. Omnes diligunt munera. Exod. 23. Non accipies munera quæ excæcant prudentes. Eccl. 20. Exenia & dona excæcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore auertit correctiones eorum. Secundo peccatores ne confiteantur: sicut lupo rapiens ouem stringit guttur eius ne clamer. Sed diceres, quare diabolus persequitur confessionem. Respondeo primo, quia confessio est principium sanitatis remedium. Nam omnis peccator vulneratur peccatis in anima: ut patet Luc. 10. Descendens ab Hierusalem in Hiericho. Symon de Calsia, id est auersus à pace in litem hic vulneratur. Sed August. Omnium peccatorum vulnera sanantur per confessionis medicinam. Ps. 32. Dixi confitebor aduersum, &c. Ergo diabolus claudit os peccatoribus ne sanentur. Augusti. in homil. 12. Confiteri tantummodo vulnus tuum, & sanabit te deus, &c. Boeth. Si opus medicantis expedias, oportet ut vulnus detegas. Secundo confessio est violenta exclusio dæmonum. Ratio quia sicut peccatis introducitur diabolus in animam: ita confessione expellitur. Bernard. super Cantica sermone 5. Per humilem confessionem remittitur peccatum: & diabolus suum amittit principatum. Nam ubi peccatum dimittitur, ibi diabolus expellitur & deus introducitur. Nam contraria in eodem simul stare non possunt: ut vitium & virtus: diabolus & deus, 2. ad Corint. 6. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate, aut quæ societas luci ad tenebras, quæ autem conuentio Christi ad Belial? quasi

ENARRATIO XXXVIII.

216

quasi diceret, nulla. Tertio illuminat cordis habitaculum. Ratio quia peccatum excæcat cor. Sapie. 2. Excæcauit eos malitia eorum. Augusti. super prima canonica Ioannis: Cumque confessus fueris te peccatorem, appropinques ad lucem: quia confessio adiungit te Christo. Ioan. 8. Ego sum lux mundi. Ephes. 5. Fratris alitudo. Bernard. in epistola ad Zophiam: Ama confessionem & habebis decor: quia ubi confessio, ibi decor & pulchritudo. Psal. 103. Confessionem & decorem induisti amictus lumine sicut vestimento. Vide in exemplo de socio, qui ambulauit cum diabolo. Quarto confessio facit celari diabolo peccatum. August. Nō habebit quod timeat in futuro iudicio, qui nunc confessionem fecerit de peccato. Esa. 43. Narra si quid habes ut iustificeris. Leo papa: Peccatum confessum diabolo celabitur, ut ab eo non confundetur. Chrysost. & habetur de pecc. di. 1. Non potest quis gratiæ dei celestis accipere, nisi purgatus fuerit ab omni forde peccati per poenitentiam confessionem, scilicet loquendo de mortali. Glosa ibidem: Quia in peccato sunt tria, scilicet delectatio, impudentia, & perpetratio. Contra delectationem contritio, contra impudentiam confessio, contra perpetrationem satisfactio. Sed diceres, tamen deus omnia videt: quid opus est confiteri? Respondet Augusti. lib. 8. homil. 12. Vult deus ut reuellet homo, ne diabolus habeat quod obiciat. Item ut verecundiam habeat. Item ut se humiliet & obediat. Augusti. Homo accusat ut deus excuset. Item ut vereatur. Richardus de sancto Victore: Quanto verecundia maior fuerit, tanto clarior confessio in oculis dei apparebit. Item ut se humiliet. Gregor. Superbiendo à deo recessimus, humiliando accedamus. August. Aciores dolores diabolo non facimus, quam quod peccata nostra confitendo sanamus. Exemplum de fratre quare in Luca Parienti: & de tempore, sermone sexagesimo primo E. Quæritur cur deus hominem fecerit qui possit peccare, vel quæ scit esse dānaturū. Ad hoc assignantur plures rationes. Prima ut ostendatur dei omnipotentia inconueribilis: omnis autem creatura mutabilis est. Secunda ratio ut declararetur dei sapientia quæ ex malo scit elicere bonū, quod non posset fieri nisi deus fecisset creaturam vertibilem in malū. Tertia ut manifestetur dei clementia, quia per mortē deus hominē perditū liberauit. Quarta ut ostendatur dei iustitia, quia nō solū reddit bonis præmia, sed etiā malis supplicia. Quinta ut homo nō sit peioris conditionis quā aliæ creature, quib⁹

deus sic administrat omnibus, ut eas agere propriis motibus sinat. Unde & hominem proprio arbitrio suo reliquit. Sexta est laus humana: laus enim est viri iusti qui potuit transgredi & non est transgressus. Septima est decor universi: quia opposita iuxta se posita, magis elucescunt: ita mali communicant bonis ad invicem comparati. Octava ut boni per malos exercitentur & probentur. Et ex illis patet quod homo debet vivere secundum propriam rationem, quae semper deprecatur ad optima. Ad bonum gratiae non potest quis pervenire per se, cum non sit secundum limites naturae, sed secundum influentiam largitoris divinae. Sicut enim creatura pro sua defectibilitate suo principio semper indiget, ut sit in esse naturae: sic illud principium pro sua bonitate influere non cessat creaturam rationalem vitam spirituales, ut bene sit in esse gratiae: quam habere non potest sine deo largitore. Veruntamen inexcusabilis est homo si gratiam gratum facientem non accipit: quia gratia gratis data semper praesto est liberum arbitrium excitare & commovere, cuius est huius motioni consentire: quo facto poterit homo gratiam gratum facientem habere, hoc est ad gratiam gratum facientem se preparare. Quamvis enim gratia habeatur dei dono efficiente: tamen non sine libero arbitrio consentiente. Unde Augustinus. Qui creavit te sine te: non te iustificabit sine te. Igitur gratia gratum faciens a tribus est: sed aliter & aliter. Est enim a deo efficiente, a gratia gratis data, liberum arbitrium excitante, & commovente, a libero arbitrio consentiente. Quamvis enim liberum arbitrium non possit gratiam efficere in homine, potest tamen se ad hoc habilitare & preparare quod habeat. Sicut aliquis non potest illuminare domum: potest tamen aperire fenestram. Quo facto sol intrat & illuminat. Ergo oportet quod semper requiratur liberum arbitrium: quia anima habet instrumenta & facultatem cognoscendi & diligendi deum ex natura, sed non habet cognitionem veritatis & ordinis dilectionis nisi ex gratia: igitur, &c. In lumina evangelii tria innuuntur. Primo potentia Christi invincibilis, ibi: *Erant Iesus eiciens demonium.* Secundo sapientia eius inestimabilis, ibi: *Ipse ut vidit cogitationes eorum.* Tercio ipsius laus venerabilis, ibi: *Extollens vocem quaedam mulier.* De primo dicit: *Erant Iesus eiciens demonium,* quod prius eiecit de coelo eum perco. Ezechiel. 28. Eieci te de monte sancto meo o Cherub, scilicet propter superbiam. Luc. 10. Vidi Sathanam ut fulgur cadentem de coelo ad designandum quod omnes superbi de coelo sunt

sunt eieciendi. Psal. 72. Eiecisti eos dum alleluaretur. Eiectus est ad terram nobis ad vexationem. Ideo auditur est clamor in coelo Apoc. 12. Vae terrae & mari, quia diabolus descendit ad vos habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet. Idcirco Eccl. 2. Fili ad temptationem prepara animam tuam. Hieron. Quia non potest vincere nisi volentem. 1. ad Corint. 10. Fidelis autem deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Idcirco Mat. 6. Ne nos inducas in tentationem. Subdit: *Et illud erat mutum.* Dicitur autem demonium mutum: ut dicit Tirus, eo quod hanc ingerat passionem ut tollat auditum & verbum. Sicut aliqua herba dicitur pestifera, eo quod corpus sua virtute reddat infirmum. Nota quod demon dicitur esse mutus tribus modis: quibus eisdem facit peccatores obmutescere. Primo enim mutus est demon a laude dei & gratiarum actione. Et nota cum laudaret eum simul alba matutina & iubilarent omnes filii dei: ut dicitur Iob 38. iste tamen per invidiam obmutuit a dei laude. Esa. 38. Quia non infernus confitebitur tibi: neque mors laudabit te. Et sic modo plures homines facit mutos, qui de beneficiis receptis non referunt deo gratias & laudem, sed sunt sicut porcus qui non refert gratias pascendi sed etiam comedendo semper murmurat. Secundo diabolus mutus est ad verum loquendum: quia ab initio in veritate non stetit, & mendax est & pater mendacium, ut dicitur Ios. 23. Sic etiam multos facit modo mutos, qui veritatem quam novērunt tacent, sed semper falsa emendacia loquuntur. Actu. 5. Anania cur tentavit Sathanas cor tuum mentiri spiritui sancto. Tercio diabolus est mutus ad veniam petendam de sua transgressionem. Induratum enim est cor eius ita ut per poenitentiam molliri non possit. Iob 40. Induratum est cor eius ut la pis. Unde legitur quod quidam heremita bonae simplicitatis diutius rogavit deum pro venia impetrandae demoni. Et respondit sibi per angelum quod deus esset paratus remittere poenam: si demon poeniteret de culpa. Tunc heremita gaudens est sperans inducere diabolum ad poenitentiam: & quassuit longo tempore diabolum per heremum. Cui tandem apparuit dicens: Quid quaeris monache? Cui ille respondit: Quae diabolum. Cui ait: Quid vis, ecce ego sum diabolus. Volo dixit monachus te inducere ad poenitentiam: quia deus paratus est remittere culpam & tollere poenam. Indignatus diabolus inquit: Nequaquam ego petam veniam, sed ipse poeniteat, qui me tanto tempore facit cruciari. Et sic diabolus mutus est ad poenitentiam. Ita etiam linguas multorum ligat isto ligamine malitiae ne confiteantur

& poeniteant de peccatis. Nota dicit Magister in secundo sententiarum dist. 7. cap. 1. quod angeli boni per gratiam confirmati sunt quod peccare nequeunt & non habent animam naturam. Sed mali angeli in malo obstinati sunt quod bene velle non valent: licet aliquando volunt quod deus velit: non tamen bona voluntate.

Nota quod iste daemoniacus non solum erat mutus: sed ut dicitur Matth. 12. etiam erat cecus. Theophilus autem dicit, quod omnis mutus à natiuitate est etiam surdus. Et sicut diabolus faciebat eum esse mutum, ita etiam cecum & surdum fecerat. Vnde Chrysostomus: Magna, inquit, & miranda est nequitia demonis: alterutrum ingressum oppilauerat per quem ille erediturus erat, scilicet auditum & risum: & tertium, scilicet linguam ne confiteretur. Istos etiam spirituales sensus tollit diabolus peccatoribus. Excavat enim eos interius: quia concludit oculos mentis ad spiritualia contemplanda. Excavat enim peccatores malitia eorum: ut dicitur Sapient. 2. Certe magna est cecitas auari qui non percipit pecunie fraudem. Caccatur inuidiosus: quia reputat alterius bonum sibi esse prejudicium. Caccatur vanè gloriosus: quia querit gloriam ubi non est querenda. Excavat luxuriosus: quia non considerat quam foeda sit carnis voluptas: & mulier quam amat. Amor iste carnalis excavat salutem. deiecit David, infatuauit Salomonem. Vnde bene dicit quidam.

Nil bene cernit amor, videt omnia lumine ceco.

Credit amor cæcus de decus esse decus. Item diabolus facit peccatores surdos: ut non audiant Christum pulsantem ad cor: vniuersumque nolentis sibi aperire, ut inde demonem eiciat. Non audiunt predicatorem corripientem tanquam incorrigibiles. Non audiunt scripturam poenas inferni comminantem tanquam insensibiles. Non audiunt eum celeste regnum promittentem cum dicit: Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum celorum: tanquam omnia bona contemnentes. Psal. 105. Tanquam pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. De omnibus istis potest dici illud Psal. 113. Aures habent & non audient. Quia facti sunt ad similitudinem aspidis surda obturantis aures suas ad vocem adiurantis. Psal. 57. Deinde adducitur miraculi euidentia. Et cum eiecisset demonium locutus est mutus. Quia enim demon faciebat mutum, ita Christus tanquam sapiens medicus curauit morbum expellendo: causam infirmitatis. Ipse aperit os mutorum & linguas infantium facit disertas. Nota quod quinque miracula facta sunt in homi-

ne

ne isto. Primum quia curatus fuit à demonis vexatione. Secundum quia illuminatus est à cecitate. Tertium quia recipit auditum secundum Titum. Quartum quia recipit facultatem loquendi. Sed quia aliquis posset habere facultatem, loquendi adhuc non loqueretur si loqui non didicisset. Ideo quintum miraculum fuit, quod cum iste loqui non didicerit nec vnquam audiuerat alios loqui: statim locutus fuit. Tantum miraculum est ac si puer natus statim loqueretur. Deinde ponitur dispositio alstantium. Quidam enim admirati erant quasi credentes. Quidam verò dubij miraculum refutantes. Sed quidam maliuoli opus calumniantes. Vnde dicit: Et admirati sunt turbae. Est autem admiratio super causa inconfuerti effectus occulta rationatio. Et ideo turbae hoc miraculum in aliquod maius hodie referebant. Vnde Matth. 12. dicitur: Stupebant omnes turbae & dicebant: Nunquid hic est filius David? Glosa: Ob misericordiam inquit & beneficium filium David pradicant. Deinde ponitur quomodo aliqui calumniati sunt miraculum: Quidam autem ex eis dixerunt. Matth. & Marc. dicunt istos fuisse scribas & phariseos. In Beezebub principe demoniorum ciuitas dementia. Turbae laudauerunt miraculum: pharisei autem non potentes negare publicum factum, conati sunt illud peruertere dicentes quod in virtute demonis facta esset electio. Nota Ninus conditor ciuitatis Ninive propter consolationem de morri Beli patris sui statuam fecit in honore patris: ad quam confugientes qui furtum fecerunt & qui rei erant, veniam merebantur. Vnde ipsam statuam coeperunt reuereri. Et tandem succedente tempore diabolo instigante diuini honores ipsi statuae sunt attributi. Et sic incepit cultus idololatriæ: ut dicitur Sapient. 14. Hunc deum Chaldaei appellabant Beel: Palestini Baal. Moabitæ Beelphegor diuersis vocibus secundum diuersitatem linguarum vocabant. Sed Iudæi derisorie vocabant illum Beelzebub, id est deum vel virum muscarum: quia magna multitudo muscarum erat in templo eius propter sordem cruoris immolati. In hoc autem simulachro dicebant habitare principem demoniorum fortè propter tria: vel quia in eo fuit idololatriæ principium. Aut quia cultus eius erat generalis apud omnes gentes. Licet enim quaedam natio specialis alios haberet deos, hunc tamen velut vniuersalem deum omnes venerabantur. Vel quia nullum idolum reperiebatur efficacius isto. Attende contraria fuit ista contumelia Christo, quia Iudæi reputauerunt Christum

DOMIN. OCULI.

velut maleficum mendacem, quod in virtute demonis faceret miracula. Sed dices, valde mirabile est, unde moti fuerunt Iudei de Christo hoc opinari. Et est dicendum quod Iudei non credebant Christum hoc fecisse virtute demonis: nullum enim signum apparebat a hoc. Sic tamen agitari stimulo inuidia non considerauerunt an dicerent verum vel falsum: dummodo tamen aliquo modo possent vitare istud miraculum. Unde Chrysostomus. Inuidia non querit quid dicat, sed solum ut dicat. Item ibidem inquit: Nulla malitia peior est inuidia. Adulter in breui complet peccatum suum. Inuidus autem nunquam quiescit. Sed sicut scarabei nutriuntur stercore: ita inuidi aliorum infortunitis. Et ideo secundum Remigium. Solo odio moti & inuidia nihil fortius inuenientes, quod obiceretur domino dicebant quod in *Beelzebub* eiecit *hæc* demonia. Unde nota quod in ista contumelia peccauerunt peccato grauissimo, scilicet in spiritum sanctum, in eo quod resisterunt veritati quam tamen cognoscebant. 2. ad Timotheum. 3. Quemadmodum Iannes & Mambres resisterunt Moysi: ita & hi resisterunt veritati, &c. Et ideo saluator aggravat peccatum istud: ut patet secundum Marcum. 3. in isto loco quod dicit: Qui cumque dixerit contra filium hominis remittetur ei: sed qui dixerit verbum contra spiritum sanctum, id est contra id quod spiritus sanctus apertis corde demonstrat: non remittetur in hoc seculo neque in futuro. Deinde ponitur quomodo aliqui non tantum conuiciabantur, sed quarebant experimentum miraculi. Et alii tentantes: cum tamen scriptum sit: Non tentabis dominum deum tuum. Deuteronomio. 6. Signum de celo querant, quasi diceret: Nescimus in qua virtute opereris miracula: sed si aliquid mirabile signum de celo feceris, sicut Moyses columnam in aere. Iosue vero fecit solē stare immobilem. Helias autem fecit ignem de celo descendere: ad combustionem inimicorum suorum. Ezechias autem fecit solem retrocedere. Si aliquid istis simile feceris, credemus ex hoc quod diuina virtute miracula facias. Sed quia isti starentur in nouitate miraculi: ideo non dedit eis signum de celo.

Nota in tribus dominicis sequentibus legitur euangelium de demonio. Ratio quia quatuor genera hominum tentat diabolus. Primo quosdam tentat & non vincit: & isti significantur per tentationem Christi. Secundo aliquos tentat & superat, & vexat male. Isti significantur per filiam mulieris Chananeæ. Tertio aliquos tentat & superat: & tamen postmodum per contritionem

ENARRATIO XXXVIII.

219

nem expellitur. Isti significantur per demoniacum qui curatus fuit. Quarto aliquos tentat & superat, & fugatus fugit, sed tandem reuertitur. Isti significantur per hoc cum dicitur: Cum im mundus spiritus, &c. Nota Christus demonium hic expulit, & legitur nobis in exemplum. Nam in tribus casibus aliquis de domo conducta expelli potest. Primo quando pensionem non soluit, & sic diabolus. Nam deus dedit homini tria, de quibus vult habere pensionem, scilicet corpus, animam, & res, de corpore requiritur ieiunium, sed diabolus prohibet quia est sibi venenum. Ambrosius: Ieiunium hominis spiritum serpentes interficit. De anima orationes, sed diabolus prohibet: quia sunt sibi incendium. Tob. 6. Cordis particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus demoniorum. De rebus vult habere elemosynam, diabolus prohibet: quia sunt sibi iacula. Ecclesiastico. 29. Conclude elemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Elemosyna viri quasi fagellum cum ipso: & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit: & postea confurget & retribuet illis retributionem unicuique in caput illorum. Super scutum potentis & lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Secundo quis expellitur, quando domum ad malum usum conuertit. Et sic diabolus. Apoc. 18. Facta est habitatio demoniorum Babylon, scilicet in avaritia & custodia omnis spiritus immundi, scilicet in luxuria, & custodia omnis volucris munda, scilicet in superbia. Tertio expellitur quis de domo, quando dominus per se vult inhabitare sicut & nunc. Ioan. 14. Ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus. 1. Corin. 3. Templum domini sanctum est quod estis vos. Item sciendum multis modis debemus diabolum eicere. Primo ut canem de coquina, scilicet callida aqua, hoc est lachrymis contritionis. Psalm. Contribulasti capita draconum in aquis, id est peccata capitula. Figuratur Exodus. 14. Pharaon submersus est in mari Rubro, id est diabolus in lachrymarum flumine. Et sic eiecit eum Maria Magdalena. Luc. 7. Hanc aquam non habuit Iudas, &c. Secundo ut homo expellatur de domo per stillicidium, scilicet prædicationis. Iob. 14. Stille cadentes excuant lapidem, id est lapidea corda. Figuratur Matth. 8. Obtulerunt ei multos demonia habentes & eiciebat spiritus immundos verbo. Tertio ut homo eiciatur de domo per fumum, scilicet orationis. Tob. 6. Particulam cordis eius si super carbones posueris, fumus eius extricat omne genus demoniorum. Figuratur 1. Reg. 16. Dauid cithara sua fugauit spiritum

malignum de Saul. Quarto eicitur ut vulpis de antro, scilicet fame sic per ieiunium eicitur diabolus. Math. 17. Hoc genus demoniorum in solo ieiunio & oratione eicitur. De quo in littera: Cum immundus spiritus exierit ab homine quarens requiem per loca inaquosa, id est arida & non inuenit. Prouer. 26. Cum defecerunt ligna exstinguetur ignis. Et Isido. Ardentes sagittae diaboli, ieiuniorum frigore sunt restringenda. Quinto ut ribaldus eicitur de ciuitate, scilicet virga discipline. Prouer. 22. Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinae fugabit eam, ut patet de sancto Benedicto, similiter de sancto Machario, qui sentiens stimulum carnis aggravauit corpus eius ponere lapidum. Cui abbas dixit: Machari quid portas? Respondit: Vexo vexatē. Vel debet eici virga crucis. Isa. 30. Pauebit Assur virga percussus. Hac virga eiectus est diabolus. De quo Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Nota ergo primum demonem debemus eicere ut serpentem de vinea per odorem, scilicet humilitatis: quia humilitas est herba odorifera, quae deum attrahit & diabolum expellit. Cant. 1. Dum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suum. Nardus est parua herba, & dicitur odorifera. Cant. 2. Vineae florentes odorem dederunt, id est animae humiles attrahunt deum. Luc. 1. Respexit humilitatem ancillae suae. Et expellunt diabolum, ut patet in vita sancti Anthonij, cui dixit diabolus: O humilitas tua me vinxit. 1. Reg. 15. Nonne cum paruus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Secundum demonem auaritia debet eicere sicut serpentem ab homine per denudationem: quia fugit hominem nudum. Et sic debet te denudare a male questis. Augustin. Si tenes obolum tenetis a diabolo. Luc. 11. Quod superest date elemosynam. Tertium demonem luxuria debet eicere sicut ribaldum de ciuitate, id est virga disciplinae. Eccle. 11. Malitia vnius horae obliuionem facit luxuria magna. Quartum demonem iracundia, scilicet Sathanam debet eicere ut hominem de domo per stillicidium, scilicet verbi dei. Math. 5. Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Matt. 8. Eiecit spiritus immundos verbo. Quintum demonem inuidia, scilicet Beelzebub per fumum deuotae orationis. Sextum demonem gula, scilicet Behemoth sicut vulpem de antro. Septimum meretricium scilicet accidia sicut canem de coquina, vide supra. Item sciendum quare debet eici: quia facit hominem mutum. Nam diabolus facit ut lupus qui capit ouem, non per pedem, nec per

per manum, sed per collum. Sic diabolus est lupus. De quo Ioan. 10. Lupus capit & dispergit oves. Qui non tenet peccatorem per pedes, quia dimittit hominem ambulare ad ecclesiam. Non per manum: quia permittit elemosynam dare. Non per aurem: quia permittit eum verbum dei audire: sed distaxat tenet eum per guttur ne manifestet iniquitates in confessione. Nam diabolus facit ut fur qui intrat domum & claudit ostium, id est os ipsius peccatoris: manu in qua sunt quinque digiti. Primus digitus est pudor. De quo Ecclesiast. 4. Non confundaris pro anima tua dicere verum. Et sic obmutuit Adam Gene. 3. Hic digito resistere debes per memoriae reuelationem tempore iudicii. Math. 10. Nihil opertum quod non reueletur: & occultum quod non sciatur. Et 1. ad Corinth. 4. Veniet dominus & illuminabit abscondita tenebrarum. Bernard. Insania est, quod abluj pudet & inquinari non pudet. Secundus digitus est timor, ut patet de Giezi. 4. Reg. 5. Qui timuit confiteri veritatem cum interrogatus fuit ab Helisao unde veniret. Ideo statim percussus est lepra: Et sic accidit illis qui timeant confiteri, post hoc enim publicatur toti mundo. Ideo Psal. 13. Trepidauerunt timore ubi non erat timor. Nam qui timet nunc coram sacerdote vno: post hoc timebit coram vniuerso mundo. Job. 6. Qui timet pruinam cadet super eum nix. Ille digitus habet excludi per timorem iudicii. Ps. 118. A iudiciis enim tuis timui. Tertius digitus est malus amor ad peccatum, ut patet de Anania & Sapphira: qui amore pecunie noluerunt confiteri veritatem: ideo statim subitanea morte praeventi sunt. Act. 5. Nam sicut valde horribile est de venenoso homine, qui veretur educere brachium ad phlebothomiam ut sanetur in toto corpore: sic de peccatore ut aperiat os ad salutem animae. Prouer. 10. Vena vitae est os iusti: & os impiorum operis iniquitatem. Quartus digitus est hypocrisis, seu vanitas gloria. Dicunt enim illi: Me fore bonum, non valeo sibi confiteri. De quibus Osee 13. Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum est peccatum eius. Illi faciunt ut Adam qui folijs ficuum operuit se post peccatum. Sic tales cum apparentia homini velint occultare peccata. Boeth. Si opus medicatis expectas, oportet ut vulnus detegas. Quintus digitus est negligentia seu consuetudo mala. Prouerbiior. 18. Impius cum in profundum peccati peruenerit, contemnit, scilicet poenitentiam. Sicut Iudas Matth. 27. Poenitentia ductus regulit triginta argenteos: & abiens laqueo se suspendit. Hieronym. Iudas plus desperando

DOMIN. OCULI.

deum offendit quàm tradendo. Sicut & Cain Genesis 4. Maior est iniquitas mea quàm vt veniam merear. Super quo Bernardus: Mentiris Cain, maior est dei misericordia quàm quavis nostra miseria. Ergo nemo debet desperare. Augustinus: Quid conuerso non ignoscitur, cum effusori sanguinis ignoscebatur? Bernardus: de imagine vitæ dicit: O anima mea quare te tot bonis spoliasti, quare frustra honoribus cor priuasti, quare tot bona neglexisti, quare tot annos, tot dies, tot horas sine fructu vixisti. O domine deus quor tempora effluerunt, in quibus sine fructu vt aspicio vixi, quomodo subsistam coram te. Quomodo ad te potero leuare faciem meam in illo magno & terribili examine, quando numerare iusseris omnes dies meos querens fructum meum. O domine cur non intromisi vllò tempore te versari in corde meo, te tota mente amplecti, in tua dulcedine delectari omnia interiora mea, vbi tunc eram quando tecum non eram cum à te habeat omnis creatura quicquid habet desiderabile, laudabile, delectabile. Heu domine nunc intelligo, sed confiteri erubesco: species & decor creaturarum decebit oculum meum, & non adueri, quia speciosior omnibus creaturis tu es, quibus tantummodo vnam guttam tuæ inestimabilis pulchritudinis contulisti. Quis enim cælum ornauit sideribus, aërem volucris, aquas piscibus, terram plantis, nisi tu clementissime pater? Hæc omnia non perpendi, sed tuam dilectionem multoties offendi. Sed tamen propter tuam misericordiam non diffido: sed iam imploro, quia sex misericordias tuas reperi in me. Prima quod me à multis peccatis in seculo retraxisti. Secunda quod conuersionem meam expectasti. Tertia quod contritionem mihi dedisti. Quarta quod me poenitentem misericorditer suscepisti. Quinta quod mihi virtutem perseverandi contulisti. Sexta quod mihi gratiam ad promerendam gloriam contulisti. Anselmus in libro, Cur deus homo: Quid misericordius intelligi potest, quàm quod deus pater dicit misero peccatori ateris suppliciis deputato, & vnde se redimat non habenti. Accipe vnigenitum meum & da eum pro te, & filius dicit: Præsto sum tolle me, & redime te. Ambrosius: Non sunt hominis bona quæ secum ferre non potest: sola misericordia est omnes defunctorum.

*

SEQVITVR SECVNDA PARS

EVANGELII.

*si in digito Dei eiicio demonia, profecto venit in vos regnum**Dei. Luca 11. Matthei 12. Marci 3.*

Hippocrates in prognosticis: Cum aues propè terram nidificant, pestilentiam futuram quàm naturaliter præsentiant & fugiunt, designat. Spiritualiter, sic dum amor cordis ad terrena inclinatur, tunc ira summi iudicis quasi pestilentia futura timeatur. Ne ergo in pestem iræ dei incidamus, debemus oculum mentis eleuare. Et hoc docet officium missæ. Primò introitus: Oculi mei semper ad dominum, &c. In collecta: Quæsumus omnipotens deus vota humilium respice, atque ad defensionem nostram dexteram tuam maiestatis extende. Apostolus in epistola Eph. 5. cap. Estote imitatores dei, sicut filij charissimi. Ambulate in dilectione sicut Christus dilexit nos. Fornicatio & omnis immunditia aut auaritia non nominetur in vobis. Nā dicitur, ibidem: Auaritia est idolorum seruitus, & auarus non habet hereditatem in regno dei. Ergo in virtute dei debes eiicere demonia: vt habeas partem in regno dei. Ista est secunda pars principalis istius euangelij, in qua tangitur sapientia eius inestimabilis cum dicitur: Ipse autē vt vidit cogitationes eorū dixit eis. Quia eorum opinio, vt dicit Chryso, erat valde irrationalis quod in Beelzebub eiiceret demonia. Idem: Nam Pharisæi metu multitudinis non audebant eum diuulgare: sed in animo suo verrebant. Dominus autem, vt dicit Hiero, non ad dicta sed ad cogitata respondit: vt sic compellerentur credere potentia eius: qui cordium videt occulta: hoc enim nec aliqua creatura scire potest. Hebræ. 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis dei, nec est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Consequenter quinque rationibus manifestè ostendit Christus quod non eiicit demonem in virtute demonis: sed in virtute deitatis. Prima ratio sumitur ex his quæ apparet in cōgregationibus hominū, & est talis: Omnis comunitas hominū inter se diuisa durare nō potest, siue sit ciuilis siue politica, vt est regimē ciuitatis: siue fuerit oconomica, qualis est regimē domus & familie. Cōstat autē quod diabolus habet regimē suū: ergo si diuisio est in regno, vtpotē quod alter alterum eiiciat: tunc certè regimen stare non poterit. Sed hoc est falsum, manet enim regnum diaboli, quia maximam partem habet in hominibus: ergo sequitur quod in virtute demonis non eiicio demonia. Et hoc

Quadrag. Thes.

Q

DOMINICA OCULI,

est quod dicitur: *Omne regnum*, id est omnis politia & communitas in seipsum, id est, contra seipsum diuisum desolabitur. Et domus, ubi habes communitatem economicam, si fuerit supple diuisa contra aliam domum: domus supra domum caderet, ita ut vtraque vadat in ruinam. Nam ut Salustius, dicit: Sicut concordia parua res crescunt, sic discordia maxima dilabuntur. Et addit ad propositum: Si ergo Sathanas in seipsum diuisus est: quod contingit si alter eiicit alterum, quomodo stabit regnum eius, certe stabiliri non poterit. Hoc autem totum sequitur quia dicitis imprudenter, & sine aliqua ratione in Beelzebub me eiicere demonia. Secunda ratio talis fuit. Non sum ego minor quam apostoli mei, quibus ego dedi virtutem eiiciendi demones: sed vos creditis quod diuina operentur virtute. Numquam enim imposuistis eis quod eiicerent in Beelzebub. Ergo in virtute dei ego eiicio demonia. Hoc est ergo quod dicit interrogatiue ratiocinando. Si autem ego in Beelzebub eiicio demonia ut dicitis, filij vestri, id est apostoli mei nati ex vobis in quo eiiciunt? Quod si dixeritis in Beelzebub, quare ergo non calumniamini opus eorum? Si verò dixeritis, in virtute dei eiiciunt, ideo per hanc ipsam virtutem quam habent ipsi diuinitus iudices vestri erunt. Quia sicut per illam virtutem eiiciunt demones: ita per eandem vos demoniacos iudicabunt in condemnationem. Promisit enim Christus apostolis: Sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Si enim habent virtutes super angelicos spiritus: multò magis super homines. I. ad Corin. 6. Nescitis, inquit, apostolis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis secularia. Vel ut dicit Bada & Hiero. Filios eorum appellat exorcistas eiusdem temporis. Nam Salomò ut dicit Iosephus, propter suam sapientiam adinuenit quaedam carmina pauca verba continentia: & quosdam characteres quos faciebat sculpi in gemmis, & si radix cuiusdam herbae supponebatur ipsi gemmae, valebat ad expulsionem demonis. Vnde exorcista qui habebant officium curandi demoniacos praedictam gemmam characteribus sculptam radici dictae herbae supposita ponebant in ore arrepticij, & paucis illis verbis Salomonis adiurabant demonem: ut exiens subuerteret peluin aqua plenam in medio positam in signum suae eiiectionis, & sic fiebat. Et hoc dicit Iosephus propriis oculis se vidisse coram Tito & Vespasiano cum captiuaarent Hierusalem. Si igitur Iudaei credebant quod exorcista eiicerent demonem in virtute dei. Hoc

idem

ENARRATIO XXXVIII.

222

idem debuissent credere de Christo. Et ideo exorcistae iudices erunt Iudaeorum: quia ex ipsis exorcistis sumitur causa: quare iudicandi & condemnandi sunt Iudaei. Tertia ratio talis est. Regnum dei debet destruere regnum diaboli: sed regnum dei est intra vos. Igitur iudicio isto tunc aliae nationes omnes pertinent ad regnum diaboli: quia vos soli ut putatis, estis regnum dei. Ergo si inter vos operor eiiectione demonis, hoc non est nisi in virtute dei cuius est regnum. Et hoc est quod dicit: *Porro si indigito deus*, hoc est in spiritu dei: ut habetur in Mar. cap. 12. Spiritus eius diuinus in operandis miraculis, digitus appellatur. Vnde Magi Pharaonis de miraculis Moyse & Aaron qui deficiebant virtute dixerunt: *Digitus dei est hic*, eiicio demonia: *profecto peruenit in vos regnum dei*. Et ut habeatur forma rationis ponatur consequens pro antecedente hoc modo: *Porro si peruenit in vos regnum dei, profecto in digito dei eiicio demonia*. Et est modus coloratus argumentandi in rethoricis quando consequens est notabilius antecedente stante reputatione omnium. Quarta ratio est magis manifesta secundum Matth. & est talis: Nullus potest violenter tollere aliena nisi possessorem vincat & superet propria virtute: sed constat quod ego violenter tollam à dæmone ea quae possidet: eiicio enim eum à possessionibus suis & in vsum meum capio. Ergo oportet quod prius vincam & superem eum propria virtute. Vnde dicit: *Cum fortis armatus custodit atrium suum*. Fortis est diabolus in naturalibus. Danie. 7. Ecce bestia terribilis atque mirabilis & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus conculcans. Et est armatus, cuius arma sunt omnia ista mundana. Nam pulchritudo est sagitta quae vulnerat cor per concupiscentiam. Diuitiae sunt quae occidunt: & sic quaecunque alia temporalia. Sed licet armatus sit diabolus ad offensionem, caret tamen armis defensionis. Et ideo armati contra eum incedamus. 2. ad Corin. 10. Arma nostrae militiae non carnalia sunt, sed spiritualia ad destructionem munitionum. Custodit atrium suum. Nomine atrij mundum oportet intelligi. Atrium diaboli mundus est iste, quod diabolus custodiebat: sicut tyrannus custodit ciuitatem ne sibi tollatur. *In pace sunt omnia quae possidet*, quia nemo sibi resistit. Sed ista est mala pax. Malum enim est pacem facere cum serpente, peior est conuersatio, quae periculosa est. Melior enim est tuta guerra, quam pax dubia. Tollitur enim quod dominabatur diabolus. Sed autem dicitur eiiectione ipsi? Si autem fortior, iste fortior illo est Christi.

Q 2

DOMINICA OCULI.

stus. 1. Regum. 2. Non est fortis sicut deus noster superueniens. desuper venit Christus cū descendit de cœlis in mūdum. Ioā. 3. Qui de cœlo venit super omnes est, vicerit eū. Apoc. 5. Ecce vicit leo de tribu Iuda: *vniversa arma eius auferit in quibus confidebat.* Abstulit Christus diabolo arma & reliquit eū inermē. Abstulit luxuriā præbendo castitatē. Abstulit auaritiā per largitatē, superbiā per humilitatē, & sic de reliquis. Sed tamē adhuc fatui homines ponunt gladiū in manu diaboli & puniūtur, ab eo. *Et spolia eius distribuit.* Spolia dæmonis erant animæ quas rapuerat: sed Christ⁹ abstulit sibi illa spolia & distribuit in regno militantis & triumphantis ecclesiæ in diuersis dignitatibus & præmiis. Quosdam quidem apostolos & euangelistas, quosdā verō martyres, quosdam doctores, alios verō continentes, & sic de diuersis modis, Psal. 67. Ascendit deus in altum: captiuā duxit captiuitatē; dedit dona hominibus. Quinta talis ratio est. Ego nō operor virtute illius qui mihi cōtrarius est volūtate & actū: sed diabol⁹ his modis mihi est cōtrarius, ergo nec auxilio, nec virtute ipsi⁹ eiicio dæmonia. Minorē probat in litera tum dissentiat Christo in voluntate, *qui non est mecum: vt quod ego volo ipse velit: contra me est.* Sine dubio hoc veritatē habet: quia omnis creatura tenetur se conformare diuinæ voluntati. Et ideo ipsum non velle esse, contrarium est ipsi velle. Probat etiam partem aliā: *Et qui non colligit mecum, dispergit.* Verē Christus dispersas oues colligere vult: sed diabolus etiam collēctas dispergit. Ioan. 10. Lupus capit & dispergit oues. Tertio postquā Christus reprobrauit falsam calumniam. Nam secūndum qđ dicit Cyrillus, vt perfectē disputationem terminet, ostendit vnde mouebantur Iudæi qđ hæc sentirent de Christo, scilicet qđ eiiceret dæmones in virtute Beelzebub. Et causa est: quia peiores erant quā vnquā fuerunt tempore præterito, & maiori dæmonum multitudine possidebātur quā etiā ante legem. Vnde dæmones eos incitabant, vt inuidiosē talia loquerentur. Et hoc est quod dicit: *Cū immūsus spiritus.* Diabolus dicitur spiritus per naturā: sed dicitur immūsus, quia immūdas cogitationes nobis suggerit, sicut porcus qui voluntatur in simo: *Exierit ab homine.* sub nomine hominis totum intelligit Iudaicum populum. Nam vt dicit Cyrillus: Cū habitarent in Aegypto spirit⁹ immūsus erat in eis, qui postea ab eis recessit quādo mactauerūt agnū Christum in figura, & liniti sunt eius sanguine,

ENARRATIO XXXVIII.

223

sanguine. & quando in mōre legē acceperūt. *Ambulat per loca arida & iniqua,* id est corda gentiliū & paganorū, quæ nullo erant gratiæ imbre irrigata. Talia corda perambulauit diabolus ritum idololatriæ & criminū maculas immittendo: *quæ res requiē,* cū nō potuit requiescere in Iudæis, ideo quarebat requiē in gentilibus. Deinde reditū dæmonis ostendit: *et nō inuemes dicit. Reuertar in domū meam.* Nā secūndum Rabanū putabat se diabolus perpetuā requiē habere in gētib⁹, sed apparente dei filio in carne gentiles fidē susceperūt. Ideo in eis quiescere non potuit. Vnde dixit: *Reuertar in domū meā vnde exiui,* i. in Iudæos per infidelitatē. Habeo enim Iudaicam domū vnde exiui tempore Moysi: ad illos volo reuerti tēpore Christi. *Et cum reuerit, inuenit eam scepis mūdātā & ornātā.* Vacabat enim Iudaicus populus ab obseruantia legis & operibus virtutū per negligentiam, quia veniente Christo cessauit omnis ritus legis eorū: circūcisio, sacrificia, & carimonialia: nec voluerunt se exercitare in lege Christi. Erat mūdatus populus ille scopis. Scopæ enim nō tollit tenaces sordes, sed superficiales. Ita Iudæi mundabant sola exteriora, & intus erant sordidi. Matt. 23. Vx vobis scribæ & pharisæi, vx vobis hypocritæ qui mundatis quod deforis est calicis & parapsidis, intus autem pleni estis rapina & immunditia. Erat nihilominus Iudaicus populus ornatus quibusdā exterioribus obseruatiis diuinæ legis. sequitur: *Et tunc vadit & assumit septē alios spiritus,* id est vniuersitatē vitiorū. Sicut virtus spiritus sancti distinguitur in septē spiritualia dona. Esaiæ 11. vbi dicitur: *Requiescer super eum spiritus sapientiæ & intellectus,* &c. Ita virtus diaboli est in septē spiritualibus vitiis principalibus. Sequitur: *Nequiores se,* verē vitium nequius diabolo, quia diabolus saltē naturaliter bonus est: sed ipsa vitia naturaliter sunt pessima: *et ingressi habitant ibi,* incolūt dæmones, vt dicit Chrys. peiores prioribus Iudaicam gentem. Nam antiquitus stuebant contra prophetas, postea verō dominum prophetarum occidebant, & nunc etiam in synagogis suis Christum dominum blasphemant: *Et sunt nouissima,* id est posteriora opera hominis illius, *peiora prioribus.* Quod verō non totum hoc de Iudæis intelligendum est, patet secūndum Matthæum, vbi sequitur: Sic erit generationi huic pessimæ: id est, mala fuit generatio in deserto: quādo contra dominum murmurauerunt: peior quādo in terra promissionis, scilicet & filias dæmonis immolauerunt: pessima post aduen-

DOMINICA OCULI

tum Christi cum Christum crucifixerunt. Non dubium est quin multi fuerunt tempore Christi peiores. & etiam tempore presenti quam vnquam fuerunt. Et ideo secundum Chrysopeiora sustinuerunt à Vespasiano quam vnquam passi fuerunt in Aegypto vel Babylonia. Dixi tertio tangitur ipsius laus venerabilis dum dicitur: *Est venter vocem quendam mulier*, id est in altum eleuans vocem. Accensa fuit hæc mulier suauitate verborum Christi, vnde à laude Christi se continere non potuit. In quo in ea mentis confidentia notatur, quia vt dicit Bada: scribis & phariseis tentantibus dominum & blasphemantibus, beatitudinem incarnationis Christi hæc mulier cum magna fiducia confitetur. Quare dicit: *Quendam mulier de turba*. Semper enim muliebris sexus videtur esse deuotior. Hæc mulier videtur fuisse Marcella ancilla Marthæ quæ non potuit amplius blasphemias Iudeorum contra Christum sustinere, beatificauit matrem Christi ex filio: quia beatitudo prolis redundat in matrem: *Beatus venter qui te portauit*. Reuera beatus venter est ille sterilitatis opprobrio carens & sine cruciatu patiens, fecunditatis & integritatem virginitatis habens. Ipsa enim, sicut dicit Bernar. fuit sine corruptione fecunda, sine grauiamine grauida, sine dolore puerpera. Venter ille fuit apotheca spiritus sancti. Matthæi 1. Inuenta est habens in vtero de spiritu sancto. Venter ille fuit domus aromatum. Habuit venter ille pretium redemptionis nostræ, pignus cælestis hereditatis. Venter ille habuit fontem diuinæ misericordiae, cuius fontis signum erat fons olei qui in natiuitate Christi erupit & in Tyberim fluxit. Venter ille fuit tabernaculum in quo requieuit, quem nec cæli, nec terra capere poterat. Eccle. 14. Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Venter ille habuit thesaurum cælestis regis, absconditum in agro. Matth. 13. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro. Thesaurus iste est filius dei in carne assumpta absconditus. Isa. 45. cap. Verè tu es deus absconditus. Thesaurum cælestem posuit deus in terra, vt haberet homines accessum ad eum, & impleuit illud Deut. 28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimum cælum. Num. 20. Aperi eis thesaurum tuum fons aquæ viuæ. Et impletum fuit illud Prouerb. 21. Thesaurus desiderabilis & oleum in habitaculis iusti, & imprudens homo dissipabit illud. Iustus anthomaticè dicitur Christus. Isa. 45. cap. Nubes pluam iustum. Habitaculum ei fuit beata virgo, in qua fuit cælestis thesaurus & oleum pietatis

ENARRATIO XXXVIII.

224

pietatis. Maria enim facta est dei thesauraria & elemosynaria. Commisus est ei thesaurus non vt auarè abscondat: sed vt in pauperes expendat. Nam eius venter fuit illa beata terra ex cuius vno grano humani generis debitum soluitur, cælestia horrea replentur, & coetus electorum in aeternum pascetur. De hoc grano dicitur, Ioan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit multum fructum affert. Et Dauid Psalm. 34. Benedixisti domine terram tuam. Sequitur: *Et vbera quæ suxisti*. Nam sicut beata virgo regi cælorum vestem de panno propriæ carnis prouisit, sic & victum de lacte suo ei ministravit. *At ille dicit: Quinimo, beati qui audiunt verbum dei & custodiunt illud* Chryso. Non fuit hoc responsum repudiens matrem: sed ostendit quod nihil eius partus profuisset, nisi valde bona & fidelis fuisset. Vnde illud: Quinimo potest esse vna pars: & tunc idem est quod insuper. Et tunc erit sensus: Non solum beata est quæ verbum dei habuit in vtre: sed etiam omnis ille beatus est qui habuit verbum dei in mente, August. dicit in libro de virginitate: Beatior fuit Maria in concipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christum mente quam carne gestasset. Multi sancti sunt in cælo quorum matres sunt in inferno. Ideo dicit dominus, Matth. 12. Quicumque fecerit voluntatem patris mei, ipse meus frater, & soror, & mater est. Ideo dicit: *Beati qui audiunt verbum dei*. Prouer. 8. Beatus homo qui audit me. Pro quo sciendum multæ sunt vtilitates ab auditu verbi dei procedentes. Primæ, auditus verbi dei aridum cor irrigat. Deuter. 32. Audite cæli quæ loquar, audiat terra verba oris mei, concresecat vt pluuia doctrina mea. Et bene vt pluuia: quia vbi non pluit in terram, ibi aestus solis comburit segetes: & modicus ventus puluerem spargit & arefcit. Sed pluuia, id est verbum dei irrigat terram: id est cor terrenum incitat ad deuotionem: & fructificare facit. Esaiæ 55. Quomodo descendit imber & nix de cælo, & illuc vltra non reuertitur, sed inebriat terram, &c. sic erit verbum quod egredietur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quacunque volui & prosperabitur in his ad quæ misi illud. & ideo verbum dei dicitur fons. Ioëlis 3. Fons domini egredietur & irrigabit torrentem spinarum.

Secunda, verbum dei cor frigidum inflamat: quia est ignis spiritualis. Hierem. 23. Nunquid non verba mea sunt

quasi ignis ardens dicit dominus? Reuera ignis. Nam qui est frigidus in amore dei ad hunc debet accedere. Ps. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer. Nam sicut ignis generat colorem rubeum in homine sic verbum dei dilectionem. Psal. 72. Inflammatum est cor meum & renes mei commutati sunt, id est cogitationes. Ignis prouocat sitim: & sic verbum dei incitat desiderium post fontem aeternum. Luca ultimo: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via & aperiret nobis scripturas. Tertia, cor pauidum confortat. Matth. 7. Omnis qui audit verba mea & facit ea, assimilabitur viro sapienti qui edificauit domum suam supra Petram firmam, & veniunt flumina & flauerunt venti, id est tentationes: & non cecidit. Si times tentationem carnis audi verbum dei. ad Collo. 3. Mortificate membra vestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, &c. Si sentis tentationem mundi audi verbum dei. 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, &c. Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum. Si sentis tentationem diaboli audi verbum dei. Iacob. 4. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Quarta utilitas verbi dei est quod mœstum cor lætificat. Hierem. 15. Factum est mihi verbum domini in gaudium & lætitiā cordis mei. Si turbaris præ multitudine peccatorum, audi verbum dei consolatorium. Ezechiel. 18. Cum auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam: ipse animam suam viuificabit. Hoc attendens Psal. 118. ait: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine. O quam consolatorium verbum dei. Ioan. 15. Si manseritis in me & verba mea in vocis manserint, quodcunque volueritis petetis & fiet vobis. Quinta utilitas verbi dei est quod ærumnosum beatificat. Apoc. 7. Beatus qui legit & seruat verba prophetica huius. Quia non tantum verbum dei legendo, vel audiendo confert beatitudinem, sed faciendo. Iacob. 1. Estote factores verbi dei & non auditores tantum. Rationem ponit apostolus. Rom. 2. Non auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Et sic tunc ærumnosus, id est peccator ærumnis plenus, Ecclesiast. 2. Cuncti dies eius doloribus & ærumnis pleni sunt, beatificatur, Ioan. 8. Si quis seruauerit sermonem meum, non gustabit mortem in æternum.

Estote imitatores dei sicut filij charissimi. Scribitur ad Eph. 5.

Et legitur in presenti dominica pro epistolari officio.

Necessarium est verum exemplar ei qui vult falsum librum corrigere: & necessaria est regula & linea ei qui vult tortu diligere. Seneca: Nisi ad regulam praua non corrigis. Spiritualiter sic qui vult corrigere librum conscientiae & prauam vitam suam, debet hoc facere secundum exemplar doctrinae & vitae Christi. Figuratur Exo. 25. vbi dominus dixit Moyli: Inspice, & fac secundum exemplar quod tibi monstratum est in monte. Spiritualiter. Sic hodie dicitur Moyli qui interpretatur sumptus ex aquis, id est cuilibet fideli qui sumptus est ex aquis baptismi: vt faciat secundum exemplar quod monstratum est in monte, id est in Christo. Nam Christus est verissimum exemplar & eius vita linea: quā si quis studiosè inspiceret debito modo imitaretur & ambularet. Greg. Omnis Christi actio nostra est instructio. Et Aug. Summa religionis est imitari quē colis. Et hoc docet apostolus, dicens: *Estote imitatores dei sicut filij charissimi.*

In summa epistolae duo innuuntur. Primo hortatur nos apostolus vt induamus conuersationem Christi ipsum imitando, ibi: *Estote imitatores.* Secundo vt fugiamus malam suggestionem ipsam detestando. ibi: *Fornicatio autem.* De primo dicit: *Estote imitatores dei.* Nota quadruplici ratione debemus eū imitari. Primo quia nullum iustius imitatur: quia ipse est pater noster ad cuius similitudinem sumus creati. Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. Secundo, quia nullum imitatur homo tutius: cū ipse errare non possit. Ioan. 8. Qui sequitur me non ambulat in tenebris. Tercio, quia nullum imitatur fructuosius, iuuat enim imitantem se. Ps. 62. Adhaesit anima mea post te, me suscepit dextera tua. Nullum etiam imitatur fructuosius propter mercedem quam dat eis qui imitantur eum. Socios enim suos vult secum esse in hospitio: iuxta illud Ioā. 12. Si quis mihi ministrat me sequatur, & vbi ego sum illic & minister meus erit. Quarto, quia homo nullū imitatur gloriosius. Nihil enim erubescibile debet esse nobis quod exemplo eius faciamus. Hoc non attendunt illi qui dedecus sibi esse credunt, si se non vindicarent cito quando aliquod conuictū est dictum, vel aliqua iniuria facta: cū tamen vider deū tot cōuitia pati & tamen differt vindictā. Eccl. 23. Magna gloria est sequi

dominum, longitudo enim dierum assumetur ab eo. Ideo dicitur
Estote imitatores dei. Non tamē in omnibus competit nobis imi-
tari deum. Nam secundum Aug. mali etiam vellent dominum
imitari, vt superbi in altitudine, iracundi in vindicta, accidiosi
in requie, cupidi in deliciis, luxuriosi in delectationibus, curiosi
in scientia. Videamus ergo in quibus & qualiter debeamus eū
imitari ne nobis cōtingat sicut Lucifero dicenti: Similis ero al-
tissimo. Esa. 14. cui dictū est. Verum tamē ad infernū detraheris
in profundū laci. Notandū ergo, primo debemus eū imitari in
lumine sapiētīe quia dicit Chrys. Filij carnales frequenter sunt
similes patribus in facie, loquela, vel visu. Et sic filij spirituales
debent aī similari patri cōlesti in sanctitate & morū in conuer-
satione. Primo in lumine sapientīe. Nam ipse sapientīā amat
& eos qui sapientiam diligūt. Sapien. 7. Neminem diligit deus
nisi eum quicum sapientia inhabitat. Et Eccl. 4. Eos qui diligūt
sapientiam diligit deus. Deus est lux, & non sunt tenebræ in eo
vllæ: vt legitur. Ioann. 1. Ideo & lucem sapientīe in omnibus a-
mat. Et in mundum istum venit, vt homines luce sapientīe il-
luminaret. Iuxta illud. Lucæ 1. Visitauit nos oriens ex alto. Illu-
minare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. Vā illis
qui potius volunt esse noctuæ similes quā deo. Noctuæ simi-
lis est qui lucem sapientīe odit, & tenebras ignorantīe amat,
imō diabolo similis est. De quo Ioann. 3. Qui malē agit, odit lu-
cem. Talis meritō in tenebris inferni erit quas his prælegit
lumen, 1. Ioann. 1. Si dixerimus quoniam societatem habemus
cum eo & in tenebris ambulamus & veritatem non facimus,
mentimur. Secūdo debemus deum imitari in sanctitate. Vnde
deus Leuitici 19. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. San-
ctitas verō illa sequitur lucem sapientīe. Vide quanta immun-
ditia peccatum sit, sanctificet se homo & munderetur ab eo. Vnde
Iob 28. Recedere a malo est intelligentia, id est effectus intelli-
gentiæ. Præcipue autem ab immunditia peccati se sanctificant,
qui dignitatem ad quam filij dei electi sunt, agnoscunt. Vnde 1.
Ioan. 3. Postquam dixit quod filij dei sumus, subdit: Omnis qui
habet hanc spem in eo sanctificat se sicut ille sanctus est. San-
ctitatem dei ostendit nobis hoc quod in tantum odio habet ma-
litiam quod mori voluit vt malitia destrueretur. Iuxta illud,
Aug. Cū innocens occiditur, peccatum crucifigitur. Tertiō
debemus eū imitari in dilectione. 1. Ioan. 4. In hoc apparet cha-
ritas dei in nobis quoniam filiū suū vnigenitū misit deus in
mundum

mundum vt viuamus per eū. Item, 1. Ioan. 1. In hoc cognouimus
charitatem dei quoniam ille animam suam pro nobis posuit,
& nos debemus pro fratribus animam ponere. Item, Deus nos
tantum dilexit vt filiū suū daret, &c. Circa dilectionem dei
nota quod ipse prior dilexit nos, hoc est contra quosdam qui no-
lunt proximos suos diligere nisi prius ab eis amētur. 1. Ioan. 4.
In hoc charitas dei est non quasi nos dilexerimus eum: sed quo-
niam ipse prior dilexit nos. Quartō eum imitari debemus in
largitate quæ in hoc apparet: quia largitur beneficia sua ami-
cis & inimicis, iustis & iniustis, iuxta illud, Math. 5. Qui solem
suum facit oriri super bonos & malos. Quintō in misericor-
dia. Bern. Maxime deum imitabitur qui non iudicauerit: quo-
niam misereri pretiosius. Luc. 6. Estote misericordes sicut & pa-
ter vester misericors est. Sextō in pacis amore, deus enim pacē
amat, Math. 5. Beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur. Sed
quia deus est in summa pace, quia ipse est pax quæ exuperat o-
mnem sensum. Primō debes pacificare teipsum tibi per pœni-
tentīe disciplinam, sicut ait Ps. 84. Misericordia & veritas ob-
uiauerunt sibi quia veritati confessionis occurrit misericordia
remissionis. Iustitia & pax osculatur sunt: quia iustitiæ satisfac-
tionis sociatur pax peccatoris. Deinde debes pacificare teipsum
proximo, sicut apostolus ait ad Rom. 12. Si fieri potest quod ex
vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes, quasi dice-
ret: Etsi aliorū malitia impediatur pacem, habere cū eis quantū in
vobis est. Tandem pacificando inter se discordantes. Esa. 52. quā
pulchri sunt super montes pedes annūtiantis & prædicantis pa-
cem. Nam & filius dei venit de sinu patris propter discordantes
pacificandos. Bernar. Quibus laudibus dignum, quanto ample-
ctendū affectu fratrem summū qui sine querela conuersans inter
fratres, tota sollicitudine cauet ne quid in eo sit quod ab eis ca-
uere oporteat: & quicquid est in aliis onerosum patientissimē
portat, qui singulorum scandala sua reputat. Septimo debemus
imitari eum in patientia. Ipse enim patientissimus est. Vltimū
enim quod ipse faciet erit vindicta de inimicis suis hoc erit in
die iudicii quando dicit: Discedite a me, Mar. 25. Et ex hoc quod pa-
tientissimus est, sapientissimus est. Itē agnosci potest quod non
est patiens non est perfectē sapiens. Prouer. 14. Qui patiens est
multa gubernatur sapientia: qui autē impatiens est exaltat stul-
ticiam suam. Et in eodem: Impatiens operabitur stultitiā. Vlti-
mō debemus eum imitari per perseverantiā seu bonitatis im-

DOMINICA OCULI,

mutabilitatem: Ipse enim dicit per prophetam Malach. 3. Ego deus & non mutor. Matth. 10. cap. Qui perseuerauerit vique in fine hic saluus erit. Ecclesi. 27. Homo sensatus in sapientia sua manet vt sol. Nam stultus vt Luna mutatur. Nota quod sunt quidam qui deum solum superficialiter imitantur: vt hypocritae tales habent imaginem dei depictam in se, quae imago facillime vt pictura deleri solet. Qui vero deum imitantur non solum exterius, sed interius imaginem dei habent in se quasi sculptam, quae non de facili delebitur. Qui vero dei volunt imitari, inferi, diaboli exterius, quasi larua diabolicam superponere volunt imagini dei, in hoc deo contumeliam inferentes: quia potius volunt diabolo assimilari quam deo. Tunc subdit: *Venerunt filij dei.*

Notandum quod iste articulus quod scilicet vere fideles filij dei sunt, est vnus de pulchrioribus articulis fidei nostrae: & esset valde vtile homini ad regendum vitam suam. Si in deum homo veram fidem haberet, per totam vitam occasione huius eum imitaretur. Aliter viuit pauperis filius & aliter filius diuitis. In animalibus etiam est hoc verum. Aliter enim viuit agnus: aliter lupi catulus. In arboribus etiam videmus quod secundum speciem arboris est species fructus. Et licet de hac paternitate & filiatione non possit haberi cognitio rei nisi per fidem: sicut nec de parentibus carnalibus iuxta August. potest tamen: sicut toritibus & rationibus persuaderi. 1. Ioan. 3. Videte qualem charitatem dedit nobis, vt filij dei nominemur & simus. Et Matth. 23. Patrem nolite vobis vocare super terram, vnus est pater noster qui in caelis est. Quod quadruplici ratione ostenditur. Primo per similitudinem quam homo habet ad deum. De qua habes Gen. 1. Creauit deus hominem ad imaginem & similitudinem suam. Sic enim perpenditur de aliquo quod sit filius eius, quando scilicet est ei valde similis. Secundo per quod naturalis filium pro homine morti exposuit. Vnde August. Filij dei sumus, vnde hoc probamus. Et respondet. Mortuus est vnus, ne remaneret vnus. Tertio per hoc quod in mensa altaris pater filiorum nos pascit, sicut eodem quo angeli pascuntur, licet aliter. Quarto per hoc quod angelos hominibus ad custodiam deputauit. In Psal. 90. Angelis suis deus mandauit de te custodiant te. Et Matth. 18. Videte ne contemnatis vnum de his pusillis: quia angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in caelis est. Item notandum, quod triplici ratione habet aliquis filium suum charum. Primo quia vnus, secundo quia infirmus,

ENARRATIO XXXIX.

227

mus, tertio quia vltimo genitus: sic Iacob dilexit Ioseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum: vt legitur Gen. 38. Propter easdem causas est homo bonus deo charus. Primo quia pauci sunt boni. Matth. 22. cap. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Item Ecclesiast. 1. cap. Stultorum infinitus est numerus. Secundo quia homo etiam infirmus est ratione carnis quam habet. Vnde Matth. 26. dicitur: Caro autem infirma. Tertio quia homo etiam factus fuit vltimo inter ceteras creaturas, sexto, scilicet die. Item populus Christianus in fine temporum factus est. Specialiter vero homo potest dici charissimus dei filius: quia ab eo charissimè emptus est. Et sicut homo charissimus deo: sic & deus charissimus debet esse homini. Vnde ingratisimi peccatores sunt, qui pro momentanea voluntate vel pro parua pecunia deum vendunt: etiam vilius quam Iudas. Iudas enim vendidit eum triginta denariis: ipsi vero quandoque denario vno deum amittunt. Ecclesiast. decimo: Avaro nihil scelestius. Præterea cum homo deo sit charissimus, non debet sibi ipsi vilis esse. Augustin. Appende te ex pretio, ne tibi vilescas. Sed pro multis verum est hoc verbum Senecæ, quod nihil est cuique se vilius. Sorulares suos non venderent multi adeo vili foro sicut seipsum vendunt: nec immunditiam ita diu dimitterent in forularibus suis sicut in seipsum. Item notandum ex tribus de causis amittit aliquis patrem suum celestem. Primo quia eum negat, & ideo merito negatur ab eo. Matth. 10. Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui in caelis est. Cum vix aliquis homo negat patrem suum licet pauperem, quantam contumeliam facit patri caelesti homo qui eum negat? Non est ignobilis pater iste, quod aliquis deberet eum erubescere. Mira insania talium, qui non erubescunt confiteri ad minus factum diabolum patrem: & deum erubescunt coram hominibus malè agendo. Sed bene sunt similes illi qui erubesceret recte incedere, & non claudicare. Secundo hunc patrem amittit qui coram eo indigna agit: vt fatuæ mulieres quæ timore paupertatis se prostituunt: cum tamen talem patrem habeant qui prohibet eis, ne etiam solliciti sint pro necessariis. Matth. 6. Nolite solliciti esse dicentes quid manducabimus aut quid bibemus. Propter eandem causam amittunt patrem istum vsurarij, & illi qui fures sunt timore paupertatis. Mira insania talium qui patrem amantissimū & potentissimum derelinquunt, & ad hostem crudelissimū

DOMINICA OCULI.

num cōfugiunt, quasi ille potius velit vel possit subuenire eis quā pater eorum. Tertio patrem istū amittunt qui eius correctionē renuant. Et meritō. Si enim pater carnalis habet correctionem super filium suum cui paruam hereditatē derelinquit ne eam dissipet: quanto magis pater cōlestis debet corrigere eum cui tantam reseruat hereditatē? August. Quid mirū si flagellat custodiens paruulos dominus, quos grandes querit heredes. Item: Quis est filius cui nō debetur disciplina patris? Item: Si promissa cognouisti nō timeas flagellari sed exha reditari. Sequitur: *Et ambulate in dilectione.* Hic ostendit in quo specialiter patrem cōlestem debemus imitari: quia in dilectione. Hæc enim sola est quæ distinguit inter filios regni & filios perditionis. Sicut dicit Aug. super illud. 1. Ioan. 3. In hoc manifesti sunt filij dei & filij diaboli. Omnis qui non est iustus non est ex deo: & qui non diligit fratrem suū. Per hanc viā Christus ambulauit, hæc est via excellentissima. 1. Corin. 12. Adhuc excellentiorē viam vobis demonstrabo, quod de charitate intelligitur. Hæc via ambulare in qua ambulare est perficere. Sequitur: *Sicut, &c.* Christus dilexit nos: & tradidit seipsum pro nobis, vitæ nostræ poenā soluens, quā nos soluere debebamus. Vel pro nobis, sicut pretiū traditur pro te quæ emitur. Sequitur: *Oblationem & hostiam deo in odorem suauitatis.* Nota quod tripliciter reddit aliquid suauē odorē, Vel in igne positū vt thus, vel attritum, vt aromaticæ species: vel effusum vt vnguentū. His tribus modis reddit Christus in cruce suauem odorē. Ibi enim attritus est propter scelera nostra. Esa. 53. Ibi etiā fuit accēsus quasi in camino dilectionis: fuit etiā ibi alabastrū sui pretiosissimi corporis fractum & effusum vnguentum sanguinis eius: & domus impleta est ex odore vnguenti & suauitatem illius odoris senserunt cœli & inferi. Odor iste diabolū de mundo isto fugauit. Ioan. 12. Princeps huius mundi eiicitur foras. Sicut odor vinearum quæ dū florent, bufones expellunt: sic odor ille de mundo isto diaboli expulit quo ad magnam partem potestatis eius. Odor verō suauitatis fuit in Christo deo ad satisfaciendum pro nobis, nobis ad exemplum dæmonibus ad exterminationem. Hanc suauitatem significabat suauitas odoris sacrificiorū carnaliū, de quo loquitur scriptura in diuersis locis. Gen. 8. Odoratus est deus odorem suauitatis: & ait ad Noe: Nequaquam maledicam terræ propter hominem. Sunt tamen aliqui qui hunc odorē Christi nō sentiunt, qui sine dubio aut mortui sunt aut fœtidi. Bernard.

ENARRATIO XL.

228

nar. Qui oderem tuum Christe non sentit aut mortuus est aut fœtidus. In dilectionis huius effectum monemur vt imitemur Christum: vt, offeramus nos ei oblationem & hostiam in odorem suauitatis. Simile Rom. 12. Obsecro vos per misericordiā dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuētem. Sed hodie pro magna parte impletum est illud Ioel. 1. Perit de domo domini sacrificium & liberatio. Multi tamen tribulationibus atteruntur nec odorē suauitatis, sed potius odorem fœtoris reddunt. Quando etiam pauperes ab eis petunt eleemosynas non dant vnctionem pietatis, sed exit ab eis lapis duræ oburgationis. In multis etiam quæ deberent facere cum igne diuini amoris est potius aqua fœtidæ voluptatis. Item notandum quod in hostiis legis quædam animalia offerebantur quæ vitia significabant: & mactatio eorum significabat eorum destructionem quæ fuerunt deo sacrificium valde gratum: vt in hirco, vel in capra vel in tauro vel vitulo. In hirco fortens iniquitas intelligitur, in tauro superbia, in vitulo lasciuia. In quibusdam verō animalibus virtutes significabantur: quorum oblatio significabat oblationem, quam deo faciunt qui peccato mortui in virtutibus deo viuunt, vt in ouē vel agno, vel columba, vel turtur. In oue simplicitas intelligitur, in agno innocentia, in columba socialis dilectio, in turtur castitas, vt rasque deo hostias spiritualiter offerre debemus.

FERIA II. ENARRATIO XL.

Multi leprosi erant in Israel. Luca quarto.

Lastantijs libro quarto dicit: Pagani quando sunt in aduersis, tunc deum inuocant non deos: sed quādo sunt in prosperis, tunc colunt & inuocant deos. Moraliter sic est de reprobis Christianis qui in aduersis ad vnum solum deū fugiunt pro remedijs: sed in prosperis multorum falsorum deorum sunt cultores. Deutero. 32. Incrassatus, impinguatus, dilatus derelinquit deum factorem suum: & recessit à deo salutari suo. Sed diceret, tamen credo in vnum deum. Respondet Augustin. Hoc est bene credere, non peccare: hoc est malè credere in peccatis perseverare: nam quanta habes crimina in delicijs, tot habes deos quibus seruis: vt potè si diligis gulā, venter tuus deus est. Phil. 3. Quorsū deus venter est. Si diligis auaritiā: nōne argentū & aurū deus tuus? Si diligis luxuriā, pulchra mulier deus tuus est. Ro. 1. Seruierūt potius creaturæ quā creatori. Sed hæc oīa vana. Psal. 143. Beatus populus cuius dñs deus eius. Et Psal. 72

FERIA II. ENARRATIO XL.

Mihi adhærere deo bonum est, & pono in deo spem meam. De quo introitus: In domino laudabo verbū: in deo speravi non timebo quid faciet mihi homo. Psal. 56. Miserere mei deus, miserere: quoniam in te cōsedit anima mea. Hunc psalmū fecit Dauid cū fugeret à facie Saū. 1. Reg. 21. Et venit ad Achis regē Geth, tunc dixerūt serui Achis: Nunquid iste est Dauid de quo canebant? Saū percussit mille, Dauid decem millia. Hoc audiens Dauid, timuit & simulauit se fatuū. Et sic dixit Achis ad seruos suos: Nunquid desunt vobis furiosi, quare induxistis eū? & sic serui regis Geth amouerūt eum & sic euasit manus Saū. Et fecit hunc psalmū: quod confidentia in deum saluauit eū. Et sic collecta: Cordibus nostris gratiam tuam benignus infunde: vt sicut ab esca carnalibus abstinemus: ita sensus quoque nostros à noxijs retrahamus excessibus. Et talem confidentiā habuit Naaman in epistola. Et mulier vidua, in euangelio: Cū multæ viduæ erant, &c. Quæ credidit alijs dubitantibus. Matt. 17. Omnia possibilia sunt credenti. Aliud thema. Tria sunt in mundo omnibus diuitijs meliora quæ sunt lux dei, sapientia dei, & corporum medicina. De primo Eccl. 11. Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem. Ideo Tob. 5. Quale mihi gaudium cū in tenebris sedeo & lumen cœli non video. Secū dum est scientia vel sapientia dei. Sap. 7. Quoniam omne aurū in comparatione illius arena est exigua. Nam carentes illa vani sunt. Sap. 13. Vani sunt omnes homines in quibus non est sciētia dei. Et tales repellūt. Os. 4. Quia tu repulisti scientiā, repellam te ne fungaris sacerdotio. Tertium est medicina corporum. Eccl. 38. Altissimus creauit de terra medicinam, vir prudens non abhorrebit eā. Sic in proposito Christus lux est. Ioan. 1. Qui illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū. Sed dices, ex quo lux communis est, cur non omnes illuminantur? Respondetur quod non est defectus luminis, sed malorum oculorū, id est diffidentia. Ideo canitur introitus: In deo, &c. Secundo est sapientia dei. Collecta 2. In eo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Sed non est defectus sapientiæ, sed duritia cordium. Ideo in collecta dicitur: Cordibus nostris gratiā tuam benignus infunde. Ipse est medicus Psal. 102. qui sanat omnes infirmitates tuas. De quo epistola & euangelium. Multi leprosi, &c. Nota Christus dicitur medicus secundū carnem: quia omnis caro Christi & omnes sensus eius exteriores & interiores erant medicina languentiū. Primo oculorū erat dulciter

ENARRATIO XL.

229

dulciter attrahiui: vt patet in Petro, Luc. 22. Cōuersus dominus respexit Petrum. Secundo aures plenæ misericordia. Ps. 33. Oculi domini super iustos: & aures eius in preces eorum. Et sic leprosi, Luc. 17. clamantes, dicebant: Iesu præceptor miserere nostri. Tercio os eius velut Dorix fluius de virente fluens paradiso. Eccl. 24. Vnde Ioan. 7. Aliqui ex turbis laudabant verba eius, dicētes: Verè hic est propheta. Alij dicebāt: Hic est Christus, &c. Sputo & luto sanauit eum. Ioan. 9. Saliua mutum fecit loqui. Mat. 7. Quarto vestimentorum tactu fluxum sanguinis restrinxit in muliere duodecim annis patiente, quæ omnem substantiam suam cum medicis consumpserat. Luc. 8. Quinto tactu manuum suarum mortuos suscitauit: vt patet in filia principis synagoge. Mat. 9. & Luc. 7. de filio viduæ vbi tetigit loculum. Aug. de verbis domini: O quanta bonitas huius medici. S. qui de sanguine suo interfectori suo medicamentum fecit: vt patet in Longino. Ioan. 19. Aug. Quid amplius cū totum quod erat, quod vivebat, quod loquebatur & faciebat medicina erat, non solum corporum sed animarum. Bernar. Omnium virtutum origo ex ipso erat: & sancta desideria ex illo manant. Item aliud thema: *Medice cura teipsum, Luc. 4.* Infirmitas à quocunq; medico capit sanitatem vt eum iuuat, eūdem collaudat etiam publice. Spiritually: Tantū vnum habemus medicū spiritualem qui nos sanauit ab omnibus infirmitatibus nostris, quem collaudat Dauid Psal. 102. Benedic anima mea domino, qui sanat omnes infirmitates tuas. Quem medicum collaudat ecclesia sancta in introitu missæ: In domino laudabo verbum, &c. Et in epistola Naaman fuit leprosus & mūdatus est. Et ait: Verè scio quod nō est alius deus nisi tantū deus in Israël. Hunc medicū laudabilem renuerunt Iudæi dicentes in in crudelitate: Medice cura teipsum. In summa euangelij tria innuūt. Primo beneficiorum subtractio dispensatiua, ibi: *Quanta audiuius.* Secūdo pessimorum inculpatio causatiua, ibi: *Ante dico vobis.* Tercio maleficiorum illatio charitatiua, ibi: *Et repleti sunt, &c.* De primò dicit: In illo tempore. S. post tentationem de diabolo venit Iesus in ciuitatem Nazareth, intrans synagogam in Sabbatho: & surrexit legere in libro, vbi scriptum inuenit illud Isaia 61. *Spiritus domini super me, eo quod unxit me, &c.* Et dixit: *Hodie completa est hæc scriptura in auribus vestris.* Et illud Isaia 11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos, &c. quasi dicat: Ego sum flos iste qui contretur in mortario crucis: & ibi emanabit vnguentū quod sanat

Quadrag. Thel.

R

FERIA II. POST OCULI,

contritos corde. Et aliqui testimonium dabant, aliqui conuicta-
bantur vt Pharisæi, dicentes: *Nōne hic est filius fabri?* Bada: Ma-
gna cæcitas Iudæorum; eum quem verbis & factis Christum
cognoscunt, ob solam generis notitiam contemnūt. Isti tamen
scribæ verum dicebant nescientes. Erat enim filius fabri, sed
non illius cuius ipse putabāt: sed fabricatoris omnium, de quo
Psal. 73. Tu fabricatus es auroram & solem. Ipse enim in prin-
cipio cælum & terram fabricatus est. Nota ad opus fabrilis pri-
mo requiritur fabrica, & sic omnium rerum diuina prouiden-
tia ex qua vniuersa procedunt opera. Ephes. 1. Elegit nos in ipso
ante mūdi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati: qui
prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum,
secundum propositum voluntatis suæ. Secundo ignis molli-
ficans qui est patris potentia. Deutero. 4. Deus noster ignis con-
sumens est. Hūc ignem petit Aug. in lib. soliloqui. ca. 38. dicens:
O ignis sancte qui semper ardes & nunquam extingueris; deus
meus accende me totum. Ille ignis semper lucet. 1. Ioan. 1. Deus
lux est, & tenebræ non sunt in eo. 1. Timot. 6. Qui inhabitat lu-
cem inaccessibilem. Tercio status inflammans ignem qui est
spiritus sancti clemencia. Psal. 147. Flauit spiritus eius & auant
aquæ, id est materiæ creabiles. Quarto manus operans quæ est
verbi æterni efficiencia. Iob 10. Manus tuæ domine fecerūt me,
& plasmauerunt me totum, &c. August. Manus dei est filius pa-
tris. Et sic accipitur, Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Quin-
to malleus formans, qui est diuina sapientia. Sapient. 11. Omnia
in mensura, numero, & pondere disposuisti. Psal. 103. Omnia
in sapientia fecisti. Ecce quomodo animabus dedit nobilita-
tem, & cordibus nostris excellentem dignitatem: quia ea vasa
cælestis gratiæ dei fecit. Sexto intus conseruans, & est æternita-
tis permanentia: quia hic faber quod ab æterno disposuit in re-
pore fecit & æternaliter collegit. Aug. 11. de ciuitate dei: Non est
ars excellentior dei verbo. Item sicut faber diuersa genera va-
forum fabricat: & sic Christus. 1. Corinth. 12. Dedit dominus
quosdam apostolos, alios euangelistas. Iste faber habuit duode-
cim seruos qui consauerunt spiritu & igne clauem regni cæ-
lestis. Deinde dixerunt: Quanta audiuius facta in Caphar-
naum, fac & hic in patria tua, quasi diceret: Multa audiuius à
te facta miracula, sed non credimus, si facis alienis fac & cōpa-
triotis. Moraliter, Capharnaum interpretatur villa consolatio-
nis, & signat peccatum. Luc. 6. Vt vobis diuitibus qui hic habe-
tis

ENARRATIO XL.

230

tis consolationem vestram. Matt. 11. Tu Capharnaum nunquid
vsq; ad cælum exaltaberis: vsque ad infernum descendes, & sic
tu peccator fac in patria tua, id est in penitentia. Nam peni-
tentia dicitur patria hominis: quia ibi homo reuertetur ad pa-
trem & matrem. Quia penitentia nihil aliud est nisi conuersio
ad deum, sicut peccatum est auersio à deo. Item in patria ami-
ci visitantur. Ruth. 1. Cum Noemi venit ad patriam vicinæ mu-
lieres ibant ad eam. Luc. 15. Gaudium est angelis dei super vno
peccatore penitentiam agente, &c. Dixi secundo tangitur pessi-
morum inculpatio causatiua, dicens: *Vtq; dicitis mihi hanc simili-
tudinem, Medice cura teipsum*, id est tuos cōpatriotas, quibus ma-
gis teneris impendere beneficium charitatis. Sicut enim medi-
cus verus citius & libentius curat seipsum, & alios ad se perti-
nentes quàm extraneos: ita dicebant & ei: Si vera miracula fa-
ceres vtique apud propinquos tuos, & in ciuitate tua potius fa-
ceres vbi conceptus es, scilicet in Nazareth quàm apud extra-
neos. Respondit autem Iesus: *Amen dico vobis, Nemo propheta acce-
ptus est in patria sua*, quasi dicat: Ideo nō operor vobiscū miracu-
la quia estis increduli mihi, & non sum acceptus à vobis. Ratio
huius rei est superbia, actus inuidia, fructus persecutio & mali-
tia. Aug. lib. 11. super Genesim: Superbia est amor propriæ excel-
lentiæ, & amando quis propriam excellentiam vel paribus in-
uidet, vel superioribus quod eis nō æquatur. Sed quia Christus
de humilibus parentibus & pauperibus fuit, ergo inuidebāt ei
ne super eos cresceret, quādo familiaris eis erat, quia familia-
ritas parit contemptum. Ergo dicitur, Ioan. 7. Quomodo hic li-
teras scit cū non didicerit? Sed cū videbant eum miracula
facientem vltra facultatem humanam inuidebant ei: quia se-
cundum Aug. Omnis superbus inuidus sicut diabolus. Et quia
ipsi videbantur iusti sed fuerunt falsi, ideo vero iusto inuidebāt.
Et hoc non solum in Christo, sed quasi in omnibus prophetis
ostenditur, vt in Dauid, 1. Reg. 25. de quo dixit Nabal: Quis est
Dauid, & quis est filius Isa. Similiter in Ioseph, qui in propria
terra affligitur, & in aliena extollitur. Genesis 38. Similiter in
Moysē. Nume. 12. Maria & Aaron rixantur cōtra Moysen: alij
autem obediunt ei. Hoc ostenditur per exempla duorum pro-
phetarum exemplo, scilicet Helie & Helisei. De Helia habetur 3.
Regum 17. Vade sequitur: *In veritate dico vobis: multa vidue-
rant in diebus Helie in Israel quando clausum est cælum annis tribus
& mensibus sex: cū facta esset fames magna in vniuersa terra, & ad*

FERIA II. POST OCVLII.

Nullam illarum missus est Helias nisi in Sareptam Sidoniorum ad mulierem viduam: quasi dicat secundum glo. Badæ: Non est contrarium exemplis prophetarum quod ciuibus meis fastidiosius diuina beneficia vobis subtraham, quia sicut tempore famis nemo in Iudæa dignus est repertus hospitio Helie: sed exteræ gentis vidua est quaesita quæ a tanto propheta visitaretur. Et sicut multis leprosis ibidem existentibus solus Naaman Syrus qui deuotè quaesitum est curatus: sic & vos modò qui me ex inuidia spernitis superno munere estis priuati, non causa meæ impotentia sed vestra inuidia. Nota quòd triplex beneficium Helias suis subtraxit. Primo beneficium cœlestis pluuia, quod notatur ibi: *Quando clausum est cœlum, &c.* Secundo temporalis alimonia, quod notatur ibi: *Cum facta esset famis, &c.* Tertiò corporalis præsentiæ carentia, quod notatur ibi: *Et ad nullam illarum missus est Helias: sicut pater 3. Reg. 17.* Sciendū etiam quòd Sarepta est modica vrbs inter Tyrum & Sidonem. Vnde & sylua iuxta urbem illam dicitur Sarepta. Sidona verò est regio Sidoniorum. Porro secundum glosam prætactam textum exponendo aduertendum quòd hoc factum propheta mysticè superbiam Iudæorum, & fidem ac salutem gentiū designat. Nam vidua illa præmonstrat ecclesiam gentiū quæ diutius à suo creatore deserta remanserat. Hæc filium pauperem nutrebat, filium quia populum rectè fidei nesciuit, quasi pauperem filiū egenam stipe nutrebat, id est verbo secularis scientiæ absq; humilitatis fructu docebat. Bene hæc vidua in Sarepta Sidoniorū fuisse dicitur. Sidonia namq; dicitur venatio inutilis: Sarepta autem incendium vel angustia panis interpretatur. Quibus omnibus gētilitas exprimitur: quæ inutili vexatione dedita erat, id est lucris ac negotiis secularibus inserviens. Eratq; in Sarepta incendium, videlicet stas. Ad hæc missus est Helias, id est sermo propheticus quæ in Iudæa fame periclitabatur: clausa cœli ianua, id est scripturarū intelligentia cessante ex demerito infidelitatis Iudæorū. Venit ergo sermo propheticus ad ecclesiam vt pasceret & pasceret: vt videlicet receptus à credentibus resciceret corda credentium. Vbi ergo antea panis spiritualis erat in angustia, ibi farina & oleum ore prophetico benedicitur, id est fructus & hilaritas charitatis, vel gratia dominici corporis & vnctio chrismales indefectuosus verbi cœlestis munere fecundatur. Et hæc hucusq; diuina munera apud ecclesiam non deficiunt. Palchre igitur

ENARRATIO XL.

231

tur hæc mulier factura mysticū panem duo colligit ligna: vbi non solum vnum lignum nominauit, verum quia duo ligna dixit, per quod reuera figura crucis euidentissimè exprimitur, in qua nobis præparatus est panis vitæ æternæ: hæc omnia glosa. *Et multi leprosi erant in Israël sub Helisæo propheta, & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.* Vbi nota sicut Helias beneficia suis subtraxit: ita Helisæus extraneis puta Naaman Syro beneficia contulit: quia deuotè quaesitum, sicut dicitur 4. Reg. 5. His exemplis probatur quòd dominus Iudæis beneficia miraculorum subtraxit, & alienigenis exhibuit, non erat contrarium prophetarū exemplis. Et si illi duo magni propheta non erant accepti in patria sua, multò magis nec minores propheta fuerunt in propria patria accepti. Nota quòd notanter dicit sub Helisæo qui rector totius populi fuit, propter quod eo moriente dicebat Ioas Israël: Pater mi, pater mi, currus Israël & auriga eius. 4. Reg. 13. Per hunc Naaman qui decorus vel pulcherrimus interpretatur populus gentium intelligitur, qui antequam in Christum crederet, scelerum lepra erat maculatus: sed credendo per baptismum purgatus est. Hic Naaman puellæ cōsilio ad prophetā venit: quia gratia supernæ aspirationis populus gentium cepit salutem quæ in Christo est sperare. Et tunc septies iubetur in aqua lauari propter septiformis spiritus gratiam. Et tunc caro eius sicut caro pueri restituitur: quia cuncti in vnanimitate sunt restituti. Nec illud vacat à mysterio quòd partem terræ sanctæ secum tulisse dicitur: quia baptizati corporis & sanguinis domini participatione debent confirmari. Dixi tertio tangitur maleficiorū illatio charitatiua, quod iracundiæ probat crudelitatem. cum subdit: *Et repleti sunt omnes in synagoga ira hæc audientes,* quia videbatur eos notare de incredulitate: & quia deuotio gentium videbatur deuotioni eorū præferri: ideo non est mirum quòd repleti sunt ira: quia non amat pestilens eū qui se corripit: sicut dicitur, Prouerb. 15. Et Tullius de vera amicitia similiter, & Terentius in Andria: Obsequium amicis, veritas odiū parit. Ecce res nobilis, scilicet veritas ignobile, id est odium generat. Sic licet sol vermes procreat: hoc tamen non est ex vicio solis, sed terræ infectæ. O quàm mirabilis perueritas vbi ex verbis gratiæ sumpta est occasio iræ. Vnde Psal. 75. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, turbati sunt omnes insipientes corde: *Et surrexerunt & eiecerunt eum extra ciuitatem.* Glo. quod dominus de eis supra dixerat hoc ipsi de

FERIA II. POST OCULI.

se verum esse facto ostendunt: quia eiecerunt eum extra ciuitatē nec salutem merentur qui salutorem de suis finibus expulerunt. Hæc glosa. Tandem verò eum extra ciuitatem crucifixerunt. Hebr. 13. Extra portā passus est. Ecce quomodo mala pro bonis sibi retribuebant: qui enim populi sanationem effudit, maleficia & irrogatas iniurias sensit. Psal. 34. Retribuebāt mihi mala pro bonis. Exeamus nos charissimi ad Christum extra ciuitatem, ne extra ciuitatem cœlestē æternaliter proiciamur. *Duxerunt illum vsque ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat edificata, vt precipitarent eum.* Vnde Bæda: Peiores Iudei discipuli magistro diabolo. Ille ait verbo. Mitte te deorsum, isti facto precipitare conātur. Hæc ille. Notatur hic etiā quòd quidam eiiciunt dominum extra ciuitatem ad precipitandū: sicut ambitiosi qui de culmine dignitatis quam appetunt in se ipsis precipitāt. Iesum. Sicut Lucifer qui dixit Isa. 14. In cœlum conscendā & ero similis altissimo. Qui ob hanc rem è cœlo eiectus est vsque in profundū lacu infernalis. Alij lapidant Iesum sicut detractores qui signantur per Iudeos. Ioan. 8. Tulerūt lapides Iudei vt iacerēt in eum. Alij crucifigunt Iesum, sicut obfinati qui in malo perseverantes. ad Heb. 11. Rursum crucifigētes sibi metipsos filiū dei. Hi omnes dicunt illud Luc. 19. *Nolumus hunc regnare super nos. Ipse autem transiens per medium illorum ibat.* Per potentiam enim diuinitatis stabat inter eos, vt nō apprehenderetur per eandem potentiā per medium eorū ibat. Nō enim ferebatur armatus, vt hanc diuinitatē intelligētēs à cōsilio mortis ei inferendā animos suos renocarēt. Et vt ad hoc illis locum reseruaret pœnitentiæ, ideo etiā noluit precipitari, quia nondum venerat hora pœsionis eius, scilicet paraſceuæ paschæ: quia propter hoc tempore mortis ierat in Hierusalem & non in Nazareth. Non enim ipse Christus elegit mori in Nazareth: nec etiā à Nazarenis voluit precipitari. Sed à Hierosolymiranis voluit crucifigi. Nota quòd solent aliqui hodie habere huiusmodi superstitionem, vt cū hoc euangelium legitur scribūt illud. *I. Iesus autem transiens per medium illorum.* Cōtra quos dicit Chrysost. super Matth. Inſpiens nōne quotidie euangelium in ecclesia legitur & auditur ab hominibus? Cui ergo in auribus posita euangelica verba nihil profunt: quomodo possunt circa colla suspēsa saluare? Noli ergo partem euangelij in pera vel in collo portare sed in corde. Hoc enim plus prodest quā si in solis literis in collo portares.

DE

DE EODEM, ENARRATIO XLI.

Multi leprosi erant in Israel sub Heliseo propheta: & nemo illorum mundatus est nisi Naaman Syrus. Luca 4.

Inter ceteros morbos lepra est abominabilior, inter omnes sordidior. Est enim morbus fœtidus, sitibundus & contagiosus. In quantum est morbus fœtidus signat luxuriam, in quantum est morbus sitibundus, signat peccatum auaritiæ, in quantum est morbus contagiosus signat peccatum superbiæ. Lepra enim in quantum est morbus fœtidus significat peccatum luxuriæ, quæ coram deo & hominibus fœtet. Ioel. 1. Computruerunt iumenta in stercore suo. Grego. Iumenta quædam in stercore putrescere, est carnales homines in stercore luxuriæ vitæ finire. Tunc enim luxuriosus est fœtidus quando est quadriduanus. Ioan. 11. Domine iam fœtet, quadriduanus est. Prima enim dies est mala cogitatio & delectatio: & tunc adhuc non fœtet. Secunda est malus consensus: quæ similiter adhuc non fœtet. Tertia est malum opus: & tunc licet animus sit mortuus, tamen pro vnicō actū adhuc non fœtet. Quarta est mala consuetudo cū impœnitentiā: & tunc animus est mortuus & fœtidus. Ista sunt quatuor scelera Damasci de quibus Amos 1. Super tribus sceleribus Damasci conuertam: & super quartum non conuertam eū. Vbi dicit Glosa: Primum peccatum est malè cogitare, secundum consentire, tertium opere adimplere, quartum non pœnitere. Et subdit Glosa: Qui in tribus prioribus peccat si pœnitet, cōuertit eum deus ad vultum clementiæ suæ. Si verò non pœnitet, auertitur ab eo vultus clementiæ suæ. Et quia animus carnalis fœtet in vita per culpam, ideo fœtebit in inferno per pœnam. Qui fœtor causatur à quatuor. Primò à fœtenti loco: quia terra infernalis tota fœtida est: quia omnium immūditiarum sentina est, omnes enim immūditia post iudicium ab his rebus separabūtur, & in cloacā infernalem proiciētur. Secūdo causatur à fœtenti cōfortio, damones enim qui sunt socij damnatorum sunt valde fœtidi. Vnde Ioel. 2. dicitur primo angelo: Ascēdet fœtor eius, & ascendet putredo eius quia superbè egit. Tertio causatur à fœtenti supplicio: quia fœtenti pœna, id est sulphurea punientur. Psal. 10. Ignis sulphur spiritus procellarum pars calicis eorum. Quarto causatur à fœtenti corpore suo, quia corpora damnatorum fœtida erunt. Isaia 34. De cadaveribus eorum ascendet fœtor. Secundò lepra est morbus sitibundus, & quantum ad hoc signat peccatum auaritiæ. Auaru

R 4

FERIA II. POST OCULI.

enim adeo sicut quod satiari non potest. Nam sicut Prouer. 30. Triasunt insatrabilia, & quartum quod nunquam dicit sufficit. Infernus, & os vuluæ, & terra quæ nunquam satiatur aqua: ignis verò nunquam dicit sufficit. Infernus enim quamuis sit insatibilis ex eo quod quotidie quasi infinitas animas recipit & satiari non potest: tempus tamen veniet quando dicit sufficit. Iudicio enim extremo celebrato infernus complebitur, & manu dei claudetur: & tunc dicit sufficit, nolo plures. Similiter carnis concupiscentia licet sit famelica, & satiari non potest: tamen tempus veniet quando dicit sufficit. Quando enim homo taliter dissuescit ita quod calor naturalis in eo penitus deficit, tunc carnalis concupiscentia dicit sufficit. Similiter terra sitiens quamuis aquam absorbere desiderat, tempus tamen veniet quando dicit sufficit. Ignis autem insatiabilior est inferno, concupiscentia & sitiens terra: non enim dicit sufficit quando est plenus lignis, sicut dicit infernus quando est plenus damnatis. Nec dicit sufficit per diuturnitatem temporis, sicut dicit carnalis concupiscentia, sed si ligna essent perpetua ignis esset perpetuus. Nec dicit sufficit præ nimia abundantia plurimorum lignorum, imò ex hoc magis augetur. Et ideo merito per ignem avaritia designatur quæ est insatiabilior inferno, concupiscentia, & sitiens terra. Primo igitur avarus est insatiabilior quam infernus, qui postquam plenus est dicit sufficit. Avarus autem quanto plus possidet, tanto magis est cupidus. Prouer. 27. Infernus & perditio nunquam implentur, similiter & oculi hominum insatiabiles sunt. Eccle. 5. Avarus non impletur pecunia. Secundo avarus est insatiabilior quam carnalis concupiscentia quæ in homine sene dicit sufficit. Avaritia autem in homine senes non senescit sed iuuenescit amplius. Tullius: Avaritia quid sibi velit non intelligo. Quid enim absurdius esse potest quam quò minus restat, me eo amplius viaticum querere? Tercio avarus insatiabilior est terra sitiens quæ dicit sufficit quando est magna inudatio aquarum, & quando ipsæ aquæ superabundantes per diuersa loca discurrunt. Avarus autem si habet magnam abundantiam diuitiarum, non tamen dicit sufficit. Et si diuitiarum suarum discurrant ad terram longinquam & diuersas nūdinas: non tamen dicit sufficit. Sicut igitur ignis non dicit sufficit quando plenus est lignis, sic nec infernus quando plenus est hominibus dānatis. Et sicut ignis non dicit sufficit, quantumque sit diuturnus posito quod habet ligna supposita: & sic de carnali concupiscentia. Et sicut ignis non dicit

ENARRATIO XLI.

233

cit sufficit quando habet magnam abundantiam lignorum, sicut dicit terra sitiens quando habet abundantiam pluuiarum: sic ignis avaritiæ non dicit sufficit in homine diuitiis pleno. Eccle. 23. Anima calida quasi ignis ardēs non extinguetur donec aliquid deglutiat: & homo nequam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem. Tercio lepra est morbus contagiosus in quantum ad hoc ligatur superbiam quæ est contagiosa iuxta illud Eccle. 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea: & qui communicauerit superbo induet superbiam. Et assimilatur superbia pici: quia sicut multæ adhærentiæ est pice: sic superbia animam obscurat & impedit ne veritas ad eam transeat. Grego. Tumor mentis est obstaculum veritatis. Est etiam tantæ adhærentiæ quod aliis vitiis superatis ipsa superari non potest. Nam inter vitia ipsa est prima in accessu, continua in processu, & vltima in recessu. Non solum autem superbia, sed etiam omne aliud peccatum mortale de se est contagiosum. Sicut enim leprosus generat leprosum corporaliter: sic peccator generat alium peccatorem spiritualiter. 1. Cor. 15. Corruptunt bonos mores colloquia praua. Quando sani stant cum sanis in sanitate mutua se conseruant. Quando verò leprosi stant cum leprosis isti magis se vitiant ac corrumpunt, de quo non modicum cauendum. Quando verò sani stant cum leprosis vel econuerso sani saepe inficiuntur à leprosis: leprosi autem in multis iuuantur à sanis. Ideo non est leprosis standum cum sanis, imò valde nocuum est. Sed periculosum est sanis stare cum leprosis, eodem modo quando boni stant cum bonis mutuo ad bonum se prouocant. Vnus enim alium prouocat ad humilitatem, alius alium ad patientiam, & sic de aliis. Prouer. 27. Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem suam amico. Psal. 18. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. Bonus enim qui est dines dat alteri diuitiis, id est alteri bono homini documentum. Sed econuerso nox id est malus homo dat alteri malo malam doctrinam, & sic peiores efficiuntur. Apoca. 22. Qui nocet noceat adhuc, & qui in fordibus est sordet adhuc. Quando verò boni stant cum malis vel econuerso, non est periculum malis sed vtile, quia saepe meliorantur. Est autem periculum bonis quia saepe vitiantur. Psal. 17. Cum peruerso peruerteris, &c. Prouer. 13. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit. Amicus flutorum efficitur similis, ideo non dixit dominus Babylonicis vt exiret de medio populi sui, sed dixit populo suo vt exiret de medio Babylonis: quia populus dei in multis prodest populo

FERIA II. POST OCULI.

diaboli. Hiere. 51. Egrediemini de medio Babylonis populus meus, vt saluet vnusquisq; animā suā ab ira furoris domini. Et ne fortē mollescat cor vestrū, & timeatis auditū qui audietur in terra. Ex quibus verbis habetur q̄ ille qui vitat malas societates quatuor mala vitat. Primò animā suā perditionem, ideo postquā dixit: Egrediemini de medio Babylonis populus meus, subdit: Vt saluet vnusquisq; animā suā, quia saepe inter malos boni animas suas perdūt. Secundò vitat diuinā indignationē quā saepe incurrūt illi qui inter malos habitāt. Ideo subdit: Ab ira furoris domini. 2. Paral. 1. 9. His qui oderūt dominū amicitia iūgeris, & idcirco irā dominī merebaris. Tertiò vitat mētis enervationē: quia saepe boni habitātes cū malis à rigore virtutū mollescūt. Ideo subdit: Ne fortē mollescat cor vestrum. Quartò vitat diabolicā tērationē: quia saepe diabolus peruerit bonos. Ideo subdit: Ne timeatis auditum qui audietur in terra. Iste auditus est diabolica suggestio, quā saepe diabolus infestat bonos vt possit eos corripere per malos. Itē nota lepra quatuor modis sanatur. Primò cōfessione. Leui. 14. Hic ritus leprosi erit quādo mūdāus est adducetur ad sacerdotē. Vnde leprosi dictū est Luc. 17. Itē & ostēdite vos sacerdotibus. Ildo. Cōfessio sanat, cōfessio iustificat, & peccātū veniā donat. Iaco. 5. Cōfitemini alterutrū peccata vestra, &c. Secūdo sanatur eleemosyna. Luc. 11. Quod superest date eleemosynā, & omnia mūda vobis erūt. Figuratur Leui. 14. Imponēs leprosis Moyses offerre sextariū, id est sex opera misericordiae. Tertiò cōtritione. Figuratur. 4. Reg. 5. in Naamā septies lauādo se in Iordane. Thre. 2. Educ quali corretē lachrymas. Et sic Psal. Lauabo per singulas noctes, &c. Isa. 1. Lauamini & mūdi estote. Quartò oratione, vt patet de decē leprosis. Lu. 17. Leuauerūt vocē suā qui propria oratione sanati sunt. Similiter aliena. Figuratur Nume. 12. Moyses orauit pro sorore eius: & mūdāta est. Quintò domini passione. Figuratur. 4. Reg. 5. in Naamā qui septies se lauit in Iordane, id est in sanguine Christi quē septies fudit. Primò in circūcissione cōtra luxuriā, quā in isto membro polluit. Secundò in sudore contra gulā, de qua nascuntur humores. Tertiò in capite cōtra superbiam. Augusti. Sub spinoso capite nō decet hominē esse delicio sum. Quartò in corde contra iram. Philosophus 2. de Anima: Ira, accensio est sanguinis circa cor. Quintò in flagellatione contra inuidiam. Sextò in perforatione contra auaritiā. Ipse enim habet manus extensas vt daret vniuersaliter: apertas vt daret

ENARRATIO XLII.

234

daret liberaliter: perforatas vt daret totaliter. Septimò in pedum affixione contra accidiam. Psal. Intingat pes tuus scilicet in sanguine. Ibi nos lauit Apocal. 1. Dilexit & lauit nos in sanguine suo à peccatis nostris. Bernar. O bone Iesu, quid retribuam tibi pro omnibus fatigationibus tuis, pro sudoribus & lachrymis tuis, pro variis discursibus quos fecisti in medio nationis prauae. Et si distribuerō omnem substantiam meam in vltus pauperum, & tradidero corpus meum ita vt ardeam: non ero condignus prouidentiae tuae. Accipiam tamen calicem passionis temporalis vt reclinet oculos meos ad lachrymas tuas.

FERIA III. ENARRATIO XLII.

Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ego sum. Matthaei 18.

Existens in angustiis & tribulationibus solet hoc conqueri amicis suis fidelissimis quærens iuuamen & consolationē ab eis. Eccle. 6. Si possides amicum, in tēratione posside illum. Nam amicus fidelis protectio fortis. Itē amicus fidelis medicamentū vitæ & immortalitatis. Spiritualiter, & sic nos ad Christum. Et hoc facit ecclesia in introitu: Ego clamaui ad te domine quoniam exaudisti me inclina aurem tuam ad precem meā & exaudi verba mea: custodi me vt pupillam oculi, sub vmbra alarum tuarum protege me. Et in collecta: Exaudi nos omnipotens & misericors deus, & continentia salutaris nobis propitius dona cōcede. Et quodd hoc debemus facere figuratum est in epistola hodierna quā scribitur. 4. Reg. 4. Mulier quaedam in tribulatione existens cui vir mortuus fuerat, & creditor venit volens tollere ambos filios. Ipsa conquirebatur Helisæo propheta qui multiplicauit modicum olei & impleuit omnia vasa, & sic fecit vendere oleū & soluere creditori. Spiritualiter vidua in tribulatione existēs est cōsciētia in peccato. Augu. Peccatū est sibi ipsi pœna. Et principaliter creditor, id est diabolus si velit tollere ambos filios, id est corpus & animā vade ad Helisæū, id est Christū qui interpretatur salutare dei mei: ipse omnia vasa, id est cor, & animā, & cōsciētiā, & intellectū implebit oleo dilectionis, & hoc oleū vēde, id est impartire, s. Ideo, tibi, & proximo & solve creditori & reliquū sit tibi. Et sicut Helisæus audiuit viduam: sic & Christus nos vt patet in verbis pramissis: *Vbi duo vel tres, &c.* In summa euangelij tria innuntur. Primò fraterna correctio cū dicitur: *Corripe inter se &c.*

FERIA III. POST OCULI.

ipsum, &c. Secundo dei benigna exauditione, ibi: *si duo ex vobis cō-*
ferantur, Tertio innuitur beniuola remissio, ibi: *septuagies se-*
pties. De primo dicitur, In illo tempore, scilicet cum ait quod volun-
tas patris non est, ut pereat vnus de pusillis istis: quia maius gau-
dium oritur de oue inuenta quæ errauit, quam super non agni-
tanoue quæ non errauit. Ergo peccatores non sunt contemnē-
di, sed pie corrigendi. Vnde dicit: *si peccauerit in te*, id est contra
te iniuriis afficiendo vel malum exemplū tibi præbendo, vel
in te, id est in te solo sciēte: *frater tuus*, id est proximus, scilicet frater
no amore: *vade*, id est non per scriptum ut dicit Hieronymus,
sed viā vocis actū: *corripe eum*, non laudes adulando. Psal. 9.
Quoniam peccator laudatur in desideriiis animæ suæ: *corripe*
non sileas. Glo. Qui fratrem suum peccare videt & tacet, ita pec-
cat sicut qui penitenti non indulget. Dubitatur an illud præ-
ceptum corrigendi fratrem peccantem spectet ad omnes. Re-
spondetur quod sic, & hoc ex debito charitatis: plus tamen ad
hoc ligantur prælati quam alij, quia prælati ex zelo charita-
tis & officio prælationis, alij ex zelo charitatis tantum: Item
prælati habent corripere verbo & facto, id est flagello, alij tan-
tum verbo. Nota sanctus Thomas. 2. 2. quæst. 33. dicit: Est præ-
ceptum affirmatiuum non obligans ad semper, sed pro loco &
tempore. Dubitatur an semper ligat. Respondetur quod sic, sed
non ad semper exequendum, sed pro loco & tempore quando
licet & expedit, & homo credit quod sit utilis. Sunt tamen ali-
qui casus in quibus absoluitur homo ab isto præcepto. Primus
cum non sit aliqua spes meliorationis. Hieron. Frustra niti &
nihil aliud quam odium querere extrema dementia est. Ideo
Prouerb. 9. Noli arguere derisorem ne oderit te. Secundo cum
timetur defectus probationis & criminaliter agitur, & vbi a-
ctor obligatur ad talionem si in probatione deficiat. Tertio cū
prælato tanquam iudici notum est factum: quia ille notorius
est & conuictus. Quarto cum meliori vel ad minus æque bono
operi vacat, ut si sit monachus. Quinto cum multitudo, vel po-
testas est in culpa vbi correptio plus noceret ecclesiæ quam pro-
desset, ergo non valet semper ad exequendum. Nota modum
corrigendi & ordinem. Nam tres modos ponit August. super
illud Mat. 7. Hypocrita eice primo trabem. Primo volens alium
corrigere debet hoc facere ex amore, quia hoc facit dominus
Apoc. 3. Ego quos amo arguo & castigo. Sed heu aliqui ex ran-
core corrigunt, & talis non videtur correctio, sed persecutio.
Esa.

ENARRATIO XLII.

235

Esa. 11. Egredietur virga, id est correctio de radice Iesse, id est
de incendio amoris. Secundo debet considerare si eis similis in
eodē delicto vel æquali vel maiori, & maxime si est notoriū tūc
non debet eum corrigere, sed ipsum prius corrigat, aliā dice-
retur ei illud Luc. 6. Hypocrita primo eice trabem de oculo
tuo, & tunc prospicies ut educa festucam de oculo fratris tui.
& Rom. 2. Qui ergo alium doces te ipsum non duces, qui prædi-
cas non furandum furaris, qui dicis non mœchandū mœcharis,
qui abominaris idola sacrilegium facis, qui in lege gloriaris
per preuaricationem legis deum inhonoras. In quo alterum iu-
dicas te ipsum condēnas. Grego. Durū est quod qui nescit tene-
re moderamina vitæ suæ, iudex sit vitæ alienæ. Prouerb. 18. Tu-
stus primo accusator sui est. Gregor. Imperitus est medicus
qui aliorum curam gerit, suūque vulnus nescit. August. Iu-
dex in nullo illorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est pa-
ratus. Si autem non est ei similis debet videre si aliquando fuit
ei similis: & tunc sicut nolebat despici, sed volebat compas-
sionem sibi impendi: & sic nec ipse fratrem penitentem despi-
ciat, sed compas-
sionem & misericordiā exhibere studeat. Ec-
clesiast. 8. Ne despicias hominem auertentem se à peccato & ne
improperes ei. Memento quoniam omnes in correctione su-
mus. Ecclesiast. 31. Intelligite quæ sunt proximi tui ex teipso.
Grego. Dominus Petrum misit cadere ut in sua culpa disceret
quibus misereri deberet. Si autem non est, nec fuit ei similis:
tunc debet cogitare quia posset fieri ei similis, ideo ratione ta-
lis dubij non debet superbire. 1. Cori. 10. cap. Qui se existimat
stare videat ne cadat. Augustin. Nemo est qui securus esse pos-
sit in hac vita quæ tota tentatio nominatur. Iob. 7. cap. Militia
est vita hominis super terrā: & sicut dies mercenarij dies eius,
ergo cum modestia faciendā est correctio. Apostolus ad Gal. 6.
Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spiritua-
les estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Ergo illi qui
zelum habent non scientiam notantur esse sine capite: quia om-
nia vindicare volūt iuxta excessum. Vnde August. Si omnia hic
vindicarentur, tunc locum diuina iudicia non haberent, dicētes:
Talis deponatur, crucifigatur, expellatur, ignorātes quod in om-
ni medicamine saluberrimū est sapientia. Sap. 9. Per sapien-
tiam omnes sanati sunt quicunque tibi placuerunt domine ab
initio. Grego. Si autē nec est similis nec fuit & de dei bonitate
confidat quod nunquā similis ei erit: tunc debet videre si iste qui

FERIA III. POST OCULI.

sic est reprehensibilis an in aliquo sit comēdabilis. Si enim iste qui habet tor defectus aliquos habet profectus, tunc ratione illorū bonorū debet supportare quā minus habet. Vnde Apoc. 2. Ioannes volens reprehendere episcopū in Epheso primò ponit vitium, dicens: Habeo aduersum te pauca: quia charitatem primam reliquisti. Sed subiungit quoddam bonū, quia odisti facta Nicolaitarū quē & ego odi. Nicolaita enim dixerūt quod concubitus simplex non esset peccatum. Similiter de episcopo Sardis primo dicit vitium: Non inuenio opera tua plena corā deo meo. Et subdit: Habes pauca nomina qui non coinquinant vestimenta sua: sed ambulant tecum in albis quia digni sunt. Apoc. 3. nobis in exemplum. Vnde Grego. Dato tamē quod aliquis videatur omnino malus, tunc debes cogitare, quia iste in conspectu dei tibi fortē est prapōendus. Exemplum sume de Stephano & Paulo. Cū Stephanus lapidaretur Paulo iuuante, Paulus videbatur malus: tamen in cōspectu dei Stephanus merito prapōendus. Item de ordine correctionis. Respondetur peccatum fratris aut est tibi soli agnitum, aut aliis paucis, aut publicum. Si tibi solit tunc corripe eum inter te & ipsum solum, id est secretē propter cōseruationē bonę famę: quia aliā amissa fama efficeretur homo inuerecūsus, & per cōsequēs nunt quā à peccato retraheretur. Nota S. Tho. secūda secūda, q. 33. dicit: Si peccatū occultū vergeretur in detrimētū cōmunitatis, ut quis veller prodere ciuitatē hostibus, vel haresim seminare statim procedendū esset in denuntiationē: nisi fortē firmiter sciret peccatoris tantū: tunc secretē debet fieri correctio, & debet pluries fieri interim q̄ est spes meliorationis. Si te audierit, s. pōnit & à peccato cessando, lucratus es animā fratris tui, id est eius reuocatio cedit tibi in lucrum spirituale, s. salutis animę. Si te non audierit, id est secretā correctionē nō aduertit: adhibet tecum unū vel duos, id est cōuincas eū testibus. 1. Timo. 5. Peccātes corā omnibus argue vt & ceteri metū habeāt. Isido. Dum vnus corrigitur alij emendātur. Et illi corā quibus debet fieri correctio, secundū Aug. debēt esse tales qui volunt prodesse & non obesse: quia iō ore duorū vel trium stat omne verbum. Sed dices, tamē dicitur Deute. 19. Non stabit vnus testis corā aliquē. Respondetur, hoc est verū per modū accusationis, sed per modū denuntiationis sufficit vnus. Si nō audierit eos, s. tecum corrigentes: dic ecclesie, id est corā pralato testibus eum conuincendo. Aug. dicit

ENARRATIO XLII.

236

cit, pralato primo vt est singularis persona: si non emendatur tunc vt iudici hoc est verū in grauibz peccatis: quia leuia non derogant famę: vel dic ecclesie, id est excommunicare eum. Si ecclesiam non audierit, id est si per iurgationem pralati vel ecclesie se nō emēdauerit: sicut tibi sicut ethnicus, id est gētilis. Ethnos enim Gręce, gēs & Latine: Et publicanus, Publicanus enim dicitur qui lucra seculi sectatur per fraudē & furta & periuria. Vel qui publicorum est exactor vestigalium, & cum talibus Iudai non cōmunicabant. Hic dominus deus Iesus Christus dedit pralatis sententiā & iurisdictionē excommunicationis. Et nobis ostēdit quomodo excommunicatis non debemus participare. Primo in salutatione. 2. Ioan. 1. Si quis venit ad vos & hęc doctrinā nō afferit: nolite eū recipere in domū, nec aue dicetis ei. Qui enim dicit illi aue cōmunicat operibus ei⁹ malignis. Secūdo nō in oratione publica. 1. Ioan. 5. Est peccatū ad mortē non dico pro illo vt roget quis. Tertio in comestione. 1. Corin. 5. Si is qui frater nominatur inter vos est fornicator, aut auarus, aut idolis seruans, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cū huiusmodi nec cibū sumere. O quā graue factū est excommunicatio, & ergo timēda est. Primo, quia lepra spiritualis, quia inficit alios. Figuratur per leprā Marię Nume. 12. quia coinquinat alios. Aug. dicit quod apostolus eam denominationē voluit intelligere suā praefactā cū ordine iuris. Secundo timēda est: quia ille qui excommunicatur est membrū abscissum à corpore, s. Christi, cuius spiritus nō vegetatur sicut ramus in trunco & arēscit. Ioan. 15. Sicut pālmes non potest ferre fructum à semetipso nisi manserit in vite: sic & vos nisi in me manseritis. Tertio sathanā traditur. August. Omnis excommunicatus à sacerdote sathanā traditur: vt habetur. 11. q. 3. ca. Absit. Itē periculosius quā cū Iudeo vel gentili: quia ille veritatis viam non cognouit, sicut excommunicatus. 2. Petri secundo, Melius est, viam veritatis non agnoscere: q̄ post agnitionem retrorsum conuerti. Nota cū paganis comedere licet: sed non cum excommunicato: vt patet 11. q. 3. ca. Ad mensam. Vnde 1. Corin. 10. Si quis infidelium vocauerit vos ad cornam & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate. Ducitur ibidem in praellegato loco, s. vndecima q. 3. ca. euidenter, quod cōmunionē paganorum nō cogimur vitare qui in sententia notati non sunt, & hoc ideo vt eos lucrifaciamus. Ideo ibidem 11. q. 3. ca. cū ergo, dicitur: Cū per sententiā quis nominatus fuerit: cum eo cōmunicare nō de-

FERIA III. POST OCULI,

bemus. Ibidem antea cum dicitur: Cum excommunicato nec orare, nec loqui, nec vesci licet. Glosa, contumaciter. Ideo excommunicatio & sententia facienda est: ut habetur 11. q. 3. cap. Sententia pastoris ubi dicitur: quod sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est: & non ex superbia contemnenda est. Sed dices, Ah quomodo sacerdos habet me tradere diabolo. Dicendum quod dominus ita confirmavit eorum iurisdictionem, dicendo: Amen dico vobis, quod est iramentum Christi. Ad Heb. 6. Nam omnes per maiorem sui iurant: & non fuit maior eo, quia per se veritas. Quodcumque ligaveritis, scilicet cathena anathematis. Dicit notanter ligaveritis in plurali: & prius Matth. 16. dixit in singulari: Quodcumque ligaveris, ad designandam quod eandem auctoritatem quam commisit Petro, commisit suis sequacibus. Tunc subdit: Super terram, id est in ecclesia militate: Erit ligatum & in celo. Et talis sententia confirmabitur diuino iudicio. Notat etiam dicit in terris, in celo sunt omnes soluti: quia dicitur Apoca. 21. Nihil co inquinatum intrabit in celum. In inferno sunt ligati iuxta illud Mat. 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Ligatis manibus, id est est potentia operatiua: quia non possunt mereri. Et pedibus, id est est potentia affectiua & potentia intellectiua: proiicit in tenebras exteriores, &c. ubi deum non vident, quia ibi sunt extra ambitum diuinae misericordiae. De qua Augustinus. Si scirem patrem meum in inferno, &c. Sed in terris potest fieri solutio: hic omnes possunt ligari peccato veniali. 1. Ioan. 1. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est: peccatum scilicet veniale. Rom. 3. Omnes peccauerunt & egent gratia dei. Ergo apostolus. 1. Corint. 4. Nihil enim mihi conscius sum, id est nullum scio mortale, sed in hoc non iustificatus sum, scilicet a veniali. Aliqui sunt ligati peccato mortali: & illud est graue ligamen. Figuratur Iudicum 15. Samson fuit ligatus duobus funibus nouis a Dalida. Spiritually, Samson interpretatur sol fortis & signat peccatorem in mortali peccato existentem: talis enim ligatur cum duobus funibus nexibus, scilicet culpa & poena. Sciendum tamen peccator quatuor incurrit per peccatum mortale. Primo coelum clauditur, secundo infernus aperitur, tertio intra se per culpam insufficientem perdit gratiam, quarto extra se amittit ecclesiam meritum. Sed ab his habet sacerdos absolvere. Primo aperit coelum. Ideo dicitur Matth. 15. Tibi dabo claves regni

ENARRATIO XLII.

237

gni coelorum. Et Apocal. 11. Hi habent potestatem claudendi coelum. Nam linguae eorum clauis coeli factae sunt. Secundo sacerdos claudit infernum. Matth. 16. Portae inferni non praeualebunt aduersus eam. Tertio remittit culpam: ideo ter dedit eis Iesus potestatem remittendi culpam. Primo dedit Matth. 16. Quodcumque ligaueritis, &c. Secundo Matth. 18. ut hic in textu. Tertio Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis, &c. Ad designandum quod commissae tribus modis, cogitatione, locutione, & operatione, habet sacerdos indulgere. Quare sacerdos restituit communioni ecclesiae: ut apostolus. 2. Cor. 2. Quod & ego donavi propter vos in persona Christi, &c. Et illam communionem petit Psal. Participem me fac deus, &c.

Dixi secundo innuit benigna dei exaudicio ibi: Iterum dico vobis, scilicet fidelibus. Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quamcumque petierint, fiet illis: hoc est contra illos qui communem orationem spernunt. Nam ubi plura lumina lucent, ibi maior splendor: ubi multa materia ignis, ibi intensior calor. Hieronymus. Impossibile est multorum preces non exaudiri. Nam Petrus liberatus est communi oratione. Act. 12. Oratio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Paulus ad Rom. 15. Adiuuetis me in orationibus vestris, & orate pro me ad dominum. Glosa. Apostolus petit pro se orare: quia multi minimi dum congregantur vniuersim sunt magni, &c. Ecce ad petitionem alicuius rei impetrandae requiritur consensus. Et primo consensus in amore. Psal. 54. In domo dei ambulauimus cum consensu. Iste consensus est laudabilis. Psal. Ecce quam bonum, &c. Item requiritur consensus in vocibus ad laudandum. Dan. 3. Hi tres quasi ex vno ore laudabant dominum. Et dicit super terram, ubi est locus merendi vel demerendi. de omni re quamcumque petierint, scilicet ad salutem. Prouerb. 1. Stulti ea quae sibi sunt noxia petunt, tales non exaudiuntur. Ideo subdit: Fiet vobis a patre meo qui in celis est. id est tales exaudiuntur. Attamen multipliciter. Aliquando ad voluntatem & non vtilitatem: ut daemones tentare. Iob 1. cap. similiter & daemones petentes intrare porcos, Matth. 8. Aliquando ad vtilitatem non ad voluntatem: & sic non exaudiuit Paulum qui ter erogauit dominum ut auferret ab eo stimulum carnis. 2. ad Corin. 12. sed ait: Sufficit tibi gratia mea, scilicet ad vtilitatem. Nam virtus in infirmitate perficitur. Aliquando ad voluntatem & vtilitatem, & sic apostoli. Act. 1. Erant perseverantes in oratione vniuersim orantes, id est pro

Quadrag. Thes.

S

FERIA IIII. POST OCVLI.

spiritu sancto, & misit eum. Item ne quis diceret fiet à patre & non ab eo, includit se, dicens: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo*; non pro augendis diuitiis ut cupidi: non in cubilibus ut lasciuui, non in uisione ut iracundi: sed in nomine meo. Rabanus: In nomine domini congregati sunt qui ipsius gloriā amulantur. *In medio eorum sum.* Rabanus: Amat medium, quia mediator dei & hominū. In natiuitate: Abac. 3. In medio duum animalium cognosceris. In vita, in medio doctorum. Luc. 2. In morte medius pendit in cruce. Ioan. 19. In medio extremi iudicij separabit agnos ab hædis: sic enim erit in medio quia agni à dextris & hædi à sinistris. Matth. 25. ad designandum quod dicitur. 1. Ioan. 2. Si quis peccauerit habemus aduocatum apud deum patrem Iesum Christum: & ipse est propiciatio pro peccatis nostris. non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Bernar. O peccator securum habes accessum ad deū, &c. Dixi tertio innuitur Petri interrogatio & beniuola iniuriæ remissio cum subdit: *Tunc accedens ad eum Petrus ait: Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei usque septies quia audiuit quod deus esset pronus ad remittendum & exaudiendum cogitauit se uelle etiam in hoc facere similem.* Sed cum subdit septies dimitti: dubitatur unde Petrus recepit hunc numerum dimissionis, & non dixit octies vel sexies. Respondetur forte ex illo, quod Glossa dicit super Gen. 4. Septies datur punitio de Cain: ergo e contrario si septies puniendus, septies dimittendus. Vel forte ex illo Prouer. 24. Septies in die cadit iustus & resurget. Vel propter septem peccata mortalia. Chrysostomus: Aestimabat Petrus se magnum numerum dixisse. Respondit Christus de ore misericordiae: *Ven dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.* Iste numerus dupliciter potest consigi vel per multiplicationem, sicut uult Hieronymus, vel per aggregationem, sicut uult Augustinus. secundum Hieronymum, iste numerus multiplicat seipsum, ita ut unum aduerbium dicatur per aliud, scilicet quod septuagies septies accipiat pro septies septuaginta: vel septuagies septem, id est quadringentis nonaginta vicibus, quasi dicat: Toties dimittas in die, quoties homo peccare potest vel vix peccare potest. Sed Augustinus intelligit hunc numerum per simplicem aggregationem, sic dicens: Audeo dicere & si septuagies septies peccauerit ignoscas: & si centies omnino quoties peccauerit ignosce. Si enim Christus decem millia peccatorum inuenit & cum hoc omnia dona

ENARRATIO XLIII.

238

donauit: sic & nos non debemus subducere misericordiam. Ideo August. Non tamen sine causa dominus hunc numerum posuit septuagies septies: sed quia per septem dies vniuersitas temporum numeratur. Sic vniuersitas transgressionum per eundem numerum etiam figuratur. Sed heu sunt aliqui dicentes, non possum ei dimittere: quia multoties commouit me. Audi dictum Christi in textu: *Non dico tibi septies, sed septuagies septies.* Audi & eius factum. Luc. 23. Pater dimitte illis, &c. Audi beatum Stephanum dicentem Actuum 7. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Respice quid oras: Dimittit nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, &c. Et Matth. 18. Si non dimiseritis unusquisque fratri suo ex cordibus vestris: nec pater meus dimittet vobis peccata vestra. Nam dicitur Luc. 6. Eadem mensura qua mensi fueritis remetietur & vobis. Isidorus: Sicut nullum proficit medicamentum telo existente in liuore: sic nec oratio in rancore. Ideo Ecclesi. 28. Relinque proximo tuo nocenti te: & tibi deprecanti dabitur venia.

FERIA IIII. ENARRATIO XLIII.

Quare vos transgredimini mandata dei. Matth. 15.

Quilibet princeps in suo districtu potest constituere traditiones secundum suum beneplacitum & conditionem. Si bonus constituet bona: si malus mala constituet. Et quilibet sub eo existens debet eisdem constitutionibus obedire, alias transgressor probatur. Spiritualiter. Et sic rex regum & princeps omnium instituit traditiones, id est mandata quibus omnes debemus obedire sub poena exclusionis. Deute. 28. Qui non seruauerit mandata mea, venient super eum omnes maledictiones istae & apprehendent eum, &c. Si autem excessimus tunc misericordia petere debemus: sicut facit ecclesia in hodierno introitu cum dicit: Ego autem in domino speraui: exultabo & latabor in tua misericordia, &c. Quae autem sunt dei mandata docet epistola Exodi 20. Honora patrem & matrem. Et extirpat malas plantationes cum dicit: Non occides, non moechaberis, non falsum testimonium dices. Non concupisces rem proximi tui, scilicet uxorem, ancillam, &c. Qui autem transgreditur reprobos efficitur. Et sic arguuntur Iudaei in praesenti euangelio. *Quare transgredimini mandata dei, &c.* Aliud thema. Medicus iubet aliqua facere, & aliqua prohibet infirmo. Spiritualiter & sic Christus testis Augustinus. Scit coelestis medicus quid daturus & quid subtrahit

FERIA. IIII. POST OCULI.

rus sit. Et ideo ponit quid facere debemus, scilicet honorare parentes. Et quid dimittere, cum dicit: Non furari: non falsum testimonium dare. Item ubi maius periculum, ibi citius & frequentius adhibendum est remedium: sicut medicus quando videt in infirmo morbum conualescentem & naturam deficientem, potius subuenit naturam quam morbo. Quia maius periculum est si natura deficiat quam si morbus conualescat: quia nunquam possit morbum expellere sine auxilio & vigore naturae. Spiritualliter, & sic medicus coelestis & magister veritatis Christus maiores Iudeorum, ut scribas & phariseos frequenter corripuit: quia vitia maiorum sunt periculosiora quam minorum: quia non solum eis, sed aliis sunt ruinæ causa & scdali. Grego. Dum pastor per abrupta graditur, necesse est ut grex ad præcipitium sequatur. Nam ubi mala radix, ibi mali fructus. Et sic ubi mali prælati, efficiuntur mali subditi: sicut hortulanus bonas arbores transplantat & malas eradicat, & sic Christus deus, ut patet in Saül & David. Saül eradicauit, sed ipsum David plantauit: David enim custodiuit dei præcepta & sperauit in domino iuxta hodiernum introitum: Ego autem in misericordia tua speraui. Et sic petit ecclesia in collecta: Præsta quasumus omnipotens deus, ut salutaribus ieiuniis eruditi, à noxiis quoque vitiis abstinentes propitiatione tua facilius impetremus. Sed quæ sint madata dicitur in epistola: Honora patrem & matrem, &c. Et hoc non fecerunt maiores Iudeorum ergo dicitur eis: Quare vos transgredimini mandata dei. In summa euangelij duo innuuntur. Primum Christus arguit Iudeos de parentum dehonoratione, ibi: *Quare transgredimini mandata, scilicet illud: Honora patrem & matrem.* Secundo corrigit eos de simulata aequitate, ibi: *hypocrita.* De primo scribæ inuidentes. August. Inuidia delectatur in malo alieno & cruciatur in bono. Et sic pharisei accesserunt ad Iesum, dicentes: *Quare discipuli transgrediuntur traditiones seniorum.* Nota aliter arguit hypocrita furiosus, aliter amicus amarus. Nam hypocrita primo arguit ad honorem sui. Nam sicut auis laudat propriam nihil facit, nihilque operatur & loquitur nisi unde capiat laudem alienam: ideo alios confundit, ut solus videatur habere spiritum dei. Grego. Cunctis apud se superbis inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, rancor & odium in reprehensione. Bernar. Hypocrita volunt esse sine autoritate iudices, sine visu testes, postremo falsi accusatores, humiles sine despectu.

ENARRATIO XLIII.

139

despectu, pauperes sine defectu. Iob 13. Non veniet in conspectu dei omnis hypocrita. Secundo corrigit hypocrita ad confusionem proximi. Ratio, ut alios humiliet, & seipsum exaltet: alios maculet, & seipsum pulchrificet. Alium dicit peccatorem & seipsum innocentem: quod figuratur in phariseo, Luc. 18. qui dixit: Gratias ago tibi domine, quia non sum sicut ceteri hominum raptores, iniusti, adulteri, ieiuno bis, &c. Sed tales non sunt correctores, sed publici proditores. Augu. in homil. Hypocrita tria facit quando corrigit. Primo scandalizat homines, secundo fraternam diuidit unitatem, tertio perturbat pacem & proximum non emendat, sed peiorat. Vel sic, in summa euangelij tria innuuntur. Primum scribarum interrogatio, ibi: *Tunc accesserunt, &c.* Secundo Christi responsio, ibi: *Quare vos transgredimini.* Tercio eorum exprobratio, ibi: *Hypocrita bene prophetauit de vobis & Iaias.* De primo dicitur, In illo tempore, scilicet post curationem multorum infirmorum: signanter per tactum simbriae. *Tunc accesserunt ad eum scribæ & pharisei.* Glosa: non propter informari sed diffamari. Non ut docuit psalm. 33. Accedite ad eum & illuminamini. Ab Hierosolymis licet pharisei dispersi erant per omnes tribus, ut dicit Chryso, tamen qui in Metropoli erant fuerunt peiores aliis, dicentes: *Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum.* Hierony. Mira scribarum stulticia, dei filium arguunt, quare hominum traditiones non teneat. Chryso. Non dixerunt quare transgrediuntur legem Moysi. Nam tempore Moysi constituti sunt septuaginta seniores: ut legitur Nume. 11. ad quos fiebat recursus in ambiguis & difficultatibus. Et isti multa bona instituerunt, quæ non includebantur in lege Moysi, non attendentes quod dixit Moyses Deute. 13. Non adicietur verbum quod propono vobis nec auferetur. De talibus autem erat illud statutum quod accedentes ad moysam prius lauarēt manus. Ideo subditur: *Non lauant manus cum panem manducant.* Et hoc receperunt ex Esa. 1. Lauamini & mundi estote. Bada: Hæc verba prophetarum carnaliter acceperunt, quæ illi de cordis & operis castigatione præcipiebant: cum tamen dicit Hiero. Manus, id est opera lauanda sunt. Dixi secundo tangitur Christi responsio. Ipse respondens ait: *Quare & vos transgredimini mandata dei propter traditionem vestram.* Chryso. Christus non excusauit discipulos: sed confestim reaccusauit demonstrans, quoniam eum qui magis peccat de paruis peccatis aliorum sollicitum esse non oportet, quasi diceret secun-

FERIA IIII. POST OCULI.

dum Hieron. Cum vos propter hominum traditionem mandata dei contempnitis & negligitis: quare discipulos meos arguendos creditis qui seniorum iussa paruipendunt, ut mandata dei custodiant. Lucæ 6. cap. Hypocrita accipe trabem de oculo tuo: & tunc perspicies ut educaas festucam de oculo fratris tui. Vnde Ecclesiasticus 34. cap. Ab immundo quis mundabitur? Et Grego. Oportet prius mundari & post hoc mundare: prius sapientem fieri, post hoc sapientes facere. Nam deus dixit. Exod. 20. cap. Honora patrem tuum & matrem tuam. Præceperat ergo deus vel imbecillitates vel aetates vel penurias parentum considerans, ut filij eos honorarent etiam in vitæ necessariis instantis. Voluit autem secundum Chrysostomum monstrare quod parentes essent valde honorandi. Et propter hoc adiunxit & primum & poenam. Sed dominus hic primum pratermittens quod honorantibus promittitur, scilicet longævum esse super terram, ponit quod terribilius est, scilicet poenam ut ipsos stupefaceret & alios attraheret. Vnde dicitur: Et quicumque maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Levit. 20. In quibus verbis demonstrat eos morte esse dignos. Si enim qui verbo dehonoraat parentes morte punitur, multo magis vos qui etiam opere. Et non solum dehonoraatis, sed & alios docetis. Vos ergo qui nec vivere debetis, cur discipulos inculcatis? Quod autem mandatum dei transgredebantur manifestat, cum subdit. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri, minus quicquid est ex me tibi proderit, & non honorificabit patrem suum & matrem suam, & irritum fecit mandatum dei. propter traditionem vestram. Quod exponit Hieron. dicens: & pharisei subvertere: ut impietate sub nomine pietatis inducerent, docuerunt pessimos filios suos: ut si quis ea quæ parentibus offerenda sunt deo vouere voluerit, qui verus est pater oblatio domini præponatur parentum muneribus, ut sit sensus secundum glosam: Quod ego offero & tibi & mihi proderit: & ideo non debes sumere, scilicet res meas in tuos usus, sed pati ut deo offeram: paupertas enim tua tibi proderit. Sic ergo docuerant sacerdotes in hypocrisis: ut filius non dando patri necessitatem offerat eis secundum eorum traditionem per quam annihilatur hoc mandatum: Honora patrem & matrem. &c. Vel certe, ut dicit Hieronymus, ipsi parentes quasi deo consecrata deuitabant, ne sacrilegij crimen incurrant & egestate conuitiantur. Atque ita fiebat ut oblatio filiorum

ENARRATIO XLIII.

240

filiorum sub oblatione templi & dei in lucra cederet sacerdotum: ut sit sensus secundum glo. Quicumque, i. quisque, vestrum dixerit, dicere poterit, vel dicet patri vel matri: O pater munus quod deo ex me supple est iam votum & promissum tibi proderit adiuvando, quasi diceret. Non debes sumere ne sis reus sacrilegij. Probat autem Christus eorum malitiam prauisam esse à propheta. Ideo subdit: Hypocrita bene prophetauit Esaias de vobis dicens. Populus hic me labijs honorat, cor autem eorum longe est à me. Hypocrita secundum Remigium dicitur simulator, qui aliud opere simulat, & aliud corde gestat. Augustin. Si quis ea de causa operetur ut proprium vel terrenum commodum adipiscatur, non erit cor mundum in eo. Nam de puro argento sordidatur aurum. Isti ergo bene hypocritæ dicuntur, qui sub nomine dei bona lucra sibi cumulare cupiunt. Quicumque ergo ideo deo fertur ut lucretur, & non constituit deum finem sui amoris: si aliquid aliud præter eum vel contra eum amat, ut dicit Remigius, hypocrita est, & est similis malitiis Iudæorum, qui in dolo pugnaverunt contra euangelium. Et ideo in persona domini dicit Esaias de eis: Populus hic labijs me honorat. Iudæorum namque populus labijs & ore deo appropinquabat, quare & honorare eum videbatur: quia vnus dei cultu se habere gloriabatur: sed corde longe à deo recessit: quia visis signis atque miraculis, nec diuinitatem eius cognoscere, nec eum suscipere voluerunt. Si ne causa, id est sine mercede futura, colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Non enim habebant mercedem cum veteris cultoribus docentes doctrinas & mandata hominum contemptis diuinis præceptis. Christus igitur secundum agnitam accusationem phariseorum à testimonio prophetæ, & illis non emendatis iam eis non loquitur sed turbis. Vnde dixit eis: Audite & intelligite. Attēdite quo Christus cōuocās populū de sacerdotibus loquitur: quod est contra illos qui dicunt non debere predicare contra populo de eis. Bene etiam populus deuictis inimicis instruitur postquam potestas diaboli superatur, tunc enim potestas data diuinitus exercetur: ut Mat. 21. dicit, quod postquam vendentes & ementes dñs eiecit de templo: tunc cæcos illuminauit & claudos sanauit. Quid ergo doceat audiamus. Nō quod intrat in os coquinat hominē, sed quod procedit de hoc coquinat hominē. Huic scripturæ cōsonat apostolus. Ro. 13. Omnia sunt munda, si creata, & omnis creatura dei bona est: sed malū est hominī, qui per offendit culū māducat. Quod autē in veteri testamento quēdā animalia

FERIA IIII. POST OCULI.

comedi prohibebantur & dicebantur immunda, hoc debet sic intelligi secundum August. contra Faustum, q̄ quo ad naturam erant munda, sed quo ad figurā & significationem dicebantur immunda: quia immundus actus per ea significatur: ideo nō licebat ea manducare. Sic ergo ex creatione & indigentia carnes comedere & vinū bibere & alia quacunq̄ue non est peccatum: sed contra obedientiam vel contra proprium votum sine dispensatione comedere peccatum est. Vt Hiero. Cibi & omnis creatura dei per se munda sunt: sed idolorum & demonum inuocatio ea facit immunda. Nota secundū Remigium qui hoc loquitur ex apostolo aliqua requiruntur, vt cibus non noceat comedēti. Primo vt sanctificetur cibus per verbū dei & orationē, & deinceps comedat quisq̄; quicquid vult. Secūdo ne proximus scandalizetur: quia dicitur Mat. 18. Vt illi per quem scandalum venit. Ideo 1. Corint. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, non māducabo carnes in aeternum, ne fratrem meum scandalizem. Et Roma. 14. Malum est si quis per offendiculū manducat. Tertio ne sit contra mandatū dei. Et sic manducauit Adam de pomō verito. Quarto ne sit contra institutionē ecclesie. 11. dist. ca. Quis nesciat, ab hominibus debet seruari, quod sancta Romana seruatur ecclesia. Quia dicitur Mat. 16. Quodcunq̄ue ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Quinto ne sit contra consuetudinem bonam fidelium: vt feria quarta nō comedere carnes: quia consuetudo bona arguit legem, vt habetur 11. dist. ca. Consuetudinis Longaui consuetudo quae canonibus non est contraria inconcussa est seruanda. Sexto ne cibus sumatur cum concupiscentia inordinata & delicata: sicut Iudaei desiderantes carnem in deserto ex concupiscentia firma, quibus dominus pluebat de cœlo manna, dist. 41. c. Non cibus sed libido in culpa est. Septimo ne cibus sumatur ex gula, vt Esau. Gene. 25. qui vendidit primogenita nō propter gallinam, sed propter lenticulam. Et ideo aliquando potest homo peccare in cibo simplici & exili: vt Esau qui legitur lenticulę concupiscentia deceptus. Et David per aquę desiderium a seipso reprehensus est. Et Christus legimus non de carne, sed de pane tentatum. In his omnibus non vsus ciborum, sed inordinata concupiscentia reprehēditur. Dixi tertio tangitur Iudaeorum exprobratio, ibi: Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei: Scis quia pharisei audito hac verbo scandalizati sunt. Christus non curauit scandalum phariseorū: quia non erat actiuum sed passiuum, & tale quod processit ex inuidia.

ENARRATIO XLIII.

inuidia, quia volebāt impedire doctrinā in qua fuit salus populi. Et tale scandalum est contemnendū. Gregorius super Ezech. Si de veritate scādalum oritur melius est vt permittatur quā q̄ veritas relinquatur. Ideo magis eos increpauit dicens: Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis eradicabitur, id est omnis doctrina noua legi dei non cōsona, sed falsa & superstitiosa eradicabitur: quia nō habet firmum fundamētum & radicem. Ideo subdit: Inite illos quia cæci sunt & duces cæcorum, secundum Rabanum: Cæci sunt, quia luce mandatorum dei priuati. Et sunt duces cæcorum, quia alios in præcipitium ducunt errantes & suo errore excæcant. Vnde subdit: Cæcus autem si cæco ducātum præstet, ambo in foueam cadunt: secundum Hieron. hoc etiam est quod apostolus præceperat: Hæreticum hominē post primam & secundam increpationem deuitare, sciēs q̄ pe ruerus est huiusmodi. In hunc sensum præcipit Christus doctores pessimos arbitrio suo relinquendos, sciens eos difficulter ad veritatem posse trahere. Cōsueuerat autem dominus secundū Remigium parabolice loqui. Et ideo Petrus cū Christus dixisset: quod intrat in os non inquinat hominem: putauit illum parabolice fuisse locutum. Et ideo interrogauit vt sequitur. Respondens autem Petrus dixit: Edissere nobis parabolā istam, i. occultā sententiā. Et quia ex persona caterorū hoc dixerat, ideo simul cū aliis reprehensus est a domino. Vnde sequitur: et ille dixit, Adhuc & vos sine intellectu estis: nō intelligitis, quia omne quod in os intrat in ventrē vadit, & in secessum emittitur. Hoc est secundū Hiero. Nō statim in ventrē vadit, & in secessum dirigitur, sed infusa esca per venas & artus & medullas infunditur, in quibus per interiores humores cocta per occultos meatus & poros ad inferiora delabitur. Et ergo hoc quod naturale est nō coinquinat hominem. Notandū autem secundū Aug. in lib. 15. de Trin. q̄ hic dñs innuit duo ora hominis, vnū corporis, aliud cordis. Nā cū dixit: Omne quod in os intrat in ventrē vadit: apertissime demonstrauit os corporis. Per os autē quod sequitur ostēdit os cordis dicens: Quæ autē procedūt de ore, de corde exiūt, videlicet cogitationis male significatiua. Hiero. Arguēdi sunt ex hac sententiā q̄ cogitationes a diabolo immitti putāt, & nō ex propria nasci voluntate. Diabolus enim adiutor est & intertor malarū cogitationū: autor verò esse non potest, quia secreta cordis non potest rimari: sed ex corporis habitu & gestibus æstimare & coniecturari potest quid versetur intrinsecus. Verbigratiā: Si pulchrā mulierē

FERIA IIII. POST OCULI,

viderit nos crebro inspicere, intelligit ab oculis hominē intus vulneratū. Sed quia secundū glos. ex cogitationibus proueniunt mala facta & mala verba quæ in lege prohibentur. Ideo subdit: *Homicidia, adulteria, fornicationes, iurta, falsa testimonia, blasphemie, hæc sunt quæ conquinant hominē, id est immundum & impurū reddunt.* Et secundū Augu. Hæc procedit de ore nō corporis sed cordis. Nam quando homo cogitat mala licet non loquatur immundus est. Nam licet fur surgit in nocte & nihil dicit de ore, imō premit facinus toto silentio: & timer vocem suam audiri nec vestigia sua velit sonare: nunquid ergo quia tacet mundus est? Plus autē dico: Ecce adhuc in strato suo iacet, nōdū surrexit, cogitat ut furtū faciat, vigilat & expectat ut homines dormiant, iam coram deo clamat, iam fur est, iam immundus est, iam facinus de ore interiori processit quando voluntas faciēdi decernitur decreuisse facere. Dixisti, ille nihil perdidit & tu de furto damnaberis: ut Hebraei. 4. quæ vi. fur, ubi dicitur: Non res quæ furatur, sed mens furantis attenditur. Decreuisti occidere hominem, in corde dixisti, sonuit de ore interiori homicidium, adhuc homo uiuit & tu homicida punieris. Hæc Augu. Et hæc sunt quæ conquinant hominem. *Non lotis autem manibus manus dicere non conquinant hominem, sed illota conscientia.* Ideo Hier. 4. Laua à malitia cor tuū Hierusalē. *Honora patrē & matrem.*

Nota ad honorandū parētes debemus induci per quatuor. Primo per præceptū. Secundo per exemplum. Tercio per debitum. Quarto per naturæ instinctum. Primo per præceptū, quia deus præcepit ergo est faciēdum. Leuitici 19. Ego dominus, custodite leges meas. Et insuper præceptum seruatiōis addidit remunerationē. Exo. 20. Honora patrē & matrem ut sis longæuus super terrā. Non seruantibus additur pœna, sæternæ damnationis. Leuit. 20. Qui maledixerit patri suo vel matri morte morietur. Et tamen in nullo præcepto inuenitur ista promissio vel comminatio. Per quod datur intelligi quantum placet deo quando parētes honorantur, & quādo displicet sibi quādo inhonorantur. Et sic hanc pœnam incurrebat Absalon. 2. Reg. 18. qui persecutus est patrem suum Dauid: & mala morte interiit. Ideo Eccl. 3. Qui timet deum honorat parentes, & quasi dominis seruiet his qui se genuerunt. Secundo inducimur per exemplum, scilicet Christi. De quo dicitur Lucæ 2. Venit in Nazareth, & erat subditus illis. August. Erubescat homo fieri superbus quia humilis factus est deus. Honorauit enim matrem suam in morte, quia

ENARRATIO XLIII.

242

quia in cruce pendens eam commendauit Iohanni. Honorauit eam post mortem: quia sicut dicit Sedulius resurgens primo sibi apparuit. Item honorauit eam uiuentem: quia matrem dei ed fecit. Honorauit eam morientem, quia personaliter cum tota celesti curia ad eius obitum venit. Honorauit eam de hoc seculo recedentem, quia ipsam in corpore & animā ad suam dexteram collocauit. Tercio inducimur per debitum: nos enim à parentibus recepimus esse nutrimentū & documentum: quia sicut ab eis recepimus esse, sic exhibere debemus eis magnam reuerentiam. Ecclesia. 7. Honora patrē tuū, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris. Memento quoniam nisi per illos natus nō fuisses. Et quia ab eis accepimus nutrimentum, tenemur eis magnam diligentiam, ut sicut nos diligenter nutrierunt in iuuentute: sic & nos cum diligentia nutriamus eos in senectute. Ecclesiast. 3. Fili suscipe senectutē patris tui, & non contistes illum in vita illius. Et quia ab eis recepimus documentum: debemus eis magnam obedientiam. Ephe. 6. Filij obedite parentibus vestris in domino, hoc enim iustū est. *Honora patrē & matrem tuam.* hoc est mandatum primum in promissione ut sis longæus super terram. Quarto inducimur per naturæ instinctum. Natura enim docet nos omnes quod debemus parētibz subuenire, quando scilicet sunt in necessitate positi: & quando sunt senectute confecti: & quando sunt mortui. Et ad ista tria ostendenda ponit Valerius tria exempla. Nam ad ostendēdum quod debeamus parentibus subuenire, quando sunt in necessitate positi: recitatur in gestis Romanorum, quod cum quādam mulier nobilis ob quoddam flagitium fuisset morti adjudicata, voluit eam iudex comburere, vel alia morte publica eam punire: sed propter honorem parentum inclusa est in carcere, ut ibi fame pariret. Filia vero eius quæ erat nupta de licentia iudicis eam quotidie visitauit in carcere: prius tamen eam diligenter perscrutabatur ne aliquid comestibile sibi deferret. Illa verò extracto vberē singulis diebus de lacte proprio matrem alebat. Cum verò iudex miraretur quod tanto tempore subiueret, repertum est quod fiebat. Tunc iudex pietate motus matrem condonauit filie. Ad ostendēdum autem quod debemus parentibus subuenire quando sunt senectute confecti, ostendit exemplum ciconiarum, quod quando ciconiæ senescunt filij parentes circa pectus suum collocant, fouent, & nutriunt. Soli vultures parentes suos fame mori permittunt. Ideo

FERIA IIII. POST OCULI.

Iob 12. Interroga iumenta & docebunt te: volatilia cœli & indicabunt tibi. Sed heu multi sunt qui ad modicum tempus nutriunt, sed cum incipiunt habere tedium optant eis mortem. Exemplum, quidam homo desponsauit duos filios & vnam filiam: & dedit eis totum quod habuit. Quodam tempore perrexit ad domum senioris filij qui benignè recepit eum, sed post mensam cœpit habere tedium sui, dicens: Pater quando vultis visitare alium filium? Ipse autem auertens quod sui tedium haberet iuit ad alium filium. & ille fecit sicut primus. Postea iuit ad filiam, & contigit sibi simile sicut antea. Ille autem multum dolens rediit domum, & comparauit pulchram cistam cum tribus seris, & eam repleuit terra & lapidibus, & vocatis illis tribus dixit eis: Noueritis me habere vnam cistam quam nescitis, accipite claves & post mortem meam aperite, & diuidite inter vos quicquid in ea inueneritis. Illi gausti miserunt patri quicquid volebat, sed eo mortuo conuocatis amicis suis aperuerunt cistam, & inuenerunt tantum terra & lapides & literam in qua erat scriptum: Fatuus est qui perit in filiis meis. Quod audientes illi confusi recesserunt. Non sic est faciendum sed parentibus est subueniendum: & non solum in hac vita, sed in futura, quando ad statum talem perueniunt quod se ipsos iuuare non possunt. Eccl. 3. Eleemosyna patris non erit in obliuione: nam pro peccato matris restituatur tibi bonum. Et in iustitia edificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui. Pro peccatis matris vocatur eleemosyna que datur pro deletione peccatorum matris, quasi diceret: Non debes obliuisci patris tui & matris post mortem: sed debes pro peccatis eorum eleemosynam dare. Si enim homo diligit parentes in vita, debet etiam diligere post mortem. Quantum autem deo displiceat quod filij parentibus non subueniunt patet per exemplum. Vir quidam dedit filio suo uxorem tradens ei omnia bona sua tali conditione, quod eum quam diu viveret nutrire deberet. Cumque per aliquod dies eum tenuisset, cœpit ei de die in diem expensas & cibaria subtrahere. Et ad ultimum dedit sibi cibum seruorum. Quadam die cum pater veniret fessus de agro, filius & vxor eum videntes pullum quem assauerant in capsâ absconderunt quousque recederet. Cumque recessisset & filius de capsâ pullum accipere vellet: rana magna exiliuit, & in faciem eius vngulas per circuitum validissime fixit. Cumque eam remouere non posset vocatus est faber, ut eum forcipe eam detra-

ENARRATIO XLIIII.

243

detraheret. Ac rana fabrum ita horribiliter inspexit, quod præ timore in terram cecidit, dicens: Non est rana sed diabolus: sergo non accedam. Et sic ille miserabiliter expirauit.

FERIA V. ENARRATIO XLIIII.

Omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant eos ad Iesum. Luc. 4.

Seneca in lib. de clementia ad Neronem dicit, quod pius ac benignus rex ac dominus multiplicat sibi populum: ita quod quilibet nititur sub eius dominio habitare. Spiritualiter, sic Christus rex regum est mitissimus. De quo introitus: Salus populi ego sum. Ille dominus vult habere mundum populum bonum & obedientem. Illam mundiciam petit ecclesia in collecta, dicens: Concede quasumus omnipotens deus ut ieiuniorum sancta deuotio purificationem nobis tribuat: & maiestati tue: nos reddat acceptos. Etiam vult habere populum bonum & obedientem. Ideo ipse misit seruum suum Hieremiam cap. 7. dicens: Sta in porta domus domini & dic: Audite verbum domini omnis Iuda qui ingredimini per portas has ut adoretis dominum. Bonas facite vias vestras & studia vestra, & inhabitabo vobiscum in loco isto, ait dominus, &c. Ideo omnes debemus preparare nos ad sui obedientiam: quia ipse secundum Psal. 102. sanat omnes infirmitates nostras: de quo thema: *Omnes qui habebant infirmos, &c.* In summa euangelij duo innuuntur, Primo infirmitatis curatio singularis, ibi: *Socrus autem Simonis.* Secundo subditur imbecillitatis sanatio generalis, ibi: *Cum sol occidisset.* De primo dicit. In illo tempore, scilicet cum Iesus docebat Sabbatho in Capharnaum. Et stupebant in doctrina eius, & mirabantur in eius potestate, non tamen credebant. Tunc surgens Iesus de synagoga introiit in domum Simonis. Infideles deseruit & ad fideles accessit, ad designandum quod synagogam propter perfidiam reprobauit, & ecclesiam propter obedientiam elegit, Simon enim interpretatur obediens, cuius domus est vniuersalis ecclesia, quam ei dominus gubernandam commisit, dicens Matt. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Cuius obedientiam dominus commendat per prophetam Dauid, dicentem: Psalm. 17. Populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Ideo Iudæi propter inobedientiam repulsi sunt. Et si nolumus abiici sed assumi, obedientiam studeamus assumere. Tunc subdit: *Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus.* Ecce quam prius synagogam, iam

FERIA V. POST OCULI.

socrum Petri appellat. Socrus autem est mater vxoris. Mater autem ecclesie quæ est vxor Simonis sacramentaliter, sub coniugio copulata intelligitur synagoga. Nam de synagoga nati sunt primi fideles, de quibus secundum carnem & ipse Christus traxit originem, propter quod & ipse dicebat, Ioannis 4. Salus ex iudeis est. Postquam ergo Christus de synagoga recessit deserens eam propter perfidiam, cepit magnis febribus detineri. Non dixit febre singulariter, sed febribus pluraliter: ut intelligatur non vna tantum, sed multis febribus laborasse. Synagoga quippe duabus febribus detinebatur, scilicet erroris & inuidie. De prima Psalmista: Errauerunt ab utero: locuti sunt falsa. De secundo Matth. 27. Sciebat Pilatus quod per inuidiam tradidissent eum. Febris erroris de frigido procedit humore, iuxta illud quod legitur Ioannis 10. Facta sunt encenia in Hierosolymis, & hyems erat, scilicet erroris & inuidie. Febris autem inuidie de tali processit humore: de quo Psalm. 57. Supercecidit ignis scilicet inuidie & non viderunt solem, id est Christum. Ideo Psalm. 105. Exarsit ignis in synagoga, eorum flamma combussit peccatores. O quam graui torquetur inuidia synagoga quando videt ecclesiam, regnum & sacerdotium, templum & altare, legem & prophetiam, quo ablatum est regnum dei: & datum est genti facienti fructum eius. Tam grandi etiam detinetur errore ut nec intelligat veritatem: cum tamen hos cognouerit possessorem suum, & asinus præsepe domini sui. Israel autem eum non cognouit: & populus insipiens non intellexit. His quoque febribus socrus Simonis Petri, id est synagoga detinetur. Sed qui sunt in domo fideles erant pro ipsa petentes: ut auferretur velamen à cordibus eorum ut Iesum Christum qui est veritas cognoscat. Vnde sequitur: Et rogauerunt illum, scilicet discipuli: pro illa, & stans super eam manus imposuit ei febris dimisit illam. Stans super illam, scilicet dexteram patris exaltatus, ad Philip. 2. Propter quod exaltauit illum deus qui dedit ei nomen quod est super omne nomen, ut in nomine Iesu, &c. Non quod febris tanquam res sensibilis vel rationalis intellexerit, sed Christus de ipsa suum beneficium impleuit: quia dixit & facta sunt: ipse madauit & creata sunt. Nam quæcunque dominus voluit fecit in cælo & in terra. Nihil potestius quam quod eius imperio insensibilia quoque sentiant & obediunt imperanti. Vnde & continuo surgens ministravit illis. Licet enim sit naturale febricitantibus incipiente sanitate lassescere & agitudinis molestiam reserire: tamen miraculum vicit

ENARRATIO XLIIII.

244

vicit naturam: quia sanitas quæ domini datur imperio tota simul & integra redit. Et ideo continuo surgens ministrat illis. Miraculum quamuis in hoc alludat mysterio: quia sanitas animæ tota simul & integra restituitur. Scriptum est enim, quia totum hominem saluum fecit in sabbatho. Hoc autem implebitur quando plenitudo gentium intrabit ad fidem, tunc enim omnis Israel saluus fiet. Nota per febre signatur peccatum mortale. Nam sicut febricitans modò patitur frigus, modò æstus: sic peccator modò patitur timorem qui est frigus animæ, modò cupiditatem quæ est calor animæ. Vnde dicit Aug. super illum Psalm. Incesa igni & suffosa. Quod omnia peccata duæ res faciunt, scilicet timor & cupiditas. Timor facit surgere omnia quæ sunt carni molesta. Cupiditas facit appetere omnia quæ sunt carni suauia. Sicut autem sunt diuersæ species febrium sic etiam sunt diuersa genera peccatorum. Prima est febris quotidiana, & significat peccata venialia quæ quotidie agimus, quæ secundum Aug. in hominibus assimilantur guttis aquæ arenæ & scabiei: guttis aquæ assimilantur quia feruorem charitatis amittunt. Arenæ quia sæpè à bonis operibus animam subtilem faciunt. Scabiei, quia decorem animæ diminuunt. Et dicit ibidem Aug. quod sicut multa gutta naui faciunt naufragium: multa grana arenæ faciunt onus ponderosum: multitudo scabiei corpus redit corruptum. Sic peccata venialia quando non contemnuntur sæpè sua multitudine, grauitate & deformitate disponunt animam ad mortale. Vel febris quotidiana potest esse gula propter quotidianam exactionem. Esa. 56. Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate, & erit sicut hodie sic & cras, & multò amplius. Gulosus enim si bene comedit cras melius comedere appetit. Ideo assimilatur sanguisuga. Prouerb. 30. Sanguisuga duæ sunt filie dicentes, Affer affer: quia gulosus post vnum ferculū dicit affer aliud. Secunda febris est ephemeræ, quæ dicitur ab ephemero pisce, qui eodem die quo nascitur moritur. Et significat subitum iræ motum, qui debet finire ante solis occasum, ad Eph. 4. Sol non occidat super iracundiam vestram. Talis motus subitus ferè omnes inuadit, quia sicut dicit Hieron. Qui nulla perturbatione mouetur, aut deus aut lapsus est. Dicit tamen Greg. Nazianzenus, quod sunt tres qui non possunt commoueri, duo in cælo, scilicet deus & angelus: tertius in terra, scilicet Christianus philosophus. Quamuis enim deus dicatur irasci: tamen secundum Aug. non dicitur irasci per turbulentum mæris affectum. Angeli etiam quamuis de perditione peccatorum di-

FERIA V. POST OCVLII

cantur dolere, tamen nullum sentiunt dolorem aut passionem sed dicitur dolere, quia ad modum dolentium se habent. Christianus autem philosophus appellatur ille qui in dei amore est perfectus, talis est, si aliquando perturbationem patitur: tamen ex hoc eius rationem non obumbrat, quia turbationem talem tenet sub dominio rationis. Tertia febris est erratica quæ non accedit certis horis. Et significat inuidiam quæ quando aliquis laudatur accedit: quando verò vituperatur recedit: & sic inuidia non habet horum determinatam: sed quotiescunq; renouantur laudationes, toties renouatur accessiones. 1. Reg. 18. de Saul hoc patet qui inuidebat David. Cum enim dicerent: Saul percussit mille, & David decem millia, passus est magnam accessione: & quoties audiebat de sua pbitate, toties laborabat ista accessione. Quando autem David canem mortuū & publicum se nominabat: tunc ista accessio recedebat. Ideo inuidus significatur per Heli. de quo dicitur. 1. Reg. 3. quod non poterat videre lucernam domini antequam extingueretur. Lucerna accensa lucet, extincta scet. Lucerna ergo accensa sunt viri sancti siue studiosi. Extincta peccatores foridi. inuidus ergo non potest sine magna afflictione sustinere vt videret viros studiosos & sibiipfis abiectos. Ideo dicit Socrat. Vtinam inuidi in omnibus ciuitatibus oculos haberent, vt de cunctorū felicitatibus torquerentur. Quarta febris est tertiana qua laborant illi qui de peccatis satisfacere nolūt, habent enim contritionem & confessionem sed nolūt habere satisfactionem. Vnde legitur exemplum. Cū quidam demoniacus ad quendam sanctum virum fuisset deductus, & demonem adiuraret vt recederet & nomen suū ei diceret. Respondit: Nos sumus tres fratres qui habemus nostra officia determinata. Ego enim vocor claudens cor. Alius verò claudens os. Tertius claudens marsupium. Officium enim meum est cor peccatoris indurare, ne possit contritionem habere. Et si forte conteritur cito relabitur. Secundus, scilicet claudens os vt confessio impediatur: & si forte confessus fuerit iterum labitur in peccata. Tertius frater meus, scilicet claudens marsupium ne satisfaciatur, nec malè ablata restituat. Quinta febris est continua, ista laborant auari & maxime vsurarij. Cateri enim peccatores aliquando dilationem faciunt in peccatis, vsurarius verò continuè peccat, scilicet die & nocte, qualibet hora, quolibet momento & quolibet festo. Ideo videtur esse peior Iuda Scarioth: ille enim vendidit Christum tantū: iste autem vendidit Christum & beatam

ENARRATIO XLIII.

245

eam virginem, & omnes sanctos & sanctas dei, quia ipsorum festiuitates complet in vsuris. Et quia vsurarius similis est Iuda in culpa: ideo similis erit ei in pena. Iudas enim in aere interit qui est habitatio demonum, ad innuendum quod non debebat stare in celo cum angelis, nec in terra cum hominibus: sed in aere cum demonibus. Eodem modo vsurarius non habitabit in celo, quia deum & beatam virginem & omnes sanctos offendit: nec in mundo, quia homines cōturbauit: sed in inferno cum demonibus quos per auaritiā adorauit, iuxta illud Col. 3. Auaritia quæ est idolorū seruitus. Ista febris cōtinua, scilicet avaritia ritè extinguitur, quia tollit tria quæ sunt vitæ necessaria, scilicet cibum, somnum, & quietem. Auarus enim non audet comedere. Eccle. 14. Non satiatur pane indigens: & in tristitia erit super mensam suam. Nec potest dormire. Eccle. 2. Cūti dies eius doloribus & arumnis pleni sunt. Nec per noctem mente requiescit, nec potest quietē habere. Hiere. 49. Præ solitudine quiescere non potuit. Sexta febris est quartana: & significat superbiam propter quatuor species superbiæ, de quibus dicit Greg. Quatuor sunt species tumoris, scilicet cum quis bonum quod habet existimat à se habere, vel pro suis meritis datum sibi putat, vel despectis cæteris appetit singulariter videri habere quod non habet, &c. Vel potest significare luxuriam quæ per corpus impletur quod quatuor elementis componitur. Vel febris quartana dicitur cuius prima dies est, sicut mala suggestio. secunda malus cōsensus, tertia malum opus, quarta mala consuetudo. Ista triplex species quartanæ difficulter curatur: quia superbia semper est in ascensu. Psal. 73. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Luxuria curatur difficulter quando in carne radicatur: quia totum corpus inflamat. Iob 31. Hoc enim nephastum est, & iniquitas maxima, ignis vsq; ad cōsumptionem deuorans: & omnia eradicans genimina. Iob 16. Conuulnerunt lūbos meos. Ipsum cor corrūpit & scordat. Ioel. 1. Computruerūt iumenta in stercore suo. Mala consuetudo difficulter curatur. Hoc significatū est Ioan. 11. in Lazaro quadriduano quē dominus cum difficultate suscitare voluit, scilicet cum oratione, cū clamore, cum sui perturbatione, & cum lachrymarum effusione. Septima febris est ethica quæ radicata est in mēbris & naturalē humilitatē cōsumit, & significat tristitiā illā de qua dicitur 2. Cor. 7. Seculi tristitia mortē operatur. Prouer. 17. Spiritus tristis exiccat ossa, i. robur virtutū. Sunt tamen ossa quæ non tantum

Quadrag. Thef.

T

FERIA V. POST OCULI.

Sunt exiccanda, sed etiam incineranda. Amos 2. Incenderunt ossa regis Idumæ usque ad cinerem. Idumæ interpretatur sanguinea: & significat diabolus qui sanguinem nostrum sicit, eius ossa sunt nostra peccata per quæ diabolus contra nos roboratur assumit. Sunt ergo quidam qui ista ossa habent integra, qui scilicet de peccatis non conteruntur. Alij ista ossa in grossas partes frangunt qui, scilicet superficialiter conteruntur. Alij sunt qui ea incinerant, qui, scilicet præcordialiter conteruntur, & istam incinerationem facit salubris tristitia. De qua dicitur 2. ad Cor. 7. Quæ enim secundum deum tristitia est, penitentiam & salutem stabilem operatur. Item peccatum mortale comparatur febre. Nam sicut febricitas habet palatum inordinatum propter quod dulcia sibi videntur amara & econverso, Sic peccator eodem modo habet inordinatum palatum animæ: quia omnia videntur sibi insipida. Et ad hoc ostendendum ponit Chrysostomus super Matthei tria exempla. Primum est si leoni pratum virens ostenditur, non excitatur eius appetitus, quia de natura sua non appetit comedere herbas virentes sed carnes. Secundum exemplum est, quia si pluvia cadit super lapidem, lapis quidem à foris balneatur, intus autem sicus existit. Tertium exemplum est, quia si in aliquo vase pleno aceto gutta mellis infundatur, & mel perditur & acetum indurcoratur. Primum exemplum pertinet ad luxuriosos, quibus si ostendatur herbarum virentes, id est prædicentur eis cælestes amoenitates: non excitatur eius voluntas ad desiderandum, quia non est in natura sua desiderare cælestes amoenitates, sed carnales voluptates. Quia dicitur 1. Corint. 2. Animalis homo non percipit ea quæ spiritus dei sunt. Ecclesi. 21. Audiet luxuriosus verbum, scilicet castitatis: & displicebit ei & proiciet illud post dorsum suum. Secundum exemplum pertinet ad superbos qui habent cor lapideum, ita quod si dens pluvia suæ gratiæ, vel inspirationis æternæ eis immiserit: cor eorum exterius potest tangere, sed interius nihil potest intrare, & ideo remanent aridi & sicci ab omni humore gratiæ. De talibus dicitur Iob 41. Cor eius indurabitur quasi lapis, &c. Magna misericordia dei quoniam tale cor durum mollescit, ut gratia dei intrare valeat. Eze. 36. Auferam cor lapideum & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestri. Tertium exemplum pertinet ad avaros qui habent cor acetosum, id est multis amaritudinibus plenum & repletum, habent enim amaritudinem laboris in acquirendo, timoris in custodiendo, & doloris in amittendo. Et ideo diuitiæ vocantur spinæ, ut dicitur

ENARRATIO XLIIII.

246

dicitur Matt. 13. Ex eo quod cor totaliter pungunt. Si ergo mel, id est verbum cælestes vel inspiratio diuina in talibus corda immittitur, & verbum perditur ut cor eorum non amittat. Et ideo faciendum quod dicit Augustinus. Disceas non diligere mundum ut discas diligere deum, funde ut implearis, auerte ut auertaris. Secundum ponitur curandi modus, cum dicitur: *Et regauit illum pro ea.* Et stans super illam imperauit febre & dimisit illam. Ex quo habetur quod dominus ad precem discipulorum eam sanauit. Per quod datur intelligi quod aliquando deus ad preces sanctorum virorum alicui peccatori salutem animæ concedit, peccator enim immundus est dei inimicus & claudus: quia immundus non audet coram deo apparere, quia deus tales abominatur. Psalm. 5. Virum sanguinum & dolosum abominatur dominus. Quia peccator est dei inimicus, & nihil potest à deo impetrare. Ioan. 9. Scimus quia deus peccatores non exaudit. Et ideo deus talibus peccatorum indignatur quam placatur. Esa. 46. Cognoscetur manus domini seruus eius, & indignabitur inimicis suis. Grego. Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus iudicis ad deteriora prouocatur. Et quia est claudus non potest ad deum accedere: quia uis enim habeat pedem fidei, tamen non habet pedem boni operis. De talibus dicitur 3. Regum 18. Vsq̃ue quo claudicatis in duas partes? Ideo peccator indiget auxilio sanctorum virorum, quia ipsi sunt mundi. Psalm. 100. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabit. Ipsi sunt dei amici. Psalm. 7. In animas sanctas se transfert amicus dei & prophetas constituit. Ipsi sunt recti & sani. Hebr. 12. Rectos gressus facite pedibus vestris ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Tertio ponitur curationis effectus cum dicitur: *Et continuo surgens ministrabit illis.* Naturaliter ut dicit glossa, homo febricitans incipiente sanitate incipit lassescere, sed ista cessante febre continuo surrexit & Christo ministravit. Per quod datur intelligi quod peccator non debet diu in peccato iacere, sed continuo surgere. Aliquando autem de peccato in peccatum cadit. Et hoc accidit propter tres causas. Prima est propter peccati ponderositatem, quia peccatum valde onerosum est. Psalm. 37. Iniquitates meae supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave grauata sunt super me. Et ideo sua ponderositate ad aliud trahit. Grego. Peccatum quod per penitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Secunda causa est propter peccatoris excitatam. Et ponit exemplum Chrysostomus de Samson, cui cum capilli in quibus virtus sua erat de-

FERIA VI. POST OCULI.

truncati fuissent, Philisti ipsam ligauerunt & sibi oculos eruerunt. & ipsum mollem fecerunt, quia quando peccator robur suarum virtutum perdit, mox demones sinibus peccatorum ipsum ligant, oculis fidei ipsum excant, de vicio in vitium ipsum currere procurant. Tertia causa est propter quandam connectionem. Nam auaritia trahit ad furtum & rapinam, & ad multa mendacia. Gula trahit ad ebrietatem & luxuriam. Superbia trahit ad multas iniurias inferendas & multas ambitiones. Dicitur enim Esa. 24. Qui fugerit à facie formidinis cadet in foueam: & qui se explicuerit de fouea tenebitur laqueo. Per formidinem intelligitur auaritia, quia auarus est semper formidolosus. Per foueam intelligitur luxuria. Proverb. 23. Fouea profunda est meretrix. Per laqueum intelligitur superbia quia omnes illaqueat. Sape autem contingit quod quando auarus dimittit auaritiam & dat se inhærentiæ cadit in luxuriam: & quando luxuricus superat omnem concupiscentiam cadit in vanam gloriam vel superbiam. Dixi secundo subditur imbecillitatis sanatio generalis, ibi: Cum autem Sol occidisset, id est Christus. De quo propheta Psal. 103. Sol cognouit occasum suum. Hic est Sol iustitiæ de quo Ioan. 1. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Hic Sol occubuit quando Christus inclinato capite spiritum emisit. Subdit: Omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos, quia cum Christus extendit manus in cruce omnes sanati sumus liuore eius. Gene. 47. Salus nostra in manu tua est. Et figuratur Nume. 21. Ad aspectum serpentis aenei sanati sunt qui sunt percussi ab igneis serpentibus. Tunc subdit: Exhibant enim demonia à multis clamantia & dicentia: Tu es filius dei. Et increpans non sinebant ea. loqui: qui sciebant eum esse Christum. Sed diceret, quare ergo prohibebat demonia dicere veritatem, Nonne enim firmum est testimonium quod proferatur de aduersario. Respondetur tribus de causis prohibuit. Primo vt doceat nos fugere inanem gloriam, ne scilicet humani fauoris delectetur applausu. Secundo vt doceret nos hæreticam prauitatem vitare: quatenus in hoc exemplo inhibeamus hæreticis ne prædicent etiam veritatem: quia fel draconum propinant in calice Babylonis, Deut. 32. Fel draconum vinum eorum. Tercio ne demones: quia sunt spiritus falsitatis, falsitatem dicere crederemus si aliquando dicerent veritatem. In quo notabiliter doceremur quod non laudari velimus à fallacibus & mendacibus.

ENARRATIO XLV.

247

cibus, quorum laudatio magis redūdat ad iniuriam quam ad honorem. Illud autem quod subditur: *Quia sciebant eum esse Christum*, sanè debet intelligi ne videatur contrarium ei quod dicit apostolus. 1. Corinth. 2. Si enim cognouissent, nunquā dominū gloriæ crucifixissent. Quod à quibusdam exponitur de demonibus. Hi si cognouissent Christum esse dominū gloriæ, nunquam eū suggestionem maligna crucifigi fecissent. Nā hoc mysterium absconditū est à seculis & generationibus, vt dicit apostolus ad Collo. 1. Sapientia in mysterio abscondita quā nemo principū huius seculi cognouit. 1. Corinth. 2. Quā prædestinauit deus ante secula in gloriā nostrā reuelata est principibus & potestatibus per ecclesiā: quia nūc manifestatū est sanctis eius quibus voluit deus notas facere diuitias gloriæ sacramenti huius. Designentur igitur tempora & concordabit scriptura. Demones enim vt dicit Beda quandoque credebant, quandoque dubitabant. Nam cum videbant eum humanos defectus sustinere, dubitabant de eo an Christus siue filius dei esset: quia verum hominem intellexerunt, vt legitur quod cum ieiunasset 40. diebus & 40. noctibus postea esuriit. Accedens tētor dixit ei, &c. Cum autem videbant illum operari mirabilia credebant: vel secundum verbum Bedæ intellexerunt vel suspicari sunt de ipso, quia filius dei esset, quia & demones alibi dixisse leguntur Marthæ 8. Iesu Nazarene quare venisti ante tempus torquerē nos, nos scimus quia sanctus dei es. Non igitur Iudæis, dicit Beda, ideo eum crucifigere persuasit, quia Christum siue filium dei non esse putauit, sed quia se morte illius non vidit esse damnum. De hoc enim mysterio à seculis abscondito dicit apostolus quod nemo principum huius seculi cognouit: quia si cognouissent dominum gloriæ non crucifixissent.

FERIA VI. ENARRATIO XLV.

Domine da mihi hanc aquam vt non sitiam. Ioan. 4.

Consuetudo est hominū ambulantiū, quod habent appetitū cibi & potus vt eo melius ad patriam ambulet. Spiritualiter omnes sumus in itinere constituti & peregrini. Psal. 38. Ad uena ego sum & peregrinus. Ideo bonū esset signū sanitatis vt potum lachrymarū & panem cœli sape ederemus. hoc signum petit ecclesia in introitu: Fac mecum domine signum in bono vt videant qui me oderūt, scilicet diaboli, & confundantur. Nā ex hoc magna oritur eis confusio & nobis securitas. Figuratur 3. Regum 19. Helias comedit de pane & bibit de aqua & fortissi-

FERIA VI. POST OCULI.

catus est. Et sic hanc aquam lachrymarum non habuerunt Iudæi. Hoc figuratum est in epistola Numer. 20. quod filij Israël murmurauerunt in deserto contra Moysen & Aarō, dicentes: Domine da nobis aquam ne moriamur siti. Moyses & Aaron prostrati in terram clamauerunt ad dominū: Domine deus auidi clamorē populi huius & aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ viuæ. Et ait dominus Moyse: Accipite virgam tu & Aarō, & loquimini ad petram & dabit vobis aquas; & percussit bis silicē & fluxerunt aquæ largi simæ ita vt biberent homines & iumenta. Spiritualiter, & sic tu si vis habere aquam lachrymarum, ne anima tua moriatur siti, Moyses, id est intellectus: & Aaron, id est deuotio deberet clamare ad dominum vt aperiat tibi thesaurum aquæ viuæ. Et bene thesaurus per hanc aquam emitur, scilicet regnum cœli. Matt. 5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Denique debet percutere bis silicem, id est cor durum, scilicet deum in memoria habere. Primo quid per peccata perdidisti, secundò quid per ea meruisti, scilicet æternam penam. O si cognosceres, diceres cū hac muliere Samaritana: Domine da mihi hanc aquam vt non sitiam. Aliud thema: Si scires donum dei. Ioan. 4. Tria sunt signa dilectionis personarum. Primum est doctrina. Esa. 48. Ego dominus docens te vtilia. Secundum passio pia. Esa. 43. Seruire me fecisti in peccatis vestris. Tertium quādo præstat dona. Grego. Probatio dilectionis exhibitio est operis. Primum habetur in introitu, secundū in epistola, tertium in euangelio: Si scires donum dei, &c. In summa euangelij duo innuuntur. Primum petitio mirabilis obsequij, ibi: Ma-lier da mihi bibere, secundò subiungitur explicatio laudabilis beneficiij, ibi: Si scires, &c. In summa euangelij duo innuuntur. Primum itineris Christi descriptio cū dicitur: Venit in ciuitate Samaria. Secundò cuiusdā mulieris obuiatio cū dicitur: Venit mulier de Samaria. De primo dicitur, In illo tempore, scilicet, 79 cognouit quia audiverunt pharisæi quod Iesus plures haberet discipulos quam Ioannes. tunc reliquit Iudeam & voluit inire Galileam. Oportebat autē eum ire per Samariam: tunc venit Iesus in ciuitate Samaria, scilicet regionis, quæ dicitur Sychem. Chryso: dicit quod locus ille erat vbi Simeon & Leui grauē occisionem fecerunt propter Dinā sororem oppressam: postquam filij Israël vt dicit Theophilus, ciuitatē desertā fecerunt, tempore procedēte dedit eā Iacob filio suo Ioseph Genes. 34. Et ergo subdit: Iuxta prædictum quod dicit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi Ioseph Iacob quem for-

ENARRATIO XLV.

248

dit ibi habitando: Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. hora autem erat quasi sexta. Ecce de quo cecinit Psalm. 23. Dominus fortis & potens fatigatus est. O res mirabilis qui infirmos corroborat fatigatus est. Nota Christus discurrebat & laborabat tribus de causis. Primo vt nobis quantitatem nostræ iniquitatis ostēderet pro qua dominū maiestatis laborare oporteret. Esa. 43. Præbuiisti mihi laborem iniquitatibus tuis. In opere creationis semel dixit & facta sunt omnia. Sed in opere redēptionis per triginta & tres annos vt ait Bernar. dixit muta, ges- sit mira, pertulit dura. Secūdo vt in amore accēderet. Ioā. 3. Sic deus dilexit mundū vt filium suum vnigenitū daret, &c. Tertio vt exemplum laboris in seipso nobis præberet. Iob 5. Nascitur homo ad laborem, &c. Psal. 72. In labore hominū nō sunt. Aug. Iesus fortis: quia in principio erat verbum. Infirmus, quia verbum caro factum est. Hora sexta. Ratio literalis, quia calor intensus. Mystice quia in sexta ætate caro factus. Secundo sexta die passus. Tertio sexta hora crucifixus. Dico secundo innuitur cuiusdā mulieris obuiatio cum dicitur: Venit mulier de Samaria hauriens aquam. Aug. Accepit autem denominationem à monte Sion sic dicto à quodam eius possessore qui dictus fuit Sumer. vt dicit Chryso. Et 3. Reg. 16. Olim non Samaritani, sed Ismaelitæ dicebantur, & Iudei inhabitabant regionem. Attamen propter peccata eorum rex Assyriorum captiuos eos duxit in Baby-loniā, & gētes inhabitare fecit in ciuitatibus Samaria; sed deus immisit barbaris leones qui interficiebāt eos: quod cū nuntiātū fuisset regi, misit rex vnū de sacerdotibus Israël qui doceret eos legem dei. Attamen cū hoc idolis dediti quinq; libros Moyse obseruabant. 4. Reg. 17. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. Aug. Sitiebat fidem mulieris. Discipuli enim eius intrauerunt ciuitatem cibū emere. Ecce parimonia. Respondit mulier illa Samaritana: Quomodo tu cum Iudeis sis, &c. ex habitu quia Iudei vtebantur palliis quibusdā quadratis, in quorum extremitatibus erant fimbriae, vt dicitur Numer. 15. Bibere à me potes quæ sum mulier Samaritana. Non enim contuntur Iudei Samaritanis? Respondit. Si scires donum dei, & quis est, qui dicit tibi da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo: & dedisset tibi aquam viuam, id est gratiam spiritus sancti. Illam aquam non intellexit: Dicit ei mulier: Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus est: unde ergo habes aquam viuam? Nunquid es maior patre nostro Iacob qui dedit nobis puteum istum, & ipse ex eo bibit & filij eius & pecora eius? Hæc mulier carnaliter

verba Christi intelligens: quia animalis homo non percipit ea quae spiritus dei sunt. i. Corinth. 2. sic voluit arguere: Tu promittis mihi aquam viuam: aut ergo de illo puteo aut de alio. sed de isto non. quia neque in quo haurias habes, de alio autem non videtur credibile quod dare posses mihi miraculose: quia hoc fieri non potest nisi esses maior patre nostro Iacob, quod non videtur. ideo dixit ei: [Nunquid tu maior es patre nostro Iacob qui dedit nobis puteum istum quem fodit?] quod non fecisset si aquam viuam pro sua voluntate aliunde habere potuisset. Quare autem patrem eorum Iacob dixit, innuit Chrysostomus. dicens: Vide qualiter haec mulier seipsam ingerit in nobilitatem Iudaicam & totam suam gentem. Samaritani enim Abraham progenitorem suum dicebant quasi à Chaldaea existentem. Sed & Iacob patrem vocabant quasi illius existentem nepotem. Hanc ille. Vel secundum Bædam, patrem suum Iacob vocat quia ipsa sub lege Moysi vixerat: & primum quod Iacob filio suo Ioseph dederat, possidebat: [Respondit Iesus & dixit ei: Omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in aeternum.] Sed contra Eccl. 24. ca. Qui bibunt me adhuc sitiunt: ubi loquitur de aqua sapientiae. Dicendum quod à sitis vno modo accipitur pro desiderio alicuius rei. Et sic omnis temporalis res adepta generat magis sitim quam tollit, quia cupiditatem augmentat. Similiter aqua corporalis, quia non habet effectum nisi ad tempus, oportet quod iterum alia aqua eodem modo sumatur ad sedandam sitim. Alio modo accipitur sitis pro desiderio eiusdem rei habitae ad habendam eam perfectius. Et sic habentes deum per gratiam sicut ipsum habere per gloriam. Et hoc modo loquitur autoritas. Eccl. 24. Sed allegata autoritas cum dicitur: non sitiet in aeternum, intelligitur de siti illa secundo modo dicta: quia habens gratiam non desiderat aliud quod non habet, sed desiderat deum quem perfectius habere vult. Ratio huius potest esse: quia est differentia inter rem temporalem & spirituales: quia res temporalis antequam habeatur aestimatur magni pretij, & est insufficiens ad quietandum desiderium. Res vero spiritualis non cognoscitur, nisi cum habetur. Apoc. 2. Nemo scit nisi qui accipit. Et ideo non habita non mouet desiderium, sed cum habetur & cognoscitur, tunc delectat affectum & mouet desiderium. Non quidem ad aliud habendum, sed quia imperfecte percipit propter recipientis imperfectionem mouet, ut ipsa perfecte habeatur. De hac siti dicitur in Psal. 41. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum. sed aquam quam ego dabo

dabo ei fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam, quasi diceret: Aqua quam ego dabo non solum sitim aufert, sed vitam praestat viuo coniuncta fonti. Vnde dicit: Fiet in eo fons aquae producens per bona opera ad vitam aeternam. Ideo dicit sic: *Aqua salientis*, id est salire facietis in vitam aeternam. Naturale enim est, aqua verò tantum ascendere potest quantum ipsa descendit. Et ideo sicut aqua gratia à Christo in nos deriuatur: ita anima per ipsam ad deum eleuatur: quia per ipsam consors diuinae gloriae efficitur. Dum ergo sermonibus praedicta mulier delectata, & tanti muneris opus habere cupiens, & adhuc prudentiam carnis amplectens, dicit quod sequitur. In quo agitur domini petitio. *Domine da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire.* Vbi sciendum quod haec mulier in principio locutionis Christum nondum nouit, sed Iudaeum vocat, dicens: Quomodo tu cum Iudaeis sis, &c. Modò vero cum ostendit dominum, dicens: Domine da mihi, volens per hoc à duplici corporis necessitate liberari: videlicet à siti & à labore: refugit enim homo naturaliter laborem iuxta illud Psal. 72. In labore hominum non sunt. Sciendum etiam quod per hoc praeposuit ipsum Iacob patriarcham, quasi diceret: Hanc aquam non potuit habere Iacob. *Dicit ei Iesus: Vade & voca virum tuum, & veni huc:* quia enim haec mulier non poterat capere verba Christi, ideo consequenter procedit ad signa instruens eam primo per reuelationem secreti. Secretum autem illud erat quod mulier adulterum tenebat, qui tamen credebatur ab omnibus hominibus loci illius esse maritus eius. Et quia Christus dixit hoc secretum mulieri, ostendit se scire secreta & occulta. Dicit ergo: *Vade & voca virum tuum*, scilicet putatium. Non dixit dominus hoc, ut vocaret virum: sed ut responsione eius conuenientius argueret eam secretum reuelando. Vnde secundum Chrysostomum, dominus volebat dare aquam spiritualis doctrinae, non sibi soli sed specialiter viro suo. Quia ut dicit. i. Corinth. 11. Caput mulieris vir. Ideo voluit ut praecepta ad mulierem per virum deuenirent. i. Corinth. 14. dicitur, quod si mulier aliquid addiscere vult, domi virum interroget. Ideo dicit: *Vade & voca virum tuum, &c.* Secundum verò Augustinum, exponitur mystice, quod vir iste sit intellectus, mulier verò voluntas: quod instar mulieris concipit & parturit animam apprehensiuam. Quia ergo haec mulier prompta erat ad recipiendum, sed non mouebatur ad intellectum & rationem ut spiritualiter hoc intelligeret: sed adhuc sub Iesu detinebatur. Ideo dicit

FERIA VI. POST OCVLI.

dominus: Vade tu sensualis voca virum tuum, id est rationale intellectum, quo spiritualiter intelligas quæ modò carnaliter, sapias; Respondit mulier & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Et ne dixisti, quia non habeo virum. Quinque enim viros habuisti: & hunc quem nunc habes non est vir tuus. Ecce quomodo occulta huic mulieri dixit, vt per hoc ostenderet in se aliquod diuinum. Sed mystice secundum Chrysostomum, quinque viros habuisti, id est quinque sensus, quibus vsque modò non utebaris. Sed hunc virum quem nunc habes, id est errorem, non est vir tuus: quia ratio perfecta non est sed erronea: ideo est adulter. Et ideo tolle istum adulterum errorem qui te corrumpit, & voca virum tuum, id est intellectum vt intelligas me. Mulier ergo ista ex reuelatione illius secreti intelligens Christum tanquam prophetam, quærit ab eo solutionem cuiusdam dubij, per cuiusmodi solutionem secundario instrueret eam: sicut sequitur. Dicit ei mulier, per modum cuiusdã solutionis. Domine video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos, scilicet Iudæis, dicit quia Hierosolymis est locus vbi adorare oportet. In quo patet secundum Augustinum, quia cœpit ad eam venire fides, sed nõ plene venit: quia non dominum prophetarum putabat venisse: sicut enim propheta esset. Matth. 13. Non est propheta sine honore nisi in patria sua & in domo sua. Cùm erat plusquam propheta, quia prophetas ipsos constituit: vt dicitur Sapient. 7. In animas sanctas per nationes se transfert amicus dei, &c. Admiranda est huius mulieris diligentia: quia non vt ceteræ mulieres curiosæ de mundanis interrogabat, sed de his quæ dei sunt. Matthæi 6. Primum quærite regnum dei. Mouet ergo quæstionem de his quæ homines in terra illa mouere consueuerant, scilicet de loco adorationis de quo quæstio vertebatur inter Iudæos & Samaritanos. Et Samaritani dixerunt quòd in monte Garizim ibi esset locus adorationis, & probabatur per rationem, dicentes: quòd antiqui patres eorũ ibidem adorabant. Ideo & ipsi in eodem loco adorare deberent. Ideo & dicit: Patres nostri in monte hoc adorauerunt. Patres isti secundum Chrysostomum possunt intelligi aliqui circa Abraham. Nam illi autem filium suum obtulisse, ibi Iudæi verò dicebant in Hierusalem esse adorandum auctoritate domini qui præcepit Deuter. 12. quòd destruerent aras & lucos, & non adorarent vbique dominum, sed in loco vno determinato quem dominus elegeret. Qui quidem locus adorationis primo erat in Sylo, postea verò auctoritate domini David Salo

ENARRATIO XLV.

250

Salomonis & Nathan propheta: arca dei est portata de Sylo in Hierusalem: & ibi factum est templum secundum illum Psal. 77. Repulit tabernaculum Sylo tabernaculum suum, &c. Et sequitur: Sed dominus elegit tribum Iuda montem Syon quem dilexit. Proposita ergo quæstione per mulierem, respondit ipse saluator sicut sequitur. Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia venit hora quando nec in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitur pater. Quia veniente hora publicationis euangelij cessauit cultus gentium, & Iudæorum caerimoniarum cessauerunt: ipsorumque sudorium templum orationis domus destructum est, & populus Christianus creatus est: qui nec super montem Garizim nec in Hierusalem: sed in omni loco benedicebat dominum. Oportebat quidem quòd adoratio Christi euacueret Iudæorum & gentilium adorationem. Nam si aliquis vellet duos populos in vnu coniungere, oporteret ab vtroque remoueri illud, in quo ab invicem discordarent: & aliquid eis commune in quo conueniant concedere. Christus ergo volens Iudæos & gentiles in vnu coniungere, remouit à Iudæis caerimonias: à gentibus idololatriam, quæ duo erant sicut paries vnus in quo vterque, ab invicem diuidebantur. Et fecit ex vtroque populo vnum populum secundum illud Eph. 2. Ipse est pax nostra qui fecit vtramque, vnum & mediũ parietem mœcæ: soluens inimicitias in carne sua, &c. Sic ergo cessauit caeremonialis cultus Iudæorum & idololatria gentium, & introductus est verus dei cultus à Christo. Remig. In hoc quòd dicit hora veniet, in hoc designatur tempus gratiæ, quando ablata vmbra omnium figurarum lux veritatis illustrabat mentes fidelium. Mystice. Quidam participant dei sapientiam obnubilatam tenebris erroris: & isti dicuntur adorare in monte Garizim. Quidam sine errore, sed tamen imperfectè: & illi dicuntur adorare in Hierusalem, id est in ecclesia militante. Quidam sine errore & perfectè: quia vident deum sicut est. Et ideo dicit: Veniet hora quando neque in erroribus neque imperfectè, & in ænigmate participabitis diuinam sapientiam, sed videbitis eum sicut est. Vos adoratistis quod nescitis, nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iudæis est. Hoc additum est ideo: quia ante publicationem euangelij cultus Iudæorum erat licitus & bonus: non sic autem cultus gentilium. Ideo illud ait de gentilibus. Attribuere enim illud deo quod sibi non conuenit, vt quòd sit corpus, vel aliquid aliud huiusmodi est ipsum nescire: hoc autem faciebant gentiles, qui deum non credebant esse super omnia, sed aqua-

FERIA VI. POST OCULI.

lem aliquibus creaturis. Ideo simul cum eo adorabāt idola. De Iudais verò ait: Nos adoramus quod scimus: hoc non intelligitur de omnibus, sed de prophetis & patriarchis: quia vera cognitio dei per legē & prophetas erat concessa populo Iudaico, iuxta illud Ro. 3. Quid ergo amplius Iudæo est: quia credita sunt illis eloquia dei. Concessa sunt eis etiam dona spiritualia sicut prophetia, & alia huiusmodi quæ prius in eis fuerant, ut ad alios de uenirent iuxta illud Rom. 11. Tu, scilicet gentilis cum esses oleaster, id est sterilis & amarus insertus es in illis, scilicet Iudæis. Et Rom. 15. Nam spiritualium eorum, scilicet Iudæorum participes facti sunt gentiles. Concessum est etiam eis Christum ex ipsis nasci secundum carnem. Ideo hic dictum est. *Quia salus ex Iudæis est.* Subdit: *Venit hora & nunc est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate.* Vbi sciendum secundum Origenem, quod supra loquens dominus de adoratione non dixit: *Venit hora & nunc est*, sed simpliciter *veniet hora*, &c. quia tunc locutus est de adoratione in patria secundum quam perfectam dei cognitionem participabimus, quæ nondum viventibus in hac carne mortali venit: hic verò loquitur de ea, quæ est in vita ista quæ iam venit per Christum. Ista autem adoratio, quæ nunc est fit in spiritu & veritate. Remigius: Deus nullo loco continetur, nec in templis manufactis, sed puris mentibus comprehenditur & inhabitat. probat hoc per hoc: Spiritus enim est deus. Ad cuius euidentiā sciendum quod adoratio Christianorum excellit adorationem Iudæorum in duobus. Primo quia illa est secundum carnales caerimonias. Hebr. nono: Solummodo in cibis & in potibus & in iustitiis carnis usque ad tempus, &c. Adoratio verò Christianorum fit secundum spiritum. Secundo quia Iudæorum adoratio fiebat secundum figuras. Nam deo victimæ secundum quod sunt res quædam non placeant. Vnde psalm. 49. Nunquid manducabo carnes taurorum: aut sanguinem hircorum potabo? Et alibi psalm. 50. Si voluisses sacrificium dedissem: utique holocaustis non delectaberis, scilicet in quantum sunt res peccatorum, sed in quantum sunt res victimæ & veri sacrificij. Hebr. 9. Vmbra habet lex futurorum bonorum, non imaginem rerum. Adoratio autem Christianorum est in veritate: quia ipsa secundum se placet deo. Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum. Ideo quantum ad primum dicit, quod veri adoratores adorabunt in spiritu non in caerimonialibus carnalibus. Quantum ad secundum dicit: In veritate non in figura. Secundo potest legi

ENARRATIO XLV.

251

gi quod dominus per hæc duo quæ dicit in spiritu & veritate: vult ostendere differentiam huius adorationis: non tantum ad illam Iudæorum, verum etiam ad eam quæ erat Samaritanorum. Ad illam quidem Iudæorum per hoc quod dicit in spiritu, sicut dictum est statim supra. Illam verò Samaritanorum per hoc quod dicit: *Et in veritate.* Nam illa cum errore erat: quia adorabant quod nesciebant. Ista verò cum dei cognitione. Tertio potest legi ut per hoc quod dicitur, *in spiritu & veritate*, ostendatur conditio veræ orationis. Ad hoc enim quod oratio bona fiat & vera duo requiruntur, vñ quod fiat spiritu. Et ideo dicit in spiritu, & in sermone spiritus. 1. Cor. 14. Orabo spiritu, orabo & mente. Secundum quod fiat in veritate. Primo quidem in fide, quia nullus seruator spiritualis desiderij est ad merendum idoneus nisi assistat veritas fidei. Secundo verò in veritate, id est sine fictione & simulatione. Contra quod dicitur Matth. 6. Amate in angulis orare ut videantur ab hominibus. Sic ergo ad orationem seruator charitatis & veritas fidei requiruntur. Iaco. 1. Postulet autem in fide non hesitans. Et rectitudo intentionis. Sequitur: *Nam pater tales querit qui adorent eum.* Spiritus est deus, & eos qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare. Vbi sciendum qui vult exaudiri à deo debet ei assimilari, ut propter similitudinem hominis ad eum ipsum exaudiat: quia omne animal diligit suum simile. Ecclesiast. 13. Sed homo non assimilatur deo secundum carnalia, quia est incorporeus, sed secundum spiritualia: quia deus spiritus est. Ephes. 4. Renouamini autem spiritu mentis vestræ, &c. Est etiam veritas. Ioan. 14. cap. Ego sum via, veritas, & vita. Ergo oportet in spiritu & veritate adorare. Vnde Augusti, contra Samaritanos qui putabant deum corporeum, & ideo in monte esse adorandum. Quærebamus motem forte ad orandum ut deo esses propinquior, sed ipse qui in altis habitat humilibus appropinquat, ergo descende ut ascendas. Ascensiones, inquit, in corde eius in conualle plorationis quæ humilitatem habet, in templo vis adorare, in te ora, sed prius esto templum dei. Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit qui dicitur Christus: immo ergo venerit ille ammittat nobis omnia, quæ dicit: Ego ista verba non capio, sed quando veniet Messias tunc sciemus omnia ista. Dicit Augu. quod hæc est prima locutio ubi vocat eum Christum, ut daret intelligere quod post quinque sensus corporeos iam incipiet redire ad virum legitimum. Ideo dominus aquam doctrinæ spiritualis ei propinat manifestando se ei. Sciendum multiplex est aqua.

FERIA VI. POST OCULI.

Prima significat amorem mundi, & hæc non extinguit sitim. Reg. 14. Omnes quasi aqua dila. Verè omnes deliciae & diuitiae & honores significatur per aquam. Hæc autem aquam nullus debet appetere: quia turbida & amara. Hiere. 2. Et nunc quid tibi vis in via Aegypti ut bibas aquam turbidam? Superbus enim habet cor turbidum præ cōmatione indignatione, cōtentiosa emulatione. Prouer. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Psal. 144. Tange montes & fumigabunt. Auarus semper habet cor turbidum præ nimia tristitia & solitudine. Ecclesiast. 14. In tristitia erit super mensam suam. Hiere. 49. Turbati sunt in mari, præ solitudine quiescere non potuerunt. Libidinosus habet cor turbidum præ nimia concupiscentia & seruire. Iob. 31. Ignis est vultus ad consummationem deuorans & omnia eradicis genimina. Non solum autem ista aqua est turbida per effectum: sed etiam in seipsa. Aqua verò turbida non est apta ad bibendum, cum sit amara, nec ad speculandum cum sit turbulenta, nec ad lauandum cum sit immunda. Eodem modo amor mundi non est aptus ad bibendum, quia est amarus, facit enim amaritudinem in conscientia. Prouer. 5. Nouissima illius amara quasi absinthium. Et tandem facit amaritudinem in poena. Isa. 24. Amara est portio bibentibus illam. Si videtur amor mundi non est aptus ad speculandum cum sit turbulentus. Non enim possumus speculari deum per contemplationem mundanorum, nec etiam peccata nostra nisi per contritionem. Legitur in Vitis patri. Cum quidam frater cor plenum anxietatibus & tribulationibus haberet, & more solito deum contemplari non posset: quidam sanctus pater ad quandam fontem cum duxit, & cum aquam cum quodam baculo perturbasset, dixit ut respiceret si faciem suam videre posset, qui expectauit usque clarificata fuit, & tunc vidit. Adaptatio huius exempli plana est. Similiter amor mundi non est aptus ad lauandum cum sit immundus. Si quis ergo habet cor immundum & vult lauare illud cum amore mundi, magis se inquinabit. Vnde Ambro. in lib. de virg. Pythagoram reprehendit dicens: Pythagoras postquam cubitum iuerat tibicinem iubebat molliora canere, ut anxia secularibus mulceret corda. Sed ille qui laterē lauat secularia secularibus frustra cupiebat aboleri, magis enim se lineabat luto, remedium voluptate querebat. Augu. Quisque es qui es in mundo, ad te venit qui fecit mundum ut eripiat te de mundo. Quod si forte aliqua delectatione te retinet mundus, semper vis esse immundus. Secundo dominus dat

ENARRATIO XLVI.

252

dat aquam contritionis. Hiere. 9. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte? Aug. Si totus vertat in fletum ut iam non sint guttae lachrymarum sed abundantia fluminis: dignè tamen non potero flere mala mea omnia, &c. Sic tu fac lixiuium. Psal. 50. Lauabis me, & super niuem dealbabor. Isa. 1. Si fuerint peccata vestra ut coccinum quasi nix dealbabitur, Vnde Bernar. Vinum angelorum sunt lachrymae penitentium, ut pater in exemplo de muliere. Tertio dominus dat aquam doctrinæ, Ecclesiast. 15. Aqua sapientiæ salutaris potabit eum, scilicet hominem, videlicet Christum. De ista aqua dicitur Apoca. 22. Ostendit mihi fluium aquæ viuæ procedentem de sede dei & agni. Per fluium intelligitur sacra scriptura quæ procedit de sede agni, id est à regno dei. Psal. 67. Deus dabit verbum euangelizantibus, O quam dulcis aqua. Psal. 118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Heu aliquibus amara est. Ioan. 6. Durus est hic sermo. Et Petrus: Verba vitæ æternæ habes. Hæc aqua mundat. Ioan. 15. Iam mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Quarto dominus dat aquam gratiæ. Ioan. 4. Si scires donum dei, &c. tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam, id est gratiā viuificantem, Psal. 35. Apud te est fons vitæ. Hanc petiuit hæc mulier dicens: Domine da mihi hanc aquam ut non sitiam. Apoca. 21. cap. Sitienti dabo fontem aquæ viuæ gratis. Primo gratia spiritus sancti comparatur aquæ, quia abluit. Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Psal. 50. Lauabis me, &c. Secundo extinguit. Ecclesiast. 3. Ignem ardentem extinguit aqua. Et sic gratia spiritus sancti extinguit peccata. Tertio aqua est communis, & sic gratia spiritus sancti. Isa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas, &c. Anselmus: Non ideo non habes quia deus non dat, sed quia te non præparas accipere. Apoca. 3. Ego sto ad ostium & pulso. Quarto manet in imis. Et sic gratia spiritus sancti in humilibus. Psal. 103. Qui emittis fontes in conuallibus, &c. 1. Petri 4. Humilibus dat gratiam. Nora hæc aqua, scilicet gratia est dulcis ad bibendum. Ecclesiast. 24. Qui me bibunt adhuc sitient. Clara ad speculandum. 2. ad Corint. 3. Nos autem reuelata facie gratiam domini speculantes, &c.

SABBATTO, ENARRATIO XLVI.

Vade & iam amplius noli peccare. Ioannis 8.

Consuetudo est ubi homo exit domum suam & relinquit ostium apertum & fenestras, tunc frequenter perdit thesau-

SABBATHO VI. POST OCVLII,

rum suum: post perditionem autem tunc inuocat iudicem vt prouideat de restitutione. Spiritualiter, vbi homo aperit ostium oris inordinatè & fenestras sensuum exteriorum, s. visum, auditum, & c. ille per thesaurum virtutum. Ecclesiast. 9. Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspectas speciem alienam. Ibidem 18. Sepi aures tuas spinis & linguam nequam noli audire. Claude ostium domus, id est os tuum. Et hoc petit ecclesia in introitu: Verba mea auribus percipe domine, & c. quasi dicat: Ego perdidit thesaurum animæ, ergo adiuua vt restituatur mihi. Et hoc petit in collecta: Præsta quæsumus omnipotens deus. Similiter sic petiuit Susanna quæ perdidit thesaurum bonæ famæ, vt patet in epistola, quæ erat exaudita. Similiter hæc mulier in euangelio perdidit thesaurum coniugalis castitatis: ipsa sperauit in dño & nō est derelicta, sed meruit audire: *Vade & amplius noli peccare*. In summa euangelij tria innuuntur. Primo Iudeorum fallax interrogatio, cum dicitur: *Magister*. Secundo subditur ista sententiæ diffinitio, ibi: *Qui sine peccato est, & c.* Tertio magna Christi miseratione, ibi: *Vade & amplius noli peccare*. De primo dicitur: In illo tempore, scilicet in vltimo die Scenopegiæ, tota die in templo prædicasset, tunc vespere perrexit ter in montem Oliueti. Alchuius: Christi consuetudo erat maxime circa passionem, quod tota die in templo prædicauit Hierosoly. & miracula fecit, sero reuertebatur in Bethaniam. August. luit in monte Oliueti ad orandum, ad definandum quod in oratione deuota oleum misericordiæ acquiritur secundum Alchuinum. Nam sicut oleum dolentibus membris solet ferre medicamen vel leuamen: & sic oratio diuinam pietatem. Item sicut oleum superfertur omnibus liquoribus, & sic misericordia. Psal. Miserationes eius super omnia opera eius. Et diluculo iterum veniebat in templum ad orandum zelum animarum. Et omnis populus veniebat ad eum simplices vt discant, scribæ & pharisæi vt laqueos iactent. Et sedens docebat eos, scilicet viam salutis æternæ. *Adducunt autem scribæ & pharisæi mulierem deprehensam in adulterio*. Sed diceres, quare non adduxerunt adulterum: cum secundum legem eadem pœna est puniendus. Respondetur quod adulter erat diues & vnus de scribis, & ideo pro pretio eum liberauerunt. Sed ipsa paupercula, ideo eam adduxerunt. Nota adulterium tripliciter punitur à deo. Primo pœna temporali. Gene. 12. Flagellauit dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Sarram vxorem Abraham. Item Gen. 20. Comminatus est dominus

ENARRATIO XLVI.

253

dominus mortem Abymelech propter vxorem Abraham, quam tulerat nesciens ipsam eius esse vxorem, sed eam sororem eius putabar. Vbi Iosephus dicit quod dominus percussit eum graui infirmitate, ita quod medici desperabant de eo. Item dominus conclusit omnem vuluam domus Abymelech propter Sarram vxorem Abraham. Item de Dauid 2. Reg. 12. cui dixit Nathan: Non recedet gladius de domo tua. Secundo pœna legali: quia omnes leges tam diuinæ quàm humanæ prohibent & puniunt adulteria. Nam secundum humanas leges aliqui exhereditantur, aliqui nudi rugantur. Sed secundum legem diuinam adulteri manifesti debent lapidari, sed occulti & suspensi debent separari. *Et statuerunt eam in medio*, scilicet vt magis confunderetur, & dixerunt: *Magister*. Chrysost. Magistrum vocant vt quasi honoratus secretum sui cordis manifestet. Et non vt discipuli. Ioan. 13. Vocatis me magister & domine & benedicitis: quia illi causa discendi, isti causa decipiendi. Pharisæi enim & adulatores faciunt vt scorpio qui applaudit facie, sed pungit cauda. Sed caue à talibus, Psal. 140. Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Cato: Cum te quis laudat, iudex tuus esse memento. Nam nullus in hoc mudo debet velle laudari. Nam omnis vita nostra vel est præsens, vel præterita, vel futura. Si præterita, inueniet se multa commisisse de quibus debet erubescere. Rom. 6. Quem fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis. Si præsens, sic est in loco periculoso: de quo debet dolere, Psal. 119. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Si futura, & sic inueniet dei iudicia de quibus debet timere, Psal. 118. A iudiciis enim tuis timui. Sed qui sunt in futura patria sunt laudandi, qui de præterito non habent erubescere, de præsentibus non dolere sed gaudere: quia sunt securi. Subditur: *Hæc mulier deprehensa est in adulterio. In lege autem mandauit Moyses huiusmodi lapidari: tu ergo quid dicis?* Secundum Augustinum: In Christo Pharisæi cognouerunt tria, scilicet veritatem doctrinæ, mansuetudinem misericordiæ, & rectitudinem iustitiæ. Et Iudæi volentes eum decipere cogitabant intra se: Ipse vel dicet quod mulier debet lapidari, aut non, aut tacebit. Si iubet eam lapidare, tum dicemus eum immisericordem cum misericordiam prædicaret. Si non iubet lapidare, tunc accusabimus eum quod est hostis legis & contrarius Moysi. Si tacebit, tunc dicemus quod non habet veritatem doctrinæ, sed propter timorem humanum veritatem prædicare

SABBATHO POST OCULI.

formidat. Ergo subdit: *Hoc dicebant tentantes eum ut possent eum accusare.* Sed dominus in respondendo iustitiam seruaturus, à mansuetudine non erat recessurus. Vnde sequitur: *Iesus autem inclinans se deorsum scribebat in terram.* Ambro. dicit quod scribebat. Terra terram accusat. Augustin. Scripsit illud quod post modum voce expressit, scilicet: *Qui sine peccato est, &c.* Glof. Scripsit eorum peccata ut eos ostenderet ineptos ad huius sententiae executionem: quæ illi legentes præ verecundia exierunt. Bada: Digito scripsit in terra ut illum se fore demonstraret, qui quondam legem in lapide scripsit. *Quoniam autem per seuerarent interrogantes eum, erexit se & ait: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, quasi dicat: puniatur peccatrix, sed non à peccatoribus impleatur lex quæ allegatis: sed non à præuicatoribus legis.* Et sic seruauit iustitiam: misericordiam & veritatem in eo quod non venerat perdere sed quærere quæ perierant, et iterum se inclinans scribat in terra. August. Ut daret eis liberam facultatem exeundi quos citius exituros quam plura interrogaturos præuidebat. Secundum aliquos hic scripsit quasdam figuras, in quibus ex diuina permissione quilibet sua peccata cognoscebat, & non mulieris quæ fuerant per contritionem deleta. In hoc docemur quod prius quam peccantem fratrem corripimus, diligenter perpendamus utrum ipsis peccatis de quibus alium castigamus etiam obnoxij simus: ne nobis contingat taliter ut sequitur: *Audientes autem hæc unus post alium exiebant: incipientes à senioribus.* Glo. quia fortè magis rei erant interrogantes eorum conscientiam. Et qui iudicare venerant iudicio dei digni erant. *Et remansit Iesus solus, à calumniatoribus.* Et mulier in medio stans, scilicet discipulorum & aliorum bonorum. Glof. Mulier illa ab illo puniendam se sperabat in quo peccatum inuenire non poterat: sed ille qui aduersarios eius repulerat lingua iustitiæ, leuans in illam oculos mansuetudinis interrogauit eam ut sequitur: *Erigens autem se Iesus ait illi, scilicet confutatis calumniatoribus: Mulier ubi sunt qui te accusabant, nemo te condemnauit? Quæ ait: Nemo domini. Dixit ei Iesus: Nec ego te condemnabo, quasi diceret: Ego propter peccatores veni: Vade & amplius noli peccare.* O pium verbum & mansuetum, Serui erant crudeles dominus pius, homines erant inimicordes, deus misericors. Sed illam penitentiam à Christo iniunctam non debent trahere in consequens ipsi sacerdotes: quia non noscunt cor: neque conscientiam hominis ut Christus. Nam ad quodlibet

ENARRATIO XLVII.

254

quodlibet peccatum requiritur satisfactio. Aug. Nullum malum impunitum, &c. Quod Greg. in pastoralis per tria exempla probat. Primum ut si literas aliquis vel figuras scribit non sufficit quod ulterius non scribat: sed quod male scriptum deleatur. Et sic peccata nostra scripta sunt coram deo. Hierc. 16. Peccatum Iudæ scriptum est stilo ferreo in vigne adamantino. Non autem sufficit non peccare, sed præterita peccata contritione delere. Secundum exemplum quando quis aliquem blasphematur, non sufficit dimittere sed satisfacere. Et sic per peccatum blasphemamus deum. ad Rom. 2. Nomen dei per vos blasphematur: ergo oportet ut satisfaciamus penitentia. Iob 41. Idcirco me ipsum reprehendo, & ago penitentiam in fauilla & cinere. Tertium exemplum quod debitor non absoluitur à debitis: eo quod alia non multiplicat, sed oportet quod ea quæ tenetur exoluat. Et sic per peccatum contrahimus: ideo non sufficit quod oramus: Dimitte nobis debita nostra: sed oportet quod nos satisfaciamus per satisfactionem, Matthæi 3. Facite dignos fructus penitentia.

DOMINICA LAETARE. ENARRATIO XLVII. DE EVANGELIO.

Acceptit Iesus panem & gratias agens distribuit discumbentibus. Ioan. 6. Matth. 14. Marc. 6. Luc. 9.

Tenens agrum alicuius domini semper tenetur domino illi respondere de nascentibus primitiis in agro. Spiritualiter, sic nos tenemur animam nostram in feudum domino. Gene. 2. Inspirauit in faciem eius spiraculum vite, & factus est homo in animam viuentem. Et ultra possessionem animæ etiam ab ipso recipimus semina verbi dei & etiam doctrina. Quæ si in agro animæ seminata essent & colerentur bonis operibus, nascerentur virtutum fructus speciosi & decori, quibus obtinetur æterna gloria. Ideo de his dominus vult habere partem. I. gratiarum actiones. Nota, hæc bona nascuntur à bonis operibus quæ à domino donantur in anima sancta, scilicet adeptio veniæ, acquisitio gloriæ, & gratiarum actio. Dominus de omnibus his solo ultimo contentatur, Figuratur Gene. 47. Tèpore famis Ioseph terras & possessiones omnes regni Aegypti obligauit prouidendo omnibus de cibo ne periclitarentur. Veruntamen possessiones prædictas illis relinquebat in feudum. tali pacto ut accepto semine redderent regi quintam partem nascentium. Gene. 47. Spiritualiter, tempore quo in Aegypto peccati primorum parentum

DOMINICA LAETARE.

omnes periclitabatur fame, veniens Ioseph, id est Christus pane angelorum refecit nos, & nobis tradidit semen purissimum, quod fructum attulit multiplicem in terra nostra, id est in anima nostra quam redemit de paupertate mortis; reddens illam nobis ut partem quintam, scilicet ut gratiarum actiones de his supradictis a nobis tantum recipiat; quia secundum Bern. Ingratitudo ventus est vrens & exciccans fontem pietatis, rorem misericordiae, & fluentia gratiae. Dominus in exemplum se nobis hodie proponit qui gratias patri egit. De quo thema: *Accepit ergo Iesus panes; & gratias cum egisset distribuit discumbentibus, &c.* Aliud thema. Auicenna in primo canone dicit, & experimento certificarum est: quod mammillae matris in os infantis posita valde conferunt ad remedium eius, quod ei obest. Spiritualiter, sic in proposito mater noster ecclesia. 2. Reg. 1. Sicut mater vnicum amat filium, ita te diligebat. Ista mater ostendit nobis duo vbera, id est duplicem consolationem, scilicet gratiae & gloriae. Ps. 83. Gratiam & gloriam dabit dominus. Sed cum filio ostenderit vbera latatur, & sic nos. Vnde in introitu: Laetare Hierusalem, & conuentum facite omnes qui diligitis deum, gaudere cum letitia qui in tristitia fuistis, ut exultetis, ut satiemi ab vberibus consolationis eius. Psal. Latatus sum in his quae dicta sunt mihi, &c. Psal. 121. Nicolaus de Lyra exponit hunc psalmum ad litteram quod sit exultatio ipsius David de hoc quod Nathan propheta sibi dixit de futuro templo per Salomonem aedificando, ut haberetur 2. Reg. 7. Et 1. Paralip. 17. Sic nobis dicitur de futuro: In domum domini latantes ibimus. De qua domo Baruch 3. O Israel, quam magna est domus domini, & ingens locus possessionis eius. In illa domo quidam habitant affectu & effectu sancti. Psal. 118. Qui habitat in caelis, &c. Secundi affectu & non effectu: ut boni viatores, ad Philip. 3. Nostra conuersatio in caelis est. Psal. 119. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Alij neutro modo, sed potius habitare eligunt in domo ruinosa, August. Si architectus diceret ruituram domum, nonne prius migraret quam interimeret? Sic autor mundi dixit ruiturum mundum & ei non credis. Audi vocem eius Luc. 21. Caelum & terra transibunt, &c. Dicit enim Solinus: Hirundines in ruitura domo aedificium non petunt. Sic electi dei qui hirundinibus comparantur. Hier. 8. Hirundo & ciconia cognoscunt tempus aduentus sui, praesciunt futura. Scimus vero quod mundus est aedificium ruinosum, domus vero dei semper stabit. Psal.

ENARRATIO XLVII.

255

Psal. 92. Domum tuam domine decet sanctitudo in longitudine dierum. Hanc petiuit David. Psal. 26. Vnam peti a domino hanc requiram, ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vitae meae. Notat dicit vnam & non duas, sicut filij seculi secum carnem viucentes. Aug. super Gene. In arca non admittebantur animalia quae generabantur ex putrefactione & corruptione, sed in diluuiio perierunt. Sic in domo dei non admittuntur qui ex sanguinibus, & voluntate carnis generantur. 1. ad Corinth. 15. Caro & sanguis regnum dei possidere non possunt. Ecclesiastic. 17. Nihil nequius quam quod excogitauit caro & sanguis. Rom. 8. Qui secundum carnem sunt, deo placere nequeunt. Ideo in epistola ad Galat. 4. Abraham duos habebat filios, vnum de ancilla & vnum de libera. Qui de ancilla, natus est secundum carnem: qui de libera, per repromissionem & secundum spiritum, qualis non erat filius ancillae. Gene. 25. Diuisit Abraham filijs suis hereditatem, filijs concubinarum dedit munera. Ergo de filiis in patria dicitur in euangelio: Saturati sunt, &c. In lumina euangelij tria innuuntur. Primo constantia conueniens aequalitas, ibi: *Abiit Iesus.* Secundo miraculi expediens opportunitas, ibi: *Cum subleuasset.* Tercio beneficii sufficiens largitas, ibi: *Facite homines discumbere.* De primo dicit: In illo tempore, scilicet cum Iudaei querebant Christum interficere, & non erat adhuc tempus passionis suae. Ideo, *Abiit Iesus trans mare Galilee quod est Tyberiadis.* Iste locus sic appellatur iuxta morem Iudaeorum qui omnem congregationem aquarum appellabant maria. Et aliquando dicitur mare Galilee propter Galileam prouinciam in qua fuit. Aliquando dicitur mare Tyberiadis propter famosam ciuitatem ibidem situatam quam Herodes aedificauit in honorem Tyberij Caesaris. Aliquando dicitur stagnum Genesareth propter auram quae ibi regnat, vel propter regionem quandam paruum. Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quae faciebat super his qui infirmabantur. Chrylo. Mouebatur enim turba magis signis quam doctrinis. Nota Hiero. ponit quinque rationes quare eum turbae sequebantur. Primo quidem propter comestionem, de quibus dicitur Ioan. 6. Quae sitis me, non quia vidistis signa, sed quia saturati estis de panibus. Et fuerunt gulosi, quorum deus venter est. Et figurant illos qui seruiunt deo ut habeant victum & amictum, quibus dicitur Matth. 6. Quae sitis primum regnum dei & iustitiam eius: & haec omnia adicientur vobis. Item alij ut ditarentur, ut

DOMINICA LAETARE.

patet de illo Mat. 8. Magister, sequar te quocunque ieris. Cui respondit Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidus: filius autem hominis non habet ubi caput suū reclinet. Et significat auaros, qui plus rogāt deū pro diuitiis temporalibus quā aternis. De his Mat. 6. dicitur: Nō potestis deo seruire & mammona. Mat. 19. Impossibile est diuitem intrare regnū dei. Dauid Psal. 61. Diuitiæ si affluant noli cor apponere. Quidā verō vt miraculum viderent vt curiosi. Math. 12. Magister, volumus a te signum videre. Et figurant illos qui tantum audiunt verbum dei vt sciant & non vt faciant. De quibus dicitur ad Rom. 2. Nō auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificantur. Iacobi 1. Estote actores verbi & non auditores tantum. Luc. 11. Beati qui audiūt verbū dei & custodiunt illud. Quidam propter eorū infirmos Luc. 6. Omnis turba querebat eum tangere, quia virtus dei de illo exibat & sanabat omnes. Et signat illos qui deum & sanctos iouocant dum infirmantur. De quibus Psal. 15. Multiplicate sunt infirmitates eorum postea accelerauerunt. Sed cum sanantur mali efficiuntur vt prius. Hi grauius deum offendunt quibus dicitur Ioannis 5. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi contigat. Luc. 11. Fiant nouissima hominis illius peiora prioribus. Quidam propter reprehensionem vt Pharisei Matth. 22. Abeuntes Pharisei inierunt consiliū vt caperent Iesum in sermone. Quidam propter sanctam doctrinam & vitam vt discipuli, & hi persistunt aliis recedentibus. Ioan. 6. Domine quo ibimus, verba vitæ æternæ habes.

Nota Christū sequi debemus. Primo vt viator ductorē. Proverb. 4. Viā sapientiæ monstrabo tibi, & ducā te per semitas æquitatis. Micheas 2. Ascendet iter pandens ante eos. Secundo vt oues pastore. Ioan. 10. Cum proprias oues emisserit vadit ante eas. Tercio vt discipuli doctorem. Isaia secundo: Venite ascendamus ad montem domini, & ad domum dei Iacob: & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius. Psal. 70. Deus docuisti me a iuuentute mea. Quarto vt filij patrem cum amore. Hierem. 3. Patrem vocabis me super terram. Bernar. Sequamur te bone Iesu: quia sine te nullus ascendit. Nam tu es via, veritas, & vita. Subiit ergo in montem Iesus, & sedebat ibi cum discipulis suis. Chrysostomus: Ad vocandum contemplationi fugienda est multitudo: & eligendus est locus solitarius. Erat autem proximum pascha. Bæda: Circa hoc festum paschæ Ioannes Baptista fuit decollatus. Et postea an-

ENARRATIO XLVII.

256

no sequenti festo paschæ Christus erat crucifixus. Dies festus iudæorum, hæc autē festiuitas erat celeberrima: quia tunc liberati fuerant à seruitute Aegyptiaca. Exo. 12. Habebitis hūc diem in monumentū, & celebrabitis eū solennē domino in generationibus vestris cultu sempiterno. Et benē dicit: quod erat dies festus Iudæorum, quia Iudæi tēpore illo celebrabāt festiuitates, non ad dei honorē, sed magis propter vanitates & comestationes. Propter hoc dicit eis deus Esa. 1. Iniqui sunt cœtus vestri: Kalēdas vestras & solēnitates vestras odiuit anima. Dixi secundo tangitur miraculi expediens opportunitas. De quo subdit: cum subleuasset oculos Iesus, Sciēdum duplex est oculus dei scilicet sapientiæ & gratiæ. Primum oculum nō aperuit ante legē: sed tēpore Moyti cū legem dedit. Secundū oculum, scilicet gratiæ aperuit tēpore natiuitatis & passionis suæ. De quo Psal. 10. Oculi eius in pauperem respiciunt. Sed potest esse tertius oculus dei, scilicet iustitiæ quē adhuc habet clausum: aperiet autē tempore iudicii. Psal. 33. Vultus domini super facientes mala: vt perdat de terra memoriā eorum. Et tali oculo (Matth. 22.) vidit hominē non vestitum veste nupciali, &c. Ideo subdit: Et cum vidisset quia multitudo magna venit ad eum. Lyra: Qui in tantum desiderabant audire Christum: quod etiam sine alimento sequebantur eum. Et dicit Matth. 14. quod turba expectauit tota die vsque ad vesperam: propter quod necessarium fuit fieri hoc miraculum. Ideo subdit: Dixit ad Philippum: Vnde ememus panes vt manducent hi? Nō quærit ignorans, sed quærit sicut Gene. 3. cap. Adam ubi es, & Gene. 4. Vbi est Abel? Ibi quæsiuit vt illi cognoscerent reatum suū, hic verō vt ex respōsione Philippi eo certius appareat miraculū. Ideo sequitur: Hoc autem dicebat tentans eum, nō quasi ignorans, sed vt defectus aliis ostēderetur, sicut Gen. 22. Tentauit deus Abraham, scilicet vt eius obedientia aliis manifestaretur, propter quod sequitur: Ipse enim sciebat quid esset facturum, quia in quantum deus omnia cognouit ab æterno. Hebr. 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, quasi diceret: Pauperes sumus, tantam pecuniam habere nō possumus, & si haberemus nō sufficeret pro eorum refectiōe. Ideo subdit: vt unusquisque modicum quid acciperet. Alchuius: Considera imperfectionē Philippi, non aspiciebat ad virtutem eius qui de aqua vinum fecerat, nec alia signa. Dicit ei vnus ex discipulis eius Andreas frater Symonis Petri. Hic videtur habuisse respectum ad multiplicā-

DOMINICA LAETARE,

tionem panum factam per Helisæum 4. Regum 4. ubi quidam detulerat ad Helisæum viginti panes hordeaceos quos praecepit apponi centum viris dicens: Hæc dicit dominus, comedent & supererit, quod & factum est. Ideo subdit: *Est puer vnus hic.* Iste dicitur fuisse sanctus Marcialis, qui habet quinque panes hordeaceos & duos pisces. Chrysost. Considera eorum parsimoniam quod utebantur cibo iumentorum, & non dixit eos habuisse carnes, sed pisces, nec eorum copiam, sed duos tantum. Ideo spirituali cibo inhaerunt in tantum quod corporalem contempserunt. Et subdit: *Sed hæc quid sunt inter tantos,* quasi dicat: Si multiplicarentur etiam eo modo quo per Helisæum, adhuc esset valde modicum in hac multiplicatione. Dico tertio tangitur sufficiens largitas diuini beneficii, dicens: *Facite homines discumbere,* id est ordinate sedere ad manducandum, quasi diceret: Consilium humanum subuenire non potuit, nec adiutorium prestatbat: vos confessi estis inopiam, sed modo cognoscetis dei virtutem. *Erat autem sanum multum in loco.* Theophilus: Fœnum dicitur herba viridis. Erat enim pascha, quod quartadecima luna mensis aprilis celebratur, ubi terra germinat & arbores florent, & sic erat locus aptus ad sedendum. *Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia,* sed in modum Hebraicum soli hic numerantur viri à viginti annis & supra: & habetur Numeri. 11. Sed mulieres & pueri tacentur. Hoc autem dicit euangelista ut appareat maius miraculum. Considera hic obedientiam apostolorum. Non dixerunt ad quid debent sedere & vnde debent reficere: sed mandatum humiliter impleuerunt, sperantes quod qui parauerat olim mensam in deserto: nunc etiam in solitudine turbas reficeret. *Accipit ergo Iesus panes.* Sed dices, quare non creauit novos panes. Respondetur quod prima causa huius secundum Theophilum est vt confundat errorem Manichæi dicentis corporalem substantiam esse malam: quia à malo deo, id est diabolo sit creata: Si creatura illa esset mala, nequaquam Christus qui est bonus mala multiplicasset. Quinquè alias causas assignat Chrysost. Prima est, quia ideo creaturis vitur ad miraculum ne videretur esse aliena ab eius sapientia. Secundo vt ostendat se victualium largitor. Psal. 135. *Qui dat escam omni carni.* Tertio ideo panes multiplicat: vt ostendat se esse eum qui in principio dixit, Germinet terra herbam virentem & facientem semen. Gen. 1. Pisces verò multiplicat: vt probet se esse illum qui in principio omne animal aquatile produxit. Quarta ratio est vt per

ENARRATIO XLVII.

257

per hoc ostendat se esse dominum terræ & maris. Quinta ratio est in exemplum: quod si etiam pauca habemus: eo libenter indigentibus tribuamus. Thob. 4. Si multum tibi fuerit abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, libenter illud in partiri stude. Considerandum est, vt dicit Chrysost. quod iussi apostoli dare quinque panes non murmurant dicentes: Vnde mitigabimus famem nostram, sed statim obediunt. Deinde ostendit quid egerit Christus: *Cum gratias egisset.* Gratias egit deo patri secundum naturam assumptam qui virtute deitatis est omnis gratiarum distributor. In hac autem gratiarum actione primo Christus suam humanitatem & paternam reuerentiam innuit. Secundo inde vt dicit Chrysost. erudit nos non prius tangere mensam donec gratias egerimus ei qui dat nobis cibum in tempore opportuno. Sciendum est quod alij tres euangelistæ omitta gratiarum actione dicunt quod Christus tria fecit quia respexit in cælum, deinde benedixit panes, & postea eos fregit. Quæ tria Ioannes breuiter comprehendens dixit: *Cum gratias egisset distribuit.* respexit in cælum vt dicit Chrysost. Et quia credendum erat Christum venisse à patre, facturus miraculum aspexit in cælum, non propter indigentiam quasi auxilio indigeret, quia patri in diuinitate æqualis erat ad operandum miracula. Benedixit panes. Benedictio autem dei secundum Augustinum nihil aliud est quam diuersorum bonorum collatio & eorundem multiplicatio. Sicut igitur in principio mundi omnes creaturas benedicens, contulit illis naturalem virtutem vt ex se inuicem naturaliter multiplicarentur. Ita nunc quia multitudo panis erat mirabilis, necessaria fuit singularis benedictio. Et ista benedictione Christus aliquibus verbis expressit quibus & sanctificauit & multiplicauit creaturam. Sed euangelistæ tacet illa verba, quia forte secretum Christus ea protulit. Hoc etiam, vt dicit Cyrillus, dispensatiue pro nobis fecit vt discamus quod in principio mensam cum frangere debemus panem, debemus offerre & elicere super ipsum benedictionem supernam: vt creatura sanctificetur prius per verbum dei & signo crucis. Nam propter hoc in hominibus diabolus sibi usurpauit potestatem in rebus istis corporalibus ordinatis ad necessitatem hominis: vt per eas ipsi homini noceat. Vnde Chrysost. super Matt. Causa inquit, sanctificandarum escarum hæc est: quoniam totus mundus in maligno positus est. Vnde etiam res corporales quæ sunt magna pars mundi in maligno sunt posite. Consequenter etiam infantes quando nascuntur, quantum ad carnem in maligno sunt positi. Et ideo oportet res corporales

DOMINICA LAETARE.

benedicere ut expellatur nocumtum quod venenum peccati praeiicit. Quod primo benedixerat, ad hoc facit exemplū sancti Benedicti qui benedicens vas in quo erat venenum mixtum vino, ipsa benedictione facta vas contrāctū est. Item exemplum sanctimonialis quā obfedit diabolus lactuca cōmementis praetermissa benedictione. Dicitur etiam quōd dominus panes benedictos fregit, ut frustati primo diuiderentur, & distributi discumbentibus. Hāc autem distributio per apostolos facta est. Vnde in Mattheo dicitur. Dedit discipulis panes, discipuli autem turbis: similiter ex piscibus quantum volebat. Vbi attendenda est abundantia cōlestis beneficii. Queritur quōmodo ista multiplicatio panum & piscium facta fuerit. Ad hoc respondet Hylarius tertio de Trinitate, dicens: quōd nec sensus, nec visus profectum tā conspicabilis operationis assequitur. Est quod non erat, videtur quod nō intelligitur: vnde solum superest ut deus omnia posse credatur. Sed tunc ut dicit Hierony. Frāgente domino panē facta est multiplicatio partū. Itē secundū Chrysostomū ipsi panes augebantur in manibus discipulorū ministrantium. Item secundū Hylarium. In manibus sumentū & in mensa crescebat panis substantia. Sed hoc videtur multū mirabile secundū Hylariū: quōd in manibus frangētium. nō minueretur sed dato vno fragmēto alterū succederet. Et dicendū quōd non est dubium quin hoc fuit mirabile. sed tamen deo nō impossibile: quia nō est impossibile apud deū omne verbū. Sed si adhuc diceret, vnde veniebant partes illius panis quā succedebat frāgenti & distribuenti. Respondet Aug. dicens quōd eadem virtute qua deus multiplicat ex paucis granis segetes, eadem potestate multiplicauit hos quinque panes & duos pisces. Nam illi quinque panes erant quasi semina, non quidem terrae nascētia: sed ab eo qui terram fecit multiplicata. Sed diceret, Bene habeo cuius virtute hoc factum est. Sed ego quāto vnde productae sunt partes illae huiusmodi multiplicationis. Si dicatur quōd deus praexistentem materiam conuertit in substantiam panis, sicut humor terrestres conuertitur in substantiam carnis: tunc certē deus non satiauit illam multitudinem ex solis quinque panibus substantialiter: sed magis ex altera substantia, quod videtur cōtrarium euāgelio. Et ideo dicit magister in sententis lib. secundo di. 18. quōd illa substantia panis diuina virtute in se multiplicata est, sine alicuius alterius additāmēto, quōd quōmodo fieri potuerit, excedit inuestigationē humani intellectus.

ENARRATIO XLVII.

258

rellectus, ut dicit Hylarius. Tertio de recollectione mensae: *Præ autem impleti sunt.* Psal. 77. Manducauerunt & saturati sunt natiui, & desiderium eorum attulit eis. *Dixit discipulis suis: Colligite qua superauerant fragmenta ne pereant.* Quod ideo praecepit ut dicit Chrysostomus. ne phantasia crederetur quod factum est: quia ex collectione fragmentorum magna apparet certitudo miraculi: *Ne pereant.* Non enim sunt abiicienda quae superfluiunt mensae: sed pauperibus eroganda. *Colligerunt ergo & implerunt deo decim cophinos fragmentorum.* Est autem cophinus corbus factus de iuncis vel foliis palmarum contextus ad seruilia opera. Cophinis enim dicit ut dicit Alchuius seruilia impleretur officia. *Ex quinque panibus & duobus piscibus quae super fuerant huius qui manducauerant.* Vnde secundum Theophilum: Addiscamus non esse tenaces in dādis eleemosynis: quia deus abundatius tribuit. Quarto inder tangitur laus subsequuta diuinū beneficiū. Sed sciendū quod nihil dignum deo possumus tribuere pro beneficiis acceptis. Primo quidem, quia omnia nostra ipsius sunt. Paral. 29. *Tua domine sunt omnia: & quae de manu tua accepimus dedimus tibi.* Secūdo quia dicit. Psal. 15. *Bonorum meorum nō eges.* Tertio quia eius beneficia excedūt nostrā facultatē. Ps. *Quid retribuā domino pro omnibus quae retribuit mihi.* Sed tamen vult deus a creatura laudari, in quo non ipsi, sed creatura proficit. Vnde attenditur quales reddere debent deo gratias homines resecti. Illi ergo homines cū vidissent quod fecerat signum, vnde ipsius declarabatur omnipotentia dicebant laudando, & glorificando: quia hic est verē propheta. Secundum Augustinū dicitur propheta qui dominus prophetarum est, propter tria. Primo quidem, quia omnes prophetae acceperūt de spiritu eius ut praedicerent futura. Ipse verō in seipso omnium habet cognitionem. Ioan. 16. *Nunc scimus quia scis omnia.* Secūdo quia Christi cognitio est aeterna: prophetae verō cognouerūt in tempore. Tertio quia omnis prophetia terminatur ad Christum. Act. 4. *Huius omnes prophetae testimonium perhibent de spiritu qui venturus est in mundum, scilicet ad redemptionē humani generis: & ut nos ad cōlestia regna perducatur, quod nobis praestare dignetur, &c.*

DE EODEM, ENARRATIO XLVIII.

Accipit Iesus panes, &c. Ioannis sexto.

Ista dominica vocatur dominica de rosa triplici ratione. Prima est literalis quā ponit Iacob. lib. 3. Est enim quoddā con-

DOMINICA LAETARE,

solatorium & creatorium populis continuo ieiuniis fatigatis. Dicit enim Cato: Interpone tuis interdum gaudia curis. Quod caret alterna requie durabile non est. Ideo dicit dictus Innocentius: Ne populus propter asperitatem quadragesimalis obseruantia sub continuo labore deficeret, in hac mediana dominica rosa solatium interponitur ut anxietas temperata melius suscipiatur. Secunda ratio spiritualis: in ipsa enim rosa sunt tria. Est enim facta de auro: intus verò ponitur muscus & balsamum. Et ideo significat Christum, in quo sunt tres substantiæ, scilicet caro incorrupta, quæ significatur per aurum. Anima odore omnium virtutum plena: quæ significatur per muscum, & diuinitas preciosissima, quæ significatur per balsamum. Qui ergo vult potentiam quadragesimalem leuiter ferre: debet hanc rosam in corde suo portare. Tertia ratio est moralis: per hoc enim datur intelligi, quia per ieiunium & per penitentiam vitiorum spinæ conuertuntur in rosam virtutum: ita quod qui prius erat libidinosus efficitur castus, qui prius erat superbus efficitur humilis & mansuetus. Qui prius erat gulosus efficitur sobrius. Esa. 35. In cubilibus in quibus prius dracones habitabant orietur viror calami & iunci &c. quia in cordibus peccatorum, in quibus prius habitabant demones per exercitia vitiorum: orietur per penitentiam viror virtutum. Secundo hæc dominica vocatur dominica de panibus, ex eo quod Christus quinq; millia hominum de quinque panibus satiavit. Sicut autem tunc satiavit illos de quinque panibus corporaliter: sic quotidie reficit fideles de quinque panibus spiritualiter. Primus est panis penitentialis: & iste conficitur de tribus farinis, quarum vna tota est amara, alia est tota dulcis, tertia est dulcis & amara. Verus enim penitens debet habere timorem, amorem & spem. Timorem quidem debet habere de consideratione pænæ æternæ, & ista farina est amara. Ezech. 12. Fili hominis panem tuum in conturbatione commede. Multum enim penitens debet timere & conturbari, quando considerat horribiles pœnas inferni. Iob 21. Quando recordatus fuero pertimesco: & concutit carnem meam tremor. Secundo penitens debet habere amorē de consideratione cœlestis gloriæ: & ista farina tota est dulcis. Nihil enim dulcius quod dei gloriam mente conspiciere, & ipsam considerare. Psal. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, &c. De isto pane dicitur Luc. 14. Beatus qui manducabit panem in regno dei. Tercio penitens debet habere spem de consideratione peccatorum & veniæ. Et ista

ENARRATIO XLVIII.

259

ista farina dulcis & amara est. Amara quando considerat peccatorum multitudinem. Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ. Dulcis quando habet spem de venia obtinenda. Prouer. 14. Cor quod nouit amaritudinē animæ suæ. Ecce amaritudo culpæ: in gaudio eius non misceatur extraneus. Ecce gaudium pro venia. Secundus est panis sacramentalis, quem in festo paschæ recepturi sumus. Et iste panis fuit formatus in arca virginali, scilicet de farina æterna, i. de deitate sempiterna. De farina antiqua, scilicet de carne ab Adā tracta: & de farina noua, i. anima de nouo creata. Iste panis sic formatus triplici igne fuit excoctus, scilicet amoris: de quo dicitur Luc. 12. Ignem veni mittere in terram: & quid volo nisi ut ardeat? Et isto igne amoris ipse fuit inflammatus: quia propter amorem nostrum fuit passus. Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet: &c. Similiter igne doloris fuit inflammatus. Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam: attendite & videte si est dolor, sicut dolor meus. Et igne passionis Psal. 16. Igne me examinasti: & non est inuenta in me iniquitas. Idem Psal. 101. Ossa mea sicut cremum aruerunt. Iste panis fuit formatus, & sic decoctus de quinque partibus vulnerum: & fuit incisus, ut primum vulnus nos patri reconciliaret. Secundum cœlestem ianuam aperiret. Tertium ruinam angelorum repararet. Quartum sanctos patres de limbo reduceret. Quintum demones subiugaret. Tercius panis est materialis, quem quotidie petimus in oratione dicentes: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Istum panem cum pauperibus debemus communicare si volumus, quod nostra ieiunia sint deo grata. Vnde postquam dixit dominus. Esa. 58. Nonne hoc est ieiunium quod egelit, subdit: Frange esurienti panem tuum, &c. Dicit enim Petrus Rauē. quod elemosyna est in ieiunio, sicut oleum in lucerna. Sicut enim lucerna extinguitur, quando oleum deficit: sic ieiunii meritum perditur cum elemosyna subtrahitur. Gregorius: Talia sunt sine charitate nostra ieiunia, qualis est sine oleo lucerna accensa: fumigare quidem & foetere potest & lucere non potest. Et etiam sicut sol diei. Sicut enim sol nubes excellit & glaciem dissoluit: sic elemosyna peccata extinguit. Ecclesiast. 3. Elemosyna enim patris non erit in obliuione. Et sicut in sereno glacies soluitur: sic in elemosyna soluentur peccata nostra. Est etiam elemosyna ieiunio, sicut anima corpori. Sicut enim anima corpus viuificat: sic elemosyna ieiunium gratificat. Et sicut

DOMINICA LAETARE.

corpus moritur cum anima recedit, sic ieiunij meritum perditur cum elemosyna deficit. Quartus est panis infernalis qui conficitur ex peccatis. De quo pane dicitur. Prouerb. 13. Comedunt panem impietatis: & vinum iniquitatis bibunt. Nihil enim proderit abstinere à cibo & pane materiali, cum non abstinetur ab ipso pane peccati. Vnde dicitur. Esa. 58. Nonne hoc est ieiunium quod elegi: solue fasciculos deprimentes. Quidam libri habent impietates colligantes, quia quidam ex mala cogitatione cadunt in delectationem, de delectatione in consensum, de consensu in opus, de opere in consuetudinem, de consuetudine in necessitatem peccandi. Hi habent etiam fasciculos peccatorum deprimentes: quia cum deberent de isto fasce peccatorum diminuere, semper volunt peccata peccatis addere. Ligitur enim in Viris patrum quod sanctus Arsenius ostendit sibi angelo vidit tres viros, unum qui falcem lignorum in nemore faciebat, & super sarcinam tanta ligna addebat donec ferre non poterat. Alius infundebat aquam in cisternam perforatam quæ tota effluebat. Tertius quidem trabem non per longum, sed in transversum in quandam ecclesiam ducere volebat. Exposuit autem ei angelus hanc visionem, quod primi sunt, qui peccata peccatis addunt cum deberent diminuere. Ecce. 17. Precare coram domino, & minue offendicula. Secundi sunt qui habent cor suum per diuersa crimina perforatum: ita quod quæ opera de genere bonorum faciunt omnia perdunt. Aggæi primo. Qui merces congregauit misit eas in saccum perforatum. Tertij sunt superbi qui nolunt ire recte, sed transuersi: nec volunt se inclinare, sed eleuare. Et ideo cum porta sit angusta in domum celestem intrare non possunt. Mar. 7. Quam angusta est via quæ ducit ad vitam. Quintus panis est celestis, quem sancti manducabunt in mensa celesti. Luc. 22. Et ego dispono vobis, sicut pater celestis disposuit mihi regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Ex quibus habetur quod illud conuiuium habebit ministrantis nobilitatem cum dicit: Ego non alius, non angelus, non Petrus apostolus, non alius sanctus, sed ipse Christus. Eiusdem 12. Amen dico vobis quod præcinget se, & faciet illos discumbere: & transiens ministrabit illis. Habebit conuiuantium ordinabilitatem cum dicit: dispono, id est in diuersis mensis pono: Nam in vna mensa erunt patriarchæ, in alia prophetæ, in alia apostoli, in alia martyres, in alia confessores, in alia virgines. Beata autem virgo habebit vnam mensam per se à

ENARRATIO XLIX.

260

se à dextris filij collocatam. Ioan. 14. In domo patris mei mansiones multe sunt. Habebit etiam in illo conuiuium plenam satisfactionem ideo dicitur. Vt edatis & bibatis, Cant. 5. Comedite amici mei & bibite & inebriamini charissimi. Habebit mensæ nobilitatem: quia in eadem mensa sedebunt cum deo. Ideo dicit super mensam meam. Psal. 127. Filij tui sicut nouella oliuari in circuitu mensæ tuæ. Habebit loci amoenitatem. Ideo dicit, in regno meo. Nu. 24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob & tertia tua Israel, vt valles nemorose, vt horti iuxta fluuios irrigui.

DE EODEM, ENARRATIO XLIX.

Est puer hic vnus habens quinque panes hordeaceos, &c. Ioan. 6.
Per est Christus à quo quinque panes habemus: videlicet naturæ, doctrinæ, poenitentia, eucharistia & gratia. Primus est corporalis. Secundus est doctrinalis. Tertius est poenitentialis. Quartus est sacramentalis. Quintus est spiritalis. De primo Genes. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Pro isto pane parum sudant vsurarij & alij qui adulationibus & detractionibus & periuriis, imò & emptionibus & multis mendaciis victum acquirunt. Prouer. 20. Suavis est homini panis mendacij, & postea implebitur os eius calculo, id est lapide ignito. Dicit glossa: De isto pane, scilicet corporali colliguntur fragmenta elemosynarum. Esa. 58. Frange esurienti panem tuum, &c. Frange, esurientibus in mundo. Tob. 4. Panem tuum cum esurientibus & egenis comede, &c. Et in purgatorio. Neemia 8. Mitte partes eis, qui non preparauerunt sibi. Et in celo. Esuriunt enim sancti elemosynam, & alia bona opera nostra. Et maxime Christus. Mat. 25. Esuriui & dedistis mihi manducare, &c. Gregorius: Ad tribuendum pigri non sitis: quia hoc quod in terra iacenti porrigitis, sedenti in celo datis. Sic habes quasi trium sportarum fragmenta. De secundo Ecce. Cibauit illum pane vitæ & intellectus, &c. Sicut autem perterfamilias eiicit eum de familia, qui otiose comedit panem suum: sic & Christus. Otiose autem comedit panem qui doctrinam intelligit & non facit. Contra quos Prouerb. 31. Panem otiosa non comedit. Vide quomodo hordeaceus est qui non otiose, sed cum labore comedens est. Istius panis quasi trium cophinorum fragmenta sunt credendorum, fugiendorum, agendorum documenta. Vnde aliquando dictum est. Thren. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Modo autem iste panis frangitur parvis & magis plus quam velint. De tertio dicit

DOMINICA LAETARE,

Psal. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Sed quia pœnitentia & austeritas vite saepe corrumpitur per fermentum vanæ laudis vel admixtæ carnalitatibus vel seruilibus timoribus, quando solum timore gehennæ sit pœnitentia. Vnde dicitur Deute. 16. Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem. Septem diebus, id est semper: omne enim tempus septem voluitur diebus. De isto pane sunt fragmenta cōtritionis, confessionis, & satisfactionis, quasi trium sportarum. Hunc panem dat dominus per praelatos pœnitentibus inducendo eos ad contritionem & iniungendo pœnitentiā. Pauci vero sciunt frangere vel nolunt hunc panem. Hie. 16. Non frangent inter eos lugenti panem ad consolationem suam per mortuo. De quarto dicitur 1. ad Corinth. 11. Quicumque manducauerit panem & biberit calicem domini indigne: reus erit corporis & sanguinis domini. Timendum est valde verbum hoc, vide ergo quomodo panis hordeaceus non solum in dolore de memoria passionis Christi, sed etiā in dolore de peccatis, quasi agnus cum lactucis comedendus est. Qui hunc panem non indigne vult comedere, debet sicut ouicula mansuetæ & innocenter viuere. Vnde de ouicula pauperis quam diues sibi abstulit dicitur. 2. Reg. 12. quod erat de pane illius comedens, & de calice bibens. Pauper enim Christus est qui paucas oues habet: diues est diabolus qui habet oues & boues vniuersas, insuper & pecora capi. Istius panis fragmenta sunt tres partes hostiæ fractæ. 1. Cor. 10. Panis quem frangimus nonne participatio corporis est? Dominus etiam hunc panem benedixit & fregit. Quid autem significant illæ tres partes dicitur in sententiis. Possumus etiam dicere quod tres partes sunt: quia hoc sacrificiū offerretur ad honorem sanctorum in celo, ad salutem viuorum in mundo: vnde sacerdos dicit, ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem sempiternam. Et ad absolutionem pœnarum in purgatorio: ideo dicitur notanter & sanctorum & viuorum & mortuorum. De quinto dicitur Psal. 103. Panis cor hominis confirmat. Istum panem timor, sollicitudo facit hordeaceum. Bernar. Time cum adsit gratia, time cum abierit, time cum denuo redierit. Sed quis vidit vnquam dormientem comedere: sic tu nisi de somno surrexeris peccatorum, pane gratiæ non pascaris. Vnde bene dicitur. 2. Reg. 19. quod angelus Heliam bis de somno excitauit ut comederet panem, in cuius fortitudine quadraginta diebus ambulauit. Excitatur homo bis: primo per timorē gehennæ,

ENARRATIO L.

261

hennæ secundo per amorē gloriæ. Istius panis fragmenta sunt varia gratiarum dona. Luc. 24. Cognouerunt eum in fractione panis. &c. Quæ fragmenta per duodecim cophinos diuiduntur, ut plena sint opera nostra. Sine enim gratia dei non sunt plena. Apoca. 3. cap. Non inuenio opera tua plena coram deo meo.

DE EODEM, ENARRATIO L.

Est puer vnus hic habens quinq; panes hordeaceos. Ioan. 6. cap.

Hordeacei panes signare possunt austeras refectiōes quas habet anima fidelis de doctrina legali, vel de pœnitentia medicinali, vel de disciplina siue continentia sensuali, vel de pœna dominicali. Ista enim licet hordeaceam habeant asperitatem, reficiunt tamen animam & confortant. De primo Deute. 8. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore dei. Legitur Danie. 10. q. Abac. intriuerat panes in alueolo, & ibat in campum ut ferret messoribus: quos tamen portauit Danieli ductu angelico in lacū septem leonum. Panis intritio est scripturarum expositio in cordis alueolo. Malum autem est signum cum infirmis abominatur panem. Iob 33. Abominabilis fit ei in vita sua panis. Lacus est mundus, leones sunt demones. 1. Pet. 5. Tanquam leo rugiens circuit quarens quem deuoret. Septem leones sunt vitiorum capitalium principes. Quicumque ergo in mundo est, ipse in lacu leonum est. Sed nota quod hic quinque panes doctrinæ legalis sunt quinque verba, quibus tota comprehenditur scriptura. Quæ sunt hæc: Crede, fuge, age, time, appete, crede in deum, fuge vitia, age bona, time supplicium, appete præmium. 1. Corinth. 14. In ecclesia volo quinque verba sensui meo loqui, ut & alios instruam quam decem millia verborum in lingua. De secundo psal. 41. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Augu. Da mihi domine in hoc exilio panem doloris & lachrymarum, quem esurio super omnem copiam deliciarum. Hic est panis qui per cornu ministratur Helix in torrente Carith: sicut legitur 3. Reg. 17. Torrens contritionem signat. Threno. 2. Deduc quasi torrentem lachrymas per diem & noctem. Per cornum autem nigrum & clamorosum signatur confessio peccatorum. Hic cornus figuratur. Gene. 8. Aperta oris fenestra emittitur de arca constrata: & hic ministrat tibi panem refectiōis pœnitenti & sedente te in torrente ploratus. Plora ergo o peccator. Augu. Qui enim se cognoscunt sicut semper peccant ita semper plorant: vitā enim suā quæ tota est tentatio super terram plorant. Sed hic quinque

Quadrag. Thef.

X

DOMINICA LAETARE.

panes sunt quinque partes poenitentiae, videlicet contritio, confessio, oratio, ieiunium, & elemosyna. De tertio signatum est Iudici 7. ubi legitur quod panis subcinericius castra Madian subvertere per somnium videbatur. Castra Madian sunt sensus nostri, qui utique Madianitae sunt quod interpretatur contradicentes: contradicunt enim frequenter rationi. Psal. 54. Vidi iniquitatem & contradictionem in civitate. Unde in castris inimicorum habitant animae nostrae in sensibus constitutae. Panis ex hordeo factus est rigor disciplinae & continentiae sensus contradicentes cohiens. Ecclesia. 32. Panis & disciplina & opus seruo, id est sensui vel corpori. Qui panis etiam subcinericius dicitur: quia per iugem recordationem nostrae incinerationis futurae sensus ab illicitis cohibemus. Sed hic nota quinque panes sunt quinque sensuum disciplinae suae continentiae. Augu. Continentus est animae appetitus à voluptate aurium & oculorum, à voluptate olfaciendi, tangendi & gustandi. Tali continentia anima pascitur & tanquam panibus confortatur. De quarto dicitur mulieri colligenti duo ligna. 3. Regum 17. Fac de ipsa farinula subcinericius panem parvulum. Duo ligna crucem significant. Hiero. 11. Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viventium. Farina est granum contritum. Granum autem Christus. Ioan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui contritus est per passionem. Esa. 53. Attritus est propter scelera nostra. Mulier ergo, id est ecclesia vel anima, colligens per fidem & deuotionem duo ligna crucis de farinula panem facit, quando de passione Christi reficit. Panis iste paruulus est: quia per passionem Christus minutus & humiliatus est. Ad Philip. 2. Humiliauit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Subcinericius est quoque: quia sub cinere amarae passionis Christi memoriter coctus est. Psal. 101. Cinere tanquam panem manducabam. Sed nota quod quinque panes quinque vulnera Christi sunt quae multum reficiunt animam deuotam, qui non solum sunt animae hordeacei per passionem: sed etiam oleati mellici per deuotionem. Bernar. Foderunt manus eius, & pedes eius, & latus laeue perforauerunt. Per has rimas licet mihi suggere mel de petra, oleumque de saxo durissimo. De omnibus his variis panibus intelligi potest, quod David ad Abimelech dixit. 1. Reg. 16. Si quid habes ad manducandum, vel quinque panes da mihi, aut quicquid inuenieris, &c.

DE

DE EODEM, ENARRATIO LI.

DE EPISTOLA.

Illam autem Hierusalem quae sursum est, libera est, quae est mater nostra. Ad Gallatas quarto.

Quando aliquis crucem transmarinam assumpsit, & proponit in terra sancta remanere, valde libenter audit bona de terra illa, & magnum solatium in talibus verbis recipit. Sic multi nostrum crucem poenitentiae assumpserunt in hac quadragesima, proponentes ire in illam caelestem Hierusalem. Tales enim sunt verè peregrini: singulis enim diebus post assumptionem poenitentiae dietam vnam fecerunt peregrinationis suae. Haec peregrinatio in hoc est excellentior aliis: quia propter hanc sunt aliae. Et si haec non fiat, aliae parum valent. Beati sunt illi qui iam assumpserunt si perseverant: vix autem illis qui nondum assumpserunt, cum tamen rex caeli hoc tempore crucem assumpsit. Ioan. 19. Baiulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur caluariae locum. Et nullum reputat de familia sua nisi qui illam crucem assumit. Matthaei 10. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Ecclesia autem ad solatium eorum, qui iam poenitentiae crucem ceperunt, & ad prouocandum eos, qui nondum assumpserunt, ut assumant commendat caelestem Hierusalem, dicens: *Illam autem quae sursum est Hierusalem.* Hodie appropinquat nuntius de caelesti Hierusalem, id est apostolus & nuntiat bona, scilicet quod Hierusalem libera est & mater nostra, id est regio & patria. Quia naturaliter quilibet diligit & desiderat patriam suam. Et sic nos caelestem patriam. Augusti. Fecisti nos domine ad te inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. Hebraei. 13. Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram quam inquirimus. Ideo non desideremus diu viuere in hoc mundo: quod figuratur Genes. 28. Isaac ait ad Iacob: Noli accipere coniugem de filiabus Chanaan, sed vade in domum Baruelis patris & matris tuae, & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban. Spiritualiter, Laban interpretatur candidatio & significat deum: hic habet duas filias Rachel & Lyam, id est gratiam & gloriam. Psal. 83. Gratiam & gloriam dabit dominus, gloriam videlicet per contemplationem. Fortunatus in homilia: Nequaquam deus se animae applicaret, nisi se in contemplatione erigeret: ideo sume crucem poenitentiae. In summa verborum epistola huius duo innuuntur. Primo ponit sensum historicum & literalem, ibi.

DOMINICA LAETARE,

Frates scriptū est. Secūdo subdit sensum allegoricū, mysticum seu spirituale, ibi: *quæ sunt per allegoriam dicta.* De Primo dicit: *Frates scriptum est,* scilicet Gen. 16. & 31. *Quoniam Abraham duos filios habuit.* scilicet Ismaëlem & Isaac. Sed dices, tamen habuit plures quā duos: ut patet Gen. 25. ergo hoc est insufficienter dictū. Respondetur, verū est: plures habuit quā duos, sed illi duo fuerunt principales quos scriptura cōmemorat propter figurā sequentem, scilicet electorū & reproborum, qui per illos figurantur. Ideo subdit: *Unum,* scilicet Ismaëlem: *de ancilla.* scilicet de Agar, quæ fuit ancilla Saræ. Gen. 15. *Et unum de libera.* id est de Sara, scilicet Isaac. Nam Sara erat libera: quia neptis Abraham & filia fratris sui. Sed dices, quare Abraham habuit duas uxores: cum hoc sit contra legem naturæ & contra primam institutionem coniugij? Respondet magister in quarta dist. 33. pro varietate temporum varia inuenitur dispositio conditoris. Primo fratres fororibus sunt iuncti, post hoc sed cognatis iuncti, post hæc penē omnes falsis diis adhaerunt: & paucis permanentibus in vera fide, consulum est à deo plures vni coniungere ne cultus dei deficeret. Aug. Antiquis patribus illud non erat peccatū, quia non gratia laiciuendi sed gignendi fecerunt. Sed dices, Hoc etiam faciam. Respondetur non, quia tunc non erat contra præceptum ut modò. Etiam respondetur quod deus ex rationabili causa dispensauit cum antiquis patribus ante legem & post legem: & hoc propter multiplicationem prolis ad cultum dei edificandæ: erant enim tunc pauci fideles. *Sed qui de ancilla,* id est Ismaël secundum carnem natus est, id est secundum legem propagationis sine vlla promissione de ipso facta & absque vllō miraculo. Sicut patet Gen. 16. Poterat enim Agar iuuenula naturaliter concipere de Abraham sene. *Qui autē de libera:* supple natus est, scilicet Isaac per repromissionem, scilicet diuinam à deo factam, & cum diuino miraculo: quia pater centum annorum erat & mater nonaginta: ut patet Gen. 18. Sed dices, quare apostolus dicit tantum Isaac per repromissionem natum: cum etiam legimus promissionem esse factam de Ismaële, quia in Gen. 16. dicitur: Cum Agar esset in deserto Sur, tunc apparuit ei angelus domini, dicens: Agar ancilla Saræ unde venis aut quò vadis? Quæ respondit: A facie Saræ dominæ meæ ego fugio. Cui angelus: Reuertere, inquit, ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius. Et rursum multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum. Ecce paries filium, & vocabis

ENARRATIO LI.

263

bis nomen eius Ismaël. Hic erit homo ferus, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum. Respondetur quod ista promissio quando facta est tunc iam Ismaël erat conceptus, promissio verò Isaac facta est antequam conciperetur: ut patet ex verbis angeli positus in Gen. 18. cap. Et sic apparet Isaac non secundum consuetudinē humanæ naturæ esse natū, sed per repromissionem ex longæuo patre & vetula matre nonagenaria. Dixi secūdo subdit sensum allegoricū seu spirituale, dicens, *Quæ sunt per allegoriam dicta,* id est per sensum alterū quā verba sonare videntur. Vnde allegoria est quando ex vno aliud intelligitur. Vbi nota quod quadruplex est sensus sacræ scripturæ. Primus historicus quando factum narratur sicut est: ut dicit Isido. in lib. etymo. Historia est narratio rei gestæ. Tropologicus sensus est, cum per hæc quæ facta sunt aliqua facienda monstrantur. Allegoricus est cum per id quod factum est aliquod futurum intelligitur. Sed anagogicus secundum Aug. est, per quem de supernis & æternis tractatur. Verbi gratia, historice Hierusalem est ciuitas terrena. Tropologicè est anima sancta. Allegoricè militans ecclesia. Anagogicè æterna patria. Hæc enim, scilicet libera & ancilla sunt, id est significant duo testamenta. Abraham enim qui interpretatur pater multarum gentium, significat deum: qui de duobus testamentis quasi de duabus uxoribus duos populos, scilicet Iudaicum & gentilem, quasi duos filios generauit. *Unum quidem in monte Syna,* supple dedit, scilicet verus, ut patet Exod. 19. & 20. *In seruitutem generans,* scilicet populum Iudaicum, qui timore pœnæ deo seruierat, & promissione temporalium per occasionem. Quæ, id est cuius testamenti veteris figura est Agar, id est significatur per Agar. Syna enim mons, id est verus testamentum datum in monte Syna, est in Arabia, scilicet minori, id est in humilitate & afflictione, quia humiliabat & affligebat homines. Nam Arabia interpretatur humilitas & afflictio. *Qui mons,* id est testamentū datū, cōiunctus est, id est per omnia similis est ei quæ nūc est Hierusalē, id est synagoge vel Iudaico populo. Nā sicut vetus testamentum pœnas minabatur & temporalia promittebat: ita populus Iudaicus timore pœnæ & amore temporalium seruiebat. *Et seruit cum filiis suis,* id est pro felicitis qui timore pœnæ seruiunt legi. Ex his patet quod lex vetus nō est seruanda. Tū quia in seruitute generat, tū quia timore pœnæ homines humiliat, tū quia à regno dei alienat, & propter temporalia seruire faciebat, tū quia carnalibus obseruatiis affli-

DOMINICA LAETARE.

gebat. Tunc subdit: *Illa autem Hierusalem*, id est ecclesia de gentibus congregata, quæ sursum est, scilicet per affectionem vel spem celestium. ad Philip. 3. Conuersatio nostra in celis est. Nam ecclesia partim regnat cum Christo, & partim adhuc peregrinatur in terris, scilicet corpore deorsum, mente sursum. Hæc libera est quia non ex timore sed ex amore seruit, non propter temporalia, sed propter celestia bona. *Quæ est mater nostra*, id est omnium credentium. Et ecclesia significatur per Saram. Nam Sara interpretatur carbo. In carbone autem est calor & splendor: & sic in ecclesia feruor charitatis & splendor honestatis. Tropologicè Hierusalem est anima. Primo quia sursum debet esse per affectionem & amorem, non deorsum sed sursum eleuata in spiritualibus & celestibus. Coloss. 3. Quæ sursum sunt querite, &c. Et hoc ostendit natura hominis quia erectus est. Aug. Non discrepet cor tuum à facie tua, ut facies tua sursum: cor autem deorsum. Sciendū tria alleuiat animam sursum. Primum pœnitentia: quia naturaliter leue ascendit, & hoc facit pœnitentia. Euseb. Vnusquisq; fidelium confessione facta sentit se naturaliter leuiatum. Ratio, quia peccatum grauat. Psal. 37. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput, &c. Secundū est eleemosyna. Ratio, quia ea quæ sunt puriora sursum situantur, impura deorsum. Prouer. 15. Cælum sursum, terra deorsum. Sed eleemosyna purificat. Luc. 11. Date eleemosynam & omnia munda sunt vobis. In seipso mundat à culpa. Eccle. 30. Miserere animæ tuæ placens deo. Isidorus: Quid prodest alium pascere, si ramē propria anima pereat fame? In proximo delet à pœna. Tertium est orationis instantia. Damasc. Oratio est mentis in deum eleuatio, scilicet quando est feruens. Psal. 140. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Secundo Hierusalem interpretatur pacifica: & sic anima debet esse pacifica. Primo cum deo, sed non sic peccatores sunt pacifici. Isaia 48. Non est pax impiis dicit dominus. Quia ubi odium ibi non est pax. Ecclesiastici 12. Altissimus odio habet peccatores. Secundo in seipso, & sic non sunt pacifici peccatores. Psal. 37. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum, scilicet in conscientia. Prouer. 25. Tecta perstillantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparantur. Sed boni. Psalm. Pax multa diligentibus legem tuam. Tertio cum proximo. Rom. 12. Si fieri potest cum omnibus hominibus pacem habentes: quia aliquando non potest pax fieri cum malis, sed bellum propter deum. Matth. 10. Non veni mittere

ENARRATIO LII.

264

mittere pacem sed gladiū. Pacem, scum malis. Aug. ad Bonifacium: Bellum excitatur aduersus malos ut pax acquiratur. Ideo dicit Apostolus: Quantum ex vobis est, ad ostendendum quod debet esse in præparatione animi, ut homo sit paratus ex parte sua habere pacem cum proximo si expedit. Vel dicit quantum ex vobis est, ad ostendendum quod debeat esse spontanea & non coacta: ut quis coactus vel timore alicuius mali eminentis pacē seruet. August. in lib. de Civitate dei: Pax est hominum ordinata concordia. Tertio dicitur libera, & sic anima. Primo à peccati infirmitate. ad Rom. 6. Liberati à peccato serui facti estis iustitiæ. Peccatum est sicut infirmitas gratissima quæ tollit sensum, gustum & spiritum. Vnde etiam aliquando infirmitas facit aliquem fatuum & sic peccatū: vnde peccatores fatuis pueris comparantur. Grego. Quid infans quā pro modica delectatione carnis se obligare æternis suppliciis? Prouerbio. 12. Vsq; quo paruuli digitis infantiæ, & stultia ea quæ sibi sunt noxia cupiūt. Quarto debet esse fructifera, quia mater nostra est. Ad modū enim matris debet cōcipere bonū propositū & parare opus bonū. Anagogicè per Hierusalem quæ sursum est, intelligitur aeterna patria. In hoc quod dicit sursum est cōmendat eā à seipso, & verè est sursum: quia in cælo empyreo. In hoc quod vocat eam Hierusalem cōmendat eā à pace. Interpretatur enim Hierusalem pacifica vel visio pacis. In hoc quod vocat eam liberam notat eius nobilitatē. In hoc quod dicit eam esse matrem nostrā ostendit eius charitatē ad nos, eo quod multum debemus de ea sperare & eam amare. Circa primū nota circa hoc quod aliqua ciuitas in alto est sita, solent tria bona sequi. Primum est munditia quam constat esse in ea. Vnde Apoc. 21. Nihil coinquinatū intrabit in eā. Zachar. 9. Replebuntur electi quasi phialæ in domo domini. Secundum est sanitas quam constat esse in ciuitate illa: nullus enim ibi infirmatur vel moritur. Apoc. 21. cæ. Mors enim ultra nō erit, neque luctus, neque clamor, neq; dolor erit ultra. Tertium est securitas: non enim pater accessus hostiū quādo ciuitas est sita in loco alto. Securissima est ciuitas ista. Nam in mundo isto non est securitas. Boni enim timent ne bonitate suam perdant. Iob 10. Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti. Mali trepidant ubi non est timor. August. Timent illud quod non oportet, amant quod non decet, vanè dolent & rariū gaudent. Ideo ad Colossens. 3. caput. Quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera dei

DOMINICA LAETARE.

sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Circa secundum: Aeterna patria dicitur Hierusalem, id est visio pacis. Iuxta illud Isaia 32. Sedebit enim populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta. In mundo isto non est perfecta pax de malis. Hoc patet Isaia 48. Nō est pax impiis dicit dominus. In bonis videtur esse pax. Psal. Pax multa diligentibus legem tuam. Sed secundum veritatem non est illis perfecta pax. Quomodo enim aliquis habet pacem in domo sua qui malam habet uxorem, & quinque filios querulosos qui nunquam sariantur: Mala vxor caro est quæ litem & bellum habet cum spiritu. Vnde Rom. 7. capi. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae. Et ad Gallath. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum. Quinque filij querulosi sunt quinque sensus. Eccle. 1. Non satiatur oculus visu, nec auris auditu impletur. Sic ergo in nobis pacem non habemus. Ad proximos etiam non habemus pacem perfectam, cum multa in eis videmus vnde perturbamur. Cum deo etiam non habemus perfectam pacem: quia eum frequenter offendimus: & quia multa sunt ab eo quæ nobis non placent. Sed in superna Hierusalem erit pax hæc triplex perfecta: quia voluntati dei in nullo discordabimus, & nihil displicebit nobis in illa sancta societate. Et corporibus nostris dānabitur perfecta. Psalmo trigesimo sexto. Et delectabuntur in multitudine pacis. Circa tertium nota eius nobilitatem, cum dicit, *libera est*. Nota in superna Hierusalem enim qui verè deus est, ibi se habet vt sponsus & amicus. Ioan. 25. Iam non dicam vos seruos sed amicos. Secunda libertas erit à seruitute peccati, quia ibi erit annus iubilæus perpetuus quantum ad electos. In anno enim iubilæo omnia libere dimittebatur: vt habetur Leuit. 25. Tertia libertas erit à carcere corporis, qui carcer adeo sordidus est, vt per fenestras lutum exeat. De quo carcere Romanorum septimo: Quis me liberabit de corpore mortis huius? Psalmus: Educ de carcere animam meam. Quarta libertas erit à miseria huius exilij. Apocal. 21. Absterget deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum. Circa quartum in hoc quod dicit, Mater nostra est, ostendit nobis quod ciues huius ciuitatis Hierusalem nos ideo amant vt à nobis amari debeant. Mater enim amat & amatur: amat enim filios suos, quia carè comparauit eos. Filij etiam amant matrem ea de causa: quia multa passa est pro eis. Thobi. 4. Honorem habebis matri

ENARRATIO LI.

265

matri tuæ omnibus diebus vitæ eius. Memor enim esse debes quæ & quanta passa est pro te in vtero suo. Sic sancti qui sunt in superna Hierusalem multa passi sunt pro peccatoribus. Non tantum dolore passa est mater tua pro te quantum Christus in cruce. Multum enim passus est Paulus & Petrus, & alij sancti pro peccatoribus. Zelus enim quem habebat circa circumcisionem peccatorum eos occidit. Ideo multum sunt diligendi ab his qui sunt in ecclesia militante. Et festa eorum debent in magna reuerentia laudari. Et magnam fiduciam habere debent ad eos sicut filia in matre. Quia apostoli & sancti martyres, atque prædicatores qui nos præcesserunt, ipsi prænauerunt nos in fide Christi sua doctrina, & suis scriptis atque exemplis. De qua generatione dicit Apostolus ipsis Corinth. 1. ad Corinth. 4. Per euangelium vos genui. Ideo subdit: *Laetare sterilis quæ non paris*. id est peccator qui nō parebis filios bonorum operum, quasi diceret: Quia nunc est tempus gratiæ & poenitentiae. Erumpe & clama, scilicet in gaudium & præ nimia iucunditate. Pro quo sciēdū, hæc Dominica vocatur Dominica lætitiæ. Ideo totum officium missæ incitat ad lætitiā: quod patet primo per introitum: *Laetare Hierusalem*, &c. Isaia ultimo: Sicut enim pater ducens filios per desertum veniens in medium montis dicit: *Læta mini quia sumus in medio*. Et sic deus pater hodie in toto officio. Reuera lætandum. Isidor. de summo bono: Qui futuræ vitæ præmia diligenter cogitat, omnia mala æquanimiter tolerat. Nota multa genera hominum lætantur. Primo captiui in carcere de liberatione. Et sic nos. Isaia quinquagesimo quinto: In lætitia egrediemini & cum pace deducemini, scilicet de captiuitate Babylonica. Et hoc figuratur in tribus dominicis præcedentibus, vbi agitur de vexatione diabolica. Et sic nunc sumus liberati. Nā vitulus ligatus salit cum soluitur. Psal. 106. Eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: & vincula eorum dirupit. Secundo lætantur errantes de cognitione viæ, & cæci de illuminatione, & sic nos. Sapient. 5. Errauimus à via veritatis, &c. primæ Petri secundo: Eratis sicut oues errantes, sed conuersi nunc estis ad pastorem & episcopum animarum vestrarum. Et cæci illuminati sunt. Psal. 96. Lux orta est iusto & rectis corde lætitia. Tercio pauperes lætantur de inuentione pecuniæ & burgi, & sic de alijs. Et sic nos inuenimus thesaurū scientiæ & sapientiæ. Psal. Videat pauperes & lætetur: querite dñm & viuēt anima vestra. Verè peccatores sunt pauperes. Eccl. 9. Qui in vno peccat

DOMINICA LAETARE.

multa bona perder. Matth. 12. Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro, id est filio dei in carne abscondito, &c. Quarto quando sterilitas cessauit, & sic nos in epistola ad Gal. 4. *Laetare filia quæ non paris.* Lucæ 1. Amici gaudebant cum Elzabeth: quia fustulit opprobrium in Israël. Quinto, quando pestilentia cessauit. Hierem. 9. Mors intrauit per fenestras nostras, scilicet sensum. Luc. 15. Epulari & gaudere oportet, quia frater tuus hic mortuus erat, &c. Ideo hodie mors expellitur. Sexto, quando seruus à malo seruitio ad bonum venit latatur, & sic nos Ioan. 3. Qui facit peccatū seruus est peccati. 2. Petri 2. A quo quis separatur huius & seruus est. Sed tunc habemus bonum seruitium. Psal. Iubilare deo omnis terra: seruite domino in letitia. Figura tur Matt. secundo. Reges giuifi sunt de inuentione stellarum perducuntur.

DE EODEM, ENARRATIO LII.

DE EVANGELIO.

Hic est verè propheta. Ioan. 6.

Isti homines quinque panum miraculo illuminati, veritatem cognoscunt & dicunt: Hic est verè propheta. Attende quod dicitur verè. Et iuxta hoc attendendum est quod sacra scriptura sub attestatione veritatis nobis insinuat humanam fragilitatem, angelicam charitatem, diuinam auctoritatem, diabolicam importunitatem. De primo Esaia 40. Verè scenum est populus, exiccatus est scenum & cecidit flos, id est pulchritudo carnis vel gloria mundana. O quam miserabile est. hodie homo per transitoriam vitam virefcit, cras per mortem vel adhuc hodie sicut scenum arefcit. Mat. 6. Si scenum agri quod hodie est, cras in clibanum mittitur: deus sic vestit, &c. Vbi ergo est flos impiorum temporalis, quando quasi scenum aridum mittetur in clibanum ignis. Aug. Florēt in seculo, arefcunt in iudicio, & post ariditatem in ignem mittentur. O domine deus si scenum est homo: ergo cibus est iumentorum. Certè sic. Peccator enim cibus demonum spirituum. Iob. 40. Ecce Behemoth quem fecit tecum scenum quasi bos comedet. Behemoth est diabolus: quia interpretatur animal aut bestia. Psal. 73. Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. De secundo Actu. 12. Nunc scio verè quia misit dominus angelum suum & eripuit me de manu Herodis. Herodes est diabolus de cuius manu frequenter nos eripit angelus. Psal. 33. Immitter angelus domini in circuitu timentium eum & eripiet eos. Verè autem eripit nos in morte dum per angelum de carcere huius mundi educimur. Luc. 16. Factum est autem ut moreretur mendicus & portaretur

ENARRATIO LII.

266

portaretur ab angelis in sinu Abrahe. Tunc per angelum primam & secundam custodiam demonum euadimus. Primam quam habent contra venientes. Secundam quam habent contra decedentes. Psal. 141. Educ de custodia animam meam, &c. His transitis porta ferrea id est aditus cæli ultro aperitur. Ferrea dicitur propter firmitatem. Psal. 147. Quoniam confortauit seras portarum tuarum. Aug. Hierusalem secunda esto, securè lauda, sine fine lauda, fortiter clausæ sunt portæ tuæ, non exit amicus, non intrat inimicus. De tertio dicitur. *Hic est verè propheta.* Mirabatur de potestate quam faciebat in quinque panibus, & non mirantur homines, de potestate quam adhuc hodie dominus ostendit in omnibus panibus mundi quos de paucis granis multiplicat. Possunt etiam quinque panes hordeacei quinque partes penitentiarum signare: quarum sunt contritio, confessio, ieiunium, oratio, elemosyna, quibus animæ nostræ optimè confortantur. Figuratur. 3. Reg. 19. ubi dicitur: Angelus ostendit Heliae subcinericium panem & vas aquarum, de quo comedens & bibens ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus usque; ad montem dei Oreb. Panis subcinericii penitentiam significat. Penitentes enim in cinere penitere solent. Luc. 2. Olim in cinere & cilicio sedentes peniterent. Et quia penitentia cum lachrymis fieri debet, ideo vas aquarum ad caput ostenditur. Hier. 19. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte. Quadraginta sunt quater decem, quadraginta ergo dies significant totum tempus quo secundum legem quatuor euangelistarum & decem mandatorum bene viuendo ambulare debemus usque; ad montem celestis patriæ. Oreb enim mensura interpretatur. Luc. 22. Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam, &c. De quarto Esa. 37. Verè enim domine desertas fecerunt reges Assyriorum terras: & deos earum dederunt igni. Reges iniquorum sunt demones. Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Terra signat ecclesias Christi quæ sunt plures particulares: licet una sit vniuersalis. Sed qui sunt dii: deus bonus est, potens est, sapiens est. Boni ergo & potentes & sapientes per deos figurantur. Psal. 81. Ego dixi dii estis, &c. Exod. 7. Ecce constitui te deum Pharaonis. Diabolus quoque ait Gene. 3. Eritis sicut dii, &c. Benard. O maligne, o maliuole, ad quid eis similitudo huius vitæ & scientiæ profunt. Certè sunt sicut dii recti, iusti & veraces. Tales deos sape demones igne iniquitatis succendunt. Legitur

FERIA II. POST LAETARE,

quod Chaldaei ignem pro deo colentes per hoc deū suum potētissimū probauerunt, quod omnes alios deos consumeret. Dein de alia gens idolum suum aqua impleuit, & foramina parua in ipso faciens cera obstruxit: & sic aqua eripens ignem extinxit. Sic nos aqua gratiae & contritionis impleti extinguere debemus ignem vitiorum per foramina lachrymarum oculorum. Greg. Extinguamus flentibus peccata: & dignis poenitentiae fructibus ut per culpas tempora indulta non pereant.

FERIA II. ENARRATIO LIII.

Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis. Ioan. 2.

Matth. 21. Marc. 11. & Luc. 19.

Peregrini & mendici solent petere eleemosynam in honorē illorum sanctorum quorum liminia frequentant, & in quibus nominibus sperant exaudiri. Spiritualiter. Et sic nos mendici. Psal. 85. Quoniam inops & pauper sum ego. Et Psal. 38. Peregrinus sum apud te sicut omnes patres mei. Ergo quicquid debemus habere, debemus petere à deo. 1. ad Corinth. 4. Quid habes quod non accepisti à deo, quasi diceret nihil. Ergo debemus petere in nomine illius in quo speramus exaudiri, scilicet in nomine Iesu: Ioan. 16. Quicquid petieritis in nomine meo fiet vobis. Act. 4. Non est nomen sub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri, &c. Quod considerauit Dauid, dicens: Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo, multū est enim. Psal. 24. Et sic petit ecclesia hodie: Deus in nomine tuo saluum me fac: & in virtute tua iudica me. Exaudi deus orationem meam. Psal. 53. Nora hunc psalmum fecit Dauid cū fugit à facie Saül. 1. Reg. 23. Et in desertum Ziph. Tunc Ziphæi venerunt ad Saül, dicentes: Dauid ecce latitat apud nos in colle Achile, ecce nunc veni, & sicut desiderauit anima tua ut descenderes descende: nostrum autem erit, ut tradamus eum in manus tuas. Dixitq; Saül: Benedicti vos à domino, quia doluistis vicem meam. Abite ergo oro, & diligentius preparate & curiosius agite, & considerate locum ubi sit pes eius velociter: vel quis viderit eum ibi ubi dixistis, & reuertimini ad me ut vadā ad rem certam vobiscum, quod etiam si in terrā se obstruxerit, perscrutabor eum in cunctis millibus Iuda. At illi surgentes abierunt in Ziphante Saül. & Saül post eos: & nuntiaturum est Dauid, & fugit in desertum Maon. & fecit psalmum istum in fuga. Item peregrini etiam solent accedere talia loca ubi inueniunt per personas eis eleemosynas praestantes. Et sic nos debemus petere in loco, scilicet

ENARRATIO LIII.

267

scilicet ubi deus sit, sicut in templo. Psal. 13. Dominus in templo sancto suo. & sic inuenit eum mater eius. Luc. 2. Ibi debemus eum petere. Et sic Salomon. Prouer. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria. Et sic facit ecclesia in collecta: Praesta quæsumus omnipotens deus, ut obsecrationes sacras annua deuotione recolentes & corpore tibi placeamus & mente. Licet deus ubiq; sit, tamen specialiter promissit nos exaudire in templo: & sic Salomon petiit sapientiam & exauditus est, ut patet in epistola. 3. Reg. 3. ita quod audiuit orationis Israel iudicium iustum quod iudicasset, & timuerunt regem videntes sapientiam dei esse in eo. Et hoc acquisiuit ex eo quod decorauit domum domini. Et sic nos debemus honorare domum dei, ut eo citius exaudiamur. Psal. 92. Domum tuam domine decet sanctitudo, &c. Et hoc docet dominus in euangelio: Nolite facere domum patris mei, &c. In summa euangelij tria inuenerunt. Primo paternæ habitationis munditia affectata, quod vendentium probat eiectione, ubi: *prope erat Pascha, &c.* Secundo tangitur internæ aduertentiæ expressio, ubi: *Respondunt ergo, &c.* Tertio tangitur supernæ conuersationis euidentia demonstrata, ubi: *Cum autem esset Hierosolymis.* De primo dicitur: *Et prope erat pascha Iudeorum, & ascendit Iesus Hierosolymam.* Vbi sciendum quod euangelista volens ostendere quomodo Saluator domum sui patris mundauit, praemittit quomodo mudandi causa Hierosolymam ascendit ut visum est, quia Christus vsq; ad passionem suam legem voluit obseruare. Matt. 5. Non veni solvere legem sed adimplere. In lege autem Exod. 23. habetur, quod in tribus solennitatibus in anno Iudæi videbantur conuenire in Hierusalem, scilicet in pascha, pentecoste, & in festo tabernaculorum. De vltimis duabus dispensabatur cū illis qui à remotis erant, sed de prima nequaquam. Hanc legem obseruās venit in Hierusalem Christus. Ad exemplum ergo eius debemus sollicitè diuina praecepta obseruare. Secundū Alchuinum videtur quod homines non ascendunt ad festiuitates dei, nec celebrant pascha siue festa, cū tamen dei filius deum patrem in his honorauit, hæc ille. Sed secundū euangelistam non simpliciter dixit: *Prope erat pascha*, sed addidit: *Iudeorum*. & hoc duplici de causa. Prima quando aliqui festum aliquod sanctè & purè celebrant, dicitur domino celebrare: aliās verò nō domino, sed sibi. Esa. 1. Kalēdas vestras & solennitates odiuit anima mea. Iudæi ergo, quia non fructum animarū querebant, sed suum lucrū tantum:

FERIA II. POST LAETARE.

ideo dixit: *Pascha Iudeorum*. Vel hoc dixit ad differentiam nostri pascharis: quia Iudeorum fuit figurale: nostrum verò verum. *1. ad Corint. 5.* Pascha nostrum immolatus est Christus. *Et immolatus in templo vendentes omnes & boues & columbas, & numularios sedentes.* In quo notatur vitium sacerdotum domus dei polluentium.

Primo sciendum quod quia animalia prædicta non poterant de longinquo adduci: ideo sacerdotes cupiditate ducti statuerunt ea in templo, ubi erat altare thymiamatis, & candelabrum ubi homines orabant & doctores docebant: sed non in atrio sacerdotum ubi erat altare holocaustorum. Et hoc fecerunt ut de longinquo venientes non haberent excusationem de oblationibus omitterendis, sed propter eos qui non habebant pecunias posuerunt ibi campores qui sub cautione tradebant pecunias, capientes aliqua munuscula parua, non pecunias ne viderentur facere contra legem. *Deut. 23.* Non sœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, quod tamē prohibuit dominus. *Ezech. 22.* Usuram & omnem superabundantiam non accipietis. Vnde de isto vitio auaritiæ sacerdotum dixit propheta. *Esa. 56. ca.* Pastores eius nescierunt intelligentiam: omnes in viam suam declinauerunt unusquisque ad auariciam suam a summo usque ad nouissimum. Mystice boues vendunt qui scripturam sacram propter honorem prædicant. A bouibus sacra scriptura venit, id est a sanctis patribus qui portauerunt iugum domini. Oves vendunt qui opera pietatis propter vanitatem mundanā faciunt. Columbas, qui dona spiritus sancti vendunt & sacramenta. *Act. 8.* Pecunia tua tecum sit in perditionem. Numularij sunt qui dant beneficia propter retributionem repositalem. Heu quot sunt vendentes & ementes in ecclesia, quod conuenitur *Hiere. 6. ca.* A maiore usque ad minorem omnes auaritiæ student. *Amos 9.* Auaritia in capite omnium & nouissimum eorum in gladio interficiat. Glo. super omnes sensus in capite, & sic in omnibus sensibus est cupiditas rerum temporalium: ut patet inuenienti. Ideo nunc sequitur duplex remedium contra vitium sacerdotum, scilicet operis & oris, ut doceret eos qui curam habent ecclesiarum, subditos verbo & facto debere corrigere. Primo remedium operis ponitur: cum fecisset quasi flagellum de funiculis omnes eiecit de templo. Oves quoque & boues & numulariorum effudit eas & mensas subuertit. Vbi sciendum quod non solum animalia, sed etiam homines eiecit. Sed diceret, quare non resistebat eis? Dicendum quod diuina virtus in illo facto operabatur quæ operabatur in effectu quando volebat, sicut patet *Ioan. 18.* ubi prostrasse dicitur eos qui eum capere

ENARRATIO LIII.

268

capere volebant, sic & hic. Ex oculis enim eius quidam fulgur exibat qui eos terrebat quod ei resistere non audebant. Sciendum mystice secundum Aug. quod deus de peccatis nostris sumit materiam, vnde nos puniat. Ipsa enim protelatio peccatorum secundum quod peccata peccatis addantur, quidam funiculi dicuntur. *Prouer. 5.* Funicibus peccatorum suorum constringitur. *Et Esa. 2.* Vae qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, Sed diceret, quare fecit flagellum de resticulis, cum solo verbo eos potuisset eiecisse. Respondetur secundum Aug. ut doceret quod ab ipsis erat flagellandus, ideo prior eos flagellauit. Secundo ad designandum multiplex flagellum peccatorum. Primum est flagellum correctionis leuiter verberans quo flagellatur iustus, sicut vestis flagellatur ut de ea puluis excutatur. *Psal. 37.* Ego in flagella paratus sum, Nam dominus leuiter flagellat bonos, sicut puer flagellatur ut efficiatur doctus. *Eccl. 30.* Qui diligit filium assidue ei flagella. *Hebr. 12.* Flagellat dominus omnem filium quem recipit. Secundo reperitur flagellum punitionis vulnerans graviter. Et formatur de restibus peccatorum. Et sic Pharaon flagellatus est. *Ps. 31.* Multa flagella peccatoris. Reuera hic & alibi peccator flagellatur, Et dicuntur multa multiplices de causa. Primo quia omnia cedunt eis in malum. Aug. in meditationibus: O misera fors flagitiosi hominis, siue bonum, siue malum pariter omnia sunt illi tormenta. Secundo quia singulis peccatis & singulis membris quibus homo peccat correspondent poenæ singula. *Bernar. in quodam sermone qui incipit: Regio australis, gehennalis angustia non habent meritum, non recipiunt interstitium, nesciunt remedium singulis excessibus, singulis membris quæ fuerunt arma iniquitatis debetur poena.* Attende autem quod si illa quæ videbantur aliquo modo licita & quasi ad cultum dei ordinata de templo eiecit: quanto magis si inuenisset illicita. Vnde *Barlaam*: Quid ergo fratres mei quid putamus dominus faceret, si rixis desidentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos vel alio quolibet scelere reperierit irreuerentes. Hæc ille. Vnde apostolus tales reprehendens. *1. Corint. 11.* dicit: Nunquid domos non habetis, scilicet ad agendam loquenda secularia aut ecclesiam dei contemnitis. *Et Hierem. 11.* Quid est, quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? *Esa. 26.* In terra sanctorum iniqua gessit: & non videbit gloriam domini. Et quia templum dei ciuitas dicitur. *Psal. 86.* Fundamenta eius in montibus sanctis. Ideo metuenda est sententia apostoli. *1. Corint. 3.* dicentis: Si quis templum domini violare

FERIA II. POST LAETARE,

lauerit disperdet illum deus. Et sententia iudicis, dicentis: Disperdet de ciuitate domini omnes qui operantur iniquitatem. Remedium oris ponitur cum subditur: *Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis.* Zacharia 14. Non erit ultra mercator in domo domini. Et dicit in textu: *domum patris, & non mei, ad denotandum honorem patris.* Ioan. 8. Ego honorifico patrem meum, &c. Aug. In oratorio nemo aliud agat nisi id ad quod factum est. Principaliter tamen negotiationes non debent fieri in domo dei: ut habetur. 6. decretalium de immunitate ecclesiarum & religiosorum locorum, ca. decet domum domini: ubi dicitur: Cessent in ecclesiis earumque cymiteriis negotiationes, precipue nundinarum ac fori cuiusque tumultus, &c. Nota negotiatio prohibetur. Primo quantum ad statum, & sic clericis prohibetur saltem quantum ad lucrum & ad cupiditatem. Primo propter frequentia vitia inde prouenientia. Prouer. 20. Malum est, malum est dicit omnis emptor, & cum recesserit tunc gloriabitur. Secundo retrahit a curis spiritualibus, 2. Timoth. 2. Nemo militans deo implicat se negotiis secularibus, &c. Secundo quo ad locum ut in templo, & hoc propter fraudulentiam. Vnde Leo Papa, Difficile est inter vendentis & ementis commercium non interuenire peccatum. Apocal. 13. Et ne quis posset emere nisi qui habet characterem aut nomen bestiae, id est fallaciam verborum vel rerum. Vbi sciendum quod solo verbo istos amonuit: quia simoniaci primo fugandi sunt de ecclesia per excommunicationem, & quia quamdiu viuunt possunt se conuertere, non sunt despiciendi. Si vero non conuertantur, tunc non solum sunt fugandi, sed & ligandi cum illis. Matth. 23. Ligatis manibus & pedibus, &c. Attende autem Matth. 27. dicit: Nolite facere domum meam speculam latronum. Hic vero dicit: *domum negotiationis.* In hoc facit sicut bonus medicus, qui primo a lenioribus incipiens postea dura proponit. Vnde Christus qui hoc factum egit secundum Beadam quod hic enarratur de expulsiōe, ideo primo eos non latrones vocat, sed negotiatores. Sed quia ex eorum duritia a tali negotiatione non cessabant, ideo dominus alia vice vocat eos latrones. Sciendum quod licet Iudaei Christum persequerentur ex eo, quia dicebat deum patrem suum, ut habetur. Ioan. 5. tamen in hoc loco de hoc non sunt turbati quod deum dicebat patrem suum: quia ibi intellexerunt quod diceret se filium dei naturalem hic vero quod solum se diceret filium adoptionis. Recordati vero sunt

ENARRATIO LIII.

269

sunt discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuae comedit me. Zelus dicit quandam intentionem a moris, qua intendit deum diligere nihil sustinet quod amoris suo repugnet. Et inde est quod viri intese diligentes uxores suas, qui nec eis sustinet aliorum consortium utpote amoris contrarium, zelotypi dicuntur. Illi igitur zelum dei habent qui nihil patienter contra honorem dei quod maxime diligit, sustinent. 3. Reg. 19. zelo zelatus sum pro domino exercituum. Sic & nos pro decore domus dei zelus comedit, dum si quid contrarium fieri videmus. Studemus etiam quatenusque chari nostri sunt qui haec faciunt remouere, non timētes propter hoc aliqua mala perpeti. Vnde glo. Bonus zelus est feruor animi quo mors a deo timore pro defensione veritatis accenditur. Ab eo comeditur qui qualibet praua quae viderit corrigere satagit: si nequit, tolerat & gemit. Vnde Bernard. super Cantic. sermo. 12. Etenim si amares dominum Iesum toto corpore, tota anima tua & tota virtute, nunquid si videres ei iniurias contempnunt; inferri, nullatenus a quo animo posses sustinere? Sed mox recepto spiritu iudicii & spiritu ardoris & tantumquam potens crapulatus a vino repletus zelo Phinees, diceret cum Dauid: Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei. Et cum domino: zelus domus tuae comedit me. Hae ille. Vnde Aug. in persona Christi dicit: Quoniam zelus domus tuae comedit me, id est quia persecutus sum in illis iniquitatibus ipsorum, non patienter tuli quos sic corripui: quia quae sunt gloria tua in domo tua: quia flagellauimus in templo male versantes. Vbi zelus domus tuae comedit me, dixerunt enim: Hic alienus, hic hospes, huc nescimus unde sit: quod non diceret si agnosceret unde sit, & si agnosceret ea quae mandasti. Si enim inuenire illos seruantes mandata tua, zelus domus tuae comederet me. Hae ille. Dixi secundo tangitur interna aduertentia expressio, quod interrogatum probat praesumptionem subdit: Respondent ergo Iudaei & dixerunt: Quod signum ostendis nobis, quia haec facis, quia Iudaei videntes Christum eos cum potestate eiecere, mirabantur unde sibi haec potestas data esset. Ideo potestatis suae & autoritatis signum quaerunt, dicentes: Quod signum ostendis nobis: quasi dicerent: Non videtur hoc esse tui officij: nec credimus hoc tibi licere quod tanta potestate & autoritate nos expellis, Iudaeis namque familiare fuit signa quaerere iuxta illud. 1. ad Cor. 1. Iudaei signa quaerunt. Et Psal. 73. Signa nostra non vidimus, &c. quia per ea vocati fuerunt ad fidem & ad legem. Deut. vlti.

Quadrag. Thes.

Y

FERIA III. POST LAETARE,

Non surrexit ultra propheta in Israël ut Moyses, &c. Et non querebant signa à Christo ut crederent: sed quasi desperantes quod signum facere non posset, & sic eum reprimeret & impedirent. Quia ergo prauè querebant non dari eis signum apertum: sed occultum. *Respondit Iesus & dixit eis, Soluite templum hoc & in tribus diebus excitabo illud, ubi dominus prænuntiat primo mortem suam, dicens: Soluite & non soluetur, ne intelligas mortem eius naturalem, nec dicit solue, ne intelligas seipsum occidisse: sed soluite quod non est imperatis, sed prænuntiantis, id est soluetis vel permitteris, ut sit sensus: Soluite, id facite de corpore meo quid vultis, illud vobis expono. Dicit etiam notatè soluite, quia in morte Christi anima à corpore soluta est, aliter tamen illa solutio facta est, quàm illorum qui per incinerationem & putrefactionem soluiuntur quàm Christus non sensit, Psal. 5. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Fuit tamè anima eius à corpore separata. Secundo prænuntiat suam resurrectionem, dicens: Et in tribus diebus excitabo illud. Non dicit excitabitur vel excitabit illud pater, sed ego excitabo, quia propria virtute à mortuis surrexit. Nec tamè negatur quin pater eum suscitauit, ad Gall. 1. Qui suscitauit Iesum à mortuis. Et in Psalm. 40. Tu autem domine miserere mei & resuscita me. Nec est in hoc contrarietas: quia est eadè virtus vtriusque. Sciendum autè est, quod ideo dicit de sua resurrectione, quia in ea maxime apparet virtus & potentia diuinitatis: quia puri hominis non est resuscitare: sed solius Christi qui est inter mortuos liber. *Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis est ædificatum, id est reædificatum hoc templum, & in tribus diebus excitabis illud?* Hoc dixerunt Iudæi, quia putauerunt Christum de corporali templo hoc dixisse, quod in tot annis fuit ædificatum sub Zorobabel postquàm reuersi fuerunt Iudæi de captiuitate. Vel templum quod Salomò ædificauit, & in septimo anno cõpleuit, fuit ædificatum 46. annis, ut dicit Origen. ut numeretur tempus ab eo die quo Dauid mentionem fecit de ædificatione templi cõfusus super hoc Nathan propheta. 2. Reg. 7. vsque ad consummationem perfectam per Salomon. Nam ex illo die Dauid cepit præparare materiã & necessariã ad ædificationem templi. Et sic hoc dictum consideretur quod extendit se ad numerum 46. annorum: *Ille autem dicebat de templo corporis sui.* Corpus enim Christi templum est. Cuius ratio est: quia illud templum dei dicitur in quo deus habitat. Psal. 10. Dominus in templo sancto suo. Ideo anima sancta dicitur templum, 1. ad Cor. 3. Templum enim dei sanctum*

ENARRATIO LIIII.

270

sanctum est quod estis vos. Quia igitur in corpore Christi diuinitas inhabitat, ideo templum vocatur corpus in quo habitat plenitudo diuinitatis non solum secundum animam, sed etiam secundum corpus. Cum ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat de corpore suo & crediderunt scripturæ & sermoni quod dixit Iesus ante resurrectionem suam & passionem. Hoc verò non intellexerunt propter duo. Primo quia per hoc ostendebatur in Christo diuinitas. Aliter enim corpus eius non fuisset dictum templum, & hoc tunc temporis intelligere humanam capacitatem excedebat. Secundo, quia in hoc facit mentionem de passionem & resurrectione: quæ nullus discipulorum adhuc audierat. Ideo Petrus alia vice audiens de eius passione scandalizatus est, ut dicitur Matt. 16. Sed post resurrectionem quado aperuit eis sensum ut intelligerent scripturas: tunc plenè cognouerunt eum esse deum & hominem, & tunc recordati sunt, quia dicebat de templo corporis sui. Et sic crediderunt scripturæ prophetarum. Osee 6. Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. Dixi tertio tangitur supernæ cõuersationis euidencia demonstrata, quod credentium probat ostentio cum subdit: Cum autem Hierosolymis esset Iesus in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine videntes signa quæ faciebat. Sed diceret, cuiusmodi signa fuerunt hæc cum hic de nullo legitur. Dicendum quod nulla signa fecit Iesus tunc licet euangelista non scripserit ista. Nam euangelista multa scienter pratermisit de miraculis Christi: cum tot fecerit quod non possent scribi de facili. Vel dicendum quod inter omnia alia miracula maximum fuit, quod vnus homo tantam multitudinem hominum solo flagello eiecit. Visis his signis vel hoc signo multi crediderunt in eum. Vbi sciendum alij credunt propter signa ut isti. Et tales sunt grossiores quam qui propter solam doctrinam credunt sicut discipuli Christi. Ideo dicitur. 1. Corin. 14. Prophetia data sunt fidelibus & non infidelibus. *Ipsæ autem Iesus non credebant seipsum eis, id est sua secreta mysteria eis non reuelauit: sicut nec apostolis.* Ioan. 36. Multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modum. 1. Corin. 3. Non potui vobis loqui quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus. Et ideo euangelista signanter dicit: In nomine eius, in quo ostendit imperfectè eos credere. Et ideo non dicit quod crediderunt in eum: quia nondum credebant in eius diuinitatem: sed dicit in nomine eius, quasi diceret: Illud quod de eo nominetenus dicebatur, scilicet quod sit iustus & huiusmodi. Et isti secundum

Augustin. gerunt typum catechuminum: qui licet credant, tamen corpus Christi eis non datur. Quod sicut nemo conficit nisi sacerdos consecratus: ita nemo recipere illud debet nisi fuerit baptizatus. Subdit: *Eo quod ipse nescit omnes, & quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine. Vbi sciendum quod ratio quare se eis non credebatur est: quia ipse perfecte cognouit eos. Ideo dictum est: Eo quod ipse nosset eos, & hoc per potentiam diuinitatis.* Eccl. 23. Oculi domini sunt lucidiores super solem circumspicientes omnes vias hominum & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Licet enim homines cognoscant, aliquis tamen non certam cognitionem habere potest de eis: quia homo non videt nisi ea quae apparent: deus autem intuetur cor. 1. Reg. 16. Ideo non opus est Christo testimonio aliorum: cum certissime cognoscat per cordis intuitionem. Ideo dictum est: Et opus ei non erat ut testimonium quis perhiberet de homine, imò ipsemet est testis. Iob 16. Ecce in caelo testis meus, & conscius meus in excelsis. Christus etiam cognitionem non solum ad exteriora ostendit, ideo addidit: eo quod ipse sciret quid esset in homine, id est occulta cordis. Proverb. 17. Infernus & perditio coram domino: quanto magis corda filiorum hominum? Scire enim ea quae sunt in corde hominis est solius dei, qui solus corda plasmavit: non enim indigebat testibus ut priorum plasmatum mentes addiscat. Plus etiam artifex nouerat quid esset in opere suo, quam ipsum opus quid esset in semetipso. Nam Petrus non nouerat quid in ipso erat quando dixit: Tecum ero usque ad mortem. Sed dominus nouerat quid esset in homine, dicens: Prius quam gallus cantet ter me negabis. Quapropter secundum Beadam mouemur, ut nunquam de consuetudine nostra secuti simus, sed semper solliciti formidemus: quia quod nos latet aeterni arbitrii latere non valet. Confiteamur ergo plura & maiora peccata habere quam nosse putamus: ut maiorem quam credimus gloriam consequamur. Notata dicit in textu: *Eiecit de templo oues & boues & numulariorum effudit eas.* Pro quo sciendum multa genera hominum eiicientur de templo dei & de regno caeli. Primo eiicientur superbi qui intelliguntur per boues qui cornibus potentiae alios feriunt. Psalm. 100. Non habitabit in medio domus mea qui facit superbiam. Danie. 4. Haec est interpretatio sententiae altissimi quae peruenit super dominum meum regem. Eiicient te ab hominibus

minibus & cum bestiis erit habitatio tua, i. cum demonibus. Psalm. 73. Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. Et sic Lucifer eiectus est de caelo. Ezech. 28. Eieci te de monte sancto dei, & perdidisti Cherub. Esa. 14. Quomodo cecidisti de caelo Lucifer qui mane oriebaris? Et Luc. 10. Vidi Sathanam quasi fulgur cadentem de caelo. Secundo eiicientur auari qui intelliguntur per numularios. Hierem. 8. A minimo usque ad maximum omnes student auaritia: Et tales eiiciuntur. 1. Corin. 6. Avari regnum dei possidere non possunt. Ideo ait Iesus discipulis suis. Luc. 14. Nisi quis renuntiauerit omnibus quae possidet, non potest esse meus discipulus. Et Matt. 19. Quam difficile qui pecuniam amat regnum dei possidet. Ideo Luc. 12. Cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusque vita eius est ex his quae possidet. Tercio luxuriosi qui intelliguntur per columbas, quae est avis libidinosa. Quod figuratur Nume. 5. Omnis leprosus eiicietur de castris, & qui semine fluit pollutusque est super mortuo. Et 1. ad Cor. 6. Fornicatores, adulteri & avari regnum dei possidere non possunt. Ideo Matt. 22. In resurrectione neque nubet, neque nubetur, sed erunt sicut angeli dei in caelo. Quarto hypocritae qui ponuntur intelliguntur: qui exterius apparerunt in pellibus ouium. Mat. 7. intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Ibidem 23. Vae vobis scribes & pharisaei hypocritae, quia similes estis sepulchris dealbatis, &c. Apoc. 21. Nihil coinquinatum intrabit, &c. Et ibidem 22. Foras canes, venefici, impudici, homicidae & idolis seruientes. Omnes tales excommunicati extra palatium regni dei eiiciuntur. O beatus qui ibi non eiicitur. Psalm. 63. Beati qui habitant in domo tua domine. Ratio. Tob. 13. per omnes vias eius cantatur alleluia. Sed damnati erunt excommunicati. Nam sicut excommunicationis non participamus in locutione, in diuino officio, nec in salutatione, nec in comestione: sic boni non participabunt malis in quatuor. Primo in locutione: quia facies eorum auersae erunt ab eis. Psalm. 43. Auertisti nos retrorsum post inimicos nostros. Et Lucae 16. Magnum chaos firmatum est inter nos & vos. Secundo non in diuino officio. Esaie 63. Serui mei laudabunt me praeter exultationem cordis: & vos clamabitis praeter dolore cordis, & praeter contritionem spiritus ululabitis. Tercio non in salutatione: quia salutem non aptabunt eis. Psalm. 57. Latabitur iustus cum viderit vindictam. Quarto non in mensa. Esaie 65. Serui mei comedent: vos autem esurietis: & serui mei bibent, & vos sitietis.

FÈRIA III. ENARRATIO LIIII.

Ascendit Iesus in templum. Ioannis septimo.

Consuetudo est boni serui si offendit dominum placat eum precibus. Spiritualiter nos offendimus deum peccatis nostris. Ideo debemus currere ad dominum placando eum precibus nostris. Hoc agit ecclesia in introitu: Exaudi deus orationem meam, & ne despexeris deprecationem meam, intende in me & exaudi me. Similiter in collecta: Sacra nobis quaesumus domine obseruationis ieiunia pia conuersationis augmentum, & tuae propiciationis continuum praestent auxilium. Sed quod sacerdos tenetur orare pro populo notum est, & figuratur Exod. 32. Moyses orauit pro populo qui peccauit in adoratione vituli: ut patet in epistola. Et Christus verus sacerdos secundum ordinem Melchisedech ascendit in templum materiale ad docendum, & in templum aeternale pro nobis interpellandum: ut patet in hodierno euangelio cum dicitur, *ascendit Iesus in templum, &c.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo doctrinae Christi origo de supernis quod missio probat paterna, ibi: *1a die festo &c.* Secundo tangitur turbae abiectio de interioribus, quod solutio probat saluatoris, ibi: *Nonne Moyses dedit vobis legem &c.* Tertio ponitur essentia Christi origo de occultis, quod transmissio probat supernalis, ibi: *Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis.* De primo dicit: *1am die festo mediante Iesus ascendit in templum.* Vbi sciendum quod Christus volens suae doctrinae originem ostendere, primo ponit eiusdem doctrinae tempus & locum & admirationem turbarum. Tempus quidem dum ait: *1am die festo mediante*, id est cum illius festi tot dies remansissent quot effluerant. Vnde cum per septem dies illud festum agebatur: dicitur hoc fuisse quarto die. Ideo autem in medio festi ascendebar, quia in principio omnes magis intenti sunt his quae festi sunt. Boni quidam ad cultum dei, alij vero ad vanitates & lucra. Sed circa medium tempus Christus ascendebar, ut hi qui in principio festi ea quae festi erant expediebant, magis parati essent ad doctrinam audiendam. Locus autem doctrinae tangitur cum dicitur in templum, quod est locus aptus ad sanam doctrinam, & conueniens doctrinae Christi sanctissima. Esa. 2. Venite ascendamus ad montem domini & ad domum dei Iacob. Item ut ostenderet se docere veritatem quae calumniari non potest: ideo ascendit in templum. Ioannis 18. Ego in occulto locutus sum nihil. Admirationem vero turbarum ponit cum dicitur: *Et mirabantur Iudei dicentes: Quomodo hic literas scit cum non dixerit?* Sciebant enim

ENARRATIO LIIII.

276

enim Iesum esse filium pauperis mulieris, & ut putabant filium fabri qui de labore suo vivebat. Vnde probabile videtur quod Iesus etiam de labore suo viuens non inisteret studio literarum, sed potius operi manuali: secundum illud Psal. 87. Pauper ego sum & in laboribus a iuuentute mea. Et ideo cum audierunt eum docere & disputare mirabantur, dicentes: *Quomodo hic literas scit.* quod. Miramur quomodo scit legem, cum nemo scire eam valeat nisi qui legem legat. Nemo autem legem legere valet, nisi literas sciat. *Hic autem literas non didicit:* ideo mirandum est vnde nouerit legem. Hac tamen de causa mirabantur secundum glossam quia nemo intelligebat eum esse legis autorem & dominum. Qui se credere voluissent, nequaquam mirarentur si ille legem non nosset qui legem dedisset. Origo spiritualis doctrinae ponitur cum subiungitur. *Respondit eis Iesus & dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.* q. d. Ista doctrina quae est mea approbatiue & subiectiue, non est mea, scilicet per exercitium acquisitionis humanae: sed eius qui misit me, id est data est mihi a patre, quia licet filius secundum naturam diuinam habeat eandem scientiam cum patre, tamen habet eam ab ipso patre. Secundum vero naturam humanam habet aliam scientiam, scilicet creatam: non tamen habet eam per exercitium acquisitionis humanae, sed ab instanti conceptionis infusam: sic & soluta est questio quae querebant. *Quomodo hic literas scit.* Vel aliter, si dixisset doctrinam quam ego doceo non est mea, nulla esset questio. Sed quod dicitur: *doctrina mea non est mea*, videtur contradictionem implere. Sed hoc soluitur sic: quia hoc esse dicitur multipliciter. Ratio, quia sua doctrina aliquo modo dicitur sua, aliquo modo non sua. Si enim intelligitur de Christo filio dei, sic cum doctrina vniuersiusque nihil aliud sit quam verbum eius: filius autem dei cum sit verbum patris: sequitur ergo quod doctrina patris sit ipse filius. Istud autem verbum est suipsius per identitatem scientiae: est autem non suum per originem. Vel quia non est verbum nullius, sed alicuius. Vnde Aug. dicit hic quod breuiter videtur dixisse. *Mea doctrina non est mea.* ac si diceret: Ego non sum a meipso. In quo haereticus Sabellianus confunditur: qui diceret nisi sunt ipsum esse filium qui est & pater. Vel mea doctrina quam ego pronuntio verbo creato non est mea, sed eius qui misit me patris, id est non est mihi data a meipso, sed a patre meo: quia etiam cognitione filius per aeternam generationem habet a patre. Matth. 11. Omnia tradita sunt mihi a patre meo. Si vero intelligatur de Christo filio

FERIA III. POST LAETARE,

hominis, tunc dicit: Mea doctrina quam ego habeo secundum animam creatam & profero ore corporis non est mea, i. non est mihi à meipso sed à deo, quia omne verum à quocumq; dicitur à spiritu sancto est. Sic ergo secundum August. de tri. secundum illud quod dixit doctrinam suam, & secundum aliud quod dixit eam non suam, dixit eam secundum formam dei suam, & secundum formam serui non suam. Ex quo patet exemplum quod omnem modum cognitionis cum gratiarum actione recognoscemus esse à deo. i. Corint. 4. Quid habes quod non accepisti. Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Subdit: *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscat de doctrina vtrum ex deo sit an ego à meipso loquar.* Vbi probat doctrinam suam esse à deo, primo ex iudicio recte sententia. Vbi sciendum iudicio illius standum est, an aliquis bene operetur in arte aliqua qui est expertus in arte illa: sicut an aliquis bene loquatur Gallicè, est standum iudicio eius qui est peritus in lingua Gallica. Secundum hoc ergo dicit dominus illius iudicio standum esse an doctrina mea sit ex deo, qui est expertus in rebus diuinis. Talis enim recte potest de his iudicare. i. ad Corin. 2. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei, &c. Spiritualis autem iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Et quia vos alienati estis à deo: ideo non cognoscitis de doctrina vtrum ex deo sit. Sed si quis voluerit voluntatem eius, i. dei facere, iste potest cognoscere vtrum doctrina hæc sit à deo: an ego à meipso loquar. Iste quidem à seipso loquitur qui falsum dicit. Quia sicut dicitur Ioan. 8. Qui loquitur mendacium ex propriis loquitur. Ideo sequitur: *Qui à seipso loquitur gloriam propriam querit: qui autem querit gloriam eius qui misit illum hic verax est, & iniustitia non est in illo.* Probat id ex sua intentione, & ponit duplicem intentionem per quam intelligitur duplex origo doctrine: dictum est enim aliquos loqui non à se. Loquitur autem non à se quicunq; studet loqui veritatem. Omnis enim cognitio veritatis ab aliquo est, per modum quidam discipline à magistro: per modum verò reuelationis à deo: sed per intentionem à rebus, ad Rom. 1. Inuisibilia enim dei à creatura munda per ea quæ facta sunt intellectu a conspiciuntur. Quocumq; ergo istorum modorum cognitio aliqua habeatur non est hominum à se. A se autem loquitur qui ea quæ dicit nec ex rebus, nec ex reuelatione, nec ex doctrina humana accepit: sed de corpore suo. Hierem. 23. Visionem cordis sui loquuntur non de ore domini. Et Ezech. 13. Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum & nihil

ENARRATIO LIIII.

275

nihil vident. Sic ergo confingere aliquid ex se sit propter humanam gloriam. Quia dicit Chrysost. Qui aliquam prophetici vult instruere doctrinam: propter nihil aliud hoc vult quam ut gloriam acquirat. Et hoc est quod dominus dicit probas doctrinam suam à deo: Qui à seipso loquitur de certa cognitione veritatis quæ est ab alio, iste querit gloriam prophanam, propter quam & propter superbiam hæreses & falsæ opiniones introducuntur, & comperit Antichristo. 2. Thessa. 2. Qui aduersatur & extollitur super omne quod dicitur deus. Qui autem querit gloriam eius qui misit illum sicut ego quero. Ioan. 8. Ego gloriam meam non quero, &c. hic verax est, quia doctrina mea continet veritatem, & iniustitia in me non est: quia alterius gloriam non usurpo. Et ut dicit August. Magnum nobis præbuit humilitatis exemplum dum habitu inuentus est ut homo. Querit gloriam patris sui, non suam, quod & tu homo facere deberes: quando aliquid boni facis gloriam tuam quæris: quando aliquid mali deo calumniam inferre meditaris. Patet autem quod gloriam suam non quærebat: quia si fuisset adularus principibus sacerdotum, non fuisset ipsum persecuti. Sic ergo Christus & quicumque gloriam dei querit, habet quandam intra se dei cognitionem. Matthæi 22. Magister scimus quia verax es. Et ideo dicit hic, *verax est.* In affectu autem habuit rectam intentionem. Vnde dicit: *Et iniustitia non est in illo.* Iniustitia enim est, quod vnus usurpat sibi honorem alienum. Gloria autem proprie solius dei est, qui ergo querit sibi gloriam exhiberi iniustus est. Dixi secundo tangitur turbæ abiectio de interioribus, quod solutio probat saluatoris. *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem, qui me queritis interficere, quasi diceret: Qui vult alium sine causa: siue sine iussu dei interficere ille facit contra legem Moyli.* Exod. 20. Non occides: Potuissent enim Christo dixisse: Ideo doctrina tua non est à deo: quia sabbatum soluis, secundum illud Ioannis 9. Non est iste homo à deo qui sabbatum non custodit. Hoc volens excludere, primo excusat se ex parte accusantium, quasi dicat: Dico & vos dicitis, quod doctrina mea non sit ex deo: quia legem non seruo sabbatum soluens: tamen vos non habetis potestatem me accusandi cum sitis in tali delicto. Vnde dicit: *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?* Act. 7. Accepistis legem in dispositione angelorum & non custodistis. Act. 15. Ut quid tentatis deum imponere iugum super ceruices discipuli.

FERIA III. POST LAETARE.

lorum, quod neq; nos neq; patres nostri portare potuimus. Si ergo vos non seruatis legem, quare propter transgressionem eius vultis me interficere? Non enim propter hoc fecistis, sed propter odiū. Alioquin si propter zelum legis feceritis apud vos seruaretis eam. Sapient. 2. Circumueniamus iustum: quoniam iniustus est nobis. & contrarius est operibus nostris, & morte turpissima condemnemus eum. Sequitur iniqua responsio turbæ. Respondit turba & dixit: *Demoniū habes, quia te querit interficere: quia si dicerent: Nos non conuenimus, & in hoc mentiuntur: quia querebant mortem eius sicut postea effectu ostenderunt.* Glosa Remig. O scelus inextinguibile, o blasphemia, neq; in hoc seculo, neq; in futuro dimittenda. Nā peius fuit hoc dicere quā Chri- stum occidere. Et nanq; dicebant: *Demonium habes, cum tamen solo imperio dæmonia expellebat.* Obturanda essent aures ad eam scelestam contumeliam, nisi ipsius domini addiceremus habere patientiā, neq; enim a furiosis turbatis ipse hæc audiens turbatus est, sed in sua veritate tranquillus permanens, non red- didit malum pro malo, nec maledictionem pro maledictione. Quibus sic respondere potuisset & dixisse: Vos potius dæmoniū habetis: quia nisi pleni dæmonio fuissetis, tam peruerse deo lo- qui non potuissetis. Idcirco, respondit eis, per rationem, dicens: *Vnum opus feci & omnes miramini, quasi dicat secundum Remig.* Si tantum miramini in sanatione vnius hominis: quantum mu- raremini si omnia opera mea videretis? an non legistis dictum patris mei: Omnia in sapientia fecisti, quæ est sapientia patris nisi filius? Bonam enim rem fecerat quando sanauerat in sabbatho paralyticum, qui 38. annis decubebat. Et turbati sunt: quia non intelligebat eum autorem & dominum esse sabbathi. Nec destruxerat sabbathum hominem in eo sanando: quia propter salutem omnium hominū sabbathi custodia data est. Propterea *Moyse dedit vobis circumcisionem: non quia ex Moyse est sed ex patri- bus, & in sabbatho circumcidit in hominem. Si circumcisi nem accipit ho- mo in sabbatho ut non soluatur lex Moyse, ut quid mihi indignamini: quia totum hominem sanum feci in sabbatho?* In quibus verbis du- pliciter eos arguit. Primo licet in humanis legibus posteriora præiudicent prioribus: tamen in diuinis priora sunt maioris au- toritatis. Et ideo præceptum factum Abraham de circumcisione non præiudicat præcepto Moyse de obseruatione. Multo ergo minus præiudicat mihi qui facio quod dispositum est à deo an- te mundi constitutionem de salute omnium in sabbatho. Secundo quia

ENARRATIO LIIII.

274

quia Iudæi mādatum habebant ut nihil operarentur in sabbatho, & tamen operabantur ea quæ ad salutem particularem e- rant. Dicit ergo, si vos (licet mandatum habetis nihil operari in sabbatho) circumcisionem accipitis ipso die, quæ est quædam par- ticularis salus: quia in particulari membro fit, & hoc facitis ut sic seruetur lex Moyse: ex quo pater ea quæ ad salutem pertinet in sabbatho prætermittenda non esse. Ergo multo magis debet homo facere ipso die ea quæ sunt ad vniuersalem salutem. Nō ergo debetis mihi indignari, quia totum hominem saluum feci in sabbatho: quia ut dicit glosa, curatus est ut sanus esset in corpore: & credidit ut sanus esset in anima. Et quod dicit, *propterea Moyse dedit vobis circumcisionem, &c.* hoc expressè non legi- tur nisi Exod. 12. vbi habetur: Omnis seruus emptitius circumci- detur: non tamē ea dixit: quasi aliud instituens: quia nō ipse pri- mus accepit circumcisionis mandatū, sed Abraham, ut habetur Gene. 17. vbi ei dictum est à domino: Circumcidetur ex vobis om- nino masculinū, & circumcideris carnem preputij vestri: ut sit in signum fœderis inter me & vos. Ideo dicitur, nō quia ex Moyse est, sed ex patribus. Et sequitur: *Nolite indicare secundū faciem, sed secundum iustum iudicium iudicate.* Vbi ducit eos ad iustum iudi- cium sui & doctrinæ suæ, si quod sit à deo rectè consideretur, quasi dicat: Nolite attendere ad illud quod nō pertinet ad rem: quod sit quando amor vel odiū attenditur, propter quæ aliquā- do plus quā propter veritatem iudicatis: sed iustum iudicium iu- dicat, id est doctrina mea & factis meis iudicate secundum natu- ram rei in se. Et tūc inuenietis quod doctrina mea est à deo se- cundum veritatem. Vbi sciendum quod iudicare secundum faci- em intelligitur dupliciter. Nam iudex iudicat secundū alle- gara & probata. 1. Reg. 16. Homines vident ea quæ patent: deus autem intuetur cor, sed in hoc potest esse deceptio. Ideo dicit: *Nolite iudicare secundum faciem, id est secundum illud quod sta- tum apparet, sed diligenter inquirete rei veritatem.* Iob 29. Cau- sam quam ignorabam diligenter inuestigabam. Vel aliter: *Nolite iudicare secundum faciem, id est nolite accipere personam in iudicio.* Hoc enim prohibitum est Leuitici 19. Non consideres personam pauperis in iudicio, iuste iudica proximo tuo. Acci- pere autem personam in iudicio, est prætermittere iustum iu- diciū propter amorem, seu reuerentiam, seu timorem, aut conditionem personæ quæ non faciunt ad causam. Dicit ergo: *Nolite indicare, &c.* Nā quia Moyse apud vos habuit maiorem

FERIA III. POST LAETARE.

gloriam quam ego, non propterea ex personarum dignitate feratis sententiam: sed à rerum natura, quia ea quæ ego facio maiora sunt quam ea quæ fecit Moyses. Sed notandum secundum August. quod ille non iudicat personaliter qui equaliter diligit. Nā cum homines diuerso modo cum suis gradibus honoramus, timendū est ne personam accipiamus. Dixi tertio ponitur essentia Christi origo de occultis quod transmissio probat supernaturaliter dicens. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: Nonne hic est quem querunt interficere? Ecce palam loquitur & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes quia hic est Christus? sed hunc scimus unde sit. Christus autem cum venerit nemo scit unde sit. Vbi circa originem Christi docentis primo ponitur dubium. Circa quod sciendū quod multi de populo sciebant principes querere mortem Christi. Et ideo cum vidissent eum palam docentem & principes arguentem, & ipsos ei non contradicere, crediderūt fortius ipsum esse Christum, trahentes argumentū ex facto principum qui non capiebant eum, cum tamen primo ad mortem quererent eum, quasi ipsi pro verò & de nouo haberēt, quod ipse esset verè Christus eis promissus, & ideo ab eius persecutione cessassent. Ideo dicebant quidam ex Hierosolymis. Isti enim melius sciebant malitiam principum quam alij: quia manebant cum eis in eadē ciuitate. Nonne hic est quem querunt interficere toto conatu suo? Ioan. 5. Propterea persequebatur eum Iudæi, id est principes: quia hæc faciebat in sab-batho. Danie. 13. Egressa est iniquitas à senioribus populi. Ecce nunc palam loquitur contra eos, vt patet: Nemo ex vobis legem facit, & tamen nihil ei dicunt & ipsum nō capiunt, quia repressi fuerunt diuina virtute. Hæc est enim propria dei virtus quæ malorum corda ab impetu suæ malitiæ reprimat. Proverb. 16. Cum placuerint domino viæ hominis, inimicos quoque eius conuerit ad pacem. Et alibi: Cor regum in manu dei. Apparet etiam in hoc veritas sermonū Christi & falsitas principū. cum enim deus diceret: quid me queritis interficere? Negauerunt dicentes: demoniū habes, quis querit te interficere? Sed quod principes negabant isti confitentur, & subdiderunt: Nunquid verè cognouerunt principes quia hic est Christus? quasi dicerēt videretur quod sic: eo quod desistunt ab eius persecutione. Veruntamen quia nō habebant certitudinē, sed tantū opinionem: ideo etiam arguebant ad contrarium dicentes: sed hunc scimus unde sit: quia patriam eius scimus & genus, quasi hoc modo arguentes: Christ⁹ dicuntur habere

ENARRATIO LIIII.

275

habere occultam originem, sed iste habet originem manifestā: igitur non est Christus. In quo apparet eorū amentia: quia supposito etiam quod principes crederent Christo: nō tamen eorū sententiā ferunt, sed aliam corruptam protulerunt. Sed cum dicitur, tamen dicitur Michea. 5. Ex te Bethleem mihi egredietur qui sit dominator in Israël. Herodes autem nesciuit locum natiuitatis eius Iudæis sibi dicentibus: quare tunc dicunt: Cum Christus venerit unde sit, nemo scit. Dicendum quod hoc habuerunt ex verbo Isaia. 53. Generationem eius quis enarrabit? Sic ergo ex prophetis habent unde sit secundum humanam originem, & ex eis habent quod eum nesciant unde sit secundum diuinam generationem. Consequenter ponitur secundo ipsius docentis origo. Cum subditur: Clamabat ergo Iesus docens in templo, & dicens: Et me scitis & unde sim scitis, id est me nescitis secundū faciem: unde sim, scilicet patriam meam, scitis, Etiam hoc dixit quantum ad eius originem. Et nota quod clamor quandoque importat turbulentiam animi interius cōcitati, & talis clamor non competit Christo. De quo Isaia. 42. Non clamabit neque accipiet personam, neque audietur vox eius foris. Ecclesia. 12. Verba sapientum sicut stimuli. Quandoque importat magnitudinē deuotionis, secundum illud Psal. A d dominum cum tribulauer clamauis, &c. Quandoque verò magnitudinē dicendorum, secundum illud Isa. 6. Seraphin clamabant alter ad alterum. Prouer. 8. Nunquid non sapientia foris clamat: & prudentia dat vocē suam? Et sic prædicatores clamare monentur. Isaia 58. Clamare cesses, quasi tuba exalta vocē tuam. Subiungitur etiam quantum ad diuinam eius generationem secundum quam erat eis ignotus. Et à seipso non venit: sed est verus qui me misit quem vos nescitis, quasi dicat: Ante sui secundum diuinitatem, quam in mūdum veni secundum humanitatem. Ioann. 8. Antequā esset mundus ego sum. Alias non conueniret ei venire nisi antequā fuisset. Et cum hoc ipso quod venit nō venit à seipso, sed à patre qui eum promissit mittere. Exod. 4. Obsecro domine mitte quem misistis es. Isa. 19. Clamabunt ad dominū à facie tribulantis, & mitter eis saluatorem & propugnatorem qui liberet eos. Ideo sequitur: Sed est verus qui misit me, quasi dicat: Non ab alio, sed ab eo qui promissit & promissum adimpleuit quia verus est, ad Ro. 3. Est autē deus verax, & ideo docet me veritatē loqui: quia à vero missus sum quem vos nescitis, quia deum animo verò nemo vidit. Ioann. 1. Deum nemo vidit vnquam. Et per consequens me

FERIA III. POST LAETARE.

non cognoscitis cum sim filius eius naturalis, æqualis ei in natura diuinitatis. *Ego scio eum*, quia ab ipso sum & ipse me misit. *Et si dixerō quia nescio eum*, ero similis vobis mendax. Vnde sciendū quod omnes homines vident eum, vt dicitur Iob 36 sed tamen diuersimodē: quia homines in vita ista vident eum per creaturas, Roma. 1. Inuisibilia dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta cōspiciuntur. 1. ad Corint. 13. Videmus nunc per speculum & in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Angeli verò & beati in patria vident eum immediatē per essentiam. Mar. 18. Angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei, & c. 1. Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est. Mar. 11. Nemo nouit patrem nisi filius. Filius enim dei videt eum excellentius omnibus, scilicet visione comprehensionis. Ioan. 1. Deū nemo vidit vnquam, scilicet comprehendendo velut vnigenitus filius, & c. Et de hac visione loquitur hic dicens: *Ego scio eum*, scilicet notitia comprehensionis. Item nota quod omnis cognitio est per aliquam similitudinem, cum nihil cognoscatur nisi prout similitudo cogniti est in cognoscente. Omne autem quod procedit ab aliquo habet eius similitudinem à quo procedit. Vnde omnes deum cognoscentes secundum diuersum gradum processione eorum, habent diuersimodē cognitionem eius. Anima ergo rationalis dei cognitionem habet secundum quod similitudinem eius participat: imperfectiori quidem modo ab aliis creaturis intellectualibus. Angelus autem quia expressiorem dei similitudinē habet cum sit signaculum similitudinis eius manifestius deū cognoscit. Filius perfectissimam dei similitudinē habet cum eius sit essentia & virtutis cum ipso: & ideo perfectissimē eum cognoscit. Ideo dicit: *Sed ego scio eum*, in quantum, scilicet cognoscibilis est. Cuius ratio est: quia ab ipso sum, quasi dicat: Habeo eandem naturæ essentiam cum ipso per connaturalitatem. Vnde sicut ipse perfectē se nouit per essentiam suam: ita & per eandem essentiam ego scio eum perfectē. Sed vt ne referatur hoc ad missionem qua venit in mundum, igitur continuo subiicit: *Et ipse me misit*, ita quod primum, scilicet *ego scio eum*, quia ab ipso sum, referatur ad Christi diuinitatem: sed secundum, scilicet *Et ipse me misit* ad eius humanitatem. Sed quod ait: *si dixerō nescio eum*, illud intro duxit propter duo. Nam creaturæ intellectuales sciunt eum: sed de longe & imperfectē, quia vnusquisque intuetur eum procul. Iob 36. Veritas enim diuina excedit omnē cognitionē nostrā. Quicūq; ergo deū cognoscit, potest absq; mēdacio dicere quia non

ENARRATIO LV.

276

non cognoscit eū in quantum perfectē cognoscibilis est. Filius autē deum patrē perfectissimē cognoscit, sicut perfectissimē se nouit, vnde nō potest dicere nescio eum. Secūdo quia cognitio dei, & maxime quæ est per gratiā potest perdi, sicut dicit illud Psal. 105. Obliti sunt deū qui redemit eos. Vnde possum dicere, nescio quandiu sum in vita ista: quia nemo scit utrū amore vel odio dei dignus sit. Eccl. 9. Filius autē inamissibilē notitiā habet de patre. Vnde nō potest dicere nescio eū. In hoc autē quod dicit ero similis vobis, mendax debet ibi accipi similitudo per cōtrariū, non enim mēdaces essent si dicerēt se nescire deū; sed potius si se dicerēt deū cognoscere cum eū ignorēt. Si autē Christus se eū non nosse diceret cum eū noscat, esset mēdax. Est ergo sensus verbi: Si dixerō nescio, id est nō sciam: ero similis vobis mēdax qui dicitis vos cognoscere eū, cum tamē ipsum ignoratis. *Quærebāt ergo eum apprehendere: & nemo misit in illum manus: quia nondum venerat hora eius.* Propter hoc enim quod dixit eis Iesus quē vos nescitis: irritati sunt Iudæi cum simularēt eū scire, & ideo quærebāt eū apprehendere ad occidendū. Sic hodie cōtingit quādo mali cum de ignorātia notātur siue accusantur tā grauius ferūt: & tāto magis irritātur quāto grauius indignātur. Sed tamen ecōtra aliqui Christū in se habētes quarunt piē ipsum adhuc apprehendere. Cant. 7. Ascendā in palmā & apprehendā fructus eius. Vnde Apostolus ait: Sequor autē si quō modo apprehendā. Et sciendū quod non miserūt manus in illū ad occidendū. Primo quia virtute diuina sunt repressi, quoniā volūtas nō cēdi est vniciq; à se, sed nocēdi potestas est à deo. Vnde Iob 1. & 2. dicitur: quod Sathan nō potuit Iob affligere nisi quātum permissum est sibi à deo. Secūdo quia nōdū hora venerat, scilicet hora captiōis ei⁹ à deo ordinata. Nā vt dicit Glosa: Sicut ante seculū præordinauit matrē Virgine de qua nasceretur: sic etiā præsciuit mortē & elegit quā pateretur & tēpus quādo pateretur. Huius hodie reminiscēs cum in cruce pendēs dixit: Cōsummatū est, & inclinato capite tradidit spiritū. De turba autē multi crediderūt in eum, & dicebāt: Christus cum venerit nūquid plura signa faciet quā quæ hic facit? quasi dicat: Nō est aliud expectādus quī plura faciet, ideo firmiter tenendū est quod hic est Christus, & c.

DE EODEM, ENARRATIO LV.

Totum hominem sanum feci in sabbatho. Ioan. 7.
Magnum est sanare hominem corporaliter, maius sanare spiritualiter, maximum sanare vtroque modo, tālīter

FERIA III. POST LAETARE,

Christus sanauit. Ideo dicit: *Totum hominem sanū, &c.* Fuit enim verus medicus ad nos de cœlo trāsmisus: vt omnes nostras infirmitates curaret. Psal. 102. *Qui sanat omnes infirmitates tuas.* Augu. Magnus de cœlo venit medicus: quia per totum mundū vndique iacebat ægrotus. De isto ægrotō & medico qui totum hominē sanū fecit in sabbatho tria sunt videnda, quæ sunt causæ infirmitatis, secundo quæ sunt remedia cōtra infirmitates, tertio quæ sint signa sanitatis. Circa primum notandū quod quædam infirmitas causatur in homine ex nimia comestione, & sic infirmus est homo de pomo verito: qui postquam comedit infirmitatem mentis & corporis incurrit. Istud etiam vitii gulæ in multis ostenditur, & ideo homo sæpe infirmatur. Eccl. 37. In multis escis non deerit infirmitas, imō tales gulosi sæpe moriuntur. Ibidem: Propter crapulam multi perierunt. Corpora enim pingua diu viuere non possunt. Tum quia sunt modici sanguinis qui est causa vitæ: tum quia calor naturalis sæpe per nimiam pinguedinem suffocatur: tum quia via spiritus sæpe ad mēbra per nimiam pinguedinem impeditur, & sic mors sequitur. Secundo causatur infirmitas ex nimia infrigidatione. Sic peccatum mortale est frigida natura: ita quod ignem diuini amoris extinguit. Peccatum enim est aqua frigidissima quæ extinguit diuinum amorem. Hier. 6. Sicut cisterna frigidam facit aquam suam: sic frigidam facit malitia animam suā. Istud etiam frigus peccati facit hominē in bono opere pigrū. Pro. 20. Propter frigus piger arare noluit. Peccatum enim prohibet hominē arare, id est cor suum per contritionem scindere, & ipsum ferere per bonam operationē. Non solum autem peccatū facit animam frigidam, sed etiam congelatam, ita quod resoluī post mortem non potest, sed calefieri potest per amorem. Eccl. 44. Frigidus ventus, aquilonis flauit & gelauit crystallum ab aqua. Tertio causatur infirmitas ex nimietate corruptionis sanguinis. Sanguis nimis est abundātia terrenorum quæ est causa peccati. Psal. 72. Prodiit quasi ex adipē iniquitas eorum. Sanguis putridus est ipsa carnalis concupiscentia quæ animam maculat: & coram deo putridam facit. De quo sanguine dicitur Isa. 1. Cum multiplicaueritis orationes vestras non exaudiam, manus enim vestre sanguine plene sunt. Osee 4. Sanguis sanguinem tetigit, hoc fit quando vnum peccatum adducitur ad aliud. Quarto causatur infirmitas ex humorum, id est vitiō corruptione. Psal. 13. Corrupti & abominabiles facti sunt in iniquita-

ENARRATIO LV.

277

iniquitatibus suis: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum, id est Christum. Beata enim Virgo non fuit ab illa corruptione immunis: quia ex humore corrupto fuit generata, sed tamen sancta fuit nata. Christus autem de sancto sanguine fuit generatus, nos autem ex corruptione vitiosa sumus concepti, nati & educti. Secundo videndum est quæ sint remedia contra ipsas infirmitates. Circa quod notandū quod Christus quatuor remedia dedit per quæ istas infirmitates sanauit. Primam enim sanauit per dietā, quando 40. diebus & 40. noctibus ieiunauit. Nos etiā istam infirmitatem gulæ ieiunando & abstinendo sanare debemus. Eccl. 37. Qui abstinens est adiciet vitam. Vt verō nostra abstinētia sit nostra victoria & possit volare ad deū, debet habere duas alas, scilicet orationem & eleemosynam. Quando enim quis non habet alas in terra remanet, quando etiam habet tantū vnā alam velociter volare non potest: quando verō habet duas alas velociter volat. Sic etiam quando quis habet abstinētiā & nullam eleemosynam facit, nec aliquā orationem, tunc sua abstinētia manet in terra: quādo verō habet vnum illorum parum volare potest. Sed si ieiunat & orat & eleemosynam dat, tunc ieiuniū in cœlum volat. Secundā infirmitatem Christus sanauit per sudorem, quando scilicet factus est sudor eius quasi guttæ sanguinis decurrentis in terrā, vt dicitur Luc. 22. Ipse enim totus inflammatus erat igne amoris nostri qui ipsum sudare fecit, & nostrā frigiditatem calefecit. Sic & nos etiam sudare debemus lachrymas emittendo. Tūc enim oculus sudat quando plorat. In isto autem sudore lachrymarū homo frigidus inflammatur. Vnde dicit Greg. de Magdalena, quod frigida venit, sed inflammata recessit. In isto etiā sudore lachrymarum spiritus sanctus libenter moratur. Gene. 1. Spiritus domini ferebatur super aquas. Isto etiā sudore lachrymarū diabolus contribulatur & submergitur. Psal. 73. Contribulasti capita draconū in aquis. Exo. 15. Submersi sunt quasi plumbū in aquis vehementibus. Tertiā infirmitatem Christus sanauit per minutionem, quādo in manibus & pedibus suis, & latere minutionem fecit. Istā autem minutionē & nos facimus, quādo venā oris nostri in cōfessione aperimus. De qua vena dicitur Pro. 10. Vena vitæ os iustiorum autem impiorū operit iniquitatē. Aliquādo autē in minutione sanguis est putridus, aliquādo superfluius, aliquādo necessarius. Tunc autē est laudabilis minutio quando sanguis putridus extrahitur, superfluius diminuitur, & neces-

FERIA III. POST LAETARE.

farius feruatur. Sanguis putridus est amor peccati, iste totus est ab homine eiciendus. Sanguis superfluous est amor mundi, quando quis amat diuitias & superfluitatem. Iste enim per elocumofynā est diminuendus. Sanguis necessarius est amor dei qui est causa vitæ animæ, & iste est seruandus. Quartam infirmitatē Christus sanauit per amarē medicinā sumptionem. Ps. 68. Dele runt in escam meam fel. &c. Istam medicinam amarā, & dolo rem cordis nos recipere debemus, quæ quātō erit amarior, rātō ad exprimēdum malos humores erit virtuosior. Isa. 24. Amara erit potio bibentibus illā. Iste dolor assimilatur dolori torsionū & dolori parturiētium, & dolori stentium vnigenitū. Isti enim tres dolores sunt maiores quā inueniri possunt, & ideo scriptura dat nobis per hæc intelligere: quōd dolor peccati non de bet esse paruus sed maximus. De duobus primis dicitur Isa. 13. Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebit. De ter tio Hier. 6. Luctū vnigeniti fac tibi planctum amarum. Tercio vidēdum est quæ sunt signa sanitatis. Circa quod sciendū quod quatuor sunt signa sanitatis perfectæ. Primum est appetitus or dinatus. Tria enim sunt quæ appeti possunt, nociua, superflua & vtilia siue necessaria. Si post infirmitatem quis appetit noci uā vel nimis superflua, manifestū est quōd non est perfectē sana tus. Si vero appetit vtilia vel necessaria perfectē est sanatus. Sic spiritualiter nociua sunt malę societates vel peccati occasiones quæ sunt sæpe causa peccati. Prouer. 13. Qui cū sapientibus gra ditur sapiēs erit, amicus stultorum efficietur similis. Superflua sunt diuitiæ mūdana: quæ nimis superflua abundāt. Illi igitur qui habent appetitum caninū terrena & superflua appetendo, perfectē sanati non sunt. De quibus dicitur in ps. 58. Famē patie tur vt canes. Necessaria & vtilia sunt spiritualia ad quæ aposto lus nos hortatur, dicēs ad Coll. 3. Quæ sursum sunt sapite, nō quæ super terram. Secundum signū est totius corporis & cordis for tificatio. Debent enī esse fortes in faciendo opera fortia. Phil. 4. Omnia possum in eo qui me cōfortat. In proficiēdo de bonis ad meliora. Psal. 83. Ibūt de virtute in virtutē, patienter & perseue ranter sustinēdo aduersa. Heb. 12. In disciplina perseuerate, quis est enim filius quem non corripit pater? Tertiū signum est colo ris venustas. Illi enim qui habent viuīdū colorē perfectē sanati sunt. Debet autē perfectē sanar⁹ tres habere colores, iuxta illud Cant. 5. Dilectus meus candidus & rubicūdus electus ex millib⁹. Debet enim spiritualiter sanatus candidū habere colorem per

ENARRATIO LVI.

278

per puritatem, rubicundum per charitatem, & lucidum per lu cidam cōuersationem. Et iste est color electus ex millibus, ille ex millibus eligitur, qui inter malos sanctē & honestē conuer sator. Quartum signum membrorum leuitas & agilitas. Veri enim penitentes ad omnia dei mandata sunt valde agiles. Esa. 40. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & nō deficient. Peccatores autem sunt valde ponderosi & graues, ita quōd nec deus potest eos portare. Hier. 23. Vos estis onus, pro liciam quippe vos dicit dominus. Esa. 1. Laboraui sustinēs. Nec etiam cælū potuit eos sustinere, sicut patet in Lucifero. Luc. 10. Videbam Sathanam quasi fulgur de cœlo cadentem. Nec tan dem terra poterit eos sustinere, Esa. 13. Ecce dies domini veniet crudelis & indignationis plenus, & iræ furorisque ad ponen dum terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea, &c.

FERIA IIII. ENARRATIO LVI.

Vade ad natatoria Siloe & laua te. Ioan. 9.

Consuetudo est homines volentes ire ad magnum dominū secum in mensa sedere, ornant & lauant se ne videantur a liqua in eis quæ offendant oculos domini. Spiritualiter. Et sic nos si debemus ire ad mensā domini, indigemus ornata & lotio ne. Figuratur. Leui. 11. Qui tetigerit morticinā immundus erit vsq; ad vespērā, & lauet vestimenta sua, & sic nos. Et hoc docet sancta mater ecclesia in introitu: Cū sanctificatus fuero in vo bis, cōgregabo vos de vniuersis terris, & effundā super vos aquā mundam, &c. Tunc sanctificamus domino quādo cū vera deuotione laudamus, & hoc petit in collecta: Præsta quæsumus omnipotens deus vt quos ieiunia votiua castigāt, ipsa quoq; deuotio sancta latificet: vt terrenis affectibus mitigatis facilius cœlestia capiamus. Similiter in prophetia Ezech. 36. Effundā su per vos aquā mundam, &c. Et ab vniuersis idolis mūdabo vos: & dabo vobis cor nouū & spiritum nouum ponam in medio ve stri, & auferā cor lapideū de carne vestra. Et dabo vobis cor car neum & habitabitis in terra quā dedi patribus vestris, & eritis mihi in populū & ego vobis in deū. Similiter in epistola Esa. 1. Lauamini & mundi estote, auferte malū cogitationum vestra rū ab oculis meis. Quiescite peruersē agere, discite benefacere. Quarite iudiciū & subuenite oppresso, iudicate pupillo, & de fendite viduam, &c. Si fuerint peccata vestra vt coccinū, quasi

FERIA IIII. POST LAETARE,

nix dealbabitur, &c. Similiter in euangelio: *Vade ad natatoria, &c.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo discipulorum interrogatio cum dicitur: *Rabbi, &c.* Secundo cæci illuminatio, ibi: *Vade ad nata, &c.* Tertio phariseorum murmuratio, ibi: *Non est hic homo, &c.* De primo dicit: In illo tempore, scilicet Iudei Christum voluerunt lapidare, *Tunc exiit de templo, & prateriit vidit hominem cæcū a natiuitate.* Glo. Non potuit curari per pararam. Et interrogauerunt eum discipuli eius: *Rabbi quis peccauit, hic aut parentes eius ut cæcus nasceretur?* Illam interrogationem habuerunt ex hoc quod audierunt quando dominus sanauit paralyticum Ioan. 5. sicut ait: *Vade & amplius noli peccare.* Sic ergo aestimabant & hic accidisse. Nota infirmitas permittitur a deo multis rationibus. Primo propter meritū augendū. Et sic in Iob 17. qui ait: *Non peccaui: & in amaritudinibus moratur oculi meus.* Secundo ne homo exalteretur. Et sic in B. Paulo 2. ad Cor. 12. ne magnitudo reuelationis extollat me: *datus est mihi stimulus carnis meæ, &c.* Tertio ut poenitentia suscipiat peccator. Ps. 15. *Multiplicatae sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Reuera multi non cognoscunt se nisi in infirmitate.* Psal. 82. *Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuū domine.* Figuratur in filiis Israel. Ps. 77. *Dum occideret eos quærebant eū & reuertebantur: & diluculo veniebat ad eū.* Quarto propter peccatum: ut qui se nō velit meliorare in infirmitatibus: quia sua poena incipiet hic & durabit ibi eterniter, sicut patet in Pharaone in Exod. Et sic in Herode & in Antiocho, &c. Quinto ut infirmitas mirabiliter sanetur, & ex hoc ostendatur dei virtus & potentia. Et sic Thob. sanatus est Thob. 2. Et sic in cæco. Ergo Christus respicit: *Neque hic peccauit, neque parentes eius.* Sed diceret tamen scribitur. 1. Ioan. 1. *Si dixerimus, quia peccatū nō habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Respondetur, verū est, sed nō ita grauiter ille peccauit ut cæcus nasceretur, sed ut opera dei manifestaretur in illo, si diuinitas Christi manifestaretur. Sequitur: *Me oportet operari opera eius qui misit me, s. patris.* Gal. 4. *Cum venit plenitudo temporis misit deus filiū suū factū ex muliere ut eos qui sub lege erant redimeret, &c.* hoc fuit opus redemptionis. Abac. 2. *Consideraui opera tua & expaui, s. te pendente in patibulo, in medio duorum animalium, i. latronum.* Secundum opus fuit reconciliationis hominum cū deo. ad Eph. 2. *Veniens nuntiavit pacem his qui longē sunt, s. a deo.* ad Rom. 5. *Cum inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem filij eius.* Sequitur: *donec*

ENARRATIO LVI.

279

donec dies est. Nota Christus nominat se diem. Nam sicut dies habet duodecim horas: sic Christus habet duodecim horas. 1. Apostol. Hic dies defecit & inclinatus est in cruce, quare supra in sermone: *Nox præcessit, dies autem appropinquabit. Veniet nox,* id est tempus mortis propter incertitudinem. Eccl. 9. *Nescit homo an amore vel odio dei dignus sit.* Iob 32. *Nescio quādiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus.* Psal. 31. *In via hac qua gradieris, &c.* Secundo mors dicitur nox, quia sicut in nocte laborans recipit præmium & vadit domum: sic quis in nocte suæ mortis recipiet præmium secundum opera eius. Et sic nos. Adiana. Ibunt boni in vitam æternam: mali verò in supplicium æternū. Tertio in nocte recipiuntur inimici & excluduntur amici, & sic in morte. Matth. 25. *Nescio vos, & clausa est ianua.* Ergo Eccl. 9. dicitur: *Quodcumque potest manus tua operari, instanter fac: quia nec opus nec ratio, nec scientia, nec sapientia erant apud inferos quo tu properas.* ad Gall. 6. *Cum tempus habemus operemur bonum ad omnes: quia homini non vestito veste nuptiali dicitur.* Mat. 22. *Ligatis manibus & pedibus mitte eum in tenebras exteriores.* Dixi secundo innuitur cæci illuminatio cum subdit: *Hæc cum dixisset exiit in terram, & fecit lutum ex spūto, & limuit oculos eius,* hoc fecit ideo ut daret intelligere quod humanitas esset instrumentum diuinitatis, & etiam ideo, ut ostenderet se illum qui primum hominem plasmauit de terra. Et ait: *Vade & lana te ad natatoria Siloæ.* Glo. Hæc aqua oritur ad radicem montis Syon, & non semper: sed in certis horis ob memoriam facti ebullit per concaua terrarum. Nam cū Sanacherib obsederat Hierusalem, piscina ista communis erat Assyriis & Hierosolymitis: ita quod vterque poterant inde haurire. Sed ad orationem Esaiæ factum est cum egrediebantur Hierosolymitæ erat ibi aqua. Quando vero veniebat Assyrii, tunc erat siccata. Sequitur: *Quid interpretatur missus.* Magister in historia. Et hoc ideo cum Manassēs rex Hierusalem iuxta piscinam Siloæ, Isaiam ferra lignea per medium secare fecisset, & ille angustiaretur infectione, petiit sibi dari aquam ut biberet: qui cum negauerant ei, misit dominus aquam de sublimi in os eius & expirauit. Ob hæc aquæ missionem Siloæ interpretatur missus. Tunc innuitur cæci obedientia cum sequitur: *Abiit & lauit se & venit videns.* Licet enim Christus solo verbo potuisset sanare hunc cæcum, tamen noluit hoc facere, sed multa fecit circa eius sanationem, quæ literalem habent causam & etiam spi-

FERIA IIII. POST LAETARE.

ritualem. Primo enim expuit ad ostendendum quod virtus sanatiua quodam modo erat ab eius humanitate in quantum est organum diuinitatis. Luc. 6. Virtus de isto exibat & sanauit omnes. Secundo fecit lutum vt ostenderet quod fecit primum hominem de luto. Tercio liniuit oculos cæci vt ostenderet se reformatorem corporum: quia nobilia membra reformauit, multo magis ignobiliora potest reformare. Quarto dixit ei: *Vade ad natatoria &c.* ne videretur terra super oculos linita virtutem sanatiuam oculi habere. Vnde quamdiu lutum super oculos habuit non vidit: sed postquam lauit. Misit autem longè eum ad aqua. Primo vt transeundo per ciuitatem linitus à multis videretur, vt esset miraculum magis notorium. Secundo vt commendaretur cæci obedientia & fides. Frequenter enim fortè lutum habuit super oculos, & frequenter fortè lauabatur in Siloe: & tamen ex hoc non videbat. Et potuit dicere, frequenter me laui & nihil profeci, hoc tamen iam non dixit, sed simpliciter obediuit & credidit verbis Iesu. Sed quod euangelista addit, *quod interpretatur missus*: hoc fecit ad designandum mysterium Christi missi ad salutem hominū. Quinto ponitur effectus visionis: quia venit videns, sicut prædictū fuit. Esa. 35. Tunc aperientur oculi cæcorū, &c. Causam verò spiritualem assignat Augu. qui dicit, quod per spiritum de capite descendens designatur verbum dei quod à deo capite omnium rerū procedit. Eccle. 24. Ego ex ore altissimi prodij. Tunc ergo de sputo & terra lutum fecit quando verbū caro factū est. Liniuit autem seu vnxit oculos cordis ipsius cæci, id est humani generis per fidē incarnationis Christi, sed nondū videbat, sed quādo inunxit fortè catechuminū fecit qui interpretatur instructus qui fidē habet, sed nōdū baptizatus. Et ideo mittit eū ad piscinā quæ vocatur Siloe, vt lauetur & illuminetur, i. baptizetur: vt in baptismo plenā illuminationem recipiat. Vnde secūdū Dionys. baptismus dicitur illuminatio. Eze. 36. Effundā super vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Interpretatur autem Siloe missus: quia quicūque baptizantur, oportet vt baptizentur in Christo qui est missus à patre. ad Gall. 3. Quicūque in Christo baptizati estis, Christū indulistis. Nisi enim ille fuisset missus, nemo nostrū esset ab iniquitate dimissus. Grego. autē dicit quod per saluā sapor intimæ cōtemplationis accipitur, quæ ad os de capite cōditoris defluit: quia de claritate cōditoris adhuc in hae vita positos gustu reuelationis tãgit. Vnde dominus saluā luto

ENARRATIO LVI.

280

luto miscuit, & cæci nati oculos aperuit, quia superna gratia carnalē cogitationē nostrā per admixtionē suæ cōtemplationis irradiat, & ab originali cæcitare homines ad intellectum reformat. Tunc subdit: *Itaque vicini & qui viderant eū prius, quia mēdici erant, dicebant: Nōne hic est qui sedebat & mendicabat. alij dicebant hic est: alij autem nequaquā sed similis ei est.* Sciendum quod queritur hic de persona illuminati: quia mirabantur ludæi de miraculi magnitudine, quod videbatur eis incredibile. Et ideo dicebatur infra: *A seculo autem non est auditum: quia quis aperuit oculos cæci nati.* Et implebatur illud Abacuc. 1. Opus factum est in diebus nostris quod nemo crederet cum narrabitur. Item mirabantur quod iste curatus fuit qui videbatur ignobilis & curatione indignus. Dominus tamen quia propter paupertatē nullum repulit, qui propter salutē hominum venit. Iaco. 2. Nōne deus elegit in hoc mūdo pauperes, diuites in fide ostendit suā clementiā curādo illum mendicū cum in magna erat deuotio. ne. Opiniones autē fuerūt inter eos: qui enim dicebant hic est, mouebātur ex eo, quia saepe eū viderūt, & similiter discurrētē per ciuitatē ad natatoria Siloæ viderūt. Qui autē dixerūt nō est, mouebātur ex eo, quod secūdū August. oculi restituti mutauerunt vultum eius. Nihil enim ita cognoscibile reddit hominē sicut visus. Eccle. 19. Ex visu cognoscitur vir. Ille autē dicebat quia ego sum: vox gratitudinis est illa. Glosa. Confitebatur se esse, etiā laudat eum qui tam bene fecerat ipsum esse. Tob. 12. Benedicite deū cœli: & corā omnibus viuētibz confitebimur illi: quia fecit nobiscum misericordiam suā. Dicebant ergo Iudæi: *Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Iesus, fecit lutū & vnxit oculos meos & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloæ, & laua: & alij & laui & video.* Hic querūt de ipsa illuminatione, & respondit eis. Vbi sciendum quod illa quæstio ex curiositate procedit: quia hūc modum neque ipse qui curatus est, neq; nos nouimus, nec comprehendimus. Eccl. 3. In pluribus operibus eius non fueris curiosus. Cæcus respondit ad quæstionem secūdum quod nouit: vnde dicit illuminatorem suum hominē, quē non nouit adhuc deum, & homo erat. Philip. 2. In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Item dixit Christum Iesum: vnde licet eum non viderat cum cæcus erat, iuerat tamen ad natatoria Siloæ: auditur tamē cognouit quod Iesus fuerat. Sed quia non viderat quomodo ex luto spiritū fecit. Ioa. 1. Quod audiuiimus & vidimus oculis nostris perspeximus,

FERIA V. POST LAETARE.

& manus nostras, &c. Abibat etiam cæcus, alij & laui & vider. Et rectè post obedientiam illuminatur quia dicitur Act. 5. Dabit spiritum sanctum obedientibus sibi. Vide cæci constantiam secundum gloriam quam dicit: Bene iam videbat qui sic gratiam sibi præstitam annuntiabat: iam euangelizat, Christum prædicat illuminatorem suum. *Dixerunt ergo ei: Vbi est ille. Ille ait: Vester, quia antequam esset reuersus de natatorio, Christus recessit de loco.* Per illam nescientiā intelligitur nostra. De qua 1. ad Corinth. 13. Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Item illam quam nescimus an odio vel amore dei digni sumus. Ecclesia. 9. Item istam quam nescimus præsentiam vel absentiam spiritus, & illa est valde periculosa. Nescire enim unde veniat aut quo vadat, nullum est miraculum. Sed nescire quando veniat aut quando recedat periculosissimum est: quia tunc nescitur qualiter præsens pro sua dignitate reuertatur, & qualiter absens sollicitè reuocetur: docet illud Canticum 6. Reuertere reuertere, &c. *Adducunt eum ad phariseos qui cæcus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.* Volens enim euangelista hic ostendere quomodo Christum quærebant pharisei à cæco: præmittit quomodo cæcus phariseis præsentabatur. Et hoc ideo quia volebant Iesum adducere quod dānaretur pro solutione sabbathi, quæ minime inuenientes, adducunt cæcū vt cogatur importunitate vel timore aliquid contra Christum cōfingere. Hic. 5. Ibo ergo ad optimates & loquar eis. Ecce hi magis simul cōfugerunt iugiter: ruperunt vincula. *Iterum interrogabant eum pharisei quomodo vidisset.* O cæci pharisei quid interrogatis de gratia, qui ignoratis de natura: quid quaritis illuminatorem, qui non creditis redemptorem. Ille autem dixit eis: *Lutum posuit mihi super oculos: & laui & vider.* Admiranda cæci cōstancia: quia quod corā populo de Christo veritatē cōfitebatur non fuit magnū: sed in magno periculo cōstitutus corā phariseis, neque negat neque cōtraria dicit. Psal. Loquebar de testimoniis tuis in cōspectu regū & non cōfundebar. Admiranda est etiā ipsius industria: quia narratiū mores seruat, qui quod prius diffusè referūt, postea succinctè loquuntur. Sic ille hic fecit vt patet introiti. *Dicebant ergo ei pharisei quidā: Non est homo ex deo qui sabbatum non custodit. Alij dicūt: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere, & scisma erat inter eos.* Vbi sciendum quod si malitiosi aliquid boni vident semper illud ad malum referūt secundum illud Ecclesia. 11. Bona in mala conuertens insidietur, & in electis

ENARRATIO LVI.

281

dis imponere maculam. Sic isti tacet quod cæcum illuminauit, & referūt quod videbatur sabbatum violasse, quod tamen non fecit. Dominus enim prohibens operari in sabbatho intendit de opere serui, quando dixit: Omne opus seruale non facietis in eo. Opus autem seruale est peccatum. Ioan. 8. Qui facit peccatum seruus est peccati. Ergo qui facit opera peccati in sabbatho soluit sabbatum: qui autem sine peccato erat potius sabbatum custodiebat. Ergo dixerunt: *Quomodo potest homo peccator signa facere.* Sed Ioan. 11. dicitur, quod multi ex Iudæis crediderunt in eum, sed propter phariseos veritatem dicere non audebant. Desidium & scisma quod erat inter eos, fuit signum interitus eorum. Ose. 10. Diuisum est cor eorum, nunc interibunt. Et Matth. 12. Omne regnum in se diuisum desolabitur. *Dicunt ergo cæco: Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est.* Interrogatur sententia à cæco de persona illuminati: hic enim erat odibilis, qui de Christo bene sentiebat secundum Chrysostomum. Et hoc apparet ex modo interrogandi, quia commemorant cæco beneficium acceptum, dicentes: Qui aperuit oculos tuos: qui aliās dicebant, qui soluit sabbathum. Cæcus autem ad hoc respondit iterum quod nouit, dicens eum prophetā quæ filium dei nondum nouit. Et verè propheta fuit. Deutero. 18. Prophetam de gente tua & de fratribus tuis suscitabit tibi dominus. Ipse etiam de se ait. Luc. 13. Non capit prophetam perire extra Hierusalem. Et nemo propheta acceptus est in patria sua. Luc. 4. Ille propheta prophetizat bonis. Matth. 23. Venite benedicti, &c. & malis. Ite maledicti in ignem æternum. Nota pro doctrina, per istum cæcum intelligitur peccator. Vnde Soph. 1. Ambulabunt vt cæci quia domino peccauerunt. Nā cæcitas corporalis causatur à tribus. Primo à puluere, secundo ab igne, tertio à tumore. Primo causatur à puluere terrenæ cupiditatis. Figuratur Tob. 2. vbi dicitur quod Tobias ex stercore hirundinis fuit excæcatus. Ista stercora sunt temporalia, de quibus Philip. 3. Omnia arbitratus sum vt stercora vt Christum lucrificiam. Est autem periculū quando ista stercora siue illi pulueres adhærent oculis animæ nimis. Ideo Matth. 10. Excute puluerem de pedibus vestris: quia ista temporalia excæcant oculos animæ, vt homo non cognoscat deum creatorem suū. Ideo Exo. 23. Non accipies munera quæ excæcant etiam prudentes. Et Exod. 18. dixit Ieremias ad Moysen: Elige tibi viros timentes deum in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiā. Et Eccle. 20.

FERIA IIII. POST LAETARE,

Xenia & dona excantant oculos iudicum. Contra illam cecitatem habetur collirium amarum quod conficitur ex felle piscis quo oculi Tobiae sunt sanati: ut habetur Tobia. 11. Et representant Christum, prout fuit in patibulo crucis, tanquam piscis allatus & felle potatus. Psalm. 21. Aruit tanquam testa virtus mea, & denudatus. Matt. 9. Vulpes foueas habent: filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Ista paupertas passionis debet nos inducere ad sustinendum paupertatem pro Christo. Secundo causatur cecitas spiritualis ab igne carnis concupiscentiae. Psalm. 57. Supercecidit ignis & non viderunt solem. Sicut enim visus excacatur ad felum cadentem: sic libidinosus ad concupiscentiam ardentem. Bernar. Carnis delectatio mentem quam inscit obscurat. Et sic fuerunt excacati duo senes sacerdotes. Dan. 13. Declinauerunt oculos ne viderent caelum: neque recordarentur iudiciorum iustorum. Et figuratur Iudicu. 16. in Dalida quae excacauit Samsonem. Spiritualiter Dalida significat luxuriam siue carnis concupiscentiam per quam homo excacatur & traditur in manus inimicorum suorum, id est demonum. Sed hoc prohibetur Eccle. 18. Post concupiscentias tuas ne eas, & a volutare tua auertere. Nam si vadis post concupiscentias animae tuae, id est vitae, traderis inimicis tuis. Et sic fuerunt excacati Sodomitae. Gene. 19. Sciendum tamen quando vas cordis per ignem male concupiscentiae bulliat, tunc triplex debet habere remedium. Primum est quod vas debet ab igne remoueri, id est a colloquiis & aspectibus mulierum se absentare. Eccle. 9. auerte faciem tuam a muliere contra, & ne circumspectas speciem alienam: propter speciem enim mulieris multi perierunt. Et ex hoc concupiscentia, quasi ignis exardefcit. Secundum est quod ligna siue prunas, id est cogitationes ignitae a corde suo abicere debet: quia dicitur Proverb. 6. Nihil abscondere potest homo ignem in sinu suo, ut non comburantur vestimenta eius: aut ambulare super prunas ut non plantae comburantur eius. Tercium est quod aquam frigidam, id est penitentiam asperam corpori suo imponant. Eccle. 11. Malitia vnius horae obliuionem facit luxuriae magna. Nam dixit apostolus. 1. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, &c. Contra illam cecitatem habetur collirium totum dulce quod conficitur ex fauo mellis, quo illuminati sunt oculi Ionathae, ut habetur. 1. Reg. 14. Et significat Christum prout est in regno ubi erit totus dulcis. Eccle. 24. Spiritus meus super mel dulcis: & haereditas mea super mel & fauum. Psalm. Quam magna multitudo dulcedinis tuae

ENARRATIO LVI.

282

tuae domine. Et haec dulcedo expellit ignem cecitatis luxuriae. Nam omnes deliciae carnales deberent contemni ut saltem vna hora facies dei posset videri. Tertio causatur cecitas ex tumore superbiae: quia sicut dicit Grego. Tumor mentis est obstaculum veritatis. Zach. 12. Omnem superbum percutiam cecitate. Figuratur in Sedechia. 4. Reg. 25. qui in regali dignitate superbiuit, & ideo a rege Babyloniae excacatus fuit. Sic omnes superbi excacantur. Apoc. 3. Tu dicis diues sum & nullius egeo, & nescis quia miser es, pauper, nudus & caecus. Glosa: miser es in vita cum per ignorantiam pereas, pauper in bonis, nudus in virtutibus & caecus, quia deceptus es & vitia non recognoscis. Ista cecitas a natiuitate est inducitur. Nam superbia in affectu ortum habuit in caelo, superbia in intellectu in paradiso terrestri, superbia in actu ortum habuit in mundo, quando Cain occidit Abel. Contra illam cecitatem collirium habetur quod fecit Christus, quando fecit lutum ex sputo & liniuit super oculos caeci & illuminatus est: ut patet in hoc euangelio. Sic peccator debet lutum ponere super oculos cordis considerando se de luto factum. Iob 30. Comparatus sum luto, & assimilatus sum faui & cineri. Bernar. Stude teipsum cognoscere: quia melius est scire teipsum, quam si te negligendo cursum aistorum inuestigares. Greg. Quam quisque seipsum minus videt, tanto minus sibi displicet. Et quanto maioris gratiae lumen recipit, tanto amplius quid de se pendere debeat cognoscit. Legitur de Alexandro Magno. Cum Alexander omnes regiones terrae & insulas maris peragrasset, & sibi subiugasset, praesumpsit ire ad paradisum, & praemisit nuntios suos: quibus occurrit quidam senex, dicens: Dicite domino vestro quod non potest huc venire nisi per humilitatem. Et dedit eis lapidem ad similitudinem oculi, ut portarent eum domino suo. Quem cum accepisset Alexander, ostendit eum viro sapienti cuidam ut diceret sibi eius virtutem. Qui ponderauit eum. Cumque lapis positus nudus esset in lance vna valde grauis erat, & plus quam omnia alia quaecunque ponerent in alia lance ponderauit. Deinde operuit lapidem terra, & tunc adeo levis erat, quod penna vna paruula plus eo ponderauit. Et dicit Sapiens: Per lapidem istum tu es designatus: quia quandiu viuis, es maior omnibus & omnia tibi subiugas. Postquam autem coopertus fueris terra, scilicet post mortem vilior eris vna penna: quia superbi qui modo magni apparent, post mortem nihil erunt.

FERIA V. ENARRATIO LVII.

Cum audissent quidam de turba hos sermones dicebant : Hic est vere propheta. Ioannis septimo.

Sicut veritas & falsitas sunt duo verissima contraria: ita boni & mali ab æuo contraria fuerunt, quia dicitur. 2. Corinth. 6. Quæ participatio iustitiæ ad iniquitatem aut societas luci ad tenebras, & quæ cõuentio Christi ad Belial? q. d. nulla. Et non est mirum quod boni & mali ad inuicem contrariantur: quia habet duos dominos contrarios, videlicet deum & diabolum. Boni enim deo seruiunt & mali diabolo. Sed cum veritas sit dei, imò deus est ipsamet veritas, & falsitas sit ipsius diaboli: ideo boni semper veritatem defendunt contra malos: & e contrario mali falsitatem & malitiam suam defendunt contra bonos. Quod manifestè apparet in euangelio præsentis, ubi dissensio facta est propter Christum in turba & inter phariseos. Frequenter contingit quod in cordibus malorum ex manifestatione virtutis oritur dissensio & turbatio. Vnde in persona Christi dicitur Hier. 15. Væ mihi mater mea: vñ ut quid me genuisti virum rixam: virum discordiam in vniuersa terra. Propterea saluator dicebat Matth. 10. Non veni mittere pacem in terram, sed gladium. &c. Secundum hoc igitur in hoc euangelio duo tanguntur. Primo malorum in turbis dissensio, quod diuersitas probat opinionum, ubi: *Cum audissent quidam de turba, &c.* Secundo tangitur in verbis phariseorum discordatio: quod commendabilitas probat ministrorum, ubi: *Venerunt ergo ministri, &c.* De primo dicitur: *Cum audissent quidam de turba hos sermones de Iesu dicebant: Hic est vere propheta.* Hæc est primo opinio de Christo quam boni cõceperunt ex verbis Christi, cum in magno festiuitatis die ultimo, scilicet scenopegiæ clamasset stado. Siquis scit veniat ad me & bibat aquam, scilicet sapientiæ & gratiæ: videlicet amoris dei. De tali, inquam aqua iam sitim suam spiritualiter cõceperunt extinguere: & dicunt eum, prophetam verum. De quo Deut. 18. prophetam suscitabit vobis dominus de medio fratrum suorum similem tui. Pro quo sciendum quod propheta secundum nominis interpretationem dicitur quasi procul fans, in quantum annuntiat aliqua quo ad eius cognitionem longinquam propter obscuritatem suæ cognitionis, & hoc non pertinet ad perfectionem prophetiæ: sed magis ad effectum. Quod patet Nume. 13. ubi Moyses dicitur excellentior propheta, eo quod diuersa palam & non per anigmata videbat quæ alij cognoscebant in somno & visione atque per figuras. Alio modo intelligitur illa longinquitas respectu aliorum hominum,

ENARRATIO LVII.

283

hominum, cum quibus propheta cõuersatur quibus annuntiat occulta. Et hoc est de ratione prophetiæ. Ideo Augu. cõtra Faustum dicit, quod ex hoc aliquis dicitur propheta: quia annuntiat ea quæ sunt longinqua à cõmuni cognitione hominum cum quibus cõuersatur Christus autem in via ante passionem suam quantum ad partem sentitiuam erat viator, & cum aliis hominibus conuersabatur: & ideo licet clarè videbat diuina secreta, erat tamè vere propheta in quantum cognouerat longinqua à cognitione aliorum hominum, quibus annuntiabat ista. Angeli autem in nullo sunt viatores, quia eorum cõuersatio non est cum hominibus: ut habetur Dan. 2. Et ideo non possunt dici prophetae ex hoc quod annuntiant hominibus occulta. Eadem ratione Christus post passionem suam de finit esse propheta, & prophetia in ipso euacuata fuit: quia amplius erat in via. Sequitur: *alij dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Nunquid à Galilea Christus venit. Nonne scriptura dicit, quia ex semine David & de Bethleem castello ubi erat David venit Christus?* Hic tangitur duplex opinio de Christo, vna est creditum & dicentium hic est Christus. Isti magis accedebant ad potum, & scilicet infidelitatis magis deposuerunt: & hoc etiā Petrus cõfessus est. Mat. 16. Tu es Christus filius dei viui, Alia erat opinio infidelium & cõtradicentium dicens: *Nunquid à Galilea, &c.* quasi diceret: Non quia videbatur eis quod Christus esset in Nazareth Galilæe natus, sicut ibi fuit nutritus. Et isti nouerant prophetas Christum in Galilæa venturum non prædixisse, quod cõfirmant autoritate dicentes. *Nonne scriptura dicit, &c.* Nam qui de semine David venit Christus, dicitur Hier. 23. Suscitabo David germen iustum, &c. Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Quod autem de castello Bethleem oriundus erat, dicitur Mich. 5. Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in millibus Iudæ: ex te enim exiet dux & egredietur qui sit dominator Israël. Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Vnde hæc dissensio vsque hodie permanet in ecclesia, & non propter eum tãquam propter Christum in quantum est filius dei: tamen propter eum, id est propter eius veritatem & iustitiam. Omnes enim credimus quod Christus est filius dei, sed non omnes credimus veritati eius, dum scripturæ sanctæ in multis modis cõtradicimus & iustitiæ eius: dum iustitiæ dei non sumus per omnia subiecti. Quidam autem ex ipsis voluerunt apprehendere eum, sed nemo misit in eum manus. Volentes autem apprehendere eum fuerunt de illis qui dixerunt: *Nunquid à Galilæa venit Christus?* Psal. 7. Persequatur inimicus animam meam, & com-

FERIA V. POST LAETARE,

prehendar. Et Exod. 15. Dixit inimicus persequar & cōprehēdā. Et nemo misit in eum manus: quia ipse non permisit. Ioan. 10. Nemo tollit à me animā meā: sed ego pono eam à meipso. Vnde postea quādo pati voluit nō tantum eos expectauit, sed seipsum eis obtulit dicens. Ioan. 18. Quem queritis ego sum. Cōsequenter pro secundo principali tangitur in verbis phariseorum discordatio quod commendabilitas probat ministrorum. *Venerunt ergo ministri ad pontifices & ad phariseos & dixerūt ei illi: Quare adduxisti illum.* Ecce hic dissensio pontificum & phariseorum contra ministros, in quo apparet eorum iniquitas. Adeo enim mali erant q̄ eis nō poterāt ministri satisfacere nisi Christo nō cūmentum inferrent. Prouer. 4. Rapitur somnus ab oculis eorū nisi supplantauerint. Et glosa hic dicit: O sēui & immisericordes, quare non intelligitis potentiam eius quem apprehendere vultis, vobis præsētibz saepe locutus est. Cū enim eum lapidare velletis, illasus inter ictus vestros euasit, & templum exiuit, & teneri à vobis non potuit. Quare modō ministros arguitis, cur eum nō adduxerūt, cū vos ipsi dum cū eo essetis ipso volente nihil agere possētis, sed sicut illi attoniti stupētisq; redietes. *hec glosa, Responderūt ministri: Nunquā sic locutus est homo sicut ille homo loquitur.* Vbi reddunt eū cōmendabilē ex tribus. Primo ex admirationis causa: quia non propter miracula, sed propter doctrinā Christū mirabātur ex qua propinquiore efficiuntur veritati, & recedunt à consuetudine Iudaeorū qui signa quærūt. Cror. 1. Secūdo ex conuersionis facultate, quia de paucis verbis Christi capti sunt & allesti ad eius amorē. Tercio ex animi sinceritate: quia ipsi phariseis qui Christo aduersabātur talia dicebāt de Christo: *Nunquā sic locutus est homo.* Et hoc rationabiliter: quia nō solum homo erat, sed etiam dei verbum. Et ideo verba sua erant virtuosa ad mouendum. Hier. 23. Nunquid non verba mea quasi ignis & quasi malleus conterens petram? Ideo dicitur Matth. 7. quod erat docens eos sicut potestatem habens, & non sicut scriba & pharisei. Erant etiam sapida ad dulcorandū. Cāti. 2. Sonat vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis. Psal. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua domine. Erant etiā virilia ad retinendum, quia promittebant bona aeterna. Ioan. 6. Domine ad quem ibimus, verba vitæ aeternæ habes. *Responderunt ergo ei pharisei: Nunquid & vos seducti estis? Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum aut ex phariseis, sed turba hæc quæ nō nouit legem maledicti sunt.* Vbi sciendum quod primo arguūt ministros dicentes:

ENARRATIO L VII.

284

dicētes: *nunquid & vos seducti estis?* q. d. Videmus vos allestos esse in sermone illius. Et reuera laudabiliter seducti erant, qui dimisso malo infidelitatis ad veritatē fidei sunt adducti. Hier. 20. Seduxisti me domine & seductus sum: fortior me fuisti & inuoluisti. Vnde glosa: seductorem Christum vocabant. Et idcirco ministros suos seductos esse ab eo dicebant. Et reuera & laudabiliter seducti erant, quia declinantes à malo inhaerunt bono, dimiserunt infidelitatem, transierunt ad fidem, abnegantes diabolum confessi sunt Christū. hæc glosa. Secundo exempla principum proponunt, vt magnates eos auertant. Vnde dicunt: *Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum?* Ex duobus enim aliqui ad fidem & ad bonam vitam reducuntur, lex autoritate & religione. Vnde autoritas fuit in principibus, religio autem in phariseis: sed tamen illi Christum non receperunt, ergo videtur quod non fuit accipiendus à nobis. Magis quippe sunt imitandi à vobis principes propter autoritatem, & pharisei propter religionem quā ille Iesus. Tercio excludunt turbæ testimoniū, dicentes: *sed turba hæc quæ nō nouit legem maledicti sunt:* ergo nō est standum cum eis. Hoc autē sumptum est Deuter. 27. Maledictus qui nō permanet in sermonibus legis huius. Sed hoc male intelligebant: quia etiā illi qui habent scientiam & cum hoc opera legis faciunt, magis permanent in lege quā qui solam legis scientiam habēt. Mar. 15. Populus hic labiis me honorat: cor autē eorum longē est à me. Iaco. 1. Estote factores verbi non auditores tantum. Et glosa: Implebatur verisimē in istis quod dixerat dominus: In iudiciū ergo veni in mundum, vt qui non vident videant, & qui vident cæci fiant. Cæci etiam facti sunt legis doctores, & videre cōpperant simplices nesciētes legē. Et in eū qui legis autor erat credentes agnoscebant Christū qui legē ignorabant, & qui se scire putabant contemnebant. Hæc glosa: *Dicebat Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte qui erat vnus ex iis: Nunquid indicat lex nostra hominem nisi audierit ab ipso prius & cognouerit quid faciat?* Incipit euangelista ponere dissensionem inter principes de Christo, & pramittit tria, de Nicodemus duo, & vnum de principibus. Primum quod pertinet ad fidem eius, ibi: *Qui venerat ad eum, id est crediderat.* Secundum ad fidei imperfectionē, ibi: *In nocte propter timorē: i enim perfectē credidisset non timuisset.* Tertium pertinet ad fallitatem principum, ibi: *Qui vnus erat ex iis.* Ecce quia falsum loquebantur principes, dicentes: *Nunquid aliquis ex principibus credidit in*

FERIA V. POST LAETARE,

eum. Hieremia 16. Verè mendacium possederunt patres nostri. Exhortatur autem eos Nicodemus dicens: *Nunquid lex, &c.* Erat autem fidelis, & volebat eos autoritate legis ad Christum convertere: & quia timidus erat, hoc occultè faciebat. Credebat enim quia si tantummodo Christum vellent audire, quòd verbum eius esset tantæ efficaciam, quòd fortè similes fieret illis qui misisti fuerant ad tenendū eum in eo facto ad quod misisti fuerant, & crederent sicut illi crediderunt. Et notandum quòd secundū leges debet precedere diligens inquisitio sententiæ. Act. 25. Nō est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem prius, quàm is qui accusatur, presentes habeat accusatores, &c. Iob 29. Causam quam ignorabā diligenter inuestigabam. In Exod. dicit: Innocentem & iustum non condemnabis, Sed ex amore vel odio, prece vel pretio multi faciunt contrarium. Respondent autem & dixerunt ei: *Nunquid & tu Galilaus es? scrutare scripturas & vide, quia propheta à Galilea non surgit.* Vnde comprehenderunt eum quasi seductorem, dicentes: *Nunquid & tu Galileus es?* id est à Galilæo seductus es. Arbitrantur enim Christum Galilæum ex conversatione in Galilæa, Et ideo omnes qui Christum confitebantur quasi in opprobrium Galilæos vocat. Vnde Mat. 26, dixit ancilla Petro: Et tu Galilaus es. Sic qui nunc confitentur Christum Christiani dicuntur. Et primo cœperunt Christum appellari apud Antiochiam quæ est metropolis Syriæ secundum glossam. Secundo comprehenderunt eum quasi ignorantem. Vnde dicunt: *Scrutare*, quasi dicant: Licet tu sis doctor, tamen hæc ignoras. Vnde Ioann. 3. eodem modo sibi fuit dictum à Christo: Tu es magister in Israël, & hæc ignoras? Et sciendum quòd hoc eorum verbum falsum est simpliciter, quia si intelligatur de prophetis generaliter, sic aliqui fuerunt nati de Galilæa: videlicet Helisæus, Tobias, & Delbora prophetissa, & fortè plures alij. Si autem intelligatur de propheta singulariter promisso ad salutem populi qui est Messias, sic etiam est falsum verbum eorum, quia de ipso dicit Esaia 11. capit. quòd vocatur Nazarenus, & per consequens Galilaus. Et hoc sciuit Nicodemus, sed non fuit ausus dicere, nec mirum. apostoli enim adhuc illo tempore fuerunt timidi. Et reuersi sunt *in domum suam*, id est in propria vacui fide & fraudati à desiderio suo. Iob 5. Consilium prauorum dissipat. Vel in domum suam, id est in malitiam infidelitatis & impietatis suæ. Apocal. secundo: Scio vbi habitas vbi est sedes Sathanæ.

FERIA

FERIA VI. ENARRATIO LVIII.

Lazarus mortuus est. Ioannis 11.

Commune est prouerbum: Amicus in necessitate probatur. Eccle. 6. Si possides amicum, in tentatione posside illum. Spiritualiter, sic nos habemus amicum, scilicet Christum. Ioan. 15. Amici mei estis si feceritis ea quæ præcipio vobis. Iste amicus probatur tempore necessitatis. Psal. 90. Cum ipso sum in tribulatione, &c. Ideo illius amici debemus habere memoriam. Quod facit ecclesia in introitu: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Versus: Cœli enarrant gloriam dei: & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Hunc Psal. 18. fecit Dauid de gratiarum actione: quòd deus dederat filiis Israël legem. Sed secundum Hiero. Dauid fecit hunc Psalm. post mortem Absalonis & Sybæ cū in pace venit in Hierusalem: vt habetur 2. Reg. 18. 19. & 20. cap. & tunc ait: Cœli enarrant gloriam dei, &c. Quod similiter figuratur in epistola hodierna. 3. Reg. 17. vbi dicitur quòd egrotauit filius mulieris matris familiæ, quæ cibauit Heliam & mortuus est. Et Helias expandit se atque mensus est tribus vicibus super puerum: & exclamauit ad dominum, dicens: Domine deus reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et exaudiuit dominus vocem Helias, & reuersa est anima pueri intra eum & reuixit. Et similiter in euangelio. *Egrotauit Lazarus & mortuus est.* Aliud thema: *Lazarus amicus noster dormit, vado vt à somno excitem eum.* Ioan. 11. Consuetudo dignoscitur vt qui bona recipit ab aliquo, etiam debet meditari vt e contra bona sibi impendat. Sic arbori à qua habetur umbra debetur humiditas. Spiritualiter, & sic nos bona accepimus à deo. Iaco. 1. Omne datū optimum, & omne donū perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Ideo meditemur bona propter eius paternalem dilectionem agere. Quod innuit ecclesia in introitu, dicens: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, domine adiutor meus & redemptor meus, Psal. Cœli enarrant gloriā, &c. Et similiter in collecta ecclesia petit hoc, dicens: Deus qui ineffabilibus mundū renouas sacramētis, præsta quæsumus vt ecclesia tua æternis proficiat institutis, & temporalibus non destituatur auxiliis. Et figuratur in epistola: Mulier mater familiæ multa bona exhibuit Helias, quorū honorū ipse non oblitus ei bonū rependit, resuscitans filium eius. Similiter in euangelio, Martha & Maria fecerunt multa bona Iesu in Bethania. Huius beneficii non immemor visitauit eos

Quadrag. Thef.

AA

FERIA VI. POST LAETARE.

in tribulatione. De quo thema: *Lazarus amicus noster dormit, sed
vado ut a somno excitem illum.* In summa euāgelij tria innuuntur.
Primo infirmitatis Lazari nūtiatio, ibi: *Ecce quem amas infirma-
tur.* Secūdo Christi cōpasio, ibi: *Et vidit Iesus eam plorātem in-
fuit spiritu.* Tertio Lazari resuscitatio, ibi: *Lazare veni foras.* De
primo dicit, In illo tempore, scūm Christus ait: Ego & pater v-
num sumus & Iudaei voluerūt eum lapidare: abiit trās Iorda-
nem à Bethania per vnam dietam & māsit ibi. Interim autem
Lazarus infirmabatur. Ergo dicit: *Erat quidam languens nomine*
Lazarus. Augu. de verbis domini, huic languori non amici, nō
cōsilia, non fomenta. nō artis peritia succurrunt: omnia enim
quae pro salute data fuerūt in cōtrariū vertuntur, ergo iste lan-
guor nō remedio, sed sola morte erat finiedus. Et dicit nocēter
quidā particulariter. Quia fuit famosus & nobilis: ergo descri-
bit eum ex nomine & loco cūm subdit: *A Bethania distante 15.*
stadia à Hierusalem, de castello Mariae & Marthae sororum eius
vbi Christus multoties hospitabatur. Maria autem erat qua v-
xit dominum iuguento, & extēdit pedes eius capillū suis. Ecce ponit
signum amoris: quia idem factum bis fecit. Primum ex contri-
tione. Luc. 7. secundum ex deuotione. Ioan. 12. cap. Cuius frater
Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes:
Domine ecce quem amas infirmatur, quasi dicatis: Si amasti eum in
prosperitate, dilige eū in tribulatione. Si in vita, tunc & in mor-
te: ecce q̄ amatores dei patiuntur quādoque, quod innuitur hic
cūm dicitur: *quia quem amas infirmatur, & c. Prouer. 3. Quem di-*
ligit deus corripit. Nota infirmitas corporalis, primō est repre-
hensiva malitię. Eccle. 31. Infirmitas grauis sobriā facit animā.
Exēplum de quodā milite qui insidiabatur cuidā religioso val-
de, post hoc infirmatus miles vocari fecit hunc religiosum qui
visitauit eum. Cui miles dixit: Domine orate pro me. Qui, re-
spondit: In quo statu estis melior & deuotior & cognoscitis
deum. Respondit: In infirmitate. Cui ille: Cōseruet vos in isto sta-
tu deus in quo ei melius valetis seruire. Exemplum de Petro-
nella filia Petri quae infirmata est, & dum Petrus rogaretur pro
illius sanitate, respondit, Et ita expedit. Hugo de sancto Victo-
re: Deus multos flagellat ne peccent: vilius enim est frāgi do-
loribus ad salutē, quā vti incolumitate ad damnationem. Se-
cundō infirmitas est excitatiua boni. Psal. 15. Multiplicatae sunt
infirmitates eorum: postea accellerant. Et sic in beato Hie-
ronymy, cui non sapiebat diuina scriptura. Post flagellationem
autem

ENARRATIO LVIII.

286

autem diligenter legit eam. Tertio est conseruatiua. 2. Corint.
12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt in me inhabi-
tet virtus Christi. Quarto est glorificatiua dei vt hic. Sed dice-
res, quare non iuerunt personaliter? Responder Chrysost. Pri-
mō quia vehementer confidebant de Christo, ideo sperabant
quod per nuntium non recusaret. Secūdo quia à luctu detine-
bantur, & circa seruitium infirmi occupabantur. Augu. de ver-
bis domini: Ista duae sorores iuuenes agrotantis lectulo inha-
rebant, iugiter fovebant, eloquiis consolantur parienter in-
quiunt, sustine & noli desperationem continere: quia veniet
Christus & sanaberis. Tertio secundum Theophi. quia erant
mulieres quibus non erat licitum exire domum & currere per
vias. Querit Augusti. quare non dixerunt, Veni & sana eum,
vt Regulus Ioan. 4. vel die verbo, vt Centurio Matth. 8. Respo-
det Augusti: quia insinuatio necessitatis sufficit amanti absque
alicuius petitionis additamento speciali. Vel ideo quia commi-
serunt voluati Christi: quia nescierunt quid magis saluti fra-
tris expediret an si. sanitas vel infirmitas. Respondit Iesus: *Hic*
infirmitas non est ad mortem, s. finaliter. Nota aliqua infirmitas
est ad mortem corporis tantum, & est sanctorum. Alia est ad
mortem animae tantum, & est peccatorum. Tertia corporis &
animae, & est damnatorum, & sic nullo modo infirmitas Lazari
fuit ad mortem. Non corporis, quia non est detentus sed susci-
tatur: nec animae, quia fuit in gratia: nec in his simul, quia non
fuit in inferno, sed in limbum descendit. Sed pro gloria dei, vt
filius dei glorificetur per illam, s. vt populus videns miraculū
conuertatur ad fidem. Tunc subdit: *Diligebat autem Iesus Mar-*
tham & Mariam sororem eius & Lazarum: quia sibi multa bo-
na operati sunt. Mystice ad designandum quod triplices homi-
nes diligit deus, s. actiuos qui sunt intellecti per Martham, con-
templatiuos per Mariam, & penitentes per Lazarū. Ista sunt
tres viae eundi ad cōlū. Prima est ire per vitam cōtēplatiuam.
Ista vita significatur per Mariā quae ad Christi pedes Luc. 10. se-
debat, & eius visione & locutione pascabatur. Et ista vita est diu-
tior quā actiua: quia illa finitur, ista nō auferitur. Ideo di-
citur. Luc. 10. Maria optimā partē elegit quae non auferetur ab
ea. Actiua vita tantum est in praesenti nō in futuro. Ibi enim non
est necesse q̄ aliquis aliq̄ induat: quia ibi veste immortalit-
tis omnes sunt induti: nec aliq̄ potest vel pascit: quia omnes
sunt satietate pleni. Nec q̄ hospitio recipiat: quia omnes sunt

FERIA VI. POST LAETARE,

in propria patria: nec quod aliquem infirmum visitet, quia nullus ibi infirmatur: nec quod aliquem ad sepulchrum porret vel sepeliat: quia nullus ibi moritur. Nota quod ista dñe sorores erant ex eadem stirpe. Ita etiam utraque vita procedit ex eadem radice, scilicet charitate dei & proximi. Sed Martha erat antiquior, sic actiua prior est quam contemplatiua: quia ex bono opere tenditur ad contemplationem. Sed licet essent sorores, tamen vna contra aliam murmurabat. Vnde Martha conquesta est Luc. 10. dicens: Soror mea reliquit me solam ministrare. Sic actiua vita impedit contemplationem. Nota vita contemplatiua bene significatur per Mariam. Primo quia Maria interpretatur domina, & sic actiua seruit contemplatiue tanquam ancilla domina. Vnde Grego. super Ezech. Actiua vita seruitus, contemplatiua libertas vocatur, quia non occupatur temporalibus. Ideo Maria sedebat Luc. 10. Secunda via qua itur ad cœlum est actiua vita, & ista significatur per Martham quæ pauperes & peregrinos recipiebat: & ista vita est utilior & fructuosior quam prima. Est enim utilior proximo, quia inde sustentatur. Est utilior facienti, quia inde remuneratur. Bona enim temporalia non sunt nostra propria: sed sunt concessa nobis. Non sunt mansura, sed sunt transitoria. Non sunt pretiosa sed vilia. Item actiua per Martham significatur & bene. Primò Martha fuit larga. Luc. 10: Satagebat, id est satisfacere: & sic actiua vno modo secundum facultatem subuenientis. Thob. 4. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si non in cibis, tunc impartire in seruitutibus. Si fuerit copia, tunc abundanter tribue. Augu. In affectu cordis pensanda est elemosyna facientis. Secundò Martha fuit frequens in ministerio: & sic opus pietatis debet fieri assidue. Primò ideo quia liberat à culpa. Ecclesi. 3. Sicut aqua extinguit ignem, sic elemosyna resistit peccatis. Secundò redimit à pena. Thob. 12. Elemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire ad tenebras. Ambro. Pietatem frequenter faciens quamuis lubricum carnis patiat, vapulabit quidem sed non peribit, id est disponit hominem ad gratiam, & non sinit facile perire. Tertio vitam dat, primæ ad Timot. 4. Pietas ad omnia valet promissionem habens vitæ quæ nunc est & futura. Item elemosyna facit ut accommodata sint propria: quia illa quæ pauperibus damus propria habemus. Pet. Rau. Da pauperi vt det tibi: quia quicquid pauperi dederis tu habebis: quod pauperi nō dederis, alter habebit. Idem: Si hic mansu-

ENARRATIO LVIII. 287

rus ex quæ tua sunt hic repone, si autem illuc iturus es, hæc quæ tua sunt cur hic relinquis? Qui relinquenda seruat, aliorum custos est non suorum. Facit etiam elemosyna vt ea quæ sunt transitoria, fiant perpetua & secura: Ambrosius. In tuto ponitur quod deo custode seruat. Pet. Rau. Quicquid pauper accipit, pater celestis suscipit, & in cœlo recondit. Dicit Augusti. quod quasi quandam contractum hic facis cum deo tuo hic das: ibi recipis, hic das res perituras, ibi recipis res sine fine mansuras. Facit etiam elemosyna vt vilia sint pretiosa: quia terram mutant in cœlum. Augusti. Da numum vt accipias regnum: da partem vt accipias totum. Et subdit: Deus vnum accipit & dat centum, & tamen nolunt cum deo homines habere contractum. Quantum autem deus vitam actiuam diligit, ostendit per hoc quod non de Rachel per quam significatur vitæ contemplatiua, sed de Lia per quam significatur vitæ actiua nasci voluit. Tertia via eundi ad cœlum est per penitentiam. Si enim aliquis per mortale peccatum à vita contemplatiua vel actiua recessit vñ sibi restat, scilicet quod recurrat ad penitentiam remediū, vel suffragiū. Et tunc qui erat mortuus per culpam, resurgit per penitentiam. Isti significantur per Lazarū qui fuit mortuus, & postea resuscitatus: Diligebat igitur dominus Marthā, Mariam & Lazarum. Quia Christus diligit frequenter contemplantes, vtiliter operantes, & à peccato resurgentes. Ideo qui non sunt in numero istorum trium, à deo nō diliguntur, sed odiuntur. Isti sunt illi tres viri de quibus dicitur Ezech. 14. Isti tres viri Noë, Daniel & Iob in sua iustitia liberabunt animas suas. Per Noë qui arcam fabricauit & in fluctibus rexit, significatur actiui qui sæpe multis fluctuationibus exponuntur. Per Danielē qui cœlestes visiones aspexit, intelligitur contemplatiui. Per Iob qui interpretatur dolens, intelligitur penitentes qui de peccatis suis dolere debent. Subditur curationis declaratio. *vt er go audiuit, quia infirmatur, tunc quidē duobus diebus mansit in eodē loco, in tertio die iuit in Iudeā, in quarta die quādo iā quadriduanus fuit suscitauit Lazarum.* In quo patet quod eo die mortuus fuit quādo Christus recepit nūtiū sororū. Dedit autē locū mortuo per tot dies. Primo ideo: quia ex presentia eius mors Lazari fuisset impedita, quia vbi vita præsens est, ibi mors habere locū nō potest. Secundò vt miraculū credibilius redderetur & nullus posset dicere quod mors illa fuisset tantū secundū apparitiā, quod per sensuū illusionē facta esset à Christo & per artē ma-

FERIA VI. POST LAETARE.

gicam. Deinde post hæc dicit discipulis suis: *Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi nunc querebāt te Iudei lapidare & iterum vadis illuc?* Nuper volebant eum lapidare Iudei, ideo præter consuetudinem prædicat eis, *Eamus in Iudæam.* Quia sciebat eos ante terreri, ut minus iacula feriant quæ prævidentur, ut Greg. dicit. *Respondit Iesus: Nōne duodecim horæ sunt dies? Si quis ambulauerit in die non offendit, quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulauerit in nocte offendit, quia lux non est in eo.* Quod duobus modis exponitur. Primo secundum Chryso. quasi dicat: Vos dubitatis ascendere in Iudæam: quia nuper voluerunt me lapidare, sed dies habet duodecim horas & quod contingit vna non contingit altera. Vnde si voluissent me lapidare in vna hora: hæc fortè iam nolant, quia mutato tempore potest & volūtas mutari. Erat enim prouerbiū apud Iudæos, & est adhuc apud nos, loquendo de mutatione propositi dicitur: *duodecim sunt horæ diei.* Et ideo Saluator vltus est tali modo loquēdi. Et ostendit vterius quodd securi debet esse, dicens: *Si quis ambulauerit in die, id est honestè & absq; conscientia alicuius mali.* Rom. 13. Sic ut in die honestè ambulemus: non offendit, id est nō inuenit quod ei noceat. Et hoc ideo: quia lucem huius mundi videt & lux iustitiæ in eo est. Ps. 96. Lux orta est iusto & rectis corde lætitiæ, quasi dicat dominus: Nos securè possumus ire cū in die ambulemus. Si autem ambularemus in nocte iniquitatū, de facili multa pericula nobis euenirent. De qua nocte. 1. Thess. 5. Qui dormiūt nocte dormiunt. Et talis offendit, id est impingit: quia lux, scilicet iustitiæ non est in eo. Alio modo exponit Greg. in illo loco: *Si quis ambulauerit in die, & c.* dicens, quod dies est præsentia Christi in mundo. Nox verò est tempus post passionem eius, ut sit sensus: Non est timendum de Iudæis: quia quandiu ego sum in mūdo, vobis non imminet periculum. Vnde quādo Iudæi eum capere voluerunt. Ioan. 18. dixit turbis: Si ergo me queritis, sinite illos abire. Sed in nocte, id est in tempore post passionem, tunc timendum est vobis ire in Iudæam: quia patiemini à Iudæis persecutionem. Zach. 13. Percutiam pastorem & dispergentur oves gregis. Alio modo exponit Aug. Dies est ipse Christus, horæ duodecim apostoli. Ioannis 9. Nōne duodecim vos elegi, sed timendum est, quod sequitur: Et vnus ex vobis diabolus est. Iudas ergo non erat hora huius diei, quia non lucebat. Sed dicendum quod dominus hoc modo dixit non habito respectu ad Iudæam: sed ad successorem suum, scilicet Matthiam. Est ergo sensus: *Nōne*

ENARRATIO LVIII.

288

duodecim horæ, quasi diceret: Vos estis horæ, ego sum dies. Sic ergo horæ consequuntur diem: ita vos debetis me sequi. Si ego volo ire in Iudæam: vos non debetis me præire, nec voluntatem meam mutare, sed debetis me sequi. Simile dicit Petro Mar. 16. Vade post me sathana, id est me sequaris, nec præcedas meam voluntatem. Nec debetis timere periculum: quia vos itis mecum qui sum dies. Vnde sicut qui in die vadit non impingit, id est nō offendit: ita nec vos qui mecum itis ad Roma. 8. Si deus pro nobis quis contra nos? Et hoc ideo: quia lucem huius mundi, id est me videt. *Si autem ambulauerit in nocte, id est in tenebris ignorantia & peccati, tunc offendit.* Et hoc ideo, quia lucem huius mundi non videt. Lux, scilicet spiritualis non est in eo, non quidem ex defectu lucis, sed ex eorum rebellionē. Iob 24. Ipsi fuerunt rebelles lumini. Nota multiplex est dies. Primus est naturalis, & hic habet 24. horas. Gene. 1. Factum est vespere & mane dies vnus. Iusto modo dicitur: Memento ut diem sabbathi sanctifices. Exo. 20. Secundus dies est artificialis qui causatur ex ascensione solis super nostrum hemisphærium. Et ille quādoque habet plures horas, quādoque pauciores, secundum quodd Sol vno tempore plus apud terrā manet quā alio. Nam in nostro climate breuissimus dies est octo horarum, sed longissimus sexdecim. Et diuitur contra noctem. Tertius dies est æternitatis, de quo Michea 5. Egressus eius ab initio à diebus æternitatis: quia iste dies lucet sine diminutione sui & sine corruptione: quia ibi est æternitas sine variatione. Psal. 101. Tu autē idē ipse es & anni tui nō deficient. Quartus est dies supernæ iucunditatis. Psal. 83. Melior est dies vna in atriis tuis super millia: isti diei nō fuerunt nox. Apoc. 22. Et nox vltra non erit, & non egebit lumine lucernæ. Quintus est dies gratiæ salubritatis. De quo Ioan. 9. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Et ille dies diuiditur cōtra noctē culpæ & gehænæ, quādo nēmo potest operari. Subdit: Post hoc dixit illis: Lazarus amicus noster, propter multa beneficia & obsequia, quæ nobis exhibuit, dormit: sed vado ut a somno excitem illum. Nota mortē Lazari vocant hic somnum. Primo propter spem resurrectionis. 1. Thess. 4. Nolo vos ignorare de dormientibus, neque contristemini sicut ceteri qui spem non habent. Secundo propter facilitatem resurrectionis. Vnde Augustin. Tanta facilitate excitabat eum de sepulchro, quanta aliquis excitat aliquem de lecto. Nec mirum quia ipse est qui suscitavit mortuos & viuificat. Ioan. 5. Veniet hora quod h

FERIA VI. POST LAETARE,

qui in monumētis sunt, audiēt vocē filij dei, &c. Tertio propter meliorationis mutabilitatem. 1. Corin. 15. Surgent mortui incorrupti. [Tunc dixerunt discipuli eius: Domine si dormit saluus erit:] quia somnus agrororū signū est sanitatis. [Dixerat Iesus de morte eius: illi autem putauerunt, quia de dormitione somni diceret.] Et ideo putauerunt inutile esse vt irer illuc ad excitandum illum. Et nō mirū: quia animales fuerunt. 1. Corin. 2. Animalis homo nō percipit ea quæ spiritus dei sunt.

Nota licet dominus subito posset discipulos facere perfectos in fide & in omni scientia: tamen propter nos instruendos voluit eos paulatim proficere: vt non miremur si & nos paulatim in virtutibus proficimus & in religione & in sanctitate. Et hoc facit propter tria. Primo, ppter hoc vt nullus gloriatur de suis meritis aut de sua bonitate, vel ingenio quousque peruenit ad summum, & hoc non est de lege cōmuni. Secundo vt homo cognoscens infirmitatem suam nō cesseret corde, ore, & opere petere à deo vt ipsum ad perfectā sanctitatem perducatur. Tertio vt homo intelligens se dei adiutorio indigere, quotidie de virtute in virtutem, de bono in melius proficiat semper bene operādo, quamdiu enim vivit semper potest gratia dei augeri in cōmuni: ipsius multiplicari & melior fieri. [Tunc dixit eis Iesus manifeste: Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos vt credatis, quia ibi non eram: sed eamus ad eum,] quasi dicat: Nos adiuvimus infirmitatē Lazari, sed ego absens annuntio eius mortem: & gaudeo propter vos, id est propter vestram utilitatē: vt ex hoc sumatis experimentum diuinitatis meæ: quia inquantū absens iam video. Hebræor. 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Nec mirum, quia ipse est omnibus presens. Hierem. 23. Cælum & terram ego implebo. Et dicit notanter credatis, non vt modò inciperent, sed vt amplius robustiusque crederent, ad instar illius. Marc. 9. Credo domine, adiuua incredulitatem meam: semper enim fides eorum miraculis augebatur. Ex eo verò quòd gaudet ex morte Lazari, datur intelligi quòd aliquando malum sit ratio gaudij inquantum ordinatur ad bonum. Roman. 8. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Ex eo autem quòd dicit, *Eamus*, datur intelligi dei clementia quæ homines in peccatis existentes quasi sursum praeueniendo attrahit, secundum illud Hier. 31. In charitate perpetua dilexi te. & ideo attraxi te miserans. [Dixit ergo Thomas qui dicitur Dydimus ad discipulos: Eamus & nos vt moriamur

ENARRATIO LVIII.

289

moriamur cum illo.] Secundum Chrysostomum. Thomas erat magis timidus quàm alij, ideo dicit: *Eamus*, quasi diceret: Exponemur periculo, quia ipse non timet mortem, potius nanque vult ire se & nos morti tradere. Alio modo secundum Augustinum. hoc dicit, at ex magna dilectione, quasi diceret: Melius est nobis cum illo mori quàm sine illo viuere. Vnde glosa: Amabant nanque incomparabiliter apostoli dominū, eorūque vita ex illius præsencia pēdebat adeo, vt cum eo viuere aut cum eo certē mori iucundum haberēt. [Eamus, inquit, & moriamur cum illo:] quia videmus eum ad inimicos & ad mortem properare. Nec enim à tali consilio valemus eum reuocare. [Eamus & nos, &c.] ne post eius necem deserti & inconsolati ibi maneamus. Hæc glosa. Nondum enim intellexit Thomas quòd post mortem, resurrectionem & ascensionem suam esset alium consolatorem missurus. Ioan. 15. Si non abiero paraclytus non veniet ad vos. [Venit itaque Iesus & inuenit eū quatuor dies iam in monumento habentem,] Vbi sciēdum quòd ante resurrectionem à mortuis ipsius Lazari possunt multa considerari, scilicet quorum vnū est tempus mortis, quod tangitur cum dicitur [Venit itaque & inuenit eum quatuor dies, &c.] Per hos quatuor dies intelliguntur quatuor dies quadruplicis mortis. Primo mors originalis. ad Roma. 5. Per vnum hominem peccatū in hunc mundum intrauit: & per peccatum mors, ecce primus dies. Et mors transgressionis legis naturæ. Esai. 24. Transgressi sunt legem mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternū. Ecce secundus dies. Et transgressionis legis scriptæ quæ prohibet etiam mala, & ipsa contemnitur. Ecce dies tertius mortis. Et est mors transgressionis legis euāgelicæ qua prædicatur Christus æterna vita, ecōtra gehenna, sed & hoc cōtēnunt homines. Ecce quartus dies mortis in qua putret homo. Et illa est periculosior aliis ad Heb. 10. Irritū quis faciens legem, &c. secundum Augustinum, hæc quadruplex mors est peccatorū quæ est pessima, secundum illud Psal. 33. Mors peccatorum pessima. Tunc subdit. [Erat Bethania iuxta Hierusalem quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Iudæis venerunt ad Mariam & Martham vt cōsolarentur eas de fratre suo.] Hoc est cōtra aliquos Christianos, qui negligunt consolari tribulatos, cum tamen scribitur Roma. 12. Gaudeate cum gaudentibus, flete cum flentibus. Quidam venerunt ex sincera compassione vt amici. Aliqui ex ficta simulatione, quia erāt nobiles & diuites dominæ volentes eis placere.

FERIA VI. POST LAETARE.

Quidam ex dati affectione ut pauperes. Quidam ex maligna insultatione, ut Pharisei, qui postea dixerunt: Non poterat hic facere ut non moreretur qui aperuit oculos cæci nati? *Martha autem ut audiuit, quia Iesus venit occurrit ei. Maria autem demi sedebat: quia præsentiam Christi ignorabat. Nam Martha habebat eam domus, & ideo primo ei nuntiatus est Christi aduentus. Sed dices, Quare Martha non reuelavit statim forori aduentum eius? Respondetur, primo voluit experiri fiduciam si quid posset habere de fratre suo ut prospera nuntiaret forori suæ. Secundo celauit propter Iudæorum præsentiam, quia conspirauerant in mortem eius. Tertio propter desiderij sui vehementiam. Ita enim vehementer desiderauit loqui cum Christo ut non aliud cogitaret. Et dixit ad Iesum: Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Credebat enim quod præsentem Christo mortuum locum habere non potuisset: quia vidit mulierem ad solum tantum fimbriæ fuisse sanata. Et in hoc imperfecte credidit quia Christus aequaliter se habet ad præsentiam & absentiam: quia omnia sunt sibi præsentia. Hier. 23. Putasne est vicino deus ego sum, & non deus de longe. Subdit: Sed nunc scio: quia quacunque posceris à deo dabit tibi deus. Arbitrabatur quod Christus orando posset præteritam mortem excludere. Sicut Helisæus orando puerum suscitauit. Ergo adhuc fuit imperfecta in fide. Ideo dicit ei Iesus. Resurget frater tuus. Quia autem Martha imperfecte cognoscebat, ideo dominus ad altiora instruendo pronuntians, pronuntiando Lazari resurrectionem. Sed ipsa ait: Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die, quasi dicat: Non est auditum à seculo quod quis quadriduanum mortuum & factentem in monumento resuscitaret. Ideo in cor meum cadere non potest, quod statim resuscites eum nisi in futuro. Dicit ei Iesus: Ego sum resurrectio & vita, id est resurrectionis causa, quia resurrectio Christi est causa resurrectionis nostræ: & resurrectio generalis fiet virtute Christi vocantis mortuos ad iudicium. 1. Corint. 15. Quoniam quidem per hominem mors & per hominem resurrectio mortuorum. Et vita, scilicet per essentiam propter quod sum causa vitæ omnibus viuentibus. Qui credit in me, scilicet per fidem formatam: etiam si mortuus fuerit, supple corporaliter uiuet, supple spiritualiter. Abacu. 2. Iustus in fide sua uiuet. Et omnis qui uiuit & credit in me non morietur in æternum: id est morte æterna. Marci vlti. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Credis hoc? At illi: Vtique domine. Ego credidi, quia*

ENARRATIO LVIII.

290

tu es Christus filius dei uiui qui in hunc mundum uenisti. Glosa: Sciebat Christus hoc quem nihil latere potest quod crederet, sed confessionem qua saluaretur quærebat. Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam: more autem confessio fit ad salutem. Item interrogat, quia dicit sanctus Tho. in secunda secundæ quæst. 40. artic. 2. Fides non sufficit in mente, nisi oris confessione exprimat. Roma. 10. alias Petrus non peccasset negando Christum. Ideo dicit: Ego credidi, quasi diceret secundum Augu. Quicquid dicis de potestate tua, id est effectu salutis credo totum: & quod ego credo plus est radix omnium, scilicet quod tu es Christus filius dei uiui qui in hunc mundum uenisti, pro salute generis humani. Ioan. 16. Exiui à patre & ueni in hunc mundum. Et cum hæc dixisset, abiit & uocauit sororem suam silentio, dicens: Magister adest, dicit silentio, propter Iudæos præfentes, quorum quidam contra Christum machinabantur: Item dicit: Et uocat te, quia præsentiam Christi putabant absentionem. Illa autem ut audiuit, surrexit cito & uenit ad eum. Non enim uenerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrit ei Martha. Non distulit propter lucrum, non tardauit propter absistentes: sed statim ut audiuit surrexit cito. Etiam præuenisset Martham si sibi aduentus Christi fuisset prius nuntiat. Iudæi igitur qui erant cum illa in domo & consolabantur eam, cum uidissent Mariam quia cito surrexit & exiuit: secuti sunt eam dicentes, quia uadit ad monumentum ut ploret ibi. Isti Iudæi non audierunt uerbum Marthæ, ideo credebant eam subito motam ex compassione fratris sui. Etiam diuina prouidentia factum est, ut Iudæi sequerentur Mariam: ut dum plures essent ibi quando Lazarus resuscitaturus erat, tam grande miraculum quadriduani mortui resurgentis testes plurimos inueniret. Maria ergo cum ueniret ubi Iesus erat, uidens eum cecidit ad pedes eius & dixit ei: Domine si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus, quasi diceret secundum Angu. Dum nobiscum præfens fuisti, non morbus, non infirmitas, nec mors aliqua nobis appropinquare ausa est. Vide etiam Mariæ firmitatem, licet esset mandatum principum quod nullus confiteretur Christum, tamen hoc non ueretur, sed securum eorum confiteretur. Iesus autem uidens eam plorantem, & Iudæos qui uenerat cum ea plorantes infirmuit spiritu, scilicet ex indignatione ei contra diabolum, per cuius suggestionem mors uenit in mundum quem erat cito debellaturus. Et turbauit seipsum, scilicet ex compassione Lazari & fororum eius. Et dixit ubi posuisti eum? Non ex ignorantia interrogat, sed ut populi sibi sepulchrum

FERIA VI. POST LAETARE.

indicantes confiterentur Lazarum mortuum & sepultum, & sic miraculum ab omnibus videretur. Vel ut mystice demonstraret se huiusmodi peccatorem nescire cuiusmodi per Lazarum significatur. *Dicunt ei. Domine veni & vide. Et lachrymans est solus propter multa.* Primo propter compassionem & veritatem. Secundo ut ostendat non esse reprehensibile si quis plorat ex pietate, Eccle. 38. Filij super mortuum produc lachrymas. Tertio secundum Hiero. non fleuit Lazarum mortuum, sed rediit. Quarto secundum Chrys. ut ostenderet humanam naturam vere assumptam. Nota Christus fleuit quater. Primo in natiuitate. Vnde canit ecclesia: Vagit infans inter arcta positus praesepia, ubi angeli latabantur. Et in hoc fleuit quod perdidimus gaudium angelorum. Secundo super ciuitatem Hierusalem Luc. 19. dicens: Si cognouisses & tu. Ibi fleuit nostram ignorantiam. Iacob. 5. Plorate ululantes in miseriis vestris quae adueniunt vobis. Tertio fleuit ad sepulchrum Lazari ut hic, & ibi desleuit nostram praesentem miseriam quam & nos deslere debemus. Thob. 4. Memento fili quoniam pauperem vitam gerimus. Eccl. 2. Cum est dies eius doloribus & arumnis pleni sunt. Quarto fleuit in cruce. ad Hebr. 5. Cum clamore valido lachrymis, &c. Et ibi fleuit nostram ingratitudinem. Figuratur 2. Reg. 15. Dauid ascendit cliuim oliuarum, & fleuit quod filius eius Absalon erat sibi ingratus. Spiritualiter sic Christus ascendit crucem flens peccatorum ingratitudinem. Doctrina. Mystice per Lazarum intelligitur quilibet peccator in mortali. Talis 1. infirmatur, 2. moritur, 3. quadriduanus in monumento iacet, 4. solet. Et sic peccator primo infirmatur quando homo non habet deuotionem nec dei dilectionem, dicens illud. Ps. 6. Miserere mei domine, quoniam infirmus sum. Infirmus hominis cognoscitur quando non habet debitum saporem cibis & potus. Et sic infirmitas spiritualis cognoscitur quando homini non sapit verbum dei: quia verbum dei est cibus animae. Deut. 8. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore dei. Figuratur in filio mulieris in epistola. 3. Reg. 18. in quo non remansit halitus. Secundo hanc infirmitatem sequitur mors, id est peccati mortale. Nam sicut homo mortuus frigidus est: sic peccator, quia sine igne diuini amoris. De quo Luca 12. Ignem veni mittere in terram, &c. Et ideo dominus hortatur nos Matth. 24. Orate autem ut non fiat fuga vestra in hyeme, id est mors, vel sabbatum, id est in orio. Tertio erat quadriduanus, quatuor scilicet dies habens

ENARRATIO LIX.

291

habens in monumento peccati. Primus dies est malus consensus in corde per quem anima moritur. Sapient. 1. Peruersae cogitationes separant nos a deo. Et figuratur Matt. 9. in puella mortua in domo. Ideo Matt. 5. dicitur: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam moechatus est in corde suo. Et contra, ubi consensus non est, ibi peccatum abest saltem mortale. Augustinus non sentit qui non consentit. Secundus dies est malus consensus in ore, quando scilicet ille consensus verbis exprimitur alios scandalizando. Matt. 12. Ex verbis tuis damnaberis. Vt heu multi sunt. Esa. 3. Peccatum suum quasi Sodoma praedicauerunt, nec absconderunt. Ideo Matt. 18. Vae illi per quem scandalum venit. Et haec dies mortis figuratur per adolescentem Luca 7. qui efferebatur extra portam ciuitatis. Tertius dies est malum opus. Iacob. 1. Peccatum cum consummatum fuerit generat mortem. Quartus dies est peccandi consuetudo, quando scilicet homines diffculter dimittunt peccata, dicentes se non posse dimittere, quod tamen est pessimum. Hiero. 13. Sicut Aethiops non potest mutare pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Et Proverbio. 22. Adolescens iuxta viam suam graditur, cum senuerit non declinat ab ea. Et ex illa consuetudine peccandi sequitur fœtor. Ioel. 1. Cōputruerunt ut iumenta in stercore suo, scilicet foetentes. Matth. 23. Vae vobis scribae & pharisaei hypocritae: quia similes estis sepulchris dealbatis: quae a foris apparent hominibus speciosae: intus autem sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia, & tales diffculter resuscitantur. De quo Greg. Difficile surgit quem moles malae consuetudinis premit. Nam multa requiruntur ad talem resuscitationem Lazari, id est peccatoris. Primo Christus turbauit se & fleuit. Et sic peccator debet flere & conturbari in vera contritione. Hiero. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amaram. Sicut mater inconsolabiliter flet pro vnigenito filio suo sic peccator flere debet pro anima mortua. Eccle. 22. Super mortuum plora quoniam deficit lux eius. Sed heu aliqui totaliter indurati sunt, quod conqueritur Bernard. dicens: Cadet asinus, est qui subleuatur: cadet anima, non est qui recogitat. Cum tamen requiritur ad talem resuscitationem vera contritio. Ideo Ps. 118. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Sic fleuit Ezechias. Esa. 38. audiens sibi Esaiam praenuntiare mortem suam. Secundo Christus interrogat ubi positus sit, ad denotandum, quod non vult scire peccatores per approbationem. Matt. 7. Non noui vos, di-

FERIA VI. POST LAETARE.

secedite à me omnes qui operamini iniquitatē. Tertio ostendit ei sepulchrum. Sic nos debemus ei ostendere profunditatem & deformitatem peccati in confessione. Boëtius: Si opus medicantis expectas, oportet quod vulnus detegas. Quarto iubet auferre lapidem. Spiritualiter, id est obstinationem. Hic lapis tollitur quando cordis duritia emollitur. Ezech. 36. Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum: & spiritum meum ponam in medio vestri. Et hoc per discipulos, id est per prædicatores. Psal. 90. Ne offendas ad lapidem pedem tuum: deo angelis suis mandauit de re, &c. Quinto Christus orauit. Et sic nos. Iacob. 5. Multum valet deprecatio iusti assidua. Sexto clamauit clamore magno ad innuendum quod multum clamare oportet in prædicatione, ut peccator cesset à peccati consuetudine. Esa. 58. Clama ne cesses, & quasi tuba exalta vocem tuam. Etiam ut clametur in oratione. Psal. 90. Clamauit ad me & ego exaudiam eum. Et clamore magno. De quo Bernard. In dei auribus desiderium vehemens est clamor magnus. Intentio verò remissa vox est submissa. Septimo vocauit eum nomine dicentem Lazare veni foras. Lazarus interpretatur adiutus vel auxiliatus, scilicet gratia dei. Psal. 120. Auxilium meum à domino. Nam sine dei adiutorio peccator non potest surgere. Anselmus ponit exemplum, dicens: quod homo per se potest in foueam præcipitari, sed per se non potest exire. Et istud exemplum pertinet ad auros qui sunt in fouea profunda cupiditatis: quia nunquam possunt satiari. Eccl. 5. Avarus non implebitur pecunia. Secundum exemplum ponit Chrysostomus. Sicut navis fracta gubernaculo illuc ducitur ubi tempestas voluit: sic homo perditio auxilio gratiæ dei non facit quod vult, sed quod diabolus. Tertium exemplum est eiusdem. Chrysostomus. Sicut populus facit regem: cum factus fuerit repellere eum non potest: sic superbi faciunt diabolum regem suum, ponentes thronum diaboli in cordibus suis. Et nullus potest eo inde eripero nisi deus. Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbie. Quartum exemplum piscis intrat per se hamum, & exire per se non potest: sic & nos. Ozeæ 13. Perditio tua ex te, saluatio autem ex me. Psal. 93. Nisi dominus adiuuierit me paulominus habitasset in inferno anima mea. Octauo manus & pedes erant ligati, scilicet funibus peccatorum. Proverb. 5. Funibus peccatorum quisque confringetur. Similiter & facies erat ligata: quia nondum plena erat visio gratiæ. Nono iubet eum solueri per discipulos, id est sacerdotes. Matt. 16. Quodcumque solueris super terram

ENARRATIO LIX.

292

terram erit solutum & in cælis. Ecco quàm difficulter Lazarus id est peccator de consuetudine peccati reuocatur.

SABBATHO, ENARRATIO LIX.

*Ego sum lux mundi.**Ioan. 8.*

Calenus in antidoto veteri Serpens si manum ferit, si in instanti homo manum alteram fronti argenti immerferit, subito conualebit. Spiritualiter, sic & nos si lesi fuerimus à serpente infernali, in manu prauæ operationis, alteram manum bonæ operationis immergamus in fontem, id est Christum. Psal. 41. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum. Vt ex illo bibamus hortatur nos introitus, dicens: Sitiētes venite ad aquas dicit dominus, & qui non habetis pretium venite: bibite cum lætitia, scilicet fontem gratiæ. Et hunc fontem petit ecclesia in collecta: Fiat quæsumus domine per gratiam tuam fructuosus nostræ deuotionis affectus: quia tunc nobis proderunt suscepta ieiunia si tuæ sint placita pietati. Et si fontem gratiæ appetamus ipse non negabit nobis. Et hoc promissum in epistola. Esa. 49. In tempore beneplacito exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tui. Et sequitur: Nūquid potest obliuisci mater infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui: & si illa obliuiscit ego non obliuiscar tui. Ecce quā bonus dominus, qui omnibus vult misereri, & lumine sapiētiæ illuminare. Ideo dicit in hodierno euangelio. *Ego sum lux mundi.* In summa euangelij tria innūtiuntur. Primo quomodo se Christus luci assimilaret, ibi: *Ego sum lux mundi.* Secundo quomodo errantes dirigit, ibi: *qui me sequitur, &c.* Tertio quomodo lippiētes oculos exerceat, ibi: *tu de te ipso testis omnis es.* De primo dicitur: In illo tempore, scilicet cum absoluit adulterā: post hoc in præsentia pharisæorum ait: *Ego sum lux mundi.* Nota Christus dicitur lux multis rationibus. Primo quia lux est pura, & sic Christus. 1. Pet. 2. Peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Psal. 7. Cadō est lucis æternæ & speculū sine macula. Hæc lux sequitur candelabrum. Et sic in penitentibus debet esse puritas. Eccl. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangitur, quid prodest lauatō illius? Secundo Christus dicitur lux: quia lux est communis. scilicet Bonis & malis: & sic eius gratia & beneficentia. Matth. 5. Facit solem suum oriri super bonos & malos. Psal. 32. Misericordia domini plena est terra. Iob 25. Super quē non fulget lumen eius, quasi diceret super omnes. Ioannis 1. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Similiter in penitentibus debet esse communitas, scilicet in affectu pietatis: & communitas in subuentione

SABBATHO POST LAETARE,

proximorum. Luc. 6. Omni petenti te tribue. Tob. 4. Noli auertere faciem tuam ab illo paupere. Galat. 6. Operemur bonum ad omnes. Et hoc intelligendum est quantum de se Christus omnes illuminat, non tamen omnes illuminantur. Et hoc potest contingere tribus de causis. Primo quando homo in domo tenebrosa se includit. Secundo quando oculos claudit. Tercio quando obstaculum interponit. Sic spiritualiter in domo obscura se includit qui affectat ignorantiam. Job 24. Ipsi fuerunt rebelles luminis: nescierunt vias eius, nec reuerſi sunt per semitas illius. 1. ad Corint. 14. Omnis ignorans ignorabitur. Et 38. Qui ea quæ dei sunt sciunt, à domino sapiuntur. Qui ea quæ dei sunt nesciunt à domino nesciuntur. Item oculos claudit, qui non adhibet voluntatem suam. Dan. 13. Declinaverunt oculos ut non viderent cælum: nec recordarentur iudiciorum iustorum. Psal. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Item obstaculum ponit qui habet mortalem culpam. Esa. 59. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos & deum vestrum. Tercio lux habet abscondita reuelare. Et sic Christus reuelabit secreta cordium in extremo iudicio. 1. ad Corin. 4. Nolite ante tempus iudicare quousque veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Iam enim luxuriosi abscondunt adulterium: sed ibi manifestabitur. Naum 3. Reuelabo pudenda tua in facie tua: & gentibus ostendam nuditatem tuam & regnis ignominiam tuam. Nunc abscondita est pœna reprobis. Luc. 19. Si cognouisses & tu, &c. quæ nunc abscondita sunt ab oculis tuis. Sed ibi reuelabitur. Apoca. 18. Quantum glorificauit se in deliciis, tantum date illi tormentum & luctum. Nunc istius effectum lucis debemus habere, scilicet nos pœnitentes, ut scilicet peccata non abscondamus sed reuelemus. Psal. 36. Reuela domino viam tuam. Ambrosius super psalm. Quod homo tegit, deus detegit. Quarto lux facit vigilare. Psal. 62. Ad te de luce vigilo. Sic Christus ad vigilandum nos sollicitat. Matth. 26. Vigilate & orate ne intretis in tentationem. Et sic pœnitentes debent vigilare. 2. Timoth. 4. Tu vero vigila in omnibus & labora. Quinto Christus dicitur lux, quia lux est materia gaudij. Tob. 5. Quale mihi gaudium, &c. lumen cœli non video. August. Mallem esse in inferno & videre faciem dei, quàm in cœlo & ea carere. Eccle. 11. Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem. Reuera si habes hanc lucem, id est Christum, tunc habes vitam æternam. Ioan. 16. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum

ENARRATIO LIX.

293

te solum deum verum, & quem misit Iesum Christum. Sexto Christus dicitur lux, quia ambulantibus illuminat ne tenebras incurrant. Quapropter dixi secundo tangitur quomodo Christus errantes dirigat cum subdit: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Aug. Tenebræ metuendæ sunt, sed morum non oculorum. Et si oculorum non exteriorum, sed interiorum oculorum. Non illorum unde discernitur album & nigrum: sed iustum & iniustum. Non autem possunt errare qui sequuntur hanc lucem, scilicet Christum. Quia ipse est via. Ioan. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Nota triplici de causa non erratur in via. Primo ubi est impressio fragmentorum, id est vulnerum. Secunda ubi est crucis erectio. Ioan. 19. Bauians sibi crucem, &c. Tercio ubi est plationis reflexio, id est spinarum coronatio. Ad Hebræos: *Reco-gitare eum qui talem sustinuit aduersus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris.* Septimo Christus dicitur lux, ut dixi pro tertio principali: quia lippientes oculos habentes excacat. Et sic Iudæi excacati sunt ut noctur. Ioan. 3. Qui male agit odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius. Ioannis 1. Lux venit in mundum, & tenebræ eam non comprehendunt. Dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Et sic pharisæi qui illuminari debuissent fuerunt excacati, dicentes: Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum: falsum loquuntur. Actum 10. Cui omnes prophetæ testimonium perhibent, scilicet Christum nasciturum. Ideo respondit: *Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est:* quasi diceret: Qui non potest fallere nec falli, recipi potest in testimonium, tam in causa propria quàm aliena, sed ego sum huiusmodi. Ioan. 14. Ego sum veritas & vita. Deus enim non potest fallere. Psal. 144. Fidelis dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis. Et subdit: *Quia ego scio unde veni aut quo vado.* id est ex deo patre & deus sum: vos autem nescitis unde venio aut quo vado. Secundum August. isti Iudæi videbant hominem, nec credebant deum: quasi diceret vos imposuistis mihi mendacium: & hoc ideo, quia nescitis me fore deum. Nota multa mala imposuerunt Christo. Primo mendacium ut hic. Secundo peccatum. Ioan. 9. Scimus quia homo hic peccator est. Tercio dixerunt eum transgressorem in opere. Ioan. 9. Non est hic homo à deo, qui sabbatum non custodit. O magna nequitia imponere mandatum veritati. Ioan. 17. Sermo tuus veritas est.

SABBATHO POST LAETARE,

Item imposuerunt peccatum sanctitati. Danie. 9. Vngatur sanctus sanctorum. Item imposuerunt transgressionem deitatis. Matth. 12. Dominus filius hominis est & sabbathi. Octavo dominus dicitur lux. Nam absentia veræ lucis facit hominem errare in iudiciis; Et sic Iudæi errauerunt in iudiciis. Ideo subdit: *vos secundum carnem iudicatis.* August. quasi diceret: Hominem me videris & deum non intelligitis. *Ego non iudico quinquam,* scilicet secundum carnem: sed secundum veritatem. Psalm. Omnia iudicia tua veritas. Vel sic secundo modo, Ioan. 12. Non veni ut iudicem mundum. q. d. Si nunc deberem iudicare, tunc deberem vos condemnare. Et si ego iudico, iudicium meum verum est. Reuera primo propter multiplices testes. Primus quilibet prædicator. Act. 1. Eritis mihi testes in Iudæa, &c. Secundo opera singulorum. Ioan. 5. Opera quæ facio testimonium perhibent de me. Tertio omnes creaturæ, Psalm. 49. Adiucauit cælum de sursum, & terram discernere populum suum. Quarto Christus dicitur lux, quæ lux manifestat se & patrem, dicens: In lege vestra scriptum est: Duorum hominum testimonium verum est. Deut. 17. scriptum est hoc: In ore duorum vel trium hominum sit verum, cum cōtingit quandoque eos mentiri, sicut duo testes cōtra Susannam, & totus populus contra Christum mentitus est. Responderet secundum August. q. verum est, id est debet reputari verum: quia magis probabile est quod vnus mentiat, quam quod multi. Ecclesia. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur, Ideo subdit: *Ego testimonium perhibeo de me ipso & testimonium perhibet de me qui misit me pater.* quasi diceret secundum August. Si duorum hominum testimonium verum est, i. debet reputari verum cum habeant parvam cognitionem, & interdum distoram affectionem. Multo fortius testimonium patris & filii in diuinis, vbi nō potest esse talis defectus, debet firmum reputari. Dicebant ergo ei: *Vbi est pater tuus.* q. d. Tu tamen es solus. Et addiuerant à domino, *Vos secundum carnem iudicatis.* Ideo secundum August. de carnali patre interrogauerunt. q. d. Pater tuus non est talis nec tantus, q. eius testimonio sit credendum. Ignoratus enim est & ignobilis. Ad quod responderet: *Neque me scitis neque patrem meum scitis,* s. secundum veritatem seu diuinitatem: quia cognito vno correlatiuorum cognoscitur & reliquum. Ideo subdit: *si me sciretis, forsitan & patrem meum sciretis.* q. d. quia pater meus ideo occultatus est vobis, vt per me tanquam per viam veniatis in cognitionem

ENARRATIO LX.

294

nem eius. Ioan. 14. Si me cognouissetis, & patrem meum vtique cognouissetis. Sed diceretis, tamen dicit Psalm. 75. Notus in Iudæa deus. Respondetur quod Iudæi dicuntur patrem ignorare ratione patris, sed licet sciebant eum vt deum omnipotentem, nō tamen sciebant eum vt deum patrem filio consubstantiali. Et dicit forsitan secundum August. non dubitatiue sed increpatiue: vt si indignemur seruis nostris & dicamus forsitan cōtemnit nos. Et sic Christus ipsos dubitanter & incredulos arguebat. Nota tria incognita erant nobis de patre ante aduentum Christi, scilicet gloria, gratia, veritas & sapientia. Primo gloria: quia nullum ad gloriam suscepit. Secundo gratia: quia nullum sibi reconciliauit. Tertio veritas & sapientia: quia nulli viam ad cælum reuelauit. Sed hæc tria nobis manifestauit per aduentum filii sui. De quibus Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, quasi vni geniti à patre quo ad primum: plenum gratia, quo ad secundum: & veritate, quo ad tertium. Sequitur: *Hæc verba locutus est Iesus in exophylacio.* Et est locus vbi ponuntur oblationes templi pro ædificiis. *Docens in templo, & nemo apprehendit eum:* quia sermones fortiores erant his, qui eum capere volebant, & quia ipse nondum voluit: quando verò voluit crucifigi, tacuit. Ideo subdit: *Nondum venerat hora eius,* scilicet quam elegit ad passionem.

DOMINICA IN PASSIONE,

ENARRATIO LX.

DE EVANGELIO.

Si veritatem dico quare non creditis mihi. Ioannis octauo.

Athuc dominus hoc verbū multis dicere potest, quorum opera ostēdunt eos debiliter credere. Iaco. 2. Fides sine operibus mortua est. Cum ergo homines solēt credere iuramento, sigillo, promisso, testimonio, quare vos nō creditis iuramento paternæ veritatis, sigillo maternæ virginitatis, promisso meæ fidelitatis, testimonio prophetice autoritatis. De primo ad Heb. 6. Omnis cōtrouersie eorū finis, ad cōfirmationem est iuramenti. Glosa: Si homini qui mēdax est creditur per iuramentum: quātō magis credendum est deo qui mētiri nō potest? Iurauit autē tria credēda. Credendum est deū esse bonorū remuneratorem. Baruch 2. Reuocabo eos in terrā quā iuravi patribus eorū. Et impiorū vltorē. Psalm. 94. Ipsi verò nō cognouerūt vias meas, quibus iuravi in ira mea. Et Amos 6. Iurauit dominus deus in anima sua, detestor ergo superbiam Iacob & domos eius odi, & tradam ciuitatem cum habitatoribus suis. Et pœnitentiū recoci-

DOMINICA IN PASSIONE,

liatorem. Psal. 109. Iuravit dominus & nō pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum, &c. Sacerdotis enim est reconciliare deo pœnites. Magnus sacerdos est Christus, & magnas contulit dare indulgentias: maxime illis qui crucem pœnitentiæ recipiunt ad terram sanctam, scilicet ad Hierusalem cœlestem. Alioquin crucem pœnitentiæ non accipientibus dicitur Mat. 10. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, nō est me dignus. Vnde dicit secundum ordinem Melchisedech. Sicut enim Melchisedech obtulit panem & vinum, vt dicitur Gene. 14: ita & Christus in sacramento. De secundo Ioan. 6. Hunc pater signauit deus, &c. Hoc est opus dei vt credaris in eum quem misit ille. Ecce filius à patre signatus est vt credatur ei. Signatus est autem septem sigillis Apoc. 5. Si ergo vno sigillo creditur, quāto magis septem? Quia quædam sigilla declarantur ibidē. cap. 7. Sed de primo ad præsens dicendum est. Per primum ergo sigillum virginitatis Maria significari potest. Orige. Maria mater Christi facta est, & castitatis sigillum non amisit. De hoc sigillo exiuit vincens vt vinceret in equo albo, id est filius dei in carne munda. Sub hoc sigillo per Christum & euangelium fuit tanquam per literas regales sententia mortis æternæ reuocata est. Quod bene figuratur per literas quas misit Assuerus rex ad reuocandam sententiam mortis datam contra Iudæos, vt dicitur Hester 8. Hæc enim consuetudo erat vt apostolis quæ ex nomine regis mittebantur, & illius annullo signatæ erant nemo audebat cōtradecere. Digitus dei s. spiritus sanctus dicitur annulus. Ergo huius digiti donum est spiritus sancti quo impleta est virginitas Maria. Sicut enim non potest haberi regale sigillum sine regis annulo: ita virginitas haberi non potest sine dei dono. Sapient. 8. Scio quoniam aliter non possum esse contentas nisi deus dederit. De tertio Isa. 65. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bonâ post cogitationes suas. In credulo manus expanditur vt manuati promissione credulus fiat. Sic Christus manus in cruce expandit. Sed quid promissit: nihil aliud nisi veniam, gratiam, & gloriam. Glosa: Expandi manus in cruce orās pro eis: Pater ignosce illis quia nesciūt quid faciūt: vel vt eos recipere & collocare in sinu meo, vel beneficia operū largiēdo, ex quo eduxi eos ab Aegypto. Incarnatus quoque infirmos eorum curauit, mortuos suscitauit, paucis panibus eos paui, ipsi tamen semper extorūt increduli. De promissione gloriæ dicitur Iaco. 1. Beatus

vir

ENARRATIO LXI.

295

vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quā re promissit deus diligentibus se. Sed heu timēdum est qd non solum piis & gratis coronā gloriæ, sed etiam impiis & de sua passione ingratis promissit gehennā. Vnde bene vtraque manum expandit in cruce, ita quod per dexteram gloriā æternā promittebat, per sinistram pœnam æternā. Vnde etiā latro ad dexteram pendens saluatur, ad sinistram pendens damnatur. Olim ista deus per chirographum scripturæ promissit, sed mundus nō credidit. Et ideo per fidelissimum fideiussorē, filium suū promissiones suas firmavit: imō persoluebat, deus nō solum scripturam fecit vt crederent, sed etiam fidei suæ posuit mediatorem, non quēlibet principem seu angelum, sed vnicū filium. De quarto Ioā. 5. Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. Ioan. 1. Hic venit in testimonium vt testimoniu perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Verē magna magnorū & multa multorum testimonia habuit Christus. Crede ergo prophetis. Ambro. Vides pastores angelo credidisse: & tu patri, filio, spiritui sancto, angelis, prophetis, & apostolis crede. Sed certē dominus non solum dedit nobis testimonium magnarum personarum, sed etiam magnorum operum. Ioan. 10. Opera quæ ego facio testimoniu perhibet de me. O domine Iesu ecce testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Sed heu miser peccator adhuc minimē credit. Bernar. Putasne filium dei reputat Iesum quisq; ille homo est qui ipsius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promissionibus, nec præceptis obtemperat, nec consiliis acquiescit. Nōne is est qui fatetur nosse deum, factis autem negat, &c.

DE EODEM. ENARRATIO LXI.

Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum. Ioanni octauo.

Adhuc lapides in Iesum iaciunt qui in mēbra sua scandala mittunt. Lapidēs autem spiritaliter scandala sunt. Sagittæ autem sunt verba dei. Semina nostra sunt merita. Solent autem homines iacere lapides, sagittas, semina, onera temporalia. Iaciunt ergo sagittas prædicando, semina bona operando, onera temporalibus renuntiādo, & lapides scandalizando. De primo nota quod Helisæus ad Ioab regem dixit. 4. Reg. 13. Iace sagittam, & iecit. Et iterum dixit: Percute iaculo terram, qui percussit sic ter. Et iratus Helisæus ait: Si percussisses quinque vel sexies, vel septies, percussisses Syriam vsque ad con-

DOMINICA IN PASSIONE,

summationem. Sagitta est verbum dei quod de arcu scripturæ iacitur contra hostes domini, scilicet peccatores. Psal. 143. Emitte sagittam tuam & conturbabis eos. Augu. Vulnerabat charitas Christi cor meum, & gestabat verba eius in visceribus meis quasi sagittas acutas. Sed heu multi clypeum obdurationis à diabolo receperunt ita quod sagitta verbi dei vulnerare eos per contritionem non potest. Naum 2. Clypeus fortium ignitus est viri exercitus in coccineis. Bene autem videbitur in iudicio, quis clypeum diaboli vel Christi portat. Per terram significantur terreni peccatores qui iaculo prædicationis percutiuntur, dum fidem trinitatis recipiunt: quinquies dum quinque sensuum refragationem: sexies dum sex opera misericordie faciunt: septies dum septiformis gratia & septem vitiorum victoria eis per doctrinam inculcatur. Sed tantum tres ictus recipiunt qui fidem sine operibus habent. De secundo Deut. 28. Semetum multam iacis in terram, & modicum congregabis: quia locustæ deorabunt omnia. Tot semina iacis quot opera bona facis. Bernard. Nunc pereunt opera nostra, quæ videlicet quasi semina in terram iaciuntur, quia multa opera bona facis, vel in statu peccati mortalis, vel causa timoris servilis, vel intentione commodi temporalis, de quibus heu nullum æternæ vitæ fructum recipies. Ideo de multo semine parum congregas. Iactis autem seminibus necessaria est gratia irrigatio. Vnde Deut. 32. dicitur quod in terra Aegypti iacto semine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ. Terra verò Israël de cælo expectat pluias. Multi heu aquam compunctionis vel lachrymarum vel contritionis habent ex solo timore gehennæ. Vnde ex ipsis quasi ex inferioribus aquæ ducuntur. Quidam autem amore celestis patriæ & in his terra cordis quasi de cælo irrigatur. Hoc bene figuratum est Iosue 15. ubi dicitur quod cum Axa, id est fidelis anima sedens in asino, id est in corpore suspirasset: dedit pater celestis irriguum superius, & irriguum inferius. De tertio Act. 27. Valida autem tempestate nobis iactatis sequenti die iactum fecerunt, & tertia die suis manibus armamenta nautas proiecerunt. Quicunque ergo mergi non vult, iaceat scilicet iniusta bona restituendo: aliàs submergetur, & iaciat eleemosynas erogando. De utroque dicitur Luca 19. Ecce dimidiū bonorum meorum domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudauero reddo quadruplum. Iaceat ergo, omnia relinquendo. Matt. 19. Eccenos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c.

Iona.

ENARRATIO LXII.

296

Iona 1. Miserunt vasa quæ erant in naui in mare vt alleuiarentur ab eis. August. Abiice à te diuitiarum onera, abiice vincula voluntaria, abiice anxietates & tædia quæ te pluribus annis inquietauerunt. De quarto dicitur hic: Tulerunt lapides Iudas vt iacerent in eum. Lapidēs sunt scandala, id est verba vel facta, quibus dum alij ad iram vel ad luxuriam vel ad aliud vitium, scilicet auaritiā, & huiusmodi prouocantur, quasi iactibus lardum larduntur. Et quia fideles membra sunt Christi, lapides in Iesum iaciunt qui membra sua scandalis percutiunt. Sed nota quod quatuor modis peruersi tentauerunt occidere Christum: videlicet gladio. Matthæi 2. Futurum est vt Herodes quarat puerum ad petendum eum. Et præcipit. Lucæ 4. Duxerunt eum vsque ad supercilium montis vt præcipitarent eum. Vel lapidatione vt hic. Et ultimo crucifixione. Sic heu adhuc hodie Christum in membris suis percutere tentant iudicis gladios, qui iure mundano vel ecclesiastico male vtuntur contra alios. Et hypocritæ vel traditores præcipitio, qui ad aliquod bonum simulando deum quasi in montem ducunt: sed quia malis intendunt, eum præcipitare querunt. Et scandalizatores & blasphemi lapidatione. Quot enim scandala, quot blasphemia faciunt: quot lapides in deum mittunt. Et impenitentes crucifixione: quia fructum crucis in se vacuant. ad Hebr. 6. Rursum crucifigentes sibi metipsis filium dei, &c. Glof. In se filium dei crucifigunt, qui gratiam dei vilipendentes in peccatis iacent. Vnde Bernard. Nonne satis pro te sum vulneratus, nonne satis affligus. Noli me plus affligere, me enim plus affligit compassio vulneris tui quam vulneris mei.

DE EODEM, ENARRATIO LXII.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Iona. 8.

Quando studentes solent pergere de studio, tunc solent se offerre vnicuique ad respondendum: ad ostendendum scientiæ suæ utilitatem. Spiritualiter, sic Christus per passionem volens recedere de hoc mundo, omnibus voluit respondere vt irreprehensibilis ostenderetur. Figuratur. 1. Reg. 12. Samuel dixit filiis Israël: Conuersatus apud vos ab adolescentia, & filij mei loquimini de me coram domino & coram Christo eius, vtrem bouem vel asinum cuiusquam tulerim: si quinquam calumniatus sum, &c. Item figuratur Deut. 24. Moyses recedens à filiis Israël per mortem, nullus potuit sibi aliquid malum impingere: sed omnis populus flebat eum ostendens

BB 4

DOMINICA IN PASSIONE.

verum prophetam. Spiritualiter & sic de Christo nullus peccatum sibi imponere potuit cum interrogavit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Aliud thema. Vbi quis aggranatur in iudicio illi citetur: potest appellare ad iudicem superiorem. Sic Christus in iudicium recepit à Iudeis & grauiamen. Ioan. 9. Scimus quia hic homo peccator est. In vita. Matth. 11. Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. In doctrina. Ioan. 7. Seducit turbas. Ioan. 8. Testimonium tuum non est verum. In miraculis. Luc. 9. In Beelzebub principe demonum citetur demonia. Sed Christus appellauit ad summum iudicem deum patrem. De quo introitus: Iudica me deus & discerne causam meam de gente non sancta, &c. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum & in tabernacula tua. Hunc psalmum fecerunt filij Chore: cum pater eorum absorptus esset, & Dathan & Abiron: quando scilicet ipsi penitentiam egerunt. Sed Christus potest hæc verba dicere ex futura vindicta suorum inimicorum. Sed quod Christus innocens in omnibus factis suis fuit, ostendit Apostolus Hebr. 9. Christus assisistens pontifex futurorum bonorum, &c. Et Hebr. 7. Talis decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus. Si enim peccator fuisset, indigisset alio mediatore qui eum ad deum deduxisset. Item si peccator fuisset, quomodo nos à peccatis liberaisset? Gregor. Manus quæ tenent lutum non lauant sed coinquinant. Sed Christus lauit nos sanguine suo, ut pater in epistola hodierna. Semetipsum obtulit immaculatum deo: & emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis. Si enim sanguis hircorum & vitulorum, &c. Dicit histo. Leui. 16. de hirci emissario in figura, quia sicut ille hircus non habuit peccata & tulit peccata: & sic Christus Ioan. 1. Ecce agnus dei qui tollit peccata mundi, &c. Ergo merito appellat ad iudiciū patris, dicens: Est pater qui iudicat &c. In summa euangelij innuuntur tria. Primo Christi puritas cum dicitur: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* &c. Secundo Iudæorum malignitas, ibi: *Demonium habes.* Terrio Christi benignitas, ibi: *Demonium non habeo.* De primo dicit: In illo tempore, scilicet cum Iudæi noluerunt audire Christi sermonem, tunc voluit ostendere quod hoc non proueniret ratione suæ doctrinæ, sed ratione eorum malitiæ. Nam aliqua doctrina non auditur propter tria. Primo propter malam vitam docētis. Greg. Cuius vita despicitur, restat ut eius doctrina contēnatur. Et sic non Christus.

Ergo

ENARRATIO LXII.

297

Ergo ait: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* quasi dicat: Si essem peccator, non mirum quod non audiretis me. Greg. Pensanda est Christi mansuetudo, qui venerat peccata relaxare, & qui virtute deicatis poterat peccatorem iustificare, non dedignatur ex ratione se ostendere peccatorem non esse. Reuera fuit sine omni peccato originali, veniali & actuali. Quod primo probat propheta David. Psal. 13. Omnes declinauerunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad vnum, id est Christum. Item excipit eum turba similiter. Matth. 7. Omnia bene fecit, surdos fecit audire. Eiusdem 21. Osanna filio David. Apostoli testimonium dant eius innocentie videlicet Petrus. 1. Pet. 2. Peccatum non fecit. Similiter opera eius. Ioan. 10. Opera quæ ego facio in nomine patris mei testimonium perhibent de me. Hier. 23. Hoc est nomen quod vocabitur eum, Dominus iustus noster. Non peccauit cogitatione. Apoc. 1. Capilli eius candidi erant tanquam lana. Nec locutione. 1. Pet. 2. Non est inuentus dolus in ore eius. Non omissione. Isa. 53. Quid est quod ultra debui facere quod non feci. Nec origine. Lucæ 1. Quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. His potuit dicere: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* quasi dicat: Quid mali feci quod cogitatis me interficere, ostendite peccatum quo meruerim mortem: quod si non poteritis, manifestum erit quod me innocenter occiditis. Et hoc patet magna Christi iustitia. Chrysost. Magna iustitiæ fiducia ubi etiam causa aduersariis committitur. Et sic Christus non interrogauit amicos Petrum vel Ioannem, sed Iudæos qui tractauerunt de sua morte. Ideo dicitur Deute. 32. Inimici nostri sunt iudices. Non interrogauit simplices qui timuissent dominum, sed principes: non idiotas, sed legisperitos, & tamen nullus potuit contra eum aliquid respondere. Origenes: Quis hominum potest hoc dicere, certe nullus. 1. Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Hier. 2. ca. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Sic non in Christo: quia peccare non potuit. Primo propter diffinitionem peccati. Nam peccatum secundum Augustinum est recessus à deo, sed ipse fuit deus per gratiam vniōis. Et sic non potuit recedere à seipso, & sic nec peccare. Secundo propter gratiæ plenitudinem & immensitatem: quia peccatum est defectus gratiæ. Sed de eo dicitur. Ioannis 1. Plenum gratiæ & veritatis, de plenitudine eius omnes accepimus. Terrio probatur per Damascenum quod Christus non peccauit. Quicquid peruenit ad

DOMINICA IN PASSIONE.

Ultimum finem, hoc oportet illi fini firmiter inherere. Finitis autem omnium bonorum est deus: sicut finis malorum infernalis status. Et ideo sancti qui sunt in cœlo inseparabiliter inhaerent ultimo fini, s. deo, ergo ulterius peccare non possunt, mereri, nec demereri. Similiter damnati in inferno non possunt demereri hic autem utrumque possumus. Sed Christus fuit viator simul & comprehensor: quia ultimo fini coniunctus, igitur, & c. Secundo doctor non auditur propter errorem veritatis doctrinæ. Subdit: *Ad est quia veritatem dico, quare non creditis mihi?* Reuera dicit veritatem, quia ipse est veritas. Ioan. 18. In hoc natus sum & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Sed tamen incredulis fuit Iudeorum inueterata consuetudo: Psal. 105. Non crediderunt verbo eius, & murmurauerunt in tabernaculis suis, non exaudierunt vocem domini. Tercio quod doctor non auditur hoc facit malitia populi. Et sic de Iudeis. Et hoc ostenditur cum subdit: *Qui ex deo est verba dei audit, quasi dicat, quod vos non auditis non est defectus ex parte vitæ meæ vel doctrinæ, sed vestre malitiæ.* Ideo subdit: *Propterea vos non auditis quia ex deo non estis.* Aug. Non attende naturam sed vitium. Ex deo quidem sunt secundum naturam, sed ex deo non sunt vitio & prava affectione.

Nota multa signa sunt ex quibus cognoscitur utrum quis sit ex deo. Primum signum est amor dei & proximi. 1. Ioan. 4. Omnis qui diligit proximum ex deo natus est, & per virtutem & cognoscit deum. Ioan. 13. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Contra qui non diligit fratrem suum ex deo non est. Secundum signum est victoria tribulationum. 1. Ioan. 5. Omne quod natus est ex deo vincit mundum, & hæc est victoria quæ vincit mundum, & c. Si autem vis placere mundo, tunc non es ex deo. ad Gal. 1. ca. Si adhuc placere hominibus, Christi servus non essem. Tertium signum est castitas. Prover. 22. Qui diligit cordis munditiam, amicum habebit regem, s. cœlestem. Nam amici sunt de vna stirpe, & sic casti cum Christo. Ioan. 1. Qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Quartum est auditus verborum dei ut hic. Greg. Vnusquisque seipsum interroget an ex deo sit: si verba dei aure cordis percipit & intelligit & custodit, quia non sufficit audire aure corporis, nisi etiam adsit impletio operis. Romano. 2. Non audientes legis

ENARRATIO LXII.

298

legis iusti sunt apud deum: sed factores iustificabuntur. Dixi secundo innuitur Iudeorum malignitas cum dicitur: *Respondit Iudeis & dixerunt: Non considerantes quid, sed solum ut dicerent & blasphemarent. Nōne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu.* Et hoc ideo: quia habetur 4. Reg. 17. Tempore Ezechia regis Iuda Salmanasar posuit in terram Irael gentes qui dicebantur Samaritani à principali civitate Samaria. Et isti partim tenuerunt legem, & sic dicebant Christum esse, ac si non tenerent totam legem. Secundo propter odium: quia oderunt eum ut Samaritanos. Tercio propter contrarietatem, quia Samaritani fuerunt eis contrarii: & sic Christus eorum vitii. Item subdunt: *Demonium habes.* Nota primò secundum Theophilum, quia frequenter revelavit cogitationes eorum quod demoni attribuebant, cui tamen cordi occulta sunt abscondita. Secundo secundum Chrysostomum propter sermonem ipsius transcendentem sermonem eorum, & aliquando patrem suum dicebat deum. Vel quia aliquando quædam alta, & subtilia loquebatur, dicens: Ego sum panis vius. Ideo dixerunt: *Credimus quia Samaritanus es & demonium habes.* Greg. Pensanda est saluatoris clementia, non prorupit in impropria, quos tamen poterat mergere in profunda inferni. Greg. Duo quippe ei illata fuerant, vnum negavit, alterum tacendo consensit, s. se esse Samaritanum. Quare autem se non excusavit de Samaritano ostenditur. Primo quia Samaritanus interpretatur custos, & ipse præcipue custos noster est: Psal. 121. Nisi dominus custodierit civitatem, & c. Secundo quia evidenter falsum dixerunt: quia sciebant eum circa eos natum. Tercio quia illud non erat suum vituperium, sed illud de demonio erat sua blasphemia. Ideo per quatuor rationes se ostendit non habere demonium, dicens: *Ego honorifico patrem meum, quasi dicat, hoc demon non facit, diabolus enim honori dei resistit: vos autem inhonorastis me.* Primo quo ad eius diuinitatem, ibi: *Demonium habes.* Item inhonorauerunt originem eius. Ioan. 9. Nescimus unde sit. Item eius dignitatem. Matt. 13. Nōne hic est filius fabri? Item eius veritatem Ioan. 8. *Testimonium tuum non est verum.* Item eius potentiam dicentes: In Beelzebub principe demoniorum eiicit demonia. Matth. 12. Item eius sanctitatem. Matt. 11. Homo vorax & potator vini. Tandem morte ignominiosa eum inhonorauerunt. Secundo ratio est: ego gloriam meam non quero, quasi dicat: diabolus propriam gloriam quarrit. Hieronymus: Qui non querit gloriam non sentit contumeliam. Tertia

DOMINICA IN PASSIONE,

ratio tangitur cum subdit: *Est qui querat, scilicet gloriam meam, & inducet, quasi dicat: Quem deus glorificat demonium non habet: sed ego sum huiusmodi: gatur: & c. 2. Petri 1. Accipiens a deo patre honorem voce lapsa de celo: Hic est filius meus dilectus, & c. Quarta est cuius iniuriam deus iudicat, demonium non habet: sed ego sum huiusmodi, gatur: & c. Hoc tangitur cum dicitur: *Et inducet, quasi dicat: Non eritis sine vindicta. Nota hic docemur cum quis falsè vel iniuste infamatur vel calumniatur, tunc laudabile est quod se excusat, & tunc patienter criminales reuelet. Nam ex hoc sequuntur tria bona. Primum bonum innocentis fama conseruatur, quod est maximum bonum inter res temporales, ut dicit sanctus Thomas in secunda secundæ q. 62. Et 1. Corint. 9. cap. Melius est mihi mori, quam ut gloriam meam quis euacuet. Secundum detrahentis lingua retrahatur quæ est nocua. 1. Ioann. 3. Omnis qui detrahit fratri suo homicida est. Tertium bonum audientis scandalum remouetur. Matth. 18. Vt illi per quem scandalum venit. Hæc habetur 11. q. 3. Inter verba. Tunc ostendit efficaciam suæ doctrinæ: Amen amen dico vobis: Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum, id est non experietur. Nota triplex est mors. Prima est natura. Psal. 88. Quis est homo qui viuet & non videbit mortem? Secunda culpa. Ab hac verbū dei liberat. Ad Hebræos 4. cap. Vinus est enim sermo dei & efficax. Tertia æternæ miseriæ. Ab hac etiam verbum dei liberat. Vnde Psal. 6. Non est in morte qui memor sit tui in inferno, & c. Et in littera, non gustabit mortem in æternum, id est æternæ damnationis. Non de prima est intelligendum, sed de aliis duabus. Item nota triplicem sermonem debemus seruare. Primus sermo est fidei, scilicet credere in deum. Hebræorum 11. cap. Impossibile est sine fide placere deo. Secundus de dilectione dei & proximi. Deute. 6. Diliges dominum deum tuum, & c. Tertius agendi poenitentiam. Matth. 3. Poenitentiam agite, & c. Responderunt Iudei: Nunc cognouimus quia demonium habes. Grego. Ex beneficio prædicationis Christi semper peiores fiebant. Abraham mortuus est, & propheta mortui sunt, quasi dicat: Non est maioris efficaciar sermo tuus quam dei. Sed Abraham & propheta locuti sunt cum deo & mortui sunt, & tu dicis, qui sermonem meum seruauerit non gustabit mortem in æternum. Nunquid tu maior es patre nostro Abraham? quasi dicat nullo modo. Quem te ipsum facis? quasi dicat te ipsum laudas & extollis cum nihil sis, quia homo abiectus & vilis**

ENARRATIO LXII.

299

vilis conditionis: quia filius carpentarij de Galilæa. Sed ipsi decepti in propria malitia intelligebant de morte corporis: qui tamen intelligebat de morte æterna. Ideo excusat se de vana gloria dicens: Si ergo glorifico meipsum, gloria mea nihil est, id est gloriam meam vanā reputabit. Est pater qui glorificat me. Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti a patre. Quem vos dicitis quia deus noster est, quasi dicat: Non est à vobis alienus. Et non cognouistis eum, scilicet per fidem & charitatem. Theophilus: Si patrem noscerent, filium venerarentur. Sed ego noui eum. Hoc dico ratione veritatis & non arrogantia. Si dixero quia non scio eum, & mentimini: sic ego si dico eum nescire mentirer: sed ego scio eum & sermonem eius seruo. Et hoc est verè nosse deum. 1. Ioan. 2. Qui dicit se nosse deum & mandata eius non custodit, mendax est. Tunc probat se maiorem Abraham dicens: Abraham pater vester exultauit ut videret deum meum, scilicet natiuitatis: vidit & gauisus est. Augustin. Vidit, id est cognouit Christū in spiritu ex suo semine nasciturum: quia Abraham desiderauit noscere tempus aduentus, scilicet quando dictum est ei: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Genes. 22. Et quando in figura trium angelorum sibi apparentium cognouit trinitatis mysterium. Genes. 18. quia dominus fecit videre Abraham occultum Christi mysterium, propter quod ille locus dictus est, dominus videt. Sed contradictum verissimum arguit in littera quando dicunt quinquaginta, & c. Et gauisus est, s. dum modo tres vidit & vnum adorauit. Vel diē passionis vidit, s. in immolatione Isaac. Responderunt Iudei: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? quasi dicerent: Hoc est impossibile, quia multa curricula annorum sunt elapsa, s. duo millia annorum. Sed dices: Tamen Christus tantum trigintatrium annorum erat, quare dicunt quinquaginta, & c. Theop. Propter laboris multitudinem maioris ætatis erat in apparentia. Secundo propter reuerentiam anni Iubilæi, quasi dicat. Non vidi stī vnum annum Iubilæum & dicis te vidisse Abraham. Falsè autem ipsi responderūt. Ipse enim dixit Abraham vidit diē meū, sed ipsi peruertūt verba & sensum. Ideo dat eis intelligere deitatem dicens: [Antequā Abraham fieret ego sum.] id est antequā fieret creatura ego sum, s. creator. Sū est verbū substantiū significans purā essentia rei sine cōnotatione actionis vel passionis. Et nō dicit sui: quia deitas nō habet præteritum, nec futurū, sed

DOMINICA IN PASSIONE,

præfens tantum, Exod. 3. Ego sum qui sum. [Tulerunt lapides Iudæi ut iacerent in eum.] Aug. Defecerunt eis verba & habuerunt corda lapidea: ideo currunt ad lapides. Ecce eorum malitia, non moti amore iustitiæ, sed zelo inuidiæ. Nam ad blasphemum puniendum requiritur debitus modus & processus, ut scilicet coram iudice & testibus sit conuictus & condemnatus, ut patet, Leui. 24. & extra ciuitatem. Ipsi autem sine iustitia & in loco sacro quod erat illicitum. 3. Reg. 11. Ioiada pontifex fecit Athasiam trahi extra septa templi antequam occideretur. [Iesus autem abscondit se.] Aug. Nō in angulo quasi timens, vel in domuncula quasi fugiens: vel retro murum quasi dinertens, sed cœlica potestate inuisibilem se cōstituens. [Et exiit de templo.] propter tria. Primo quia non venit hora eius, secundo quia tale genus mortis nō elegerat, tertio propter exemplū, ubi nō est refectiua ibi debet esse fuga. Mat. 10. Si persecuti fuerint vos in ciuitate ista, fugite in alia. Pro doctrina sciendum quod dominica hodierna vocatur dominica in passione, & hoc ideo: quia sancta mater ecclesia hodie incipit innocētissimā & crudelissimā mortē Christi celebrare, & eius anniuersariū recolere qui nos redemit de diabolica potestate. Et meritō sabbatho incipitur memoria: quia secundū Magistrū in historia scholastica, proxima feria sexta præcedēte cōcluserunt Iudæi Christum mortificare, ut patet Ioā. 11. igitur, &c. Vnde vocatur à vulgo Nigra dominica: quia cū moritur pater vel frater alicui, ille in signum luctus deponit vestē lætitiæ, & assumit nigram vestē tristitiæ, Et sic facit sancta mater ecclesia. In hesternis enim vesperis incepit colere memoriā passionis & mortis Christi cantando: Vexilla regis prodeunt, ut si forte aliqui sint lapsi veniant ad vexillū quod omnes amaritudines facit dulces. Ut figurandū est per lignū proiectum in aquis Marath. Nota tamē quod duabus hebdomadis passio domini recolitur. Primo quia à duobus & pro duobus populis passus est, Iudæis & gentibus. Secundo quia duo testamēta per duas hebdomadas exprimimus, vetus quod prædixit eum passurum, & nouum quod ostendit eum passum. Tertio propter dignitatē patientis. In hoc ecclesia seruat morē antiquorū qui longo tempore flebant pro morte venerandę personę, ut Ioseph 70. diebus fleuit mortem patris sui Iacob. Gen. vlti. Et filij Israël 30. diebus Moysen Deut. vlti. Sed ecclesia nō expedit diu tristari propter gaudiū resurrectionis consequentis, igitur, &c. Quarto quia propter magnitudinem & multitudinem

ENARRATIO LXIII.

309

dinem passionis non valet pauco tempore meditari. Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam, &c. In quibus diebus omititur Gloria patri, in signū sui planctus, quia versus iste ad laudem pertinet Trinitatis. Christus enim qui est secūda persona in trinitate, fuit de honestatus istis diebus. Sed in resurrectione Gloria patri resumitur: quia per resurrectionem Christus fuit gloria immortalitatis glorificatus. Notabiliter autem tacetur in introitu missæ & responsoriis, & in Venite exultemus: quia illa sunt de passione. In psalmis verō & in hymnis nō tacetur, quia psalmi significant operationē: ipsum verō nō persequēbatur in operibus eius his diebus: quia tantū linguæ eorū tractauerūt de nece ipsius. Sed quia ipse bonū nō desinit operari, propterea nō tacetur in totū. Et nō statim post habitū cōsiliū traditū est agnus in manus carnificū: sed in triduo ante pascha, ideo tūc omnino tacetur: quia tūc neque cantatur, neque legitur, eo quod tunc maxime dehonestata est Trinitas in Christi captiuitate, conspurcatione, crucifixione, &c. Tunc enim vidimus eū non habentē speciem neq; decorē. Et hanc memoriā passionis debet quilibet recolere, dicēdo illud Can. 1. Fascicul⁹ mirrhe dilectus meus mihi, inter vbera mea cōmorabitur. Quia nihil deo acceptius quā memoria passionis, ut patet in miraculo, ubi quidam frater in claustrō. Quere in sermonibus de tempore in sermone primo huius dominicę. Sed heu aliqui ingrati sunt hodie qui magis sociant Iudæis ipsum lapidando quā crucem eius portādo, &c. ut patet supra. Vnde Bæda: Quot malas cogitationes quis assumit, tot lapides in deum mittit, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXIII.

Tulerunt lapides Iudæi ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se & exiit de templo. Ioannis octauo.

In verbis istis notantur duo. Primum est Indeorum malignitas contra Christum. Secundum est Christi contra Iudæos benignitas. Malignitas ipsorum patet quod Christum Iesum lapidare volebant qui eis tanta bona fecerat, infirmos eorum curauerat, cæcos illuminauerat, claudos ambulare fecit, leprosos mundauerat, eos suo pane satiauerat, viam salutis predicauerat eis, & tamen volebant eum lapidare. Quod conqueritur dicēns Ioannis 2. Multa bona opera operatus sum vobis, propter quod opus vultis me lapidare. Per istos Iudæos significantur mali Christiani quibus Christus multa bona contulit, quia animam & corpus dedit, & bona temporalia, naturalia,

DOMINICA IN PASSIONE.

sacramentalia, & eos suo sanguine redemit, pro istis mortē sustinuit, & eum lapidat in peccatis suis. Quot enim peccata peccator committit, tot lapides contra deum proicit. Ezechiel. 16. Iapidabit te lapidibus. Glo. id est renouat passionē peccatis suis. Hebr. 5. capi. Rursum crucifigentes filium dei. Quoties peccator reiterat peccatum pro quo Christus mortuus est: toties renouat eius passionem & mittit contra eum lapides. Comparatur autem peccatum lapidi. Primo propter grauitatem, lapis enim grauis est, & semper deorsum tendit: sic peccatum graue est, & trahit hominem ad aliud peccatū. Gregorius: Peccatum quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Psalm. 37. Sicut onus graue grauata sunt super me, &c. Cum enim Dauid commiserat peccatum cum vxore Vriac, tum illud traxit eum ad aliud, scilicet ad homicidium. 2. Reg. 11. Et tandem trahit hominem ad infernum. Exod. 25. descenderunt in profundum quasi lapis. Omnes autem lapides huius mundi non possent vnā animam demergere sed vnum peccatū mortale demergit hominem in infernum. Exemplum de heremita qui omni vita sua deo seruiert, sed in fine vitæ suæ voluit latro fieri: & captus est, & occisus & damnatus. Secundo peccatū comparauit lapidi propter infructuositatem: quia semen quod seminatur super lapidem non potest fructum facere perfectum quia licet aliquo modo viuere videatur, non tamen facit fructum. Luc. 8. Aliud cecidit super lapidem, & natum aruit: quia non habuit humorem. Sic omne bonum factū in peccato mortali non facit fructum perpetuum licet hic bonum videatur, & est aliquo modo: tamen in futuro seculo non facit fructū qui est meritorius: quia nō habet humorem gratiæ. Gregor. Qui charitatem nō habet omne bonū perdet. Ideo improperat apostolus cōuersis dicens: Quem fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis, quasi dicat nullum fructum, ad Rom. 6. Exemplum in Saūl qui multa bella bellauit pro populo dei, sed quia in peccatis fuit, domino non placuit. Nec elemosinæ faciunt fructū perfectum in peccato. Ecc. 34. Dona iniquorum nō approbat altissimus, nec respicit in oblationē iniquorum. Exemplum, Petrus Damiani dicit, quod quidam episcopus vidit beatum Benedictum papam post mortem in nigro equo sedentem. Et dum quæreret quomodo sibi esset, respondit: Grauius torquor, sed de misericordia dei non despero si mihi adiutorium præbeatur. Vade ad successorem meum Ioannē, & dic ei vt in

ENARRATIO LXIII.

301

ei vt in tali apotheca summam pecuniæ recipiat, & pauperibus distribuatur, multa data sunt pro me, sed non profuerunt, quia de rapina fuerunt, & amici mei qui ea dederunt in peccatis fuerunt. Et ideo elemosinæ eorum non fuerunt mihi adiutoriū. Tertio peccatum comparatur lapidi propter duritiā: quia sicut lapis durus est: sic homo induratur per peccatum. Hier. 5. Indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti ad dominum. Job 41. Indurabitur cor eius quasi lapis, & stringetur quasi malleitoris incus. Sed quidam peccatores quanto magis corripiuntur & flagellantur à domino, tanto magis indurantur. Sicut Pharaō de quo dicitur Exod. 7. Induratum est cor Pharaonis. Et cum dominus multoties eum flagellasset & emolli non nolleret, submersit eum in mari. Exemplū, Richardus rex Phrysonum induratus in peccatis cum baptizari deberet, & vnum pedem in lauacro intinxisset, alterum retrahens interrogauit, vbi nam plures sociorum suorum esset, in inferno an in paradiso. Et audiens plures in inferno: alterum pedem retraxit, dicens: Melius est plures sequi quā pauciores. Et accedens diabolus dixit ei: Bene fecisti, quarto die ego incomparabilia dona tibi dabo. Et ecce quarta die subitanea morte interijt. Quarto comparatur peccatum lapidi propter separandi consuetudinem. Solet enim de lapidibus fieri murus qui separat vnā rem ab aliā: sic peccatum facit murum inter deum & hominem. Et quot peccata homo committit, tot lapides in muros ponit qui eum à deo diuidit. Esaia 59. Peccata vestra diuiserunt inter vos & deum vestrum. Sed iste murus in hac vita destrui potest per poenitentiam & confessionem. Sed post istam vitam ita firmabitur quod nunquam destruetur. Vnde dixit Abraham ad diuitem iacentem in inferno: Chaos magnum firmatum est inter nos & vos. Luca 16. In inferno enim nulla erit redemptio. Aug. Cum inferni puteus infelices recipit claudetur sursum: aperieturque deorsum ac dilatabitur in profundum, nullūque ibi respiramen, nec liber anhelitus erit. Et claustris insuper inferni intricabuntur illi maledicentes rerum naturæ, & ultra ne sciantur à deo qui deum scire noluerunt. Exemplum: Quidam patris noluit secum conuersari & heremum intrauit. Alius autem sequebatur patrē, & in peccatis ambo mortui sunt. Quod cum audiret heremita rogauit dominum vt de statu eorum ei reuelaret. Rapiunt ergo & ad infernū ducitur, vbi vidit diuersa

Quadrages. Thef.

CC

DOMINICA IN PASSIONE.

genera tormentorū, sed pœnas eorū non vidit. Tunc duxit eum angelus ad puteū clausum lapide magno. Cūq; deponeret lapidem exibat fumus & ignis & clamores validissimi & lamēta biles audiebantur. sed pater & filius exhibant ignem inuicē tāquam canes mordentes. Et dixit pater: Maledictus tu fili, quia propter te iniusta bona cōgregaui, propter quē aternaliter cōdamnatus sum. Ecce tra dixit filius: Maledicte pater: quia tu me procreasti, & ad talia bona hereditasti pro quibus aternaliter sum damnatus. Et sic se mordentes & maledicentes in puteū recesserunt. & lapide superposito ait angelus: Nunquā in perpetuū exhibunt inde. Et ille reuersus ad se vitā in bono terminauit.

DE EODEM, ENARRATIO LXIII.

DE EPISTOLA.

Si sanguis hircorum & taurorum & cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit mundum ut cōscientiā nostrā ab operibus mortuis. Ad Hebr. 9.

Bartholomæus in prima practica sua, dicit: Cū membrum aliquod igne læsum fuerit, mox igni denuo applicetur: & dolor læsiōque cessabit. Spiritualiter, & sic qui læsus fuerit igne prauæ concupiscentiæ peccati: talis debet accedere ad ignem passionis domini per gratitudinem, & suscipiet mentis sanitatem. Quod figuratur per filios Israël. Num. 21. Quicumque enim ex illis fuerat læsus à serpente venenoso & ignito, cū intuitus erat serpentem aereum sanatus est. Spiritualiter, per serpentem venenosum intelligitur diabolus. De quo Genes. 3. ait Eva: Serpens decepit me, Qui igitur à tali læditur, intueri debet serpentem aereum, id est Christum positum in cruce: & sanatur in anima. Vnde Hugo de sacramentis: Cuncta quidem corpora tam animata quā inanimata virtute passionis Christi credimus restaurata. Et Gregorius in registro: Nulla mihi salus: nulla virtus corporis & animæ nisi in Christi felicissima passione. De quo thema. *Si sanguis hircorum & taurorum, & multo magis sanguis Christi.* In summa epistolæ duo innuuntur. Primo apostolus ostendit passionis Christi dolorem acerbissimum. ibi: Christus assistens. Secundo subdit passionis dominicæ valorem vtilissimum. De primo dicit: *Fratres, Christus assistens pater suus futurum.* In his verbis innuitur quæ nos ad introeundum in tabernaculum cœli disponunt. Primum est vnctio gratiæ. Ideo à Christo nos dicimur Christiani. Hęc vnctio gratiæ datur in

ENARRATIO LXIII.

302

in baptismo in signum spiritualis vnctionis. Secundum disponens nos est Christi oratio, ibi: *Assist mihi, scilicet deo patri ad interpellandum pro nobis.* Nota Christus orauit verbis Ioan. 7. Non pro eis rogo tantum, sed & pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me. Item orauit lachrymis. Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens est exauditus pro sua reuerentia. Item orat quodidie cicatricum ostensione. Ad Hebr. 9. *Intrauit Iesus in celum ut pro nobis appareat vultui dei.* Tertium disponens est oblatio cū dicitur, pontifex. Hebr. 5. Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad deum, ut offerat sacrificia & dona. Tunc subiungitur futura remunerationis expectatio: cū subdit. *Futura vobis mercedem.* Cor. 15. Si in hac vita tantū in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Ideo ad Hebr. 13. Nō habemus hic permanentem ciuitatē, &c. Item post hæc quæ nos abiciunt innuit cū subdit, per amplius. Tertio subdit quæ impediunt. Primum est luxuria, ibi, nō hircorum. Ildo. Hircus est animal lasciuuū feruens ad coitū & sic luxuriosi merito comparantur hircis. Hi. 1. Ollā succellam ego video, & faciem eius à facie aquilonis. Item ratione perulantæ & oculi. Et sic dicit August. Impudicus oculus impudicæ mentis est nuntius. Item ratione fœditatis. Ideo super Sodomam pluit sulphur. Nam dicit Democritus, quod est tantæ caliditatis ut cruor eius adamantem diuidat: quem nec ignis nec ferrum diuidere potest. Et sic luxuriosi. Secundo non sanguine taurorum, id est superbia. Primo ratione ferocitatis. Prouer. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Secundo taurus pascitur solus nisi tenet pœnam amoris. Et sic superbi volunt esse singulares in hominibus: non permittentes alios cum eis morari dicentes illud Sapient. 2. Sit fortitudo lex iustitiæ nostræ. Eccle. 10. Initium omnis peccati superbia, & qui tenuerit illam implebitur maledictis. Greg. Evidentissimum signum reprobiorum est superbia. Psal. 100. Non habitabit in medio domus mea, qui facit superbiam. Aristoteles: In corde tauri os durū reperitur. Et sic in homine superbo. Eccle. 3. Cor durum malè habebit in die nouissimo. In summa epistolæ apostolus ostendit quatuor differentias Christi ad pontificē veteris testamenti. Prima est, quia ille intrauit tabernaculū manu factū, sed Christus introiit in tabernaculū nō manu factū. Secunda est, quia ille cū sanguine alieno, sed Christus cū propria. Tertia, quia ille pluries: sed Christus semel. Quarta, quia ingressio

DOMINICA IN PASSIONE,

illius erat tantum remissio peccatorum illius anni: sed ingressus Christi omnium annorum etiam præteritorum. Et commendat eum à multis. Primo à gratiæ plenitudine cum dicit, Christus, quod interpretatur vnctus: ipse enim vnctus est oleo plenitudinis gratiæ. Psal. 44. Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Ioan. 1. De plenitudine eius omnes accepimus. Secundo commendatur ab officio cum dicitur pontifex, i. pontem faciens, quia seipsum fecit nobis potem eundo ad patrem, attingens à ripa nostræ miseriæ vsque ad ripam felicitatis æternæ. Per hunc transeuntes non submergimur in flumine culpæ vbi trahimur ad mare pœnæ æternæ. Ioan. 14. Nemo venit ad patrem nisi per me. Ideo in euangelio hodierno agitur de pila. Tunc enim Iudæi pilam fecerunt, quando lapides in Christum miserunt. Sed in parascæve crux posita est super pilam, & tunc pons nobis factus est. Mundus enim iste erat tãquam mare periculosum, & tanquam fluuius rapidus in quo omnes periclitabamur. Sed contra naufragium dedit nobis Christus adiutoriũ triplex, nauem, tabulam, & pontem. Nauis enim est innocentia in qua positus fuit Adam, sed ista nauis fracta fuit, quando ipse peccauit. In hac naui fuit beata virgo, quæ gratiis integra & saluis mercibus plena ad portum paradisi peruenit. In hac naui sunt omnes pueri baptizati, quando seruant innocentiam baptisimalem. Sed quia fere omnes homines frangunt nauem baptisimalis innocentia, ideo deus parauit nobis tabulam pœnitentiæ. Nam secundum Hieronimum, Pœnitentia est prima tabula post naufragium. In hac tabula pœnitentiæ fuit Maria Magdalena: quæ cum ista tabula ad portum paradisi peruenit. Imò etiam alias virgines multas, quæ erant in nauis innocentia transcendit tam ad meritum quàm ad præmium. Bernar. Sicut deus nõ priuabit eos bonis qui ambulant in innocentia: ita nõ priuabit bonis eos qui ambulant in pœnitentia. Quia verò sunt multi qui frangunt nauem innocentia, & qui perdunt tabulam pœnitentiæ. Ideo deus præparauit terciũ adiutorium, s. pontem suæ passionis. Iste pons inchoatus est hodie in pilæ fundatione, sed in parascæve est consummatus in trabium & tabularũ superpositione. Tunc igitur quatuor traves superductæ sunt, quarũ vna fuit de palmo, secunda de oliua, tertia de cedro, quarta de cypresso. De his quatuor lignis crux Christi facta fuit. Deinde super has traves posita est tabula, id est caro Christi purissima, quæ quatuor clauis in eam fuit confixa. Et sic factus est pons. Ideo Christus

ENARRATIO LXIII.

303

Aut dicitur pontifex, i. pontem faciens. Primo propter habitum. Habuit enim amictum quando fuit velatus. Habuit albã quando ab Herode alba veste fuit indutus. Habuit blatam quando à militibus purpura fuit circumdatus. Habuit cingulum & stolã, quando ad statuum fuit ligatus. Habuit manipulum quando in manibus fuit clauis confixus. Habuit mitram quado spiritus fuit coronatus. Habuit baculum pastorem quando arundo sibi in manibus data fuit. Habuit sandalia quando habuit clauos in pedibus. Secundo dicitur pontifex propter vnctionis mysteriũ: ipse enim fuit vnctus: iuxta illud Psal. 44. Vnxit te deus deus tuus oleo lætitiæ, &c. Olim quidem deus erat homini durus, sed modo Christus est vnctus: & ideo factus est mansuetus. Ideo dicit: Vnxit te deus deus tuus, &c. Olim erat iratus, sed factus est læt. Ideo dicitur oleo lætitiæ. Olim deus in gratia sua erat auarus, sed Christus factus est largus. Ideo dicitur præ consortibus tuis. Dedit enim deus pater sibi spiritum gratiæ & misericordiæ sine mensura. De cuius plenitudine nos omnes accepimus. Tercio dicitur pontifex, propter officium, quod quidem officiũ triplex est. Primum est pro populo orare. Et sic Christus orauit pro nobis multipliciter. Nam orauit verbis. Ioan. 17. Non pro eis rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verba eorum in me. Orauit lachrymis. Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia. Orauit sanguine. Hebr. 12. Accessistis per sanguinis aspersionem melius loquentem quã Abel. Orat quotidie cicatricũ representatione: quia eas patitur quotidie representat, ad Hebr. 9. Intravit Iesus in ipsum calum ut appareat nunc vultus dei pro nobis. Secundum officium pontificis est sacrificium offerre. Et istud Christus habuit: quia pro nobis se in sacrificium obtulit. Ad Hebr. 9. Et spiritum sanctum semetipsum obtulit deo immaculatum. Quando autem sacrificiũ offerebatur igne accendebatur. Et sic ipse fuit accensus igne amoris quo ad animã. De quo igne dicitur Luc. 12. Ignem veni mittere in terrã, &c. Ioan. 15. Maiorem hac dilectione nemo habet quàm vt animam suã, &c. Fuit accensus igne doloris quo ad carnẽ & animam. Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Fuit accensus igne passionis quo ad carnem suam. Psal. 16. Igne me examinasti. Tertium officium pontificis est præbendas distribuere. Et sic ipse præbendas distribuit, sicut dicit Ambr. in hæc verba. Autor humani generis in cruce existens pietatis officia diuidebat, persecutione

DOMINICA IN PASSIONE,

apostolis, pacē discipulis, corpus Iudais, patri spiritum, virginī paranympū, latroni paradysum, peccatoribus infernū, poenitētibz poenitiam delegavit. Tertio cōmēdatur à largitate cū subdit: Futurorum bonorū supple dator. Dicitur Hester 2. Donna largitus est iuxta magnificentiam principālē. In creatione dedit nobis bona tēporalia. In redemptione bona spiritualia. In glorificatione bona aeternalia. Prouer. 4. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum s. irituum in prāsenti, & corona in clypeo. id est aeterna gloria, pteget te, scilicet in futuro. Vnde ait Ioan. 10. Ego veni ut vitam habeat scilicet in prāsenti per gratiā, & abundantius habeant, scilicet in futuro per gloriam. Quarto cōmēdatur à ducatu à vi: *per amplius & perfectius*: supple intrauit *tabernaculum*, id est cœlum: ut patefaceret nobis aditum. Nota cū dominus fuit cū Moyse in monte, tunc dominus praecepit fieri tabernaculum, & ostendit ei formam. Quod postea fecit Be seleel ex praecepto Moyli cū dixit ei dominus: Fac secundum exemplar quod tibi monstrārum est in monte. Exod. 25. Quod etiam bene figuratur per Iosue, cui dictum est Deute. 31. Cōfortare & esto robustus, introduces populum meum in terrā promissionis, quasi diceret: Confortare ad patiendum, & esto robustus ad diabolum conterendum, introduces populum meū in terram promissionis, id est cœlum. Hoc tabernaculum quod Christus intrauit, praeclit tabernaculū veteris testamēti in tribus. Est enim *per amplius*, id est multo amplius quā tabernaculum aliud: quia plurimos capit propter cōtinentiā diuinitatis. Ioā. 14. In domo patris mei mansiones multae sunt. Et Baruc. 3. ca. de amplitudine huius tabernaculi dicitur: O Israel quā magna est domus domini: & ingens locus possessionis eius. Itē est *perfectius*, id est magis perfectū, quā ad excellētiā sanctitatis: quia ibi est aeterna beatitudo. In veteri autē tabernaculo apparebat tantū gloria domini ad horā in quadam nubecula: hic verō perfecta. Vnde psal. 26. Vnā petiā à domino hāc requirā. Vbi dicit Aug. Cur per multa vagaris homuncio: habes vnū bonū & illud inquire, in quo sunt omnia bona, & sufficit. Itē est non *manu factū*, sicut illud quod fuit in heremo. Sic nō sufficiūt nostra merita. Quis enim est tā dignus ut mereri valeat regnū omnium seculorū. Ro. 8. Nō sunt cōdigne passionēs eius tēporis ad futurā gloriā, quē reuelabitur in nobis. Quinto cōmēdat eū à preparatione viarū: de quo subdit: *Neque per sanguinē hircorum aut vitulorum: sed per propriū sanguinē introiuit semel in sancta aeterna redemptione*

ENARRATIO LXIII.

304

redemptione inuenta. Vnde Cār. 3. Ascensum fecit purpureū. Hoc factum fuit quando assumpsit viam sanguine suo, ut nos sequeretur. 1. Petr. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. Et 2. Timoth. 2. Si compatimur conregnabimus. Nam sacerdos veteris testamenti intrabat in sancta sanctorū cum sanguine hircorum aut vitulorum, i. hirci & vitula: ruffa decima die septimi mēsis. Hirculus ille figurat Christū per peccati similitudinem. Vitula quoque propter carnis infirmitatem. De vitula legitur Num. 19. quod erat ruffa, quia caro Christi fuit tota passionis sanguine rubricata. Vnde Esa. 63. Quare rubrum est indumentū tuū, & vestimenta tua sicut calcantiū in torculari? Item erat araris integrus: quia Christus passus est in perfecta aetate. Item fuit sine macula, scilicet peccati originalis, nec portauit iugum iniquitatis. Vnde psal. 14. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiā. Item tradebatur sacerdoti: sic Christus à Iuda traditus est sacerdotibus. Item immolabatur extra castra: sic Christus ad Hebr. ultimo extra portam passus est. Aspergebatur quoque septies domus eū sanguine contra tabernaculū: quia sanguis Christi effusus est in remissionē plenā omnium peccatorū. Vnde 1. Ioā. 2. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris non pro nostris tantum, sed etiā pro totius mundi. Cōburebatur tamē fumo: quia Christus passus est opprobria. Vnde psal. 68. Opprobria exprobrantiū tibi ceciderūt super me, & accipiebat sacerdos signū cedrinum & isopum & coccum, & mittebat in flammam. Quia fides nostra, spes & charitas in dei passione mittuntur. In cedro nāque notatur spes propter altitudinem. In isopo fides propter humilitatē. In cocco intelligitur charitas propter colorem. Vir mundus colligebat & ferebat cineres extra castra. Cinis autē est memoria passionis quā per praeicationes apostoli detulerūt ad gētes, quibus dominus ait Ioā. 15. Iā vos mundi estis propter sermonē quē locutus sum vobis. Ex hoc cinere fiebat aqua lustrationis: per quā significatur sacramētū baptisimatis: quia effectū habet à passione ut renatis pateat regnū cōleste. Vltimo cōmēdat eū à redēptione ibi: Aeterna redēptione inuenta, ut redēpti, sint aeternaliter. Vnde Esa. 51. Et nūc qui redēpti sunt à domino reuertentur, supple à peregrinatione ad patriam, de miseria ad gloriā, de labore ad requiem, de dolore ad iucunditatē. Et venient in Sion laudātes glorificationē suā de obtenta victoria, decollata lartitia sempiterna super capita eorū. Quia intro

FERIA II. POST IVDICA,

gitabilis, ineffabilis, incomprehensibilis erit. Gaudium & letitiam obrinebunt de stola animæ & stola corporis. Fugiet dolor & gemitus: quia iam non est amplius timor de culpa sine de pœna, quoniam gloria erit æterna.

DE EODĒ, ENARRATIO LXV.

Si sanguis hircorum aut taurorum, &c. Hebr. uene.

Comendatur in hac epistola pretiosus sanguis Christi, per quem ipse pōtifex noster Christus cœlum tanquā sancta sanctorū intrauit, & inquinatū sanctificauit. Considerandū ergo est qđ pontifex noster per sanguinem suum operatus est mūdi purgationem, inferni spoliatiōē, cœli refectionē, iudicij euasioneē. De primo dicitur hic: *Si enim sanguis hircorū, utque: quāto magis Christi, &c. Hebr. 9. Omnia pene in sanguine mūdantur secundum legem.* Miser mūdus leprosus fuit, vnde per sanguinē mūdari debuit. Sacerdos autem ipsum mūdus est Christus. De quo Lenit. 24. Asperget domum septies, purificabitque eam tam in sanguine passeris quā in aquis uiuentibus. Domus leprosa mundum significat passer carnem Christi, aqua uiuentes baptismū. Septē aspersiones septē sanguinis effusionē Christi significare possunt. Prima effusio fuit in circuncisione. Secunda fuit in mōte Oliueti in oratione. Luc. 22. Factus est sudor eius sicut gutta sanguinis decurrētis in terrā. Tertia in flagellatione. Quarta in coronatione. Quinta in manu perforatione. Sexta in pedū crucifixione. Septima in lateris apertione. Ecce quomodo Christus in terra & in aere sanguinē suū aspersit, ut mundum immundum mūdaret. Vnde Chrysost. Nō sub tecto, sed sub cœlo Christus immolabatur: ut vniuersus aer in excelsis, immolato eius odore à tetro mūdaretur. Sed & terra simile beneficium sentiebat cum de eius latere sanguinis stilla tio emanabat per quam mūdara est. De secūdo Zacha. 9. Tu quoque in sanguine testamēti emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Glosa. i. nulla refrigerans misericordia, quā diues petiit cum dixit: Mitte Lazarum ut intingat extremū digiti sui in aquam, ut refrigeret linguā meā. Quare ergo misericordiā dei non in inferno, sed dū uiuis in mūdo. Ibi enim aqua negauit, sed sanguinē suum hic dat. Ibi vnam guttam aqua negauit, hic plurimas guttas imo fluuios sanguinis ministravit. Bernar. Apud dominum misericordia & copiosa apud eum redēptio: quia non gutta, sed vnda sanguinis largitur: per quinque enim partes corporis emanauit. Hoc ergo sanguine vncti de lacu

ENARRATIO LXV.

309

lacu liberantur inferni. Sicut legitur qđ strucio cuius pullū Salomon incluserat, tulit vermiculum cuius sanguine vitrum liniuit: & fractū est & pullus liberatus. Sic Christus electos suos liberauit fracto inferno per sanguinem vermiculi carnis suæ: Psal. 21. Ego sum vermis & non homo. Infernus enim Christus fragenti fuit quasi vitreus: sed damnatis ferreus. De tertio Apoc. 22. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, ut sit portestas eorum in ligno vitæ. Et per portas intrent ciuitatem: foris autem canes venefici. Lignū vitæ Christus est per quod spiritaliter & æternaliter animæ nostræ viuunt quæ mortuæ erant peccatis. Vnde bene Christus ait in Psal. 101. Similis sum pellicano solitudinis, &c. Pellicanus enim sicut dicit glos. dicitur pullos suos rostro occidere & triduo lugere, & tunc rostro suo sanguinem suum super eos fundere: & sic illi reuiuiscunt. Ita Christus sanguine suo nos viuificauit. Sed ecce ad portas ciuitatis supernæ nullus potest intrare nisi lotus Christi sanguine. Solus enim sanguis agni aperire potuit portas. Bernar. Sanguis Christi est clauis paradisi. Vnde clauiger Christus noster primus per proprium sanguinem intrauit semel in sancta. De quarto ad Rom. 5. Commendat suam charitatem deus in nobis, &c. utque: iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. Sicut autem electi per sanguinem Christi iram iudicij euadunt: ita reprobi per sanguinē ipsius grauius habebunt iudicium: quia sanguis Christi clamat cōtra eos. Iob 16. Terra ne aperias sanguinem iusti, neque inueniat in te locum latendi clamor meus. Tūc quidem cōtra peccatores clamat, sed nūc pro peccatoribus Christi sanguis clamat. Hebr. 12. Accessistis ad sanguinis asperioneē melius loquentē quā Abel: quia sanguis Abel vindictam fratricidij petiit. Sanguis domini vitam persecutoribus suis impetrauit. Quia igitur sanguis Christi in iudicio saluat electos & confundit reprobos: ideo bene dicitur Apo. 19. qđ Iohā. viderit vestitū veste aspersa sanguine habētē diademata multa in capite, & gladiū ex vtraque parte acutū in ore, diademata ad coronādū electos, gladiū ad feriendū reprobos. Caput Christi diuinitas. In capite ergo diademata habuit: quia in contemplatione & fruitione diuinitatis corona erit.

FERIA II. ENARRATIO LXVI.

Querētis me & non inueniētis. Iohannis septimo.

Iohannes Mesuē in prima practica sua, dicit: Cuncta quidem vulnera, quæ vergunt ad mortem solis virginibus manebūt

FERIA II. POST IVDICA.

alliganda. Nam tactus impudicorum morbosus est, & plurimum infectius & grauius pudicorum salubrior & leuior. Spiritualiter: & sic vulnera felicissima passionis Christi. Chrysostomus. Sic etenim conuenit facere dominice passioni, ut incorrupti simus mente & corpore. Et pro tali mundicia orat ecclesia in introitu missae: Misere mihi domine quoniam conculcat me homo, non ra die bellans contribulat me. In collecta: Sanctifica qua sumus domine nostra ieiunia, & cunctarum nobis indulgentiam propitius largire culparum. Et sic fecerunt Niniuita. De quo ait epistola Iona 3. Cum voluerunt mundari & domino placere, egerunt poenitentiam ad praedicationem Iona. Et sic nos si im mundi sumus agamus poenitentiam, tunc mundabimur. ut possemus domino ligare vulnera. Et sic Iudaei non fecerunt, ideo non inuenerunt gratiam in eius passione propter maculam operum suorum: ergo ait eis: *Queritis me & non inuenistis.* Aliud thema. Cornica vel cornix morfa à serpente quatit herbam in rene dium. Spiritualiter & sic peccator veneno peccati circumdatus quatit poenitentiam. Naturale est fugere periculum. Matth. 23. Timentes periculum submersionis accesserunt ad Christum, dicentes: Domine salua nos, perimus. Hester 14. Pauens periculum confugit ad dominum. Et si illud corporale periculum fugiendum est, multo magis periculum aeternale. Psalm. 114. Pericula inferni inuenerunt me. Luc. 13. Nisi poenitentiam egeritis omnes simul peribitis. Ideo recurramus ad remedium animarum, scilicet ad dei misericordiam. De qua introitus: Misere mihi, &c. Et in collecta, & Niniuita in epistola. In summa euangelij duo innuuntur. Primo Iudaeorum peruersio cum dicitur: *serunt ministros.* Secundo sapiens Christi responsio cum dicitur: *Alhuc modicum tempus & uidebitis me.* De primo dicit. In illo tempore, scilicet cum Christus praedicaret in templo, & multi crederent in eum de turbis, dicentes: Cum venerit Christus nunquid maiora signa faciet quam haec facit. Et audientes hoc pharisaei & principes, miserunt ministros quasi incognitos ut apprehenderent Iesum. Chrysostomus. Non per se mordebat enim eos, quia turbas Christum glorificabant. Ideo volebant eum per ministros apprehendere. Aliquando in sermone. Matth. 22. Abeuntes pharisaei consilium inierunt, ut caperent eum in sermone. Sed ipse euasit per sapientiam, dicens: Reddite quae sunt Caesaris Caesari, & quae sunt dei deo. Aliquando in opere. Luc. 8. Erat homo manus arida habens: obseruabat autem eum si licet in sabbatho curare. Sed euasit per

ENARRATIO LXVI.

316

per increpationem, dicens eis: Si licet sabbatho bene facere an male, &c. Aliquando in iudicio. Ioan. 8. Adducunt mulierem in aulterio deprehensam, dicentes: Magister Moyses iussit huiusmodi lapidare. Et hoc dixerunt ideo volentes eum accusare. Sed Christus euasit vincens eos per sapientiam & iustitiam, dicens: Qui sine peccato est vestrum in illam primus mittat lapidem. Et per misericordiam cum dixit: nec ego te condemnabo. O misera infamia voluerunt illum capere quem coeli & terra capere non poterant, qui solo verbo creauit omnia, & nutu suo creauit vniuersa. Sed Prouer. 1. dicitur: Frustra iacitur rete ante oculos peccatorum Iob 12. Ipse nouit decipientem, & eum qui decipitur. Nam dicitur Ioan. 2. Ipse nouit quid esset in homine. Aliquando tentabant eum in aliena persona ut hic. Mittentes ministros, non in propria persona: quia timebant turbas, sed euasit per potentiam, cum subdit: *Dixit eis Iesus: Adhuc modicum tempus & uidebitis me.* Septem mensium à mense Septembris à quinquagesimo die incipiendo ad tempus passionis computando. Et vado ad patrem qui me misit. Chrysostomus. q. d. Quare vultis me interficere: paruum expectate tempus: quia non est positum in potestate vestra sed mea: quia adhuc oportet me praedicare & signa facere per quae venio ad passionem. Vado ad eum qui me misit, id est ad patrem. Sed diceret, quare Christus modico tempore voluit praedicare. Responderetur. Primo ad demonstrandam suam virtutem quod si in tam modico tempore totum mundum immutaret. Psalm. 83. Melior est dies vnus in atrijs tuis super millia. Secundo ad excitandum desiderium discipulorum, ut scilicet magis eum desiderarent quem modico tempore habituri erant. Luc. 17. Veniet dies in quibus desiderabitis videre vnum diem filij hominis & non videbitis, &c. Tercio ad augmentandum discipulorum spirituales profectus. Cum enim Christi humanitas sit via tendandi in Christum, sicut habetur Ioan. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Non debemus in ea quiescere ut in termino, sed per eam debemus in deum tendere. Ne ergo corda discipulorum carnali affectu ut in homine quiescerent: ideo Christus corporalem suam praesentiam eis sustraxit. Ideo dixit Ioan. 16. Expedit vobis ut ego vadam. *Queritis me & non inuenistis.* hoc fuit secundum Augustinum. post Christi ascensionem: quando multi Iudaei compuncti ad praedicationem apostolorum crederunt. Vnde dicit Augustinus. Viderunt Christum suo scelere morientem, & crederunt in Christum suis sceleribus ignoscentem. Secundum autem Chrysostomum. hoc factum fuit in tempore Titi &

FERIA II. POST IVDICA,

Vespasiani, quando Hierusalē capiebatur & destruebatur, tunc cognouerunt hoc eis euenisse, ppter mortē Christi: quem eo tempore libenter habuissent pro liberatore. Et ideo dixit: *Quaritis me & non inuenietis.* Istud autem quotidie accidit: quia multi Christū quarunt & non inueniunt ex eo quod non quarunt eū ibi vbi est, sed vbi nō est. Christus enim nō est in deliciis. Cant. 3. Per noctem quaesiui in lectulo meo & non inueni. Et non est in diuitiis nec in honoribus, & ideo ibi nō inuenitur. Iob 28. Nō inuenitur in terra sua inter viuentiū, hoc est quantum ad delicias. Abyssus nō est in me: hoc est quantum ad auros, quorū cupiditas non habet fundum. Et mare loquitur non est mecum: hoc est quantum ad superbos qui semper sunt tumidi & inflati. Inuenitur autē in humilitate, paupertate, & asperitate, quia ibi est. Ista enim tria Christus veniens in hunc mundum secum portauit, & cum istis nasci voluit. Lucā 2. Inuenietis infantem, & posuā in praesepio, ecce asperitas. In talibus debemus querere Christum. Nota inquisitus non inuenitur. Primo cum quaeritur in loco vbi nō est. Si enim quis quaereret pisces in sylua, vel apros in aqua, vel uas in spina: non inueniret: quia ibi non est locus inueniendi. Cant. 3. In lectulo meo per noctem quaesiui quem diligit anima mea: quaesiui illū & non inueni. Sed dices: Tamen deus est ubiq; vt dicit magister in sententiis. Respondetur: est ubiq; per essentia, non autē per gratiam. Sicut in anima quę secundū substantia est tota in qualibet parte corporis: sed secundū potentias sensitiuas est in determinatis membris, puta secundū visum in oculis solum, secundū auditū in auribus. Et sic de aliis sensibus: preterquā in tactu. Sic de^o licet per suā essentia nō longē sit ab vno quoq; nostrū per gratia suam: tamen longē est ab impiis. Secundo cum non quaeritur in tēpore debito, puta si quis quaereret rosas in decēbre nō inueniret. Eccle. 5. Ne tardes cōuerti ad dominū. Et Isa. 55. Quarite dominum dum inueniri potest, iuuocate eū dum prope est, sc. in sanitate. Non in morte: quia talis pēnitentia non videtur volūtaria. Augu. Opera nō sunt meritoria nisi volūtaria. Augu. Nemo inuitus bene facit: etiā si bonū est quod facit. Sed quisquis pponit pēnitere solum in morte: non voluntariē videtur pēnitere: quia si mors non veniret non pēniteret. Eccl. 18. Cōfiteberis viuens, viuus & sanus cōfiteberis. Tertio quādo nō quaeritur debito modo. Nota quare dū est pede, manu, oculo & ore. Pede id est affectu. 2. Para. 15. In tota

ENARRATIO LXVI.

307

In tota voluntate quaesierunt dominum & inueniunt. Psal. 118. In toto corde meo exquisiui te. Manu, id est opere. Psal. 76. Deū exquisiui manibus meis & non sum deceptus. Oculo, sc. scripturā: vitam sanctorum inspiciendo. Cant. 3. Surgam & circuibō ciuitatem per vicos & plateas quarens quem diligit anima mea. Ore, id est oratione. Videmus cum quis comitem amittit, clamat vt eum inueniat. Psal. 118. Clamauit & ego exaudia eum. Tunc subdit: *Vbi sum ego non potestis venire.* Augu. Vbi sum immutabilis sum. Et non dicit, *non poteritis* sed *non potestis*, id est indispositi estis, quia immundi. Psal. Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Respondet: Innocens manibus & mundo corde. Sic non fuerunt Iudai: quia voluerūt Christum occidere. Sicut hoc exposuit Petrus: Quo ego vado non potes me sequi modo: sequeris autem postea. Quāuis autem Christus dicat: *Vbi ego sum vos non potestis venire.* Tamen de ministris suis dicit. Ioan. 12. Vbi ego sum illie & minimus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in coelum, & sedet à dextris dei. Et est in gloria dei patris, ad Phil. 2. Omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria dei patris est. Et in lumine dei, ad Timot. 6. Lucem inhabitat inaccessibilē, &c. Ministri ergo Christi erunt in dextera dei patris: quia pater dextera suā potentia eos in aeternum conseruabit. Erunt in lumine dei: quia filius lumine suę sapientie eos illuminabit. Erunt in gloria dei, quia spiritus sanctus suā dulcedine & suauitate eos glorificabit. Peccatores autem non erunt in dextera dei sed sub pedibus dei. Tres enim tenebūt pedes suos ad pēnam damnatorū, sc. deus. Psal. Ponam inimicos eos quasi rex interitus. Et tota congregatio sanctorum. Malac. 4. Calcabitis impios cum fuerint cinis sub planta pedū vestrorum. Non erunt etiam in lumine dei sed in tenebris inferni. Matth. 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eos in tenebras exteriores. Non autem in gloria sed in pēna aeterna. Matth. 25. Ibunt hi in supplicium aeternum. Dixerunt ergo Iudai: *Quo hic iturus est? quia non inuenimus eum: nunquid in d. p. s. tione gentium iturus est & docturus gentes?* Per hoc exprobrabāt gētes quare vbiq; disperse sunt: Sed multi, nunquid potuisset iussisse ad gētes. Augustin. Ignorantes verum dixerunt, eo quod nunc laudant dominum omnes gentes: quia nunc misericordia domini

FERIA II. POST IUDICA.

plena est terra. Olim verò tantum notus in iudæa deus erat. In
venerabili autem die magna festinatio, scilicet tabernaculorum,
quia hoc festum 7. diebus celebrabatur, cuius primus & vlti-
mus dies magis erant solennes. Stabat Iesus & clamabat dicens:
Si quis sitit veniat ad me & bibat, scilicet aquam gratiæ. Et dicit
notanter, si quis, quasi dicat quicumque est ille. Ecclesia. 2. 4. Tri-
stire à me omnes qui concupiscitis me: & à generationibus meis
adimplebimini. Et 1. Timor. 2. Qui vult omnes homines sal-
vos fieri. Nota sitiunt mali & boni. Primo mali sitiunt diuitias
& facultates. Sicut enim draco vel aliud animal sitibundum
sanguinem elephantis sicut quem cognoscit esse frigidum, quia
propter pugnat contra eum; sic avari sitiunt sanguinem paupe-
rum, id est substantiam temporalem ipsosque in properant, &
ad terram, id est ad miseriam trahunt, ut vsuris & rapinis ap-
proprietent. Iob 5. Bibunt sitientes diuitias eius. Augustin. Si
timus veniamus, non pedibus corporis, sed affectibus: non mi-
grando sed deum amando & ab amore mundi recedendo. Ad
istas aquas gratiarum vocat nos deus per Is. 55. dicens: Omnes
sitientes venite ad aquas. & qui non habetis argentum in propa-
te, emite & comedite, venit emite absque argento, & absque vlla
commutatione vinum & lac. Quare appenditis argentum non
in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Dominus
vocat sitientes illos qui sunt vacui ab amore mundi. Ad aquas
vocat amatores dei. Tales enim debent venire ad aquas gratia-
rum. Ideo dicit: Omnes sitientes venite ad aquas. Augustin. Si
habitat in te amor mundi non est qui intret in te amor dei, vas
est sed plenus est: funde quod habes ut recipias quod non habes.
funde amorem seculi ut implearis amore dei. Sequitur: Et qui
non habetis argentum properate, emite & comedite. Per ar-
gentum intelligitur terrena substantia seu eloquentia, seu subtilis
intelligentia. Si ergo sunt aliqui qui non habent argentum ter-
poralis substantiæ vel humana facundia nec profundæ intelli-
gentiæ: saltem properent & emant & comedant: emant per
feruentem orationem, & comedant per deuotam meditationem.
Sequitur: Venite emite absque argento, scilicet emite diuitias
eloquentiæ vel profundæ intelligentiæ, & absque vlla commuta-
tione temporalis substantiæ vinum & lac. Per vinum intelligi-
tur iucunditas mentis: per lac puritas corporis. Emitte ergo vo-
bis per opera misericordiæ & desideria spiritualia iucunditatem
& mentis puritatem in carne. Vel per vinum & lac intelligitur

ENARRATIO LXVII.

308

tor naturæ in Christo. Nam per vinum intelligitur eius diui-
nitas iucundissima. Psalm. 130. Vinum lactificat cor hominis.
Per lac intelligitur eius purissima humanitas. Debemus igitur
emere per orationes & desideria vinum & lac, ut scilicet in
coelesti gloria possimus contemplari eius diuinitatem, & vi-
dere eius humanitatem, quia in ista contemplatione & visio-
ne constituit beatitudo sanctorum tota. Et tunc verificabitur il-
lud quod dicit sponsa Cantic. 5. Bibi vinum meum cum lacte
meo. Sequitur: Quare appenditis argentum non in panibus, &
laborem vestrum non in saturitate? Multi sunt qui argentum,
id est eloquentiam vel ingenium appendunt & ponunt in pani-
bus, & non in vera scientia quæ habet animam reficere, iuxta
illud Matthæi 4. Non in solo pane viuunt homo, &c. Et labo-
rem etiam suum non ponunt in saturitate, quia addiscunt
scientias lucratiuas, non quæ sariant sed euacuant. Et non
addiscunt saturitatem, sed vanitatem.

DE EODEM, ENARRATIO LXVII.

Si quis sitit veniat ad me & bibat: qui credit in me, sicut dicit
scriptura, flumina defluent aque viue. Ioannis 7.

Ista aqua viua quæ Christus vult dare sitientibus non est mor-
talis sed spiritalis, sicut immediate subdit: Hoc autem dice-
bat de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Magni
igitur est habere potentiam receptiuam gratiæ maius habere ali-
quem gustum gratiæ, maximū habere plenitudinē gratiæ, per-
maximū habere continuationem & perseuerantiā gratiæ. Ista-
rum quatuor differentiis dominus ostendit in verbis præmissis.
Primo enim ostendit quod quilibet homo habeat potentiā gra-
tiæ receptiuam; quia in potestate cuiuslibet est venire ad fon-
tem gratiæ. Ideo dicit: Si quis sitit veniat ad me. Secundo pro-
mittit dare gustum gratiæ, cum subdit: Et bibat. Tertio promit-
tit dare plenitudinem gratiæ cum dicit: Flumina de ventre eius,
id est de corde eius fluent. Quarto promittit dare continuatio-
nem & perseuerantiā gratiæ cum subdit: Fluent aqua viua. Circa
potentiā receptiuā gratiæ soli autem damnati ista potentia ca-
rent. Non enim ipsi ad istum fontem possunt venire, nec de ipso
fonte minimā guttā haurire. Ad fontem quidam venire non pos-
sunt: quia habet ligatos pedes & manus & sunt in tenebris. Mar-
22. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exterior-
23. Non igitur possunt venire qui habent ligatos pedes & manus,

ERIA II. POST IVDICA,

nec etiam sciunt venire: quia sunt in tenebris. Damnati enim habent ligatas manus: quia nullum bonum possunt facere. Habent ligatos pedes: quia nullum bonum possunt velle nec desiderare. Sunt enim in tenebris: quia nullum bonum possunt intelligere. Et sunt in tenebris exterioribus: quia nullum bonum possunt frueri, sed sunt extra omnem spem salutis. Dato etiam quod ad fontem possent venire, tamen de illo fonte non modicam guttam gratiae possent haurire. Sicut pater de illo diuite qui modicam guttam gratiae refrigerantis petiit, & tamen obtinere non potuit. Si igitur damnati vel demones haberent istam potentiam receptivam gratiae ad monumentum vnius horae, taliter se disponderent quod ad istum fontem venirent & aqua gratiae obtinerent. Miseri autem peccatores quandocumque voluit, possunt venire ad istum fontem, & tamen venire contemnunt. Iste igitur fons omnibus patet tam bonis quam malis. De quo fonte dicitur Zach. 13. Erit fons patens domui David & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris & menstruatae. Per David qui interpretatur manu fortis intelliguntur actiui. Sed per Hierusalem quod visio pacis interpretatur, intelliguntur contemplatiui. Nomine autem peccatoris intelliguntur omnes illi qui habent peccata minora. Nomine menstruatae intelliguntur qui habent peccata maiora. Omnes isti de isto fonte bibere debent, scilicet actiui, ut amplius roborentur: contemplatiui ut dulcius contemplantur, & omnes peccatores ut a suis sordibus emundentur. Circa secundum notandum quod dominus seruis suis dat gustum gratiae suae. Et ille gustus est tantae virtutis quod extinguit sitim omnium mundanorum. Et est tantae dulcedinis quod in dulcedinem vertit supplicia tormentorum. Est tantae suauitatis quod animam excitat ad desideria supernorum. Quod enim virtus eius extinguit sitim mundanorum: patet quia in Magdalena extinxit sitim aestuantis concupiscentiae. In Martha sitim auaritiae. In Paulo sitim superbiae & gloriae mundanae. In Iacobo & Ioanne extinxit amorem terrenum & amorem domesticum & amorem primum. Nam sicut dicitur Matt. 4. Vidit Iesus Iacobum & Ioannem in naui cum Zebedaeo patre eorum & vocauit eos. Illi autem mox ut senserunt gustum diuinae gratiae retia reliquerunt, & sic amorem terrenum & dimiserunt patrem in naui, & reliquerunt amorem domesticum, & securi sunt Christum non seipsos, scilicet propriam voluntatem. Et sic reliquerunt amorem primum. Augu. Qui biberit de fluuiio paradisi cuius una gutta

ENARRATIO LXVII.

309

gutta maior est Oceano, restat ut in eo omnis sitis mundi huius penitus extincta sit. Quod autem iste gustus est tantae dulcedinis ut supplicia & tormenta vertat in dulcedinem: patet in Stephanano, iuxta illud: Lapidem torrentis illi dulces fuerunt. In Andraea: crucis supplicia & tormenta in dulcedinem vertit & in gaudium. Et in Laurentio qui dixit Decio: Discede miser, quia carbonem tui mihi refrigerium praestant: tibi autem parat eternum incendium. In apostolis omnes contumelias vertebat in gloriam. Actus. 17. Ibant apostoli gaudentes a conspectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Quod vero est tantae suauitatis quod facit coelestia desiderare, dicitur Math. 17. ubi Petrus aqua spiritus sancti potatus, & quodammo do ebrius effectus ausus est dicere: Domine bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula. Dicitur autem tabernaculum a taberna. Volebat enim Petrus quod ibi essent tres tabernaculi in quibus gratia spiritus sancti venderetur, ita quod pater haberet suam tabernam, filius suam, spiritus sanctus suam. In taberna autem patris venditur vinum forte, id est gratia corroborans quae habet animam in bono confirmare. In taberna filij venditur vinum clarum, id est gratia illuminans quae habet animam in agendis dirigere & illuminare. In taberna autem spiritus sancti venditur vinum dulce, id est gratia dulcorans quae habet animam coelesti dulcedine adimplere. Circa tertium nota quod Christus dat viris perfectis spiritum sanctum in magna plenitudine. Ideo sequitur: *Et flumina de ventre eius fluent, &c.* Vocatur autem spiritus sanctus flumen secundum Chrysostomum, quia sicut flumen non reuertitur neque stat, sed semper currit. Sic illi qui habent spiritum sanctum non reuertuntur ad peccata, nec stat per otia: sed semper currunt ad fortia. De isto flumine dicitur Ezechiae. 47. Mensus est milla cubitos, & traduxit me per aquam usque ad talos: rursumque mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua: & mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes: & mensus est mille, & traduxit me usque ad collum. De hoc etiam flumine dicitur Esa. 30. Spiritus domini velut torrens inundans usque ad medium colli. Quidam ergo in hoc flumine introducuntur usque ad talos, quidam ad genua, quidam usque ad renes, quidam usque ad collum. In talis autem corporis supportatio, in genibus decumbulatio, in renibus viget concupiscentia, & in collo procedit eloquentia. Illi igitur in flumine spiritus sancti introducuntur usque ad talos, qui fortes

FERIA III. POST IVDICA,

Sunt ad supportandum aduersa. Psal. 32. Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Illi introducuntur vsque ad genua qui fortes sunt ad aggrediendū opera virtuosa. Ezech. 1. Vbi erat spiritus impetus illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambularēt. Illi introducuntur vsque ad renes, in quibus extinguuntur omnia desideria carnalia. Gregor. Gustato spiritu desipit omnis caro. Illi introducuntur vsq; ad collū qui habent vtilia verba. Matt. 10. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Circa quartum notandum quod spiritus sanctus dicitur aqua viuā, quando scilicet quis habet gratia continuationem & perseverantiam. Sine enim perseverantia nihil valent omnia precedentia. Bernard. Tolle perseverantia, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratia, nec laudem fortitudo. Iste autem fluuius aquarū viuarū spiritualiter fluit in cœlo. De quo dicitur Apoc. vlti. Ostendit mihi fluuium aquarū viuarū splendidum, tanquam cristallum procedentem de sede dei & agni: & in medio platearū Hierusalem &c. Ex quibus verbis habetur quod ille fluuius spiritus sancti dabitur ad faciem reficientem, ideo vocatur flumen. In presenti enim vita sancti viri bibunt aquam spiritus sancti ad mensuram. Ezech. 4. Aquam in mensuram bibes. In futuro autem isto flumine erunt & sine mensura potentur. Cantic. 5. Bibite amici mei & inebriamini charissimi. Serui dei in presenti sunt amici, in futuro erunt charissimi. Ergo amici bibunt: quia spiritum sanctū habent ad mensuram. Sed charissimi erunt ebrii: quia habebunt sine mensura. Secundo ille fluuius habebit emanationem indeficientem, ideo dicitur aquarū viuarū. Fluuius autem aqua munda deficit: sed fluuius spiritus sancti deficere non valebit. Hier. 2. Me dereliquerunt fontē aquarū viuarū, & foderunt sibi cisternas dissipatas quarū cōtinere nō valēt aquas. Mundus autem est sicut cisterna perforata: quia amor eius cito deficit. Spiritus autē sanctus est aqua viuā, quia eius amor nunquam deficit. Quod enim amor mundi cito deficiat, dicitur. 1. Ioā. 2. Mundus transiit & concupiscentia eius. Quod autem amor spiritus sancti nō deficiat, patet. 1. ad Corinth. 13. Charitas nunquam excidit. Tercio habebit charitatem refulgentem. Et ideo dicitur splendidum tanquam cristallum. Fluuius amoris mundi est turbidus, & facit animam turbidam & scdam. Hiere. 2. Et nunc quid tibi vis in via Aegypti vt bibas aquam turbidam? Fluuius verō amoris dei est clarus & facit animam pulchram. Sapient. 5. Clara est, &

quarū

ENARRATIO LXVIII.

310

quarū nunquam marcescit sapientia. Esa. 58. Implebit dominus splendoribus animam tuam. Quarto habebit suauitatem efficientem. Ideo dicitur procedere de sede dei & agni, hoc est de contemplatione diuinitatis & visione humanitatis. Ex qua visione & cōtemplatione causatur tota dulcedo & suauitas sanctorum. Fluuius aquarū mundi habet aquas amaras. Esa. 24. Amara erit potio bibentibus illam. Exo. 15. dicitur quod filij Israël nō poterant bibere aquas de Marath, eo quod essent amara. Marath interpretatur amaritudo peccati: & significat mundum in quo sunt multae amaritudines peccatorum. Fluuius autem spiritus sancti habet aquas dulces. Ecclesi. 23. Spiritus meus super mel dulcis & hereditas mea super mel & fauam, qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sitient, & qui operantur in me non peccabunt, &c. Quinto habebit poenitentiam asistentem: quia fluit in medio platearū Hierusalem: Mundus dat suas consolationes cum magno labore: quia cor terrenum semper cogitat vt homo ultra mare vadat: & labores multos sustineat vt diuitias & consolationes acquirat. Sed fluuius spiritus sancti in presenti vita fluit ad ostiū voluntatis, & in futuro fluat in medio ciuitatis cœlestis: & quilibet sine labore potest inde haurire. Deute. 30. Mandatum quod ego precipio tibi non super te est, neque procul positum: neque trans mare positum vt causeris & dicas: Quis ex vobis transiret mare: & illud ad nos vsque deferre, sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo vt facias illum. Fluit etiam ad ostium nostrarū voluntatis. Apoca. 3. Ego sto ad ostium & pulso, &c.

FERIA III. ENARRATIO LXVIII.

Querebant Iudei eum in die festo. & murmur multus erat de eo in turba. Ioannis septimo.

Theophilus in breuiloquio diuersarum artium, dicit Sal in sua coctione non coagulatur nisi sibi aliquantulū sanguinis superfundatur. Spiritualiter. Sic in via salutis non firmatur ipsa mens hominis, nisi sibi infundatur sanguis beatissimae passionis. De quo Remigius super Ioannem: Absque Christi passionis auxilio nūquam aliquis hominum in via salutis peruenire poterit in æternum. Et Gregorius super Ezechielē: Nulla est fortitudo hominum nisi procedat ex amore refrigerioque diuino. Ideo vt viriliter firmemur in dei seruitio: hortatur nos introitus missae, dicens: Expecta dominum: viriliter age & confortetur cor tuum & sustine dominum. Sic confortatus fuit

FERIA III. POST IVDICA,

Daniel: vt legitur in epistola hodierna, Danie. vltim. quod Beel destruxit & draconem interfecit virtute diuina. Ideo positus est in lacum leonum, & virtute diuina conseruatus in vita. Et eadē virtute Christus resistebat inimicis suis eum quærentibus & persequētibz. De quo thema. *Querebant Iudei eum, &c.* In summa euangelij duo innuuntur. Primo vanæ gloriæ inquisitio, quod probat persuasio ascendi, ibi: *Post hæc, &c.* Secundo subditur mundanæ gloriæ conculcatio, quod probant consilia occulta permanendi, ibi: *Ipse mansit in Galilea.* De primo dicitur, in illo tempore, scum inter Iudæos quidam erant malitiosi volentes Christum interficere. *Tunc ambula bat Iesus in Galileam, s. in ciuitatem Capharnaum.* Non enim volebat in Iudeam ambulare: quia eum Iudei interficere querebant: quia Christus nō semper obiciebat se Iudæis: sed aliquādo recedebat ab eis. Primo secundū Aug. vt ostēderet fidelibus pro crimine nō esse obiciendū: se aliquādo à persecutoribus absconderent. Nam & ipse fugit non solū de ciuitate in ciuitatē: sed etiam de regione in regionē, quādo scilicet delatus fuit à parentibus in Aegyptum, & dicit August. Non tamen in hoc suam amisit potestatem, sed notāram consolabatur infirmitatem. Nam si voluisset potuisset tutus inter Iudæos ambulare: quia ipsam mortem in potestate sua habere testabatur. Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animā meam & iterum sumendi eam. Hanc potestatem ostendit tempore passionis, dum ad vnicam vocem inimici eius abierunt retrorsum & ceciderūt in terram. Secundo ideo vt demonstraret veram humanitatem eius, ideo noluit ire in Iudeam. Quia erat deus & homo, & virtute diuinitatis poterat nō ladi à persecutoribus, sed hoc noluit cōtinuo facere: ne declarata eius diuinitate humanitas eius veniret in dubiū. Tercio noluit ire in Iudeam: quia tempus passionis eius nondum venerat, scilicet paschā, vnde eodem tempore immolabatur, vt victima victi mæ succederet. De quo tēpore Ioan. 13. Sciens Iesus, quia venit hora eius, &c. Tunc subdit: *Erat autem in proximo dies festus Iudeorum Scenopegia.* Secundum August. Scenopegia erat festiuitas tabernaculorum, quando mense septimo omnes Iudæi in tabernaculis habitabant in memoriā illius temporis in quo patres eorum, 40. annis post educationem de Aegypto absque vllis domibus commorati sunt in deserto. Nam scenopegia dicitur à scene, id est tabernaculum vel tentorium, & pegnymi, quod significat figo, conglutino, construo. vnde scenopegia, quasi tentorium

ENARRATIO LXVIII.

311

toriorum excitatio & constructio. *Dixerunt autem ad eum fratres eius, id est consanguinei & cognati Christi. Transi hinc & vade in Iudeam: vt & discipuli tui videant opera tua que tu facis.* Tales forsitan dicebātur fratres etiam geniti, qui adhuc in Christum non credebant, nec de numero discipulorum suorum erant. Et cupidi mundanæ gloriæ volentes quod Christus ad illud festū ascenderet, & ibi gloriā suam manifestaret, ideo dicunt ei: *Nemo quippe in occulto quid facit, quasi dicerent: Tu dicis te facere miracula, sed facis ea in occulto, & hoc ex timore: alioquin ires in Hierusalē, & ea ibi coram multitudine ostenderes.* Et quærit ipse in palam esse, quasi dicerent: Tu quæris gloriam de his quæ facis: & tamen propter timorem abscondis te. Ecce hoc est proprium malorum vt credant alios similes eis animi passionē habere. Tunc ostendunt se incredulos cum dicunt: *Si hæc facis manifesta tempus mundo, quasi sub dubio ponunt Christi miracula an sint vera.* Ideo subdit euangelista: *Neque fratres eius credebant in eum, id est consanguinei eius.* Nam secundum August. Audientes eum fratres cogitabant consanguinitatem, non patientis propaginem. Sicut enim in sepulchro vbi positum est corpus domini, nec antea, nec postea corpus iacuit: sic vterus Mariæ virginis, nec antea, nec etiam postea aliquod mortale concepit. Ideo fratres isti erant carnales consanguinei. Continuit enim quod tales maxime aduersantur suis & eos contemnant. Matthæi 10. cap. Inimici hominis domestici eius. Et Iob 19. Noti mei quasi alieni recesserunt à me: *Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum aduenit, scilicet tradendi me Iudæis. Tempus autem vestrum, scilicet standi cum Iudæis, semper est paratum.* Habuit enim Christus triplex tempus, scilicet præsens, præteritum & futurum. Tempus præteritum fuit tempus suæ natiuitatis. De quo dicitur ad Galla. 4. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum, &c. Et illud tempus fuit ad gloriā dei & ad pacem mundi. Vnde tūc angeli cantauerunt: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Tempus præsens fuit tempus vitæ suæ: & illud expendit & consumpsit ad nostram eruditionem & instructionem. Tempus futurum erat suæ passionis, & illud expendit ad redemptionem generis humani. Ecce quā vtiliter Christus totū suum tempus expendit. Sed multi sunt qui tempus suum præteritū in vanitatibus consumpserunt. Tempus præsens similiter in vanitatibus expendunt. Tempus verò futurum volunt deo dare

FERIA III. POST IVDICA,

dicentes: Adhuc ero bonus homo, adhuc poenitentiam faciam. Sed dicit Aug. Qui promisit veniam poenitenti, non spondit diem crastinum differenti. Dicit tamen Bæda, quod vere poenitentes de tempore nihil perdunt. Quia & præteritum restant per contritionem. Et præsens tenent per bonam operationem. Et futurum tenent per boni propositi constantiam & firmitatem. De quo Sapien. 3. Tanquam aurum in fornace probauit electos dominus, & in tempore erit respectus eorum. Ideo Sap. 2. Non prætereant nos flos tēporis. Ratio secundū Bern. Quia omne tēpus impensum tibi, queretur a te qualiter sit expensum.

Nota futuram tempus Christi adhuc erat triplex, scilicet tempus passionis, resurrectionis, ascensionis, & istud expectabat. Et sic boni cū desiderio expectāt tempus futurū. Primo tēpus mortis quo à corpore absoluitur tanquā à graui iugo. Gene. 27. Tempus veniet cū excutias & soluas iugū eius de cernicibus tuis. Iugum secundum Aug. dicitur à coniungendo: quia coniungit binos in vnum, i. vnionem corporis & animæ. O graue iugum: quia continuum bellum. Sapien. 9. Corpus quod corrūpitur aggrauat animā. Ad Rom. 7. Infelix ego quis me liberabit de corpore mortis huius. Philip. 1. Cupio dissolui & esse cū Christo. Nota licet iugū corporis sit graue, tamen est vtile. Primo ad meritorum cumulationē. Greg. Nazianzenus: In carne anima meretur, sine corpore mereri non potest: ut ieiunare, peregrinari, &c. Secundo ad gloriæ augmentationē, qui augit duplicem gloriā, scilicet animæ & corporis. Item nota viri boni desiderant mortē propter tādū: quia reputant se quasi in carcere positos sicut pisces aut auis. Ps. Educ de carcere animā meam. Attamē si aliquis in corpore existens sciret quā statim deberet dānari post mortem potius in corpore manere desideraret: sicut peccatores. Secundo propter gaudiū quod habent de huius miseriæ exēptione. Eccl. 2. Cuncti dies doloribus & arumnis pleni sunt. Esa. 51. Lætitia sempiterna super capita eorum, gaudium & lætitiā tenebū, fugiet dolor & gemitus. Secundo boni expectant tempus resurrectionis, & est tempus præmiationis. Eccl. 51. Operamini opus vestrum ante tempus, & recipietis mercedem in tempore suo: quia non otiosis datur merces, sed operantibus. Matthæi 20. Voca operarios & redde illis mercedem. Tertio sancti non solum illi in mundo, sed etiam illi in cœlo expectant tempus resurrectionis in quo expectant tempus retributionis, in quo recipient corpora & perficientur gloria. 1. Petri quinto, Humi-

ENARRATIO LXVIII.

315

Humiliamini sub potenti manū dei, ut exaltet vos in tempore visitationis. Tunc suditur ratio diuersitatis prædictorū temporum cū dicit: *Non potest mundus odisse vos, me autē edit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quia opera illius mala sunt*, quasi diceret: Vos qui mundanam gloriā queritis, homines mundanos aduersarios nō habetis. *Me autē edit*, quia quæro gloriā dei arguendo peccata mundanorum quæ sunt eis contraria, & perhibeo testimonium de operibus eorum, quia mala sunt: licet sciam ex hoc odium provenire, & mihi mortem incumbere. Amos 5. Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfectē abominati sunt. Sed diceret, nunquid nō mūdani aliqui odio habentur à mundo. Respondetur, verum est in particulari inquitum vnus ea habet quæ alter vellet habere, vel vbi vnus impedit alium in his quæ sunt de gloria mundi, sed inquitum mandatus nullus oditur à mundo. Sancti verò vniuersaliter odiuntur à mundo: quia contrariātur ei. Et si aliquis de mundo eum diligit, hoc nō est inquitum est de mūdo, sed in quantum est in eo aliquid spirituale. Tūc recusat dominus ascendere, dicens: *Vos ascendite ad diem festum hunc. Ego autem non ascendam: quia tempus meū nondum impletum est*. Sicut enim sunt duæ gloriæ: ita diuersa festa. Mūdani enim habēt festa temporalia, scilicet guadere, epulari in deliciis exterioribus. Esa. 22. Vocabit dominus exercituum in die illa ad fletum & ad planctū, ad caluitiū & ad cingulū facci. Et ecce gaudium & lætitia occidere vitulos & iugulare arietes, comedere carnes & bibere vinū. Comedamus & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata est in auribus meis vox domini exercituum. Si dimittetur vobis iniquitas hæc donec moriamini dicit dominus exercituum. Esa. 1. Solennitates vestras odiuit anima mea. Sancti verò habēt festa spiritualia quæ in delectationibus cōsistūt spiritualibus. Esa. 33. Respice Sion ciuitatē solennitatis nostræ. Et ideo dicit vos, scilicet qui gloriā mundi queritis: *ascendite ad diem festum*, scilicet lætitiæ tēporalis, vbi laus humana & voluptas quæritur, vbi carnalia gaudia extenduntur. *Ego autem non ascendam*, quia talibus non delector, sed ad diem festum solennitatis æternæ. Et hoc ideo: quia meum tempus, scilicet gloriæ meæ quod erit permanens in æternū, & vbi erit gaudiū sine microre & æternitas sine labore: nōdum impletum est. Dixi secundo tan gatur gloriæ mundanæ conculcatio, quod probāt cōsilia occulta permanendi dicens: *Hæc cum dixisset ipse mansit in Galilea. Et autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum*

FERIA III. POST IVDICA,

nō manifestē, sed quasi in occulto, nō causa timoris. Vnde dominus vt ostenderet se mundanam gloriam nō querere, non ascendit cum fratribus suis qui ascenderunt ad primā diem festiuitatis illius, vt verificaret illud quod dixerat. *Ego non ascendam*. Postea tamē quarta die illuc venit. Sicut enim noluit esse in principio festiuitatis, ne fratribus suis malum persuadentibus videretur fauere. Sic non debuit se omnio subtrahere, ne populo doctrinam salutis subtraheret quā venit docere. Quasi secundū Christo, diceret: *Non ascendam*, passurus, & moriturus: sed docturus populum. Vel vt dicit August. Isti volebant quod Christus ascenderet in Iudāam quāsiturus gloriam temporalem, & sic dixit eis. Non ascendam sicut vos vultis, sed ascendam docturus turbas. Et ad hoc venit nō manifestē, id est cum magna multitudine & comitatu: ne daret Iudaeis occasionē maioris inuidiae: sed quasi in occulto. Huius triplex est ratio. Vna secundum Chrysostomum, ne suam diuinitatem denudās incarnatio eius esset nimis certa. *Esa. 45*. Verē tu es deus absconditus, & vt ostendatur multis hominibus in exemplū quando non possunt persecutores suos publicē detinere. Alia est secundum August. vt daretur intelligi quod Christus occultatus est, in figuris veteris testamenti, qui modo est manifestus nobis. *Esa. 8*. Expectabo dominū qui abscondit faciem suam, id est manifestam notitiā à domo Iacob. Vnde & vsque in hodiernum diem Iudaei velamen habent positū super faciem suam sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam: vt non intenderent filij Israel in faciem eius vt dicitur. *2. Corint. 3*. Et ideo omnia quae dicta sunt antiquo populo Israel umbram habebant futurorum bonorum: vt dicitur *Hebr. 10*. Vt ergo ascenderet, eo quod etiam ipsum festum esset figura, ideo ascendit in occulto. Scenopegia enim erat celebratio tabernaculorum. Iste ergo hoc festum celebrat qui se in mundo isto intelligit peregrinum. Tertia ratio est, vt doceat nos bona nostra occultare debere. *Matthaei 6*. Attendite ne iustitiam vestram, & c. vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis, & c. Iudaei ergo querebant eum in die festo & dicebant: *Vbi est ille: & murmur multus erat de eo in turba*. Quidam enim dicebant bonus est: alij autem dicebant nō, sed seducit turbas. Ponit hic vnum in quo omnes conueniebant, scilicet querebant eum differēter tamen. Quidam enim querebant eum desiderio addiscendi: vt eius doctrinam deuotē audirent secundū illud. *Psal. 68*. Querite dominū & viuet anima vestra. Alij querebāt eū desiderio malignādi secundū

ENARRATIO. LXVIII.

319

secundū illud. *Psal. 38*. Querent animam meā, vt auferant eam. Item ponit vñ in quo disconueniebant cum dicitur: *Et murmur multus erat de eo in turba*, quia quidam de turba, illi, scilicet qui habebant rectā & veram intentionem dicebant de Christo: quia bonus est. *Psal. 72*. Quam bonus Israel deus his qui recto sunt corde. Threno. tertio: Bonus est dominus sperantibus in eū, animae querebāt illū. Alij, scilicet qui malē erāt dispositi & mala intētio ne querebāt eū, dicebāt non, si bonus est. Datur autē per hoc intelligi quod multitudo turbę opinabatur eum bonū: sed principes sacerdotū opinabantur eū malum. Et ideo dicunt: *seducit turbas*. *Luc. 23*. Hunc inuenimus subuertentē gentē nostrā, & c. *Mat. 27*. Recordati sumus, quia seductor ille dixit, & c. Sed quod tūc secundū Aug. & heri de domo ab impijs dicebatur, hoc ipsum hodie etiam de fidelibus eius seruis dicitur. Nam quicumque religiosus deo in simplicitate cordis seruit, ab irreligiosis vituperatur, & ab alijs hominibus seductor vocatur, hoc valet ad consolationem nostram. Quare enim exhorrescāt membra Christi quod Christo illatū est capiti suo, nō refugiant serui christi aut dei amatores à seculo quod dictū est de Christo Iudaeis murmuratoribus. hāc ille. Sciendum quod etiam seducere est, seorsum ducere. Potest autē homo seorsum duci vel à veritate vel à falsitate: vel utroque modo potest aliquis dici seductor. Vel quia in quantum seorsum ducit à veritate: & hoc modo non competit Christo qui veritas est. *Ioan. 14*. Vel à falsitate, & hoc modo Christus seductor dicitur. *Hier. 20*. Seduxisti me domine & seductus sum. Vtinam sic nos homines seductores vocaremur & essemus vt dicit Augu. Magis tamen seductor dicitur qui à veritate seducit & decipit: quia ille dicitur seorsum duci qui trahitur à via quae est veritas, sicut haeretici qui in diuersas haereseis & in vias diuersas malorum ducuntur. Inter illas autem duas opiniones malorum praeuallet. Vnde subditur: *Nemo autem palā loquebatur de illo propter metum Iudeorum*, scilicet illorum qui erant de tribu Iuda, qui grauius mouebantur contra Christum eo quod in scripturis Christus erat promissus de tribu eorum. Ipsi autē reputabant eum Galilaeum & ab eis extraneū. Et qui mutuebāt Iudeos secundū Augu. silentio & voce minima & sono pressiori loquebantur. Illi verò qui dicebant, *seducit turbas*, clarius resonabant vt eorum sonitus clarius audiebatur tanquam arenantium filiorum, sed dei grates permutatę sunt in maledictiones. Nunc enim & fideles laudent nomē Christi in choro & psallēt

FERIA III. POST IVDICA.

ei cū tympano & psalterio, qui exaltatus in cruce ad se traxit omnia: haereticorum verò & loquentiū iniqua os obstructū est.
DE EODEM, ENARRATIO LXIX.

Vos ascendite ad diem festum hunc, &c.

Beatus Ioannes euangelista describit nobis tria festa. Vnum est quod nunquam est celebrandum: quia Christus illud noluit celebrare. Et hoc ostendit Christus cum dicit: *Vos ascendite ad diem festum hunc*, ego autem non ascēdam. Secundū est, quod celebrandum est, sed quasi occulte non vanē, neque cūm factū. De quo subditur: *Vt autem ascenderunt fratres eius, qui, s. volebāt vt ascenderet magnificē: tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifestē, sed quasi in occulto.* Tertium est quod est celebrandum manifestē, & cū magna solennitate: sicut festum quod viget in templo cœlesti. Istud significatur per hoc quod immediatē subdit dicens: *Iam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum, &c.* Circa primum notandum quod festum illud quod nō est celebrandum, est festum hominū vanorum, qui totum tempus suum ponunt in comellationibus & delectationibus & aliis vanitatibus. De quo dicitur Exod. 32. Cras solēnitas domini est. Et subdit: Et sedit populus manducare & bibere: & surrexerūt ludere. Istud autem festum diabolicum nō est faciendū triplici de causa. Primo quia hæc vita tota est vigilia. Ideo debemus ieiunare, & peccata nostra deplangere: vt possimus ad festum cœlestis patriæ peruenire. Ioēlis secundo: *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu & planctu.* Matth. 5. Beati qui lugent, ecce vigilia, quoniam ipsi consolabuntur, ecce festū. Sed vani homines volunt hic facere festum: ideo veniēt ad vigiliā Luc. 6. *Vg vobis qui saturati estis, ecce festum: quia esuriētis, ecce vigilia.* Secundo illud festum non est faciendum: quia ista vita est exilium. Stultus enim esset ille peregrinus qui in exilio positus vellet facere festum, sed debet expectare quousq; ad patriam suam reuertatur. Ista enim vita est quoddam exiliū. Psal. 38. *Aduena ego sum & peregrinus apud te. Patria autem nostra est regio cœlestis, quæ nos expectat.* Hebr. 13. *Non habemus enim hic manentem ciuitatem: sed futuram inquirimus.* Quia igitur peccatores de exilio fecerunt patriam, ideo à patria cœlesti semper erunt exules & banniti. Apoc. 22. cap. *Foris carnes venefici & impudici.* Tertio istud festum non est faciendum: quia ista vita est locus laboris. Iob 5. *Homo ad laborem nascitur, & auis ad volandum.* Ideo serui dei sint in continuo labore, Galat.

ENARRATIO LXIX.

314

Galat. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes.* Et ideo de labore venient ad requiem. Apocal. 14. *A modo iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis: vani autem homines volunt esse in otio: & ideo de otio venient ad laborem.* Psal. *Laborauit in æternum, s. in pœnis & viuet adhuc in finem.* Secundo est quoddam festum vt dictum est, quod est celebrandū, sed quasi occulte. & tertium est quod est celebrandum solenniter & manifeste. Et ad ista intelligendum, notandum quod animæ sanctorum virorum tres habent status. Primus est in quantum ipsæ animæ in vita præsentī cū suo corpore sunt cōiunctæ: & tali modo sunt in manu dei. Sapient. 3. *Iustorum animæ in manu dei sunt.* Secundus status est in quantum ipsæ animæ à suis corporibus sunt exutæ. Et quantum ad hoc sunt in sinu dei. Olim quidem erant in sinu Abraham: sed modo sunt in sinu dei. Esai. 40. *In brachio suo congregabit agnos: & in sinu suo leuabit fœtas.* Ipse portabit & congregabit agnos, id est innocētes: ne ab innocentia cadant. leuat & portat fœtas, id est pœnitentes in sinu: vt semper in operibus pœnitentiæ fœcundi permaneāt. Tertius est in quantum animæ ad sua corpora reuertentur: & in suis corporibus beatificabuntur, & in quantum sunt in thalamo dei. Deut. 33. cap. *Amantissimus domini habitabit confider in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.* In quantum ergo animæ adhuc in præsentī vita cū suo corpore cōiunctæ sunt & in manu dei sunt: non debet de ipsis fieri aliquod festū triplici de causa. Primo propter periculum: quia ille qui est modo sanctus, cras poterit esse malus. 1. ad Corinth. 10. *Qui stat videat ne cadat.* Secundo propter dubiū: quia nescimus qui sunt in dextera dei vel in sinistra. Multi enim videntur esse in eius dextera qui sunt in eius sinistra, & econuerso. Iudas enim qui erat discipulus Christi videbatur in dextera: & tamen quantum ad præscientiam dei erat in sinistra. & econuerso: Lathro in cruce videbatur esse in sinistra dei: & tamen in dei prædestinatione erat in dextera. Tertio propter statum: quia multis tribulationibus sancti sunt expositi. Homo autem qui est in tribulatione non indiget celebratione festi, sed compassione animi. Propter istam causam nec de Christo nec de beata virgine, quandiu fuerunt in hac vita non fuit factum aliquod festum quia tota vita eorum fuit in labore & afflictione. Et ideo non erat eis necessaria celebratio sed compassio. Secundus status est in quantum considerantur

FERIA III. POST IVDICA.

animæ prout sunt exuta à corpore. Et quantum ad hoc sunt in sinu dei. Sicut enim illud quod est in sinu, est securum & est charum & homini quodammodo coniunctum: sic & animæ sanctorum dicitur esse in sinu dei: quia ibi sunt valde securæ. Ioan. 10. Non rapiet eas quisquam de manu patris mei. Et sunt deo valde charæ. 1. ad Corint. 6. E npti estis pretio magno. Sunt deo coniunctæ & vnitæ. Ioan. 17. Omnes vnum sunt, sicut tu pater in me & ego in te, &c. Sicut enim filius vnum est cum patre per naturam: sic & sancti erunt vnum cum patre & filio per gratiam. Quantum ad istum statum de sanctis in præsentī vita facimus festum tribus de causis, vt dicit August. contra Faustū. Primo propter imitationem: vt scilicet ex hoc sanctorū exempla imitemur. Iaco. 5. Exemplum accipite fratres mei exitus mali & longanimitatis & laboris & patientiæ prophetas qui locuti sunt vobis in nomine domini. Secundo propter meritorum associationem: vt, seorum meritis associemur & participes simus. Sancti enim participant merita sua, his qui illis honorem dant. Tercio propter eorum orationem: vt, ipsi apud deū pro nobis intercedant. Ideo dicitur Iob 5. Ad aliquem sanctorū conuere. Illud autem festum debet fieri quasi occulte, id est non cū pompa & fastu, nec cum aliqua vanitate. Et in hoc maxime peccant mulieres. Contra quas dicitur Amos 8. Conuertam festiuitates vestras in luctum: & omnia cantica vestra in planctum: & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne caput caluitium. Mulieres consueuerūt in festiuitatibus ducere choreas, & vanas dicere cantilenas. Sed illa cāntica cōuertentur in luctum infernalem. Et ideo dicit: Cōuertam festiuitates vestras in luctum. Consueuerunt & varia & vana ornamenta deferre. Sed illa ornamenta in saccum commutabūtur: quia cum sacco & cilicio sepelientur. Et ideo dicit: Inducā super omne dorsum saccum. Consueuerunt etiam capillos alienos deferre, & caput suum vanè ornare: sed iste ornatus in caluitiū cōuertetur: quia sicut patet capita eorū in monumētis totaliter sunt decaluata. Et ideo subditur: Et sup omne caput caluitiū. Terminus est status quando post resurrectionem beatam animæ ad sua corpora reuertentur: & tunc facient festum non semel in anno vel in mense vel in hebdomada, sed semper: quia ibi non erit nec mensis, nec hebdomada, sed tantū vna dies. Vnde Aug. exponens illud verbum, *Tempus meum nondum aduenit*: exponit illud de tēpore gloriæ dicens in persona Christi: Ipse est dies festus meus: non diebus

ENARRATIO LXX.

315

diebus istis percurrrens & pertransiens: sed permanens in æternum. In ipsa festiuitate est gaudiū sine fine, & veritas sine labe, & serenitas sine nube. Istud festum non fiet occulte, sed cū magna celebritate: quia omnes angeli & omnes beati simul deum laudabūt. Aug. de ciuitate dei: In hac vacabimus, & videbimus, amabimus, & laudabimus, & quisquis erit in ea sine fine. Ad vacare igitur sequitur videre: quia nisi homo vacet non videt: iuxta illud psal. 45. Vacate & videte quoniā ego sum deus. Et ideo dicit: Vacabimus & videbimus. Ad videre sequitur amare: quia nulla res potest amari nisi videatur: vel nisi aliquo modo cognoscatur. Ideo dicit: Videbimus & amabimus. Ad amare sequitur laudare & commendare. Illam enim rem quam odio habui semper vitupero. Illam autem rem quam diligo semper commendo, laudo & extollo. Et ideo dixit, amabimus & laudabimus. Sancti igitur in patria vacabunt, vacando videbunt, videndo amabunt, amando laudabunt. Et hoc sine fine, &c.

FERIA IIII. ENARRATIO LXX.

Omnes meæ vocem meam audiunt. Ioan. 10.

Vbi capitaneus bonus est in campo, ille nititur populum suum sibi commissum liberare de inimicis. Et hoc est primum. Secundo ponit ei traditiones, dicendo. Tu debes hoc facere hoc, & tu hoc dimittere. Tercio tales sibi commissi tenentur sibi obedire. Spiritualiter, & sic Christus est capitaneus noster, qui ideo à deo patre est cōstitutus vt nos liberaret de inimicis. Vnde Esa. 19. Clamabūt ad dominū à facie tribulātis: & mitteret eis saluatorem & propugnatorem qui liberet eos. Et hoc recogitat ecclesia in introitu, dicens: Liberator meus de gentibus iracūdis: & ab insurgentibus in me exaltabis me, à viro iniquo eripies me domine. Secūdo ponit capitaneus traditiones. Et sic Christus in epistola Leuit. 19. Ego dominus deus vester. Et ponit decem traditiones. Primo, Non facietis furtū, Ratio secundum Aug. quia peccatum non dimittitur nisi ablatū restituatur. Contra hoc peccauit Achan. Iosue 7. quem dominus iussit lapidari. Secundo, Non mentiemini. Ratio, quia os quod mentitur necat animā, Sap. 1. Psal. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Tercio nec decipiet vnusquisq; proximū suum. Ratio quia dicitur Mat. 19. Dilige proximū tuum sicut teipsum. Et idē 7. Quicunq; vultis vt faciāt vobis homines & vos facite illis. Quarto, Non periurabis in nomine meo: nec pollues nomē dei tui. Ratio, quia non est aliud nomen sub cœlo datū hominibus in quo

FERIA IIII. POST IVDICA,

Sennacherib qui blasphemauit nomen domini, dicens: quod non posset liberare filios Israël de manu sua, propter quod occidit dominus vna nocte 185. millia, & post hoc proprii filij sui Sarasar, Adramelech occiderunt eum: ut habetur 2. Paralip. 32. Quinto, Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsq; mane. Ratio Mat. 10. Dignus est mercenarius mercede sua. Sexto, Non maledices surdo: nec coram cæco pones offendiculum: sed time dominum deum tuum. Septimo, Non iniuste iudicabis. Ratio, quia dicitur Luc. 6. Qua mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. Octauo, Non facies quod iniquum est: nec iniuste iudicabis, nec consideres personam pauperis, nec honores, vultu potentis. Ratio Act. 10. Non est personarum acceptio apud deum. Nono, Non eris criminator nec furro in populis. Ratio Deut. 32. Mihi vindictam, & ego retribuam. Decimo, Non oderis fratrem tuum in corde tuo, nec quaras ultionem, nec memor eris iniuriarum civium tuorum. Ratio, Si non remiseritis vnusquisq; fratri suo, non remittet vobis pater meus, &c. Matt. 18. Concludit: Ego dominus, leges meas custodite. Ergo in hoc concordat epistola cum euangelio in themate, *Oves meæ vocem meam audiunt*, &c. Aliud thema. Naturaliter mutatio non fit in instanti, sed per aliquod medium. Spiritualiter, & sic nos translati sumus de morte ad vitam: sed per medium, i. Christum. 1. ad Thimot. 2. Mediator dei & hominum homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. De quo introitus: Liberator meus, &c. Ps. 17. Hunc psalmum fecit David in gratiarum actione post obitum Saul, Absalonis & Sybæ inimicorum suorum. Sed pro nunc exponitur de Christo. Diligāte domine, &c. Et liberator meus, &c. de inimicis. Sic nos originalem liberationem à peccatis ascribamus domino deo. Ioan. 8. Si filius vos liberauerit, verè liberi eritis. Ad huc requiritur secundum medium, scilicet obedientia mandatorum. Mat. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata dei. De quo epistola ut supra patuit. Et in euangelio, *Oves meæ vocem meam audiunt*, &c. Sed quia Iudæi noluerunt audire vocem eius: ergo nec crediderunt. Ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Ex quo non crediderunt, tunc non sunt oves Christi, sed diabolici: ergo dixit in themate: Vos non creditis, quia non estis de omnibus meis. In summa euangelij tria innuuntur. Primo Iudæorum fallax interrogatio, ibi: *Si tu es Christus*. Secundo Christi efficax responsio, ibi: *Loquar vobis*. Tercio Iudeorum pertinax obstinatio, ibi: *Insulerunt lapides*. De primo dicit, In illo tempore, *Facta sunt*

ENARRATIO LXX.

316

enacta Hierosolymis, i. festum & memoria dedicationis templi, Hiero. Tres fuerunt dedicationes templi. Prima à Salomone in autumno 10. die Septembris. Secunda à Zorobabel & Iesu sacerdote tempore veris in Martio, cum redierunt de captiuitate Babylonis. Tercia à Iuda Machabæo, qui templum prophanatum à gentibus mudauit in hyeme in mense Decembri. Et hæc dedicatio tempore Christi celebrabatur, unde hic agitur. Ideo subdit: *Et hyems erat*. Greg. Hoc ideo exprimit ut innuat in cordibus Iudæorum frigus malitiæ esse: per hoc etiam Iudæorum prauitas designatur. Et primo hyems est tempus nubilosum & nebulosum: sic Iudæi erant tenebris erroris inuoluti. Psal. 81. Nescierunt neque intellexerunt: in tenebris ambulant. Matthæi 5. Sinite eos, cæci sunt & duces cæcorum. Secundo est tempus pluuiosum, & sic Iudæi loquacitate superflui & murmuratores. Act. 5. Semper spiritui sancto resistitis. Tertio frigidam, & sic Iudæi in amore dei. Hiero. 6. Sicut cisterna facit frigidam aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam. Quarto lutosum: & sic Iudæi peccati sunt pleni. Matthæi 23. Vae vobis scribe & pharisæi, &c. qui pleni estis omni spurcitia. Quinto tardiosum. Et sic Iudæi fuerunt tardiosi in operando opera bona. Mat. 23. Dicunt & non faciunt: alligant onera grauiā & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere, &c. Vel ideo secundum Theophilum, ut in proximo designetur tempus passionis. Itaque in vere sequenti passus est dominus. Ideo versatur in templo. *Et ambulabat Iesus in porticu Salomonis*. Alchuius: Erat locus ubi Salomon stabat adorandum. Sicut dicitur 3. Regum 8. Et talis locus fuit reparatus post destructionem à Iuda Machabæo ad similitudinem prioris. *Circumdede runt eum Iudæi*. Glosa: Non ex amicitia sed odio, & non ut milites ad regem custodiendum: sed ad comprimendum. Psal. 39. Circumdede runt me mala quorum non est numerus. Non ut discipuli ad magistrum audiendum: sed ad decipiendum. Psal. Circumdede runt me sicut apes: & exarserunt sicut ignis in spinis, & in nomine domini quia vitus sum in eos. Non ut infirmi ad medicum sequendum sed inuidendum. Psal. 108. Sermonibus odij circumdede runt me, & expugnauerunt me gratis. Et Psal. 21. Circumdede runt me canes multi: consilium malignantium obsedit me. *Dicentes, quousque animam nostram tollis*, id est crucias. *Si tu es Christus dic nobis palam*. Non veritatem desiderabant, sed deceptionem:

FERIA IIII. POST IVDICA,

ideo adulatorie loquuntur: volentes per hoc ostendere se desiderare scire veritate de ipso, quasi dicerent: Anima nostra est in suspenso desiderij, quandiu vinctos nos derelinquit? Quia spes quæ differtur affligit animam. Prouer. 13. Ideo dicit Aug. Præmittunt adulationem vt perueniant ad deceptionem. Et Chrysostomus. In hoc ostenditur peruersitas Iudæorum: quia quando Christus eos erudiebat per verba, petebant signa, dicentes: Ioan. 2. Quod signum ostendis nobis quia hæc facis. Cum autem faciebat signa petebant verba, sicut quando dixerunt hic: *Sit tu es Christus dic nobis palam.* Quem s. patriarchæ tandiu expectauerunt, quem omnes prophetae prædixerunt, angeli designauerunt, qui redempturus est Israel. August. Iudæi de Christo secundum hominem sapiebant, sed diuinitatem minime intelligebant. Et hoc figurauit velamen Moyse in facie sua Exod. 34. quando facies eius videbatur eis cornuta. Quot minus poterat videre verum deum carne velatum. ad Rom. 11. Cæcitas contingit ex parte in Israel. Chrysostomus. Opera eius non valebant incusare, ideo cupiunt in verbis eum capere. Simulabant se solo verbo suadere, qui tot operibus noluerunt credere. Ideo Alchuius: O perfidi Iudæi cum nihil loquitur in occulto, sed omnia in publico, cur dicitis, *dic nobis palam?* August. Cogitabant eum Iudæi decipere taliter, si respondisset non, habuissent propositum: si sic, vt accusarent eum sibi usurpare regnum: quia sciebant Christum de semine David regali nasciturum. Si respondisset dubie, dixissent quod sic homo duplex: quia aliud habet in corde, & aliud profert ore. Dixi secundo tangitur verax responsio, dicens: *Loquor vobis & non creditis mihi.* Mira res quasi diceret: Cum sim sapientia quæ ex ore altissimi prodij. Eccl. 24. Cum sim nuntius salutis à deo patre missus. Thob. 10. Et sicut imber cadit de cælo & fructificat terram. Isa. 55. Ita deus pater misit verbum & non reuertetur vacuum. Cur ergo non creditis, cum eloquia mea super mel dulciora. Sed verba sine operibus non faciunt fidem: ergo videte opera quæ ego facio, &c. Videte testes quorum primus est Petrus, qui Matt. 16. dicit: Tu es Christus filius dei viui. Discipuli in nauis fluctu Mat. 14. Verè filius dei es: Martha Ioan. 11. Ego credidi, quia tu es Christus filius dei viui qui in hunc mundum venisti. Dæmon: Quid mihi & tibi Iesu fili dei altissimi? Marc. 5. Ceteris. Mar. 15. Verè hic homo filius dei erat. Pater cælestis Luc. 3. Et Mat. 17. Hic est filius meus dilectus. Itē. *Loquar vobis & non creditis mihi.* quasi diceret: Ex hoc probatur falsitas vestra. *Opera quæ ego facio*

ENARRATIO LXX.

317

ego facio in nomine patris mei hæc testimoniū perhibent de me. Christus enim habebat quædam opera humanitatis: vt sitire, esurire, lassus fieri: quædam diuinitatis, vt dare spiritum sanctum. Ioan. 20 & dimittere peccata. Luc. 7. Et infirmos solo verbo curare. Ista opera præbebant Christo testimoniū quod ipse erat verus homo & deus. Vnde patet per exemplum quod diuinitas ipsius cognoscebatur sicut arbor ex fructu cognoscitur. Matth. 7. Attamen & omnibus fructibus non crediderunt: ideo inexcusabiles fuerunt. Ioan. 15. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Tunc ostendit causam quare non crediderunt, dicens: *Vos non creditis quia non estis ex ovis meis,* id est non estis præordinati ad vitam æternam, sed præsciti ad æternum interitum, quasi diceret: Vos estis hæc diuinitatis lupi infernalibus expositi, qui in iudicio non eritis ad dexteram, sed ad sinistram audientes illud: *Ite maledicti, &c.* Sed diceret: Per hoc videtur, quod saluator coegit eos desperare. Respondetur quod in turba illa aliqui erant qui non erant præordinati ad tunc credendum: sed in posterum. Vnde in Actibus apostolorum dicitur, quod crediderunt ex Iudæis vna die quinque millia. Aliqui autem qui non erant adhuc præordinati sed in posterum ad credendum. Non ergo repugnabat spei hoc dicere in turba cum non dixit vni specialiter: *Oves meæ vocem meam audiunt,* id est præceptis meis obediunt. Psal. 94. Si vocem eius audieritis, &c. Et ego cognosco eas, id est approbo eorum facta. 2. Timot. 2. Nouit dominus qui sunt eius, scilicet in vitam æternam prædestinati. Et sequuntur me, scilicet in via humilitatis & patientiæ. 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis, &c. vt sequamini vestigia eius. Et Iob 23. Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiui & non declinaui ex ea. Nota, prædestinatio secundum sanctum Thomam part. 1. q. 23. est ratio ordinis aliquorum in salutem æternam in mente diuina existens. Et prædestinatio certissime & infalibiliter consequitur suum effectum. Nec tamen imponit necessitatem: quia non necessitas, sed liberum arbitrium operatur ad damnationem vel saluationem. Vnde Grego. & habetur in cano. 23. q. 4. Obtineri nequaquam possunt quæ prædestinata non fuerunt sed ea quæ viri sancti orando impetrant, ita prædestinata sunt vt precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni destinatio ita est ab omnipotenti deo disposita, vt ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus postulando mereantur accipere quod eis omnipotens

Quadragesi. Thef.

EE

FERIA IIII. POST IVDICA,

deus ante secula disposuit donare. Hæc Græg. Exemplum. Fuit quidam frater in monasterio qui habuit multas reuelationes, quod quidam alter frater sciens petiuit eum, vt oraret deum quatenus dignaretur sibi reuelare an esset de numero saluandorum. Et dum ille precibus instaret, reuelatum est sibi qd esset de numero damnandorum, & timens fratrem illum turbare per aliquot dies illi celauit. Post hoc illo volente scire inuitus respondit: Benedictus dominus deus, nec tamen sic desperabo: sed penitentiam quam per ingressum religionis assumpsisti duplicabo & triplicabo, donec inueniam gratiam ac misericordiam apud altissimū. Et post in breui reuelatum est eidem qd iste frater esset de numero saluandorum. Ergo noli dicere: Siue ago bonum siue malum, veniam quo deus vult. Nam deus non est causa mali & damnationis tuæ. Boëtius: Ego video facientē rotam, visus non est causa rotæ. &c. Subdit: *Et vitam eternam do eis, & non peribunt in æternum.* Ecce bona pascua vita æterna: vbi nulla herba arefcit, sed totum viret. *Et nemo rapiat eas de manu mea.* i. de potestate mea per violentiam, hic trahēdo ad culpā vel in futuro ad pœnam. Sap. 3. Iustorū animæ in manu dei sunt: & non tanget illos tormētum mortis. Et vt Augu. dicit: ibi nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit. *Pater meus quod dedit mihi maius est omnibus*, quasi diceret: Ego conseruo eos in potestate patris: quia habeo eandem potestatem cum eo & eandem essentiam: quia sum eius verbū, eius vnigenitus & candor lucis æternæ. *Et nemo potest rapere de manu patris mei*, scilicet cum sit infinita potētia: ideo nihil potest ab eo auferri per violentiam. Hiero. Manus dei patris est filius. Psal. 114. Emitte manū tuam de alto: eripe me, &c. quia per ipsum facta sunt omnia. Ioan. 1. Et Isa. 48. Manus mea creauit cœlos, & fundauit terram. Ista manus est omnium bonorū largitiua. Psal. 147. Aperis tu manū tuā, &c. Itē est omnium cōseruatiua, Isa. 49. Sub vmbra manus suæ protexit me. Item est omnium in viam cœli directiua. Sap. 7. In manu illius nos & sermones nostri, & omnis sapientia & operū scientiæ disciplina. Itē est omnium saluatiua. Psal. 118. Fiet manus tua vt saluet me. Gen. 47. Salus nostra in manu tua est. Quia ego & pater sumus vnū. Primo in natura, sicut dicitur Ioā. 5. Sicut pater habet vitam in semetipso: sic dedit & filio, &c. Secūdo in potestate. Ioā. 5. Dedit ei potestatem iudicium facere: quia filius hominis est. Tercio in reuerentia & honore, ad philip.

ENARRATIO LXX.

318

Philip. 2. Dedit illi nomen quod est super omne nomē. Et quod nullus potest rapere de manu patris per violentiam, quia fortissimus est: nec per ignorantiam, quia sapientissimus. Iob 9. Sapienter corde est & fortis robore. Sciendum in hoc quod dicit: *Ego & pater vnū sumus*: excludit duos errores circa articulū sanctissimæ trinitatis. Sabelli⁹ enim in deo posuit vnitatē personæ sicut & essentiæ. Et hoc remouetur cum dicitur sumus. Si enim pater & filius essent vna persona: dixisset in singulari sum & non sumus. Arius autē econuerso posuit pluralitatem essentiarum sicut & personarum. Et hoc excluditur in eo quod dicitur: Vnum. Si enim pater & filius haberēt diuersas essentias, nō diceretur vnum neutraliter sed plura. Igitur per ego & pater sumus, discretio & æqualitas personarum exprimitur: per vnū vnitatis diuinæ substantiæ intelligitur. In theologia enim per neutrum genus dicitur substantia diuina, per masculinum persona: per fœmininum notio. Vnde Augu. Vtrunque audi & vnum sumus, qd dixit vnum liberat te ab Arrio: quod sumus liberat te à Sabellio. Dixi tertio tangitur Iudaorū pertinax obstinatio. ibi: *Sustulerunt lapides Iudæi.* Quia dicit Augu. Iudæi erāt dari vt lapides cum profunda dei verba intelligere nō possent. lapidibus similes ad lapides currunt. Psal. 119. Dum loquebar illis impugnabāt me gratis. Respondit eis Iesus: *Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo*, scilicet mortuos suscitauī, infirmos curauī, &c. propter quod opus me lapidatū, quasi dicat: Nullus debet lapidari pro bono opere: sed pro malo. Nota sunt aliqui qui reddūt mala pro malis, & hoc est prohibitū ad Rom. 12. Nō reddētes malū pro malo: quia deus hac sibi retinuit. Deute. 32. Mihi vindictam & ego retribuā. Alij sunt qui reddūt bona pro bonis. Et istud est quoddā naturale debitū. Matth. 5. Si diligitis eos qui vos diligūt, quē mercedē habebitis: quasi dicat nullam. Alij sunt qui retribuunt bona pro malis. Et istud est perfectæ charitatis indicium. Talis erat Christus qui à Iudæis recipiebat cōuicia, & tamē nō cessauit eis dare beneficia. Et hoc docet nos Mat. 5. Benefacite his qui vos oderūt. Alij sunt qui retribuunt mala pro bonis. Et illud est valde iniquū. Tales erāt Iudæi qd à Christo recipiebāt multa beneficia, & tamē ei multa inferebāt opprobria. Psal. 34. Retribuebant mihi mala pro bonis. Ideo Christus charitatiuē arguit eos, dicēs: *Multa bona opera ostendi vobis, &c.* Et dicit, *Ex patre meo*, vt indicaret se super omnia gloriā patris querere. Ioan. 8. Gloriā meā non quero. *Responderunt*

FERIA III. POST IVDICA,

ei Iudei: De opere bono non lapidamus te, sed de blasphemia: quia cum homo tuus facit te ipsum deum. Tunc respondit illis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra, Augusti. Hic lex recipitur pro toto veteri testamento. Ego dixi deus es, quasi dicat Christus: Non habetis me lapidare si deum me vocauit: quia scriptura vestra purus homines deos vocat. Si ergo illos dixit deos ad quos sermo dei factus est, & non potest solui scriptura, id est dici quod contineat aliquid falsum. Quem pater sanctificauit, id est sanctum genuit, & misit in mundum, quasi diceret: Multo fortius deus potest ille vocari. Et quare vos dicitis, quia blasphemias, quia dixi: Filius dei sum, quasi diceret: Irrationabiliter hoc facitis quia scriptura hoc dicit. Sicut Hieronimus 23. Ecce dies veniunt dicit dominus, & suscitabo Dauid germen iustum, Et sequitur: Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster, Et ubi nos habemus dominum, ibi ponitur nomen domini, Tetragrammaton in Hebræo, quod nulli alicui attribuitur nisi soli deo. Item nota, blasphemia est aliquod falsum dicere de deo, & quia Christus tantum homo videbatur eis, ideo dicunt eum blasphemare: quia dixit se & deum vnum esse, & poena blasphemantium erat lapidatio in veteri testamento. Sciendum quod deus dicitur tribus modis, scilicet natura. Et hoc modo Christus erat deus adoptione & gratia. Et hoc modo sancti viri dicuntur dii. Et falsa opinione & nuncupatione. Et hoc modo idola & demones dii appellantur. Sancti ergo viri dicuntur dii non per naturam sed per gratiam, Augusti. Talis est vnusquisque qualis est dilectio sua: si deum diligis deus es; si terram diligis terra es. Diligamus ergo deum vt dii appellemur: contemnamus terrena ne terra vocemur. Sed posset aliquis dicere, volo vtrumque facere & deum diligere, & sic ero deus: & terram amare, & sic ero terra. Sed hoc fieri non potest, quia dicitur Matt. 6. Nemo potest duobus dominis seruire, scilicet deo & mundo. Et istud potest ostendi per tria exempla. Cuius, manus, & oculorum. Augusti. in libro quinque homiliarum hoc ostendit exemplo vasis: quia si vas aliquod debet impleri melle, & est plenum aceto: oportet quod acetum effundatur, & sic mel infundatur. Vnde dicitur: Est amor utilis, & est amor noxius. Amor amore impeditur: amor noxius recedat, & amor utilis succedat: si pleni sunt homines amore huius seculi effundant illum vt capiant amorem dei: vis vt intret vinum, oportet vt acetum non infundas. Secundo hoc ostendit Augusti. super Ioan. exemplo manus, dicens: Amorem hominis

ENARRATIO LXXI.

319

hominis sic putare debes quasi manum animæ. Si aliquod tenet, verè aliud non potest tenere, quod datur teneat: dimittat quod tenetur. Qui autem amat seculum dicit illi deus: Deum amare non potes, occuparam habes manum, dicit illi deus. Tene quod do. si non vult dimittere quod tenebat, non potest accipere quod offertur. Tertio hoc ostendit Cyprianus in tractatu de duodecim abusionibus seculi exemplo oculorum, dicens: Amor mundi & amor dei pariter in vno corde habitare non possunt. Quemadmodum oculi cælum & terram nunquam pariter aspiciunt. Dicit autem Aristote. in libro de Animalibus, quod aues claudunt oculos cum palpebra inferiori. Animalia verò gressibilia cum palpebra superiori. Per aues intelliguntur viri spirituales qui inferiora & terrena oculos claudunt & celestibus intendunt. Per animalia intelliguntur viri humani & mundani qui habent oculos clausos ad cœlestia, & apertos ad terrena. Tunc subdit probas hoc ex operibus, quod probat ex scripturis, dicens: Si non facio opera patris mei nolite credere mihi. Si autem facio & si mihi non vultis credere, operibus credite, & cognoscatis & credatis quia pater in me est & ego in patre, quasi diceret: Ex operibus cognoscite me esse verum deum, & me in patre, & patrem in me quod oculis vestris videre non potestis. Querebant ergo cum apprehendere, & exiuit de manibus eorum, scilicet virtute diuina transiens per illos.

DE EODEM, ENARRATIO LXXI.

Oues mea vocem meam audiunt. Ioannis 10.

Sciendum in hoc euangelio dominus noster Iesus Christus qui est pastor verus ponit hic duas differentias ouium. Sunt enim quedam oues quæ non sunt suæ: sed sunt oues diaboli. De quibus dixit: sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis. Aliæ sunt oues suæ, de quibus subdit: Oues mea vocem meam audiunt. Primæ oues, scilicet oues diaboli faciunt duos greges. Primus grex est in hoc mundo. Oues enim diaboli qui sunt in hoc mundo sunt hypocritæ. De quibus dicitur Matt. 7. Attēdite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, & c. Dicit tamē Chrysostomus. super Matt. q. lupus si tegatur pelle ouina, potest tamē cognosci q. sit lupus per tria. Primo per actum, quia lupus dēribus mordet: ouis autē nō habet dentes cū quibus mordeat. Secundo per vlulatum, quia lupus versus cœlum vlulat: ouis autē versus terram semper balat. Tertio per cibum, quia lupus carnibus delectatur: ouis verò herbis pascitur. Eodem etiam modo hypocritæ cognoscuntur.

FERIA IIII. POST IVDICA,

Primo videlicet per actū, quia serui dei non mordent, non detrahunt nec de aliquo obloquuntur: hypocritæ autē mordent & detrahunt. De quibus dicitur Galat. 5. Si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini. Ex hoc habetur quod quidam mordent, quidam comedunt, quidam consumunt. Ille verò mordet qui partem accipit & partem relinquit sic detractor sape in parte laudat & in parte vituperat. Ille verò qui comedit cibum masticat & sibi incorporat. Sic etiā mul-
ti contra aliorū vitia murmurant, & tunc eadem faciendo sibi incorporant. Ille autē qui cōsumit nec de pelle, nec de carne, nec de ossē aliquid dimittit. Sic & multi sunt qui condemnant vitam, vituperant famam, & iudicant cōscientiam. Secundo cognoscuntur per vocem. Serui dei balant versus terram, & seip-
sos recognoscunt esse terram, & multos defectus habere. Hypocritæ verò versus cœlum vlulant: quia cōtra homines cœlestes sape loquuntur & ipsos infamant. Psal. 72. Posuerunt in cœlū os suum, id est in cœlestes. Iterū: Iniquitatem in excelso, id est contra viros in excelso, locuti sunt. Tercio cognoscuntur per ci-
bum, quia oues, id est boni homines vescuntur herbis virenti-
bus, id est cœlestibus amœnitatibus. Ezech. 34. Requiescunt in herbis virentibus. Mali autem pascuntur carnibus, id est carna-
libus voluptati-
bus. Rom. 8. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt. Qui verò secundum spiritum, quæ sunt spiritus sentiunt. Secundus grex ouium diaboli est in inferno, quia dicitur in Psal. 48. Sicut oues in inferno positi sunt. Quod quidem verbum quatuor modis exponitur. Primo sic, quando oues simul sunt, consueverūt stare compressæ, & vna super aliā iacere. Sic etiam damnati adinuicem in inferno sic erunt com-
pressi, quod vnus super alium iacebit. Istud innuitur Matth. 13. vbi dicitur: Colligite primum zizania, & alligate ea in fascicu-
los ad comburendum. Sicut enim ligna in fasciculis sunt com-
pressæ: sic damnati adinuicem premuntur. Notabile enim est: quod oues in magno calore stant compressæ, in magno autem frigore stant separatae, quia damnati stant in igne compressi vt adin-
uicem sic magis comburantur. Quādo verò sunt in frigore stant separati, vt quilibet per se fremit & dentibus stridet. Secundo intelligitur sic: Greges consueverunt ab inuicē separari: sic in inferno erunt diuersi greges, id est diuersi damnatorum ordi-
nes. Nam ibi erit grex superbiorum, & grex avarorum, & grex luxuriosorum. Hoc innuitur Zacha. 12. Planget terra scilicet infer-

ENARRATIO LXXI.

320

infernalis familia, & familiae seorsum: quia per se planget fa-
milia superbiorum: per se planget familia avarorum: per se plā-
get familia luxuriosorum. Tercio modo intelligitur sic: Con-
suevit pastor oues tōdere, & lanam ab eis auferre, & sic attonfas
ad pascua eas transmittere. Sic etiam oues diaboli dimittit hic
lanam, id est res tēporales, & attonfas ad pascua infernalīa diri-
guntur de bonis suis nihil inde secum portantes. Iob 27. Diues
cum dormierit nihil secum auferet. Quarto modo potest sic in-
telligi. Consueverunt oues tanquam de vno prato ire ad pascen-
dum ad aliud pratū. Sic in inferno sunt duo prata, vnum est pra-
tum caloris: aliud pratū frigoris. Postquam igitur oues diaboli
fuerunt adusta transibūt ad pratū frigoris. Postquā in prato fri-
goris fuerunt cōgelata: transibunt ad pratū caloris. Iob 28. Ad ca-
lorem nimīū transiet ab aquis niuiū. Secunda sunt oues dei, &
illæ cognoscuntur per quatuor signa. Primo per opera bona quæ
faciunt. Istud signum dominus ponit etiam de se qui est pastor:
cū dicit Ioan. 5. Opera quæ facio perhibent testimonium de
me. Eodē modo fideles in suis operibus cognoscuntur. Notandū
quod sunt quædam opera quæ hominem sanctū ostendunt, sed
non faciunt: sicut sunt opera miraculorū, quæ etiam aliquando
mali virtute fidei faciūt. Illi dicēt in iudicio Mat. 7. Domine do-
mine, nōne in nomine tuo prophetauim⁹, & in nomine tuo da-
monia eiecimus, & in nomine tuo multas virtutes fecimus? &c.
Alia sunt opera quæ faciunt sanctū sed non ostendunt, sicut sim-
plicitas & humilitas factorū virorum, & ceteræ virtutes eorum
quæ faciunt hominem sanctum coram deo, sed sepe reddunt eū
despectabilem corā mundo. De quibus dicit Ioan. 12. Deridetur
iusti simplicitas, lampas contempta apud cogitationes diuitū.
Vbi dicit Gregor. quod sancti viti lampas sunt: quia in tenebris
lucent, interius sunt contempta quæ exterius non lucent: lam-
pas sunt quia interius virtutibus splendent: sed cōtemptra quæ
exterius irrisoribus parent, alia opera sunt quæ hominem san-
ctum faciunt & ostendunt: sicut opera pietatis, quæ quidē homi-
nem faciunt sanctū, & peccata omnia dimittūt. Eccl. 3. Ignem ar-
dentem extinguit aqua: & eleemosyna resistit peccatis. Homi-
nem etiam coram hominibus ostendunt sanctum. Ecclesiast. 31.
Eleemosynas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Secun-
dum signum quod aliqui sunt oues Christi est quādo vocem
eius audiunt. Vnde subditur: Oues mea vocem meam audiunt. Qua-
tuor enim sunt voces quas ille pastor dat ouibus suis. Prima est

FERIA IIII. POST IVDICA,

exterior exhortatio. De qua dicitur Prouerb.1. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam. Secunda est interior inspiratio. De qua dicitur in psal.84. Audiam quid loquatur in me dominus deus. Tob.32. Inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Tertia est beneficiorum largitio. Isa.1. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Quarta est carnalis flagellatio: per quem homines sape ad deum currunt. Psal.15. Multiplicatæ sunt infirmitates eorū: postea accelerauerunt. Sed quoniam multi sunt qui istas voces non audiunt, ideo dominus conueritur Prouerb.1. Vocauit, scilicet per exteriorem exhortationem, & tenuistis. Extendi manum meam, scilicet multa beneficia largiendo, & non fuit qui aspiceret: despexisti omne consilium meum quo vobis bona proposita inspirabam, & increpationes meas neglexistis per quas vos aliquādo arguebam & flagellabam. Ideo subdit magna comminatio: Ego autem in interitu vestro ridebo. Tertiū signum quod aliqui sunt oues Christi, est quando ipse Christus qui est pastor eas cognoscit. Vnde sequitur: *Ego cognosco eas*. Cognoscit autem fideles suos per imaginem quam eis impressit. Iuxta illud psal. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Per arma virtutum quibus eos armavit ad Rom.13. Induamur arma lucis. Per signa bonorum operum quibus eos decorauit. Cantic.8. Pone me domine ut signaculum super brachium tuum &c. Per doctrinam charitatis qua eos instruxit. Ioan.13. In hoc cognoscent omnes quod mei estis discipuli si dilectionem habueritis ad inuicem. Quia verò reprobis ista non habent: ideo à Christo in iudicio non cognoscuntur, sed dicet eis Matthæi 25. Amen dico vobis nescio vos. Quod verbum exponens Chrysost. dicit: Pater cognoscit filios suos per imaginem & similitudinem suam. Rex cognoscit milites suos per vexilla & arma sua. Pastor cognoscit oues suas per signa: magister cognoscit discipulos suos per doctrinam suam. Ego autem non cognosco vos tanquam pater filios suos, quia imaginem meam non habetis. Nec tanquam rex milites suos: quia arma mea & vexilla non portatis. Nec tanquam pastor oues meas, quia mea signa abiecitis. Nec tanquam magister discipulos meos, quia meam doctrinā non seruastis. Quartum signum quod sunt oues Christi est: quando ipsum verum pastorem sequuntur. Vnde subditur: *Et sequuntur me mea*. Mali autem nolunt Christum sequi, sed eum fugiunt & ab eo se auerunt. Vnde dominus de talibus conqueritur Matthæi 23. dicens.

Quoties

ENARRATIO LXXII,

321

Quoties volui congregare filios suos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis & noluit? Exemplum legitur de proprietatibus auium quod gallina simul & semel fouet oua propria & oua anetarum & oua pavonum. Cum autem pulli creuerint: veri pulli matrem sequuntur. Aneta verò in aquā se mergunt, pavones de sua pulchritudine gloriantes matrem relinquant. Sic & deus tanquam pastor & bona gallina congregat bonos & malos in vna fide, & fouet eos per multa beneficia quæ eis confert. Sed tandem quidam eorum sequuntur ipsum per imitationem bonorum operum: sicut humiles & mansueti. Alij verò ipsum deserunt, & in aquis deliciarum se mergunt: sicut sunt voluptuosi. Alij de suis diuitiis & honoribus gloriantes Christum deserunt: sicut sunt superbi & auari. Sed qui veræ sunt oues Christi & pulli ipsum sequuntur. Et ideo dixit: *sequuntur me*. &c.

ENARRATIONVM FERIA V. REQUIRE
IN DIE MARIAE MAGDALENÆ QVÆ
EST POSTILLARIS.

DE EODEM, ENARRATIO LXXII.

Remittuntur tibi peccata multa. Luca 7.

NOta quod sunt quatuor genera hominum quibus peccata dimittuntur. Primo dimittuntur corde contritis, secundo ore confessis, tertio in penitentia satisfaciētibz, quarto deū veraciter diligentibus. Primo dimittuntur corde contritis & contribulatis. Tob.3. In tempore tribulationis peccata dimittis his qui inuocant te. Bern. dicit: Sic deus pius est, & iustus, sicut enim apis habet mellis dulcedinem & aculei punctionem: sic deus habet pietatis dulcedinem ad penitentes: & aculei cōpunctionem ad peccantes. Secundo dimittuntur peccata ore confessis. 1. Ioan.1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est, ut remittat nobis peccata nostra: imò priusquā confiteantur, posito quod quis habeat iam propositū confitendi, secundum quod dicitur in Psal.31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meā domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Aug. dicit quod verecundia est magna pœna. Ideo qui erubescit pro Christo sit dignus misericordia. Vnde quantò plus quis confitetur sub spe veniē turpitudinem criminis: tantò facilius consequitur gratiā remissionis. Tertio remittuntur per opera penitentiae satisfaciētibz. 2. Paral.6. Si peccauerint tibi neq; enim est homo qui

FERIA V. POST IUDICA

non peccet: & iratus fueris eis, &c. Et sequitur. Et conuersi in corde suo in terram ad quam captiui ducti fuerant egerint penitentiam, & deprecari te fuerint, dicentes: Peccauimus, iniuste egimus & iniquitatem fecimus, &c. Et postea, ut exaudias de eo hoc est de firmo habitaculo tuo preces eorum, & facias iudicium, & dimittas populo peccata eius. De hac penitentia dicit Iulio. Penitentia est medicamentum vulneris, spes salutis per quam peccatores saluantur, per quam dominus ad misericordiam prouocatur, quæ non pensatur in tempore prosperitatis & latitiae, sed luctus & in lachrymarum profunditate. Quarto peccata dimittuntur deum veraciter diligentibus. Luc. 7. Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, quod dicitur de Maria Magdalena. Intelligit ardor charitatis rubiginem in ea peccati consumpsit. A simili dico: si quis veraciter est in dilectione & charitate circa deum, ut Maria Magdalena: certum est quod tunc pater celestis omnia peccata eius sicut diligentis diuina pietate quæ & ipsa charitas est, quæ & ante mundi constitutionem elegit nos, regit & delet. Bern. Prædestinatos ego aduertit & vidit: quod mira dei dispensatio in exordiis suis quoddam deferens scaturientibus vitis cadere per abrupta permittit. Plerumque tamen eos tandem oculo misericordiae respiciens ad sequendum se sancti amoris sic igne succendit, ut ex nimia charitate purgetur eorum peccata, & operiantur sicut nunquam peccassent: & si quid deliquisse videntur in tempore non apparet in aternitate. Quia charitas patris eorum operit multitudinem peccatorum. Operit inquam ne deus videat ad puniendum, homo ad erubescendum, & diabolus ad accusandum. Item nota alia quatuor per quæ peccata dimittuntur, videlicet per veram ad deum conuersionem, per iniuriarum dimissionem, per deuotam supplicationem, & per sanguinis Christi effusionem. Primo dimittuntur peccata per veram ad deum conuersionem. Hinc est quod dominus dixit Paulo. Act. 26. Mittam te aperire oculos eorum, ut conuertantur a tenebris ad lucem: & accipiant remissionem peccatorum. Bern. O quanta & qualis est misericordia domini dilecti mei Iesu Christi, quæ non minus conuersum peccatorem diligit, quam eum qui nunquam peccati maculam contraxit. Secundo dimittuntur peccata per iniuriarum dimissionem. Mat. 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet vobis pater meus celestis peccata vestra. Et hoc est quod quotidie perimus, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, veniam,

ENARRATIO LXXIII.

322

veniam, sperantibus. Propter quod dicit dominus. Luc. 6. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. De hac dilectione dicit Greg. Dilectio inimici tunc verè custoditur cum non de prosperitate eius affligimur, nec de eius ruina latamur. Et qui hanc charitatem habet, non solum meretur peccati remissionem: verum etiam quod amplius est, deus manet in eo & ipse in deo. Vnde Bern. Deus charitas est, & quid preciosius: & qui manet in charitate in deo manet, & quid securius: & deus in eo, quid iucundius? Tertio dimittuntur peccata per deuotam orationem. Eccl. 21. Fili peccasti: non adicias iterum, sed de præteritis precare ut tibi dimittantur. Sic deuote & humiliter remissionem peccatorum peribat Manasses qui dicebat 2. Paral. vlt. Fleto genua cordis mei deprecans à te bonitatem domine, peccavi & iniquitatem meam cognosco: remitte mihi. Et ideo dicit Bern. O quæ breue & salubre verbum Peccavi. Nam tres syllabæ portas aperiunt paradisi. David enim dicenti ad Nathan. 2. Reg. 12. Peccavi, statim propter hoc propheta qui à domino ut vltionem indiceret missus erat, intulit. Dominus transtulit peccatum tuum. Et ideo non solum dimittitur peccatum per orationem, sed etiam per deuotas sanctorum intercessionem, quod figuratur Num. 14. quando dicit Moyses ad dominum: Dimitte domine deprecor peccata populi huius secundum magnitudinem misericordiae tuæ. Dixitque dominus ad Moysen: Dimisi eis secundum verbum tuum. Leui. 12. Orabit pro eis sacerdos & dimittet eis. Sed cor pro alio deprecatis debet esse deuotum. Bern. Non deprecatis es deus inspicit, sed orantis cor attendit. Quarto dimittuntur peccata per sanguinis Christi effusionem. Mat. 26. Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. ad Eph. 10. Apostolus de Christo inquit: In quo habemus remissionem peccatorum in sanguine ipsius. Vnde Greg. Oblatio absoluit viuos à peccatis. Est enim cautela & custodia tutorum & mitigatio tentationum. De his duobus dicit Bern. Sacramentum dominici corporis duo operatur in nobis, ut sensum nostrum & animum à noxiis muniat, & in grauioribus peccatis consensum malum omnino tollat. Est etiam ad repressionem demonum. Chrysost. Hic sanguis abigit demones & à longe ire facit, &c.

FERIA VI. ENARRATIO LXXIII.

Expedi vobis ut unus moriatur homo pro populo. Ioan. 11. c.
Vbi aliquis rector ciuitatis audit aliquod negotium graue & periculosum, conuocat concilium & proponit negotium,

FERIA VI. POST IVDICA,

& audit cōsiliatores. Et tunc illa sentētia approbatur in quā plu-
res consentiunt. Spiritualiter. Sic pontifices & pharisaei fecerūt.
Audierūt enim de resurrectione Lazari & quomodo omnes in
Christum credere videātur, vnde timuerunt eis euenire peri-
culum quod tamen omnibus fuisset in salutē: & collegerunt cō-
ciliū. De quo Spiritus sanctus dixerat per Psal. 30. Accipere ani-
mā meā cōsiliati sunt. Vnde figuratur hoc concilium. 2. Reg. 17.
Absalon iniuit cōsiliū quomodo patrem expelleret & interfi-
ceret, quod cōsiliū dederat Achitofel: vnde idcirco se suspen-
dit. Spiritualiter: Absalon, id est communitas pharisaeorū iniuit
cōsiliū super patrem, id est Christū qui est pater noster secū-
dum diuinitatem. Sed Achitofel, id est Caiphas dedit cōsiliū
Iudaeis vt interficerent Christum. Psal. 105. Ipsi exacerbauerunt
eum in consilio suo. Et Psal. 21. Consilium malignantium abse-
dit me. *Expedi vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &c.* Aliud
thema. Philosophus in libro Meteororū dicit: Aurum in
fundo cyphi potum reddit dulciorem. Ratio, quia aurum in se
est dulcissima qualitas, probant hoc aquae quarum fundus est
aureus: quia tales dulciores sunt. Spiritualiter. Sic aurum passio-
nis Christi dum in cypho cordis reconditur, facit dulcescere a-
quas tribulationis. Bernar. Nil dulcius in tribulatione quā
meditari Christi passionē. Figuratur Exod. 25. ca. vbi aquae Ma-
rath dulcoratae sunt per lignum. Et sic Per lignum crucis & per
misericordiam in cruce acquisitā omnes nostrae tribulationes
dulcorantur. Vnde in introitu missae dicit. Misere mei domi-
ne quoniam tribulor: libera me & eripe me de manibus inimi-
corum meorum: & a persequentibus me non cōfundar, quoniam
inuocaui te. Vnde Psal. In te domine speraui, non cōfundar, &c.
In collecta: Cordibus nostris quāsumus domine gratiā tuam
benignus infunde: vt peccata nostra castigatione volūtaria co-
hibētes tēporaliter potius maceremur, quā supulicis depu-
temur aeternis. Nā omnes carētes auro passionis confundentur
in eterna egestate. Vnde in epistola Hiere. 17. dixit Hiere. Dñe
deus omnes qui te derelinquunt cōfundentur: recedentes a te
in terra scribentur, quasi dicat. Et non in cōlo. Item aurū con-
fortat cor infirmorū. & sic Christus. Ideo subdit in lectione: Sa-
na me domine & sanabor: saluū me fac & saluus ero. Richard.
Nulla salus corporis & animae nisi in felicissima Christi passio-
ne. De quo thema. *Expedi vobis vt vnus moriatur, &c.* In summa
euangelij tria innuntur. Primo saturitas inanis consilij: ibi

collegerunt

ENARRATIO LXXIII.

323

collegerunt, &c. Secundo vtilitas mortis Christi, ibi: *Expedi vobis*
vt vnus, &c. Vel sic, In summa euangelij tria innuntur. Primo
ponitur concilij congregatio, ibi: *collegerunt.* Secundo vnus de
cōsiliariis praelocutio, ibi: *Vnus autem ex ipsis, &c.* Tertio ipsius
sententiae a omnibus confirmatio, ibi: *Ab illo ergo die, &c.* De
primo dicitur, In illo tēpore, s. post resurrectionē Lazari: cum
aliqui de ipsis Iudaeis credebāt in Iesum: tunc pontifices & pha-
risaei moti sunt ex inuidia & ira ad tractandū de morte Christi.
Et igitur tunc collegerunt conciliū. Nota illud concilium fuit
improvidē congregatum ex tribus: quia, s. cum festinatione &
ira & inuidia & insipientia. Nam dicit Socrates: Consilium de-
bet fieri cum deliberatione, & maturitate. Vnde poeta:

Quicquid agis prudenter agas, & respice finem,
Ipsi autem statim post resurrectionem Lazari non cōsiderātes
quid magis expediret, inierunt cōsiliū, Prouer. 19. Qui festinus
est, pedibus offendet. Et sic ipsi. Socrates: Velox consiliū sequitur
penitentia. Varro philosophus. Imperitiae signum est, cito fieri
quod difficillimū est. Vnde legitur de Augusto Cæsare dixisse:
Festinatio & temeritas malē cōueniūt duci. Satis celeriter fit,
quicquid bene fit. Secūdo cum ira: quia audiuerunt qd populus
irret post illum. Vnde Boëtius: Omnis enim subita mutatio rerū
non sine conflictu contingit animorum. De consilio tali dicitur
Gene. 48. Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia, in
conciliū eorū non veniet anima mea. Hieron. De Symeone pha-
risaei, de Leui pontifices orti sunt. O quā periculosum fuit cō-
cilium cum feruore & ira celebratum. Gregorius: Ira si semel
mentē possederit, putat iustē fieri quod crudeliter fit. Item Gen.
4. cap. Iratus Cain vehemēter cōtra Abel interfecit eum. Nota
historiā. Chrysostomus. Non potest pacifice loqui qui habet cor tur-
batum: nec seipsum cognoscere potest: quod pater in aqua tur-
bida. Cato: Ita impedit animum, ne possit cernere verum. Ter-
tio cum insipientia: quia sapiens attendit principium, medium,
& finem: vt, s. sapienter incipiat & constanter prosequatur, & v-
tiliter finiat. Inciperunt pharisaei cum faruitate mādantes quod
Christus caperetur. Vnde dicitur paulō infra: Dederant autem
pontifices mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit indicet: vt
apprehendant eum. Persecuti sunt eum cum crudelitate: quia
sententiam firmauerunt, & quarentes cōsiliū apertē de mor-
te eius tractauerunt. Vnde dicitur: Ab illo ergo die cogitauerūt
interficere eum. Finierunt autem cum sua destructione: quia

FERIA VI. POST IVDICA,

illud quod timebant, scilicet ne perderent locum & gentem, eis euenit: quia quod timeret impius super eum euenit: ut dicitur Iob 3. cap. Tunc ponitur negotium super quo debet haberi diligens inquisitio, cum dicunt: Quid facimus, id est cur cūctamur, cur nobis non providemus, quia hic homo multa signa facit. Cui Iudaei credere debuissent plus quam Moysi, qui non tot signa fecit sed pauciora: ut patet Exod. 4. Et plus quam Ioanni, ad quem miserunt sacerdotes & Leuitas ut interrogarent eum an esset ipse Christus. Ioan. 1. Sed tamen ipsi indurati dixerunt. *Si dimittimus eum sic, scilicet uiuentem & signa talia facientem: Omnes credent in eum & venient Romani, & tollent nostrum uinculum & gentem.* Romani enim & multi alij principes gentium in magna reuerentia dei templum habebant. Vnde etiam Alexander cum Hierosolymam festinaret, & Iudaei impetum eius timerent, pontifex induris pontificalibus, & in capite suo habens cidarim in qua scriptum erat nomen dei tetragrammaton, i. quatuor literarum quod dicitur leue, obuiam sibi processit. Statimque Alexander de equo descendens nomen dei adorauit, & pontifice ueneratus fuit. Et cum super hoc a suis militibus argueretur, respondit: Non istum sed deum in ipso adorauit: deus enim caeli in isto habitu mihi apparuit: & principatum mihi promisit Persarum. Romani igitur & principes gentium in magna reuerentia habebant templum. Christus autem praedicabat contra Iudaica, & caeremonialia ista esse delenda. Et sic cogitauerunt Iudaei: si Romani ista audierint templum contemnent, opes templi auferent, & nos & nostrum locum tollent. Vel aliter secundum Augustinum. Iudaei intendebant Romanis rebellare, & tributa eis non soluere: Christus autem praedicabat non esse alicui resistendum, dicens Matth. 5. Ego autem dico uobis non resistere malis: sed si quis te percusserit in unam maxillam, praebere ei & alteram, &c. Ideo timebant ne uenientibus contra se Romanis, nullus remaneret, qui ciuitatem vel templum defenderet: vel aliter secundum Chrysostomum. Romani ordinauerunt ut nullus rex constitueretur & rex deberet nominari, nisi ipsi mandarent: multa autem turba Christum sequebatur quae etiam regem & Christum ipsum confitebatur. Et ideo timuerunt quod si Romani audierent quod turba eum sequeretur & crederent, quod uellent eis rebellare: & si audierent quod eum regem constituerentur, crederent quod uellent ipsum regem facere, & sic uenirent ut locum & gentem tollerent. Ista autem sicut dicit Chrysostomus pharisaei quantum ad ueritatem non credebant, cum turba quae

Christum

ENARRATIO LXXIII.

324

Christum sequebatur non essent milites armati nec armigeri sed inermes, sed tantum ut populum excitarent contra Christum. Dixi secundo ponitur unius consilij praelocutio malitiosa, cum dicitur: Unus autem ex eis Caiphas nomine cum esset pontifex anni illius. Sed dices, quare dicitur anni illius: cum tamen dominus constituit unum summum sacerdotem, quo mortuo alter succederet. Responderetur secundum Augustinum. Per ambitiones & contentiones constituerunt per se plures esse, & per singulos annos suis vicibus ministrare. *Expedit.* Theophilus: Prava locutus est intentione, sed spiritus sancti gratia uisa est eius ore ad futurum praesagium. Gregorius super Ezechielem: Quibusdam datur spiritus sanctus in corde tantum ut contemplatiuis, 2. ad Corinth. 12. Audiri arcana uerba quae non licet hominibus loqui. Quibusdam in ore tantum ut asinae Balaam Nume. 22. Et Caiphas. Et sic dantur quibusdam bona uerba ad deuotionem aliorum. Quisdam uero corde & ore, ut Esa. & Hiere. & aliis prophetis. *Vos nescitis quicquam neque cogitatis: quia expedit uobis ut unus moriatur homo pro populo, ut non tota gens pereat.* In hoc enim uerbo aliam intentionem habuit Caiphas, & aliam spiritus sanctus. Intendebat autem Caiphas quod expediret quod Christus occideretur praeuisquam ipsi a Romanis capti ueretur. Spiritus autem sanctus qui per os suum prophetauit intellexit, quod Christus pro humano genere moreretur. Vbi dicit Augustinus. Hic etiam docemur homines malos spiritu prophetiae futura praedicere, quod tamen euaangelista diuino tribuit sacramento, i. uirtuti ipsius sacramenti, scilicet summi sacerdotij: cum, si ipse Caiphas pontifex erat. Quauis autem prophetauit, ipse tamen propheta non fuit. Nam sicut dicit Augustinus super Genesim ad litteram: Tria sunt quae faciunt aliquem perfectum prophetam. Unum est quod ipse aliquas uisiones habeat. Secundum quod ipse istas uisiones & reuelationes intelligat. Tertium est quod etiam ipsas uisiones aliis manifestare sciat. Primum habuit Nabuchodonosor, quia statim uidit: duo uero sequentia non habuit, quia nec significationem intellexit nec uisionem Danieli narrare sciuit, & ideo propheta non fuit. Duo autem ex his habuit Pharaon: habuit enim uisionem, quando septem boues pingues & septem macilentas uidit, & ipsam etiam uisionem Ioseph narrare sciuit: sed non habuit secundum, quia eius significationem non intellexit, ideo propheta non fuit: unum autem ex his habuit Caiphas. Ipse enim de morte Christi nullam reuelationem habuit: ipse enim intellexit si

FERIA VI. POST IVDICA,

quem habuit spiritus sanctus non intellexit: habuit tamen vñs, quia mortem Christi necessariam fore denuntiavit, & ideo similiter propheta non fuit. Sed spiritus sanctus qui os alina aperuit, per istum etiam modum istam prophetiā prædixit, quod Iesus erat moriturus quādo dixit: *Expedi vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &c.* Dixit tertio ponitur ipsius sententiā ab omnibus confirmatio & approbatio, cum dicitur: Ab illo ergo die cogitauerunt interficere eum. Prius quidē ipsum interficere cogitauerunt, sed modō diffinitiuam sententiā protulerunt. Ista autē sententiā fuit iniqua & iniusta ex animo, ex causa, ex ordine. Tūc sententiā est iniusta ex animo, quādo ex ira vel inuidia profertur. Tunc est iniusta ex causa, quādo sufficiens causa non suffragatur. Tunc est iniusta ex ordine, quādo ordo iuris comittitur. Sententiā igitur quam principes & pharisæi super mortē Christi protulerūt fuit iniusta ex animo: quia ex inuidia ipsum tradiderūt. Vnde dicitur Mat. 27. Sciebat enim, s. Pilatus quod per inuidiā tradidissent eum summi sacerdotes. Secūdo fuit iniusta ex causa: quia nulla causa suberat mortis sue. Vnde dicitur Luc. 23. Nihil inuenio causæ in hoc homine. Et infra. Ecce ego corā vobis interrogans nullā causam inuenio in homine isto ex his in quibus eū accusatis, sed neq; Herodes, Vnde dicitur Iob 36. Causa tua quasi impij iudicata est: causam iudiciūq; recipies. Et illud potest esse verbū patris ad filium: quia eius causa impie iudicata fuit. Ipse enim causam & iudiciū a deo patre accepit. Ioan. 5. Neq; enim pater iudicat quenquam: sed omne iudiciū dedit filio. Tertio fuit iniusta ex ordine: quia non fuit seruatus debitus ordo iuris: quia ipsum condemnauerunt, nec sponte confessum, nec testibus conuictū. Vnde dicitur Mar. 14. Multi enim testimoniū falsum dicebant aduersus eū. Et cōuenientiā testimonia nō erāt. Quia igitur ista sententiā qua iudicatus est Christus sic, fuit iniusta ex animo, ex causa, ex ordine: ergo ipse iustus iudex contra eos proferet sententiā iustā cūm diceret Mat. 25. Discedite a me malecti, &c. Illa enim sententiā erit iusta ex animo: quia non ex ira per vitium, sed ex ira per zelum proferetur. Sapient. 5. Accipiet armaturam zelus istius: & armabit creaturam ad vltionem inimicorū. Erit iusta ex causa, quia opera misericordiæ non habuerunt. Vnde dicit: Esuriui & non dedistis mihi māducere, &c. Erit iusta ex iuris ordine: quia non proferetur nisi contra spōte confessos & testibus conuictos. Ipsi enim

ENARRATIO LXXIIII.

325

epim peccata sua sponte confitebuntur. Sapient. 5. Ergo errauimus a via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, &c. Conscientia eorum contra ipsos testificabitur. Ad Rom. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorū, & inter se inuicem cogitationum accusantiū aut etiam defendentiū in die cū iudicabit dominus occulta hominum. Tūc subdit: *Iesus iam non palam ambulabat apud Iudeos, sed abiit in regionem iuxta desertum: & ibi morabatur cum discipulis suis.* Hoc fecit non propter defectum potentia, sed vt aliis exemplum demonstraret. In quo nō apparet esse peccatum si fideles oculis persequentium se subtraherēt, & furorem sceleratorum latitando potius euitarent, quā se ostēdendo magis accenderent. Matt. 10. Si Vos persecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam, &c. Dicit Orige. quod nullus debet se periculis ingerere, tum propter inexperience propriæ virtutis quæ quandoq; fragilis inuenitur. Tum etiam propter futuri euentus incertitudinem. 1. Corint. 10. Qui se existimat stare videat ne cadat. Tum etiā ne nos ingerentes persecutoribus occasionem præstemus eis, vt magis impij & noxij fiant. 1. ad Corin. 10. Sine offensione estote Iudeis & gentibus & ecclesiæ dei, &c. Attamen valde laudabile & honestum est imminente iam periculo & agone confitendi Iesum: nequaquam confessionem euitare, nec recusare subire mortem gratia veritatis.

DE EODEM, ENARRATIO, LXXIIII.

Expedi vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &c. Ioan. 11.

Verba proposita loquebatur spiritus sanctus, scilicet per os Caipha. In quibus verbis exprimitur vtilitas passionis & mortis Christi. Et nota quod mors Christi expediens siue vtilis fuit angelis in cælo: quia per Christi mortem angelorum ruina reparata est. Eph. 1. Proposuit deus in dispensatione plenitudinis temporum instaurare in Christo, id est per Christum quæ in cælis sunt. Glo. id est numerum angelorum adimplere. Et hoc tangit dominus in illa parabola. Luc. 15. Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdidit vnā ex eis, nōne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat & quatit donec inueniat? Cum autem inuenerit ponit super humeros suos, & veniens domum conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi omnes, quia inueni ouem meam quæ perierat. Homo iste est deus qui pro nobis homo fieri voluit, qui habuit centum oues, id est nouem choros angelorum: & ex istis ouibus vna perdita fuit, id est homo qui

Quadrag. Thef.

FF

FERIA VI. POST IVDICA.

peccauit. Ideo dimisit nonaginta nouem; id est nouem choros angelorum. in deserto; id est in cœlo: quod ideo desertum dicebatur: quia homo in eo non erat. Et venit in hunc mundum querere ouem perditam; id est hominem, quem plusquam triginta annis quaesierat cum magno labore, & cum inuenisset eam posuit super humeros eius, quando crucem suam accepit, & ad locum passionis portauit: ubi pro peccatis nostris mortem sustinuit. Et in die ascensionis cum letitia magna ouem suam, id est hominem in domum suam reportauit; id est in cœlum. Et tunc ait ad angelos: Congratulamini mihi, inueni ouem meam quæ perierat. Et factum est tunc gaudium magnum angelis: quia restituta est eorum ruina. Secundo expediens fuit patribus in limbo: quia per eius mortem de captiuitate inferni sunt liberati. Zacha. 9. Tu autem domine in sanguine testamenti tui, id est per sanguinem filii, eduxisti viuos de lacu in quo non erat aqua, id est gratia. Istud figuratum est Iosue 20. ubi dicitur quod post mortem summi pontificis homicida, qui expulsus erat de terra sua reuertebatur in terram suam. Ita Adam homicida fuit: quia per peccatum occidit seipsum, & totum genus humanum, & expulsus fuit de terra, scilicet viventium, in exilium huius mundi. Et postea cum posteritate sua descendit in limbum, & per nullum poterat eripi inde: & in terram suam reuerti nisi per mortem summi pontificis. Item officium pontificis in veteri lege fuit orare pro peccatis populi, & hoc fecit Christus. Luc. 23. Pater dimitte illis: quia nesciunt quid faciunt. Et quam fideliter orauit, ostendit apostolus, dicens ad Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia. Item officium episcopi fuit victimas pro peccatis populi offerre: & hoc fecit pontifex noster qui se pro peccato nostro obtulit. Hebr. 9. filius dei ingrediens mundum dicit: Holocaustum pro peccato tibi non placuerunt, tunc dixi, ecce venio. Glos. Omnia holocausta antiquorum patrum quæ obtulit summus pontifex pro peccato patri hominis deo non placuerunt. Tunc filius dei misertus nostri patri ait. Ecce ego venio ad meipsum offerendum pro peccato hominis. Per mortem ergo huius summi pontificis liberati fuerunt sancti patres in limbo. Expediendus ergo fuit eis Christi passio. Tertio mors Christi expediens fuit hominibus in mundo, & hoc in multis. Primo ut chirographum contra hominem diabolo datum per sanguinem Christi deleteretur. Colos. 2. Delens quod aduersum nos erat chirographum decreti, quod erat aduersar

ENARRATIO LXXIIII.

316

uersarium nobis. Aug. Eua à diabolo peccatum mutuauit, chirographum scripsit, dedit fideiulsores: & vsq; ad posteriorem creuit. Tunc enim à diabolo peccatum mutuauit, quando contra præceptum dei suæ prauæ suggestioni consensit, Chirographum scripsit, quando manum ad pomum porrexit: fideiulsores dedit, quando Adam peccato consentire fecit. Et sic vsq; ad posteritatem creuit: quia tota posteritas potestati diaboli est subdita. Et merito. Nam parentes nostri Adam & Eua fecerunt emptionem cum diabolo & vendiderunt totum genus humanum pro vno pomum quasi pro nihilo. Quod conqueritur propheta Esa. 52. ca. Gratis venudati estis, & sine argento redimemini. Similiter huiusmodi emptioni erat scriptum chirographum & priuilegium æternæ damnationis: & non poterat deleri nisi per sanguinem Iesu Christi. Vnde de misertus damnationis nostræ venit in hunc mundum delens chirographum, quod aduersum nos erat: sicut dicitur ad Colos. 2. Glos. Peccatum Adæ quod diabolus tenebat quasi cautionem decreti mortis æternæ, deletum est sanguine Christi fuso in crucem. Esa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Bernar. Agnosce homo quam grata sunt & fuerunt animæ tuæ vulnera pro quibus necesse fuit Christum dominum mori & vulnerari. Si hoc non fuisset ad mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio moretur. Sic ergo pater quomodo per sanguinem Christi deletum est chirographum. Cum ergo deletum esset per sanguinem Christi, est scriptum aliud chirographum, scilicet nostræ redemptionis. Est autem scriptum chirographum nostræ saluationis in ovino pergamenno, & cum ferreis pennis, & cum rubeo incausto. Quia pellis fuit corpus Christi, quæ ouis vendita fuit pro triginta denariis à Iuda traditore, & ad mortem ducta fuit ut inde pergamenum haberet. De cuius ductu dicitur Esa. 54. Sicut ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se obmutuit & non aperit os suum. Ioan. 18. Cohors autem & tribunus & ministri Iudeorum apprehenderunt Iesum & ligauerunt eum: & adduxerunt eum ad Annam primum, id est primo: ubi est data sententia & alapa: deinde ductus est ligatus ad Caipham. Vbi sicut dicitur Luc. 22. Velauerunt faciem eius & percutiebant eum, dicentes: Prophetiza quis est qui te percussit, & expuerunt in faciem eius. Deinde ductus est ad Pilatum ubi accusatus est in multis criminibus quorum erat innocens. Deinde ductus est ad Herodem qui spreuit eum & induit eum alba veste: & illustr eum

FERIA VI. POST IVDICA.

tanquam fatuum. Deinde iterum ductus est ad mortem. Sic pater quomodo ouis ista empta est, & ducta ad mortem ut pergamenum deinde fieret. Postea solet auis excoriari. Sic Christus excoriatus est, quod Pilatus vestibus exui eum fecit, & nudum ad statum ligari: & ita virgis & flagellis verberari quod a planta pedis vsque ad verticem non erat in eo sanitas: sicut dicit propheta Isa. l. cap. Et Bernar. etiam dicit: Volue & reuolue pellem corporis Iesu a planta pedis vsque ad verticem capitis, & nihil inuenies nisi dolorem, nihil nisi moerorem. Et ne caput eius remaneret inexcoriatum, imposuerunt sibi spineam coronam, quam arundine incusserunt capiti eius: in tantum quod spinarum aculei benedictum caput eius penetrauerant: ut sanguis in faciem eius decurreret. Sic pater quomodo ouis ista est excoriata. Postea solet pellis extendi, quantum se extendi potest super lignum. Sic ista benedicta pellis Iesu Christi, id est corpus eius extensum fuit super ligno crucis. De quo potest exponi illud Psal. 103. Extendens cælum sicut pellem. Cælum id est corpus coeleste Iesu Christi. Certè bene sicut pellem: quia intantum extensum fuit, quod omnia ossa eius numerari poterant. Aug. dicit, quod foramina manuum & pedum adeo nimis distabant, ita quod affixa vna manu alia non poterat attingere foramen. Vnde cum funiculis intantum distenderunt, quod iunctura membrorum manifestè apparuerunt. Hoc est quod dicit dominus in Psal. 21. Dinumerauerunt omnia ossa mea. q. d. Intantum extenderunt me quod omnia ossa mea numerari poterunt. Sic pater quomodo cutis ista est extensa. Postea solet erigi in aërem & ad solem: ut sic detractis humoribus exsiccat. Sic cutis huius ouis, i. caro Christi cum cruce erecta fuit in monte Caluariæ contra solem: & intantum extractis humoribus exsiccat, quod de seipso dicebat in Psal. 101. Omnia ossa mea sicut cremum aruerunt. Percussus sum ut fornax & aruit cor meum. Ideo ex magna siccitate porum petebat, dicens: Sitio. Et non potuit habere guttam aque, sed dabit ei acetum bibere felle mixtum & myrrhatum, quod cum gustasset noluit bibere: quia præ amaritudine non potuit. Et cum homines non compaterentur eius siccitati aquam sibi ministrando, sol sibi compariabatur radios suos subtrahendo. Bernar. Dum sol coelestis moretur in terris, sol terrenus horrebat in cælis. Sic pater quomodo exsiccat est pellis: ita ut pergamenum fieret in quo chirographum nostræ saluationis scriberetur. Facto autem pergameno scriptum est chirographum, sed

ENARRATIO LXXV.

327

Sed quomodo: certe pœna ferrea. Sicut Iob 19. prædixerat, dicens: Quis mihi det ut exarentur, i. scribantur in libro stilo ferreo? Ferreus stilus fuit lancea, quæ latus eius penetrauit. Et clauus ferrei qui manus eius & pedes transierunt. Et tam grolla fuerunt literæ istius scripturæ, quod in latere eius manus poni poterat. Vnde bene dicit dominus Thomæ, Ioan. 20. ostendens ei vulnera sua in manibus. Infer digitum tuum huc & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum. Quam magna erat hæc scriptura, quæ ideo magnam esse voluit: ne per obliuionem de cordibus hominum deleteretur. Malach. 3. Scriptus est liber monumenti, i. litera vel chirographum æternæ recordationis coram testimentibus dominum, & cogitantibus nomen eius. Ideo in ecclesiis ante oculos nostros crux Christi depingitur ne obliuiscamur eius. Deut. 28. Erit vita tua quasi pendens ante te, ut legas in eo hodie & in omni tempore. Et quid debemus in eo legere? certè tria quæ erant in eo scripta. De quibus Ezech. 2. Expandit librum coram me, qui erat scriptus intus & extra. Et erant in eo scriptæ lamentationes carmen & Vx. Liber expansus est corpus Christi expansum in cruce, qui liber scriptus erat intus & foris. Quia non solum habuit dolorem exterius in corpore, sed etiam in anima ex compassione matris dulcissimæ: quæ turbatissimam vidit circa crucem stantem. Bern. O bone Iesu quam grauer foderis extra, sed multo grauius foderis intra ex compassione matris tecum omnia participantis. Et erant in eo scriptæ lamentationes quas faciebat in cruce pro peccatis nostris, & pro redemptione nostra, quædo cum lachrymis & clamore valido orauit Patrem pro nobis. Sicut scribitur Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens, supple preces ad patrem pro nobis, exauditus est pro sua reuerentia. Lamentabatur etiam propter hoc quod sua amara passio in multis peccatoribus esset perdita: qui nolent eam sibi facere utilem & fructuosam. Bernar. Fleuit Christus in cruce, eo quod passio sua sufficeret ad redemptionem cunctotum: sed tamen profuit ad salutem paucorum. Secundo erat in eo scriptum carmen, i. canticum letitiæ omnium eorum, qui per eius passionem salui facti sunt. Luc. 10. Gaudete & exultate: quoniam nomina vestra scripta sunt in libro vite. Item gaudium omnium peccatorum erat scriptum in eo, quod summi potest ex hoc quod pro crucifixoribus exorauit & quod lationem fero penitentem sine pœna secum ad paradysum introduxit. Hoc potest esse magnum solatiū omnibus peccatoribus hic penitentiam agentibus. Bern.

SABBATHO POST IVDICA,

O bone Iesu non abhorruisti latronem poenitentem, nō lachrymantem peccatricem, non discipulum negantē, nec ipsos crucifixores tuos spreuisti. Tercio erat scriptum in eo Vā aeternae damnationis omnibus illis, qui propter peccata sua de libro isto delebūt, qui, s. sanguine Christi sunt redempti, & iterum diabolo peccādo se subdiderūt. De quibus dicitur Psal. 68. Deleantur de libro viuientium, & cū iustis nō scribantur. Et de talibus dicitur Apoc. 20. quōd Ioānes vidit dominū sedentē in throno & iudicantē magnos & pusillos, & apertus est liber vitæ: & qui nō est inuētus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnū ignis. Hoc erit in die iudicii, quādo mali mittentur in profundū inferni: tūc erit eis aeternaliter Vā. Vnde dicit anima dā. nata illud Hier. 15. Vā mihi mater mea, quare me genuisti, &c. Et Hier. 45. Vā mihi misero: quia adidit dominus dolorē dolori meo: laboraui in gemitu meo, & requiē nō inueni. Hoc merito dicēt peccatores: quia hi in peccatis laborāt, & dolorē cōficiētiæ in ista vita habēt, & post hāc vitam dolorē habebūt aeternū.

SABBATHO, ENARRATIO LXXV.

Subleuatis oculis in celum dixit, &c. Ioannis 17.

Videmus quando aliquis recessurus est ab amicis suis quos veraciter dilexit, si cōsiderat eos aliquibus rebus indigere, sine dilatione dat eis quas absq; suo incōmodo dare potest. Et nō petit ab alio vel ab aliis quod suis amicis necessariū fore conspiciat. Et confortat eos consolando si viderit eis aliquid aduersitatis obuiare: quia iacula quæ præuidentur minus laedunt. Sic Christus Iesus recessurus per passionem suā de hoc mundo, & relinquens post se amicos videlicet dilectos discipulos suos, sciuit eos indigere multis. Ideo donauit eis corpus suum in cibum, & sanguinem in potum. Item docuit eos dilectionē & humilitatem habere ad inuicem, & confortauit eos exemplo, exhortatione & oratione. Vnde orauit pro seipso pro discipulis, & pro omnibus fidelibus, sicut pater in hodierno euāgelio. Vbi tria tangi videntur. Primum est Christi pro seipso oratio, quod postulatio probat clarificandi, ibi: *Subleuatis oculis in celum dixit: Pater venit hora clarifica filium tuum: ut filius tuus clarificet te.* Christus enim orauit non tantum ad aliquid impetrandū, sed etiam ad dandum orandi nobis exemplum. Ideo sua oratio describitur hic optimis circūstantiis disposita. Primo, s. quōd verbū prædicationis initietur orationis suffragio: ergo termini debet ad orationē sicut incipitur ab oratione. Ad Colof. 4.

Orantes

ENARRATIO LXXV.

328

Orantes simul & pro nobis, ut deus aperiat nobis ostiū sermonis. Eccle. 43. Cōsummatio sermonum ipse est. Cōsummatio hæc innuitur hic: quia cū locutus fuisset post hoc orauit. Secundo, sicut nos oculos in oratione ad celum subleuamus, subleuauit & ipse oculos: s. salm. 122. Ad te leuaui oculos meos, quia habitas in celis. Dispositio enim cordis maximē relucet in oculis. In oratione autē mens debet leuari ad deum secundū dā. māsēnum. Oratio est eleuatio mentis in deum. Ad quod significandū eleuantur oculi. Et cum hoc sunt operationes in deum referendæ. Thren. 3. Leuamus cor da nostra cum manibus ad dominū in celos. Per manus enim designantur operationes. Tercio ut ex filiali dilectione & affectu oretur: ideo ait pater Hier. 3. Patre vocabis me. Quarto ut in tēpore tribulationis per orationē homo recurrat ad deum, sicut dominus noster hic ait: Venit hora, s. passionis, &c. Psal. 119. Ad dominum cū tribularetur elamaui. Et 2. Paralip. 20. Cū ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te. Quinto ut oretur pro vili, sicut dominus qui dixit: Clarifica filium tuum, s. per miracula in passione, ostendēdo quōd sim filius tuus. Vnde Ceterio visis miraculis multis ait: Verē filius dei erat iste. Item in resurrectione incepit habere gloriam corporis cum anima. A principio enim sūæ conceptionis ex dei coniunctione & visione habuit gloriæ claritatem. Ioan. 1. Vidimus gloriā eius, &c. Fructus huius clarificationis est ut filius econuerso clarificet patrem in notitia hominū. Vnde gloria est clara notitia cum laude. Notitia autem patris erat clara apud Iudæos, Psal. 85. Notus in Iudæa deus. Sed postea notus factus est per filiū toti mūdo: ut boni viri per bona opera notitiā dei clarificarent. Matth. 5. Sic luceat lux vestra corā hominibus, ut videāt opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in celis est: sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: ut omne quod dedisti det eis vitam aeternam. Vbi ponitur petitionis fructus. Pro quo sciendum quod agentis cuiuslibet quod agit ab aliquo interuentio est reducere suum effectum in causā manifestationem. Nam ex actione principij quod est de principio manifestatur ipsum principium: sic filius quicquid habet à patre habet: ideo oportet quod per ea patrem manifestet. Et ergo sicut dedisti filio potestatem super omnem carnem, id est super omnes homines, necessariū est ut per hanc ducas eos ad tuā cognitionem quæ est vita aeterna. Dedisti inquit secundum Hylarium, dando

SABBATHO POST IVDICA.

ei per aternam generationem naturam diuinam per quam habet potestatem omnia continendi. Matth. 11. Omnia mihi tradita sunt à patre meo, &c. Vel dedisti ei Christo homini propter consortium personale ad filium tuum: vt sic caro haberet potestatem super carnem. Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Daniel 7. Dedit ei potestatem & honorem & regnum: & omnes populi tribus, & lingua ipsi seruiunt. Ad hoc inquit, dedisti vt sicut tu habes potestatem non vt ab homine aliquid accipias: sed vt te ipsum eis conferas. Ita & Christo homini: vt omne quod dedisti ei per aternam prædestinationem det eis vitam aternam. Ioannis 10. Oves meæ vocem meā audiunt: & ego vitam aternā do eis, &c. Etiam hæc vita aterna pertinet ad gloriam patris. Ideo subdit: *Hæc est vita aterna vt cognoscant te solum verum deum. & quem misisti Iesum Christum.* Posset enim aliquis credere quod ista vita aterna per eum fidelibus danda consisteret in carnalibus bonis. Et sicut dicunt Saraceni qui expectant in alia vita, in voluptatibus carnalibus, & diuitiis, & consimilibus præmiari secundū quod dicuntur Machumeri. Quæ tamen vita secundum Philosophum dicitur vita pecudum, primo Ethicorū. Propter quod ipse Auicenna hæc considerans dixit, quod propheta quem vocabant Machumerum promittit eis felicitatem in præmium quem multi sapientes nō attenderunt. Similiter Iudæi resurrectionem futuram expectantes ad vitam carnalem. Et ideo felicitatem vitæ futuræ credūt consistere in bonorum temporalium plenitudine & honore, & bonorum pacis tranquillitate. Hoc autē remouet saluator, dicens: *Hæc est vita aterna, &c.* Vita enim aterna consistit essentialiter in conspectu claro ipsius diuinitatis. Attamen habet consuetam fruitionem quæ est completiua felicitatis. Ex consequenti verò consistit in conspectu humanitatis Christi quæ est instrumentum nos inducens ad beatitudinem principalem. Beatitudo enim hominis nō consistit in coniunctione ad aliquod bonū temporale vel corporale: vt dicunt rudes Saraceni, sed consistit in cognitione ipsius primi & summi boni per apertā visionem & fruitionem. Pro quo vltius sciendum quod viuere proprie dicimus illa quæ seipsa mouent ad operandū. Quæcūque autem nō nisi ab aliis mouentur: nō dicuntur viuientia sed mortua. Et ideo omnes operationes ad quas operās mouet se dicuntur opera vitæ: sicut velle, intelligere, sentire, moueri, augeri. Dicitur autem aliquid dupliciter viuere. Aut quia habet opera

ENARRATIO LXXV.

329

vitæ in potentia, & sic dormiens dicitur viuere: quia habet potestatem mouendi se, licet actu non moueatur. Aut quia iam exercet opera vitæ in actu, & tunc perfecte dicitur aliquid viuere: vnde somnus dicitur vitæ dimidium. Inter opera autem vitæ vltius est opus intelligere. Et ideo operatio intellectus maxime est vita. Sicut autem idem est sensus in actu & sensibile in actu: ita intelligēs & res intellecta in actu. Cum ergo intelligētia sit vita & intelligere sit viuere: sequitur quod intelligere per essentiam aternā sit vita aterna. Deus autē sic est aternus. Intelligere ergo & viuere aternaliter est vita aterna. Et ideo dominus dicit quod in visione consistit vita aterna, scilicet principaliter secundum totam suam substantiam. Amor autem est mouens ad hanc & quodammodo est eius complementum. Nam ex dilectione quæ est ex diuina fruitione quam facit charitas: est complementum & decor beatitudinis. Sed eius scientia in visione consistit aterna. 1. Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est. Est considerandum vltius quod cum dicitur: *Hæc est vita aterna vt cognoscant te solum, &c.* per hoc non dicitur quod solus pater sit deus, & filius sit creatura, vt dicebat Arrius: quia hæc dictio exclusiua solum non determinat ly te: vt sensus quod solus pater sit deus, & filius sit creatura: sed determinat ly deum. Et est sensus: quod illa est sola diuinitas vera quæ est in patre, & sic non excluditur filius à diuinitate, sed magis includitur sic quod vna sit diuinitas in vtroque. Sed excluditur vera diuinitas ab aliis diis qui à gentilibus colebantur: sicut à Ioue, Saturno, & aliis. Subdit: *Ego clarificauit te super terram, opus consummationis quod dedisti mihi vt faciam, & nunc clarifica me tu pater apud te.* metipsum claritate quam habui antequam mundus fieret apud te. Hic ponitur ratio quare sua oratio debeat exaudiri: quia videlicet veritatem fidei docuit inter homines. Ideo ait: *Ego clarificauit te super terram, scilicet te in fide & in innocentia hominibus manifestando.* Isaia 24. In doctrinis clarifica te dominum. Item quia perfecte obediuit patri carnem assumendo vel mortem patiēdo, ideo ait: *Opus consummavi, & non consummabo:* quia iam factum prædestinatione, & pro iam facto est habendum quod certissime est futurum. Et dicit notanter quod dedisti & non misisti: quia non sufficit deo & nobis quod aliquid mandetur nisi iubeamur diuinitus: quia quicquid fecit secundum quod homo, accepit à deo patre: & sic nos nihil boni facere possumus nisi ex dono dei. Sapient. 8. Non possumus esse

SABBATHO POST IVDICA,

continentis nisi deus dederit mihi. Et quia Christus sic clarificauit docendo & consummauit moriendo: ideo postulauit præmiū, dicens: *Et nunc clarifica. i. clari fac me cōsedere ad dexterā tuam: claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te. i. in tua prædestinatione.* Marc. vlti. Dominus quidē Iesus postquam locutus est eis assumptus est in cælum. & sedet à dextris dei. Vel aliter: *Nunc clarifica. i. illius gloriæ quam habeo æternaliter tecum secundum diuinitatem fac participem naturam mortalem, quam assumpsi propter humanam salutem.* Consequenter pro secundo principali tangitur pro discipulorū collegio deprecatio, quod optatio probat conseruandi cūm dicit: *Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo: tui erant & mihi eos dedisti.* Vbi volens saluator orare pro discipulis ponit rationes quare sit pro eis orandum, dicens: *Manifestaui, quasi dicat secundum August. vt filius tuus clarificet te. Quæ quidem clarificatio iam in tēpore impleta est, quia manifestaui nomen tuum, &c.* Vel secundum Chrysostomum: dico quod consummaui opus quod dedisti mihi vt facerem. Quale autem opus sit respondet cūm dicit: *Manifestaui nomen tuum, &c.* quod est proprium opus filij dei qui est verbum, cui est proprium manifestare. Matth. xi. Neque patrem quis nouit nisi filius. & cui voluerit filius reuelare. Et sciendum quod deus pater tripliciter cōsideratur. Primo inquantū creator, & sic notus erat gentibus Rom. i. Inuisibilia dei ipsius à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Secundo inquantum ei soli debetur cultus patriæ: Sic non erat notus gentibus qui etiam aliis diis cultum patriæ exhibebant. Tertio inquantum est pater vnigeniti filij: sic erat ignotus Iudæis & aliis, sed innotuit per filium quando apostoli crediderunt eum esse filium dei. Secunda ratio ex parte Christi sumitur quia erat magister discipulorum, & ipsi eius discipuli. Bonus autem magister debet zelare pro suis discipulis & eos dirigere: & quærit ad hoc dicit: *Homines quos dedisti mihi, scilicet homini ad obediendum: quia apostoli fuerunt spiritualiter coniuncti ipsi Christo.* Ioan. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum. Et hoc est ex dono & gratia dei quod quis venit ad Christum. Ephes. 2. Gratia dei saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis: dei enim donum est, non ex operibus. vt ne quis gloriatur. Dedisti, inquit, de mundo, id est amādo electos. Ioannis 15. Quia de mundo non estis, sed elegi vos de mundo, scilicet

ENARRATIO LXXV.

330

scilicet ad obediendum deo. Boni autem datoris est quia tui erant secundum diuinitatem: vt prædestinati ab æterno per gratiam ad futuram gloriam peruenirent. Ephe. 1. Elegit nos ante mundi constitutionem, &c. Et mihi eos dedisti, quasi diceret: Quod antea de eis mecum præordinasti, hoc opere faciendi implesti vt mihi adhererēt. Et sermonem meum seruauerunt, quia omnia quæ dedisti mihi abs te sunt: quia verba quæ dedisti mihi dedi eis. Vbi ponitur tertia ratio quæ est deuotio discipulorum ad patrem, quia sermonem meum seruauerunt in corde per fidem, in opere per impletionem. Prouerb. 7. Serua mandata mea vt viuas, Ioan. 15. Si seruaueritis mandata mea, manebitis in dilectione mea. Sicut & ego patris mei præcepta seruau. Sed hoc quod hic seruauerunt, videlicet sermonem tuum, redundat ad gloriam tuam pater. Nam hic sermo meus & quod omnia quæcunque habeo à te habeo, & ipsi nunc cognouerunt, quia omnia quæ dedisti mihi, scilicet homini filio, abs te sunt. Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à patre plenum gratia & veritate. Vidimus eum quasi omnia à patre habētem. Et per hoc cognouerunt quia acceperūt, & clarificatur in mente ipsorum. Ratio autem huius clarificationis quod scilicet obedientia discipulorum redundat ad gloriam patris, ponitur cūm addebatur: *Verba quæ dedisti mihi, id est plenam cognitionem veritatis quam habuit anima mea ab instanti conceptionis.* Ioannis 1. Plenum gratia & veritate, id est cognitione. Dedi eis interius & exterius docendo Ioannis 6. Omnia quæcunque audiui à patre meo loquor in mundo. Et ipsi acceperunt & cognouerunt verè quia à te exiui. Et crediderunt quia tu me misisti. Acceperunt inquam doctrinam meam non existentes rebelles mihi. Ioh. 50. Dominus aperuit mihi autem, ego autem non contradico, retrorsum non abij. Et accipientes cognouerunt quia à te exiui, hoc enim cognouerunt per doctrinā Christi & per eius miracula. Cognouerūt autē non cognitione patriæ, de qua 1. Corint. 14. Tūc autē facie ad facie. Sed cognitione viæ & imperfecte de qua ibidē: Videmus nunc per speculū in enigmate. Ideo addit: Et crediderunt, scilicet firmè & stabiliter. Quia tu me misisti. Gal. 4. Misit deus filium suum factū ex muliere, factū sub lege, &c. Et secundum Augu. idem est, A te exiui, & tu me misisti. Sed secundum Hylarium aliud est, quia secundū eum exire pertinet ad æternam generationē: mittere verò ad incarnationem. Sed dicendum si loquimur secundum diuinitatē, sic

SABBATHO POST IVDICA,

aliud est exire & aliud mitti. Si verò secundum humanitatē, sic idē est secundū Aug. Ego pro eis rogo, non pro mūdo rege, sed pro hiis quos dedisti mihi quia in hiis sunt, & omnia mea tua sunt, & tua mea sunt. Et clarificatus sum in hiis. Vbi ponitur quarta ratio ex parte custodia: Christi cui erāt apostoli specialiter cōmissi, ideo ait: Ego pro eis rogo non pro mūdo, id est pro nō dilectoribus. Sed pro hiis quos dedisti mihi, vt discipulos & obediētes specialiter, quāuis omnia sunt in mea potestate. Psālm. 2. Postula à me & dabo tibi gentes, &c. Sed dices, quare non pro omniū rogat cum dicitur. 1. Ioan. 2. Aduocatum habemus apud patrē Iesum Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Et. 1. Timo. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Dicendū quod quāvis est de se ista oratio efficax est vt valeat toti mundo, sed tamen nō in omnibus sortitur effectum nisi in sanctis & electis, & hoc ppter impedimētū mūdānorū. Tui sunt per eternā praedestinationē: sed non erant ita sui vt filius eos nō haberet: nec ira datur filio vt auferantur patri. Ideo ait. Et omnia mea tua sunt quia propter inseparabilitatem vnionis humanitatis & deitatis in Christo fit. Itearum cōmunicatio attribuitur ea quae sunt hominis i. deo, & econuerso. Sicut enim demonstrato Christo haec est propositio vera: Ille homo creauit stellas. ita haec est vera: Deus mortuus est. Sed notandū quod pater primo quaedā habet quae pertinent ad essentiam suā sicut est sapientia bonitatis, & huiusmodi nihil aliud sunt quā sua essentia & haec protestatur filius se habere. Ioā. 16. vbi loquēs de processione spiritus sancti dicit: De meo accipiet & annūtiabit vobis. Et hic: Quia etiam habet pater mea sunt. Et dicit, omnia mea, quā licet vnū sint re, referuntur tamen multa ratione. Secundo habet quaedam quae pertinet ad possessionem sanctitatis quae sunt consecrata per fidem, sicut omnes sancti & electi de quibus supra dicit: Tui erant & mihi eos dedisti. Et etiam ista protestatur se filius habere: cum dicit de eis loquēs: Et ista mea sunt. Tertio habet quaedam pater per modum possessionis: sicut omnes res creatas. Psālm. 23. Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarū & vniuersi qui habitāt in eo, et haec omnia sunt filij. Vnde in parabola de filio prodigo. Luc. 15. dicit pater filio seniori: Omnia mea tua sunt. Dicit etiā notāter: clarificatus sum in hiis, quia apostoli eius gloriā partim cognoscebant, & in propinquo plus cognituri

ENARRATIO LXXV.

331

cognituri erant. 2. Petri 1. Non indoctas fabulas secuti notā fecimus vobis domini nostri Iesu Christi virtutem & praesentia: sed speculatores facti illius magnitudinis. Et iam non sum in mūdo, & hic mundo sunt: & ego ad te venio. Vbi ponitur quinta ratio quae sumitur ex necessitate imminente apostolis quia Christus recessurus erat ab eis, cuius praesentia corporali erant confortati, & ideo tunc indigebant deo patri specialiter cōmēdari, & ideo dicit: Iam nō sum in mūdo, id est in propinquo recessurus sum ab eis, vel nō sum in mundo adherendo per affectū. Sed in mūdo sunt, & remanentes in tribulationibus mūdānis. Et ego ad te venio secundū quod homo ad dexterā tuā. Et ideo iustum est, vt pro eis orem à quibus corporaliter recessurus sum. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos vnū sumus. Praemissis rationibus quibus debet pro eis rogare, iam consequenter petit pro eis. Primo cōseruationē à malo, dicens: Pater sancte serua eos in nomine tuo, id est in fide ac cōfessione, veritate, ac virtute nominis tui ab omni malo. Psālm. 126. Nisi dominus custodierit ciuitatē, &c. Quia bonum nostrū non est solum in hoc quod habemus esse à deo, sed oportet vt cōseruemur ab ipso: quia vt dicit Gregor. Omnia in nihilum redierunt, nisi ea manus omnipotentis contineret. Hebr. 1. Portans omnia verbo virtutis suae, & cōserua eos sic vt sint vnum sicut & nos, quia quaelibet res cōseruatur in esse quamdiu est vna: sed desinit esse per diuisionem. Matth. 12. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Vel cōserua eos ad hoc vt sint vnum. Nam in vnitate spiritus consistit nostra tota perfectio. Ephe. 4. Solliciti estote seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Psālm. 132. Ecce quā bonū & quā iucundū habitare fratres in vnū. Addit autem: Sicut & nos vnū sumus. Sed contra. Ipsi vnū sunt per essentia, ergo & nos, quod est falsum, igitur, &c. Dicendum quod duplex est vnitas in diuinis personis, s. vnitas natura. Ioan. 10. Ego & pater vnū sumus. Et vnitas amoris in patre & filio quae est vnitas spiritus, & vtraque est in nobis non aequalis per aequiparētiā, sed per similitudinē & imitationē longinquā. Pater enim & filius sunt eiusdem naturae numero. Nos autem sumus vnū in natura secundū speciem, item ipsi sunt vnū per amorē non participatum ex dono alicuius: sed ex eis procedentem. Nā pater & filius diligunt se spiritu sancto, nos autem per amorē participatum ex aliquo superiori. Subdit: Cum esset cum eis seruauit eos in nomine tuo, quos dedisti mihi custodiri: & nullus ex eis perit

SABBATHO POST IVDICA.

nisi filius perditionis ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio, ubi ponitur necessitas conseruationis diuine quia cum esset cum eis presentia corporali, de qua Baruch. 4. Post hæc in terris visus est: & cum hominibus conuersatus est, seruabam in eis custodiebam à malo & peccato non virtute humana, sed diuina, ideo dico in nomine tuo. Bene ergo cum negasset se dominus daemionium habere non negauit se custodē suū Samaritanū esse ut dicit Ioan. 8. quia ipse custos est. Esa. 21. Custos qui de nocte, &c. Debitū autē conseruationis est, quia dedit sibi ipsos. Vnde ait: *Quos dedi tibi mihi*. Quis enim tenetur custodire sibi deputatos. 3. Reg. 20. Custodi virum istū: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius. Et Abac. 2. Super custodiam meā stabo, & figam gradum super munitionē. Sic stare debet praëlatus super sibi commissio grege. Luc. 2. Pastores erant in regione eadem vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Custodia autem Christi tam efficax fuit quod nemo ex eis perit nisi filius perditionis, scilicet Iudas qui ad perpetuam perditionem erat praedestinatus & à patre praordinatus. Sic enim aliqui deputati ad mortē dicuntur filij mortis. 1. Reg. 26. Viuit dominus: filij mortis estis vos. Et Matth. 23. Vae vobis scribae & pharisaei hypocritae qui circueitis mare & arida ut faciatis vnu proselitum: & cum fuerit factus, facitis eum filium mortis duplo quam vos. Ut scriptura (quam, scilicet, praedixit David in Psalm. 10. Deus laudem meā ne tacueris, si quod esset proditurus me) impleatur. Et tenetur Iy, ut consecutiue & non causatiue. Sed iterū ait: *Nunc ad te venio per mortem meam*. Ioan. 16. Iterum relinquo mundum & vado ad patrem. Et hæc loquor in mūdo, ut habeat gaudium meum impletū in semetipsis. Vbi sciendū cum supra dixit: Nunc ad te venio, posset aliquis suspicari quod non posset eos seruare ab eis recedēs: vel quod pater eos ante non seruasset. Vnde dicitur: Ego seruabā eos in nomine tuo. Ideo rationē dictorum assignat hic, dicens: *Hæc loquor in mūdo, quasi dicat locutus sum sicut homo orans*; sed hæc loquor propter consolationem discipulorum existimantium me esse hominem purum: ut saltem consolentur in hoc quod eos tibi patri quem maiore credunt recommendo gaudentes se esse in protectione patris secundum Chrysostomum. Vel aliter secundum Augustinum, ut referantur hæc verba ad hoc quod supra dixit, ut sint vnum sicut & nos. Et sic ponitur ut fructus vnitatis, quasi dicat: *Hæc loquor in mūdo, scilicet ut sint vnum: ut habeant gaudium meū impletū in semetipsis*. Quod

ENARRATIO LXXV.

372

Quod quidem consequitur ad vnitatem spiritus per quam perueniunt ad gaudium vitæ æternæ, quod est plenum. Illud autē gaudium ad vnitatem sequitur: quia vnitatis & pax faciunt perfectē gaudere. Prouer. 12. Qui ineunt pacis cōilia sequitur eos gaudium. Et subdit: *Ego dedi eis sermonem tuum: & mundus eos odio habuit: quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo*. Vbi ponit aliam rationem quare apostoli indigebant à deo speciali ter conseruari: quia erāt Iudæis odiosi propter doctrinā Christi. Et hoc allegat saluator dicens: *Ego dedi eis sermonem tuum, cuius studium & predicandum*. Quod quidem est donum maximū & beneficium. Prouer. 4. Donū bonum tribuam vobis: legem meā ne derelinquaris. Sed ex hoc mūdus eos odio habuit. Luc. 6. Beati eritis cum vos oderint homines, &c. 1. Ioan. 3. Nolite mirari si odit vos mundus. Causam huius addit: quia non sunt de mūdo: quia spiritus facit hominē de mundo recedere, non, scilicet, adherendo ei per affectū, licet sit in eo corporaliter. Sermo enim dei hominē deo coniungit: cui nullus coniungi potest nisi à mūdo recedat. Qui enim diligit mūdum non est perfecta charitas dei in eo: quia licet omne simile diligit sibi simile: ita odit distimile. Sapient. 2. Grauis est nobis ad videndū, quoniam distimilis est aliis vita illius: & immutata sunt via eius. Exemplū addidit cum dicebat: Sicut & ego non sum de mūdo: hoc verū est quantum ad affectum & originem, quia isti habuerunt originē de mūdo. Christus autē non, quia de spiritu sancto conceptus est. Mat. 1. Non rogo ut tollas eos de mūdo, per corporale presentiam propter vtilitatem fidelium qui per eos credituri erunt. Mar. 16. Euntes in mūdū vniuersum predicate euangelium omni creaturæ. Peto autē ut conseruentur à malo, scilicet mundi. Graue enī est, ut homo inter malos immunis à peccato existat, cum totus mūdus in maligno positus sit. Esa. 43. Cum transieris per aquas tecū ero; flumina non operient te. Cum ambulaueris in igne flamma non ardebit in te. Ratio autē huius periculis additur, de mūdo non sunt. Sed diceret, cum hoc supra dictū est quare hic repetit, videtur quod sit inutilis repetitio. Dicendum quod statim supra eadem verba dixit, ad ostendendum causam quare habeantur odio in mūdo: hic verō dicuntur ad assignandū rationem quare debeat seruari à malo à deo. Ex quo datur intelligi quod idem est propter quod odjūtur à mūdo & diligitur à deo, scilicet contemptus mūdi. Iacq. 2. Nonne elegit deus pauperes in hoc mūdo, diuites in fide & heredes regni, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXVI.

Sermonem meum seruauerunt. Ioanni 17.

In istis verbis commendat ipsa veritas, scilicet filius dei discipulos suos de hoc quod sermonem suum seruauerint. Horum autem discipulorum imitatores esse debemus: ut domini sermonem & ea quae nobis expediunt diligenter seruemus. Et ad presens inter alia quatuor sunt seruanda. Seruare namque debemus animam a peccati sordibus: deum cum ad nos venerit: mandatum dominicum & pacem. Primo namque seruanda est anima a peccati sordibus. Nota si aliquis vinum habet in dolio diligenter custodit ipsum ne corrumpatur. Multo fortius & diligentius custodienda est anima ne per peccatum inficiatur. Prouer. 4. Omnis custodia custodi cor tuum: quia ab ipso procedit vita tua. Deuter. 4. Custodi te ipsum & animam tuam sollicitè. Sic mundam seruauerat animam suam illa quae dicebat Thob. 3. Tu scis domine quia mundam seruavi animam meam ab omni concupiscentia. Quod autem quilibet homo animam suam custodire debeat beatus Bernardus ostendit dicens: Si tempore passionis Christi in vase vitreo habere de sanguine Christi parum: diligenter custodire ne vas frangeretur & ne sanguine amitteretur. Fortius debet quilibet animam suam propriam custodire pretioso sanguine Christi redemptam in fragili corpore positam. Secundo debemus diligenter seruare deum in corde: sicut homo hospitem magnum quem hospitio suo suscepit diligenter seruat & honorifice custodit: quia magnus hospes non recipitur nisi in magno comodo: sic quilibet Christum in pascha suscipiens diligenter seruare debet. Prouer. 27. Qui seruat ficum comedit fructum eius: & qui custos est domini sui glorificabitur. Propter quod dicit Bernardus. Nobilem hospitem habes o caro, nobilis est valde, tota enim salus tua in eius salute est. Da igitur honorem hospiti tuo tanto, quia si quid honoris est in te, hospitis beneficio tibi euenisse cognoscas, discessus enim eius probat quid praesentia eius cõferat. Tertio diligenter seruare debemus mandatum dominicum. Nam dicitur Ioan. 14. Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Et Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata dei, & 1. Ioan. 3. Qui seruat mandata eius in illo manet & ipse in eo. Deinde Eccl. 25. Si volueris mandata seruare cõseruabit te. Hieronymus. Aeternam vitam non nisi per diuinorum praeceptorum custodiam promereri possumus: quia qui vitam non habuerit regni caelestis non potest esse susceptor vitae in quo

ENARRATIO LXXVII.

333

quo non mortui, sed viui requiescunt. Item non potest a domino mereri quod petit, qui non vult audire quod iussit. Quarto debemus seruare pacem, de qua apostolus ad Eph. 4. Solliciti sitis seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. Glo. solliciti, i. studiosi, cauti & attentè seruare. Haec pax est si bona nostra inuicem diligamus: si peccata quae sine damno tritici, aut cum spe salutis corrigendorum eradicari non possunt usque ad messem ultimam toleramus. Diligenter autem mandata huius pacis seruanda sunt. Sed qualiter seruari debeant. Ildo. ostendit, dicens: Pax cum bonis semper est habenda: & bellum cum vitiosis. Mala si quidem impiorum odienda sunt. Item nota alia quatuor quae diligenter seruare debemus, videlicet patientiam in aduersis ne frangamur: timorem domini in prosperis ne extollamur, verbum dei ut inflamur: & illuminemur: fidem catholicam ut coronemur. Primo ergo seruanda est patientia in aduersis ne frangamur. Apoc. 3. Quoniam seruasti verbum patientiae meae, & ego seruabo te ab hora tertationis. Ideo dicit Augustinus. Qui fuerit patientior ad iniuriam tolerandam, praestantior constituetur in regno dei: sed qui perdit patientiam perdet coronam. Secundo seruare debemus domini timorem ne in prosperis eleuemur. Ecclesi. 2. Serua timorem illius & in illo veterasce. Sed quid timor domini in anima operetur. Bernardus declarat, dicens: Timore anima concutitur, cõscientia discutitur, sollicitudo incutitur, amor dei custoditur. Qui habet hanc gratiam, omnem odit iniquitatem. Sine hac gratia gratiarum primo nullum bonum pululat, vel manere potest virtutum aedificium: sed illico vertitur in praecipitium si huius amiseris praesidium. Tertio seruare debemus verbum diuinum ut inflamur & illuminemur. Vtrumque enim verbum diuinum parat, & idcirco seruandum, propter primum dicitur. Psal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis. De secundo ibidem: Eloquium domini inflamauit me. Et de his duobus Hieronimus. 20. Factus est sermo tuus in corde meo quasi ignis exstus claususque in ossibus meis. Quod autem verbum domini hominem beatum faciat, testatur dominus Ioan. 8. dicens. Si qui sermo meum seruauerit, mortem non gustabit in aeternum. Sed quis verbum dei non libenter audit, nec de ipso curat, in die iudicii horribile vocem audiet. Quia dicit Bernardus. Si durum vobis videtur audire, Agite poenitentiam: erratis, quia audituri estis sermonem durissimum: Ite maledicti in ignem aeternum. Quam bonum autem sit audire verbum dei dicitur Apoc. 3. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicam habes

Quadragesi. Theol.

GG

SABBATHO POST IVDICA,

virtutē & seruasti verbū meū, & nō negasti nomē meū. i. Ioā. 2. Qui seruat verbum eius verē charitas dei perfecta est in illo. Bernar. Serua sermōne dei quoniam dulcia sunt faucibus tuis eloquia dei. Et cor viuificat. Psalm. 118. Eloquū tuū viuificauit me. Quarto seruare debemus fidē catholicā vt coronemur. 2. Timo. 4. dicit apostolus. Fidē seruauī de reliquo, i. de futuro reposita est mihi corona iustitię. Quātē autē potestatis & virtutis fides ostēdit Bern. super Cā. dicēs: Fides inaccessibilia attingit, deprehēdit ignota, cōprehēdit immēsa, apprehēdit nouissi- ma. Ipsaq; deū in aeternitate in suo latissimo sinu cōcludit, &c.

DE EODEM. ENARRATIO LXXVII.

Pro eis rogo non pro mundo. Ioannis 17.

Bonus & mitis rex solet habere aduocatos & milites mites: sed non rebelles. Spiritualiter, & sic rex glorię exaudit o- bedientes & fideles. Ergo clamat ecclesia in introitu: Miserere mihi domine quoniam tribulor: libera me & eripe me de manibus inimicorū meorū: & a persecutibus me domine non cōfundar: quoniam inuocauī te. Sed nō rebelles, vt patet in epistola Hierē. 18. Dixerunt impij Iudai ad inuicem: Venite cogitemus contra iustum, percutiamus eum lingua, & nō attendamus ad vniuersos sermōnes eius. Attende domine ad me & exaudi vo- ces aduersariorū meorum, nunquid reddetur pro bono malū: quia foderunt foueam animę meę. Recordare quōd steterim in conspectu tuo vt loquerer pro eis bonum, & auerterem in- dignationem tuā ab eis, propterea da filios eorū in famen, & de- duc eos in manus gladij. Fiant vxores eorū absq; liberis: & vi- dux & viri earum interficiantur morte. Iuvenes eorum confo- dianur gladio in pralio. Audiatur clamor de domibus eorū, id est peccatū. Adduces eos super latrones repentē, &c. Ne propiciis iniquitati eorum, & peccatum eorum a facie tua non deleatur. Et sic Christus rogauit pro obedientibus & non pro malis, dicens: *Pro eis rogo non pro mundo.* In summa euāgelij duo innuuntur. Primo petit pro se, ibi: *Pater clarifica filium tuum,* se- cundo petit pro fideli collegio, ibi: *Pater pro eis rogo, &c.* De pri- mo dicit. In illo tempore, scilicet post dominicam cenam, scilicet feria quinta cum Iudas abiisset ad principes sacerdotum. Tunc ait Iesus: Surgite eamus hinc, &c. Et docuit eos multa in- ter cetera. Et ait stando hæc quę sequuntur: *Subleuatis oculis in cælum,* scilicet cum Christus orare voluit. Nota differentiam inter orationem Christi & nostram orationem. Oratio nostra est

ENARRATIO LXXVII.

334

est ad necessitatem. i. Corinth. 4. Quid habes quod non accepi- sti. Et 2. ad Corinth. 3. Sufficiētia nostra ex deo est. Sed oratio Christi est ad nostram instructionem. Gregorius: Omnis Chri- sti actio est nostra instructio. O si uouerimus exaudiri debe- mus leuare quatuor. Primo oculos, ad cœlestia contemplando. Psalm. 122. Ad te leuauī oculos meos qui habitas in cœlis. Com- mune est proverbium: Vbi amor, ibi oculus. Et nihil amare de- bemus nisi cœlestia, ergo ibi eleuamus oculos contemplatio- nis. Philipp. 3. Nostra conuersatio in cœlis est. Item Matthai 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et sic in cœlo. i. Co- rinth. 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor homi- nis ascendit, quę pręparauit deus his qui diligunt illum. Vnde Augusti. Quod deus pręparauit diligentibus se: fide non ca- pitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur, desi- deria & vota transgreditur: acquiri potest, aestimari non potest. Secundo si volumus exaudiri, debemus leuare vocem, scilicet in oratione. Luca 17. Decem viri leprosi leuauerunt vocem suā, dicentes: Iesu pręceptor miserere nostri. Et sic nos peccatores. Et sic Susanna. Daniel. 13. Sens suspexit in cœlum. Erat enim cor eius fiduciam habens in domino. Et sic Psalm. 3. Voce meā ad dominum clamaui: & exaudiuit me de monte sancto suo. Tercio leuare debemus manus ad cœlum, id est opera cœlestia agendo. Psalm. 62. In nomine tuo leuabo manus meas. Ille le- uat manus in nomine domini qui agit opera deifica. Et talis exauditur. Exod. 17. Cūque leuaret Moyses manus vincebat Israël. Sinautem paululum remisisset, vincebat Amalech. Et sic quilibet fidelis debet leuare manus ad deum. Et sic Psalm. 118. Le- uauī manus meas ad mandata tuā quę dilexi: & exercebor in iustificationibus tuis. Quarto debemus leuare caput spei. Lu- ca 21. Leuate capita vestra. id est spem exauditionis. Psalm. 36. Spera in domino & fac bonitatem: & dabit petitiones cordis tui. Et propheta: Quis sperauit in domino & derelictus est, quasi dicat nullus. Thren. 3. Bonus est dominus sperantibus in eum. Iacobi 1. Si quis indiget postulat a deo in fide nihil hæsitan- s. Sequitur, & ait: Pater venit hora, non dicit tempus nec dies: quia statim capiendus erat: non hora fatalis, sed suę ordi- nationis & beneplaciti. Clarifica filium tuum, quasi dicat: Ve- nit hora passionis & seminandę humilitatis: ergo non differas fructum claritatis, clarifica filium tuū. Sed diceres, tamē filius est sapientia, & dicitur sapientia patris, & cum maximam clari-

SABBATHO POST IVDICA.

tatem habeat quomodo dicitur claritas clarificari: præsertim cum dicitur splendor gloriæ Hebr. 1. Respondetur. Christus petebat tripliciter clarificari à patre. Primo in passione per mirabilia quæ tunc ostensa sunt. Vnde Cæcilio visis tot & tantis miraculis ait: Verè filius dei erat iste. Secundo in resurrectione. Nā in Christo fuerūt tres substantiæ quæ ante resurrectionē videbātur esse obscuræ, videlicet caro, anima, & diuinitas. Caro videbatur obscura propter mortalitatem, anima propter passibilitatem, diuinitas videbatur obscura, quia paucis erat manifesta. Sed in resurrectione clarificata est caro: quia induit impassibilitatem & felicitatem, & tunc diuinitas manifestata est: quia accepit manifestationem. Tūc enim deus manifestatus est: ex eo quod per diuinitatis suæ patientiā resurrexit. Tercio in notitia omnium populorum, Sap. 8. Habebo claritatem ad turbas, & honorem apud seniores. *Clarifica filiū, id est manifesta toti mūdo me esse filiū tuum propriū, vt filius tuus clarificet te in notitia hominū.* Aug. Resuscitā me vt innotescas toti mūdo per me. Filius enim toti mūdo clarificauit patrem. Nā prius tantū notus erat in Iudæa deus: nunc autē omnibus gentibus à filio notificatus est. Ioā. 1. Deū nemō vidit vnquā nisi vnigenitus filius eius qui enarrauit nobis. Primo autē manifestauit suā misericordiā. Luc. 6. Estote misericordes sicut & pater vester misericors est. Secundo eius liberalitatem. Luc. 12. Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro vobis dare regnū. Idcirco nullus infidelis potest excusare quod in deum nō credat: quia toti mūdo manifestata est notitia sua. Itē nullus peccator potest desperare de deo: quia toti mūdo manifestata est misericordia sua. Itē omnes iusti debēt considerare in deo: quia nota est eius liberalitas & doctrina. Quilibet autē fidelis deberet hanc supplicationē porrigere deo omnipotenti prius subleuatis oculis voce & manibus: vt patuit. Deinde debemus clamare, Pater, Et bene dicitur pater ratione creationis: quia creauit nos. Deut. 32. Nūquid non ipse est pater tuus qui possedit te & fecit & creauit te. glo. Fecit corpus creauit animā, possidet totum, ergo merito diligendus. Bern. Si diligis patrem carnalem à quo habes partem corporis: quanto plus diligere teneris eum à quo habes corpus & animam? Sed heu vt dicitur Deut. 32. Oblitus es domini creatoris tui. Secundo dicitur pater ratione miserationis. Psal. 102. Quomodo miseretur pater filiorū, misertus est dominus timētibz se: quoniam ipse cognouit figmentum nostrum. Figmentum, scilicet fragilitatem & proni

ENARRATIO LXXVII.

335

pronitate ad peccandū. Figuratur Luc. 15. in filio prodigo, quomodo pater benignè eū recepit. Bern. O quāta est misericordia dei: quia nō minus diligit peccatorem cōuersum, quā qui nunquā peccati maculā cōtraxit. Tercio ratione procurationis. Nā procurat filiis necessariā. Matt. 6. Nolite solliciti esse dicentes, quid māducabimus aut quid bibemus, &c. scit enim pater vester quia omnibus his indigetis. Nā idem deus qui quadraginta annos Iudæos pane cæli in deserto pauit: & vestimenta & calciamenta eorum vetustate nō sunt cōsumpta. Deut. 29. Nec erat in tribubz eorum infirmus: etiā hodie nobis prouidet de necessariis. Illis enim dedit panē cæli, nobis corpus suum: illis aquā de petra, nobis sanguinē de latere: istis terrā promissionis, nobis regnū cælorū. 1. Pet. 5. Omne vestra sollicitudinē prouidentes in eū, quoniam ipsi cura est de vobis. Quarto ratione hereditariæ promissionis. Psal. 36. Iusti hereditabūt terrā, & inhabitabunt in seculum seculi super eā. Hoc petimus eū dicimus: Adueniat regnū tuū, &c. O pater clarifica filiū tuū, scilicet in presenti in gratia, & in futuro in gloria. Primo in presenti clarifica. Et hoc nos petere debemus, vt clarificet nos in tribus, scilicet corde, ore & opere. O quā necessaria est clarificatio in corde, quod obscuratū est per malas cogitationes. Ezech. 14. Viri isti posuerūt immunditias in cordibus suis. Michea 2. Vā vobis qui cogitatis inutile, & operamini malū in cubilibz vestris. Nam tales similes sunt sepulchris dealbatis quæ intus sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia. Matth. 23. Ergo opus est clarificatione in corde. Nam quis poneret cibum delicatū in vas fœtidum & maculatū, quasi dicat nullus. Et sic nos si capere volumus cibum vitæ debemus clamare illud Luc. 1. Illuminare his qui in tenebris sedent, scilicet cordis. Psal. 111. Illumina oculos meos, scilicet in timore eius, ne vnquam obdormiam in morte, &c. Secundo in ore opus est clarificatione. Esaia 6. Vā mihi quia tacui: quia vir pollutus labiis ego sum, &c. Ergo pete clarificationem. Psal. 50. Domine labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam. Tercio in opere. Et circumloquitur opus in manibus, sicut habetur Gene. 37. Non occidamus eum, melius est, vt venundetur Ismaelitis, & manus nostræ non pollutantur, scilicet ad modum luti. Psal. 80. Manus eius in cophino, seruierunt, id est in seruilī opere, peccata enim seruilīa opera sunt. Et cophinus est vas in quo lutum platearum posuerunt filij Israhel. Ergo necessaria est clarificatio. Psal. 17.

DOMINICA PALMARVM.

Illumina domine tenebras meas, sin operatione. Vt filius tuus clarificet te, scilicet in corde per dilectionem, cum psal. 17. Dilegam te domine, dicendo: Confitebor tibi in toto corde meo, &c. psal. 9. In ore per benedictionem, psal. 62. Benedicam te in vita mea. Item psal. 70. Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, &c. Et in opere clarificemus deum per bona opera. Secundo pater clarifica filium tuum, scilicet in futuro per gloriam. Hæc est vera clarificatio. i. Corinth. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmatibus: tunc autem facie ad faciem. De qua visione dicit Fulgentius: In speculo tria videmus, nos ipsos, speculum, & quicquid circumstat. Et sic in speculo diuine claritatis tria videmus, nos ipsos & deum in quantum possibile est nobis, & cetera omnia in vera & certa scientia cognoscemus. Hanc clarificationem peto, dicens: Pater clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te, scilicet in futura patria. De qua clarificatione dicit Aug. in lib. 22. de ciuitate dei: Ipse deus est finis desideriorum nostrorum qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Nam ab aliquibus sicut damnatis Christus abscondit faciem suam. Deut. 32. Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo nouissima eorum. Aliquibus ostendit splendorem faciei sue: sicut sanctis viris in presenti vita. Vnde propheta non est ausus petere visionem faciei, sed splendorem, dicens: Illustra faciem tuam super seruum tuum. Psal. 30. Beatis vero aperte ostendit. i. Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est. Item sine fastidio amabitur. Sed amor carnalis quandoque habet fastidium. Ezech. 16. cap. Facta est quasi meretrix fastidiosa augens pretium. Aliquando vertitur in odium: ut pater 2. Reg. 13. Postquam Ammon oppressit Thamar sororem eius & cubauit cum ea, exosam eam habuit odio magno nimis: ita quod maius esset odium quod oderat eam, amore quo ante dilexerat. Aliquando amor ille vertitur in absinthium. Prouerb. 5. Nouissima illius amara quasi absinthium. Deus autem amatur cum suauitate & dilectione. Eccl. 24. Qui edunt me adhuc esurient: & qui bibunt me adhuc sitient. Item sine fatigatione laudabitur: nam laudantes eum non fatigantur: sed erit eis illa laus iucunda. Psal. 103. Iucundum sit eloquium meum: ego vero delectabor in domino. Nam illud erit deo acceptum sacrificium. Psal. 49. Nunquid manducabo carnes taurorum, &c. Immola deo sacrificium laudis: & redde altissimo vota tua. Et sancti dei non cessant die ac nocte deum laudare. Esaiæ sexto. Clamabant alter ad alterum & dicebant: Sanctus,

ENARRATIO LXXVIII.

336

Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius. Nam habent magnū meritum ex illa laude. De quo Eccl. 14. Qui me elucidunt habent vitam æternam.

DOMINICA PALMARVM.

ENARRATIO LXXVIII.

DE EVANGELIO.

Turba multa que conuenerat ad diem festum cum audissent quia Christus venit Hierusalem; acceperunt ramos palmarum & processerunt ei obuiam. Ioan. 12.

Per palmam significatur victoria: palma enim olim victores coronabantur. Per palmam quoque significatur perseverantia: palma enim diutissime perseverat, ut tandem fructum habeat. lob 29. Sicut palma multiplicabo dies. Rami autem opera vel exempla sunt. Cum palmarum ergo ramis, id est cum victoriosis & perseverantibus operibus & exemplis honorandus est Iesus. Per has enim palmas fides nostra confirmatur in mundo, mens nostra securatur in extremo, vita nostra approbatur in iudicio, gloria nostra augmentatur in celo. De primo Exod. 15. Venerunt autem in Helim filii Israel, ubi erat 12. fontes aquarum & 70. planities, & castra metati sunt iuxta aquas. Helim interpretatur robusti vel deficientes, & significat ecclesiam in qua sunt firmi & infirmi, perfecti & imperfecti. Duodecim fontes & 70. palmarum sunt 12. apostoli & 72. discipuli: licet enim duo discipuli superabundent secundum scripturam sicut ibi dicit glo. hoc tamen non facit vim diuinitati. Vel duodecim fontes sunt 12. articuli fidei, qui in symbolo continentur. Esa. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris, &c. Quia vero fides sine operibus mortua est: ideo septuaginta palmarum iuxta fontes esse debent. Septuaginta sunt septies decem: septuaginta ergo palmarum sunt omnes victores & perseverantes in bonis operibus: vel omnia victoriosa & perseverantia opera sunt per 7. dona spiritus sancti contra septem vitia in decem mandatorum observantia. Hæc palmarum habet flores virtutum in mundo. Psal. 19. Iustus ut palma florebit, &c. Fructus vero præmiorum habent in celo. Cant. 7. Ascendam in palmam & apprehendam fructus eius. Fructus ex palma Christus dici potest. Aug. Expalmarum, qui est vera palma victorie: spinis coronatur, qui spinas peccatorum venit cōstringere. De secundo Iudic. 12. Filij autem Cinei cognati Moysi ascenderunt de ciuitate palmarum cum filiis Iuda in desertum fortis eorum. Cineus Iustus interpretatur, & significat penitentem, Matt. 5. Beati qui lugent, &c. Iuda

DOMINICA PALMORVM,

glorificans interpretatur, & significat illū qui ait. 1. Reg. 2. Qui-
cunque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autē contemnūt
me erunt ignobiles. Verē ignobiles sunt quorum pater diabo-
lus est. Filij Iuda angeli sunt, desertū sortis eorū est regnū coe-
lorum. Hoc est desertum in quo 99. oues, id est nouem ordines
angelorum dimittuntur: sicut dicitur Luc. 15. Filij Cinei, id est
lugentes pro peccatis ascendūt in morte cum filis Iuda, id est
cum angelis ipsos deducētes in sortē eorū, id est in ordines ange-
lorū. Hierony. Legimus saepe angelos animas electorū vsq; ad
coelos cum hymnis atq; laudibus deduxisse. Fiduciā ergo ascē-
dendi cum angelis in morte habebis quando cum palma victo-
riz & perseverantie veneris. Vnde bene legitur 3. Reg. 6. q. Salo-
mon in ostiis templi sculpsit Cherubin, id est similitudinē ange-
lorū & palmas in quo significatur qd per ostium templi coelestis
per angelos & per palmam victoriā intrandum est. O felix vi-
ctoria, per quam talis habetur in morte fiducia. Greg. Initium
retributionis est in obitu securitas mentis. De tertio Deut. 25.
Iudices quō iustū esse perspexerint illi iustitiā palmam dabunt:
quem impiū cōdamnabunt impietatis. Iudices sunt illi, de qui-
bus Matt. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus
Israēl. Isti iudicabunt approbatione, sed summus iudex aucto-
ritate. Dabit quidem iustis palmam iustitiā, id est pro iustitia
honorem vel coronam victoriā. 2. Timoth. 4. Reposita est mihi
corona iustitię, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iu-
dex. Sed quia nemo coronabitur, nisi qui legitimē certauerit:
ideo si vis habere palmā in iudicio vince vitia in mūdo. Grego.
Sine laboris certamine non est palma victoriā. De 4. Apoc. 7.
Vidi turbam magnā, quam nemo dinumerare poterat ex om-
nibus gentibus & tribubus & populis & linguis, stantes ante
thronū, & in cōspectu agni amicti stolis albis: & palmę in ma-
nibus eorū. Stole albe sunt mundissime beatorū claritates. Pal-
mę in manibus sunt beatorū retributiones: quas habēt ex per-
seuerētia in bonis & virtuosīs operibus, ppter hoc bene legitur.
3. Reg. 6. Omnes parietes tēpli textit auro, & fecit in eis Cheru-
bin, & plamas & varias picturas. Hoc est templū coeleste in quo
omnia auro immortalitatis vel charitatis teguntur. Cherubin
sunt angeli, palmę victores, sancti perseverantes iustitiarie pictu-
re sunt varia premiorū ornāmēta. Perseueret ergo nūc in bonoq;
inter angelos vult habere palmā in celo. Bernar. Propterea abiq;
perseuerantia nec q pugnāt victoriā, nec palmā victor cōsequitur.

DE

DE EODEM, ENARRATIO LXXIX.

Ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens super pullum

asine, &c. Matth. 21.

VTinā quilibet nostrū hodie mereatur esse asinus domini.
Oportet autē qui vult esse asinus domini, vt vestimēta ei
apostolorū praeceptorū & exemplorū imponat: vt sic Christus
in ipso sedeat donec in Hierusalē caelestem veniat. Cōsiderandū
autē qd dominus super tria animalia libenter sedet & libētē
equitat, videlicet super asinum, super camelū, & super equum.
Per asinū autem domini intelligere debemus quemlibet pēni-
tentem incipientē. Per camelū quemlibet proficiētē. Per equū
quemlibet perfectū & peruenientem intellige. In his domipus
sedet per gratiā. De primo dicitur Zach. 9. Ecce rex tuus venit
tibi ascēdēs super asinam & super pullum filium asinæ. Asinus
Christi est qui onus pēnitentiā portat. Ecclē. 33. Cibaria & vir-
ga & onus asinæ, &c. Malus asinus est qui saccum pēnitentię &
dominū insidentem proicit: grauius enim peccator onus assu-
mit. Psal. 37. Sicut onus graue grauātē sunt super me, & grauiorē
fessorē m, s. diabolu accipit. Sicut signatum est Numē. 22. in
asinā cui infidebat Balaā, quam angelus euaginato gladio astis
nec ad dexterā, nec ad sinistrā ire permisit, donec asina murmu-
rabat cōtra fessorē cur tertio eum percuteret. Balaā interpreta-
tur deuorans populū, & significat diabolu. De quo 1. Petr. 5. Dia-
bolus tanquā leo rugiens circuit quārens quē deuoret, &c. Gre-
gor. Ore pestiferā persuasione eos quotidie deuorat, quibus à
cōfessione fidei reproba vita discordat. Huius asina est pecca-
trix anima, angelus prädicatorē vel confessorē significat. Ma-
lach. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiā, & legem requirēt
ex ore eius: quia angelus domini exercitūū est: quia gladio ex-
tremi iudiciij terrenis peccatorē ipsum in via iniquitatis proce-
dere non permittit secundū voluntatē Balaam, id est diaboli.
Diabolus ergo sentiens animā trepidare, & nolle in via iniqui-
tatis procedere: plus eum stimulat, & tertio eum percutit, quan-
do triplici aduersitate, primo in rebus, secundo in amicis, tertio
in corpore eum affligit per malos vel per semetipsum: sicut Iob
tripliciter percussit. Tandem asina cū fessorem diabolu mur-
murat in confessione & in oratione. Et sic peccator incipit pro-
ficere in bonis operibus, qui tunc bene significatur per camelū.
De his duobus, incipientibus & proficientibus dicitur Esa. 27.
Vidit currum duorum equitum ascensorem asini & cameli,

DOMINICA PALMARVM.

id est incipientes & proficientes, qui maxime trahunt currū ecclesiæ: pauci enim sunt perfecti. Camelus est animal aptum ad laborandum, & animal mercatorū est, & merces portare solet. Ita proficientes multum laborant, & merces meritōrū vltimū in cōlestē Hierusalem portāt. Vnde 3. Reg. 10. dicitur qd regina Saba, i. ecclesiā ingressa Hierusalem cum comitatu saluandorū & diuitiis meritōrū & camelis, i. proficientibus portantibus aromata bonorū operū, & aurū charitatis infinitum, & gemmas pretiosas virtutū: venit ad regē Salomonem, i. ad Christū. Beata es anima quæ sic ad Christum venis. Certē bene veneris si aliquid attuleris. August. Apud deū plus habet loci, qui plus attulerit non argenti sed fidei. Caue autem tibi de latronibus, qui talibus mercibus se spoliāt. Grego. Depredari desiderat, qui thesaurū publicē in via portat. E contra cameli sunt avari, onerati iniustis temporalitū diuitiis, quas nisi deponat cōlestē Hierusalem iatrare non possunt. Matt. 19. Facilius est camelum per foramen acus transire: quā diuitem intrare in regnum cōlorū. Quod bene dicitur Hierusalem. Porta enim est arcta per quam cameli intrare non possunt nisi depositis oneribus. Abice ergo onera, vt cōlestem intres Hierusalem. De tercio Apoc. 19. Ecce equus albus, & qui sedebat super eum vocabatur fidelis & verax, & c. Perfectus quisquis equus Christi est propter audaciā in bellis cōtra diabolum, mundū & carnē. Zach. 10. Posuit eos quasi equum gloriæ suæ in bello. Et propter fortitudinem in sustinendo. Iob 39. Nunquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis eollo eius hinnitum. Item propter velocem currum qui desiderijs & effectibus festinant ad patriam. Vnde de equis variis dicitur Zacha. 6. Qui autem erant robustissimi querebāt ire & discurrere per omnem terram. 1. Corin. 9. Sic currite vt comprehendatis. Vnde velociter curremus si de patria ad quam currendum est cogitaremus. Augustin. Cur non properamus & currimus vt patriam nostram videre & parentes salutare possimus, magnus enim nos illic charōrum numerus expectat. E contra. Equi diaboli sunt qui præcipientes ad peccatum currunt ad infernū. Proverbior. 1. Pedes eorum ad malum currunt & festinant vt effundant sanguinem. Et certe tales equi cum sessore suo diabolo cum ipsis nunc de vitio ad vitium cursitante in profundum penarum merguntur. Exod. 15. Equum & ascensorem proiecit in mare.

DE

DE EODEM, ENARRATIO LXXX.

Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via. Matth. 21.

Diversitas opinionum fuit antiquitus cui debebatur honor & reuerentia exhiberi. Aliqui enim dixerunt quod nobilitati generis, vt quāto aliquis esset maioris & nobilioris generis, tantō ei plus honoris deberetur. Alij dixerunt quod honor deberetur diuitiis: vt homo quāto esset ditior & opulētior, tantō plus sibi deberetur honoris. Alij dixerunt quod sapientiæ: vt quāto aliquis esset sapiētior, tantō magis erat dignus honore. Alij dixerunt quod virtuti: vt quāto aliquis esset virtuosior, tantō magis ceteri ipsum honorare deberent. Huius sententiæ fuit Aristot. dicens Ethic. 4. quod honor est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis. Inter istas autem opiniones vltima fuit vetior. Cuius ratio est: quia honor non est alicuius nisi inquantum bonus est, Et ideo dignū est quod primo honorandus est ipse deus qui est essentialiter summum bonum. Et quia homo per virtutem efficitur bonus: idcirco etiam tali debetur honor. Quia verō cum altitudine generis & diuitiarum & potentiæ magnitudine necnon claritate sapientiæ possunt aliqui carere virtutibus, & per consequens bonitate: idcirco propter ista honor principaliter eis non debetur. Sed cum omnia simul reperientur in aliquo potente: quod, scilicet esset nobilis genitus, diuitiis opulētus, potentia magnus, sapientia clarus, virtute præditus: talis meritō esset honorādus, præcipue cum esset tāta benignitatis & misericordiæ, quod tribularis & in afflictione positus misericorditer subueniret. Cum igitur hæc omnia excellenter reperiantur in Christo, nam ipse est nobilior natus: quia filius dei patris. Matth. 27. Verē filius dei erat iste, scilicet Christus. Est etiam diuitiis opulentus, ad Ro. 10. Nā idem dominus omnium diues in omnes qui inuocāt illum. Est potentia magnus. Luc. 24. Qui fuit vir potēs in opere, id est virtute, sermone corā omni populo. Sapientia clarus. Coloss. 2. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi. Est etiam virtute præditus. Vnde de ipso dicitur Ecclesiā. 24. In me omnis gratia viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. Cum ergo ipse propter suam misericordiā generi humano captiuato peccatorū vinculis subuenerit ipsum absolūdo: idcirco ab omnibus cum reuerētia est honorādus. De quo honore Christo facto fit mētio in euāgelio cum dicitur: Plurima autē turba, & c. In summa euāgelij tria innuit euāgelista. Primo ponit captiuitatē

DOMINICA PALMARVM,

affligentem, ibi: *cum appropinquasset Iesus*. Secundo subdit plerumque liberantem, ibi: *Soluite, &c.* Tertio ponit societatem honorantem, ibi: *Plurima autem turba, &c.* De primo dicit: *cum appropinquasset Iesus, &c.* Post illam huius euangelij quare Enarratione de tempore, scilicet Dominica prima in aduentu. Pro doctrina sciendum, multiplex honor legitur hodie Christo esse impensus. Primo honorabant eum discipuli asinam adducentes. Secundo turba obuiam procedentes. Tertio ramos palmarum portantes. Quarto vestimenta prostermentes. Quinto pueri clamantes & laudantes. Spiritualiter, sic hodie discipuli, id est sacerdotes honorare debent Christum. Nam ipsi sunt discipuli miseri à monte Oliueti, id est ex misericordia dei, in castellum, id est in mundum ad soluendum asinam, cum pullo, id est peccatores qui propter peccata facti sunt bestiales. Vnde Psal. 48. Homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus & similis factus est illis, scilicet asinis. Et Bernar. Puto si animalia possent loqui dicerent: Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est. Hic asinus ligatur vinculis peccatorum. De quo Chrysost. Antequam peccamus liberi sumus: sed postquam peccato mortali nos obligauerimus, ligati sumus iugo diaboli. Prouerbio. 5. Funibus peccatorum quisque constringitur. Ista ligatio fuit prophetata. Ezech. 3. Ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis. Sed heu peccatores etiam rudiores sunt quam asina. Nam legitur Num. 22. quod asina Balaam timore diuinæ faueritatis videns euaginatam gladium angeli locuta est. Sed heu, multi sunt peccatores scientes faueritatem diuinę iustitię quasi gladium ex vtraque parte scindentem non loquentes in confessione seu oratione. O si illum asinum mutum hodie posses adducere, vt scilicet sic loqueretur in confessione & oratione. Sed Iesus non sedet in asino ligato. Vis ergo esse asinus Christi, soluaris primo à vinculis peccatorum. Isa. 52. Solue vincula colli tui captiua filia Sion. Secundo honorabant eum turba obuiam procedentes. Ioan. 12. Turba multa quę conuenerat ad diem festum, cum audisset quia venit Iesus Hierosolymam acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei. Et sic nos. Amos 4. Preparare in occursum domini dei tui, scilicet cū pura conscientia euellendo fordes peccatorum. Grego. Tergat sordes prauis operis qui preparat deo domum mentis. Sed heu quidam occurrunt deo & recipiunt eum sed non seruant: sicut Iudæi hodie ei occurrerunt & eum receperunt, sed non tenuerunt. Nam

ENARRATIO LXXX.

339

Nam de fero circumspectis omnibus à nullo erat in hospitio receptus, sed iuit in Bethaniam. Et sic hodie multi sunt tales. Et illi occurrunt Christo in iudicio, sed non recipient regnum ab eo, quibus dicit illud Matth. 25. Nescio vos. Quidam verò occurrerunt ei & non receperunt, sed crucifixerunt eum, vt Iudæi in die Parasceues. Et sic peccatores in mortali adhuc existentes. Hebr. 6. cap. Rursum crucifigentes filium dei. Quidam occurrerunt & receperunt eum & compulerunt eum manere vt Samaritani. Ioan. 4. cap. Rogauerunt eum vt ibi maneret: & mansit ibi duos dies. Et sic boni occurrunt hodie Christo per contritionem, & recipiunt eum per deuotionem: & compellunt eum manere per orationem & bonorum operum continuationem vt duo discipuli euntes in Emaus. Luc. vlt. Mane nobiscum domine, &c. Et intrauit cum illis. Tertio honorabant eum turba ramos palmarum de arboribus cadentes. Ramus enim bonum opus significat. Quot enim bona opera propter deum facis, vt eum ramis honoras. Arbor palmarum significat victoriam, id est iustorum vitam. Psal. 91. Iustus vt palma florebit, Et ab illa arbore debemus ramos virtutum capere. Canti. 7. Ascendam in palmam & apprehendam fructus eius. Respice Abraham & frange ab eo ramum fidei. A Iob ramum patientiæ. A Dauid ramum misericordiæ. Ab apostolis ramum charitatis. A martyribus ramum constantiæ. A confessoribus austeritatem vitæ. A virginibus ramum castitatis & pudicitie. Si hos ramos habueris Christo occurrere poteris: & à Noë id est Christo in arcam misericordiæ suscipieris. Quod figuratum est in columba ad Noë veniente cum ramo virente Gene. 8. Spiritualiter, sic & ramus boni operis debet virere in charitate. Vnde isti honorant deum cum ramis aridis qui bona opera faciunt viuendo in peccatis. Grego. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Et hos ramos non debes portare in ore sicut bruta, scilicet tantummodo loquendo: sed in manibus, id est in operibus. Apocalip. 7. Amicti stolis albis & palmarum in manibus eorum. Et sic turba hodie honorauit Christum, sed iste honor versus est in Parasceue in contumeliam. Nam applicuerunt eum ad crucem, cuius pars vna erat de palma. Sic multi in hac quadragesima honorabant Christum cum ramis palmarum, id est operibus bonis. & post paschæ festum inhonorant eum cum vitis & cum concupiscentiis prauis: vt de eis posset dici illud Deute. 32. Deum qui te genuit dereliquisti: & oblitus

DOMINICA PALMARVM.

es domini creatoris tui. Quarto honorabant eum vestimenta prosterntes. Et sic nos debemus prosternere vestimenta. id est corpora nostra. Quid enim sunt corpora nisi quædam animarum vestimenta? Iob 13. Quasi putredo consumendus sum: & quasi vestimentum quod comeditur à tineâ. Hoc vestimentum in viâ prosternit qui corpus suum pro Christo exponit. Quod si pensâ remus quomodo deus vestimentum corporis sui pro nobis exposuisset, & sanguinem suum fudisset: tunc facilius esset nobis pro ipso vestimentum nostri corporis passionibus exponere: nec illud afflictionibus scindere formidaremus, sicut figuratum est Gene. 37. in Iacob, qui videns tunicam Ioseph sanguinolentam scidit vestimenta sua. Parum autem est si pro illo scindas tunicam vilissimam, qui pro te scidit tunicam pretiosissimam. Quid enim aliud est corpus tuum ad corpus illius: quam vestimentum vile respectu pretiosissimi. Bernar. Nonne si confiterentur omnes dies vitæ filiorum Adam in me, & omnes dies seculi & labores omnium hominum qui fuerunt, scilicet & qui sunt & qui erunt: nihil essent ad comparationem corporis illius quod spectabile & stupendū est virtutibus etiam supernis. Scindes ergo saccum pro purpura Christi: scindes saccū tristitiæ: ut recipias stolam iustitiæ. Psalm. 29. Concidisti saccum meum & circumdediti me lætitiâ. Sed iste honor versus est in contumeliâ feria sexta proxima, cum diuiserunt vestimenta sua denudantes eum: & sic aliqui nunc prosternunt vestimenta corporum. Post hoc festum, scilicet Paschæ in crapulositate viuūt & ebrietate denudantes Christum. Quinto honorabant Christū pueri clamantes: *Osanna*, id est saluos nos fac in excelsis, quasi diceret: Salutem in terris non inuenimus: idcirco confer nobis de excelsis: sic nos clamare debemus deum honorando. Psalm. 49. Sacrificiū laudis honorificabit me. Sed iste honor feria sexta versus est in contumeliâ cum clamabant: Crucifige, crucifige. Heu sic nunc aliqui honorant deum orando, sed post Paschā inhonorant eum verbis mendosis & opprobriosis, sed tu non sic. Thob. 4. Omni tempore benedic deum, & pete ab eo ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant. Ratio Genes. 27. Qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Et illi accipiet benedictionem in iudicio cum dicetur eis: Venite benedicti. Matth. 25. Item sciendum hæc laus & processio facta est à pueris & à pauperibus: & non à diuitibus & potentibus & à sapientibus. Nam de omnibus diuitibus tantum vnum habuit, scilicet

Zac

ENARRATIO LXXX.

340

Zachariam. De quo habetur Luc. 19. Et de potentibus vnum solum, scilicet Centurionem. De quo Matt. 8. Et de sapientibus vnum solum, scilicet Nicodemum. De quo Ioan. 3. Ideo 1. Cor. 1. Videte enim vocationem vestram, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes & nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes. Et ideo hodie huic processioni quæ erat plena gaudio adiungitur pæssio quæ erat ignominiosa. Nam licet turba & pueri Christū laudabant, & honorabant: tamen scribæ & pharisæi iam in cordibus eorum eum crucifigebant, & his laudibus contradicebant, Luc. 19. Magister increpa discipulos tuos. Quibus respondit: Amen dico vobis, quia si isti tacebunt lapides clamabunt. Ideo Bernard. Quid sibi vult ista mirabilis coniunctio, aut quid cogitauerit patres nostri passionem addentes processioni: nil aliud nisi quod post illum honorabilem cōcursum hodie domino exhibitum in ingressu Hierusalem in breui esse subsecutam passionis ignominiam. Ideo nota quod in hac processione possumus in quatuor instrui & doceri. Primo quod gloria huius mundi est instabilis, & quod in ea fiducia non sit habenda. Vnde Bernard. Optime pæssio est coniuncta processioni: ut discamus in nulla lætitiâ huius seculi habere fiduciam. 1. Timot. vlt. Præcipere diuitibus huius seculi non sublimē sapere, nec sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum. Prover. 14. Rîsus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Et ideo Christus seuit in tali honore, Luc. 19. Secundo ut doceamur quod prosperitatem quando eam habemus aduersitatis memoria temperemus. Ecclesiast. 11. In die bonorum ne in memor sis malorum. Ideo prosperitas stultorum perdet eos. Prover. 1. Nam gaudium prosperitatis est quasi forte vinum, & ipsi nesciunt illud temperare, oculos scilicet cordis habendo circa aduersa quæ possunt incidere. Eccl. 7. Cor sapientum ubi tristitia est, & cor stultorum ubi lætitiâ. Hoc temperamentum docuit nos Christus hodie, cū Hierosolymitanis prædixit euerisionem vrbis futuram. Hoc etiam temperamentum docuit nos in hoc quod honorem illum suscepit in tantâ humilitate, scilicet sedendo super asinam. Vnde Bernar. Sicut deus in passione patientiam habuit: sic in processione humilitatem habendam curauit. In illa enim tanquam ouis ad occisionem ductus, & quasi agnus coram tondente se obmutescit, & non aperuit os suum. In processione enim parabant se populi ut exirēt

DOMINICA PALMARVM,

obuiam ei: nec eum latebat quod nouerat quid esset in homine, propter quod & ipse paratus est non in curribus, nec in equis, nec in frānis argenteis auro tectis: sed humilis a selli tergo sedens suppositis apostolorum vestibus, quas ego de pretiosioribus vestibus regionis fuisse non credo. Item Bernard. De hoc temperamento talis imitetur cogitatio, quod natura imitetur & actorem naturā. Nōne ille in persona hominis vili limo vitæ spiraculum colligauit: nōne autor naturæ in persona sua limum verbūmq; contemperauit? Salomonem ideo sapientia deseruit: quia iucunditatem suam amaritudine disciplinae contemperare noluit. Tertio ostendit nobis in consuetudine processionis & passionis, quod tali fatuitate laborant qui gloriam & gaudiū mundi sectantur, quasi laboraret qui cū processione & gaudio ad patibulū suum vel aliud genus mortis ire vellet. Legitur Ioan. 6. quod deus fugit quando voluerunt eum facere regem: tunc autem honorem illū non fugit quando ibat ad mortē suam: ad significandū quod iam diximus, quod qui gloriā querunt, gloriari volunt in via qua ad mortem suā vadunt. Augu. Nihil aliud est tēpus præsēntis vitæ quā cursus ad mortem: in quo nemo vel paululū vel tardus ire permittitur. sed omnes pari motu vrgemur: ergo gloria in vita ista est via ad mortem. Greg. Qui præsente suauitate capitur, quasi ad interitū ducitur per amœna prata. Hic ostendenda sunt illa tria hominibus quæ mortuo fiunt, in quibus mundi sapientia retunditur, & ostenditur esse fatuitates. Mortuus cū solo sudario sepelitur, quod ostendit auariciam esse fatuitatem. Secundo sub terra ponitur & ab hominibus & iumentis cōculcatur, in quo superbiæ ostenditur fatuitas quæ super omnes vult esse. Tertiō a vermibus comeditur, in quo fatuitas voluptatis ostenditur quæ de carne tantam curam habuit. Sed diceres, quare ad mortem vadens tantū honorem voluit suscipere? Respondetur primo in nobis exemplū, vt quiuis existens in honore mūdano debeat recordari mortis. Nam tunc diues fit pauper, & regnans super alios cōculcatur sub istis. Et ideo fatū est corpus in deliciis nutrire, quod postmodum vermes in cibū debent habere. Ideo Eccl. 10. Cū morietur homo hereditabit serpentes, bestias & vermes. Secundo ideo secundum Chrys. voluit sustinere hunc honorem, vt ostenderet se esse illum de quo propheta Zacharias dixit: Ecce rex tuus, &c. Tertio vt ostēderet nos per eius passionem peruenire ad æternam gloriam. Vnde Bern. Tribulatio præsēntis vitæ est

ENARRATIO LXXXI.

341

via gloriæ, via ciuitatis, via habitaculi, via regni. Ideo clamauit Iatro, Luca 23. Memento mei domine dum veneris in regnum tuum. Et ideo duæ processiones fiunt hodie, vna cum honore facta, alia cum contumelia repræsēntatur. Hodie positus super asinam, feria sexta super crucem. Hodie vestimenta sua strauerunt, feria sexta eum denudauerunt. Hodie ramos & flores obrulerunt: feria sexta spinas capiti infixērunt. Hodie regem appellauerunt: feria sexta eum regem nezaauerunt. Hodie clamauerunt eum saluatorem, dicentes: *Osanna*: feria sexta dixerunt, seipsum non potest saluum facere. Hodie eum benedixerunt, dicentes: *Benedictus qui venit*: feria sexta eum maledixerunt, dicentes: Si non esset hic malefactor, &c. Ideo hodie admiscetur passio processioneis gaudio.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXI.

DE EPISTOLA.

Hec sentite in vobis quod & in Christo Iesu &c. ad Phil. 2.

Videmus quod veri amici solent sibi inuicem in tribulationibus compati, iuxta illud philosophi in Ethicis: Amicus debet se habere ad amicum: sicut genu ad tibiam. Spiritualiter, sic nos habemus amicum verum, scilicet Christum. Ioan. 15. Vos amicos dixi: quia omnia quæ audiui à patre meo, nora feci vobis. Idcirco debemus compati sibi in tribulationibus suis, de quo 1. Per. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius. Figuratur. 1. Reg. 20. Ionathas firmavit amicitia cum Dauid, & diligebat eum vt animā suā. Spiritualiter, Ionathas interpretatur filius colūbæ, & significat Christum qui conglutinatus est nobis in amicitia firma, ex eo quod dedit animā suā pro nobis: idcirco eo modo debemus diligere eū vt animā nostrā: hoc est vt vitā exponamus pro ipso sicut ipse pro nobis. De quo Eccl. 29. Gratiā fideiussoris tui ne obliuiscaris, i. Christi ad quod hortamur in epistola, *Hec sentite in vobis*. In summa epistolæ tria innuuntur. Primo inducit nos ad Christi compasionem, ibi: *Hec sentite, &c.* Secundo describit eius humilitatem, ibi: *Cum in forma dei, &c. sed ex manu semetipsum seruum serui accipiens*. Tertio subdit eius altitudinem, ibi: *Propter quod exaltauit*. De primo dicit: *Hec sentite in vobis quod & in Christo Iesu*, supple fuit, sentite inquam nō loquimini tantum sicut qui dicunt & nō faciunt, vel prætendunt exterius tantum vt hypocrita. Pro quo sciendum quod tripliciter debemus sentire illud quod fuit in Christo. Primo per compasionem, se-

Quadrag. Thes.

HH

DOMINICA PALMARVM.

cundo per affectus participationem, tertio per imitationem. Secundum primum modum sciendum quod ostendit ecclesia in verbo proposito quomodo passionem domini audire debeamus: opprobria enim ei dicta debent nobis cadere super cor: iuxta illud Psal. 68. Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. Clavi enim & lancea quæ corpus eius pertransierunt, pertransire debent corda nostra: sicut & matri eius accidit, sicut Si meon prædixit ei Luc. 2. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Et notandum quod passio interior est quasi crux, cuius brachium superius est dolor de memoria crucifixi. Inferius brachium de recordatione propriorum peccatorum. Sinistru brachium est dolor de pœnali miseria peccatorum proximorum. Dextrum brachium est dolor de perditione animarum. Augustinus in te viscera Christianæ compassionis qui plangis corpus à quo recessit anima: & non plangis animam à qua recessit deus. Ecclesiasti. 22. Luctus mortui septem dies: fatui autem & impij omnes dies vite illorum. Specialiter compassio crucifixi magna debet esse in verbis. Cantic. 1. Fasciculus myrrha dilectus meus mihi, inter ybera mea cōmorabitur. Videmus enim membra infirmari cum caput infirmatur. Vnde: cum caput agrotat cætera membra dolent. 1. Corint. 12. Si quid patitur unum membrum, compatiuntur ei omnia membra. Sic nos compati debemus capiti nostro, scilicet Christo. Proverb. 17. Frater in angustiis comprobatur. Et notandum quod multa sunt propter quæ debemus alicui compati, quæ omnia circa Christum occurrunt. Primum est doloris magnitudo: hæc causa verè fuit in Christo. Vnde Threno. 1. dicitur: O vos omnes qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Secundum est amoris magnitudo: hæc causa fuit in beata Virgine propter magnu eius amorem quem habebat ad filium suum. Gladius enim doloris & compassionis pertransibat animam eius. Et de David dicitur 2. Reg. 18. quod dicebat: Fili mi Absalō quis mihi tribuat vt ego moriar pro te, id est vita tua. Videbatur enim reputare mortem filij sui grauiorē sua propria morte. De tali bono patre dicitur Isa. 30. Et Hier. 31. qui pro animabus filiorum alligabat vulnera sua, & super omnē vocē turbabatur viscera eius. Propter hanc causam filij qui tenerè amant matres suas, molestius ferunt cum eas vidēt percuti quàm si ipsi percuterentur. Sed quis dubitaret matrē Christi magis amandam esse à nobis quàm carnales matres, quæ mater tanta & tot passa est pro

ENARRATIO LXXXI.

342

pro filio suo quanta Christus pro nobis. Nonne matrem suam reliquit pro nobis & synagogam matrem suam, & insuper animam suam morti exposuit pro nobis? Hier. 12. Reliqui dormi meam, dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manus inimicorū meorum. Tertium est innocentia: multu enim soleamus compati ei qui innocenter patitur. Quæ causa fuit verè in Christo: quia ipse peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. 1. Petr. 2. Propter hoc etiam qui latatur in passionibus aliorum sanctorum, in die passionis Christi contristatur. Quartum est quado pro culpa nostra patitur aliquis. Tūc enim homo qui habet nobilem animam, dolorem ipsius suum reputat per compassionem, sicut etiam patet in David. 2. Reg. ultimo, qui cum vidisset angelum populum occidentem, quia ipse eum fecerat numerare, dixit ad dominum: Ego sum qui peccaui, & ego iniquè egi, isti qui oues sunt quid fecerunt? vertatur obsecro ira tua contra me & contra domum patris mei. Hæc causa bene fuit in Christo: iuxta illud Isa. 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras: & attritus est propter scelera nostra. Nostra est passio Christi non solum per occasionem, sed etiā quantu ad humilitatem. Et ideo debet esse nostra quantu ad hoc. Quintu est patientis nobilitas, quæ causa bene fuit in Christo qui nobilissimus fuit tanquam altissimi filius: igitur valde alienum erat tale opus ab eo, iuxta illud Isa. 28. Alienum est opus eius vt operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Sextum est patientis benignitas, hæc maxima causa fuit in eo. ad Tit. 2. Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri dei, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed, &c. Cum autē ipse homo benignus & mitis omnibus est, quæ causa est eū gladio perforari? Item quæ cōuenientia stipitis rigidi & duri ad hominem benignu & dulcem? Ideo ecclesia in illo dulci planctu quem in dominica de passione incipit cātare, spiritualiter plāgit hoc quod clavis & lancea mire corpus perforatur, & plangit quod arbor crucis ramos suos flectens & naturalis rigor lentescat ille quem dedit natiuitas, & superni membra regis miti tendant stipite. Septimum est pietas ipsius patientis. Magis enim compatiatur ei aliquis quem nouit esse piū & compatiētem: quā ei quem nouit esse sine pietate. Ipse enim deus non miseretur hominibus duris sine misericordia existētibz. Ideo scriptu est qd iudiciū sine misericordia fiet ei qui nō fecerit misericordiā. Iaco. 2. Et propterea tales nō

DOMINICA PALMARVM,

de facili saluatur. Bernar. Nemo duri cordis salutē vnquā adeptus est, nisi quādo forte miserās deus abstulerit ab eo cor lapideū & dederit ei cor carneum. Et notificat cor durum, dicens, quid est cor durum. Ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate molitur, nec mouetur precibus, nec minis cedat, duratur ad flagella, ad beneficia ingratus, ad consilium inuidum, ad iudicia sauum, inuerecundum ad turpia, impaudum ad pericula, inhumanū ad humana, temerarium ad diuina, praeteritorū obliuiscēs, praesentia negligēs, futura non prauidens. Vel vt breuiter cūcta cōplectar: Ipsum est quod nec deū timet, nec hominē veretur. Hae causa bene fuit in Christo. Ex compassione enim passus est omnia quae in mūdo isto passus est. Videtur aliquibus magistris quod fuit maior in eo dolor cōpassionis quā dolor passionis, quod ex duobus existimant. Ex magnitudine charitatis eius & cognitione periculorum quae videbat euentura in mūdo isto. Compassionem suā expressit lachrymis. Luc. 19. scilicet quando fleuit super ciuitatem Hierusalem. Et Ioan. 11. vbi fleuit Lazarum suscitaturus. Et Ioan. 18. vbi compatiens discipulis adhuc infirmis ait his qui venerant vt eum apprehenderent: Si queritis me, sinite hos abire. Octauum est exemplum aliorum compatiētiū alicui. Hae enim solent hominem excitare ad similiter compatiendū. Quae causa bene inuenitur circa Christum cui etiam creaturae insensibiles cōpassae fuerūt, vnde Sol radios suos abscondit quasi traductus tenebras faciēs. Petra scissae sunt quasi ei cōpatiētes & cōpassioni beatā virginis vnigenitum suum in cruce cōsiderantis. Ad compassione etiā nos excitare debet quod ab indignis pane immolabatur & morti adiudicabatur, & a peccatoribus morti aeternae adiudicatis talia passus est, qui non habuit etiam aliquem consolatorem. Psal. 140. Singulariter sum ego donec transeā. Sequitur de secundo modo sciēdi, qui est per effectus participationē: hoc modo sentiūt ea quae in Christo fuerūt illi qui ex passione Christi intelligūt quātum cauēdum sit peccatum. Bern. Vide homo quāta illa sint vulnera pro quibus oportuit vulnerari Christū. Sic medicinae existimatio, & doloris & timoris exaggeratio est idem. Ex cōsideratione enim remedij, periculi mei cōsidero qualitatē. Item qui intelligunt quātum sit timendum supplicium, quia si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fieri: Super quo dicit August. Sine flagello non exiit qui huc sine peccato venit: quomodo flagellis digni nō sunt qui huc

ENARRATIO LXXXI.

343

huc cum peccato venerunt? Item qui ad ignem amoris diuini in cruce nobis ostensi ad deum amādum sunt accensi, sed nimis coagulata videntur corda illa quae ad ignē istū non calefiunt. Eccle. 43. Sol in meridiano exurit terram: in cōspectu ardoris eius quis sustinere poterit? Quod de Sole iustitiae in sermone passionis intelligi potest. Insensibilis enim videtur qui illum ignē sentire nō potest. Item passionem Christi tanquam per effectū sentiūt qui ad vnctionem diuinā pietatis ibi nobis ostensa mites & pij efficiūt. Ibi enim petra diuisa fuit in patiendo, sed riuos olei fudit misericordiā suā ostendendo & miserationē suā exhibendo. Nota pro omnibus mortuus est Christus pro daemōnibus subiiciēdis. Hier. 41. Fortis impēgit in fortē, & c. pro vinctis educēdis. Zach. 9. Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō est aqua. Et sic pro impiis iustificandis. Psal. 13. Redimet dominus animas seruatorum suorum, & c. Et ad Ro. 4. Traditus est propter delicta nostra. Et pro angelis reparādis. Eph. 1. Proposuit deus in dispensatione plenitudinis temporū instaurare omnia in Christo quae in caelis & quae in terra sunt in ipso. Nota Christus resurrexit a mortuis. 1. Corin. 15. Christus mortuus est pro peccatis nostris secundū scripturas, & c. Et quia resurrexit tertia die. Surrexit quidem veraciter cōtra dolosos. Luc. 24. Permanenter cōtra reciduos. Roma. 6. Christus surrexit a mortuis, scilicet pro peccatis nostris: ita & nos in nouitate vitae ambulemus. Integraliter cōtra creaturas. Psal. 56. Exurge gloria mea, & c. Celeriter cōtra morosos. Potentialiter cōtra tepidos vel accidiosos. Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animā meā & iterum sumendi eam. Figuraliter cōtra haereticos. 1. Corin. 15. Si Christus resurrexit a mortuis: quomodo quidam dicūt in vobis, quoniam resurrectionis mortuorum non est, & c. Voluntariē contra coactos. Nūc exurgā dicit dominus, & c. Circa tertium modū verē sciēdi notandum, quod in epistola hodierna monemur ad imitandū Christū in quatuor, scilicet in humilitate, de qua ibi: *Semetipsum exinanivit*, id est maxime humiliavit. Secūdo in charitate, ibi: *Formam serui accipiens*. Tercio in obediētia, de qua ibi: *humiliavit semetipsum factus obediens*, & c. Bernard. Nō credas aliquod bonum placere sine obedientia illi qui mori maluit quā non obedire. Idem: Mementote fratres vt Christus non perderet obedientiam perdidit vitam. 1. Regum 15. Melior est obedientia quā victima. Grego. Obedientia est virtus sine qua infidelis

FERIA II. POST PALMARVM,

quis conuincitur etsi fidelis esse videatur. In hoc quod dicitur humiliavit semetipsum innuitur quod voluntarie obediens non coactus. Ioan. 10. Ego pono animam meam & iterum sumo eam, quod est contra quosdam qui non obediunt nisi coacti: sicut daemones obediabant Christo cum eos eiecit de obsessis corporibus. Quarto in patientia, de qua ibi, vsque ad mortem, mortem autem crucis. Esaiæ 50. Posui faciem meam vt petram durissimam, duram, scilicet ad verba: duriores ad verbera durissimam ad vulnera, &c.

FERIA II. ENARRATIO LXXXII.

Ante sex dies pasche. Ioannis 12.

Consuetudo est pauperum, quod sæpe illuc conueniant vbi se benigne receptos & benigne tractatos memorant. Sic & Christus cum discipulis suis qui similiter pauperes, & inopes fuerunt, ad domum Marthæ, Mariæ, & Lazari sæpe venerunt, & maxime tempore maioris necessitatis, quando scilicet ad mortem properabat. Nam ibi misericorditer tractabantur, prout partim in historia presentis euangelij clarius demonstratur. Vbi plura notari cõtingit. Primo eloquiũ impẽsum studiose, quod vnguenti probat effusio liberalis, ibi: *Ante sex dies pasche venit Iesus Bethaniã vbi fuerat Lazarus mortuus quem suscitauit Iesus.* Immediatè post suscitationem Lazari Iudæi diffinierunt occidere Christum, & ideo recesserat quousque appropinquaret pascha in quo immolabatur agnus paschalis. Sic Christus qui est verus agnus immolabatur pro nobis immediatè post immolationem agni paschalis figuræ, vt veritas figuræ succederet. Venit in Bethaniã, quæ est prope Hierusalem ad duomillaria vbi Lazarus fuerat mortuus quẽ suscitauit Iesus. Illuc enim venit Iesus, vt ex memoria miraculi ibidem facti turba populi moueretur ad eũ honorificè recipiendũ in Hierusalem ante suã passionẽ, sicut prædictum fuerat per Zachariã prophetã. 9. Exulta satis filia Sion, ecce rex tuus venit tibi sanctus & saluator. Dicit autẽ: *Ante sex dies pasche, vt intelligas diem pasche non 14. diẽ mensis primi in qua ad vesperã immolabatur paschalis agnus, vt figuratur, Exod. 12. Sed potius dicitur pascha quintadecima dies quæ tota erat festiua.* Et occurrit illo anno in feria 6. in qua passus est dominus: & ita sexta die ante diem pasche, scilicet in sabbatho venit in Bethaniã, quod interpretatur domus obedientiæ. Quod bene cõgruit mysterio. Primo quidem quãtum ad causam passionis, secundũ illud Philipp. 2. Factus est obediens

ENARRATIO LXXXII.

344

obediens vsque ad mortem. Secundo quantum ad fructum passionis, quem consequuntur solum illi qui obediunt, secundum illud Heb. 5. Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ. *Fecerunt autem cenam illi, & Martha ministrabat. Lazarus autem erat vnus ex discumbentibus cum eo.* Hec cœna dicitur facta fuisse in domo Simonis leprosi. Matt. 26. licet Origen. dicat eam factam in domo Marthæ, quia dicitur hic quod ipsa ministrabat. Sed nihil hoc probat, quia Simon vicinus fuit Marthæ. Vel forte ipse Simon erat dispensator propter hoc ministrabat in domo eius. Nota quod aliqui dicunt quod iste Simon non fuit ille leprosus curatus, sed alter Simon qui fuit amicus Marthæ & Marthæ, ideo Martha ibi ministrabat in domibus amicorum suorum. Sed dices quare voluit dominus vt comederet Lazarus cum eo? Respondetur primo vt veritas resurrectionis ostenderetur, & ex hoc quod post suscitationem cibum sumeret, non sua suscitatio phantastica esse probaretur. Secundo vt infidelitas Iudæorum confunderetur. hæc Aug. Et secundum eum Lazarus dum discumbit in conuiuio conuiuiis interrogantibus eũ tristia loca pœnarumq; sedes alta nocte obscuras, indicant diligenti narratione per ordinem, & ita inferi lōgis temporibus ignorati tandem inuenerũt proditorẽ. Et notandũ qd hæc cœna fuit facta in Bethania quod cõuenit mysterio: quia dominus in domo obedientiæ spiritualiter reficitur delectatus in obedientia nostra, secundũ illud Apoc. 3. Si quis audierit vocẽ meã & aperuerit mihi ianuã, introibo ad illũ & cœnabo cum eo. Per Marthã significatur prælatus qui ad ministrandũ in ecclesiis instituitur, secundũ illud. 1. Cor. 4. Sic nos existimet hominẽ ministro Christi. Per Lazarũ resuscitatũ significant subditi ministro platorũ à peccatis ad statũ iustitiæ reducti, qui cũ aliis iustis spiritualiter cũ domino merentur epulari. ps. 67. Iusti epulẽtur & exultent in conspectu dei. Per Mariã verò significantur contẽplatiui, circa cuius ministeriũ tãgitur vnguenti effusio, sicut subditur: *Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pulchri pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit capillis suis pedes eius, & demum impleta est ex odore vnguenti.* Nota bis fecit hoc. Primo ex contritione, secundo ex deuotione, ibi tantum pedes, hic pedes & caput. Quantitas vnguenti fuit libra. In quo docemur multum dare si multum fuerit. Tho. 4. Si multum tibi fuerit abundanter tribue. Et non est verisimile quod esset aliquod grossa materia, sicut sunt vnguenta communiter dicta: quia indecens esset tale

FERIA II. POST PALMARVM,

apponere super caput hominis sedentis ad mensam. Et ergo sciendum quod hoc vnguentum vocatur liquor pretiosus de re aromatica expressus, sicut aqua rosacea exprimitur ex rosis. Aliiter dicitur quod fuit lachryma fluens naturaliter de arbore aromatica. Ideo hic dicitur nardi. Et est nomen herbe nigre aromaticae habens spicas, sed additur pistici, quod secundum Augustinum est non in loci ubi crescit talis herba unde talis liquor exprimitur. Sed melius dicitur pistici, id est fidelis. Pistis enim Graece, fides est Latine: quia ille liquor fuit fidelis, verus & purus non habens aliquid aliud admixtum, nec sophisticatus. Item additur pretiosus: quia valebat trecentos denarios. Et ille liquor erat refrigeratiuus & confortatiuus membrorum & consolidarius & valde odoriferus. Et cum pedes Iesu prius lachrymis lauit & capillis extersit, tunc post hoc illo vnguento vnxit prostrata quasi ad terram iuxta illud, psal. 131. Adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius. Et non solum pedes, sed & caput Iesu vnxit: ut dicitur Mat. 26. Docemur autem in hoc facto quod ea quae pretiosissima sunt apud nos: debemus deo offerre, secundum psal. 65. Holocausta medullata offeram tibi cum in senio arietum: offeram tibi boues cum hircis. Et Malac. 1. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum: & votum faciens offert deo debile. Per libram significatur opus iustitiae: nam ad iustitiam pertinet singula librare & ponderare. Ezech. 45. Iuxta mensuram chori erit equa libratio eorum. Opus autem iustitiae debet quatuor virtutibus esse adiunctum si debet esse perfectum. Primo quidem pietate, unde dicit vnguentum: quod quia in quantum lene est misericordiam significat. Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecerit misericordiam. Secundo dicit nardi, quod significat humilitatem. Eccle. 3. Quanto maior es humilia te in omnibus. Tertio fidem in eo quod dicit pistici, id est fidelis sine falsitate. Abacuc 2. Iustus ex fide viuunt. Quarto charitatem, unde dicit pretiosus. Sola enim charitas pretium praestat vitae aeternae. 1. Corint. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Opere autem iustitiae vngantur pedes Iesu & caput. Vbi per pedes intelligimus mysterium humanitatis, per caput verò diuinitatem, secundum illud. 1. Corint. 11. Caput Christi deus. Ille intelligitur caput Christi & pedes vngere qui diuinitatem & humanitatem eius veneratur. Vel per caput intelligitur persona Christi: per pedes fideles eius. De quibus Mat. 25. Quod vni fecistis

ENARRATIO LXXXII,

345

de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Unde caput Christi vngit qui Christum veneratur. Pedes verò qui fidelibus obsequitur. Quia vero capilli ex superfluitatibus generantur, pedes domini capillis terguntur: quando aliquis ex ipsis quae superfluum defectui subuenit proximorum. Luc. 11. Verumtamen quod superest date eleemosynam, unde & omnia munda sunt vobis. Aug. Si habes superflua da pauperibus: & domini pedes terfisti. Mystice, pedes Christi sunt pauperes, qui sunt infirmi per dejectionem, cruci affixi per afflictionem. Quos primo debes lauare per compassionem. Iob 30. Flebam quodam super eo qui afflictus erat: & omnia mea compatiebantur pauperi. Secundo capillis tergere per temporalium communicationem. Tob. 4. Si multum fuerit tibi, multum tribue, &c. Luc. 11. Date eleemosynam, &c. Iob 31. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pusillus ex ea. Tertio osculari per familiarem locutionem. Eccle. 4. Congregationi pauperum affabilem te facito. Quarto vngere per misericordiam hilaritatem. Eccle. 35. In omni dato hilarem fac vultum tuum. Deinde caput Iesu debes vngere, id est in omnibus gloriam dei quaerere. Apostol. 1. Corint. 10. Omnia in gloriam dei facite. Et sic domus conscientiae repletur odore famae. Nam odor bonus bona fama est, & sic beatus Martinus & dominus apostolicus secundum Guilelmum in rationali cibant pauperes, lauat eorum pedes: quia sunt pedes capitis Christi in caelo regnantis. Sed Iudas ex bono odore inficitur & moritur, de quo alij viuunt: ut serpentes de odore vineae. Unde per hoc quod dicitur, & domus impleta est ex odore, significatur quod propter opera iustitiae bona fama tota replet ecclesiam. 2. Corint. 2. Odorem suae notitiae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus. Dicit ergo vnus ex discipulis eius Iudas Scariothis: qui erat cum traditurus: Quare hoc vnguentum non venit trecentis denariis, & datum est egeni? Traditor vnus de discipulis, & in illo ostenditur, quod nullus in quocunque excellenti statu constitutus debet de se praesumere. Quia ut dicitur Iob 4. In angelis suis reperit prauitatem. Secundo ex nomine cuius ait Iudas, qui interpretatur cōfiteus: per quod significatur quod non solum est confessio virtuosa, de qua Rom. 10. Ore autem sit confessio ad salutem. Sed etiam est confessio vituperabilis & meretricaria. Psal. 48. Confitebitur tibi cum bene feceris ei, &c. Tertio ex crimine eum dicitur, qui erat traditurus eum. Psal. 43. Qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationem. Ait autem:

FERIA II. POST PALMARVM,

Quare hoc vnguentum, &c. Pro bono tantum vnguento spiritua-
liter mortuus fuit: secundum illud. 2. Corint. 2. Christi bonus o-
dor sumus deo in his qui salui sunt, & in his qui pereunt. Aliis
quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vite in vitam.
Quod autem deus tolerauit eum, dedit nobis exemplum tole-
randi malos & persecutores: de quibus Beda: Vt impio tradito-
ri: vnde complicibus nequitiae, etiam eius nunc membra Christi
persequentibus, qui famam virtutum, quam ipsi habere non me-
rentur, proximis qui hanc habent inuidere non cessant. *Dixit au-
tem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum, i. de illis non curabat:*
licet enim portaret ea, quae dabatur Christo ad dandum pauperi-
bus: non tamen faciebat sed retinebat sibi, ideo subditur: *sed quia
fur erat, & videbat sibi occasionem furandi sublatam in effusione
vnguenti, ideo murmurabat, & ex sua auaritia ductus est ad pro-
ditionem.* Sed vnde fur fuit inuicetur cum dicitur. *Et loculos habens
in quibus abscondebat ea quae deleant in annos, & suscipiendi, ideo sub-
ditur: Et ea quae mittebantur, s. in loculis data fidelibus ad usum
Christi & discipulorum, & ad usum pauperum portabat, s. mini-
sterio: sed tollebat furto, i. exportabat.* Ex hoc patet quod non
derogat perfectioni si eleemosinae in loculis seruentur. Vnde
quod dicitur Mat. 6. Nolite solliciti esse in crastinum, non intel-
ligitur quod nihil deberet observari in crastinum: cum domi-
nus hoc fecerit: qui quasi summum exemplar est perfectionis.
Sed dices, cum dominus sciret eum esse furem: quare commi-
sit sibi loculos? Dicendum primo secundum Aug. quod hoc fecit
vt doceret nos malos tolerare. Non enim bonus est qui malos
tolerare non potuit. August. de verbis domini. Et habetur 23. q. 4.
Tu bonus tolera malos. Nam & Christus Iudam cum sciret fu-
rem esse tolerauit, ad praedicandum misit, eique cum aliis eu-
charistiam dedit. Sed dices, tamen dicitur Exod. 22. Maleficos
ne finas vivere super terram. Respondet Bartho. Brien. in glo.
quaedam sunt crimina occulta, quaedam manifesta. Si occulta,
tunc malus ille est tollerandus & fraternè admonendus. Si ma-
nifesta, tunc amore corripendus est à priuata persona, sed à iu-
dice vindicta est facienda. Sed dices, tamen dicitur Esa. 52. Re-
cedite, exite inde in mundum ne tetigeritis. Respondetur quod
hoc intelligitur spiritualiter exire & non corporaliter: vt habe-
tur 23. q. 4. tolerandi, ubi dicitur: Tolerandi quidem sunt mali
pro pace. Nec corporaliter ab eis recedatur, sed spiritualiter:
exire est facere quod pertinet ad correctionem malorum quatenus
licet

ENARRATIO LXXXII.

346

licet pro gradu cuiusque: salua pace. Vnde dicitur Cant. 2. Sicut li-
lium inter spinas: sic amica mea inter filias, &c. Secundo vt ei oc-
casionem prodicionis auferret: cum haberet ex oculis concupi-
scentiae mitigationem. Tercio vt doceret quod spiritualia maio-
ribus, temporalia vero minoribus essent committenda. Vnde in
primitiua ecclesia apostoli ordinauerunt septem diaconos, qui-
bus temporalia commiserunt: vt ipsi liberius possent orationi
vacare & praedicationi. Et alij discipuli incitati per Iudam etiam
murmurauerunt: vt habetur Mat. 26. & Mar. 14. Verumtamen illi
erant moti pietate, Iudas autem cupiditate. Dicit ergo Iesus: *Sinite
illam vt in die sepulturae meae seruet illud: pauperes enim semper habebi-
tis vobiscum: me autem non semper habebitis.* Sciendum quod multa
bona opera fiunt, de quibus si peteretur consilium antequam fiant
non consuleremus quod fierent: quia forte possent fieri meliora:
postquam tamen incipiunt fieri dummodo bona sint, non sunt
prohibenda. Et vt Chrysostomus dicit: Forte Iesus antequam mulier effu-
disset vnguentum elegisset potius illud dari pauperibus: nunc
vero quia perfectum erat prohibentes comprimunt, dicens: *Sinite illam:*
Prouer. 3. Noli prohibere bene facere eum qui potest, si vales &
ipse bene fac. Sinite, inquam, vt in diem sepulturae meae seruet
illud. Non intelligit illud in effusum, sed aliud in specie: quasi di-
ceret: Sinite vt faciat viuus dum potest, quod volet facere mortuus,
sed non poterit: quia praeventa fuit celeri resurrectione Christi:
& hoc magis exprimitur Mar. 14. Praeuenit enim vngere me in
sepulturam. Et Mat. 26. Hoc vnguentum mittens in corpus meum
ad sepeliendum me fecit, quasi diceret: Non miremini quod ipsa
effudit vnguentum pro qua in proximo fusurus sum sanguinem: &
narrabitur in vniuerso mundo quod fecit in memoriam eius. Theoph.
Duo prophetauit Christus. Primum quod euangelium per totum mun-
dum praedicetur. Secundum quod mulier ex opere laudatur. Sed
nunc quid praesciuit mortem Christi Maria? Dicendum quod non,
Non enim intelligebat quid fecit: sed quodam instinctu interiori
mota est ad hoc faciendum. Frequenter enim aliqui mouentur
ad faciendum quod non intelligunt sicut Caiphas. Et sciendum ex
hoc quod ait: *Nam pauperes semper habebitis vobiscum, &c.* In quo
inuicetur primo quod interdum est faciendum illud quod est minus
necessarium, & potest praeponi magis necessario: si remaneat lo-
cus faciendi quod est magis necessarium: praesertim si tollatur lo-
cus faciendi id quod est minus necessarium, & imminet casus quod
illud minus necessarium non possit alias recuperari: & ideo forte

FERIA II. POST PALMARVM.

dominus permittit sic fieri. Voluit igitur dominus noster potius pedes ipsius inungi quam vnguentum in vñs pauperum expendere. Secundo innuitur secundū hoc qđ diuites familiaritate debent habere ad pauperes. Eccle. 4. Cōgregationi pauperū affabilem te facito. Sed qđ ait: *Me autem non semper habebunt*: intelligendum est de præsētia corporali. Nam de præsētia diuinitatis in sacramento eucharistiæ dicitur Mat. vltimo: Ego vobiscū sum omnibus diebus vsq̃ ad consummationē seculi, &c. Vel aliter: Hi qui sunt in ecclesia numero & non merito sicut serui sunt: non semper habebunt Christum, sed filij sunt eum semper habituri. Ioan. 8. Seruus nō manet in domo in eternū: filius autē manet in eternū. Dicit ergo Iudæ: Me nō semper habebis: quia te indignū ad hoc fecisti. Vel quasi diceret secundum Chryso. Video quia grauaris de mea præsētia: sed expecta parum & abibo. Cōsequenter pro secūdo principali tangitur misterij exhibitum gloriose, quod suscepti probat acclamatio popularis. Cognouit ergo turba multa ex Iudæis: quia illic esset, & venerunt non propter Iesum tantum: sed vt Lazarum viderent quem sciebat a mortuis. Vbi sciendum qđ illi audientes Iesum esse in Bethania venerunt ad ipsum. Sic & nos vbi scimus eum esse festinanter venire deberemus. Mat. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Propter duplicē autē causam illi venerunt. Primo vt fruerentur doctrina & visione Christi, secundo vt viderēt Lazarum: quia sperabant eum aliquid de alia vita referre. Sed stulti non crediderunt quod aliquis sit ab inferis reuersus. De quibus dicitur Sapient. 2. Non est reuersio finis nostri: quoniam cōsignata est, & nemo reuertitur, scilicet ab inferis: cum tamen Lazarus reuersus est. *Cogitauerunt autem & principes sacerdotum, vt Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudæis & crediderunt in Iesum.* Augu. O stulta cogitatio, & ceca sœuitia: dominus Christus qui suscitare potuit mortuum, nunquid & occisum? Nam vtrunq; fecit dominus: suscitauit Lazarum mortuum & semetipsum occisum. Sed quare magis Lazarū volebant interficere, quā paralyticū vel cecum natum. Ad hoc assignat Chrysost. quatuor rationes. Vna quia illud miraculū erat euidentius corā multis, & quod inopinabile est videre mortuū quadriduanū ambulāte & loquentē. Secūdo quia Lazarus persona insignis erat: cæcus autē persona ignobilis. Vnde eiecerūt eū de templo. Tercio quia miraculum illud factum fuit in festiuitate: & ideo totus populus Iudæa

ENARRATIO LXXXII.

347

Iudæorum ad festum conueniens admirabatur, & dimittentes festiuitatem in Bethaniā veniebant. Quarto quia in alijs Christi miraculis nitebantur eum persequi in violatione sabbathi, & per hoc turbas ab eo abducere: sed hic nihil talium facere poterant. Vnde quia in nullo habebant occasionem quod cōquererentur cōtra Christum, aduersus Lazarum faciunt conatum tanquam per hoc possent miraculum occultare. *In crastinum autem turba multa que conuenerat ad diem festum: cum audisset quia Iesus venit Hierusalem acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei & clamabant: Osanna benedictus qui venit in nomine domini rex Israel.* Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eum sicut scriptum est: *Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit tibi sedens super pullum asinae.* Hæc non cognouerunt discipuli eius primum, sed cum glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc scripta de eo erant & crediderunt ei. Expositio horum verborum, pater in his quæ habentur in postilla euangelij hesternæ diei: ideo ea hic pertrāseo paucis exceptis. Primo enim dicitur: *Turba multa que conuenerat ad diem festum: per quod signatur qđ multitudo populi ad hoc conuertitur, vt ad diem festū cœlestis Hierusalē conueniat.* Matth. 8. Itē multi venient ab oriente & occidente, & recumbēt cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum. Filij autē regni eiicientur in tenebras exteriores vbi erit fletus, &c. Item dicitur: *Benedictus qui venit in nomine, &c.* Vbi sciendū quod benedicere est bonum dicere. Aliter autem deus benedixit nobis cum, s. nos bonos facit: quia suū dicere est eius facere. Aliter benediximus nos deo cum, scilicet eius bonitatem confitemur. Psal. 117. c. Benediximus vobis de domo domini. Gene. 27. Qui benedixerit tibi sit ille benedictus. Item dicitur rex Israel hoc addunt: quia crediderunt eum temporaliter in Hierusalē regnaturū & redempturum eos de seruitio Romanorū. Vnde cum psalmista laudasset eum tāquam deū dixit: Deus dominus & illuxit nobis. Ipsi vero ex eorū cœcitate laudant eum solum tanquā regem temporalem. Itē sciendū qđ per asellum significatur genus gentiliū: ideo sedit super asellū, vt significaret se redēpturū gentiles. Esa. 49. Dedit te in lucē gentiū, vt sis salus mea vsq; ad extremum terre. Asina vero significat synagogā quæ est mater gentilium, super quam similiter sedit eadem ratione vt prius. Mattheus igitur cum scripsisset euangelium suum Iudæis Hebræoque eloquio, recte asinam & pullum refert simul domino adductos. Sciebat enim notitiā dei venturā ad Iudæos & gentes. Sed alij euange-

FERIA II. POST PALMARVM,

listā scribentes ecclesiarū gentium Græco sermone, solummodo mentionem pulli faciunt: quia quod gentium salutē specialiter respicit attenditur. Item dicitur: Hæc non cognouerūt discipuli eius primum. In quo cōsiderare possumus humilitatē euāgelicā, quia nō veretur sui & aliorum discipulorum ignorantiam, quia iustus in principio accusator est sui, vt dicitur Prouer. 18. Sed quādo glorificatus est tunc cognouerunt, quia plenitudinē spiritus sancti receperunt, ex qua facti sunt omnibus sapiētibus sapientiores. Iob 32. Inspiratio omnipotentis dat intelligentiā. Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo, quando Lazarus vocatus de monumento, & suscitauit eum a mortuis: propterea quia obuiam venit turba. Causa obuiationis prædicta, fuit testimonium turba: quæ erat cum eo, quando suscitauit Lazarum. Et illud signum euidentius erat & mirabilius. Ideo vltimū ipsum seruauit, vt magis imprimeretur memoriæ. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: videtis quia nihil proficimus: ecce totus post ipsum alit. Secundū August. est verbum phariseorum inuidentium. Vnde dicunt: Nihil proficimus in malitia nostra nō valētes eum impedire. Hoc modo accipitur proficere. 1. Timoth. 3. Mali autem homines & seductores proficiunt in peius errantes & in errore mittentes. Secundū verō Chrysost. est verbum credentium occultē propter metū Iudeorum: tamen dicunt hoc vt retrahant eos à persecutione Christi, ac si dicerent: Quāto magis insidiari, tantō magis augetur gloria eius: quare ergo nō desistitis à tantis insidiis? Consequēter pro tertio principali tāgitur mysterium demonstratum fructuosē, quod fructuositatis probat expositionē generalis, cum dicitur: Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant vt adorarent in die festo. Volens euāgelista describere mysteriū dominicæ passionis præmittit deuotionē gentiliū ad Christū, qui ad hoc venerunt in Hierusalem, vt honorarent Christum. Et dicit quidem glosa interlinearis, quod tales fuerunt profelyti & cōuersi ad ritum Iudeorū propter predicationē ipsorū. Mat. 23. Circumitis mare & aridā vt faciatis vnum profelytū. Sed melius dicendum secundū Chrysost. quod sicut habetur. 2. Machab. 3. Templū dei quod erat in Hierusalem ita in veneratione habebatur à cunctis populis & regibus vniuersæ terræ, vt maximis muneribus illustraretur. Et ideo cōtingebat quod in diebus festis multi etiā gētilēs ex deuotione ascenderant Hierusalem. Simile habetur Act. 8. de euncho Candacis reginæ. Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat à Bethsaida Galilee:

ENARRATIO LXXXII.

348

Galilee: & rogabant eum dicentes: Domine velimus Iesum videre. In quo significatur quod gentiles, qui Christum corporaliter non viderant ministerio apostolorum ad fidem cōuersi desiderabāt eum videre glorificatū in patria. 3. Reg. 10. Omnis terra desiderabat videre faciem Salomonis. Sciendum quod Christus per se prædicauit Iudæis. Ro. 10. Dico Christum ministrum fuisse circuncisionis propter veritatem dei ad confirmandas promissiones patrum, per apostolos autem gentilibus. Matth. 8. Euntes docete omnes gentes, &c. Hoc ergo hic bene figuratur, vbi gentiles non ad Christum, sed ad Philippum venerunt. Et hoc conuenienter: quia ipse primus prædicauit his, qui erāt extra ritū Iudeorum, scilicet Samaritanis. Act. 8. Philippus autem descendit in Samariam, & prædicabat illis Christum. subdit: Venit Philippus & dicit Andreas. Andreas rursus & Philippus dicunt Iesu. In quo datur nobis exemplum quod omnia de consilio maiorum sunt faciēda. Sic etiam Paulus ascendit Hierosolymam & contulit cum apostolis euāgeliū, quod in gentibus prædicabat, vt habetur Galat. 2. subdit: Iesus autem respondit ei dicens: Venit hora vt clarificetur filius hominis: vbi prænuntiat suam passionem in clarificatione. Et sciendum quod tripliciter clarificatus est. Primo in sua passione. Hebr. 5. Non semetipsum clarificauit, vt pontifex fieret, scilicet in ara crucis: sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu: ego hodie genui te. Secundo in resurrectione & ascensione: prius enim oportuit ipsum resurgere & in cælum ascendere, & sic clarificatus mittere spiritum sanctum in apostolos, per quos gentes conuertendæ erant. Tertio per conversionem gentiliū, qui eius diuinitatem ubique confitentur. Philipp. 2. Omnis lingua confiteatur: quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Amen amen dico vobis: Nisi gramini frumenti. Hoc euāgelium quære in festo sancti Laurentij, sed huc etiam pertinet. Consequenter pro quarto principali tangitur miraculum declaratum clamorosē, quod tonitruū probat apparitio virtualis eū subditur: Nunc anima mea turbata est, & quid dicam: Pater saluifica me ex hac hora. Turbatus voluit propter duo. Primo propter fidei documentum, scilicet vt veritatem humanæ naturæ comprobaret. Secundo propter exemplum: vt cum turbamur non recusemus mortem sustinere, ne deficiamus. Hebr. 4. Non enim habemus pontificem qui nō possit compati infirmitatibus nostris: unde pater cōtinuatio ad præcedētia: dixerat enim: Qui edidit animā suam, &c.

FERIA II. POST PALMARVM.

In quo discipulos ad passionem exhortatus fuerat. Ne autem dicat aliqui: O domine securè potes mortem subire quia nihil mali sentis: ideo contrarium voluit ostendere per talem turbationem. Et per consequens non est recedendum ab eius imitatione propter naturalem horrorem. Nam si nullam passionem sensisset in anima, non fuisset sufficiens exemplum hominibus ad mortem sustinendam. Et quia naturale est hominibus in angustiis constitutis quoddam turbari deberent, iam statim subdit: Quid dicis, q. d. Quid faciendum est post turbationem: unde format suam petitionem dicens: *pater saluifica me ex hac hora*, id est libera me à tribulatione quæ mihi imminet in hora passionis Psal. 68. Saluum me fac deus, quoniam intrauerunt aquæ usque ad animam meam. Sed diceret, tamen in hac petitione non videtur exauditus: quia passus est, licet dicatur Hebr. 5. Exauditus est pro sua reuerentia. Dicendum quod in illis est exauditus, quia ipsa ratio ex parte sua petebat, & ut exaudienda. Hoc autem quod hic petit non proponit ex parte sua, nec ut exaudienda: sed ut exprimeret naturalem affectum, qui vult non mori. Ideo dixit quasi interrogatiue, ut quid dicis nunc hic, l. *Pater saluifica me ex hac hora*, q. d. Non dicam hoc, sed propterea veni in hanc horam. *pater clarifica nomen tuum*, ubi repellit petitionem ex motu naturalis appetitus proposita dicens: *sed propterea veni*, & c. q. d. Non est iustum ut liberer ab hac hora passionis: quia ideo veni ut paterer, voluntarie utique non coactus. Esa. 53. Oblatus est quia ipse voluit. Petitionem suam proponit, ideo dicit: *pater clarifica nomen tuum*, q. d. Affectus naturalis petit ut clarificetur nomen, id est noticia tua per passionem meam. Nam ante passionem Christi nomen patris tantum notum erat in Iudæa. Psal. 75. Notus in Iudæa deus, in Israël magnum nomen eius. Sed post passionem Christi clarificatum est in gentibus. Malach. 1. Ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus. *Veni ergo vox de celo dicens: Clarificauit & iterum clarificabo*. Ista vox fuit vox patris, licet fuerat formata à tota trinitate, tamē specialiter formatam ad representandam personam patris. hæc vox ait, *clarificauit*, id est clarum genui ab æterno. Sapient. 7. Cædor lucis æternæ & seculi sine macula dei maiestatis. Vel clarificauit in trinitate, quando angeli cecinerunt: Gloria in excelsis deo. Luc. 2. Et in miraculis in vita ab eo factis. *Et iterum clarificabo*, per signa deitatis, l. in passione: in qua triumphabit de diabolo & in resurrectione, & ascensione, & in totius mundi conversione. Act. 3. Deus

ENARRATIO LXXXIIL.

349

Deus patrum nostrorum clarificauit filium suum Iesum, & c. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat: *Tonitruum factum est*. At dicebant: *Angelus dei locutus est ei*. Quidam enim carnales & rudes & illi non perceperunt vocem illam: nisi quantum ad sonum: & ideo dicebant: *Tonitruum factum est*, id est aliquid per modum soni confusi, sed non usquequaq; decipiebantur. Vox enim domini tonitruum erat: quia significationem mirabilem habebat. Iob 37. Tonabit deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna & inscrutabilia. Et psal. 76. Vox tonitruus tui in rota. Alij vero tutiores & magis perspicaces perceperunt de sua voce, quod esset sonus vocis articulatae & significatiue, unde dixerunt eam locutionem. Sed credentes Christum esse purum hominem, dixerunt angelum ei loqui, sicut aliquando in scripturis dicitur: quia angeli prophetis loquebantur. Unde dicebant: *Angelus locutus est ei*. Respondit Iesus & dixit: *Non propter me hæc vox venit, sed propter vos*. Nihil enim ei significauit hæc vox quod ante nesciret: quia in ipso sunt omnes thesauri sapientie & scientiæ dei absconditi: ideo hæc vox non propter eum venit, sed propter eos qui præsentem erant ut instruerentur. In quo datur intelligi quod multa dispensatiue propter nos circa Christum facta sunt, non ut eis Christus indigeret. Rom. 15. Quæcunque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, & c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXIIL.

Si exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsum: I. an. 12.
Iohannes Mesuë in prima practica dicit: Vinum oleo mixtum vulneribus infusum, omnem sedat & sanat tumorem corporis & dolorem. Spiritualiter, vinum compunctionis & oleum deuotionis intimæ infusum vulneribus passionis dominicæ omnem sedat tumorem superbiæ. Unde Hugo de sacramentis dicit: Passionis Christi frequens meditatio tam corporalem quam spirituale dolorem alleviat & languorem. Figuratur Num. 21. ubi dicitur, quod vulnerati per ignitos serpentes sanabatur per aspectum serpentis ænei, quem pro signo posuit Moyses. Spiritualiter, sic vulnerati per serpentem igneum, i. diabolum qui est serpens astutior cunctis animantibus, sicut dicitur Genes. 3. Sanantur per Christum in patibulo crucis suspensum. Greg. in registro: Nulla mihi salus, nulla virtus corporis & animæ nisi in Christi felicissima passione. Cuius memoriam hoc in tempore omnes habere debemus, qui omnes nos attraxit, ut dicitur in textu: *Si exaltatus fuero à terra, & c.* In summa verborum duo

FERIA II. POST PALMARVM.

sonantur. Primo innuitur passionis genus. Secundo subditur
ius fructus. De primo dicit. *Si exaltatus fuero à terra.* Pro quo sci-
endum, Christus noluit mori in aliqua domo nec sub aliquo te-
cto: sed in aëre voluit exaltari multis rationibus. Prima, nā aër
est elementum commune, & non alia elementa. Nam homo po-
test habere propriam terram vel propriam aquam, vel propriam
ignem. Aërem verò proprium nemo potest habere. Est etiā ele-
mentum medium inter cælum & terram. Et est elementū im-
mundū ex fumo, hostiarum idolis immolarū. Christus igitur
in aëre voluit exaltari, ad innuendū quòd sicut aër est om-
nibus cōmunis: sic passio Christi. Nam passiones aliorum san-
ctorum fuerūt propriae: quia quilibet passus est propter se: quia
Petrus est passus propter se: Paulus propter se, & sic de aliis. Sed
Christus passus est non propter se, sed cōmuniter propter om-
nes. Passio enim eius fuit cōmunis illis qui sunt in cælo, i. ange-
lis qui sunt reparati. Illis qui sunt in mundo, i. hominibus qui
sunt per suam passionem saluati. Col. 1. Pacificans per sanguinē
crucis eius siue quæ in terris, i. homines. siue quæ in ecclis sunt, i.
angelos. Fuit cōmunis illis qui sub terra, i. sanctis patribus qui
fuerunt in limbo, quia inde sunt liberati & illuminati. Eccl. 1. 4.
Penetrabo inferiores partes terræ, & inspicia omnes dormientes
& illuminabo omnes sperantes in domino: non autē fuit cōmu-
nis illis qui sunt in profundo terræ, i. demonib⁹ qui sunt in ma-
litiā indurati: & ideo remāserūt in suis suppliciis desolati. Esa.
44. Qui dico profundo desolare, & flumina tua arefaciā. Secun-
do Christus voluit in aëre exaltari: ad innuendū quòd sicut aër
est medium inter cælum & terram: sic Christus fuit mediator
inter deum & hominem. Ad Galat. 3. Mediator vnus non est, i.
natura: sed duplicis, diuinæ & humanæ. Et ideo sicut aër ex par-
te superiori habet puritatem per quam conuenit cum cælo, &
ex parte inferiori habet quandā grossiorē partem per quam cō-
uenit cū terrā: sic Christus est medius inter deū & hominē quia
cum deo conuenit ratione naturæ diuinæ: cum homine verò ra-
tione naturæ humanæ. Erat ergo discordia quādā inter deū &
hominē. Nā deus cōquereretur de homine quòd eius mādātā
non seruaret: homo verò conquereretur de deo, quòd creaturā
suam reliquerat: ideo venit Christus & mediatorē se fecit. Me-
diator autē inter deum & hominem tria debebat habere. Pri-
mo similitudinē, vt scilicet esset similis homini in natura &
in defectibus naturalibus, vt sic homini sciret cōpati. Secundo
aqual

ENARRATIO LXXXIII.

350

aqualitatem: in hominem per potentiam grauaret, & si grau-
ret posset coram iudicio dei conuenire ipsum. Tercio debebat
habere ex vtrāq; parte auctoritatem arguendi & compescendi
illam partem quòd suam sententiā non seruaret. Et quoniam
homo non poterat inuenire talem mediatorem qui ista tria ha-
beret: ideo conquereretur dominus Iob 9. Neq; enim viro qui
similis mei est respondebo. Istud refertur ad similitudinē.
Neque qui mecum in iudicio ex æquo posset audiri. Istud refer-
tur ad aequalitatem. Non est qui vtrūque valeat arguere, & po-
nere manum suam in ambobus. Istud refertur ad auctoritatem.
Christus igitur vt verus mediator esset ista tria habere voluit.
Primo similitudinē in natura & naturalibus defectibus: vt sic
sciret misericordius iudicare. Hebr. 2. Debit per omnia fratri-
bus simili vt misericors fieret & fidelis pontifex ad deum, vt
propiciaret delicta populi. Secundo habuit aequalitatem cum
vtrāque parte: quia aqualis fuit deo in quantum deus, & aqualis
hominī in quantum homo verus. Et ideo nulli parti potuit esse
suspectus. Vnde dixit deus humano generi. Psal. 11. Ponam in sa-
lutarī. &c. Respondit homo: Fiducialiter agam in eo: quia ipse
est frater meus. Tercio habuit auctoritatem arguendi & compe-
scendi vtrāque partem. Arguisset enim hominem si voluisset
dignam satisfactionem facere. Isa. 11. Iudicabit in iustitia pau-
peres, & arguet in æquitate pro mansuctis terræ. Arguisset quo-
dammodo etiam deum sic dato per impossibile quòd voluisset
satisfactionem condignam recipere. Vnde ipse dixit Isa. 1. Ve-
nite & arguite me dicit dominus. Tercio voluit in aëre exalta-
ri, vt ipsum aërem immundum sanctificaret & mundaret. San-
ctificauerat quidem terram 33. annis super ipsam ambulando:
sanctificauerat aquam in ipsa se baptizari faciendo. Sanctifica-
uerat ignem spiritum sanctum in specie ignis mittendo. nō re-
stabat nisi vt sanctificaret aërem, nō sub recto sed in eo aëre mo-
riendo. Quarto est exaltatus vt à cunctis videretur, vt sic plures
ei compateretur. Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam
attendite & videte si est dolor similis sicut dolor meus. Bernar.
sic cogitanda est eius ignominia vt non recedat à memoria.
Quinto est exaltatus vt dispersos colligeret. Nā corpus suū ha-
buit se vt vexillū eleuātū in quo depicta fuit imago dei patris:
vt omnes peccatores à quatuor plagis terræ colligeret. Sexto
exaltatus est vt victorem se ostenderet. Ioan. 12. Nunc iudicium
est mundi: Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Quod

FERIA II. POST PALMARVM,

figuratum fuit Exod. 17. Cum eleuauit Moyses manum vincebat Israel, &c. Sic Christus eleuans manū in cruce nos roborauit ad pugna. Septimo est exaltatus vt mundū illuminaret. Luc. 12. Nemo accendit lucernam & in abscondito ponit: neq; sub modio sed super candelabrum. Spiritualiter, lucerna natura humana est quam accendit deus lumine diuinitatis: & poni permittit super candelabrum crucis. Ideo Isa. 62. Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam: donec egrediatur vt splendor iustus eius, & saluator eius vt lampas accendatur. Propter Sion, id est propter sacerdotes & principes: & propter Hierusalem, id est propter populares Iudaeorum non tacuit. Isa. 62. praedicare Messiam occidendū a futuris Iudaeis. Octauo est exaltatus vt mundum captum ostenderet. Sicut rex cum ceperit aliquam ciuitatem exaltat vexillum suum super turrem: sic Christus voluit seipsum in cruce exaltare: ad designandum quod mundus captus erat ab eo. Vnde Isa. 13. Super montem caliginosum leuate signum: exaltate vocem, &c. id est o vos doctores praedicate exaltatum per passionem. Dixi secundo subiungitur passionis fructus cum dicitur: *Omnia trahā ad meipsum.* Reuera Christus per suam passionem traxit ad se omnia, scilicet coelestia, terrestria & infernal. Traxit enim coelestia patre reconciliando, traxit terrestria populum gentilem ad fidem adducendo: traxit infernal. sanctos patres qui erant in limbo liberando. Ideo voluit Christus in cruce exaltari per caput sursum vt deum reconciliaret: per pedes deorsum vt infernum concutca: et per dextram manum ad aquilonem extensam vt gentes in frigore infidelitatis positas attraheret: per manum sinistram ad austrum extensam, vt Iudaeos in quibus aliquando candor fidei viguerat, & iam in eius passione cecitas fuit: merito reprobareret. Nihilominus tamen quotidie trahit ad se peccatores ad fiduciam & ad spem, quando considerant corporis in cruce positi dispositionem. De qua dispositione sic dicit Bernardus. Quis non rapiatur ad se et impetranda fiduciam, qui eius considerat corporis dispositionem? Vide caput inclinatum ad osculum, brachia extensa ad amplexandum, manus perforatas ad largiendum, latus apertum ad diligendum, pedum affixionem ad nobiscum commanendum, corporis extensionem ad se nobis totaliter impendendum. Ex quibus verbis habetur qd Christus iustus in cruce existens per sex modos peccatores ad se traxit. Primo per capitis inclinationem sicut amicus nutu capitis

vocat

ENARRATIO LXXXIII.

352

vocat amicum vt det sibi osculum. Istud osculum petebat humanum genus, dicens Cant. 8. Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meae vt inueniam te solum foris & deosculer: & iam me nemo despiciat? Habet autem deus duo labia, scilicet gratiam & gloriam, & homo similiter habet duo labia, scilicet veritatem & pacem. De quibus dicitur Zacha. 8. Veritatem tantum & pacem diligite. Homo igitur debet osculari deum tantum duobus labiis suis, scilicet cum veritate & pace, vt scilicet veritatem de se in confessione dicat. Et cum deo & proximo pacem habeat: & tunc deus ipsum deosculabitur duobus labiis suis, scilicet cum gratia & gloria sua: quia dabit sibi gratiam in praesenti, & gloriam in futuro. Psal. 83. Gratiam & gloriam dabit dominus. Nota uile est autem quod Christus in cruce passionis caput inclinatum habuit ad dexteram. Siue vt per hoc significaret quod pariebatur propter peccatum quod fecerunt primi parentes cum dextera. Siue vt per hoc innueret quod non vocabat hominem ad leuam, id est ad vitam temporalem, sed dexteram, id est ad vitam coelestem. Siue vt per hoc ostenderet qd in his quae facimus non sinistram, sed rectam intentionem habere debeamus, iuxta illud Matt. 5. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Secundo trahit per brachiorum extensionem: sicut mater trahit puerum ad se brachia aperiendo. Deus habet duo brachia, scilicet sinistram quo congregat ad fidem & sui cognitionem. Et dextram quo deportat ad beatitudinem. Vtrumque autem brachium deus olim clausum tenebat: quia nulli veritatem suae fidei dabat, & nullum ad beatitudinem suam ducebat. Tandem aperuit brachium sinistram, quando ad fidem veram duxit populum Iudaeorum. Dextram autem non aperiebat: quia nullum ad gloriam recipiebat. Modò autem vtrumque brachium apertum habet, quia fidem & sui cognitionem omnibus tribuit: & ad suam beatitudinem fideles recipit. Vnde quilibet fidelis anima dicere potest illud Cantic. 8. Leua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Leuam suam deus sub capite ponit, quando in praesenti vita sui cognitionem & fidem infundit: dextera illius amplexionem tribuit: quia sanctos sibi aeternaliter vnit. Vnde etiam quilibet fidelis potest dicere illud Psal. 72. Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me: per viam tuam veritatis me ducendo, & cum gloria suscepisti me, ad tuam beatitudinem me recipiendo. Terrio trahit nos per manuum perforationem. Sicut liberalis trahit genū ad

FERIA II. POST PALMARVM.

se veniendū. Habuit autē Christus manus in cruce apertas, confixas & perforatas. Habuit apertas ad innuendū quod dat facilliter & liberaliter: quia gratiam suā omnibus offert. Hebr. 12. Tanquam filiis vocatis se offert deus. Sapient. 6. Preoccupat qui se concupiscunt ut illis se prior ostendat. Ideo dicitur de multis Ecclesia. 4. Non protrahas datum angustianti. Habuit manus confixas, ad innuendum quod dat immutabiliter & perseveranter. Ecclesia. 2. Respicite filij nationes hominum, & scitote quoniam nullus speravit in domino & confusus est. Quis enim permansit in mandatis eius & derelictus est? Pauci autem sunt qui habent istam immobilem voluntatem serviendi & beneficiendi, imò dicitur de multis illud Psalm. 18. Confitebitur tibi benefeceris eis. Ecclesia. 6. Est amicus socius mensarum: & non permansit in die necessitatis. Habuit manus perforatas: quia dat omnibus largiter & abundanter. Sicut enim vas perforatum largiter effundit liquorem in eo contentum: sic Christus largiter tribuit & effundit gratiam suam. 1. ad Timoth. 6. Qui prae- stat nobis omnia abunde ad fruendum. Iacobi 1. Qui dat omnibus affluenter, id est abundanter, & non impropere. Non solum autem est liberalis sed quodammodo prodigus: quia habet manus perforatas. Sicut dicitur de aliquo prodigo, qui nihil scit retinere, iste habet perforatas manus. Valde prodigus esset qui pro potu patrimonium suum daret: sic Christus pro potu aquae frigidae dat mercedem coelestis patriae aut gloriae. Matth. 10. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquae frigidae: amen dico vobis non perdet mercedem suam. Christus enim fuerat in vita sua valde liberalis: quia multa bona & beneficia dedit: in fine autem suae vitae quodammodo fuit prodigus: quia nihil sibi retinuit, sed omnia dedit etiam usque ad vestes. Nam Petro ecclesiam dedit. Ioanni dedit matrem suam charissimam. Patri suo dedit animam suam pretiosam. Latroni dedit paradysum. Nicodemo & Ioseph corpus suum propriū, nobis omnibus dedit suū sanguinē pretiosum, & ipsis crucifixoribus vestimenta sua. Quarto trahit per lateris apertione: ut eius amorē prae cordiale cognoscamus: sicut amicus amicū trahit ut amorē suū sibi ostendat: amor autē aliquando ostenditur ex sermone, iuxta illud Mat. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. Quando enim cor abundat in amore, os abundat in sermone. Aliquando amor manifestatur in opere, & iste amor est de quo dicitur Ioannis tertio. Non diligamus verbo nec lingua, sed opere & veritate.

ENARRATIO LXXXIII.

352

veritate. Aliquando amor radicatur in corde: de quo dicitur Matth. 22. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Primus amor qui est sermone, nihil est nisi adit amor qui est in opere. Nec primus nec secundus aliquid valet nisi radice in corde. Primum amorem nobis Christus ostenderat in sua salubri eruditione, secundū ostenderat in multiplici beneficiorum largitione, sed tertium, scilicet prae cordialem nobis ostendit in lateris apertione. Bernardus. Clavus penetrans, clavus referans factus est mihi. Quid enim videam per foramen, clamat clavus, clamat vulnus quod deus verē sit in Christo mundum reconcilians sibi. Quinto trahit nos per pedum affixionem, sicut amicus positus in carcere trahit amicum ad se visitandum: sic Christus propter amorem nostrum incarcerari se fecit quando in cruce affigi voluit. Debemus autem ad pedes suos currere: quia sicut dicitur Deutero. 33. Qui appropinquant pedibus eius accipient de doctrina illius. Ad pedes ergo eius peccatores debent currere & tribulati. Nam vnus pes est tinctus oleo: studium enim oleum est misericordia viscerosa. Deutero. 33. Tingat in oleo pedem suum. Secundus pes est tinctus sanguine: iste est eius passio gloriosa. Psalm. 67. Ut intingat pes tuus in sanguine. Peccatores enim accedant ad pedes tinctos oleo misericordiae, & inueniant medelam & sanationem. Isaia. 61. Spiritus domini super me eo quod vnixerit me: ad annuntiandum mansuetis misit me: ut moderer contritis corde. Tribulati accedant ad pedem intinctum sanguine, & ibi inueniant consolationem. Grego. Si passio Christi ad memoriam reduceretur, nihil tam durum quod non aequo animo tolleretur. Sexto trahit per sui corporis extensionem: sicut amicus trahit amicum extendendo se totaliter ad ipsum. Postquam igitur Christus pro nobis se totaliter extendit, debemus & nos ad ipsum extendi & ab ipso trahi. Nam extendit se pro nobis de caelo usque ad vterum virginis gloriose, de vtero in praeseptum, de praeseptio in mundum, de mundo in patibulum, de patibulo in sepulchrum, de sepulchro in limbum, de limbo rediit in mundum, de mundo se extendit usque ad caelum, de caelo se extendit usque ad iudicium.

FERIA III. ENARRATIO LXXXIII.
DE EPISTOLA.

Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam. Scribitur Hier. II. & legitur hodie in die pro epistolari officio.

Ambrosius in hexameron, dicitur Vbi taurus mactatur, eiusque sanguis effunditur, mox ad illum locum tauri ceteri siue boues clamando confluunt & occurrunt. Spiritualiter, sic Christus pro nobis occisus est, & eius sanguis effusus. Ideo deuotis fletibus ei occurramus, & vota nostra lamentabiliter offeramus. Nam dicit Sextus Pythagoricus quod nulla salus cernitur vbi Christi saluberrima passio a mentis intuitu elongatur. Ne igitur eius passio a nostra remoueatur memoria, proponitur nobis ab Hieremia hodie in epistola suae innocentia passionis, dicens: *Ego quasi agnus mansuetus, &c.* In verbis praedictis duo innuuntur. Primo Christi innocentia, ibi: *quasi agnus mansuetus.* Secundo subditur salutaris victima, ibi: *qui portatur ad victimam.* De primo, dicitur: *Ego quasi agnus mansuetus.* Nota Christus in scripturis agnus appellatur propter mansuetudinem & innocentiam. Nam sicut dicit Ildo. Cetera animalia armavit natura, solum agnum dimisit inermem. Non enim habet cornua ad velandum, nec dentes ad mordendum, nec ungues ad lacerandum: sed mansuetus & innocens inuenitur. Eodem modo Christus nunquam alicui nocuit, sed omnibus profuit. Dicitur autem Christus in autoritate praemissa agnus & agnus mansuetus & agnus victimatus. Agnus autem secundum Ildo. dicitur ab agnoscendo, quia inter innumerabiles gentes solo balatu matrem cognoscit. Eodem modo Christus dicitur agnus ab agnoscendo, cum in cruce existens tria genera personarum agnouit. Agnouit patrem & matrem & suos crucifixores. Nam pater agnouit animam suam sibi commendando, dicens: Pater in manus tua commendo spiritum meum. Dicitur etiam & scriptum reperitur quod Christus in cruce existens totum illum psalmum, Deus meus respice in me, silenter dixit, deinde alium psalmum: In te domine speravi, silenter dicere incepit. Et cum peruenit ad illam versum, In manus tuas, &c. fortiter clamauit, dicens: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. In hoc dat nobis exemplum ut cum ad extrema appropinquemus, spiritum nostrum deo commendemus. Et hoc tribus de causis. Primo ut deus ab insidiis demonum spiritum nostrum custodiat. Demones enim sunt in ista vita parati ut rapiant animam. Sed anima quae est in manu dei nullum debet timere: quia dicitur Ioan. 10. Non rapiet eas quisquam de manu

ENARRATIO LXXXIII. 353

manu mea. Secundo ut animam nostram per angelorum ministerium ad caelum deducat. Exod. 23. Ecce ego mitto angelum meum qui praecedat te & custodiat in via, & introducat te in locum quem praeparavi. Tertio ut a morte aeterna anima custodiat. Sap. 3. Iustorum animae in manu dei sunt: & non tanget illos tormentum mortis. Secundo agnouit iste agnus matrem de ea specialem curam habendo, & Ioanni eam commendando, cum dixit: Ecce mater tua. In hoc dat nobis exemplum ut de parentibus nostris usque ad mortem curam & diligentiam habeamus. Petro quidem commendauit ecclesiam, Ioanni vero commendauit matrem suam. Si inuenisset aliquos digniores, certum est, quod talem thesaurum eos fecisset custodire, pecuniam vero iudae recommendauit, ad innuendum quod pecunia temporalis & vilis res & indigna esset: & ideo eam custodi indigno & vilissimo recommendauit. Nos igitur studeamus ut exemplo Ioannis virginem beatam accipiamus in matrem si volumus eam habere adiutricem. Cum enim sit triplex status hominis, sicut dicit Augustinus. scilicet in vita, in morte, & post mortem: ipsa in hoc triplici statu iuuat filios suos qui habent eam in matrem. Vnde canit ecclesia: Maria mater gratiae, mater misericordiae, tu nos ab hoste protege, in hora mortis suscipe. Adiuuat enim in vita. Sed in vita ista sunt quidam iusti: istis impetrat perseverantem gratiam, ideo dicitur: Maria mater gratiae, scilicet datrix & conservatrix. Alii sunt peccatores & istis impetrat peccatorum remissionem & misericordiam, & ideo dicitur mater misericordiae. Secundus status est prout sunt in morte, qui est status periculosus: quia hostes, id est demones ad morientes accedunt & si aliquid ius habent inquirunt. Sed beata virgo hostes, id est demones expellit & animas protegit, ideo subditur: Tu nos ab hoste protege. Tertius status est post mortem, quando anima de corpore est egressa. Et ille status similiter est periculosus: quia ibi demones sunt rugientes, & animam deuorare volentes. Sed beata virgo animas in morte suscipit & in caelum deducit, & a demonibus rugientibus defendit, ideo subditur, In hora mortis suscipe. Vnde quaelibet talis anima potest referre gratias beatae virgini Mariae & sibi dicere illud Eccle. 51. Liberaisti me secundum multitudinem misericordiae nominis tui a rugientibus praeparatis ad esum de manibus quarentium animam meam. Tertio ille agnus cognouit crucifixores suos pro eis orando, dicens: Luc. 23. Pater dimitte illis: non enim sciuit quid faceret. Aliquando potest iniuria irrogari

FERIA III. POST PALMARVM.

in contumeliis verborum, & hæc est magna iniuria. Aliquādo in
spoliatioe rerū, & hæc est maior. Aliquādo in irrigatione sup-
pliciorum, & hæc est maxima. Ista tres iniuriæ fuerunt Chri-
sto in passione irrogatæ, ipse enim fuit contumeliis lateſcens.
Vnde dicitur Matth. 27. Prætereūtes blasphemabant eum mo-
uentes capita sua, & dicentes: Vax qui destruis tēplū dei & in
triduo illud reedificas. Ipse fuit omnibus rebus suis & vestibus
denudatus. Vnde signatus est per Ioseph, de quo dicitur Gene-
37. Nudauerunt eum tunica talari & polinivta. Ista fuit tunica
Christi inconfutis, & desuper contexta per torū. Psal. 21. Dixi
serunt sibi vestimenta mea. Iste fuit multis vulneribus saucia-
tus. Esaia. 53. Ipse enim vulneratus est propter iniquitates no-
stras: attritus est propter scelera nostra. In his igitur est magnū
habere patientiā, maius habere lætitiā, maximū dare benefi-
cientiā. Christus omnia ista habuit, non enim ea tantū porta-
uit patienter, iuxta illud Esa. 42. Tacui semper silui, paties fui.
Non tantū lætanter, iuxta illud. Psal. 29. Concidiſti sacculū meū
circumdedisti me lætitiā. Sed etiam suis occisoribus beneficiū
impendebat dum pro eis orabat, dicēs: Pater dimitte illis quia
nesciunt quid faciunt. Et sic iste agnus in cruce existens cognouit
patrem spiritum suum sibi recommendando, cognouit &
matrem de ea specialem curam habēdo. Cognouit etiam suos
crucifixores pro eis orādo. Eius oratio de eis multos conuertit
& deo reconciliavit. Ideo in missa agnus dei ter cantatur, quasi
dicat ecclesia: Agne qui cognouisti patrem spiritū tuum in suis
manibus recomēdando, miserere nobis. Agne qui cognouisti
matrem de ea specialem curam habēdo, miserere nobis. Agne
qui cognouisti inimicos tuos pro eis orando & eos deo pacifi-
cando, dona nobis pacē. Secūdo fuit agnus māsuerus: sicut enim
agnus quando occiditur nō murmurat nec reclamatur, sed tantū
quasidā voces querulas emittit. Sic etiā Christus nō remurmū-
rauit nec reclamauit. Esa. 53. Sicut ovis ad occisionē ducitur, &
quasi agnus corā tōdente se obmutescit, & non aperuit os suū,
scilicet ad blasphemandū vel murmurandū. Emisit tamē qual-
dā voces pīæ cōquisitionis. Vnā emisit ad patrem, dicens Mat-
27. Deus deus meus vt quid dereliquisti me. Aliam emisit ad
matrem, dicens Hier. 15. Vax mihi mater mea, quare genuisti
me virum rixæ: virum discordiæ in vniuersa terra. Iudæi enim
sæpe rixabantur cum eo, & sæpe inter se ad discordias conue-
niebant, sæpe enim ipsum maledicebāt. Vnde subditur: Omnes

ENARRATIO LXXXIII. 354

maledicunt mihi. Tertiam emisit ad circūstātes & prætereū-
tes. Threno. 1. O vos omnes qui transitis per viam attendite &
videte, &c. Quartam emisit ad terram. Iob 13. Terra ne operias
sanguinem meum: neque inueniat locum in te latendi clamor
meus. Quintam emisit ad cælum, dicens. Hier. 2. Obstupeſcite
cœli super hoc, id est super opprobriis & iniuriis à Iudæis mi-
hi illatis. Et sequitur: Duo enim mala fecit populus meus: me
dereliquerunt fontem aquæ viuæ: & foderunt sibi cisternas dis-
siparas. Ac si dicat: Ista duo mala fecerunt Iudæi: quia me quā-
sum fons aquæ viuæ desiccauerunt, id est occiderunt, & Barra-
bam qui erat aqua turbida conseruauerunt & bibere dimise-
runt. Dixi secundo subditur salutaris victima: cum dicitur: *Quæ
portatur ad victimam.* Christus fuit agnus victimatus. Est autem
differentia inter hostiam & victimam: quia hostia dicitur sa-
crificium pro hostibus vincendis: victima autem pro hostibus
visis. Caro igitur Christi in passione fuit hostia: quia fuit pro
hostibus vincēdis, post passionē autē victima quia fuit pro ho-
stibus visis. Siue autem esset hostia siue victima oportebat vt
igne accēderetur: vt sic fumus esset domino odoriferus. Talis
victima siue hostia fuit Christus. Eph. 5. Dilexit nos & tradidit
semetipsum pro nobis oblationem & hostiā deo in odorē suauitatis. Ista autē hostia vt esset odorifera fuit quadruplici igne
inſtimata. Primo videlicet igne amoris. De quo dicitur, Luc. 12.
Ignem veni mittere in terram. Magnum indicium amoris
est dare amico suo temporalem substantiam: maius est in ob-
sequium personam suā: maximū est dare in mortem vitā suā.
Ista maximum signum amoris habuit Christus. Ioan. 15. Ma-
iorem charitatem nemo habet quā vt animam suam ponat
quis pro amicis suis. Secūdo ista victima fuit inflammata igne
doloris. Quāto enim caro est melius cōplectionata, tantū est
maioris doloris sensitiua. Caro enim oculi magis sentit dolorē,
quā caro calcanei: quia est melius cōplectionata. Caro igitur
Christi fuit manu spiritus sancti de purissimis sanguinibus
virginis facta. Et ideo fuit optimē cōplectionata, & propter
hoc fuit maioris doloris sensitiua. Tercio ista victima fuit in-
ſtimata igne passionis, de quo dicitur in Psal. 16. Igne me exa-
ministi, &c. Item psalm. 101. Ossa mea sicut cremum aruerunt.
Si enim ossa fuerunt concremata: manifestum est, quōd caro &
pellis contremata fuit. Quarto ista victima fuit inflammata
igne compaſſionis. Magna quidem compaſſione replebatur

FERIA III. POST PALMARVM.

quando matrem desolatam & afflictam videbant quando apostolos dispersos & in errorem prolapsos cernebat, quando suos crucifixores in phrenesim conuersos respiciebat. Sic enim pius pater quando videt filium suum phreneticum in se insurgentem dolet & plorat, non propter suam iniuriam, sed filij furiam: sic Christus non suos dolores, sed perditionem suorum interfectionum dolebat. Hebræor. 5. In diebus carnis suæ preces supplicationesque ad deum fudit, ecce quia orabat cum clamore valido, ecce quia clamabat: & lachrymis offerens, ecce quia plorabat, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXV.

Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effunditur. Marci decimo quarto.

Constantinus in libro de naturis liquidorum dicit: Qui nobis suis sanguinem calidum imbiberit, in se proprii sanguinis prouocat effluxum, quem naturali quadam virtute extrahit & eduxit. Spiritually, sic qui intus in mente sorbet passionis Christi fluxum & refluxum, sentit in se suauitatem & beatitudinem sempiternæ gloriæ. Alanus: Omnis qui Christi sanguinem deuota mente compassionis imbiberit, infinitam mentis dulcedinem eternaliter degustabit. Sed quia natura humana per passionem crucis trahit de cotumelia in gloriam, ideo gloriatur mater ecclesiæ in introitu missæ dicens: Nos autem gloriari oportet in cruce dñi, &c. quia in ea vera est salus mentis & corporis. De quo Fulgentius: Sanitatem mentis & corporis consecutus sumus per virtutem felicissimæ passionis Christi, de quo thema: *Hic est sanguis meus*. In verbis præmissis duo innuuntur. Primo noui testamenti confirmatio ibi, *Hic est sanguis meus*. Secundo subditur sanguinis effusionis ratio, ibi: *qui pro multis effunditur*. De primo dicitur: *Hic est sanguis meus noui testamenti*. Pro quo sciendum quod omne testamentum sicut dicitur Hebr. 9. confirmatur morte testatoris. Et ideo deus voluit utrumque testamentum, videlicet vetus & nouum confirmare per sanguinem. De confirmatione veteris testamenti per sanguinem dicitur Hebr. 9. Lecto enim omni mandato legis à Moyse vniuerso populo accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyssopo, ipsum quoque libram & omnem populum asperxit, dicens: Hic est sanguis testamenti quod ad vos mandauit deus. De confirmatione noui testamenti per sanguinem dicitur in autoritate præmissa: *Hic est sanguis meus noui testamenti*. Notandum quod Christus in isto testamento quod

ENARRATIO LXXXV.

355

in sua passione condidit, octo legata diuisit sicut dicit Ambr. Auctor humani generis existens in cruce pietatis officia diuidebat, persecutionem apostolis, pacem discipulis, corpus iudæis, patri spiritui, virginem paraymphi, latroni paradysum, peccatoribus infernum, crucem poenitentibus delegauit. Primo igitur legauit persecutionem apostolis & mortem, illud enim ipsi legauit quod ipse possidet. Ioã. 17. Si persecuti me sunt & vos persequentur. Et istud legatum perfecte fuit ab apostolis omnibus solutum: quia persecutionem habuerunt & morte sustinuerunt: hereditas enim transit ad heredes cum suo onere & honore. Deus igitur hereditati eternæ beatitudinis adiunxit onus, i. toleratiam passionis. Cum isto enim onere Christus eandem beatitudinem. Luc. 14. Oportuit Christum pati: & ita intrare in gloriam suam. Habuerunt etiam apostoli. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum celorum. Habent eam omnes fideles. 2. Tim. 3. Omnes qui volunt pie viuere in Christo Iesu persecutionem patientur. Qui igitur vult assequi eternam beatitudinem & nullam pati tribulationem, videtur quod velit esse Christo dignior & apostolis sanctior, & cunctis fidelibus melior. Hiero. Difficile est, imò impossibile ut presentibus quis & futuris fruatur bonis: & ut de deliciis transeat ad delicias: ut hic ventrem & ibi mentem impleat, & in utroque seculo sit primus, & in utroque appareat gloriosus. Secundo legauit discipulis pacem. Ioã. 14. Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. Habuit enim Christus. 72. discipulos qui non erant ita fortes sicut apostoli ad sustinendum persecutionem: & ideo reliquit eis pacem, non tantum peccatoris vel eternitatis, sed etiam temporis. Non enim infirmis & debilibus statim sunt grauia imponenda. Habemus enim ex euangelio. Mat. 9. quod non sunt tristitia imponenda festiuis, nec fortia infirmis, nec insolita inexpertis. Primo enim non sunt imponenda tristitia festiuis, quod innuitur ex eo quod dicit dominus ibidem: Non quid possunt filij sponsi lagere quoadiu cum illis est sponsus: illi, t. qui semper cum deo illud festum faciunt. De quo dicitur in psal. 75. Reliquie cogitationum diu festum agent tibi. Talibus non debet imponi tristitia ne impediant & turbentur in contemplatione interna. Secundo non sunt imponenda fortia infirmis. Vnde subdit: Nemo autem immittit commissuram panni rudis ad vestimentum vetus. Vetus vestimentum est conuersatio vetus: pannus autem rudis, i. nouus, est doctrina quæ inducit ad contemptum terrenorum. Sunt autem tales infirmi qui non sunt statim ad terrenorum contemptum inducendi.

FERIA III. POST PALMARVM.

Tertio non sunt imponenda insolita in expertis. Ideo subdit nec mittit vinū vōū in vres veteres: per vtrē veterē intelligitur mens assueta terrenis: per vinū nouum doctrina quæ inducit ad appetitū cœlestium. Sed homines assueti diligere terrena non statim sunt cogendi ad cœlestia. Tertio legabit corpus suū Iudæis, vt scilicet ipsum crucigē: et, & sic nostrā saluationem perficerent. Iob 9. Terra, i. caro Christi de nostra substantia terrena assumpta, data est in manibus impij, s. Pilati siue Iudeorū. Corpus autē Christi erat quidā saccus diuinus in quo erāt tria pretiosa inclusa, s. sanguis, anima, & diuinitas. Christus igitur de carne sua fecit emplastrū in quo infusa nostræ superbix medicamentum. De sanguine enim suo fecit colliriū quo cecitas nostræ ignorantie curaretur. Apoca. 3. Collirio inunge oculos tuos vt videas. Animam dedit in pretium quo seruos suos redimeret. Mat. 20. Dare animam suam in redemptionē pro multis. Deitas fuit balsamum quo fœtor nostræ immunditix odorētur. Eccle. 24. Sicut cynamomum & balsamū aromatizās odorē dedi. Quarto legauit patri spiritū. Luc. 23. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. In hoc dat nobis exemplū quod in manus dei debemus recomēdare spiritum nostrū. Illud enim quod est in manu est securum ante conspectū, & est pretiosum: anima ergo quæ sunt in manu dei sunt securæ: ita q̃ nunquam perdūtur. Ioan. 10. Nō rapiet eas quisquā de manu mea. Sūt deo proximarita vt diuina visione fruuntur. Esa. 49. Ece manibus meis descripsit te: muri tui corā oculis meis semper. Sunt pretiosa: ita vt in ornamenta dei assumuntur. Sicut enim annulus ornat manū: sic animæ sanctorū quodāmodo ornant deum. Vnde dixit dominus de quodā magno peccatore. Hier. 22. Vnde ego dixit dominus: quia si fuerit Ieconias filius Iochim regis Iudæ annulus in manu dextera mea inde euellā eum: & dabo te in manū querentū animā tuam. Quinto legauit virgini paronymphū cū dixit: Mulier ecce filius tuus. Quod quidē facere voluit triplici ratione. Primo ratione lui: dederat em legē. Exod. 20. Honora patrē tuū & matrē tuā. Dicebat igitur vt conditor legis legē suā seruaret. Secūdo ratione nostri vt nos doceat q̃ de parentibus nostris nō tātū in vita, sed etiā in morte curā habere debeamus. Tertio ratione virginis. Amittebat enim filiū, & ideo p̃ cōsolatione dimittebat sibi fidēlē discipulū, sed tamē talis cōsolatio ille sibi esse non poterat. De quo dicit Bernar. O qualis

ENARRATIO LXXXV.

356

qualis commutatio, Iohānes pro Iesu traditur, seruus pro domino, discipulus pro magistro, filius Zebedæi pro filio dei, purus homo pro puro deo. Sexto legauit latroni paradysum dicens. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Ecce qualis modus fuit intrandi, quia hodie: ecce quanta celeritas, mecum eris: ecce quanta beata societas, in paradiso: ecce quanta loci amenitas. Ideo autem Christus isti latroni sic fuit liberalis: quia in illa societate trium, erat vnus totaliter bonus, s. Christus: erat alter totaliter malus sicut latro à sinistris positus: erat tertius mediocriter bonus & mediocriter malus, sicut latro à dextris positus. Ipse enim nec omnino erat malus, quia culpabilem se cognoscebat, nec erat omnino bonus, quia adhuc gratiam non erat assecutus. Habuit igitur se laudabiliter ad totaliter bonum, quia ipsum excusauit: ad totaliter malum, quia ipsum increpauit: ad se mediocriter bonum & mediocriter malum, quia veniam postulauit. Septimo legauit peccatoribus infernum cum diceret Matt. 25. Discedite à me maledicti in ignē æternū. Quod quidem legatum valde competit eis: quia putchius stat in inferno quā statēt in paradiso. Quod ostēditur in triplici exemplo. Primū est, quia potius manet porcus in luto q̃ in viridi prato. Porcus est luxuriosus qui semper in immunditiis volutatur. 2. Pet. 2. Sus lota in volutabro luti, deo porcus potius manet in luto infernalis fœditatis: q̃ maneret in prato florido cœlestis amenitatis. Secundū exemplū est, quia potius stat seruus in cloaca, q̃ in camera picta. Seruus est auar⁹. Col. 3. Auaritia est simulachrorū seruitus. Talis seruus potius stat in cloaca infernali q̃ in camera picta cœlesti. Tertiū exemplū est, q̃ potius stat latro in patibulo, q̃ in regali sedeat solio. Latro est superbus qui furatur deo illud quod est propriū dei, s. gloriā. Esa. 41. Gloriā meā alteri non dabo. Talis igitur latro potius stat in patibulo infernalis tormētū, quā statet in solio maiestatis dei. Octauo legauit crucē pœnitentibus volentibus pœnitere. Lu. 9. Si quis vult venire post me abneget semetipsum. Quid autē sit abnegare semetipsum dicit Greg. in homil. Relinquamus nosmetipsos quales peccādo fecimus nos: & maneamus quales per gratiā facti sumus. Ecce enim qui superbus fuit, si humilis factus est seipsum reliquit. Si luxuriosus vitam mutauit, seipsum negauit in hoc quod fuit. Si auarus largiri didicit, & aliena rapere desistit, seipsum reliquit: est quidē ipse per naturā, sed non ipse per malitiā. Vnde subditur: Tollat crucē suam & sequatur

FERIA III. POST PALMARVM,

me: vbi dicit ibidē Gre. Duobus modis crux tollitur, cum scilicet per abstinētiā affligitur corpus, aut per cōpāsiōis p̄mi affligitur animus. Dixi secūdo tangitur sanguinis affusiōis ratio cum subditur, qui pro multis effundetur. Et hoc multiplici ratione & vtilitate. Primo vt esset fœdis & immūdis in ablu-tionem sordiu. Secūdo vt esset laborātibz in pœnitētia adiutoriu. Tertio vt esset pugnātibz in p̄sidiū. Quarto de mundo exeuntibz in salutis signum. Dixit primo effusus est sanguis Christi vt esset fœdis & immūdis in ablu-tionē sordiu. Apoc. 1. Dilexit nos & lauit nos in sanguine suo à peccatis nostris. Heb. 9. Si sanguis hircorū aut vitulorū, aut taurorū, aut cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificabat ad emūdatiōē carnis: quāto magis sanguis Christi qui per spiritū sanctū semetipsum obtulit immaculatū deo, & emundauit cōscientiā nostrā ab operibus mortuis ad seruiendū deo viuētī. 1. Ioā. 1. Sanguis Iesu Christi filij eius emundauit nos ab omni peccato. Hiero. Nihil tā efficacax ad curandū cōscientiā vulnera, necnon ad purgandū mētis faciēs sedula p̄sionis Christi meditatio, & sanguinis nobis valde reuerendi, quem Christus in cruce fecit nostrum p̄sidiū, in altari nostrum poculū, in exilio nostrum viaticum, in deserto nostrum conductum, in cœlo aduocatum, p̄sio enim tua domine vltimum refrigeriū, singulare remedium. Sed miseri peccatores hoc sanguine mundantur quantum in seipsis est, & polluuntur cum mortali peccato cōsentiūt. Quibus apostolus dicit illud horribile. Heb. 10. Irritā quis faciēs legem Moysi si ne vlla miseratione duobus aut tribus testibus, supple- uictus moritur: quāto magis putatis maiora & deteriora mereri supplicia qui filium dei cōculcauerit, & sanguinem testi- menti pollutum duxerit in quo sanctificatus est: gloriā. Cōculcat Christum qui liberē peccat absq; timore & pœnitentiā, & qui eo indignē participat, sanguinem pollutū ducit si ab eo munda- tus ad vomitū redit & pœnitentia negligit. Bern. Vae tibi quicūq; es qui desideras redire ad lutum, reuerti ad vomitum: paras q; placidos habebis in iudicio, quos modō tantō desperato vis habere animo. Et nota quāuis peccator sanguinē Christi polluat, Christus tamen eum quādiū viuīt ad emundationem vocat & inuitat. Heb. 12. Accessistis ad sanguinis aspersiōem melius loquentem q̄ Abel, quia ille vindictam, iste salutem ille damna- tionem, iste saluationē clamat. Bern. Clamat vulnus, clamat clauus: quia misericordiā dei nō est numerus. Fodiuntur pedes, fo- diuntur

ENARRATIO LXXXV.

357

diuntur manus: vt per foramina mihi liceat fugere mel de petra, oleū de saxo durissimo. Secundo Christi sanguis est in adiutoriu in operibus pœnitentiā laborātibz alliciens eorum volū- tate. Sicut sanguis datur canibus ad lambendū vt allicientur ad sequendum cum magno labore p̄adam suā. Psal. 67. Intingat- tur pes tuus in sanguine, sp̄sionis, vt sic ardētius & frequen- tius p̄adam tuā videas & Christū sequaris, quod apparet. Apoc. 19. qui erat vestitus veste aspersa sanguine, & exercitus cœli, i. cœlestium virorum sequebātur eum. Augu. autē dicit: O homo noli timere mortē & contumelias & crucē: quia si hoc noceret homini, nō pateretur filius dei. Tertio est pugnātibz in p̄sidiū. Ipse enim animat homines ad aggrediendum certamen. Quod benē signatum est. 1. Mach. 6. vbi dicitur: Ostēderunt ele- phantibus, quod est animal naturaliter timidum & frigidū, san- guinem vuae & mori, i. sanctorum martyrum, ad acuos eos ad p̄sidiū. Et hoc naturale exemplū est. Sanguinis enim aspe- ctus dat audaciam pugnādi, propter quod dicitur. 1. Pet. 4. Chri- sto in carne p̄sso & vos eadē cogitatione armamini. Bern. In hoc mundo in stadio pugnamus & in certamine positi sumus. Verbi gratia. Mortuus enim est dominus noster: vt qui hunc li- uorem & plagas non suscepit, in futuro iudicio gloriosus mi- les non apparebit, & Augu. Ideo mortuus est vt moreretur do- minus pro seruo: vt seruus non timeret mori pro domino. Item sanguis Christi pugnātuos cōfortat ad sustinendum. Heb. 12. Recogitate eum qui talem sustinuit aduersus semetipsum cō- traditionem. Et postea dicitur: Nōdum enim vsque ad sangui- nē restitistis. Ideo aduersus sanguinē repugnātes indui debe- mus tunica Christi sicut boni milites: ne timeamus si sanguinē pro ipso fundamus, sicut etiā pugiles faciūt. Bern. Bonus miles vulnera nō sentit sua dū benigni regis intuetur vulnera. Item sanguis Christi pugnātem roborat ad triumphū. Vnde cum iu- sti & probi deficiūt in lite, tamē viso regis signo & ipso rege in p̄sura existēte vires resumūt. Apoc. 12. Vicerūt eū per sangui- nē agni. Propter quod dicit Bern. Respice fidelis anima in faciē Christi tui, & videbis eum dorso flagellato, latere aperto, capi- te rebus coronato, pedibus & manibus clauis perforato, vo- lue & reuolue à capite vsq; ad pedes, à latere in latus, & nihil inuenies nisi dolorē & cruorē. Quarto Christi sanguis de mūdo exeuntibus est in securitatē & in signū gloriā percipiēda. Atten- dedū q; in morte quā est mediū inter vitā p̄sente & futurā, Quadrag. Thef. K K

FERIA III. POST PALMARVM.

habitant demones infestando & tentando. Gene. 3. Tu infidabe-
ris calcaneo eius. Propter quod dicit Grego. Afsidua tentatio-
ne tentat, vt saltem tedio vincat. Et sic cum ponitur signu regis
super aliquā domum, timent hostes eam inuadere; sic & dæmo-
nes, vt dicitur Psal. 64. Timebūt gētes qui habitant terminos à
signis tuis. Et propter hoc etiam nō sine causa ante oculos mo-
rientiū ponitur crux in signum huius quod dicitur Exo. 12. Cū
dominus viderit sanguinē in superliminari, & in vtroque po-
ste transcendet ostium domus, & non sinet ingredi percussorē
domos vestras & lādere. Itē glosa: Sanguinis Christi memoria
ab exterminatore nos conseruat. Item ibidem: Videbo sangui-
nē & trāsibo vos, i. non percutiā nec erit plaga. s. æterna disper-
dens, quando percussit terrā Aegypti, i. ciues huius seculi. Nō
solum autem sanguis Christi conseruat hic existentes, sed in-
troducitur in gloriā æternam ibi gaudentes. Est enim signū quo
ostenso intratur ad cœlū, cū Augu. dicat: Sanguinis effusio in-
briās angelos, satians sanctos, potans sitibundos, viuificās mor-
tuos, iustificans peccatores, inferos dissipans, mundū redimens,
cœlum reparans, sanctis omnibus conferens gaudiū sempiter-
num. Attendendum qd si aliquis ingreditur curiam regis, om-
nes qui habent similes vestes possunt intrare: quia præsuntur
qd sint de familia eius. Sic certē intrabunt curiam cœlestem, qui
vestem Christi habuerūt sanguine tinctam pari ratione. Apoc.
vlti. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, vt habeāt po-
restatē in ligno vitæ, & per portas intrent ciuitatem, sicut Chri-
stus intrauit. Heb. 9. Habētes fiduciā in introitu sanctorū in san-
guine Christi. Propter quod dicit Ansel. O quā gloriosum no-
stræ salutis pretiū per quod de inferni miseria liberamur, per
quod in vita reficimur & potamur, per quod in patria gloria
& honore coronamur. Item nota quod sanguis Christi habet
alias quatuor virtutes: per hunc enim venditus redimitur, mor-
tuus viuificatur, reus reconciliatur, & animus delectabiliter por-
tatur, & inebriatur. Primo venditus & captiuus liberatur. Eia.
32. Gratis venundari estis, & sine argento redimemini. Sed quo
pretio ostendit Petrus. 1. Petr. 1. dicēs: Nō corruptibilibus auro
vel argēto redēpti estis de vana vestra cōuersatione paternæ
traditionis: sed pretioso sanguine quasi agni im maculati Chri-
sti. Attēde quāti valoris sit quod pro te datū est, qd cogita & no-
li vilipendere. Secundo per sanguinem Christi mortuus viuifi-
catur. Ioā. 6. Nisi māducaueritis carnem filij hominis & bibe-
ritis

ENARRATIO LXXXVI.

358

ritis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Non solum
autem dat vitam gratia, sed spem veniendi ad vitam gloria.
Vnde subditur: Qui manducat meam carnem & bibit meū san-
guinem habet vitam æternam, s. nūc in spe & tandem in resur-
rectione. Augu. Venit Christus in carne vt homines manduca-
rent: & manebat apud patrem vt angelos pasceret. Tercio per
sanguinē Christi reus & discors reconciliatur siue pacificatur.
Colos. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, siue qua: in cœlis
siue qua: in terris sunt. Pacificauit enim deus vno die hominem
& angelum, cœlū & terram: vt sit vna die gloria deo in cœlis,
& in terra pax fieret homini liberatō. Ad Roma. 5. Iustificati in
sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum, Bern. Ille cibus
est ægrotis medicina, peregrinantibus dicta, debiles confortat,
& delectat valentes, languorem sanat, seruat sanitatem, corpus
nutrit, cordis palatum saporosum facit, sit homo inde mansue-
tor, ad correptionem patientior, ad laborē sagacior, ad caute-
liā humilior, per cōscientiā acceptior, ad obediendum paratior,
ad gratiarum actiones sollicitior ac deuotior. Quarto animus
hoc sanguine delectabiliter portatur & sobrie inebriatur. Mat.
27. Accepto calice gratias egit, & dedit discipulis suis, dicens:
Bibite ex hoc omnes: hic est sanguis meus noui testamenti
qui pro multis effundetur. Glosa: O felix ebrietas, salutaris sa-
tietas: qui quāto copiosius bibitur, tantō amplius sospitem
mentibus donare dignatur. Psalm. 22. Calix meus inebrians
quā praeclarus est: id est sanguis Christi qui sic inebriat vt so-
brios reddat, quā praeclarus est: dat enim claritatem vitæ æ-
ternæ. Bern. O Iesu fons indeficiēs, humana corda reficiens, ad
te curro, te solum sciens, tu mihi salus sufficiens. Hunc potum
boni & amici bibunt ad suam delectationem & salutem. Sed de
malis dicitur illud. 1. Cor. 11. Qui manducat & bibit indigne,
iudicium sibi māducat & bibit. Bonis autē dicitur illud, Cant. 5.
Bibite & comedite amici mei, & inebriamini charissimi. Hi
sunt de quibus dicitur, Eze. 39. Comederitis adipem ad saturita-
tem, & biberis sanguinem ad ebrietatem de vltima quam im-
molauit vobis. Hi enim sunt pulli aquilæ, de quibus dicitur Iob
39. Pulli eius lambunt sanguinē. Ipsi ad hoc sunt vocati, vt cum
medulla tritici gloriā corporis Christi, & sanguinē vna: bibe-
rent meracissimū: vt dicitur Deuter. 32. Glosa. De quo scriptum
est: Hic est calix noui testamēti in meo sanguine. Quā mira-
biliter autem iste potus conficiatur, Bern. ostendit, dicens

FERIA IIII. POST PALMARVM.

Deus qui mirabilis est in omnibus sacerdotibus, mirabilior ostenditur dum mirabilia per eos operatur, quod nullis angelorum ordinibus & nullis terrenis potestatibus est concessum: dignificauit dominus facere in eis ut consecraretur, ut ipsum faciat in altari quod ipse Christus propriis manibus fecit in cena paschali.

FERIA IIII. ENARRATIO LXXXVI.

Vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est, propter scelera nostra: disciplina pacis nostre super eum, & linore eius sanati sumus. Esaiæ 53.

Legitur quod Pellicanus cum pullos suos excubauerit, tunc serpens multum persequitur Pellicanum: & dum Pellicanus non adest serpens reperiens arborem pullos occidit. Pellicanus autem rediens & videns pullos interfectos, tribus diebus plangit eos mortuos: tertia autem die cum rostro vulnerat cor suum, & de sanguine suo pullos suos aspergit, & sic illi reuiuiscunt. Spiritually per Pellicanum intelligitur Christus qui dicit per Psal. 101. Similis factus sum Pellicano solitudinis, &c. Serpens est diabolus qui humanum genus occidit, sed Pellicanus. i. Christus in quinque partibus corporis vulnerari voluit, & sic homines mortuos viuificauit. Osee 6. Viuificauit nos post duos dies in die tertia suscitauit nos, & vinemus in conspectu eius. Sumus enim viuificati in prima die passionis sue, & in secunda die sepulture, sed suscitati sumus die tertia resurrectionis sue. Ideo Leui. 17. Anima omnis carnis in sanguine est, s. Christi, quem sanguine effudit pro nobis abunde: de quo thema. *Vulneratus est propter iniquitatem nostram.* In verbis premissis duo innuuntur. Primo quomodo passio Christi fuit penosa, ibi: *Vulneratus est.* Secundo subditur fuisse fructuosa, ibi: *Linore eius sanati sumus.* De primo dicitur, *Vulneratus est.* Dicit Hieronimus. Esaias non tantum fuit propheta, sed etiam euangelista: quia non tantum prophetauit in futuro, sed etiam historiam passionis Christi scripsit in preterito. Nam ipse passionem Christi, quam per quingentos annos preuidentem sic aperte describit, ac si etiam presentia cõpexisset, dicens: *Vulneratus est propter iniquitates nostras.* &c. Vbi ponit quod ipsa passio Christi fuit penosa. Et pena Christi describitur tripliciter. Primo fuit vulneratus, & hoc ideo ut redemptionis nostre pretium de corpore suo emanaret. Corpus enim Christi erat tanquam sacculus plenus thesauro, & tanquam alabastrum plenum vnguento, tanquam apotheca plena balsamo. Homo erat captiuus, vulne-

ENARRATIO LXXXVI.

359

ratus & foetidus. Voluit ergo Christus vulnerari ut sacculus scinderetur, & thesaurus inde exiret quo captiuus redimeretur. De isto thesauro dicitur. 1. Petr. 2. Non corruptibilibus auro vel argento empi estis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati. De sacco vero in quo erat iste thesaurus dicitur Proverb. 7. Sacculum pecunie secum tulit, &c. Bernardus: Saccus plenus misericordia misit deus pater in terram. Saccus, inquam, in passione conscindendum, ut effundatur quod in eo latebat, s. pretium nostrum. Secundo corpus eius erat tanquam alabastrum plenum vnguento: & ideo voluit ut illud alabastrum multis vulneribus frangeretur, & inde vnguentum pretiosum exiret quo vulneratus curaretur. Ista vnguenta petebat sponsa, dicens, Cant. 1. Trahe me post te: curremus in odore vnguentorum tuorum. Ista vnguenta sunt suauia: quia delectant corda, & sunt sanantia: quia curant peccata. Eccl. 38. Vnguentarius faciet pigmeta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Iste vnguentus est sanatus Samaritanus vulneratus, s. vino & oleo, i. sanguine Christi, qui fuit tanquam vinum in quantum patrem lactificauit, & fuit tanquam oleum in quantum ipsum ad misericordiam inclinauit. Tercio corpus Christi fuit tanquam apotheca, & ideo voluit quod ista apotheca plena balsamo aperiretur: & inde balsamus efflueret quo foetidus sanaretur. Tunc autem ista apotheca fuit aperta, quando vnus militum lancea latus eius aperuit. De odore illius balsami dicitur Eccle. 24. Sicut cynamomum & balsamum aromatizans odorem dedi. Omnia quae sunt in balsamo dicuntur virtuosa, s. cortex, folia, semen & liquor. Sic etiam quicquid fuit in Christo primo cortex, id est corpus, folia, id est verba, semen, id est anima eius corpore seminata, & liquor, i. sanguis pretiosus. Item vulnera Christi sunt horrea quae aperuit Ioseph. Genes. 41. ad famelicos pascendos. Vnde Dixerunt Aegyptij: Salus nostra in manu tua domine. Gen. 47. Item sunt cellaria vinaria aperta, ut inebrietur anima charitate. Cant. 2. Introduxit me rex in cellam vinariam. Ibidem 5. Bibite & inebriamini charissimi. Bernardus. Pater arca cordis perforamur corporis. Nota principaliora vulnera Christi sunt quinque, quae significantur per quinque ciuitates refugium in terra promissionis. Deute. 19. Bernardus. Vbi tanta securitas & firma sicut in vulneribus Christi? Secundo Christus fuit attritus. Sicut enim succus herbae atteritur ut inde fiat emplastrum, per quod apostema sanetur: sic corpus Christi fuit attritum ut fiat emplastrum quo-

FERIA IIII. POST PALMARVM.

tumor superbiae frangeretur. Fit autem emplastrum de floribus, herbis, & speciebus aromaticis, aliquo liquore superinfuso. In Christo fuit caro tanquam herba: iuxta illud Esa. 40. Omnis caro fenum. Fuit anima tanquam flos: quia fuit valde purissima & amena. Can. 2. Ego flos campi. Fuit diuinitas tanquam species aromatica. Fuit sanguis tanquam liquor infusus. Ex istis ergo factum est emplastrum quod debet frangere tumorem nostrae superbiae. Tertio fuit disciplinatus, ideo dicitur, disciplina pacis nostrae, &c. Homo enim deum offendeat: & ideo disciplinari debebat. Christus autem flagellari voluit: & sic deum nobis pacificauit. Ideo dicitur: Disciplina pacis nostrae super eum. Olim pax tribus modis inibat & firmabatur, si percussione manuum: quia ad inuicem manus percutiebant: secundo signi erectione, quod, scilicet, quam columnam vel pilam lapideam erigebant. De istis duobus dicitur Iosue ult. Percussit Iosue in die illo fœdus, ecce percussio. Deinde subditur: Et tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quercum quæ erat in sanctuario domini, dicens: En lapis iste erit vobis in testimonium quod audieritis omnia verba domini quæ locutus est vobis: ne forte postea negare velitis. & me tiri domino deo vestro. Tertio aquæ effusione, de hoc dicitur 1. Reg. 7. Hauserunt aquam & effuderunt in conspectu domini. Per quod volebant innuere, quod sicut de aqua nihil remanet quando effunditur nec substantia, nec sapor, nec color, neque odor. Sic si aliquis pacem non seruaret: nihil de illo nec de his quæ ad ipsum spectant remaneret. Vt ergo Christus firmam pacem cum deo nobis acquireret fuit disciplinatus & percussus, non tantum in manibus: sed etiam in pedibus fuit perforatus, & in toto corpore flagellatus. Fuit etiam tandem in signum in cruce eleuatus. Ioan. 12. Si exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsum. Fuit insuper sicut aqua effusus, quia nihil sibi remansit, nec sanguis, nec aqua, nec vita, nec familia. Dixi secundo eius passio fuit fructuosa quum subditur: Et liuore eius sanati sumus. Pro quo sciendum, quod passio Christi multiplicem fructum nobis attulit. Primus est adiutorium contra hostes: Habemus enim triplicem hostem. Primus est caro quæ impugnat nos per concupiscentias malas. Galat. 5. Caro concupiscit contra spiritum. Sed sanguis Christi mortificat omnes motus carnales. Istud est figuratum. Exod. 7. Vbi dicitur quod Moyses eleuans virgam percussit aquas fluminis, & versa sunt in sanguinem, & pisces qui erant in flumine mortui sunt. Per pisces

ENARRATIO LXXXVI.

360

significantur motus carnales, qui nutriuntur in aquis deliciarum. Sed tunc in sanguine aquæ conuertuntur, & pisces moriuntur, quando ad memoriam dominicæ passionis deliciae refranantur. Bernardus. Visa passione Christi, quis tam luxuriosus, qui se non contineat: quis tam deliciosus, qui se non absteineat: quis tam maliciosus, ut non peniteat: Secundus hostis est mundus qui impugnat bonos per aduersa & tribulationes. Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis: in me autem pax. Has debet homo vincere per sanguinem Christi. Istud figuratum est Apoc. 19. Ioannes vidit unum, cuius nomen erat Verbum dei, & vestitus eius erat aspersus sanguine. Per hoc significatur corpus eius cruentatum, & sequebatur eum multitudo, per quos significatur sancti passionem eius in memoria habentes, qui ipsum sustinendo aduersa imitantur. Bernardus. Vult benignus dux deuoti militis vultum & oculos in sua sustolli vulnera, ut ex hoc animum illius erigat. & exemplo suo reddat ad tollerandum fortiozem. Non enim sentit sua dum illius vulnera intuetur. Grego. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil à deo durum est quod non equo animo tolleretur. Bernardus. Nihil dulcius in tribulatione quam passionem Christi cogitare. Quam enim asperitatem formidabit seruus, si memini eius occurrat quod filij dei sanguine sit redemptus? Si enim passionem Christi semper recordemur, illa sagitta dilectionis vulneremur quod propter eum dulciter omnem tribulationem pateremur. Exemplum in beato Ignatio qui nullis poterat vincipennis ac tribulationibus, & quum quæreretur ab eo quomodo tam fortis esset, respondit: Crucem Iesu Christi in corde meo habeo, quæ omnia vincere facit quæcunque mihi poterint infringi. Tertius hostis est diabolus qui impugnat suggestione. Iste etiam vincitur per sanguinem Iesu Christi. Istud etiam figuratur Apocal. 12. vbi dicitur quod Ioannes vidit draconem magnum septem capita habentem, qui signat diabolum cum septem mortalibus vitiis. Et Michael & angeli cum dracone pugnant, & vicerunt eum per sanguinem agni, id est Iesu Christi. Bernardus. Vbi firma & tuta requies nisi in vulneribus Christi, tanto illic securior habito, quanto ille potentior est ad saluandum: premittit corpus per voluprates, fremit mundus per aduersitates, insidiatur diabolus per suggestiones, non cado quia vulnerum domini recordabor. Decepit enim eum secundum Augustinum tanquam murem, quia tetendit tanquam municipalem crucem in qua posuit sanguinem tanquam escam. Vnde dicit Augustinus.

FERIA IIII. POST PALMARVM,

Venit redemptor noster, & victus est deceptor. Et quid fecit redemptor captiuator noster, retendit muscipulam, s. crucē suā, & posuit in ea escam, s. sanguinem suum. Ille autē effudit sanguinem pro debitoribus propter quod diabolus recessit à debitoribus. Secundum autem Gregor. decepit eum tanquam piscem, quia posuit exterians escam, id est carnem & sanguinem: interius autem occultauit ferreum hamum, id est diuinitatem. Diabolus autem volens capere escam carnis captus est ab hamo diuinitatis. Secundū verò Remigium decepit eum tanquam auem. Vnde exponens verbum Iob 40. Nunquid illudes ei tanquam aui? dicit, illusit diabolus in morte domini tanquam aui. Nam Christus sub carnis mortalitate abscondit diuinitatem vt laqueum, quo eum velut auem improvidam prudenter irretiuit decipula. Refert Valerius quod Thoreses & Athenienses dum adinuicem decertaret, Codrus rex Atheniensis de euentu belli Apollinē requisivit. Qui respondit: Si te occidi permitteres gens tua victoriam obtineret. Quis verò hostes istud oraculum audissent praeceperunt ne aliqui regē Atheniensem tangere. Ipse igitur rex ne cognosceretur rusticum habitū accipiens & sarmenta in humeris assumēs ad hostes processit, ibique quendam militem cum falce prouocans ab ipso occisus est. Quo cognito Thoreses memores oraculi fugerunt, & Athenienses victoriā obtinuerunt. Iste rex fuit Christus, qui ne à demonibus cognosceretur habitum serui accepit, sarmenta, id est crucem in qua fuerunt ligna diuersa in humeris baiulauit. Et sic mortuus fuit. Si enim daemones cognouissent eum fuisse deum, nunquam eum occidi procurassent. 1. Corint. 2. Si enim cognouissent nunquam dominum gloriæ crucifixissent, per suam autem mortem daemones fuerunt expoliati & victi. Col. Expolians principatus & potestates traduxit cōfidenter palam triumphas illos in seipso. Secundus fructus passionis Christi est quod per passionē homo ad paradysum reductus est. Erat enim homo à cōlo expulsus, igitur sanguis Christi fusus est vt hominem ad cōlū reduceret. Tria autē etāt quæ hominem impediēbant ne ad cōlū rediret, primū quod porta paradisi erat clausa. Quod signatū est Gene. 3. per Cherubin quem dominus ad ianuam paradisi posuit vt ipsum custodiret. Secundum erat quod flamma quadam erat interposita, quæ hominem ab ingressu prohiberet. Vnde dicitur, & flāmeum gladium atque versatilem ad custodiendū viā ligni vitæ. Per quam flāmam significatur reatus & obliga-

ENARRATIO LXXXVI.

361

& obligatio ad pœnam aternā cui homo prauaricationis merito erat obligatus. Tertium erat iustitia dei quæ multum erat seuera quæ significatur per rumpheam bis acutam quam Cherubin in manu tenebat. Iustitia autem dei dicebatur bis acuta, quia corpus & animā incidebat. Et quia de cōmissis & amissis rationē querebat, ideo sanguis Christi fuit clavis dei, aqua dei, & pretiū dei. Primo fuit clavis dei, quia ianuā paradisi aperuit. De ista clauis dicitur Isa. 22. Dabo clauem domus David super humerum eius, aperiet & non erit qui claudat. Ista clavis secūdu Glosam fuit crux Christi quā ipse super humerū baiulauit. Ideo sanguis Christi clavis est paradisi. Secundo fuit aqua dei quæ ignem gehennæ extinxit, quia vterius in bonis non poterat pie valere. Ista aqua figurata est in aqua quæ de latere Christi emanauit. De ista aqua potest exponi quod dicitur Ecclē. 3. Ignem ardentem, s. infernalem extinguit aqua. Illa, s. aqua quæ de latere Christi effluxit. Hiero. Flammea illa rumphea & Cherubin præ foribus paradisi præsidentia Christi extincta & reserata sunt sanguine. Tercio fuit pretium dei quo diuina iustitiā satisfecit. Psal. 18. Quæ non rapui, tunc exolvebam, quasi dicat, Adam fecit furtum, & ego exlui debitum. Vnde canit ecclesia in benedictione cerei paschalis: Qui pro nobis aeterno patri debitum exsoluit. Secundo homo erat inclusus in inferno siue in limbo, & ideo Christus sanguinem suum fudit, quia portas inferni confregit, & sanctos patres inde eduxit. Vnde dicitur Zacha. 9. Tu quoque in sanguine testamēti tui emisisti victos de lacu in quo non erat aqua. Legitur in historia scholastica quod Salomon habebat struthionem habentem pullum, quem pullum Salomon in quadam cauea nutrebat vitrea. Quum verò pater pullum habere non posset, vermē quendam de deserto portauit, de cuius sanguine caueā ipsam liniuit, & continuo fracta fuit, & sic pullum illum de cauea illa extraxit. Iste vermis est Christus qui in. Psal. 21. Ego sum vermis & non homo. Vermis enim non nascitur per generationē carnalem, sed de humoribus terræ virtute radij solaris producit. Et sic vermis patrem habet in cōlo, s. solem, & matrem in terra, s. terræ humorem. Sic etiam Christus in cōlo habet patrem sine matre, & in terra matrem sine patre. Pulli inclusi in cauea erant sancti patres inclusi infernali cauea: sed venit iste vermiculus, & virtute sanguinis sui caueā illā fregit, & sanctos patres inde eduxit. Psal. 106. Contriuit portas areas, & veches ferreos confregit. Tercio

FERIA IIII. POST PALMARVM.

homo erat inclusus in exilio, id est in mundo. Ideo Christus sanguinem suum fudit ut hominem in exilio confortaret. Homo nanque erat mortuus, multis tribulationibus pressus, ad cōuertendum se ad deum multum durus, à diabolo in seruitute detentus. Ideo Christus sanguinem suum fudit. Primo ut hominem mortuum viuificaret. Leui. 17. Anima omnis carnis in sanguine est. Osee. 6. Viuificabit nos post duos dies, in die tertiā suscitabit nos & viuemus in cōspectu eius. Sumus enim viuificati in prima die passionis suae, & in secūda die sepulturæ. Sed suscitati sumus in die tertiā resurrectionis suae. Tertius fructus est quod Christus sanguinem suum fudit, ut corda dura ad pœnitentiam frangeret. Hoc figuratum est Mat. 27. vbi dicitur: Terra mota est, petra scissa sunt, monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Ex quo datur intelligi quod ad memoriā dominicæ passionis illi qui erant terra, amando, sterrena, debent moueri ad amandum celestia. Illi qui erant duri sicut petra, debent frangi per contritiōem. Eorum monumenta, id est ora debent aperiri per confessionem. Et mortui, id est mortalia peccata debent exire & exurgere per satisfactionem. Reperitur quoddam genus adamantis quod non frangitur mallei percussione, nec ignis adustione, nec aliqua temporis inueteratione: frangitur autem sanguinis infusione. Sic sunt multi qui ad pœnitentiam non franguntur, nec per flagellationem, nec per spiritus inspirationem internam, nec per ætatis vultustatem. Franguntur autem per dominici sanguinis meditationem atque virtutē. Quartus fructus passionis Christi est sanitas animarum nostrarū. Vnde Hier. 17. Sana me domine & sanabor. Preuer. 20. Liuer vulneris absterget mala, & plagæ in secretioribus in omnibus membris. Erat enim infirmus in capite, sed liuore Christi sanati sumus. Qui pro nobis in capite vulneratus est ut sanaretur caput animæ, id est intentio. Nam homo in his quæ faciebat non sanam habebat intentionem. Erat infirmus in manibus, id est operatione quia opera mala faciebat. Erat infirmus in corde, quia habebat cogitationes noxias. Erat infirmus in pedibus, quia habebat affectiones immundas. Pes enim animæ secundum August. est affectus & amor animæ. Sicut enim corpus vadit pedibus, sic anima vadit affectibus. Erat infirmus in toto corpore, quia habebat totā vitam mundanā & cōuersationem vanam. Vt igitur Christus suis liuoribus & vuneribus nos saluaret, voluit primo vulnerari in capite, ut sanaret

NARRATIO LXXXVII.

362

ret nostras obliquas intentiones. Voluit vulnerari in manibus ut sanaret nostras malas operationes: voluit verò vulnerari in corde, ut sanaret nostras noxias cogitationes: voluit vulnerari in pedibus, ut sanaret nostras immundas affectiones: voluit vulnerari in toto corpore per flagellationem, ut sanaret totam nostrā vitam & cōuersationem. Hier. 10. Tabernaculum eius vastatum est, & omnes funiculi eius dirupti sunt. Tabernaculū, id est corpus, funiculi, id est nerui. Suffecisset vna gutta, sed dicitur Psal. 129. Apud dominum misericordia, & copiosa apud eū redemptionis. Nam ipse erat mediator dei & hominū, ut dicit Apostolus. Ideo habuit proprietates mediatoris, qui scilicet inter discordantes solet erigere manum ad sequestrandum litem & discordiam. Et plerumq; euenit ita quod mediator maiorem suscipit plagam, & vulnera plura quā ipse reus. Spiritualiter, sic euenit mediatori nostro Iesu Christo, qui manum protectionis erexit in cruce pro nobis peccatoribus, ne plageremur à deo patre. Ipse autē suscepit vulnera & plagas pro nobis. De quo dixit dñs pater Isa. 53. Propter peccata populi mei percussus est, &c.

IN COENA DOMINI, ENARRATIO LXXXVII. DE EPISTOLA.

Probet autem semetipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Scribitur 1. Corin. 11. & legitur hodierna die pro epistolari officio.

Sicut inter omnes cibos corporales, panis est cibus virtuosior: spiritualiter, sic loquendo de cibo mentis non est cibus præstans tantam virtutē animæ, sicut panis, id est corpus Christi sub specie panis. De quo. Psal. 103. Panis cor hominis confirmat. Figuratur Gene. 2. In medio Paradisi erat lignum vitæ, & fructus in eo. Et si parentes nostri fuissent vli hoc cibo, vixissent in æternū. Spiritualiter, per paradisum intelligitur ecclesia sancta, in cuius medio fuit lignū situm scilicet crucis. In hoc ligno pepedit fructus vitæ, & qui comederit de hoc fructu sub specie panis nobis demonstrato habet vitam æternā. De quo Ioan. 6. Qui manducabit hunc panem viuere in æternū. Idcirco ut dignè manducemus eundem, docet nos Aposto. prius examinare cōscientias nostras, dicens: Probet autem seipsum homo. In verbis præmissis duo innuuntur. Primo propriæ cōscientiæ discussio, ibi: Probet autē seipsum homo. Secūdo subditur sumētis indignè punitio ibi: Qui māducat indignè, &c. De primo dicitur: Probet autē seipsum homo. Vidimus enim si aliquis bebet aliquē cibū recipere,

IN COENA DOMINI,

oportet quod videat & probet utrū ille cibus sit sanus, & si stomachus eius sit dispositus. Si enim cibus esset bonus & stomachus esset malè dispositus, vel econuerso, potius esset sibi ad nocumentum quàm ad profectum. Cibus autem iste celestis non est probandus, quia bene est preparatus. Vnde non dicit Apostolus, probet autem istum cibum homo, sed probet autē seipsum homo. Greg. Sicut cibus carnalis si ventrem inuenerit diuersis humoribus occupatum, amplius lædit, magis nocet & nullum præstat auxilium. Ita cibus spiritualis si aliquem inuenerit malignitate pollutum, magis eum perdit, non sui natura sed accipientis vitio. Nota quod ille qui debet hunc cibum suscipere debet quatuor probare. Primo seipsum quantæ sit puritatis, & ista puritas attenditur, quantum ad manus quibus ministratur, quantum ad os per quod suscipitur, & quantum ad cor in quod suscipitur. Manus quidem debent esse mundæ. Psal. 25, Lauabo inter innocētes manus. Ideo sic dicit Dionysius: Sacerdos accelsurus ad consecrandum lauat digitos, per quos peccata venialia designantur ad innuendum quod non tantum à magnis, sed etiam à paruis peccatis debet esse mundus. Debet ergo habere manus mundas, id est munda opera: qui enim haberet opera indigna, non esset dignus tangere nec recipere illud sacramentū. Legitur 2. Reg. 6. quod Oza à deo est percussus eo quod arcam dei suis manibus tetigit. Et assignant rationem Iudæi quia in nocte præcedente iacuerat cum vxore sua. Si igitur ille percussus est qui iacuerat cum vxore, qua percussione dignus est qui iacet cum meretrice? Si ille qui tetigit arcam ligneam, qua percussione est dignus qui indignè recipit carnem Christi veram? Si ille qui arcam tetigit vt iuaret ne pateretur ruinā, qua percussione dignus est qui iuuat corpus Christi ad proiciendum in latrinam, id est in conscientiam immundam? Secūdo debet habere os mundum per quod suscipitur & maxime à duobus peccatis, scilicet detractionis & gulositatis. Vnde dicitur 1. Cor. 11. Vbi loquitur Apostolus de hoc sacramento: Conuenientibus vobis in vnum, scilicet ad ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, id est peccatum detractionis. Et infra: Alius quidem esurit: alius autem ebrius est, ecce peccatum gulositatis. Primus, scilicet detractor est, sicut canis. Secundus gulosus est sicut porcus. Ideo Mat. 7. dicitur: Nolite sanctum dare canibus, neque proiciatis margaritas ante porcos. Tercio debet habere cor mundum in quod suscipitur. Quia cum sit splendor & speculum sine macula, non habet

ENARRATIO LXXXVII.

363

tat nisi in mente pura. Sapient. 7. In animas sanctas se transfert. Cant. 2. Qui pascitur inter lilia, id est corda pura. Auarus autem proicit ipsum in terram: quia habet cor terreum amando terrena. Luxuriosus proicit ipsum in lutum: quia habet cor immunditiis plenum. Superbus proicit ipsum in ventum, quia habet cor ventosum, id est superbia & ambitione repletum. Secundo debet probare corpus dominicum quāt sit maiestatis: quia in ipso sacramento totus Christus continetur, scilicet quantum ad corpus, sanguinem, animam & spiritum, humanitatem & diuinitatem veram. Recipiendo igitur corpus Christi corpori eius mystico vnimur: & bonorū omniū participes efficiamur. Vnde dicitur 1. Corint. 10. Panis quem frangimus nonne participatio corporis domini est? De hac participatione dicitur in Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te & custodientium mandata tua. Recipiendo enim sanguinem eius ab omni impuritate conscientiarū mundabimur. Hebr. 9. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruicium deo viuenti. Recipiendo eius animam ab omni seruitute redimimur. Ioan. 10. Bonus pastor dat animā suam pro ouibus suis, scilicet redimendis. Mat. 20. Filius hominis nō venit ministrari, sed ministrare: & dare animam suā in redemptionē pro multis. Recipiendo spiritū eius ab omni morte corporis & animæ viuificabimur. Ioan. 6. Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquam. Rom. 7. Qui suscitauit Christum à mortuis viuificabit, & mortalia corpora nostra propter inhabitantem spiritum eius in nobis. Recipiendo eius diuinitatem omni dulcedine satiamur. Ioan. 10. Ingredietur, scilicet ad contemplationē diuinitatis, & egredietur, scilicet ad visionē humanitatis, & pascua inueniet. De hac refectione dicitur Mat. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tercio debet probare indignè sumentis periculum quantæ sit poenalitatis. Incurrit enim poenam temporalem, spiritualemente & æternam. De temporali dicitur 1. Corint. 11. Ideo inter vos multi imbecilles & infirmi & dormiunt multi. Dicitur in libro Pascasij, quod quicunque indignè communicat nisi bonitas dei gladium suspenderit ab angelis ad hoc positus perimeretur. Secundo incurrit tales poenam spiritualemente: quia djabolus in eos maiorē accipit potestatem. Vnde dicitur de Iuda Ioan. 13. Post buccellam intrauit in eum Sathanas, non tūc primo & de nouo, sed amplius quā antè. Et tamen illa buccella non erat corpus Christi: quātiō magis in

IN COENA DOMINI.

illum intrat qui audeat indignè recipere corpus Christi. August. Nullus malignus ad corpus Christi accedat, nullus fictus adueniat, nullus suffocato animo appropinquare audeat, ne quod Iudas sustinuit patiat. Nam in illum post communicationem mensæ introiit diabolus. Non quia suscepit corpus Christi: sed quia impudentia Iudæ & malignitas mentis aduersarium inhabitare fecit: ut discas quod indignè mysteriorum secreta celebrantibus diaboli insidiæ præparantur. Tertio incurrunt poenam a ternam. Vnde super illud: Reus erit corporis & sanguinis domini, dicit Ambro. Mortis Christi poenas habebit. & ac si Christum occidisset, punietur. Quatuor enim reputantur occisores Christi, videlicet Iudæi, ingrati, recidivantes, & corpus Christi indignè recipientes. Et istud pater per tale exemplum. Sit aliquis homo qui habeat quatuor marcas auri: & una sibi auferatur violenter, aliam det ingrato, tertiam ponat in mercibus quæ sibi auferuntur, quartam in latrinam proiciat. Iste potest dicere se marcas amisisse. Iudæi igitur sunt similes illis qui marcam violenter auferunt: quia vitam Christi cum violentia abstulerunt. Ingrati sunt similes illis qui beneficiū non cognoscunt, quia illi tales passionēs non cognoscunt, nec aliquod seruitiū impendunt. Recidivantes sunt similes illis qui merces auferunt: Christus enim animas nostras sanguine suo emit. Et ideo ille qui ad peccatum reuertitur, animam emptam sibi auferre conatur. Illi verò qui immunda mente corpus Christi recipiunt, ipsum in quantum est in seipso in latrinam proiciunt. Quarto debet probare dignè recipientium fructum quanta sit utilitatis, quæ quidē utilitas attenditur in vita nostra & in morte. In vita enim illud sacramentū est nobis dimissum in memoriale Dominicæ passionis, & in medicamentū nostræ curationis. Est ergo dimissum in memoriale passionis Christi. Habemus enim triplex memoriale passionis Dominicæ. Vnū est in visu passio scilicet Christi depicta, & istud affectū nostrum multum mouere debet. Secundū est in auditu, scilicet passio Christi audita seu predicata, & istud mouere debet magis. Tertium est in gustu, scilicet passio Christi in hoc sacramento tam veraciter & tam signanter expressa & istud mouere debet maxime. Secundo dimissum est nobis in medicamentū nostræ curationis. Est enim medicina efficax contra omnes infirmitates nostras sicut patet in illa oratione: Purificet nos quesumus domine sacramenta quæ sumimus, &c. Est enim medicina cutatiua: quia sanat omnes infirmos

ENARRATIO LXXXVIII.

364

infirmitates & morbos vitiorum. Vnde dicitur: Sit ablutio scelestorum. Et est medicina roboratiua: quia roborat & confirmat recepta in sanitate. Vnde dicitur: Sit fortitudo fragiliū. Est & medicina præseruatiua: quia conseruat hominē ne iterū cadat. Vnde subditur: Sit contra mundi pericula firmamentum. Est medicina melioratiua quia viuos & mortuos ad meliōrē statū producit. Vnde subditur: Sit viuorum atq; mortuorum fidelium remissio peccatorum. Secundo attenditur utilitas in morte: via enim per quam anima decedens de corpore est itura, est tenebrosa. Iob 19. In calle meo tenebras posuit. Est & via periculosa. Psal. 141. In via hac qua ambulabam absconderunt superbi laqueum mihi. Est via longa. 3. Reg. 19. Grandis tibi restat via. Est ignota, Psal. 106. Viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Cum enim corpus Christi animabus decedentibus datur, portat secum lucem ad tenebrosas vias illuminationē. Ioan. 8. Ego sum lux mundi. Eiusdem 12. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. Habent secum pugilem ad hostiū defensionem. Iob 17. Pone me domine iuxta te, & cuiusvis manus pugnet contra me. Psal. 22. Si ambulauero in medio umbræ mortis non timebo mala quoniam tu mecum es. Habent secum librum confortatiuum. Psal. 103. Panis cor hominis confirmet. 3. Reg. 19. Ambulauit in fortitudine cibi illius usque ad montem domini Oreb. Habent secum ductorem ad viæ directionem. Michee 2. Ascendit pandens iter ante eos. Psal. 106. Deduxit eos ad portum voluptatis eorum, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXVIII.

DE EVANGELIO.

Exemplum dedi vobis ut quemadmodum ego feci vobis & vos ita faciatis. Scribitur Ioan. 13. & legitur hodierna die pro evangelico officio.

Videmus ad experientiam quando amici ab inuicem separantur consueuerunt inuicem conferre, & solēt alterutrum elenodia in signum dilectionis dimittere & epulari. Spiritualiter, & sic Christus discipulorum verus amicus. Ioannis 15. Iam non dicam vos seruos sed amicos, antequam recessit ab hoc mundo ad patrem: prius contulit cum discipulis suis de eius traditione, & præbuit eis humilitatis exemplū in amabili commestione, in pedum lauatione, & in communicatione corporis & sanguinis eius. Vnde dicit Luc. 22. Desiderio desideravi hoc pascha māducare vobiscum antequā patiar. Figuratur Gen. 43.

IN COENA DOMINI.

Cum fratres Ioseph venerunt in Aegyptum, tunc prius manducauit cum eis antequam recesserit ab eo. Spiritualiter, per Ioseph intelligitur Christus, qui cum fratribus, id est discipulis suis prius comedit antequam separabantur. Et fratres Ioseph prius lauerunt pedes antequam comedebant cum eo. Et sic Christus lauit per se pedes discipulorum nobis in exemplum, ut lauemus pedes, id est affectiones malas antequam accedamus ad mensam domini. Et sic à mensa Ioseph fuerunt exclusi Aegyptij, sic de mensa Christi debent esse exclusi mali & indigni. Ideo dicit: *Exemplum dedi vobis, &c.* In praemissis duo innuuntur. Primo dilectionis signum, ibi: *Ante diem festum Paschae cum dilexisset suos, &c.* Secundo subiungitur humilitatis exemplum, ibi: *surgit à cena, &c. misit aquam in peluum, &c.* De primo dicit, *Ante diem festum paschae, scilicet solennè.* Intellige qui incipiebat ad vespere diei pasceus. Aug. Ante diem quo vicit mortem & prostravit hostem: ante diem quo coronatus est ad imperium coeli & mundi & inferni: ante diem quo nostrae redemptionis thesaurus apertus est militis lancea. Et ante hunc diem, scilicet in presenti quinta feria factum est quod hic narratur, scilicet ante diem festum pasceus. Nota Bada dicit: Iudaei plurimas festiuitates habuerunt, sed apud eos celebrior & insignior erat Paschae festiuitas. Nota secundum Aug. primo celebravit populus Iudaicus pascha quando ex Aegypto fugientes mare rubrum transierunt. Nunc vero figura illa prophetica impleta est in veritate cum agnus immolatus est Christus, cuius sanguinem linitis postibus nostris, id est cuius signo crucis signati à perditione huius seculi tanquam à seruitute Aegyptiaca transimus. Ideo dicitur pascha, id est transitus: quia cum diabolo ad Christum, de vitio ad virtutes transimus, pascha facimus. Nota si volumus transire de mundo ad patrem, debemus primo transire de vitio ad virtutes, & ille est transitus poenitentiae. Et figuratur per primum transitum filiorum Israel de Aegypto in desertum, id est de peccato ad iustitiam per medium maris rubri. Mare, id est contritio: rubrum, id est erubescencia confessionis. Esa. 51. Qui posuit profundum maris viam ut transeant liberati. Psal. 135. Qui diuisit mare rubrum in diuisiones. Quia contritio & confessio debent fieri diuissim & in particulari de quolibet peccato, & non coniunctim tantum. Sed transitus Iudaeorum fuit de loco ad locum, & sic nos transire debemus de virtute in virtute, in deserto poenitentiae usque ad Iordanem, licet multa occurrunt eis ut patet in lib. Numeri spiritualiter. De quibus primus fuit Edom, qui eum curialiter requisitus

ENARRATIO LXXXVIII.

365

fuerat ut transitum concederet. Nu. 20. respondit: Non transibitis. Contra quem filij Israel non pugnaverunt, sed declinauerunt, & circumuendo terram eius transierunt. Iste Edom qui interpretatur sanguineus significat carnem, quae licet transitum deneget poenitentiae, non tamen est occidenda, ut dicit Bern. Caro ancilleretur & non dominetur. Gal. 6. Spiritu ambuletis, & desideria carnis ne perficiatis. Rom. 8. Qui in carne sunt deo placere nequeunt. Secundus rex fuit Seon rex Amorreorum a quo Moyses transitum humiliter postulauit. Nu. 21. Sed quia noluit concedere fuit ab eis postea occisus. Seon interpretatur semet inutile, & significat mundum qui transitum negat sicut & caro. Vnde & a seculo eius occidendus est. Gal. 6. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Tertius fuit Og rex Basan, à quo Moyses transitum non postulabat: quia ille occurrit eis pugnaturos contra eos. Nu. 21. quem filij Israel similiter occiderunt. Og interpretatur congregans abscondita, & significat diabolus. Hiero. Dum hostis paruulus est interfice eum. Tertius transitus fuit de deserto in terram promissionis, & est de mundo ad patrem & fit per medium Iordanis, id est per mortem. Aug. Spes est data membris ad patrem in transitu capitis. Sequitur: *Sciens Iesus quia venit hora eius, non fatalis, sed necessitas, scilicet de qua Ioan. 2. Nondum venit hora mea, scilicet passioni congrua, ut transeat ex hoc mundo ad patrem, scilicet faciendo naturam humanam participem paternae gloriae.* Aug. De morte ad immortalitatem, de ignominia crucis ad gloriam aeternitatis transiit Christus, ut illuc transiret Christianus. Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos, id est tantum dilexit eos ut perduceret eos in finem, id est in se vel in vitam aeternam, quod idem est. Ioan. 17. Haec est vita aeterna ut cognoscatur te solum verum & quem misisti Iesum Christum. Vel sic in finem, id est usque ad mortem perduxit eum dilectio ipsorum. Apoc. 1. Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Vel sic in finem, id est circa mortem maiora dilectionis signa ostendit eis. Ioan. 16. Haec ab initio vobis non dixi, quasi dicat non vobis necessarium fuit ut ostenderem quantum vos diligerem nisi in recessu, ut sic amor & memoria mei in cordibus vestris imprimeretur. Et haec dilectio magna consideratur ex multis. Primo in comestione, & sic est signum amoris quod Abraham rogauit angelos ut comederent cum eo. Gen. 18. Domine si inueni gratiam in oculis tuis: ne transias seruum tuum, sed afferam pauxillum aquae ut lauentur pedes vestri &

IN COENA DOMINI.

requiescite sub arbore. Ponámque buccellam panis vt confortetur cor vestrum & postea transibitis. Nam homines solent celebrare conuiuia in tribus, Primo in nuptiis ad charitatē acquirēdam. Matth. 22. Rex quidem fecit nuptias filio suo & vocauit multos. Sic deus pater filio suo. Figuratur Hester 1. Assuerus iussit conuiuium magnificum preparari tertio anno imperij sui cunctis principibus & pueris suis fortissimis, & inuitauit omnem populum qui inuentus est Susis, & septem diebus iussit conuiuium preparari in vestibulo horti, & nemoris quod regio cultu & manu constituta erat. Spiritualiter, per Assuerum intelligitur Christus qui preparauit conuiuium, i. Eucharistia sacramentum, & hoc est magnificum, quia est cibus coelicus. Sap. 16. Panem de caelo praestitisti eis omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Et hoc tertio anno imperij sui, i. in tempore gratiae, non primo anno, i. ante legem, nec in secundo, id est in lege, sed tertio anno, id est post legē. Cunctis principibus, id est apostolis. Et inuitauit omnem populum qui inuentus est Susis, id est poenitentes. Nam Susi interpretatur reuersio, quia nisi homo reuersus a peccato ad dominum sit: non praesumat accedere ad hoc sacramentum, quia de indignis dicitur Iob. 20. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Ideo Iob. 6. Quis potest gustare quod gustatum affert mortem. Ideo reuocat dominus ad se animam peccatricem. Cant. 6. Reuertere reuertere Sunamitis, &c. Quater dicit reuertere, scilicet a peccato cogitationis, locutionis, operationis, & male consuetudinis. Item istud conuiuium durauit 7. diebus, id est per totum tempus vitae praesentis. Matt. vlti. Vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem saeculi. Et inuitauit omnem populum in signum quod quilibet Christianus tenetur sumere corpus Christi tempore suo ad minus semel in anno, alias enim peccat mortaliter. Vnde Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, i. ad manducandum vos praeparaueritis digni, non habebitis vitam in vobis: sicut membrum separatum a corpore non potest viuere. Vnde Nu. 9. dicitur: Siquis mundus est, & in itinere non fuerit, & si non fecerit phase, exterminabitur anima illa de populis, quia sacrificium non obtulit tempore suo. Ex illo patet quod tantum duo genera hominum excluduntur a comunione, & omnes alij peccant mortaliter si non communicant tempore suo. Per immundos intelliguntur infideles qui nondum sunt purificati per fidem. Act. 15. Fide purificatis corda eorum. Per illos qui sunt in itinere significantur catechu

ENARRATIO LXXXVIII. 366

techemeni. Et omnes illi qui abstinēt de consilio sacerdotis, sicut solent poenitentes. Ad literam quoque ex hoc sumitur argumentum quod propter aliquam immunditiam potest homo differre comunione, ita tamen quod postea non omitat eam. Pro quo nota. 7. sunt causae quibus ostenditur quam grauiter peccet qui non communicat tempore determinato ab ecclesia. Prima causa est contemptus mandati, quia vocatus ad cenam domini venire noluit. Vnde Mat. 22. Perdidit rex homicidas illos, scilicet qui venire contempserunt vocati ad prandium. Mandatur in concilio generali de poenitentia & remissione. Omnis viri scilicet; sexus fidelis postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia peccata sua ad minus semel in anno confiteatur: & reuertetur eucharistiae sacramentum suscipiat in pascha: nisi forte sacerdos proprii consilio ex causa rationabili ad tempus abstineat. Alioquin viuens ab ingressu ecclesiae arceatur, & mortuus ecclesiae careat sepultura. Aug. 11. q. 3. Nil intantum sic debet formidare Christianus, sicut separari a corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi non est membrum eius. Si non est membrum eius non vegetatur a spiritu eius. Rom. 8. Qui non habet spiritum Christi hic non est eius. Secunda causa est iniuria quam ei faciunt illi qui saltem semel in anno nolunt eum recipere in hospitio suo, quod conqueritur. Mat. 25. Hospes fui & non collegistis me. Verum hospes est sub speciebus quasi sub veste peregrina. Tertia causa est violatio testamenti domini, qui nobis tradidit corpus suum sumendum in commemoratione suae passionis. Vnde 1. Cor. 9. Hic calix noui testamenti est in meo sanguine, &c. Quarta est: quia tales quantum in ipsis est, unitatem ecclesiae scindunt. Hester 1. Non solum contristauit Vasthi regem, sed & omnes populos & principes eius. 2. 4. q. 1. alienus; Alienus est, prophanus est, hostis est, habere non potest deum patrem qui vniuersalis ecclesiae non tenet unitatem. Vnde & 1. Cor. 10. Vnus panis & unum corpus multi sumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Quinta causa est, quia tales a fonte plenitudinis gratiarum se diuidunt, & ideo mirum non est si arescunt. Vnde Iob. 8. Nunquid viuere potest scirpus absque humore, aut caestum crescere absque aqua? Sexta est, quia iam proiectis armis se interficiendos hostibus tradunt. Vnde Thren. 1. Abierunt absque fortitudine ante faciem subsequens. Corpus Christi confortat. Psalm. Panis confortet cor hominis. 3. Regum 19. Ambulauit in fortitudine cibi illius, &c. Septima: quia quodammodo sibi ipsi manus incutit, dum a se vita repellunt. Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem, &c. non

IN COENA DOMINI.

habebitis vitam in vobis. Et ibidem: Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Anima enim non potest viuere sine hoc cibo. Psal. 101. Aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum. Item locus celebrationis conuiuii, est vestibulum horti & nemoris, i. ecclesia militans extra quam non salubriter celebratur. Et dicitur vestibulum, quia per eam est ingressus in domum non manifestam. Vnde Psalm. 117. Hæc porta domini iusti intrabunt in eam: Gen. 27. Non est hic aliud nisi domus dei & porta cæli. Dicitur etiam vestibulum horti & nemoris, id est paradisi cælestis, qui plantatus est cedris & aliis arboribus pomiferis, id est sanctis angelis & vniuersis electis. Exod. 15. Introduces eos & plantabis eos in monte hereditatis tue: firmissimo habitaculo quod operatus es domine. Et de hoc conuiuium nuptiarum dicitur Apoc. 19. Gaudeamus & exultemus: quia venerunt nuptiæ agni. Item secundo celebratur conuiuium in præcipuis festiuitatibus ad charitatem consummandam: ubi autem magis consummatur quam cum filio dei: Vnde Neemiæ 8. Comedite pingua & bibite mulsum, & mittite partem his qui sibi non præparauerunt, quia sanctus domini dies. Tertio celebrantur conuiuia in pacis reformatione, sicut factum est filio prodigo Luc. 15. Epulari oportet & gaudere: quia frater tuus hic mortuus erat & reuixit; perierat & inuentus est. Sic Christus in signum pacis parauit nobis conuiuium. Secundum signum dilectionis est salutaris & frequens allocutio: & sic Christus hodie fecit discipulis sermonem dilectissimum, ut quilibet eorum potuisset dixisse illud Cant. 2. En dilectus meus loquitur mihi. Nam verum signum dilectionis est libenter loqui dilecto. Osee. 2. Ecce ego ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Tertium signum dilectionis est delinquentis correctio, sicut dicitur Apoc. 3. Ego quos amo arguo & castigo. Et sic Christus arguebat discipulos hodie in cœna cum fuerat contentio facta inter illos quis eorum esset maior: ut habetur Luc. 22. Nam dicitur Eccle. 30. Qui diligit filium assiduatur ei flagella. Quartum signum amoris est occultorum manifestatio. Et sic Christus Matthæi 26. ait: Amen dico vobis quod vnus ex vobis me tradet. Tunc subdit: Et cœna facta cum diabolus misisset iam in cor, ut traderet eum Iudas Scariothis. Non est intelligendum quod hæc cœna totaliter esset completa, quia postea dicitur: Et cum recubisset, sed tantummodo quo ad comestionem agni paschalis. Magister in historiis: Nunquam legitur Christum comedisse carnes nisi

ENARRATIO LXXXVIII.

367

nisi in cœna. Et tunc pedes discipulorum lauit antequam dedit eis corpus suum, ad designandum quod spiritualis munditia requiritur ad recipiendum eucharistiæ sacramentum. Nota Christus verus pastor pascha celebrare voluit. Primo propter legis durantis impletionem. Matth. 5. Non veni soluere legem sed adimplere: & eum Iudæi scandalizarent. Numc. 9. Omnis anima quæ non fecit phasem exterminabitur. Secundo propter legis approbationem contra hæreticos qui dicebant veterem legem non datam esse. Tertio propter sacramentorum legalium exterminationem. Quarto propter novorum institutionem: quia figura cessabat adueniente veritate. Quinto propter discipulorum dilectionem, & eius iugem recordationem. Hiero. Reliquit nobis hanc memoriam, ut peregrè proficiscens in signum amicitie. Sed diceret, quomodo diabolus potest mittere in cor hominis: Respondetur. Mittere in cor, potest esse dupliciter. Primo directè, & sic solus deus potest mittere in cor qui habet potestatem mouendi interius voluntatem. Prouerb. 21. Cor regis in manu dei quocumque voluerit inclinabit illud. Secundo indirectè, scilicet per suggestionem & suggerendo exterius, & hoc modo immittit diabolus. Augu. Immissio talis fuit mala suggestio spiritualis, non necessaria impressio. Non quod mens non posset refugere vel repellere: quia tunc homo necessario peccaret ex diabolica suggestionem quod est falsum. Augu. Nihil peccatum nisi voluntarium. Nam vis imaginaria cum sit corporalis, quando deus permittit ex potestate demonis siue vigilando siue dormiendo, format in ea aliquas species. Ex quibus apprehensis mouetur voluntas hominis ad aliquod appetendum. Sic ergo immittit diabolus in cor hominis non directè per modum mouentis: sed indirectè per modum suggerentis: de quo Psal. Immissiones per angelos malos, &c. Sequitur textus: *Sciens quia omnia ei dedit pater in manus, id est in potestatem.* Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Omnia producendi. Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Secundo omnia manu tenendi. Heb. 1. Portans omnia verbo virtutis sue. Tertio omnia hereditandi. Heb. 1. Quem constituit heredem vniuersorum. Quarto omnia iudicandi. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio: quia à deo exiuit & ad deum vadit. Sed diceret, Si Christus à deo patre exiuit, quomodo cum eo mansit: & si cum eo mansit quomodo ab eo exiuit? Respondetur secundum Augusti. Exiuit à patre non deferendo naturam diuinam, in qua cum patre manet occultus;

IN COENA DOMINI,

sed assumendo naturam humanam, in qua de matre natus est, apparet manifestus. Et sic ad deum vadit cum humanam naturam assumptam & iam glorificatam ad dexteram patris gloriose collocavit. Ambrosius super Beati immaculati: Descendit deus ut ascenderet homo: verbum caro factum est, ut caro sibi solum in dextera dei vendicaret. Ephes. 4. Qui descendit ipse est qui ascendit. Verbi gratia. Sicut solis radius à sole procedit, nec tamē solem relinquit & vnitatem conseruat luminis, operaturque in terris calorem, vigorem & splendorem. Ita verbū patris descendens à patre & manens in patre operatur in terris splendorem cognitionis angelicæ & calorem dilectionis & vigorem benedictionis.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXIX.

Surgit à cena & posuit vestimenta sua. Ioannis 13.

Videmus quando homo alicuius dignitatis magna se humiliat, non aspiciens suam dignitatē & inclinans se ad humilia, illius humilitas valde commendatur. Spiritualiter, sic Christus rex regum dominus dominantiū hō recognoscēs suā dignitatem tantam assumpsit humilitatem, ut etiam exhiberet se tanquam personam seruilem surgendo à cena, & deponendo vestimenta sua, ut eo expeditius valeat ministrare. Et ideo eius humilitas summē est cōmēdabilis: quod figuratur 2. Reg. 6. Dauid expoliavit se vestimentis ludens coram arca humiliando se, dicens. Viliior fiam plusquā factus sum: & ero humilis in oculis meis. Spiritualiter per Dauid intelligitur Christus qui humiliavit se coram arca dei, id est corā quolibet discipulo: quia manna hodie erat locatum in arca hac, id est in corpus cuiuslibet discipuli fuerat datum corpus Christi: ideo Dauid, i. Christus humiliavit se, ut daret eis humilitatis exēplū similiter & nobis: ut docuit Matt. 11. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Hāc humilitatē exprimit euāgelista, dicēs: *Surgit à cena & posuit vestimenta sua.* Ista est secūda pars principalis istius euāgelij in qua dixi tāgitur humilitatis exēplū cū subdit: *Surgit à cena & posuit vestimenta sua, tanquā minister qui nō sedet, sed stare dicitur.* Ideo Matt. 20. Venit filius hominis ministrare & non ministrari. Et cū accepisset linteam praecinxit se. Deinde misit aquā in peluim, & cepit lavare pedes discipulorū. O mira humilitas, rex cœlorū ad ima veniēs ad pedes se prosternit piscatorū, nō ad caput nec ad manus sed ad pedes, dās nobis exemplū humilitatis. Mystice, quando deus patitur pro nostra salute, tunc

residere

ENARRATIO LXXXIX.

368

residere dicitur. Sed stare quando se erigit. Psal. 43. Exurge domine adiuua nos, & libera nos, &c. Vestimenta posuit quando maiestatem suā occultavit. Esa. 45. Verē tu es deus absconditus, Linteo se praecinxit, quando nostram mortalitatem assumpsit. Philip. 2. Formam serm accipiens in similitudinē hominū factus, &c. Deinde misit aquam in peluim: dum memoriā passionis fidelibus impressit per fidē & deuotionem. Thren. 3. Recordare paupertatis meæ & transgressionis meæ absynthij & fellis. Et cepit lavare pedes, in signū videlicet quod quātuncunq; sumus perfecti adhuc tamē indigemus lauari. Prouer. 20. Quis dicere potest quia mundū est cor meū, purus sum à peccato? Sed tamen huiusmodi lotio debet fieri in pedibus spiritalibus, id est affectibus & in toto corpore. Et extersit linteo: dum non solum maculas nostras lauit, sed etiā poenas pro eis debitas in se ipso assumpsit. 1. Pet. 2. Peccata nostra pertulit in corpore suo super lignū. Tunc subdit: Venit ergo ad Simonē Petrum, & dicit ei Petrus: Domine tu mihi lauas pedes? Origenes dicit similiter & Chrysostomus quod Christus incepit lavare pedes Iudæ, & hoc ideo: quia medicus plurimorum agrotorū intentus curæ, ab his qui magis indigēt medicina curā incipit. Sic Christus incepit à Iuda qui erat magis foedus & inde venit ad Petrum qui dicit: Domine tu mihi lauas pedes, quasi diceret: Tu qui es agnus incontaminatus, speculum sine macula, candor lucis aternę mihi lauas pedes qui sum peccator: & tu qui es filius dei viui, lauas mihi pedes qui sum Simon Bariona. Tu qui es creator, lauas mihi pedes qui sū creatura & modicę fidei. Hoc dicebat Petrus territus ex cōsideratione diuinitatis & maiestatis Christi secundū illud Abacuc 2. Cōfideraui opera tua & expaui. Respondit Christus & dixit ei: Quod ego facio tu nescis modō, i. hoc mysterium est secretū, & signat interiorem mundationē quæ non potest fieri nisi per me, & hoc iam non intelligis, sed scies postea, quando recipies spiritum sanctū. Ioan. 16. Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modō. Dicit ei Petrus: Non lauabis mihi pedes in aeternum. Bern. Quanto feruor charitatis vehementior, tantō debet esse intellectus vigilantior: ut ordinet charitatem per intellectum, & sic per affectum velit zelum. Hunc zelum habuit Petrus, sed indifferētū & inordinatū: quia recusauit quod vtile erat & necessariū. Nā sic dicitur Rom. 8. Nam quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitib⁹ inenarrabilibus. Ideo indiscretē recusamus accipere quod deus nobis largitur, etiam

LL 4

IN COENA DOMINI,

si contrarium videatur. Respondit ei Iesus: Si non lauro te non habebis partem mecum. Nullus enim particeps fieri potest aeternae hereditatis nisi sic mundatus. Ps. Domine quis habitabit in tabernaculo, &c. Respondet: Qui ingreditur sine macula. Dicit ei Simon Petrus: Domine non tantum pedes sed & manus & caput. Supra non potuit flecti, sed quando dominus comminatus est separationem ab ipso, tunc Petrus timore & amore percussus obtulit pedes lauandos, manus & caput. Sed Christus eum corripuit, asserens quod non indigeret lotionem capitis & manuum, sed tantum pedum cum subdit. Dicit ei Iesus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet. Per caput intelligitur intentio & operatio quae in Petro munda erant. Et ideo lotionem capitis & manuum non indigebat. Habebat enim in omnibus intentionem rectam & operationem mundam. Affectio autem in Petro & in ceteris sanctis aliquo puluere terrena affectionis aspergitur, & ideo indiget ut lauetur. Aug. Ipsi humani affectus sine quibus in hac mortalitate non viuunt quasi pedes sunt, ubi etiam & humanis rebus afficiuntur: ut si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus: quia humani affectus utique sunt corrupti. Secundo lauit pedes in documentum, ad ostendendum quod praeter debent lauare subditos. Tunc enim caput & pedes lauantur, quando praeteratus verbo & exemplo subditorum affectus purgat & mundat. Saepem contingit quod pedes non lauantur, aut quando manus est inquinata, aut quando aqua est turbida & immunda, aut immunditia in pedibus est inueterata: his tribus de causis saepe subditi non lauantur. Primo quando manus praetorum, id est opera eorum non sunt munda. Eccl. 34. Ab immundo quis mundabitur? Gregorius Nazanzenus. Mundari prius oportet, & sic alios mundare: sapientem prius fieri, & sic alios facere sapientes: lumen effici, & sic alios illuminare: accedere ad deum, & sic alios adducere: sanctificari, & sic alios sanctificare: manus habere rectas, & sic recti esse consilij, & rectum dare consilium. Secundo quando aqua est immunda. Aqua immunda est amor mundi: de qua dicitur Hier. 2. Quid tibi vis in via Aegypti ut bibas aquam turbidam? Talis enim aqua non lauat, sed coinquinat. August. Quisquis es qui es in mundo, ad te venit qui fecit mundum, ut eripiat te de mundo. Quod si adhuc aliqua delectatione te retinet mundus: habitat in te qui mundat mundos & eris mundus. Tercio quando ipsa macula pedum ex nimia frequentatione efficitur tenax & inueterata. Unde dicitur Ecclesiast. 34. Qui

ENARRATIO LXXXIX.

369

Qui baptizatur a mortuo, id est qui lauitur a mortali peccato, & iterum tangit mortuum: quid proficit lauitio eius? 2. Petr. 2. Facta sunt posteriora deteriora prioribus. Contingit enim illis illud Prouerbum: Canis reuersus ad vomitum: & sus lora in vomitabro luti. Secundo lauit pedes spiritualiter aqua sui sanguinis. De qua lotionem dicitur Apocal. 7. Lauauerunt stolas suas & dealbauerunt eas in sanguine agni. Ex quo igitur sanguis Christi habet dealbare, videtur quod habet virtutem lactis & non sanguinis: lac enim est sanguis in vberibus excoctus. Sanguis Christi fuit excoctus in corpore suo & in nostro corde. In corpore suo fuit excoctus igne amoris: tam vehementer enim in corpore suo ebulliuit: quod aperto latere suo cum impetu emanauit. In corde autem nostro sunt duo verba, scilicet intellectus & affectus. Debet autem exquoque in vberem intellectus per meditationem, & in vberem affectus per deuotionem. Et sic sanguis Christi excoctus in corpore suo per amorem, & in corde nostro per meditationem & affectionem in albedinem vertitur, & animas nostras dealbat & mundat. Apocal. 1. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Ad lauandas animas nostras Christus spirituale lixiuium fecit. In quo pro aqua posuit suum sanguinem pretiosum. 1. Ioan. 5. Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus. Pro cinere amaritudinem poenarum. Psal. 101. Cinerem tanquam panem manducabam. Pro igne calefacientem amorem intensum. Ioan. 13. Cum dilexisset suos qui erant in mundo in finem dilexit eos. Sed quia istud lixiuium nimis erat forte, tum propter nimium amorem, tum propter nimiam ebullitionem amoris: ideo Christus illud lixiuium aqua duplici temperauit, scilicet aqua lachrymationis quam in cruce effudit: ut habetur Hebr. 5. Et aqua regenerationis quae de eius latere emanauit. Sic igitur ex tali lixiuium fit factum ex aqua sanguinis, sic commixto ex cinere amaritudinis, sic calefacto igne amoris, sic temperato ex aqua lachrymationis & regenerationis, lauat pedes omnium, id est affectus omnium animarum. Ideo subdit: Et vos mundi estis. Ex hoc textu habetur, ut dicit Augustinus: quod discipuli baptizati fuerunt baptismate Christi. Et si obiicitur illud Ioan. 4. quod Christus non baptizabat, sed discipuli eius. Respondetur non baptizauit turbas, sed discipulos. Et si obiicitur quod baptismus etiam abstergit fordes pedum: ergo non indigebant pedum ablutione. Respondetur qui post baptismum statim decedit non indiget hac ablu-

IN COENA DOMINI.

tionem. Secus de aliis in quibus affectus terreni insurgunt ex sensualitate. Ideo Origenes: Discipuli mundi erant, sed adhuc maiori mundatione opus erat, quia semper ratio debet emulari charismata meliora semperque debet virtutem alta conscendere. Apocalip. 22. Qui sanctus est sanctificetur adhuc: sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum, propterea dixit: Non estis mundi omnes, loquitur de traditore suo Iuda. Pro quo sciendum quod duo vniuersaliter hominem mundant scilicet eleemosyna & misericordia in pauperes. Lucæ 11. Date eleemosynam & omnia munda sunt vobis, & amor dei. Prover. 11. Vniuersa delicta operit charitas. Lucæ 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Misericordia deficiebat in Iuda quia fur erat, pauperes enim defraudabat. Item deficiebat amor ad Christum, quia iam diabolus miserat in cor eius ut traderet eum principibus sacerdotum ad crucifigendum. Tunc subditur: Postquam ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua, & cum recubisset iterum dixit eis: Scitis quod fecerim vobis, q.d. Facta vidistis, sed causam non intelligitis. Vos vocatis me magister. Ioan. 4. Rabbi manduca. Et domine. Ioan. 6. Domine ad quem ibimus, &c. Et benedicitis. Marth. 23. Vnus enim est magister vester. Et ipse solus dominus creans & recreans. Psal. 99. Scitote quoniam dominus ipse est deus: ipse fecit nos & non ipsi nos. Si ergo ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes, id est officium pietatis & humilitatis proximo impendere. 1. Timoth. 4. Exerce te ipsum ad pietatem, quia pietas ad omnia utilis est, promissionem habes vite, quæ nunc est & futura. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis & vos ita faciatis. q.d. In hoc facto illud intendebam quod simile debitis facere. Nota dicit exemplum dedi vobis. Primo dedit nobis exemplum charitatis in eo quod officium pietatis exhibuit inimico. Iuxta illud Mat. 5. Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos. Nam volens accedere ad cibum vinum non debet gerere rancorem in corde, nam dicitur 1. Ioan. 4. Qui odit fratrem suum homicida est, & omnis homicida non habet vitam eternam in se manentem: ideo Rom. 12. Si esurit inimicus tuus ciba illum: si sitit potum da illi. Et hoc Christus fecit Iudæ similiter & nobis. Rom. 5. Cum inimici essemus reconciliati sumus per sanguinem filij eius. Secundo dedit nobis exemplum humilitatis, in eo quod vnicus dei filius humiliavit se coram inimico suo & discipulis, lavando eorum pedes. Ideo Aug. Si se ita divina maiestas humiliavit,

ENARRATIO LXXXIX.

370

laui, quid faciet humana infirmitas: q.d. Multo amplius debemus nos humiliare. Sed heu plerique sunt, dicentes: Ego sum tanta generositate sicut ipse est, non attendentes illud Bernardi: Humilitas est mater omnium virtutum, & necessaria ad vitam æternam, sicut panis quotidianus ad vitam corporalem. Ideo Greg. Qui alias virtutes sine humilitate congregat, est quasi qui pulueres in ventum spargit. Tertio dedit nobis exemplum puritatis in eo, quod lauit discipulos. Pro quo nota quod debemus lavare omnia membra si volumus accedere dignè ad sacramentum eucharistiæ. Primo pedes, i. affectiones cordis, quod figuratur Gene. 18. in Abraham qui dixit: Afferam pauxillum aquæ, ut lauetur pedes vestri, & requiescite sub arbore. Et ponam buccellam panis ut confortetur cor vestrum. Spiritualiter, per Abraham intelligitur Christus pater multarum gentium, qui per passionem attulit pauxillum aquæ, i. gratiam salutarem ad lavandum pedes, i. cogitationes cordis, iuxta illud Hier. 7. Lava à malitia cor tuum Hierusalem ut salua fias. Arbor est crux dominica sub qua est quiescendum contra æstum carnis dilectionis. Danie. 4. Sub ea habitabant animalia, &c. Buccella panis est corpus Christi, quod habentes munditiam cordis digni sunt suscipere. Aug. & habetur de confes. d. 2. quotidie. Si mens in affectu peccandi est, gravari magis dico eucharistiæ perceptione quam purificari. Et figuratur Exod. 12. Per baculum quem habere debemus in manibus ne cadamus, intelliguntur bona opera. Sed heu multi in baculo arundineo, i. pravis operibus & vita lubrica. 1. in consuetudine & occasionibus peccatorum accedunt ad illud sacramentum, sed quid prodest pedes lavare si non seruentur munda. Ideo dicitur Cant. 5. Laui pedes meos quomodo inquinabo illos? Qui enim illoris pedibus intraverit sancta sanctorum ad recipiendum corpus Christi, ipse sibi iudicium manducat & bibit. Quod figuratur 2. Reg. 19. per Miphiboseph qui venit ad David illoris pedibus & intonsa barba vestesque suas non lauerat, & ideo incidit in iudicium ut partem hereditatis amitteret. Spiritualiter, quilibet presumptuosus illotos habet pedes dum in corde gerit iram vel odium vel barbam intonsam, qui peccata non confiteretur: confessio enim est sicut rasorium peccatorum, veste illota, id est inhonesta conversatione, si talis venerit ad David, i. ad Christum amittit partem hereditatis. De quo psal. 15. Pars hereditatis meæ dominus, & sic incidit in iudicium æternæ damnationis. Secundo debemus lavare manus, id est opera ad tractandum divinum sacramentum. Ad hanc munditiam

IN COENA DOMINI,

hortatur nos Iaco. 4. Emundate manus peccatores & purificate corda duplices animo. Quid est emundare manus, nisi reddere aliena si iniuste detines? Non rapinam & vsuram, sed opera bona facere: ista verò munditia maximè est necessaria volentibus accedere ad sumendum agnum immaculatū: sicut dicit Psal. 25. Lauabo inter innocentes manus meas. Tercio totum corpus lauare debemus per castitatem vt digni apparere possimus corā deo, sicut dicitur de conse. dist. 4. nō potest. vbi dicit Chrysostomus. Non potest quisquam gratiam vitæ cœlestis accipere, nisi purgatus fuerit ab omni sorde peccati. Figuratiū est Iudith 10. quæ lauit corpus suum & vnxit se myrrha optima, & discriminauit crinē capitis sui. Corp⁹ lauat qui se mūdāt à peccato luxuria, quæ munditia est necessaria volentibus communicare secundū quod figuratum est 1. Reg. 21. Si mundi sunt pueri maxime à mulieribus mādūcēt; hoc dicitur omnibus fidelibus. Bene ergo se vngit myrrha optima qui se affligit ieiunādo, vigilis insistendo. Capitis crinē discriminat, qui scit examinare & excutere cogitationes mētis. Quarto debemus lauare oculos mētis ad cōtemplandū cœlestia, quod fecit ille cæcus illuminatus. Ioan. 9. Abiit & lauit, & venit vt videns. ideo Cant. 5. Oculi eius sicut columbæ lacte lotæ sunt super riuos aquarū, &c. Dicit ergo Iesus lauans discipulorum pedes: Exemplū dedi vobis, &c.

DE EODEM, ENARRATIO XC.

Surgit à cena & penit vestimenta sua. Ioan. 12.

Quia ista p̄sens dies, dies cœnæ vocatur. ideo de cœna animæ est dicendum. Ambr. in hexameron. Tam grandis via restat homini decedenti, vt sit v̄ illi homini qui in suo obitu sacramento eucharistiæ dignus non fuerit, & meruit priuari. Et ideo notandum quod est cœna laudanda & amanda, & est cœna detestabilis, & vituperanda. Est enim quadruplex cœna bona. Fecit enim Christus cœnam in corde iusti viri spirituali quadam consolatione hodie specialiter, & quotidie in altari de suo corpore proprio, die crastina in ligno crucis mortē sustinendo, vltimam fecit in cœlo bonos glorificando. Primam ergo cœnam fecit in corde viri iusti spirituali quadam consolatione: tunc enim mentem viri iusti rescit vespere descēdente, s. sole, i. deficiente sole in corde, claritate & calore. Psal. 64. Exitus matutini & vespere delectabis. Attēde q̄ ortus gratiæ manē dicitur propter gratiam quæ oritur vespere, quando in corde sumitur. Hac cœna figuratur Iudith 6. vbi dicitur quod Ozias

præcepit

ENARRATIO XC.

371

præcepit Achor vocari ad cōsiliū, finitōq; consilio fecit cœnam magnam. Et de hac cœna dicitur Apoca. 3. Ego sto ad ostiū & pulso, si quis audierit vocē meam, & aperuerit mihi intrabo ad illum & cœnabo cum illo & ipse mecū. Cœnabo cum illo: quia sile & opere delector, & ipse delectabitur de opere meo. Psal. 91. Delectasti me domine in factura tua & in his quæ tu ipse in me facies, sicut vult glosa. Secundā cœnam fecit hodie & quotidie in altari de proprio corpore de hac cœna. Luc. 14. Quidā homo fecit cœnā magnam, quæ dicitur magna propter magna cibaria quæ præparat. Et ideo cum magna reuerentia est ad ipsam accedendum. Apostolus. 1. Corint. 11. Cōuenientibus vobis in vnum iam non est dominicā cœnam manducare: vnusquisq; enim suam cœnā p̄sumit, &c. Nota quod primo instituit quomodo ad corpus domini sit accedendū, s. concorditer, ibi: Cōuenientibus vobis in vnum. Secundo arguit eos qui nō manducant reuerenter, ibi: Iam non est dominicā cœnā manducare. Non enim videtur quod sit cōueniens, vt sic conueniant ad manducandum, ac si possent melius & dulcius manducare in mēsa domini, cum dicatur Ecclesi. 2. 4. Qui edunt me adhuc esuriunt, & qui bibunt me adhuc sitient. Quia ergo taliter veniunt pleni & satiati delectatione peccati: ideo nō sentiunt illius panis dulcedinem & delectationē, in quo est omnis suauitas. Prouer. 17. Anima saturata calcabit fauū mellis. Sicut enim fauus mellis est cera: sic mel sub cera Christum significat sub specie panis & vini. Tertiam cœnam fecit in die crastina in ligno crucis moriendo. De qua cœna dicit glo, super illa verba. Ioan. 13. Surgit à cena. Cœna Christi significat passionem. Sicut enim post cœnam nō fit prandium: sic etiam Christus postquā semel passus est iterum nō patitur. hæc glos. O quā inæqualis fuit illa cœna cœnis voluptuosorū. Illi nanq; in cœnis suis vtūtur cibo & potu delizioso. Christus autē dicit Psal. 68. Dederūt in escā meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Huius cibi recordentur deliciofi & confundantur pauperes, recordentur & sustententur, & ad omnia sustinenda animantur. Ambr. Quantūcunq; sint grauiā, quæ pateris, leuiā tibi videntur si consideras eum qui pro te fel bibit, & quod ad patibulū iuit, qui te inuitat ad cœlum. Ideo dicit dominus Thre. 3. Recordare vāperitatis & trāsgressionis meæ absinthij & fellis. Mar. 15. Dabāt ei bibere myrrharū vinū, vbi dicit glosa: Hoc accepto succus latalis pomii abstergitur. Attēde q̄ Christus in hac cœna mortis

IN COENA DOMINI.

suar nuptias fecit; tunc enim feminā formauit, i. ecclesiā & eā sibi coniunxit, ut dicit glo. super illud Gen. 2. Quāobrē relinquet homo patrē & matrē, i. synagogā carnalē obseruantiam de qua natus est in carnē, & adhærebit uxori suar, i. ecclesiā, ut sint duo in carne vnare est enim caput ecclesiā & ipsa corpus eius; qui sponporatus est somno passionis, & eā sibi coniunxit, ut ecclesiā formaretur. hęc glo. Ista fuerūt mirabiles nuptiæ, quia sunt in ipsius sponsi morte celebratæ. De his intelligitur illud quod dicitur in Apoca. 16. Beati qui ad cenā agni vocati sunt. Hanc vocē sancti martyres audierūt per passionis Christi imitationē, qui eū ad has nuptias peruenerūt multas tribulationes sustinēdo, huius cenar volunt esse participes. Et qui fuerūt socij passionis erunt & cōsolationis, i. Corint. 1. Sciētes quoniā sicut locij passionis estis, sic eritis & cōsolationis. Quarta cenā fecit dominus in cœlo, & hoc erit quādo congregabit dispersiones Israel. Hęc cenā significatur per cenā quā fecit Assuerus rex: sicut legitur Hest. 1. q. Assuerus fecit cenā magnā maioribus & magistratibus, potestatibus, consulis suis & præfectis. Ad illā cenā quibuscunq; domino fideliter seruiuerunt vocati sunt. Illi, inquit, serui de quibus dicitur Esa. 65. Serui mei comedent & vos esuriētis; serui mei bibēt & vos sitietis; serui mei honorabūtur & vos confundemini; serui mei latibuntur præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis & præ cōtritione spiritus ululabitis. Et hęc omnia ponitur secūdū glosam de malis qui premittuntur in inferno, & de bonis qui latantur in cœlo. Item nota q. alia est cenā detestabilis & vituperanda, & hęc est quadruplex. Est enim cenā luxuriosorū, auarorū, superbiorū & dānatorū. Prima est luxuriosorū, & hęc significatur per cenā illā quā fecit Holofernes. Iudith. 12. Vbi dicit q. Holofernes dixit ad Vagao cum: chū; Vade & suade Hebræā hęc ut spōte cōsentiat habitare mecum. Et sequitur postea quod mulier decepit eū dū esset ebrius. Secūda cenā est auarorū siue cupidorum; hi sunt qui inter alios peccatores reputantur quasi infideles. Vnde & Apostolus vocat eos idolorū seruitores, & ista fugiēda est, ut dicit glo. Ambr. Si cut idololatria vni deo nitit̃ auferre gloriā ne solus nomē diuitatis habeat: ita & auarus in dei res se extendit ut solus viciet, q. deus omnibus fecit. Ideo qui verā fidē habet nō querit in his miseriis diues fieri cū talibus infidelibus, s. auaris. Et hinc est, quod dicit Apostolus 1. Corint. 10. Si quis infidelium vos vocat ad cenā & vultis ire, omnia quæ vobis apponuntur manducate

ENARRATIO XCI.

372

ducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Tertia cenā est superbiorū, & cum talibus non est cenandum aut cenare securum. Psal. 100. Superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc non edebam. De hac cenā dicitur Matth. 24. de pharisæis qui primos amant recubitus in cenā, & significata est in cenā illā quam fecit Herodes. Marc. 6. Vbi dicitur quod Herodes, id est glorians, fecit cenā magnā principibus. In qua cenā Ioannes decollatur & interimitur per saltatricem, id est per inanem mundi gloriā. Quarta cenā est dominatorum. Apoca. 19. Venite congregamini ad cenā dei magnā, ut manducetis carnes regum, tribunorum, &c. In ista cenā panis quotidianus erit mors æterna. Psal. Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos. Apoca. 16. Manducaverunt linguas suas præ dolore. De potu eorum dicitur in Psal. Ignis & sulphur & spiritus procellarum pars calicis eorum. Deuter. 32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidū insanabile, &c. Et Isaia 34. Amara erit potio bibentibus eam.

DE EODEM, ENARRATIO XCI.

Homo quidam fecit cenā magnā, Luc. 13.

Augustinus in libro de Moribus ecclesiā dicit, quod panis materialis hominem alit corporaliter, & necat accipitrē. Spiritualiter, sic panis sacramentalis alit hominē spiritualiter in anima, & necat accipitrē, id est hominē viuētem suo intellectu & ratione. De quo Iob 20. Panis eius in vtero vertetur in fel aspidum intrinsecus. Nā dicunt Philosophi naturales, quod de vna & eadem herba accipit serpens venenum, & apis mēl facit dicit Bernar. in sermone. Sane in mensa vna de vno pane in cenā domini consecrato Petrus & Iudas acceperunt, vnus in beneficiū, alter in supplicium. Petrus in salutem, Iudas in mortem. Idcirco requiritur discutio conscientiarū ad volentem accedere ad cenā vitæ. De quo thema: *Homo quidam fecit cenā magnā.* Pro quo sciendum, hęc cenā figurata est in Exo. 12. in agno paschali quem Iudei comederūt in liberatione sua de terra Aegypti. Nam sicut illi per agnum paschalem liberati fuerunt de Aegypto: sic nos per Christum de inferno. Nota hīstoriā Exod. 12. Cūque velleret dominus liberare filios Israel de potestate Pharaonis, præcepit ut tollerent agnum qui esset sine macula, & illum deberent comedere assum igni, non crudum nec coctum aqua. Et sanguinem eius deberent signare super luminaria domorum suarum. Per filios Israel qui

IN COENA DOMINI,

captiui fuerunt in Aegypto sub potestate Pharaonis, nota totū genus humanum quod erat sub potestate regis Aegypti, id est tenebrarum plusquam quinque millia annorum, & per nullū liberari potuit. Tandem misertus est dominus nostri, & emisit nobis agnum, id est filium suū. De quo Isaias clamauerat cum desiderio ad deum patrem, dicens: Emitte agnum domine dominatorem terrae de petra deserti ad montem filiae Sion. Isa. 16. Et per sanguinē huius agni liberati sumus de potestate diaboli. 1. Pet. 1. Non corruptibilibus auro, &c. De illo agno dicitur Hier. 11. Quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam, id est ad mortē: sic fuit Christus mansuetus in passione, & patienter sustinuit mortē pro nobis. Nam cum male tractaretur verbis & verberibus, non se vindicabat nec contradicebat. Isaie 53. Quasi agnus coram tondente se obmutuit. Istum agnum dedit nobis pater cœlestis in cibum. Hunc hortatur Apostolus nos ad comedendum cum dicit: Itaque epulemur. Quomodo autē debemus comedere agnum istum patet in illo quod filij Israel comederunt sine fermento, s. peccati. 1. Corint. 5. Modicum fermenti totam massam corrumpit, &c. De illo etiam, quod, s. debet esset sine macula peccati dicitur 1. Corint. 11. Probet autem semetipsum homo utrum sit mundus de peccato, & sic de pane illo edat & de calice bibat. Qui enim manducat indigne, iudicium sibi manducat & bibit; & reus erit corporis & sanguinis domini ac si Christū occideret. Ambro. Qui indigne Christum sumit idem est, ac si Christum occideret. August. Magis peccat qui Christum tradit peccantibus membris, quā Iudas qui tradidit Christum crucifixoribus. De Iuda dicit dominus: Vae illi per quem tradetur filius hominis. Vae illi qui ad mensam domini accedit indigne. Iudas tradidit Christum Iudaeis: ille tradit eum demonibus quem in locum demonum sumit: ille vendidit pro argento, iste vendit pro modico peccato. De Iuda dicit dominus: Qui intingit manum meam in parapsidem, hic me tradet. Ille manum cum domino in parapsidem mittit, qui cum peccato ad mensam domini accedit. Et quamuis dominicum corpus sumat, non tamen ad vitam aeternam sed ad damnationem. August. De vno pane Petrus accepit & Iudas, Petrus ad vitam, Iudas ad mortem. Vnde cantat ecclesia in quadam sequentia: Sumunt boni, sumunt mali sorte tamen inaequali vite vel interitus. Mors est malis, vita bonis: vide parit sumptionis quam sit dispar exitus. Bernar. ponit exemplum in flore. Idem

flos

ENARRATIO XCI.

373

flos dat mel in apibus, venenum in aranea: sic idem corpus domini vita est bonis, & malis interitus. Ioan. 20. Panis eius, id est corpus Christi in vtero eius, id est peccatoris vertetur in felaspidum. Quantum displiceat deo quod immundi accedant patet in Oza, qui cum tetigisset arcam in qua erat manna: statim cecidit & expirauit: eo quod illa nocte cum vxore sua dormierat. Quod videns David timuit arcam inducere in domum suā. 2. Reg. 6. Greg. Intuendum quantum delinquit qui ad corpus domini reus accedit. Si ille morte multatur qui arcam dominici corporis figuram gestantem minori quā debuit reuerētia tetigit. Si David tunc timuit figuram dominici corporis inducere in domum suam, qui adeo bonus erat quod dominus de eo dixit: Inveni virum secundū cor meum. Multo magis debet Christianus in peccatis existens timere corpus Christi in os suum sumere. Si Centurio dixit: Domine non sum dignus ut intres sub rectum meum: quomodo tu peccator praesumis eum sumere in os tuum? Ioannes Baptista sanctissimus inter omnes natos mulierum contremuit & non audebat tangere verticē Christi: quomodo tu peccator sciens te esse in peccatis audes corpus Christi manducare? Et tamen licet nullus posset se reputare dignum, nemo propter hoc tamen communionem praetermittere debet. Si enim dolet de peccatis & confessus fuerit: dominus implebit quod in nobis deficit. Exemplum. Monachus quidā qui se praeparauerat in quantum poterat ad communionem. Cumq; post Agnus dei in oratione iaceret, vidit in manibus sacerdotis puerum Iesum quasi in cruce pendentē, & omnia vulnera eius sanguine fluebant. Turbatus ergo reputabat se indignū & non communicauit cum aliis. Dicta autem missa cum esset in oratione, apparuit ei beata Virgo, dicens: Cur hodie nō sumplisti corpus filij mei, respōdit se esse indignum. Virgo ait: Tu cogitas te indignum, & quis potest esse dignus? roga eum ut faciat te dignū: & vide ne simile de cetero facias. Secundo nota quod agnus ille comedeatur igne aflatus, per quod notatur quod illi qui volūt dignē accedere debent esse igne charitatis accensi ad deū & ad proximum. Leui. 6. Ignis in altari meo semper ardebit: quē nutrit sacerdos subiiciens ligna manē & vespere per singulos dies. Greg. Altare dei est cor nostrū in quo debet semper ardere ignis charitatis, quem manē nutrimus dum Christum manē iudicatum & vespere crucifixum recolimus. Bernar. Super omnia te mihi reddit amabilem calix quē bibisti in ara crucis. Videat

Quadrag. Thef.

MM

IN COENA DOMINI,

autem quilibet nostrum quomodo nutriat ignem in altari cordis, sic quod non ponat ignem alienum, id est ignem luxurie, inuidie, malæ concupiscentiæ, ne ei contingat sicut Nadab & Abiu, qui ignem alienum obtulerant coram deo in thuribulis suis. Et egressus ignis de celo extinxit eos. Nota bene illam historiam quæ ponitur in Leui. 10. Et sicut dicitur Num. 16. quod Chore & sui complices ducenti quinquaginta, qui inuidebant Moyfi & Aaron de principatu, cum starent coram domino & haberent thuribula in manibus: egressus est ignis de thuribus illis & deuorauit eos. Sic contingit illis qui habent ignem inuidie in cordibus suis. Ideo quilibet probet seipsum antequam accedat an habeat charitatem ad deum: quia qui non diligit deum excommunicatur ab ipso. Apostolus 1. Corint. 16. Qui non diligit dominum sit anathema, id est excommunicatus. Vnde talibus consulendum est qui non habent charitatem deuotionis quod abstineant quousque possint cum charitate accedere, dum modo videlicet sine aliquo scandalo possint superfedere. Et si non instat necessitas vel scandalum, non debet eum quis compellere ut in mortali communicet. Debet enim habere dilectionem ad proximum ut prius eos reconciliet quibus impropriaui si quo modo potest, & dimittat omnem rancorem Mat. 5. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Exemplum de quodam episcopo qui rogauit deum quod qui digne communicarent ei reuelaretur, &c. Tertio præceptum fuit eis ut baculum in manu tenerent. Sic qui manducare voluerit de illo agno debet habere baculum, id est fidem catholicam. Sicut enim baculus iuuat & tenet hominem ne cadat sic fides tenet hominem ne cadat in infernum, sed perueniat ad vitam æternam: quia sine fide nemo potest saluari. Apost. Heb. 11. Credere oportet accedentem ad deum. Glo. quod sit vnus deus & non alius in celo & in terra. Debemus ergo in hoc sacramento simpliciter credere, quæ nobis dicuntur & nihil ultra scrutari: quia humanus intellectus non potest apprehendere virtutem huius sacramenti. Eccl. 3. Altiora te ne quaeris & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi dominus cogita illa semper. Nam ibi omnes sensus decipiuntur ut pater intuenti dempto sensu auditus, ut figuratur Gene. 27. Isaac quando benedixit Iacob, fuit deceptus in omnibus sensibus præter in sensu auditus quia

ENARRATIO XCI.

374

quia audiuit vocem Iacob. Et sic omnes fideles quando audiunt hoc est corpus meum, veraciter credere debent. Sunt autem multa quæ simpliciter credere debemus. Primum est quod ille panis quem offert sacerdos post consecrationem non est panis sed corpus Christi, & vinum sanguis Christi. Exemplum: Sanctus Greg. quandam matronam cum communicaret & in porrigendo diceret: Corpus domini nostri Iesu Christi custodiat te in vitam æternam illa incepit ridere. Tunc sanctus Greg. manum retrahens in communicatione requisivit causam sui risus. Dicit mulier: Hec hunc panem manibus meis parauit, & nunc miror quomodo potestis dicere quod sit corpus Christi. Tunc fletus beatus Gregorius vnâ cum populo ceperunt deum rogare ut dignaretur suam personam monstrare. Statim species panis mutauit se in speciem sanguinis & carnis. Quod videns mulier conuersa cognouit peccatum suum. Secundo oportet credere quod in singulis partibus hostie totus & tantus sit, & in vna parte hostiæ tantus quantus in integra. Exemplum: Quidam in die pasche expectauerat donec omnes communicauerant, tunc sacerdos defectum videns, dubitare cepit utrum Christus tantus esset in particula quâtus est in integra. Et cum accepisset hostiam in ore eius mutata est in carnem, & extraxit in magnitudinem pollicis: ita quod deglutire nequiret. Vnde nimium turbatus flexis genibus flere cepit: rogans deum ut errori suo parceret, & sic corpus in formâ priorem redegit, & sic deglutiuit. Tertio oportet credere quod tantum valet corpus Christi à malo sacerdote consecratum sicut à bono. Vnde Aug. dicit quod difformitas medici non impedit effectum medicinae, Greg. Vim sacramenti non mutat vita ministri. Sicut enim deterius non fit de deteriore: sic non fit melius de meliore. Quarto ille agnus comedebatur cum lactucis agrestibus, id est cum contritione & amaritudine animæ nostræ & omnium scelerum. Job 3. Antequam comedam suspiro, & quasi inundantes aquæ, sic rugitus meus. Et sic fecit Ezechias. Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, & sic ista lactuca debet conteri in mortariolo doloris, & cum succo fletus. Greg. in moralib. Carnes agni cum lactucis agrestibus sunt edendæ: ut cum corpus redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus. Quinto sanguis agni super vtrumque postem debet poni, id est non tantum sumendo corporis ore, sed ore mentis. Nam sumptio corporalis sine sumptione spiritali nihil prodest ut dicit August. quia

IN COENA DOMINI.

ille est spiritualis cibus. Ideo dicit Auicenna: Cibus qui iratis cordibus sumitur nihil nutrit. Ratio. Nam astus in calore naturali à sua digestionem impedit & restringit: Sic sumere corpus dominicum immundo spiritu nullum confert animæ nutrimentum. Nam videmus quod ignis non nutritur ab aqua, sed magis corrumpitur: & sic anima peccatrix non nutritur per summptionem huius cibi. Sexto edebant caput cum pedibus & intestinis. Spiritualiter, caput istius agni est diuinitas. 1. Corint. 11. Caput Christi deus est. Pes eius caro ipsius est, quæ est infirma in ipsa natura, intestina eius est anima. Ista omnia debemus comedere per veram fidem & nobis incorporare. Fuerunt autem quidam heretici qui dixerunt eum non habuisse diuinitatem. Illi autem non comedebant caput, id est fidem diuinitatis sibi non incorporabant. Alij dixerunt ipsum non habuisse animam rationalem, sed diuinitatem loco animæ, isti intestina non comedebant. Alij dixerunt ipsum non habuisse carnem humanam, sed phantasticam, vel de cælo delatam, isti pedes non comedebant, id est eius carnem per fidem veram non incorporabant. Nos vero caput cum intestinis & pedibus comedamus, id est de eius diuinitate, carne, & anima fideliter & catholicè sentiamus. Septimo comedebant succinctis renibus. Spiritualiter, sic nos cum continetia carnis & mentis, iste est cingulus renum. De quo Greg. Lumbos præcingimus cum carnis luxuriam coartamus. Figuratur 1. Reg. 21. Cum serui Dauid voluerunt edere panes propositionis, ait Abimelech sacerdos: Si mundi sunt pueri maxime à mulieribus, manducant. In quo datur intelligi, quod ad summptionem illius cibi hodie nobis popositi requiruntur castitas. Nam Exod. 19. dicitur, cum populus deberet recipere legem fuit præceptum ei: Estote parati usque ad diem tertium appropinquatis vxoribus vestris. Quando magis hodie cum debemus recipere dominum & datorem legis. Octauo habebant calciamenta in pedibus: sic nos secundum Greg. respicere debemus vitam patrum antiquorum. Cant. 7. quam pulchri sunt gressus tui filia principis in calciamentis, id est in consideratione paternæ vitæ. Vel sic calciamenta in pedibus, id est bonum affectum & desiderium non peccandi: ut calcemus terrena desideria. Ideo in figuram illius ante dationem illius cibi Christus lauit pedes discipulorum. Diceret, quare hoc sacramentum sub specie panis & vini datur? Respondetur propter quatuor. Primo propter meritum. Vnde Grego. Fides non habet meritum, ubi

ENARRATIO XCI.

375

ubi humana ratio præbet experimentum. Secundo propter peccatores: si enim eum in maiestate sua videret, omnes qui essent in malo statu perimeret. Tertio propter nostram fragilitatem. Nemo enim posset eum videre in sua claritate: ex quo videmus quod nequimus inspicere solem. Et hoc patet in filiis Israël qui non potuerunt inspicere Moysen nisi per velamina. Quarto propter nauseam, quia nausea esset homini si videret crudam carnem, & Iudei insultarent, dicentes: Christiani comedunt eorum deum &c. Nota multa hodie fiunt in die cenæ ab ecclesia. Primum hodie publice poenitentes reconciliantur. In capite enim ieiunij candelæ accensæ publice poenitentibus dantur. Cilicium ab episcopo eis traditur & sic ab ecclesia ejiciuntur. Per quod significatur quod cum Adam peccasset, positus est flammeus gladius ante ostium paradisi qui significatur per candelas accensas: & tunica pellicea indutus est, per quod significatur cilicium, & exclusus est à paradiso: sicut ille qui ab ecclesie ianuis excluditur. Hac vero die reconciliatur multiplex de causa. Primo quia hac nocte Christus Petrum publice peccantem sibi reconciliauit: qui publice poenitentiam fecit, cum publice & amarè fleuit. Secunda causa: quia hodie fuit Christus captus & ligatus: ut, si sua captiuitate captiui soluerentur. Ideo publice poenitentes debent solui: quia Christus pro eis hac nocte voluit capi & ligari, sicut ille qui est in carcere dimittitur quando sufficiens obles datur. Ioan. 18. Si me queritis, sinite hos abire. Tertia causa: quia Christus hodie pro peccatoribus poenitentiam facere incepit. 1. Pet. 2. Peccata nostra ipse pertulit super lignum in corpore suo. Esa. 53. Vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra. Secundum, quia hodie institutum est sacramentum sacramentorum, scilicet corporis Christi. Ideo conuenienter hodie conficitur chrisma, quod est materia multorum sacramentorum ut unctionis, confirmationis, & ordinis sacerdotalis. Tertium quia vnus tantum celebrat hodie, quod seruatur in collegiis & conuentibus, ad significandum primo quod Christum inueniunt, qui solus celebravit quando corpus & sanguinem consecrauit, & omnes discipulos communicauit. Secundo, ad inuendum quod istud est sacramentum vnitatis per quod fideles vniuntur. 1. Corint. 10. Vnus panis & vnum corpus multi sumus omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Tertio ad inuendum quod omnes debent obedire vni. Vicario Christo sancto pontifici. Genes. 27. Seruiant tibi populi, id est laici inferiores: MM 3

IN DIE PARASCEVES

adorent te tribus, id est superiores. Esto dominus fratrum tuorum, id est carnalium & aliorum. Quartum, hodie altaria denudantur ad significandum quod Christus fuit multiplici veste denudatus. Primo materiali. Psal. 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Secundo corporali, scilicet corpore quod fecit mater quia animam denudauerunt a corpore. Tertio spirituali, scilicet apostolorum. Esa. 49. His omnibus velut vestimento vestieris. Matt. 26. Discipuli omnes relicto eo fugerunt. Quintum, quia altaria hodie abluuntur aqua & vino, & funditur in modum crucis: ad designandum quod Christus ecclesiam suam lauit per aquam & sanguinem. Apoca. 1. Lauit nos in sanguine suo a peccatis nostris. Et lumina quinque in modum crucis in altari comburuntur, ad designandum quinque vulnera quae ardere hodie debent in nostra memoria. Bernardus. Sic per omnia se mihi reddit amabilem bone Iesu calix quem bibisti. Hebr. 12. Recogitate eum qui talem sustinuit pro peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, ut non fatigemini animis vestris deficientes. Sextum, tribus diebus mors Christi plangitur, & merito. Primo quia Sol mortem Christi tribus horis planxit obscuratus. Secundo, quia tribus diebus & noctibus mortuus erat Christus. Tertio, quia Christus in tali passione ter potuisset mori. Primo in flagellatione: quia alius homo in tali flagellatione expirasset. Secundo in crucifixione. Tertio, in lanceatione, iam enim mortuum iterum occiderunt. Idcirco quolibet die tres lamentationes cantantur de libro Sepmum, summus pontifex hodie largetur elemosynas: quia Christus hodie nobis extitit valde liberalis. Bernardus: Dedit nobis carnem in cibum, & sanguinem in potum, aquam in lacuum, sudorem sanguinis in medicinam.

IN DIE PARASCEVES.

ENARRATIO XCII.

Sciens Iesus quia omnia iam consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit: Sitio. Illi autem spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes obtulerunt ori eius, cum igitur accepisset Iesus acetum dixit: Consummatum est, & inclinato capite tradidit spiritum. Ioannis 19.

Christus in vita sua Iudaeis multa salutifera documenta dederat, & exhibuerat multa sanctitatis exempla, contulerat multa beneficia & miracula. Sed hodie miseri Iudaei pro documento dederunt Christo dura verbera: pro beneficiis dederunt sibi

ENARRATIO XCII.

376

sibi durissima crucis tormenta. Non restabat autem nisi vna poena, scilicet ut ipsum felle & aceto potarent, sicut in auctoritate praeposita dicitur. In qua quidem auctoritate tria ponuntur ex parte Christi primo ponitur eius seruens charitas, cum dicitur: Sitio. Secundo consummata veritas, cum subditur, Consummatum est. Tertio magna pietas, cum dicitur: Et inclinato capite tradidit spiritum. Quarto ex parte Iudaeorum magna crudelitas, in hoc quod sibi ad bibendum porrexerunt acetum. Circa primum notandum quod in hoc quod Christus dicit sitio, eius seruens charitas denotatur. Non enim sitiebat aquam, sed salutem nostram: non sitiebat vinum, sed profectum nostrum. Non sitiebat aliquem liquorem, sed nostrum amorem. Bernardus. Sitio ait Christus non doleo. O domine quid sitis? Fidem vestram, salutem vestram, gaudium vestrum, plus animarum vestrarum quam corporis mei cruciatus me tenet, & si non mei saltem vestri misereamini. Ista enim charitas tam intensa omnes alios mores superat & excellit, scilicet amorem naturalem, matrimonialem, socialem & animale. Amor naturalis est qui est inter patrem & matrem, filium & filiam. Et istum amorem excellit amor Christi: nulla enim mater tantum filium dilexit quantum Christus nos hodie amauit. Esa. 49. Nunquid obliuisci potest mater infantem suum ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit: ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper. Nunquam enim fuit aliqua mater quae filium suum intantum diligeret quod nomen suum in manibus pingi vel scribi faceret: ut sic die ac nocte memoriam eius haberet. Christus autem in manibus suis nos scriptos, die ac nocte portat, ut semper memoriam nostri habeat. Et illa scriptura non fuit facta cum calamo vel atramento vel in pergamento. Sed calami fuerunt acutissimi clauis. Atramentum eius sanguis pretiosus. Scriptores Iudaei peruersi, pergamentum caro manuum. Secundo excellit amorem matrimonialem qui est inter virum & mulierem. Et hoc in duobus. Primo in hoc quod si vxor fornicatur ulterius a viro non recipitur. Sed si anima nostra sponsum Christum deserunt, & diabolo adultero consentiunt: Christus eas poenitentes recipit. Et ideo in cruce manus extensas tenet: ad inuendum quod peccatores ad se reuertentes protinus amplexatur. Hiere. 3. vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam & recedens ab eo duxerit virum alterum: nunquid reuertetur

IN DIE PARASCEVES,

ultra ad eum? Et infra: Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illarum autem fornicata es cum amatoribus multis. Tamen reuere ad me, & ego suscipiam te dicit dominus. Secundo amor Christi excellit amorem matrimonialem in hoc, quod si esset aliqua uxor quae maculas in facie vel in corpore suo haberet, & non posset ab istis maculis emundari nisi se vir vulnerari faceret, & in suo sanguine uxor balneareretur. Non est aliquis vir qui uxorem suam tantum diligeret quod ista sustinere vellent. Anima autem nostrae quae erant Christi, maculis peccatorum erat plena: & ideo Christus in quinque partibus corporis vulnerari se fecit & sanguinem suum fudit in quo spolia sua se balneauit, & ab omnibus maculis mundata fuit. Et hoc est, quod dicitur Ephe. 5. Viri diligite uxores vestras sicut Christus dilexit ecclesiam suam & tradidit semetipsum pro ea: ut illam sanctificaret mundas eam lauacro aquae in verbo vitae: ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata. Tercio amor Christi amorem sociale excellit qui est inter amicum & amicum: nullus homo inuenitur qui vellet mori pro inimico: vix autem inueniretur qui vellet mori pro amico suo quantumcumque iusto, sed pro amico bono, i. simplici, fidei & innocenter decepto forsitum aliquis morti se exponeret. Nos non eramus iusti, nos non eramus boni, sed eramus impij & dei inimici, & tamen pro nobis Christus mori voluit. Et hoc est quod dicitur Ro. 5. Cum adhuc infirmi essemus secundum tempus: Christus pro impijs mortuus est, vix enim pro iusto aliquis moritur. Nam pro bono quis audeat mori? Comedit autem deus suam charitatem in nobis, quoniam cum peccatores essemus secundum tempus pro nobis mortuus est. Potest tamen dici quod Christus habebat unum amicum, scilicet deum patrem: & unum inimicum, scilicet genus humanum, ut igitur Christus inter nos pacem faceret, se mediator interposuit. 1. Timo. 2. Unus mediator dei & hominum homo Christus Iesus qui dedit se in redemptionem pro omnibus. Sape autem contingit quod unus quando se inter duos rixantes interponit ab utroque vulneratur. Sic Christus vulneratus fuit a patre. Esa. 53. Propter scelus populi mei percussus est. Vulneratus fuit ab homine. Zach. 13. His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Quarto amor Christi excellit animalem amorem qui est inter animam & corpus. Anima enim tantum diligit corpus, quod ab eo separari renuit, & omnem lationem corporis fugit & vitat. Anima Christi tantum dilexit animas nostras,

ENARRATIO XCII.

377

stras, quod a corpore suo pro nostra salute voluit separari. Ioan. 10. Animam meam pono pro ouibus meis. Intantum dilexit quod passus est corpus suum in quinque partibus cum multa lacerari ut sic pretium nostrae redemptionis abundanter efflueret. Unde in persona sua dicit propheta. Psalm. 29. Coccidisti faciem meam, & circumdediti me laticia. Secundo ponitur consummata veritas cum dicitur: Consummatum est. Consummata quidem & completa fuerunt omnia quae fuerunt scripta de sua natiuitate, de sua conuersatione, & de sua passione, & de sua consummatione. Hodie quoque consummatum fuit corpus suum, consummatus fuit sanguis suus. Corpus quidem suum sic fuit consummatum & insimul consumptum quod omnia ossa sua apparebant & numerari poterant. Psalm. 21. Dinumerauerunt omnia ossa mea. Nec mirum si corpus eius sic fuit consumptum: quia fuit tribus disciplinis grossis flagellatum. Est enim quaedam disciplina quae fit cum virga: & ista est fortis, quia carnem frangit. Et alia quae fit cum spinis acutis, & ista est fortior: quia usque ad ossa ista perforatio pertingit. Et alia quae fit ferreis instrumentis, & ista est fortissima: quia animam a corpore excutit. Ista triplici disciplina corpus Christi fuit flagellatum, & ideo totaliter consummatum. Primo enim Christus fuit flagellatus virgis siue funibus nodosis, quando, scilicet Pilatus ipsum ad columnam fecit ligari & flagellari. Et ista flagellatio totum corpus vulnerauit. Secundo fuit disciplinatus cum spinis, quando cum spinis acutissimis fuit coronatus, & illa flagellatio secundum Bernardum os capitis perforauit & usque ad cerebrum peruenit. Secundum Chrysostomum. Mille punctis caput eius impleuit. Et si dicatur quod non videtur, quod spinarum os capitis tam durum potuerunt perforare. Dicendum quod hoc non fuit factum secundum naturam: sed secundum voluntatem diuinam, nec est contrarium ei quod dicitur: Os non comminuetis ex eo. Ioan. 19. Et Exod. 12. quia os capitis eius non fuit comminutum, sed perforatum. Tercio fuit disciplinatus cum instrumentis ferreis, id est cum clauis acutis. Et talis disciplina animam a corpore excutit. Matthaei 27. Iesus clamans voce magna prae nimio dolore clauorum emisit spiritum. Secundo consummatus fuit eius sanguis, quia totus a corpore euacuatus. Omnia enim opera sua fecit deus in numero, pondere, & mensura: ut habetur. Sap. 11. excepto opere redemptionis nostrae: ubi enim non seruauit numerum, ut scilicet unam vel duas guttas sanguinis sui daret: cum tamen una sola sufficeret. Non

IN DIE PARASCÉVES,

seruauit pondus, vt scilicet vnam libram, vel vnam vnciam effunderet. Non seruauit mensuram, vt si vnum calicē mensuraret: sed totū effudit & totum dedit. Psal. 129. Copiosa apud eum redemptio. Bernard. Prorsus copiosa: quia non gutta sanguinis, sed vnda fluminis per quinque corporis partes emanauit. Tertio ostenditur magna cōpasio & magna pietas in eo quod dicitur: *Inclinato capite tradidit spiritum*. Magna enim pietas, quia Iudæi spiritum Christi ab eius corpore violenter cum multis suppliciiis expulerunt. Psal. 37. Vm faciebant qui querebant animam meam. Ex hoc autem quod dicitur: *Et inclinato capite tradidit spiritum*, quidam voluerunt dicere animam principalem partem & sedem habere in corpore, super hoc quod inter sapientes quatuor fuerunt opiniones. Quidam enim dixerunt animam esse in capite. Et hoc propter illam autoritatem qua dicitur Genes. 2. cap. Inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Ista enim inspiratio nihil aliud fuit quam animæ infusio. Alij dixerunt ipsam esse in corde, & hoc propter illam autoritatem, qua dicitur Matthæi 15. De corde exeunt cogitationes male. Cum igitur cogitationes exeant ab anima, si cogitationes in corde, & anima est in corde. Hierony. in epistola ad Fabiolam: quia vitæ principium Plato posuit in cerebro: Christus monstrat in corde. Alij dixerunt ipsam esse in sanguine. Et hoc propter illud quod dicitur Leuit. 17. Anima omnis carnis in sanguine est. Alij dixerunt ipsam esse in toto corpore & in qualibet parte totam. Et hoc propter illud. 2. Reg. 1. Adhuc tota anima est in meipso, non dixit in capite meo vel in corde meo, vel in sanguine meo, sed in meipso, hoc est in corpore meo. Iudæi igitur volentes Christi animam cruciare, videntur saltem istas quatuor opiniones ipso facto sciuisse. Primo enim ipsam animam cruciauerunt in capite quando fuit spinis coronatus. Ansel. Coronatus incedit, sed ipse sua corona cruciatus fuit. Quia mille puncti pretiosissimam verticem eius vulnerauerunt. Secundo ipsam cruciauerunt in corde, quando scilicet fuit iuxta cor in latere vulneratus vt si fortē ibi anima remansisset cruciatum secum portaret. Vt cum triplex sit amor, scilicet sermonis, cordis & operis, Christus ostenderat nobis amorem sermonis in sapientiæ predicatione: amorem operis in miraculorum exhibitione, non restat nisi vt ostendat nobis amorem cordis quem ostendit in lateris apertione. Bernard. Clauus penetrans, clauis reserans factus est mihi. Quid enim videam per foramina,

ENARRATIO XCII.

378

mina, clamat clauus, clamat vulnus quod verē deus sit in Christo mundum reconcilians sibi. Tertio cruciauerunt eius animam in sanguine, quando scilicet cum clauis acutis eius venas aperuerunt, & totum sanguinem cum doloribus extraxerunt: ita quod corpus eius in cruce remansit aridum sicut lignum. Psal. Aruit tanquam testa virtus mea. Idem: Ossa mea sicut cremum aruerunt. Et assimilat Christus corpus suum teste & cremio. Nam in testa quæ prius fuit viridis, postmodum ab igne fit arida: similiter cremum est lardi adustum à quo pinguedo omnis recessit, corpus igitur Christi in cruce fuit testis quia ab omnibus humoribus fuit exsiccatum, & fuit sicut cremum: quia toto sanguine fuit enacuatum. Quarto affixit eis animam in toto corpore quia à planta pedis vsque ad verticem non fuit in eo sanitas. Cruciatum enim fuit in toto corpore, scilicet in parte suprema, media, & infima. Nam in parte suprema fuit spinis vulneratus. In media fuit ad colūnam ligatus. In infima fuit in pedibus perforatus, vbi magnum dolorem sensit: quia locus erat nervosus. Et quia vnus super alium positus, & quia grossis clauis perforatus, & quia innitebatur clauis pedibus totum corpus. Quarto ponitur ex parte Iudæorum magna peruersitas: quia os Christi aceto potauerūt. Vna est quædam aceturum dederunt sibi bibere. Secunda quando Iudas ore suo turpissimo os Christi sanctissimum osculari præsumpsit. Istas duas rusticitates adhuc multi faciunt ori Christi. Quidā enim adhuc sibi dant acetū, id est opera acerba. Psal. 9. Exacerbauit dominum peccator. Cum enim deberent dare ori Christi vinū suauē, id est opera bona & deo placita, dant sibi acetum, id est opera acerba. Esaia 5. Expectauit vt faceret vinas & fecit labruscas. Secundo sunt quidam qui adhuc cum Iuda os Christi osculantur. Quatuor enim personæ osculatæ fuerunt Christum, nam ipsum osculata fuit mater eius, & hoc quando eum infantem in suis brachiis baiulauit: tunc enim ipsum osculabatur, & hoc in signū amoris. Osculatus etiam eum fuit Simeon quādo scilicet in vlnas suas eum accepit, & illud osculum fuit in signū reuerentiæ & deuotionis, sicut quando quis manus vel pedes episcopi osculatur. Osculata eū fuit Maria Magdalena in signū reconciliationis, sicut quando inimici ad pacem veniunt se mutuo osculantur. Osculatus eum fuit Iudas, & hoc in signum proditoris, sicut & Ioab osculatus est Amasam, vt habetur. 2.

IN VIGILIA PASCHAE,

Regū. 20. Quicumque igitur hodie Christum osculatur, videat quomodo osculetur. Ille enim qui nullum habet rancorem & odium in corde, sed ad deum & proximum sincerum amorem osculatur cum Maria: ille qui ad Christi passionem multa reuerētia & deuotione & lacrymarū effusione afficitur, osculatur cum Simeone. Ille qui prius domini inimicus erat, sed in ista quadragesima est sibi reconciliatus cum Maria Magdalena. Ille qui hodie crucifixū osculatur, & in paschate in mēsa altaris cū Christo epulat, & post pascha ad peccata reuertitur, osculatur cum Iuda proditore. Magna enim proditio est hodie Christo osculū dare, & in paschate in mēsa christi comedere, & postea de domo sui cordis Christū expellere & inimicū capitālē ibi, id est dāmonē in cor suum introducere. Talibus potest Christus dicere quod dicitur in psal. 54. Tu verō homo vnanimis dux meus & notus meus, qui simul mecū dulces capiebas cibos: in domo dei ambulauimus cū cōsensu: veniat mors super illos: & descendant in infernum vincentes. &c.

IN VIGILIA PASCHAE.

ENARRATIO XCIII.

Venit Maria Magdalene & altera Maria videre sepulchrum
Matth. ultimo.

Videmus vbi homo amittit rem charā valde tristatur & sollicitē quærit illam. Spiritualiter, sic Maria Magdalena dilexit christum. Luc. 7. Quoniam dilexit multū. Et hunc amittit per mortis amaritudinē. Ideo sollicita de eius amissione dolēter ibat videre sepulchrū & eum quærere a quo plura ceperat beneficia. s. septem demonum expulsionem, fratris resurrectionem, multorum criminum dimissionem: vt illum quē delectit in vita, posset amare & in morte: vt probaretur eius dilectio fore vera, iuxta illa Greg. Probatio dilectionis exhibitio est operis. Et ideo opus pietatis exhibere voluit corpori Christi ipsum vngendo. Ideo dicitur: Venit Maria Magdalene & altera Maria videre sepulchrum. Pro quo sciendum, circa sepulchrum christi tria sunt videnda. Primo quale fuit, secundo qualiter fuit sepultus, tertio qualiter nos cum eo debemus speliri. Circa primum notandum quod sepulchrū primo fuit nouū, sicut dicitur Matth. 27. Et hoc triplici de causa. Primo ne crederetur qd nō ipse, sed alius surrexisset. Isti rationē tangit Amb. in libro de virginib., dicēs: Bene monumentū nouū dixit Matth. ne ex monumento reteri alius surrexisset crederetur. Secundo propter reuerentiam corpo-

ENARRATIO XCIII.

379

corporis Christi. Isti rationē assignat Aug. dicēs: Sicut in vtero Mariae nemo ante eū & nemo post eum conceptus est: ita in hoc monumento nullus sepultus est ante eum, nullus post eum. Tertio ad designandum quod qui vult corpus Christi sumere debet habere nouitatē in corde. Corpus quidem nostrū primo est nouū vt in iuuentute: modō putridum vt in morte, spiritus autē noster debet semper variari, id est in melius renouari. Sūt tamen quidā quorū spiritus est verus per peccati malitiā. Ideo monet nos apostolus 1. Corint. 5. Expurgate vetus fermentum vt sitis noua cōuersio. Alij sunt quorū spiritus est putridus per longam cōsuetudinē, Ioēl. 1. Cōputruerunt vt iumenta in stercore suo. Alij sunt quorū spiritus semper est purus atque nouus interius per puritatē. Apostolus 2. Corint. 4. Licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamē is qui intus est renouatur de die in diē: talis qui habet istā nouitatem dignus est recipere corpus christi 1. Corint. 5. Epulemur in asimis sinceritatis & veritatis. Secundo sepulchrū christi nō fuit suū propriū, sed alienū, & hoc tribus de causis. Primo ad ostendendum quod nō debebat decinerari & detineri a morte. Istā rationē ponit Ambrosius, dicēs in libro de virginibus: Bene secundū literā alienū fuit monumentū christi, habent tumulos qui sub lege sunt mortis: victor autem mortis tumulum suū nō habuit. Nō enim ille, sepulchrū mortis desolabat qui de morte triumphabat. Item in libro sermōnum: Vt quid illi sepulchrum qui triduo temporis spatio non tanquam in sepulchro mortuus: sed quasi in lecto valde dormiens requieuit. Secundo ad ostendendum quod nō pro sua, sed pro aliena salute moriebatur. Ambrosius. Ideo in aliena sepultura dominus potius qm in propria sepeliri voluit: quia pro aliena moriebatur salute, vt quid illi propria sepultura qui in se mortem nō habuit propriā? Tertio ad ostendendum suā paupertatē. Sicut enim in aliena domo voluit nasci & in aliena voluit cōversari, sic in alieno monumento voluit sepeliri. Matth. 8. Vulpes foueas habent & volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suū reclinet. Ac si dicat: In morte mea nō habui foueam propriā, vt possem sepeliri, nec in vita mea habui nidum, id est domum in qua possem commorari: nec in natiuitate mea habui lectum in quo aurem meam possem reclinare. Tertio monumentum Christi fuit grādi lapide clausum. Cuius triplex est ratio, quarum primæ duæ sunt literales, tertia est mystica. Prima est ne locus bestiis peruius esset. Secunda

IN VIGILIA PASCHAE.

rationem tangit glosa. Aduoluit magnum saxum ad ostium monumenti, vt non posset aperiri sepulchrū sine auxilio multorum. Tertia ratio est mystica: per hoc enim insinuat, quod illi qui corpus Christi suscipere volunt, debent esse clausi: ne peccatum posset ingredi, vt dicit Bernar. scilicet pudore, dolore, timore & amore. Multi enim sunt, qui propter pudorem hominum dimittunt peccare, & propter dolorem. Alij sunt qui cessant peccare propter timorē poenae aeternae: ne ipsam incurrant. Alij propter amorem gloriae, ne ipsam amittant. Ista sunt quatuor saxa incidentia quae debent monumentū cordis claudere, ne aliqua peccata possent illuc intrare. Dicit tamen idem Bernar. quod duo prima, scilicet pudor & dolor non sunt multū fortia ad resistendum: quia saepe pudor solatium capit de peccatorū multitudine. Dolor de aliquo huiusmodi consolationem capit. Validissimum autem ad resistendum peccatis in viris perfectis est amor dei: in imperfectis autē timor supplicij. Quarto monumentum Christi fuit monumentum iusti, scilicet ipsius Iosephi: qui erat vir bonus & iustus: vt dicit Luc. 23. Voluit autem Christus sepeliri non in monumento impij sed iusti, ad ostendendum quod Christus non requiescit nisi in corde iusti. Ambro. super Lucam: dicit quod Christus in monumento iusti sepeliri voluit ad innuendum, quod in animo iusti filius hominis caput suū reclinat. Christus enim nō requiescit in animo auari cum sit spinosus, nec in animo luxuriosi cum sit lutosus, nec in animo superbi cum sit ventosus, sed in animo iusti cum iste sit floridus. Iuxta illud Cant. 1. lectulus noster floridus. Secundo ad innuendum quod non debebat pro peccatoribus immolari. Natus enim fuit in medio animalium: quia homines bestiales facturus erat spiritualiter: vixit inter homines peccatores, vt ipsos iustificaret: mortuus est inter homines latrones, vt crucifaceret vnum, sed hodie requieuit in monumento iusti: non enim amplius voluit interesse consortiis peccatorum: quia amplius pro ipsis mortuus nō erat. Ro. 6. Christus resurrexit ex mortuis, iam nō moriturus, &c. Tercio ad innuendum quod licet in hac vita sint mixti boni & mali, post mortem tamen boni in caelo erunt per se, & mali in inferno perseverabunt: mediocriter boni, & mediocriter mali spueri erunt in limbo. Secundo videndum est qualiter Christus fuit tumulatus: nā ipse fuit sindone inuolutus: vt dicitur Mat. 27. fuit vnguento cōfecto ex myrrha & aloē vnctus, vt à putredine seruarietur: vt habetur Ioann. 19. fuit lintheis cum aroma

ENARRATIO XCIII.

380

aromatibus ligatus, vt habetur ibidē. Per ista autē signatur illa quae debet habere ille qui corpus domini vult recipere. Corpus enim Christi dicimus esse tanquam candorē aeternum. Sapi. 7. Candor enim est lucis aeternae, &c. tanquam panē angelicum. Pal. 77. Panē angelorū manducauit homo. Tanquā carbonem diuinum. Ioan. Damasc. Diuinum carbonē assumamus: vt ignis eius qui est in nobis sancti desiderij assumētes eam quae ex carbone ignitionē inflammatur nostra peccata & corda nostra illuminet. Est etiam tanquā coeleste electuarium, quod cōfecit coelestis vnguentarius: de quo dicitur Eccle. 38. vnguentarius faciet pigmenta suauitatis & vnctiones cōficiet sanitatis. Inquantū igitur corpus Christi est candor in hoc requirit magnam mentis puritatē: & hoc significatur per sindonē mundam: vt dicit ibidē glosa. Sindone munda Christum inuoluit qui pure mente eū suscipit. Inquantū est panis angelicus debet recipi cū deuota oratione. Et hoc significatur per aromata. Apoca. 8. Ascēdit fumus aromaturū incensurū de orationibus sanctorū de manu angeli coram deo. Inquantū est carbo diuinus debet recipi cum mēte ab omni humore vitiōū delibata. Sicut enim ignis non inflammatur ligna humida, sed tantūm desiccata: sic ignis diuinus non inflammatur corda, nisi quando inuenit ea ab humoribus vitiōū desiccata. Et hoc signatur per aloē quae habet virtutem desiccatiuam. Inquantū est coeleste electuarium requirit corda à cibis noxijs, peccatis euacua. Et signatur per myrrhā quae est amara, & significat cōtritionem quae omnia peccata expellit & euacuat. Tercio videndum est qualiter debeamus cum Christo spiritualiter sepeliri. Dicit enim Apostolus. Rom. 6. Cōsepulci enim sumus cū illo per baptismū in mortē. Sepulchrum autē illud in quo debemus sepeliri est ipsa religio, in qua ipse religiosus spiritualiter modō debet mori & sepeliri. Assimilari autē debet mortuo & sepulto quātum ad plura. Primo quantum ad sensum rerū. Sicut enim mortuus & sepultus nihil habet propriū: sic religiosus nihil debet retinere, sed omnia in cōmuni diuidere. Quilibet laicus potest dicere illud. Iaco. 1. Nud⁹ egressus sum de vtero matris meae, &c. Religiosus plus debet dicere, quia debet esse nudus in ingressu, vt nihil sibi retineat, & nudus in egressu vt nihil possideat. Nud⁹ in egressu vt in morte nihil relinquat. Secūdo debet assimilari mortuo, quātum ad sensum carnis & motū. Sicut enim mortuus priuat sensu & motu: sic & religiosus debet esse mortuus quātū ad delectationes, quae

DE PASSIONE DOMINI,

ad sensum carnis pertinent. Et sicut mortuus non mouetur motu proprio sed alieno: sic verus religiosus non debet duci motu propria voluntatis, sed ad imperium sui rectoris. Et sicut mortuus se mouenti non contradicit: sic & religiosus praelato se regenti non debet contradicere, sed in omnibus obedire: vt dicat illud Esa. 50. Dominus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico, retrorsum non abij. Tertio debet assimilari quantum ad domiciliū: quia sicut mortuus clauditur in sepulchro: sic religiosus in claustris: & sicut mortuus de monumento nisi ad iussione dei non exit, si in die iudicii quando dicitur: Surgite mortui venite ad iudicium: sic etiam religiosi non debent exire de claustris sine iussione praelati. Et sicut mortuus non murmurat, quando transfertur de monumento in monumentum: sic etiam religiosus non debet murmurare quando transfertur de monasterio ad monasterium. Quarto debet maxime assimilari morti Christi: iuxta illud Ro. 6. Si coplari similes facti sumus similitudini mortis Christi, simul & resurrectionis erimus. In morte igitur Christi anima fuit a corpore separata: tamen anima & caro diuinitati fuerunt vnite: sic in vero religioso anima debet esse separata a carne, s. ne ei consentiat in aliquo amore carnali. Anima tamen tua & caro debent deo vniri: anima per amorem, caro per incorruptionem: vt possis dicere cum propheta: Cor meum & caro mea exultauerunt in deum viuum, &c.

ENARRATIO XCIII. DE PASSIONE

SVpra SECVNDVM LEGEM.

Secundum legem debet mori. Ioannis decimonono.

Cum considero statum vniuersum, reperio quod totū tempus a principio mundi per totum tempus vsque modo fuit seruatum & rectum per tres leges, s. primo per legem naturæ & ista lex durauit vsque ad Noë & Moysen. Secundo per legem scriptam, & durauit vsque ad aduentū domini nostri Iesu Christi. Tertio per legem gratiæ, & ista durabit ab aduentu domini vsque ad iudicium generale: vnde si consideremus quæ & qualia fuerunt facta tempore istarum legum, poterimus clare videre qualiter in qualibet istarum trium legum facta est mentio de morte Christi, & passione eius. Et ideo secundum quamlibet potest dici quod secundum legem debet mori. Primo in lege naturæ mors Christi fuit præfigurata. Secundo in lege scripta mors Christi fuit prophetizata. Tertio in lege gratiæ mors Christi fuit finita: Dico primo quod mors Christi & passio eius fuit in lege naturæ figu-

ENARRATIO XCIII.

381

ra figurata, & ideo secundum istam legem debet mori. Et quod hoc sit verum apparet ex eo, quod quando quis secundum leges humanas & naturales adiudicandus est morti: in sua defensione est assignatus iudex & aduocatus pro vtraque parte. Modò sunt hic plures viri periti & sapientes vt cognoscant si talis debeat mori secundum rectam iustitiam, vt sententia deret licita. Simili modo possumus videre quod secundum legem Iesus debet mori. Assignemus ergo iudicem in sua causa & aduocatum pro parte sua, & ex alia parte, scilicet humani generis assignemus sibi iudicem & aduocatum. Et insuper assignemus consiliarios & aduocatos & peritos. Nunc autem ordinemus sic iudices in causa ista. Sunt quatuor patriarchæ in lege naturæ, s. Adam, Noë, Abraham, & Iacob: consiliarij autem sunt quatuor filij Israël, scilicet filij Iacob, & loquitur Ioseph pro omnibus fratribus suis. Item aduocatus ex parte Christi est pura innocentia: & ex parte generis humani est charitas. His sic ordinatis interrogentur iudices. Et primo Adam. O Adam quid dicis de Iesu? Respondet, In ligno debet mori. Secundo, Noë quid dicis de Iesu? Respondet, Nudus debet mori. Tertio, Abraham quid dicis de Christo? Respondet quod in cruce debet mori. Quarto, Iacob quid dicis de Christo Iesu? Respondet quod in monte Caluarie debet mori. Primo igitur respondet Adam quod in ligno debet mori, & probat sic: Ego peccaui, & in ligno offendi deum patrem, in ligno vitæ per vnicum peccatum: ergo debet fieri satisfactio in ligno, vt melius respondeat culpæ: vnde Grego. in præfatione: Qui in ligno vincebat per lignum quoque vinceretur, per Christum dominum nostrum. Noë autem respondit quod totus nudus debet mori, & ideo est hæc figura: quia ego fui figura Christi tempore quo plantaui vineam primam & bibi de eodem vino, & propter ardorem vini ego fui nudatus & spoliatus: & derisus a filio meo maiori. Cum ergo Christus cuius ego sum figura, sit ille qui nimio ardore cordis & charitatis quam habet ad genus humanum sit complementum huius figuræ, recte debet mori nudus in cruce positus. Tertio respondit Abraham quod Christus debet portare crucem in collo ad mortem, & sic probat per illud Gene. 10. cap. Tentauit deus Abraham & dixit illi: Tolle filium tuum quem diligis Isaac. Concludit Abraham, dicens: Sic nolui filio meo parcere propter nimium amorem quem habeo cum genere humano, imò potius tradere eum ad mortem & portare crucem suam penitentialem pro humana figura.

Quadragesi. Thef.

NN

DE PASSIONE DOMINI.

no genere. Et hoc est qd Paulus dicit, qd proprio filio suo non pependit, sed pro nobis omnibus tradidit illū. Quarto respondit Iacob: qd in mōte Caluarie debet mori, cuius ratio est. Quādo fuziebā persecutionē illius regina Iezabelis vxoris Agab regis Samarie veni ad montem Sion circa montem Caluarie & ibi posui vnum lapidem capiti meo, & vidi scalā cuius summitas cōelos tangebāt, & ibi ego prophetizavi de templo, & ibi ædificavi altare domino deo: hec enim scala quā vidi nō est nisi crux Christi vbi debet mori propter genus humanum: quia si cut per quandam scalam ascendimus altē: ita peccatores ascendunt ad gaudia paradisi, quando ascendunt scalam penitentiarū, & ista est ratio de Iacob, ex istis quatuor rationibus concludit istī quatuor iudices dicentes, quod Christus debet mori. Nunc restat videre quid dicat aduocatus Christi vtrum debeat mori vel non. Et dicit quod non debet, nec tantam iniuriam pati alsī gnans rationem. Ille qui natus est innocens, & sine peccato, non debet mori, nec ad mortem adiudicari. Christi est huiusmodi: ergo, & c. patet per Petrum. 1. Pet. 2. cap. Qui peccatum nō fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Nunc autem respondet secundus aduocatus, scilicet charitas ex parte generis humani ad istas rationes sic dicens: Certe Christus debet mori, probatur sic, idque secundum legem charitatis: Quilibet debet facere proximo suo quod vult sibi fieri. Sed si Christus esset peccator (quod est impossibile) vult subueniri & iuari & redimi: ergo alteri, scilicet humano generi debet subuenire: quoniam nisi per Christum non poterat fieri. ergo Christus verē debet mori. Sed respondeo & veraciter ex alia parte quod Christus de proprio peccato eius non debet mori: quia nullum commisit vt supra Apostolus, sed pro peccato alterius scilicet sui proximi cum sua propria malitia peccauit, debet mori: secundum ergo istam legem debet mori: aliter non. Post hæc incōperunt loqui quatuor iudices Christi & inquirunt sic: Ecce domine Iesu tu non debes mori. Noueris quod aduocatus tuus venit ad nos qui sumus iudices dicens, quod tu non debes mori. Vis audire quid dicunt consiliarij: & loquitur vnus pro omnibus filiis Iacob, scilicet Ioseph. Respondet Christus mihi placet, & locutus est Ioseph. Dimitte, debet mori, & a discipulo suo pro triginta denariis venundari. Ratio est hæc. Ego fui traditus a fratribus meis Ismaelitis & venditus triginta denariis argenteis. Vnde scribitur. Venditur in seruum Ioseph liuore suorum. Cum

ENARRATIO XCIIII.

382

Cum igitur fuerim figura mortis eius vt figura finiatur & terminetur, ipse capietur, venundabitur & morietur eo quod figura est posita. His auditis vertit faciem suam ad matrem, dicens: Ecce mater quæ & qualia opponuntur mihi, & ea habeo sustinere propter primos parentes. O quali morti sum ego adiudicatus: ecce Iudas cui tanta bona feci, quomodo me tradet in manus peccatorum pretio triginta denariorum. Tunc virgo Maria auditis his verbis filij sui vertit versus filium suum cor, & sic parentibus suis loquitur: O Adam, o Eva primi parentes vos estis. Eva, sic spreuisti præceptum domini & transgressi estis, cum sit deus meus & hoc propter peccatum vestrum. Heu filius meus morte turpissima moritur. O quam amarus fuit fructus ille. Peccastis & filius meus dilectus pœnam sustinet. O arbor cuius fructus mors est & pœna, vtinam non fuisses quoniam valde sum turbata. O productio arboris dolorosa. Tunc audientes Mariam responderunt: O regina misericordie misere nostri: quoniam quinque millibus annorum steterimus in tenebris, & in vmbra mortis quasi cæci, & c. & lumine priuati & hoc meritis nostris, & nisi filius tuus nos liberet sua morte perimus. Eia ergo pia mater. Nosce vnde descendisti, & nobis compatieris. His verbis respondet Maria & versus Iudam vertit faciem suam, dicens: O Iuda proditor, cur regem cœlorum vendis? Cur ad me non venis, procurator eius es. Maiores pœnas dedissem, o avaritia, o lex amara & misera, quæ ita eodem nauis filium meum morte tam turpissima. Nam appello ad legem scripturæ: conquerens vtrum mori debeat vel non. Assignemus ergo iterum vnum aduocatum vt fecimus supra, & vnum pro humano genere. Aduocatus Christi erit fidelitas, & humano generi erit veritas: & assignentur quatuor iudices in lege scripturæ, scilicet quatuor prophete, scilicet Dauid, Salomon, Isaias & Hieremias. Consiliarij erunt duodecim prophete minores, & loquatur vnus per omnibus scilicet Zacharias. Interrogatus autem aduocatus Christi, scilicet fidelitas vtrum debeat mori an non: respondet quod non debet mori Christus, nec capi, nec tormentari, & ratio est: Qui est creator cœli & terræ & dominus vniuersalis omnium, non debet mori, sed Christus est huiusmodi: ergo non debet mori. Minor patet in Apocal. Ipse est rex regum, dominus dominantium: ergo non debet, & c. Tales enim proditores non seruant domino fidelitatem. Ex parte autem generis humani, respondet aduocatus scilicet veritas qd debet

DE PASSIONE DOMINI.

mori, & probat sic: Iesus promiserat sic mori propter genus humanum & ipsemet testatur: cum non dicat nisi veritatem: vt Ioan. 8. Ego sum via, veritas, & vita. Cum ipse sit veritas, sequitur quod debet mori, quia promiserat mori pro populo suo, & sic desinit loqui. Dum autem iudices audierunt rationes humani generis, protulerunt sententiam vt ipse moriatur. Et primo Dauid dixit: Iesus debet mori crucifixus: quia ego prophetaui in persona sua: Foderunt manus meas & pedes meos, dimmeraueruntq; omnia ossa mea. Secundus iudex est Salomon, dicens, quod vili morte debet mori & conspui: quia scribitur in libro sapientis: Morte turpissima condemnemus eum. Tertius iudex est Isaias, dicens, quod cum iniquis deputatus est & celeratis, & non est eius species neque decor. Quartus iudex est Hieremias, dicens quod debet mori, flagellari & cadi, & a multis improprium pati. Datur igitur sententia ab istis quatuor iudicibus. Videamus quid dicunt consiliarij, & loquitur vnus pro omnibus, scilicet Zacharias, & dicit quod Christus cum multis insultibus & opprobrijs debet mori, & duci ad locum malefactorum duci solent. His peractis omnibus, virgo Maria audiuit omnia ista de filio suo dici & fieri: videlicet quod secundum duas leges debeat mori, scilicet secundum legem naturæ & scripturæ, nec poterat euadere. Et hæc audiens vertit faciem suam versus Iudæos: O Iudæi inimici filij mei, Cur innocerem condemnatis, quid vobis malefecit, an est latro, aut proditor? Nam iterum appello ad legem gratiæ, postquam lex naturæ & scripturæ condemnant eum iniuste ad mortem. Et hoc quia lex gratiæ est maior alijs legibus. Videamus ergo si secundum legem gratiæ debeat mori an non. Assignentur iudices & scribæ: videlicet quatuor euangelistæ, Ioannes, Matheus, Marcus, & Lucas. Consiliarij sunt vndecim apostoli. Et assignentur aduocati, scilicet humilitas & ex parte generis humani necessitas. Omnes isti congregati sunt vna voce simul concordantes, quia vere debet mori pro salute generis humani: atque hunc in modum Christum simul omnes allocuti sunt: Domine para quæ sunt paranda, nam & appellatio Mariæ nullum debet habere locum: quia melius est quod vnus moriatur pro populo, ne tanta gens pereat. Tu autem ille vnus es de consensu iudicum, consiliarium & aduocatum. Auditis his verbis cepit Iesus contristari, dicens: Ecce morior cum nihil horum fecerim.

Sequitur nunc in passione: circa declarationem videnda sunt plura.

ENARRATIO XCIII.

383

plura. Quomodo per inuidiam fuit vna praua congregatio contra Iesum. Quomodo per auaritiā fuit traditus Iudæis per vnum de societate sua. Quomodo fuit captus per peruersam & iniquam gētem. Quomodo fuit accusatus falso & maledictus. Quomodo fallissimè ad mortem iudicatus. Quomodo in cruce erubescerit fuit conclauatus. Dico primo per inuidiam Iudæorum fuit, & c. vbi notandum est quod propter duo simpliciter Christo inuidebant. Primo quia opera virtuosa faciebat. Secundo quia populus eum honorabat. Contingit multoties, quod illi qui mala faciunt inuident illis qui bona faciunt. Et ideo Iudæi nolentes bona facere, inuidebant Christo bona facienti & opera virtuosa: quia talibus operibus trahebat populum ad se, & doctrina eius conuertebat ad deum, puniit malorum est videre bonos. Dicebant ergo: Opprimamus eum, quia contrarius est operibus nostris. Hodie multi sunt tales. Si dimittimus eum, sic omnes in eum credent: quia videntes miracula cæcorum, leproforum, claudorum & mortuorum. Vnde Ioan. 5. Nemo potest facere hæc signa quæ tu facis, & c. Sed inter alia miracula inuidebant cæci illuminationem, & Lazari suscitationem, & hoc fuit maximum miraculum & ita euident, vt non possent calumniari, cum plures interfuisent illi miraculo: quia iam quatuor diebus fuerat in tumulo. Erat autem nobilis genere & bene notus in Hierusalem: ideo multi venerunt ad eius obitum in Bethaniam, & cum vidissent tam grande miraculum turbati sunt valde & commoti, & sic patet quomodo inuidebant ei propter bona opera virtuosa. Inuidebant autem ei duplici inuidia, primo ex propria inuidia quæ est displicentia de bono alterius, & hoc modo inuidebant Christo in corde eorum: quia populus eum valde diligebat, & propter opera ei reuerentiam portabat, vnde inuidebant. Secundo, alia inuidia inuidebant, scilicet cupiditate, quia valde cupiebant eum tenere, & ideo iusserunt vt vbicumque posset inueniri duceretur in Hierusalem: hæc est inuidia deceptorum. Vnde magister sententiarum libr. 3. distinctio. 1. Per te inuidia filius dei & Mariæ nunc quæritur & condemnatur ad mortem, quæ inuidia maledicta semper regnavit & adhuc regnat fortius. Crescebat eius fama multum propter miraculum eius: ideo commoti fecerunt consilium vt morti traderent. Nam postquam suscitauerat Lazarum, Iudæi assistentes abierunt Hierusalem, & narrauerunt ad principes sacerdotum: quo audito statim ac subito sabbatho

NN 8

DE PASSIONE DOMINI.

ante dominicam de passione tenuerunt primam consilium. Secundum consilium octo dies post, scilicet sabbatho ante ramos. Tertium consilium fuit feria quarta post sequentis, & sic ter consilium tenuerunt: unde plus peccauerunt quam si ex abrupto interfecissent eum. Principes ergo pontifices & pharisei aduersus Iesum consilium fecerunt, dicentes: Quid facimus, hic homo multa signa facit. Si sic dimittimus eum credent omnes in eum, qui simul dixerunt, videte quomodo populus eum sequitur. Venient enim Romani & tollent locum nostrum, & gentes timentes temporalia perdere vitam aeternam non cognouerunt, & utranque perdiderunt. Tunc vnus nomine Caiphas pontifex anni illius, id est hoc anno quid facerent docuit eos, & ait: Nescitis quid facitis. Expedit vobis vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Vbi notandum est quod Caiphas illa verba sic intellexerat. Expedit vobis, id est expediens est vobis vt hic homo occidatur, & non tota gens per eius doctrinam pereat. Vnde aliqui dicebant: Demus ei venenum in cibo & potu vt cito moriatur. Alij dicebant, quamuis perditum aliquem & profligatum hominem cui dabimus pecuniam vt eum occidat: quia expedit vt moriatur, aliter perdemus locum nostrum & gentem. Vnde Chrysost. Iste Caiphas prophetizabat mortem Christi vtilem esse: non quod intentio eius esset quod morte Christi genus humanum redimeretur, sed interdebatur quod ipse occideretur ne a populo honoraretur. Alij autem dicebant, venite occidamus eum vbiunque potuerimus eum inuenire nec curemus. Vnde Ioan. 10. Tulerunt lapides vt iacerent in Iesum. Iesus autem abscondit se & exiit de templo, & fecit se inuilibilem: quia nondum venerat hora eius. Vnde Orig. ait, quod ex verbis Caiphas erant concitati ad iram. Et ab illo die cogitauerunt quomodo interficerent eum, quia erant in maxima ira contra eum & Lazarum, eo quod plures conueirebantur ad Christum propter verba que dicebat Lazarus de penis inferni quas viderat: & ideo Christum interficere volebant. Sciens autem Iesus inuidiam illorum non palam ambulabat, sed abiit retro in desertum iuxta ciuitatem que dicitur Ephraim, ibique praecepit discipulis suis mortem suam. Et stetit a sabbatho ante dominicam de passione vsque ad sabbathum ante ramos, & circuivit istam regionem praedicando & miracula faciendo. Vnde in itinere in exitu de Hierico duos caecos illuminauit, & decem leprosos sanauit. Dederant pontifices tale consilium & praeceptum illis qui

ENARRATIO XCIII.

384

qui veniebant ad diem Scenopegiae, quod est festum quod Iudaei celebrabant in memoriam expeditionis Aegyptiorum. Et tale praeceptum erat quod si quis eum inueniret apprehenderet eum. Glo. ad occidendum. Et statuerunt vt si quis conficeretur Christum esse deum, extra synagogam poneretur, & sic videtur eorum inuidia. Secundo dico quod hic notantur duo. Primo magna auaritia Iudae & cupiditas. Secundo de Iesu sancta conditio. De primo sciendum est quod in sabbatho ante ramos venit Iesus in Bethaniam, vbi fuerat Lazarus suscitatus, & fecerunt ei coenam magnam in domo Simonis leprosi. Non quod esset tunc leprosus, sed fuerat a Christo curatus. Ministrabat autem Simon, & credebatur quod iret penes matrem domini quae tunc in Bethania morabatur. Lazarus & alij discipuli Christi, quod Iudaei qui venerant Hierusalem & Lazarum suscitatum viderat, qui tunc erat in cena & narrabat de penis inferni, & de statu sanctorum patrum qui erant in limbo sustinebant. Et vt ait August. Nunquam postea risit cum superuixerit decem annis post resurrectionem domini: Cum autem esset in cena, ecce mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput recumbentis vnam partem, & aliam supra pedes eius, & extersit capillis suis: quia sentiebat quod patiebatur aliquando dolorem, ideo fecit ad confortandum. Quiritur quare vngebat Iesum Christum? Respondeo quod quatuor de causis. Prima quia Christus fessus erat ex itinere intantum forte, vt aestimabat quod comedere non poterat, quod videtur Magdalena vnxit eum. Secunda causa est, quia terra erat calida & sicca, & ideo talibus vnguentis utebantur pauperes homines: & Christus erat pauper, & Magdalena erat diues. Tertia causa est, consuetudo Iudeorum erat vngere caput & lauare pedes hominis solennis de lege venientis. Cum igitur sit rex & sacerdos debebat vngi. Quarta causa est vt aduersus discumbentes excusaretur qui nouerat ea peccatrice, videtur autem Iudas quod ex odore vnguenti domus repleta esset, turbatus est eo quod tale vnguentum non peruenisset vsque ad manus eius vt ipsum venderet sicut solitus erat, & vt fur decimam partem reciperet, cogitauit ex auaritia vendere Christum, vt recuperaretur existimans in corde suo valorem: non potuit se continere sed sub specie charitatis pauperum dixit: Vt quid perditio haec, poterat enim hoc vnguentum, &c. O Iudas proditor, fur, & latro portabat omnia uxori & filiis que Christo dabatur & murmurabat. Na a peiori rota semper sunt iurgia mota.

DE PASSIONE DOMINI.

Quæritur quare Christus fecit Iudam procuratorem suum cum ipse sciret ipsum esse latronem? Respondet Aug. Vt daret exemplum non reuelandi peccata occulta aliorum. Nullus sciebat Iudam esse latronem nisi ipse Christus. Secunda ratio, vt daret occasionem emendandi se: sed videns Christus quod contra Magdalenam murmurabat excusauit eam quatuor modis. Primo dixit, quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nota quod Magdalena bis vixit corpus domini nostri Iesu Christi. Et primo in domo Simonis pharisæi, quando flens accessit ad pedes domini, & lauit eius pedes ex abundantia lachrymarum, & capillis suis tergebat & osculabatur, & in hoc confitebatur suam diuinitatem pro quanto accessit ad eum, & dimisit ei tunc peccata sua. Secundo vixit corpus Christi ante dominicam de ramis in domo Simonis leprosi, & ibi discipuli murmurabant de vnguento increpando de charitate, & profundens vsque ad pedes. Dixit ergo Iesus: Opus enim bonum operata est in me, &c. videlicet opus confessionis fidei. Per primam vñctionem intelligitur opus pietatis & deuotionis. Per secundam intelligitur compatiendo martyrium compunctionis meæ. Secundo modo excusauit Magdalenam dicens: Nam semper pauperes habebitis, &c. quasi dicat: Iuda ne murmures contra me sub specie pauperum: quia cito expedites te de me. Tertio modo excusauit Magdalenam, dicens: Mittens enim hoc vnguentum in corpus meum ad sepeliendum me fecit. quasi dicat: Cum ista mulier voluerit vngere corpus meum in sepulchro, non poterit: quia non permittam in resurrectione mea. sed nunc potest: ideo nullum bonum mihi facitis, sinite aliis facere. Quarto modo excusauit eam, dicens: Vbi cumque fuerit prædicatum hoc euangelium in toto mundo dicetur quod in memoriam meam fecit. quasi dicat: Rationabile est vt interius factum propositum charitatis demonstraretur exterius: vt per totum mundum narraretur laus sue sanctitatis. Secundo videndum est quomodo per auaritiam, &c. Primo notandum est quod tribus diebus non poterat Iudas adimplere illud quod proposuerat, scilicet die dominica, & luna, & martis. Primo non potuit dominica in ramis, quia Christus iuit de Bethania in Hierusalem: & ibi fuit à vulgo honorifice receptus, dicens: Benedictus qui venit in nomine domini. Nota quod Christus iuit in templum vt nobis præberet exemplum ita faciendi, iuxta illud: Primum querite regnum dei, & inuenit euentes & vendentes, & eiecit eos cum flagello de funiculis, dicens: Domus mea, domus

ENARRATIO XCIII.

385

mus orationis vocabitur. Nota contra male agentes in ecclesia & qui vendunt aliquando panem, &c. Vnde ibi prædicauit, & magna miracula fecit, & sic Iudas non potuit facere quod proposuerat. Cum autem sero esset factum non inuenit Christus qui daret ei in Hierusalem cyphum aquarum, quia inhibitus erat à principibus sacerdotum: ideo venit cum discipulis in Bethaniam ad comedendum in domo Marthæ ubi erat mater sua. Die luna: reuertitur in Hierusalem, & cum esset in templo vt possent eum in aliquo reprehendere scribæ & pharisæi, adduxerunt ei mulierem in adultério deprehensam, dicentes: quid de ea esset faciendum. Dicebant enim intra se: Moyses præcepit tale lapidare: si eam dimitteret contra præceptum faceret: si vero condanaret contra misericordiam quam prædicat faciet, & sic euadere non potest de manibus nostris. Iesus autem subridens scribebat digito in terra. Dicunt aliqui quod illud quod scribebat dixit eis: Qui sine peccato est vestrum primus in eam lapidem mittat, i. proiciat. Abeuntes autem unus post alium exhibant & remansit Iesus solus & dixit: Vbi sunt qui te nunc accusabant, quis te condemnauit? Et illa ait: Nemo domine, & ego te non condemnabo ait Christus, sed vade & noli amplius peccare. Multa alia signa fecit in illa die: & iterum famelicus reuersus est in Bethaniam in domo matris suæ: & sic Iudas non potuit aliquid facere. Dum autem fuit in Bethania obuiauit matri suæ quæ eum expectabat ad cenam quæ reuerteretur salutauit: sed respondit mater cum lachrymis, dicens: Qualis mihi potest dari consolatio fili mi, cum iam cogit te mori: sciens quod Iudæi cõuenerunt de die in diem interficere: ideo fili mi digneris matrem tuam præsentia tui consolari. Cui Christus reuerenter respondit, & confortans eam dixit: Mater mea ego tanquam medicus sum, & genus humanum indiget medicina in hoc mundo: nunc ergo oportet me esse contra morbum medicina, & sic dum talia verba loqueretur vocantur ad cenam: quia iam serotina erat. Die martis iterum bene manens reuertitur Hierusalem, & dum in templum intrauit tam sacerdotes quam alij mouerunt sibi tales quæstiones, credentes eum in disputatione vincere. Et primo à principibus sacerdotum & senioribus populi querentibus, quæ potestate eiecerat vendentes & ementes de templo, & mensas numularias euerterat. Secundo ab Herodianis, querentibus vtrum liceret dare tributum Cæsarianon. Tertio à Saduceis, querentibus de muliere, quæ habuerat septem viros, cuius deberet esse vxor in alio seculo. Quar-

DE PASSIONE DOMINI.

tō à Phariseis, quarentibus de maiori praecepto legis. Quibus Christus omnibus ex toto imposuit silentium per efficaciam summatum rationum: & sic reuersus est cum discipulis suis ieiunus. Iudaeis autem quarentibus eum cum lapidibus, &c. Nota quod quando praeicator praeicat contra vitia & extirpat illa sunt plures qui insurgunt contra eum quia sunt scabiosi. Et quia Christus propter multas occupationes tardauerat more solito venire ad domum Marthae, mater eius Maria obuiam venit ei ieiuna sicut filius. Et quærit mater à discipulis quomodo Christus institerat disputationi per totam diem contra principes sacerdotum & seniores populi. Quomodo similiter voluerunt eum capere & eum lapidibus obruere: sed ipse abscondit se ab eis & exiuit de templo. Audiens mater Iesus verba percussa corde fuit, & ad pedes Christi tanquam mortua cecidit, nec poterat quicquā loqui filio suo. Sed eam dulciter confortans promisit ei Christus per totum diem sequentem se eum manere. Ad cuius verba mater eius est reconciliata, & surrexit, & pariter venerunt in Bethaniam, ubi erat parata cœna in domo Marthae. Die mercurij sic ait Christus suam matrem confortans super martyrio passionis suae. Et dicit mater filio suo: Nosti fili mi, quia tu de me carnē tuam sumpsi ut redimeres genus humanū, nec intendo fili mi impedire illam redemptionem: sed vnum peto. Non deneges fili mi. Ecce enim venter qui te portauit, pectus quod te lactauit, ecce mater quae te cum diligentia custodiuit, & multos labores sustinuit propter dulcedinem tui amoris, propter Herodem fugi in Aegyptum, & in redeundo breuiter per totum tempus quod fuisti in hoc mundo: absit fili mi quod in toto variari permittas quod de me scriptum est: Non est qui consoletur eam ex omnibus charis eius: sic dispensa mysterium tuum fili mi: ut ita facias generis humani redemptionem: & quod tamen ne sustineas matri tuae dolorosam afflictionem. Quæro igitur ut vnu istorum quatuor facias fili mi. Primum quod sine tua passione redimas genus humanum. Secundum quod si mori te penitus oporteat, quod mors sit sine dolore & afflictione. Tertium si vis mori in tantis doloribus, saltem me mori primò permittas. Quartum si mori prius non permittas, fiat cor meum durum ut lapis: ita ut in me nulla sit cognitio tuæ mortis. Rogo te fili mi vnum istorum, adimple cum sit apud te possibile. Respondit filius matri suae cum omni honore & reuerentia: Concedo mater

ENARRATIO XCIIII.

386

mater quod vtrunque istorum sit possibile mihi, veruntamen non mihi conueniens est nec scriptura. Hoc prædixit Isaías 53. Tanquam quis ad occisionem ductus est, & non aperuit os suum. Peccata nostra ipse pertulit, & dolores nostros suo corpore ipse portauit. Ideo concedere non possum. Præterea nec secundum Adam peccauit cum delectatione: quia oportet quod moriar cum pena & dolore. Nec tertium, quia volo seruare honorem debitum matri meae: oportet enim collocare spiritum tuum in limbo cum sanctis patribus, & expectare vsque ad diē ascensionis antequam intrares in regnum cœlorum. Absit à me ut ista permittam de anima matris meae: imo statim atque anima tua à corpore tuo separabitur, reducam eam corpori, & cum vtroque simul in consortio angelorum suscipiam te iuxta dexteram meam, nec aliam tibi petitionem concedam quod, scilicet mater tantæ dilectionis non compateretur filio in tantis penis, sed conforteris mater: quia dolores quos sustinebis in morte mea, recompensabuntur in morte tua: quia tunc dolorem nec timorem senties, imo gaudium & dulcorem. Tunc verificabitur de te illud Apocal. 22. Iam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor. Multa & alia loquebatur mater & filius illa die. Quia autem sicut cōsuetus fuerat non venerat tempestiue de mane in templum, crediderunt principes sacerdotum quod vellet fugere ad alias regiones, imo fecerunt consilium quomodo Iesum interficerent. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus, &c. Magna cecitas Iudeorum, timebant tumultum populi, nec timebant displicentiam dei: & nihilominus furore repleti consilium iniuerunt, ut eum non in festo occiderent: & per consequens grauius peccauerunt. Vnde Leo papa: Dicebant non in die festo, nō ut populus non peccaret, sed ne Christus euaderet qui diligebatur à populo. Sicut circumstantiæ aggrauant peccata, scilicet tempus, locus, numerus, status, persona & ætas. Festa verò sunt instituta ut deum laudemus, ut confiteamur, ut ecclesias frequentemus, sed optimum est hodie: quia maiora peccata diebus festiuis permittuntur, quam aliis diebus. Et tales sunt peiores. Iudeis qui dicebant non in die festo, &c. Videns autē Iudas quod Iesus nominabat Hierusalem existimans fortè tēpus opportuñū, timens ne diutius expectaret & nō posset propositū adimplere: venit Hierusalē, & inuenit principes sacerdotū in atriiū potius qui dicebatur Caiphas, & intrauit ad eos sine verecundia, &

DE PASSIONE DOMINI,

dixit Scio quid dicatis, quid vultis mihi dare, &c. O nequissime mercator Iuda: tu pervertis communem modum mercandi, tu nimis bonum forum facis. Dei enim bonitas non potest imaginari imò est infinita: tu ponis pretium in voluntate ementium: tu facis ad modum latronum qui desiderant expediri de furto & dant pro nihilo: tu promittis id quod non est in potestate tua nisi ipse vellet. O verbum torius nequitiae qui tradis dominum tuum qui dedit tibi potestatem suscitandi mortuos & miracula faciendi, & suum apostolum fecit, & ipsum tradis. Audientes Iudaei constituerunt ei 30. argenteos & spondit, id est promisit: & postquam fecit quarebat opportunitatem ut eum traderet: & haec venditio fuit in die mercurij, & multi in tali die abstinent ab escis carnum in memoriam venditionis Christi. Exemplum de transeunte per quoddam nemus, qui tota vita sua abstinerat à carnibus in die mercurij in memoriam venditionis Christi, ibidem fuit interfectus à latronibus ipso inuoluto in diuersis peccatis, & absisso capite caput ibat per nemus clamando confessionem: & ex diuina prouidentia aduenit sacerdos qui transibat per iter suum: & peccata omnia confessus est. Cui dictum est quod deus talibus non permittit ut sine confessione moriatur, &c. Secundo, scilicet in die iouis de mane discipuli ad Christum dixerunt: Vbi vis paremus tibi comedere pascha? Et ait Christus secretariis suis, scilicet Petro, Iacobo & Ioanni: Ibitis ad ciuitatem scilicet Hierusalem, & statim habebitis hominem obuiam portatorem vas aquae plenum: sequimini eum, & intrantes domum domino illius hospitij, dicetis: Magister dicit quod ostendatis nobis locum secretum: quia in domo vestra vult manducare paschalem agnum cum discipulis suis: & ipse ostendet vobis coenaculum grande stratū & ibi parate coenam. Et ecce tunc ad vesperam Iesus venit Hierusalem de Bethania cum discipulis suis, & intrauerunt domum secretè & sederunt ad mensam, & in principio coenae dixit Iesus: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Comesto agno antequam cibaria deponerentur, surrexit à cena & lauit pedes discipulorum suorum in signum puritatis & innocentie: quibus lotis iterum recubuit & consecrauit corpus suum de pane: & sanguinem suum de vino, & conuocauit discipulos suos & Iudam: & illis conuocatis dixit: Dico vobis vnus vestrum hodie me traditurus est, non nominando: ut daret nobis exemplum non reuelandi peccata aliena. Tunc ceperunt singuli dicere & se excusare, & valde turbati sunt, dicentes: Nunquid

ENARRATIO XCIIII.

387

Nunquid ego sum domine? Petrus erat iuxta dominum & quiescit quis esset ille: & dixit Ioanni: Queratis, si quis est ille, & Ioannes dixit: Domine quis est qui te tradet? Cui Christus dixit: Cui instinctum panem porrexero me tradet. Timuit Ioannes ne Christus sibi traderet. Igitur recubuit supra pectus domini: & Christus tradidit Iudam, & continuo exiit de mensa, & dixit ei Iesus. Quod facis fac citius. Putabant apostoli quod loqueretur de aliquo ferculo ponendo super mensam, & tunc diabolus habuit maiorem potestatem in Iuda quam antè, & ipse abiit ad principes sacerdotum ut clam haberent eum ad capiendum. Tunc dixit Iesus discipulis suis: Nunc clarificatus est filius hominis. Nunc est societas magis clara & munda. Ratio est, quia Iudas erat totus tenebrosus & obscurabat totam societatem Christi: & non expectauit gratias neque sermonem quem fecit deus.

Nota de illis qui nolunt audire sermones, &c. Qui etiam non reddunt gratias de bonis à deo sibi collatis, sed recedunt ut porci ad lutum. Cum igitur recessisset Iudas cepit Iesus dulciter loqui discipulis, dicens: Filij mei adhuc vobiscum modicum sum, sed recedam in breui à vobis: & quo ego vado non potestis venire: nec me modò sequi, sequimini autem postea. Intelligebat autem Iesus de munere passionis. Et Petrus respondit: Domine quare non possum te modò sequi? Ecce animam & vitam pro te pono, & quia Petrus multum audaciter loquebatur, nec sciebat illa quae ventura erant. Dixit ei Iesus: Amen dico tibi antequam gallus canter bis, ter me negabis. Dixit ei Petrus: Domine si oportuerit me mori tecum, non te negabo, & non mentiebatur tunc Petrus: quia habebat propositum sic faciendi. Nota quomodo aliquis non debet esse presumptuosus, Quidam presumunt non facere peccatum vel fecisse cum omnes sumus peccatores. Si enim facis vnum peccatum potes aliud facere. Petrus verò non fuit semper constans. Et videtur Iesus ipsum in speciali vituperasse. Nam dicit discipulis suis: Amen dico vobis quod vos scandalum pariemini in me in hac nocte. Scriptum verò est: Percutiam pastorem & dispergentur oves gregis. Et quia Petrus erat audacior in amore Christi quam postmodum inconstans dixit Christo: Et si omnes scandalizati fuerint in te, paratus sum & in carcerem & mortem ire. Tunc dixit Iesus Petro: Simon ecce Sathan expetuit vos ut cribraret, id est ventileret ut triticum, quasi diceret: Non confidas tantum de te: quia diabolus tentabit te & alios: & ille diabolus faciet vos exire à fide

DE PASSIONE DOMINI.

sicut triticum de cribro excutitur. Et debemus veraciter scire quod illa societas apostolorum fuit taliter excussa à diabolo, quod ferè exierunt à fide: nec vnquam reuersi fuissent nisi Christus orasset pro eis, & orauit ad exemplum nostrum quomodo debemus orare pro christianis, vt ipsi viuant in fide catholica & mali conuerterantur ad fidem, vnde dicit Petrus: *Regni pro te & nō deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Respondit ei Iesus, Et ego dico tibi antequam gallus canet bis, ter me negabis. Cum prädixisset Iesus Petro quod eum negaturus erat, iterum aggreditur communitatem apostolorum & dixit eis, quādo fui vobiscum corporaliter & misi vos sine pera, id est sine onere portationis & sacculo & baculo, nunquam aliquid defuit vobis. Dixerunt non. Et tunc scitote quod superueniet persecutio: quia qui habet tunicam vēdat eam & emat gladium, sed qualiter Christus dixerat eis quod haberēt gladium cum prohibuerat eis ne afferrent: Ratio est secundum Chryso. Ad innuendum quod cohors sacerdotum & clientum armatorum debebant venire super se ad capiendum eum, quod qui vellet se defendere haberet homines armatos ad resistendum. Responderunt discipuli: Domine ecce duo gladij. Quareretur hic vbi acceperunt discipuli, responderetur secundum Chryso. quod Petrus audierat quod Iudæi machinabantur malum aduersus Iesum, secundum Hiero. erant cultelli cum quibus Petrus diuiserat agnū paschalem. Finitis his verbis surrexit Christus de mensa & orauit pro collegio suo & eis omnibus bona facientibus, de quo dicitur, & hymno dicto exierunt in montem oliuarum, & hoc de secūdo puncto principali. De tertio autem quomodo fuit captus, &c. sciendum est, quod post hac egressus est Iesus trans torrentem Cedron, & Iudas qui non erat in societate Christi, sed abierat ad principes sacerdotum locum sciebat vbi Christus venerat cum discipulis suis, &c. quare Christus voluit intrare campum & ibi capi, triplex est ratio. Prima qui voluit satisfacere peccato primorum parentū qui in paradiso terrestri peccauerant. Secunda ratio ad ostendendum quod nos non possumus venire ad delicias paradisi, nisi transeamus per torrentem presentis vitæ. Tertia ratio vt nos doceret, quia sicut in horto fuit captus, sic & nos in hortis deliciarum huius mundi sumus sæpè capti. Cum autem ad hortum conuenisset cum discipulis suis assumpto Petro, Iacobo & Ioanne, alios dimisit per spatium modicum retro, & ait illis: *Sedete hic donec redam.*

ENARRATIO XCHII.

388

dam illis & orem, & auulsus est ab eis quasi iactus lapidis. Ad ostendendum quod debemus orare secretè. Modus orandi fuit talis. Primo flexit genua, secundo faciem suam inclinauit, ad ostendendum humilitatem volentibus orare. quid autem sic orauit, respondetur, quod patrem, dicens: *si possibile est transeat à me calix iste, id est tormentum istud.* In quantum homo orabat timens mortem, videtur quod isto modo, dicendo: Pater si possibile est transeat à me calix iste: quod Christus habuerit voluntatem contrariam voluntati patris sui: sciendum est quod quantum ad naturam humanam oratio Christi fuit, quia omnes sensus Christi exteriores passi sunt. Nam hæc oratio, Pater mi, non sufficiebat ad redemptionem. Ideo respondit non sufficit fili mi: quia sicut Adam in suo peccato delectationem accepit: sic oportet te sustinere penam pro eo, vnde filius respondit: Pater volo pari famem, sitim, laborem, paupertatem, sed recuso mortem, pater respondit: fili mi, tu scis quod Adam per peccatum suum condemnatus est in fine ad mortem cum tota eius posteritate. si ergo vis redimere genus humanum oportet te mori: vt vitam æternam hominibus acquiras: tunc filius respondit: Ex quo vis vt moriar nunquid sufficit vt moriar morte naturali? Pater respondit, quod si absque morbo corpus deponas & iterum resumas & te viuentem ostendas, non credetur tibi de resurrectione. quomodo de tua morte victoriam habueris nisi passus fueris illam? Filius respondit patri: Ex quo vis, fiat voluntas tua. respondit pater: Non refuses in hac ætate, vt delectatio maior appareat. Filius autem dicebat patri: Pater si vis non patiar in Hierusalem in conspectu tanti populi. Sed in Nazareth vbi fui conceptus: vel in Bethleem vbi fui natus, vel in Ebron vbi Adam fuit sepultus. respondit pater: Fili mi imò patieris in Hierusalem & extra ciuitatem in loco qui dicitur Caluarie, quia virtus istius passionis est ad totum mundum diffundenda. Ideo debes mori in medio mundi iuxta illud: Operatus est salutem in medio terrarum. Filius respondit patri: Fiat voluntas tua. Sed rogo vt habeam milites compatiētes mihi, scilicet discipulos meos assistentes & consentientes, tunc pater: fili mi quia passio tua debet esse in remedio mulierum, ideo ab omnibus hominibus patieris, videlicet à sacerdotibus, à principibus, à Iudæis masculis, à feminis, ab amicis, ab inimicis, à Iudæa traditore, à Petro negaberis & ab omnibus discipulis tuis

IN PASSIONE DOMINI,

relinqueris, sed solum à duobus latronibus associaberis & in medio collocaberis tanquam particeps in eodem crimine de maleficiis, & taliter relinqueris quod non habebis qui det tibi vnam guttam aquæ ut impleatur scriptura: Ego sum vermis & non habeo opprobrium, &c. & similiter relinquet me proximi mei & qui me nouerunt recesserunt à me. Pater mi ex quo omnes me relinquent, relinquet me mater mea? Nequaquam, sed fortiter mori tecum erit voluntaria & parata. Ait Christus patri: Rogo te pater ipsam non esse presentem, sufficit pro redemptione generis humani passio mea. Pater loquitur filio: Fili mi conuenit ut mater tua non sit absens à tua passione & morte propter prædolorem: secunda ratio est ut ea presente disponas & eam aliqui recommendes: tertia ratio est ut tua passio corporaliter visæ cordi suo perpetuo maneat fixa: quarta ratio ut illi qui presentes non erunt, possint ab ea informari citius de tua passione: quinta quia de sua tua caro est. Ideo non conuenit vnâ sine alia pati: sexta ratio est in augmentum tuæ passionis quæ dicitur omnium maxima. Loquitur filius postea: Pater mi fiat voluntas tua non mea. Cum Christus orasset reuersus est ad discipulos & inuenit eos dormientes, quia oculi eorum erant grauati, & dicit Petro: *Simon dormis. Quæritur quare citius redarguit Petrum quam alios. Ratio est, quia ipsum futurum pastorem prænotabat.* Et qui deberet vigilare pastor super gregem suum, tunc horatus est ipsos, dicens: *Vigilate & orate, &c.* Et sequitur: *Spiritus promptus est, &c.* secundo iuit ad orandum, & facta oratione rediit ad ipsos & inuenit eos dormientes, sed nihil dixit eis. tertio reuersus ad orationem factus est in agonia prolixius orans, & factus est sanguis sudor ut aqua. Et tunc secundum Lucam: Angelus apparuit confortans eum quamuis non indigeret, sed ad demonstrandum quod personam in oratione stantem angelus visitat. Quæritur quare ter orauit, respondetur ad ostendendum quod debemus orare pro peccatis præteritis, præsentibus & futuris: ut habeamus contra ea cautelam. Postea venit ad discipulos & dicit illis: *Dormite iam & requiescite, quasi dicat, si essetis fideles amici non deberetis dormire. Dico autem vobis quod Iudas non dormit. Ecce appropinquat qui me tradit, adhuc eo loquente, Ecce Iudas Scarioth & cum eo clientes & Herodiani, &c.*

Nota quod Iudas adduxit secum clientes brachij secularis & ecclesiæ: ne Christus posset euadere. timebat enim Iudas quod si solum

ENARRATIO XCIII.

389

& solum vnâ iustitiam cepisset, alia Christum iuuaret. Ideo ne posset euadere, vtramque iustitiam adduxit. Pederat autem signum, dicens: *Quemcumque osculatus fuero, &c.* Iesus autem sciens omnia quæ ventura erant super eum processit & dixit eis: *Quem quaeritis? Iesum Nazarenum, &c.* audito hoc nomine ceciderunt retrorsum. Dixit Iesus ego sum. Iterum eos interrogauit: *Quem quaeritis? Iesum Nazarenum, &c.* Dixi velis quia ego sum, si ergo me quaeritis finite hos abire: & tunc Iudas salutauit eum, dicens: Aue rabbi, & osculatus est eum, dicens: Amice ad quid venisti? Dicunt aliqui quod ratio quare Iudas dedit signa eis fuit, ne caperetur Iacobus minor: quia similis erat Christo: & dicit Iesus: Iudas osculo filium hominis tradis? Tunc acceperunt & manus iniecerunt in Iesum. Petrus autem eos videns exemit gladium & amputauit auriculam serui pontificis cuius nomen Malchus. Nota quod Petrus percussit, id est papa, episcopus & ceteri prælati ecclesiæ habent iurisdictionem quantum ad hoc, quia percutiunt Malchum, id est rebelles, inobediētes, incorrigibiles, & possunt, quia data est eis potestas separare eos ab ecclesiâ quod ipsi non possunt audire diuinum seruitum quod pertinet ad aurem dextram, scilicet animæ: quia homo primo quo ad fructum & suffragia generalia separatur siue in vita siue post mortem, 11. q. 3. quicumque, excommunicatio separat à deo 24. q. 3. Certum. Excommunicatio dicitur extra communionem ecclesiæ separatio, 11. q. 3. Nihil excommunicato ad salutem & correctionem ordinatur. 24. q. 3. Notandum est, tunc Iesus dixit Petro: Mitte gladium in locum: omnis enim qui accipit gladium, gladio peribit: hoc est intelligendum iniuste capiēdo, & sanauit auriculam Malchi, & dixit Iesus: Tāquam ad latronem, &c. tunc discipuli relicto eo, &c. Heu non dimiserant eum in cœna in prosperitate, sed in necessitate: erant enim amici in mensa: & sic fides extincta est in eis: quare hodie in officio omnes candelæ extinguuntur præter vnā: ad ostendendum quod sola fides remansit in virgine Maria. Postquam autem fuit captus primo duxerunt ad Annā qui fuerat pontifex in anno præcedenti: unde ex cupiditate officium pontificis annuatim vendebatur & emebatur. Vidēs autē Iohānes quod Christus ducebatur ad domum Annæ: ipse cum Petro sequebatur eum à lōge ut videret finē. Ideo cum Iohānes esset notus pontifici intrauit domum. Et quomodo erat Iohānes notus cū ita pauper esset? Respondetur quod pater Iohannis erat piscator, ut ait Chrysostomus. & cum Iohannes esset puer pater eius mittebat pisces per Iohānem. Ideo ancilla quando

DE PASSIONE DOMINI,

vidit Ioannem dixit: Vis intrare? Qui dixit ita, sed rogo te vñ dimittas intrare sociū meum, scilicet Petrum. Quem videns ancilla dixit: Nunquid ex discipulis es hominis istius? Ipse respondit ne caperetur, dicens: Non sum. Chryso. O Petre nunquid dixisti: Et si oportuerit me mori tecum, &c. Si vir interrogasset te, tu debuisses aliquo modo excusari: sed quia vna ancilla, non es excusatus. O qualis pugil tu esses, cum ad interrogationem vnius mulieris tu miserrime negas magistrum tuum. Sed vide te quomodo saepe ab utroque patiebatur. Iterum post modicum vidit Petrum quendam alia ancilla, & dixit astantibus: Nonne hic cum Iesu Nazareno erat? Et ille negavit eum iuramentis: quia non novit hominem, & erat iuxta ignem calefaciens se. Et tunc Annas interrogavit Iesum de duobus, scilicet de doctrina & discipulis suis. Primo de doctrina: quia non suffecisset de doctrina Moyse, dicens: Videtur tibi quod sis sapiētiōr deo & Moyse, tu prädicas novas leges. Secundo tu facis te capitaneum gentium: voluisti habere duodecim apostolos sicut duodecim patriarchas, & 72 discipulos sicut mundus fuit divi sus in septuaginta duabus linguis, quare hoc facis? Dicas mihi ad primā questionem. Respondet Christus cum humilitate de doctrina sua. Ego palā locutus sum mundo: interroga eos qui me, &c. Et cū dixisset vnus ministrorum pontificis. Dicunt quidā quod fuit Malchus, cui Christus aurem sanauerat, dedit alāpam Iesu, dicens: Sic respondes pontifici? & proiecit eum ad terram, qui erat dulciter dixit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene cur me cedis? Videns autem Petrus quod Christus sic patiebatur incēpit flere. Tunc dixerūt illi, & tu ex illis es. Tunc Petrus nō solum negavit, sed anathematizavit & iuravit, dicens: Ad malam damnationē veniam, si ego vnquam novi eum: & statim gallus cantavit: & Christus vertens se ad Petrum respexit, quasi dicens: Petre tu me negasti, & recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat, & egressus foras fleuit amare. Dicit magister sententiarum quod intrauit in quoddam monasterium, dicens se nunquam exiturū, donec Christus parceret ei. Ideo revelavit sibi angelus in die resurrectionis, quod Christus remiserat sibi peccatum. Ab illa hora tūc portavit semper sudarium cum quo sibi tergeret oculos: quia semper flebat quādo audiebat gallum cātare. Videns igitur Annas quod nihil contra Christū inueniebat misit eum ad Caiphā. Dicit Bada quod posuerūt cathenam in collo eius & trahebāt eum cum imperu

magnos

ENARRATIO XCIII.

390

magno & tamen reperierunt eum innocentem & adduxerunt eum vincitum: & dum esset in domo Caiphā vbi erant omnes pharisei nobiles legis sacerdotes clamauerunt simul dicentes: Quoties diffamasti nos in sermonibus tuis coram populo? O deceptor populi qui tanta mala fecisti nobis: modo tenemus te. Et quarebant aduersus eum falsum testimonium, vt eum morti traderent, & non inuenerunt. Nouissimē autem venerūt duo falsi testes dicentes: Hic dixit, Possum destruere templum dei, & in triduo reedificare illud. Et bene falsi erant, quia hoc dicebat de templo corporis sui, & quod deberet tertia die resurgere: & Iesus non respondit vt audiuit. Tunc dixit Caiphā: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia, & non respondit vt admiraretur præsēs vehementer. Et dixit ei: Adiuro te per deum vt dicas nobis si tu es, &c. Et tunc propter reuerentiā nominis domini respondit: Tu dixisti: verum est quia ego Messias sum filius dei & saluator mundi. A modo videbitis filium hominis venientem in nubibus cœli & sedens a dextris dei, scilicet in extremo iudicio. Quo audito Caiphā in signum tristitiæ scidit vestimenta sua, dicens: Audistis blasphemiam: quid adhuc egemus testibus, quid vobis videtur? Et dixerunt, Reus est mortis. Quem apprehenderunt Leuitæ & sacerdotes, & eum super cathedram sedere fecerunt, & in facie sua dulcissima expuerunt ita quod vix eū videre quis poterat. Secundo velauerunt faciem eius percutientes eum, dicentes: Quis est qui te percussit? Tertio alij trahebant sibi barbam: & dicunt quidam quod nunquā fecerat radere. Postquam autem sic fuit tractus tota nocte: quia erant fatigati magnis doloribus quos ei fecerant, voluerunt modicum quiescere in aurora. Idcirco ligatis manibus retrorsum posuerunt eum in foueam quandam vbi facces coquinae descenderant, & ibi fuit vsque ad primam: & hac de tertio principali. Quarto dixi quomodo accusatus falsiter, &c. Vbi notandum quod manē tanquam latronem duxerunt eum ad Pilatū & dixerunt Pilato: Ecce ponimus hominem istum in manibus tuis tanquam reum crudelissimæ mortis: quem apprehenderunt sacerdotes legis & Leuitæ, & omnes seniores populi dicentes: Moriatur morte turpissima homo iste. Videns autem Iudas qualiter sic tractabatur retulit triginta argenteos, dicens: Peccaui tradens sanguinē iustū. Nota de penitentiā Iudæ, non fuit ex contritione: quia fuisset sibi salutifera, sed fuit ex erubescētia & confusione. Qui dixerunt, quid ad nos si tu fecisti

IN PASSIONE DOMINI.

fatuitatem tuam bibe illam. Ille autem videns se derisum protiecit triginta argenteos ante conspectum principum, abiit & laqueo se suspendit. Et in hoc plus offendit Christum quam quando eum vendidit, & tunc crepuit medius & diffusa sunt viscera eius. Non enim erat digna anima exire per os quod tegerat Christum. O si Iudas restituit pecuniam male acquisitam quomodo usurarius tenet usuram & symoniacus praebendam? Certe peiores sunt Iuda. Et quando Christus ad inferos descendit, infernus & diabolus ea quae iniuste detinebant, reddiderunt, quod tamen nolunt isti facere. Tunc Iudaei accipientes pecuniam dixerunt: Non licet eos mittere in corbanam; quia pretium sanguinis est. Sed erit in repositorio oblationum. Et de ista pecunia emerunt agrum figuli cuiusdam hominis sic nominati ut facerent sepulchrum peregrinorum; quia non habebant sepulchrum. Et vocatur ager ille Alchedemac, hoc est ager sanguinis. Iesus autem stabat ante praesidem ligatus. Videns autem Pilatus Christum sic ligatum quod erat signum homini condemnati secundum ritum & usum Romanorum ait: Quam accusationem afferis aduersus hominem hunc? Dixerunt, Si non esset malefactor non tibi tradidissent eum. Credebat Pilatus quod Christus fecisset aliquid contra legem Moysi propter quod deberet verberari. Ideo dixit: Accipite eum vos & secundum legem, &c. Et dixerunt: Non licet nobis interficere quenquam, scilicet in die festo; quia in potestate Romanorum erant omnes: propter quod non possent aliquem occidere. Intelligens autem Pilatus quod Iudaei volebant eum occidere quassuit causam suae mortis. At illi dixerunt quod propter tria erat reus mortis. Primo quia nos inuenimus eum subuertentem legem nostram & dicentem se esse filium dei propter quod secundum legem nostram debet mori. Secundo quia tributum prohibuit dari Caesari. Tertio quia dixit se esse regem, & omnis qui dicit se esse regem contradicit Caesari. De primo non curauit Pilatus, quia sciebat quod mentiebantur. De secundo sciebat oppositum. De tertio interrogauit eum dicens ad partem, Es tu rex Iudaeorum? Dixit Iesus: A temetipso dicis, an scis ab alio? q. d. Si hoc dicis de te vindicas sententiam, rebellionem meam. Si autem ab aliis habuisti, fac ordinariam informationem. Respondit Pilatus: Nunquid ego Iudaeus sum? Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid fecisti? q. d. Vi letur quod sis in aliquo culpabilis. Dixit ei Iesus: Regnum meum non est de hoc mundo, &c. Tunc Pilatus fecit consequentiam:

ENARRATIO XCIII.

391

tiam, ergo rex es tu, sed eam male intellexit. Et Christus respondit: Tu dicis quia rex sum ego. Ego enim natus sum in hoc mundo, ut perhibeam testimonium veritati. Respondit Pilatus: quid est veritas? Et cum hoc dixisset iterum exiit ad Iudaeos & dixit eis: Ego in eo nullam causam mortis inuenio. Est autem consuetudo in paschate vobis dare vincitum ad voluntatem vestram. Est vnus homicida in carceribus nostris qui dicitur Barrabas: quem dimittam vobis de duobus istis Barrabam, an Iesum qui vocatur Christus? Clamauerunt omnes contra eum: Non hunc sed Barrabam. Videns autem Pilatus quod non poterat eum liberare petiit ab eis: Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus, cum nullam causam mortis in eo inuenio? Tunc inceperunt aggrauare primam accusationem dicentes: Conuertit populum a Galilaea usque huc: ut autem audiuit Pilatus quod Galilaeus esset, misit eum ad Herodem qui erat tunc temporis Hierusalem, qui multum cupiebat illum videre: quia de eo multa audierat, sed in praesentia Herodis nihil respondit, nec aliquod signum fecit: videns autem quod nihil faciebat nec loquebatur reputauit eum fatuum, & fecit eum indui veste alba sicut fatuum, & remisit illum ad Pilatum, & die illa facti sunt amici Herodes & Pilatus. Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum dixit ad illos: Vos obtulistis mihi hominem hunc quasi subuertentem legem. Interrogauit eum, sed nullam causam mortis inuenio: neque Herodes. Et volens eum liberare de manibus eorum emendatum illum dimisit: tradidit militibus qui propter hoc recipiebant pecuniam, & exuentes eum ligauerunt ad columnam & funiculis nodosis usque ad sanguinis effusionem flagellauerunt, & postea veste purpurea eum circumdederunt. Et plebentes coronam spineam imposuerunt capiti eius, & in manu baculum arundineum pro sceptro, & derisorie ante eum flexis genibus veniebant, dicentes: Aue rex Iudaeorum: dabant ei alapas expuentes in eum. Cum autem sic eum verberassent crudeliter, Pilatus fecit eum adducere foras & dixit, Ecce homo: credo quod regem vestrum non se praesumeret facere sicut volebat. Quarebat autem Pilatus eum liberare. Tunc omnes clamauerunt eum impetu. Tolle tolle crucifige eum. Dixit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? O generatio praua & peruersa es quia non habes copiam de rege tuo: vnde dicit Aug. quod cor Pilati non poterat

DE PASSIONE DOMINI.

euelli quin Christus esset rex Iudæorum: tunc dixerunt: Non habemus regem nisi Cæsare, si hunc dimittis non es amicus Cæsaris, si tu non condemnes eum ad mortem mādabimus Cæsari. Timens autē Pilatus perdere officiū suū vidēs quōd eū liberare non poterat, fecit apportare aquā & lauit manus suas, dicens: Innocens ego sum à sanguine huius iusti: tunc dixerunt: Sanguis super nos & super filios nostros. Et sedit pro tribunali & dixit: Ego Pilatus prapostus in Hierusalem iudico te Iesum Nazarenū quia regem te fecisti, filiū dei te nominasti, seditionem in populo cōcitasti: ideo iuxta decreta principū Romanorū te præcipio cruci affigi & eleuari vt moriaris. Et data sententia à Pilato. Baiulās sibi crucem. Nō dicit baiulantes quia crux erat quindecim pedū, ipse recepit & vexatus nō poterat pedem pedi præponere: quia nec comederat nec biberat, sed die ac nocte innumerabilia tormenta sustinuerat. Quod videns gloriosa virgo cū lachrymis & gemitibus venit ad eū vt ipsum iuuaret, & quidā scurra cōtra pectus gloriosissimæ virginis Mariæ ita fortiter percussit, quōd eā ad terram proiecit, & subito ille vt dicunt aliqui non amplius visus est ab illa hora. Quia verō nō cito ibat fecerunt portare crucem vsque ad locum Caluaria: & mulier sanctæ mulieres eum sequebantur fientes, quibus Christus dixit: Filia Hierusalē nolite flere super me, sed super vos ipsas flere: quia dies veniēt, scilicet tēpore Vaspasiani & Titi in destructione Hierusalem: & tunc dabunt triginta Iudæos pro vno denario. Quando venerunt ad locū Caluaria: spoliauerunt eum nudum & extenderunt eum super crucem, & affixerunt vnam manum ex vna parte, & pro maiore dolore eius fregerunt cuspides clauorum. Et quando Christus fuit extensus supra crucē in terra crucifigitur: virgo Maria cū audiuit iustus martellidixit: O miseram: nunc gladius intrat cor meum: de quo prophetauit Simeon Luc. 2. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius: & Iesus sic denudatū extenderunt super crucē & clauū in profundo palmæ vnus fixerunt. Et aliud brachium fortiter traxerunt vt os & venæ rumperentur, & omnia appaterent ossa: iuxta illud Psalm. Dinumerauerunt omnia ossa, &c. & ita cum clauo perforauerunt. Postea cancellatis cruribus vtrunque pedem sub vno clauo perforauerunt & crucem leuauerunt inter duos latrones, quasi princeps esset latronum: & certē congrue est: quia pro peccatoribus moritur. Videte latitudinem magnæ fidei: nisi vellet nos recipere non tantum extendisset brachia sua:

ENARRATIO XCIIII.

392

sua: & quando crux fuit eleuata tunc beata virgo vidit filium suum & venit ad pedes crucis & cecidit in terram, dicens: O dies doloris. O dies tristitia. Et gutta sanguinis filij sui cadebant super caput eius, & Christus vidēs matrem suam plus dolebat de ea quā de passione sua: & vt mors illius melius appareret cū eo crucifixerunt duos latrones vnum ad dexteram & alium ad sinistram. Notandum quōd quando quis ita confusibiliter moriebatur erat cōsuetudo Iudæorum, vt causam mortis suæ scriberent, ita vt ab omnibus transeuntibus legeretur: & ideo Pilatus ad se excusandum & Christum decidendum affixit tabulam de oliua in qua scriptum erat: Iesus Nazarenus rex Iudæorum, & vt multi diuersarum linguarum possent intelligere, scriptū erat Hebraicē, Grecē, & Latine. & licet Pilatus posuerit istam tabulam in derisionem, & causæ mortis Christi ostensionem: tamen monstrabat quōd malē iudicauerat eum propter hæc quatuor quæ scripsit. Primum quia Iesus idem est quōd saluator. Secundum verbum Nazarenus idem est quōd floridus. Tertium verbum est rex. Aliquis liberatur propter nobilitatem, sed Christus erat nobilissimus, &c. Quartum verbum est Iudæum nam aliquis liberatur ratione affinitatis, sed Christus fuit Iudæus & de genere regali: igitur. Hunc igitur titulum multi legerunt, quia prope ciuitatē erat locus vbi est crucifixus Christus, Videntes autem pontifices, dixerunt Pilato: Noli scribere rex Iudæorum, sed quia ipse dixit: rex sum Iudæorum. Respondit Pilatus: Quod scripsi scripsi. Milites crucifixerunt eum & acceperunt vestimenta sua, & fecerunt quatuor partes vnicuique partem, &c. Et tunica erat inconsutilis de super cōtexta per torum. Et dicunt aliqui quōd beata virgo Maria ei fecerat dum erat puer. E cū crederet crescebat indumentum ad quantitatem corporis & de hac veste dixerunt: Non scindamus sed, &c. vt adimpleretur scriptura, dicens: Partiti sunt vestimenta & super vestem meam miserunt sortem. Et nota luserunt ad taxillos. Alij pratercuntes blasphemabant eum, dicentes: Vah qui destruis templum dei, &c. & in triduo, &c. Si tu es, &c. Sed noluit descendere de cruce: quia sciebat hoc esse ex instinctu diaboli: quia secundum glossam erat super brachia crucis, vt si esset defectus in eo. Heu quomodo debemus timere in morte, diabolus fuit in morte Christi qui sine peccato erat. Tertio à laicis, dicentes: Alios saluos facit: seipsum autem non potest saluare. Quarto à latrone nequissimo pendente in cruce, dicens: Si tu es

IN PASSIONE DOMINI,

Christus saluum te fac & nos. hoc autem dicebant de sanitate & salute corporis sed non animæ. Alius latro bonus & cognoscens culpam suam increpabat alium, dicens: Neque tu times deum qui in eadem damnatione es? Nos quidem iuste digni facti recipimus: iste autem nihil malefecit, & conuersus ad Christum recepit contritionem integram & fidem. O quam durum cor qui non haberet contritionem: tunc dixit latro cum magna fide & cognitione: Domine memento mei dum veneris, &c. & cum fletu magno & contritione magna, dicit: Domine non dico quod ponas me nunc in paradiso, quia non sum dignus: sed quando ero in purgatorio & ibi fuerim usque in diem iudicii tunc memento mei. Ad quem Christus: Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Nunc videte quod ad modicam petitionem dedit ei paradysum. Tunc virgo Maria ait: O fili mi latroni loquimini & mihi non, qui sum mater tua. O fili dic aliquid mihi, & non cognosceis matrem tuam, moriar ego tecum. tunc Christus voluit eam consolari & sibi dixit: Mulier ecce filius tuus, & postea dicit Ioanni: Ecce mater tua, i. seruius ei & honora eam. Et qualis est consolatio ista, habere filium piscatoris pro filio creatoris? O fili mi modo impleta est prophetia Simeonis: vt supra. tunc Christus orauit: Pater dimitte illis, quia nesciunt, &c. quod videns virgo Maria oculis eleuatis vidit filium suum sanguinolentum, & recipiebat guttas sanguinis filij sui super caput suum. O fili mi tu oras pro persecutoribus tuis, quibus tanta bona fecisti in deserto: aqua de petra adaquasti, & nunc sanguinem tuum effundunt super terram & super dolorosam matrem tuam. tunc Christus incepit dicere Eli, eli Lamma sabachtani, quod interpretatur, &c. vel. q. d. derelictus sum a discipulis & parentibus meis. Deinde quasi hora nona clamauit voce magna, dicens: Sitio. O domine quid sitis? Certè sitio redemptionem hominis & salutem. De siti clamat & de cruce tacet. Tunc acceperunt acetum hyssopo imponentes, & posuerunt vinum cum felle mixtum vt maius fieret venenum & vt creparet, & acetum per totum corpus diffunderetur, cum gustasset noluit bibere: vnde impletum est illud psal. In siti mea potauerunt me aceto. Consuetudo Iudeorum erat, quando quis morte crucis puniretur aliqua bona dominæ faciebant sibi poculum de optimo vino vt minus sentiret dolorem, hanc consuetudinem seruauerunt Christo, sed milites vt glutones illud biberunt, & loco illius dederunt vinum amarissimum, Tunc ait Christus: Consummatum est, scopus redemptionis humanæ

ENARRATIO XCIIII.

393

humanæ naturæ. Et virgo Maria: O fili mi, nunc consummata sunt tribulationes meæ: completi sunt dolores mei, nunc vidua sum de filio meo, perdidisti consolationem meam, gaudiū meum & deum meum. Et tunc Christus clamauit voce magna, dicens: In manus tuas domine, &c. Et inclinato capite vale dicens matri suæ. q. d. Mater mea domino te commendo. Et sic emisit spiritum: vide si potest plus facere pro te aut maius? Dilexit te usque ad mortem charissimam. Nunc igitur cognosces misera creatura quantum sibi obligaris, & age sibi gratias de tanto beneficio. Et ait virgo Maria: O misera, ô dolorosa. Modò sum vidua de filio meo. O modò quid faciam, volebam portare velum album, modò portabo nigrum: quia perdidisti consolationem. Mirum fuit quod virgo Maria non crepuit præ tristitia, & cecidit ad terram quasi mortua. O cogitate bonæ gentes qualis dolor fuit beatæ virginis Mariæ. Nunc in ea impletum est illud Thren. O vos omnes qui transitis per viam, videte si est dolor, sicut dolor meus, id est super terram, credo quod non. Sed secuta sunt statim consolationes ibidem: quia sol dimisit vestes albas & indutus est de nigro cum beata virgine: quia tenebræ factæ sunt super vniuersam terram, usque ad horam nonam per tres horas. Nunc elementa compatiuntur suo creatori ad designandum quod sol iustitiæ moritur. Petræ scissæ sunt, terra mota & multa corpora sanctorum quæ dormierant, surrexerunt & venerunt in sanctam ciuitatem & apparuerunt multis. Et velum templum scissum est à summo usque deorsum. Et Centurio conuersus est ad fidem Christi, dicens: Verè filius dei erat iste. Et apostoli reuerentes percutiebant pectora sua: & isti fructus passionis consolabantur beatam virginem: quia conuertebantur ad fidem sui filij. Erant enim quatuor mulieres, scilicet Mariæ Magdalene, Cleopha, Mariæ Iacobi, & Salome, & multæ mulieres quæ venerant de Galilæa cum Christo ministrantes quæ consolabantur virginem Mariam, quamuis vberimè flerent. Iudæi autem ne corpus Christi aut aliorum remanerent super crucem in sabbatho, quia dies sollemnis erat, rogauerunt Pilatum, vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites & frugerunt eorum crura: cum autem venissent ad Iesum non frugerunt eius crura: vt verificaretur illud Exod. 23. Os non comminuetis ex eo. Sed Iudæi venerunt ad Christum, dicens: Iste traditor non est mortuus sed fingit se, percutiatis eum. certè dixerunt ipsi, non faciemus. Tunc quidam miles dicit, Hô ho expectetis modicum. Si nō est

DE PASSIONE DOMINI.

mortuus ille proditor, ego bene faciam eum mori. Ducatis me ad eum dixit, quia cæcus erat: & duxerunt eum ad crucē & lancea aperuit latus eius, & continuo exiuit sanguis & aqua clarissima. Magnum miraculum quod de vno homine mortuo qui in vita perdidit totū sanguinem q̄ in morte exiret sanguis purus & aqua clarissima, fons viuus, fons & alveus aquæ, & modica gutta sanguinis quæ cecidit super oculos Longini restituit visum, siue reparauit, qui vbi vidit conuersus est ad fidem Christi. Quod videns virgo Maria fuit valde desolata dolore quem habuerat de filio suo: tunc Ioseph ab Arimathea nobilis decurio qui erat notus in curia Pilati petiit corpus Iesu Pilato, dicens: Domine ego feci vobis tot seruitia, peto à vobis vnā gratiam vt detis mihi corpus Iesu: & Pilatus dubitabat an iam obisset, qui dixit ei: Iam mortuus est: & ait illi: Ista domine. Dixit Pilatus: Ite ergo secundum exercitum Centurionis, scilicet capitanei, & cum eo centum hominum armatorum venit coram Pilato, dicens: O maledicta hora & dies in qua natus sum. & quare non sum mortuus. Dixit ei Pilatus: Quid habes tu? Ait illi, & domine nōne vidistis quomodo sol obscuratus est, & nūquid audistis terræ motum? Postea dixit Pilatus, & ego maledictus protuli sententiam mortis contra saluatorem meum & mundi, & contra filium dei. O maledicta mater quæ portauit me, quia tuli sententiam de meo creatore. Et sic venerunt Ioseph & Nicodemus & deposuerunt eum de cruce ponentes in sepulchro & cantantes: In exitu Israël de Aegypto domus Iacob, &c. Et quādo fuit depositum corpus de cruce, virgo Maria osculabatur membra Christi, dicens: O manus quæ creasti mundū, &c. quomodo maledicti Iudæi te perforauerūt, & sic de aliis membris. Et quando ad latus domini aspexit, dixit: O bonæ gentes, dicite virgo Maria, clamando fortiter: Venite venite ad portam paradisi. Ecce porta per quam clausa est porta inferni, & aperta est porta paradisi, venite & intrate. Tunc posuerunt eum in sepulchro nouo incisum in lapide inuolutū in sindone alba de lino. Est enim sindon pannus lineus albus in quo fuit sepultus. Ideo corporalia debent esse alba & munda de lino. Quo sepulto virgo Maria volebat secum manere vsque ad resurrectionem, sed tandem Maria Magdalena reduxit eam ad ciuitatem Hierusalem. Dicebant autem gentes: O benedicta quæ de tanto alto castro cecidisti, dicebat Maria: O bonæ gentes vos non noscitis, quia perdidisti gaudium meum. Et quando ingressa est domum incepit

ENARRATIO XCV.

394

incepit flere & dicere: O fili mi, ego non comedam neque bibā quousque videam vos. Ita quod nisi fuisset spes resurrectionis crepuisset virgo Maria millesies. Ecce sepelitio corporis domini nostri Iesu Christi, & completa est propheta: Radix Iesse qui stas in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur & erit sepulchrum eius gloriosum. Esaia: 40. Iesse erat pater Dauid, & Christus erat per creationem, ergo Christus passus est pro nobis saluandis.

¶ Finis passionis secundum legem.

DOMINICA PASCHAE,
ENARRATIO XCV.*Surrexit, non est hic. Marci ultimo.*

IN summa euangelij duo innuuntur. Primo mulierū feruens dilectio. Secundo resurrectionis Christi evidens approbatio. Primum ibi: *Nolite expauescere.* Secundū ibi: *Et respicientes videbunt.* &c. Primo dixi innuitur mulierū feruens dilectio. Illa patet in tribus. Primo in obsequij assiduitate. Secundo in temporis maturitate. Tertio in animi virilitate. De primo dicitur. Pro. 17. Omni tēpore diligit qui amicus est, scilicet verus & fidelis, sicut in vita, in morte, & post mortē. Sic & istæ mulieres in vita sequebantur Christum, ipsi, scilicet ministrantes. Matth. 27. In morte scilicet ex tēpore passionis erant illi compatiētes. Luc. 23. Post mortem autem quærebant eum vngere volentes. Sequebatur enim eum crebra multitudo mulierum ei ministrantium: vt ex textu euangelistarum colligitur, & maximè passionis tempore deplangētium eum: inter quas erant illæ tres Mariæ: de quibus Marc. 15. quæ ementes aromata post mortem eum vngere volebāt Marc. 16. siue vlt. O quā rara est talis fidelitas. Proverbio. 20. Multi homines misericordes: virum autem fidelem quis inueniet? Sed heu iam hodie impletur illud Ecclesiasti. 6. Est amicus socius mensæ, & non permanebit in die necessitatis. Istæ verò fideles etiam in necessitate, id est tempore passionis, & post mortem repertæ sunt: quia post mortem ementes aromata vt venientes, &c. Ecce vera fidelitas & dilectio. Dicit glosa, quod statim sepulchro domino emerunt aromata, & quandiu licuit operari in parascenæ, scilicet ad solis occasum vnguenta parauerunt, vt tangit Lucas, sed explere non potuerunt propter tēporis breuitatem. Mox autē dum transisset sabbathū, festinauerunt emere

DOMINICA, PASCHAE.

plura aromata. Dicit Marcus, ut venientes vngerent Iesum. Iste mulieres dubitauerunt de eius diuinitate, putantes ipsum fuisse purum hominem sed sanctum, non tamen deum: quia audierunt eum clamantem feria sexta: Deus meus, deus meus ut quid dereliquisti me? Quod non est intelligendum quod diuinitas dimisisset humanitatem, sed intelligitur quod diuinitas in Christo non defendit humanitatem in passione plusquam si non fuisset ei vnita: & ita diram patiebatur mortem ac si fuisset tantum homo & non deus: ut patet tertio sententiarum distinctione vicissima prima: Et hoc videntes & mysterium non intelligentes dictae mulieres dubitabant de eius diuinitate, & sic non habebant fidem de eius resurrectione: ideo venientes a sepulchro parauerunt aromata, & festiuitate finita emerunt adhuc plura. Ecce quanti meriti est pietas & misericordia. Licet enim dictae mulieres perfectam fidem non habuerunt: quia tamen opus pietatis impendere voluerunt non solum angelos videre, sed etiam Christum ante discipulos. Sed diceret, cur Maria mater Christi non allocutae se eis? Responderetur, Maria mater Christi non iuit ad sepulchrum cum illis. Primo quia sciebat illud sanctissimum corpus aromatum non indigere: eo quod in sepulchro non putresceret, quia diuinitati vniti fuit: & celeriter resurrexerunt. Secundo quia ceteris euntibus ad sepulchrum iam filius dei resurrexerat, & ei apparuit: ut ait Sedulius. Et ecclesia hoc approbat per antiquam consuetudinem Romae per summos pontifices hactenus introductam, & laudabiliter obseruatam: ut videlicet papa primam stationem faciat hodie ad sanctam Mariam maiorem. Et merito ei primo apparuit. Primo quia fides de diuinitate in ea sola inconcussa permansit. Secundo quia in passione eius ipsa non conturbata & dolorosa fuit. Tertio quia deus praecepit honorare patrem & matrem, quod non fecisset si ei primo non apparuisset. Quarto quia ipsa super omnes alios maiori desiderio resurrectionem expectabat & ipsa prima omnium eum adoratione laetitia adorabat. Ideo dignum erat ut prima respuerit regressum ab inferis & a mortuis resurgentem. Secundo eorum feruens dilectio probatur ex superfluitate. Nam dicitur Ioan. 19. quod Ioseph & Nicodemus sepelierunt dominum cum aromatibus: quia Nicodemus attulit mixturam, mirram & aloes ad centum libras: & illae mulieres adhuc amplius voluerunt emere, non putantes priora sufficere ad vngendum corpus Iesu. Quia haec propria conditio amoris est, quod amans per

ENARRATIO XCV.

395

Per se non impendit amato non putat esse factum. Tertio commendatur earum dilectio a temporis maturitate. De quo subdit in textu dicens: *Et valde mane vna sabbathorum*, id est prima die post sabbatum. Et bene in scripturis vna dicitur prima, ut habetur Gene. 1. Factum est vespere & a mane dies vnus, id est primus. *Venerunt ad monumentum orto iam sole*. Vbi Augustinus id est sole ad horizontem appropinquante. Non quod sol ortus fuisset super omne hemisphaerium nostrum. Et hoc est quod dicitur Ioan. 20. Cum adhuc tenebrae essent. & Luc. 24. quod diluculo venerunt ad monumentum. Ecce feruor mulierum, non timebant tempore nocturno accedere corpus mortuum, quia ut dicit Alber. Non timebant corpus mortuum, nec tenebras noctis, nec armatos milites, quia dicitur 1. Ioan. 4. Timor non est in charitate, si perfecta charitas foris mittit timorem. Quarto commendatur earum dilectio a virilitate animi: quia non cogitauerunt nec timuerunt milites circa sepulchrum vigilantes & ipsum custodientes. nec cogitauerunt de magno saxo reuoluto ad ostium & sigillato: sed cum essent in via prope sepulchrum, tunc primo incidit eis cogitatio de lapide, & dicebant ad inuicem: *Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?* Sed diceret: Cur non assumpserunt Petrum, Iacobum & Ioannem? Responderetur, discipuli timebant ne caperentur a militibus quia volentes furari corpus Christi. Sed haec mulieres habuerunt fortem & perfectam dilectionem, ita quod nec mortem timerent iuxta illud Cant. 8. Fortis est ut mors dilectio. Et 1. Cor. 13. Charitas omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Dicitur in textu: *Venerunt aromata ut venientes vngerent Iesum*. Vbi sciendum quod tres status saluatorum significantur per tres Marias quae querebant vngere dominum. Primo Maria Magdalena significat poenitentes. Et merito poenitentes dicitur Maria, id est mare amarum. Iuxta illud Threno. 1. Magna enim velut mare contritio tua. Illorum aromata sunt dolor cordis, pudor confessionis, & labor satisfactionis. De primo dicit Psal. 50. Sacrificium deo spiritus contribulatus. Et est deo gratum vnguentum figuratum per vnguentum Mariae. Ioan. 12. Tota domus impleta est ex odore vnguenti. Quod vnguentum ita acceptum erat Christo, ut excusaret ipsam apud discipulos propter iudam dicens: *Quid molesti estis huic mulieri?* Marci 14. Sic contritio facit nos acceptos deo. Danie. 3. In animo contrito & spiritu humilitatis suscipimur. Haec aromata

DOMINICA PASCHAE.

debes colligere in horto cognitionis propriæ utilitatis: secundum illud Psal. 41. Ad me ipsum anima mea conturbata est. Nā dicit Ambro. Tantū quis amplius doler, quāto se magis agnoscat. Et debet hoc vnguentum confici de mirra & aloē vt fecit Nicodemus, quæ sunt herbae amaræ, ad designandum quod nullum debet esse peccatum quod non per contritionem displiceat, dicendo cum Ezechia, Isa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et hoc est vnguentū cordis sine quo nō sanatur vulnus mentis, vt dicit Hieronymus: Nulla culpa delebitur, nisi tristitia anxietur. Secundum vnguentū est oris confessio. Et ad hoc conficiendū herba debet recipi in horto humilitatis, & debet confici illud ex nardo, de qua Cantica. Nardus mea dedit odorē suum. Nā sicut nardus est herba parua & valde odorifera: sic & humilis confessio & propria vilificatio valde placet deo. De qua Grego. Quāto quis sibi vilior tantō deo charior. Nā hoc vnguentū sanat vulnera animæ, de quo Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti. &c. Nam dicit Iſido. Confessio sanat, confessio iustificat, confessio veniam impetrat, nam dicit Psal. 50. Contritū & humiliatū deus non despicias. Tertium vnguentum pœnitentiū debet esse satisfactio operis, quia dicit Richardus: In criminalium purgatione opus est satisfactione. Nō est enim satis mala non agere, vt dicit Gregorius nisi quis studeat bonis operibus insudare: & habetur in Clemen. de pœnis, c. cupientes. Hæc herba debet colligi in horto propriæ volūtatis & arbitrij, sicut enim voluntariē peccauimus, sic & pœnitere & satisfacere debemus, secundum illud Apostoli Roma. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibere membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem: & hoc vnguentum debet confici ex thure. Cantica. 4. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula sumi ex aromatibus mirra & thuris? Nam thus est aroma redolens, sic & vera satisfactio valde redolet corā deo. Ideo scribitur Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Ratio, quia dicit Gregor. Qui propria mala committit necesse est vt per propriam pœnam diluat, eo quod secundum August. nullum malum impunitum. Hæc autem omnia tria habuit Maria Magdalena. Nam ipsa lachrymas fudit ex dolore contritionis: ipsa conuiuantes non erubuit ratione pudentiæ confessionis: ipsa pedes Christi lauit, terxit, & vnxit in memoriam satisfactionis, vt de ea dicat Gregor.

ENARRATIO XCV.

356

Gregor. Quot habuit in se oblectamenta, tot inuenit in se holocausta, quæ & omnia debet habere verus pœnitēs, iuxta illud Michæ 4. Dole & satage filia Sion. Et meritō vnguentum satisfactionis debet confici de thure deuotionis. Nam deuotio vt dicit Richard. de mystico somno est in anima, sicut mel in cera. Secunda fuit Maria Iacobi, & significat proficientes, eo quod Iacobus interpretatur supplantator: sic & proficientes debent supplantare peccata & luctari cōtra illa. Et proficiens anima merito dicitur Maria Syriacæ quasi domina, quia necesse est proficientibus dominari passionibus. Iacobi 4. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Vbi sciendum proficientes debent habere triplex vnguentum quod debet confici ex amarissimis speciebus & herbis quas recipient ex horto proximi, s. considerando omnes defectus eius & miseras, vt exinde vnguenta & medicamina salutaria conficiant. Nam primo habere debent vnguentum cordis, id est compassionem proximo exhibendam. Rom. 12. Flectite humeribus. Et Galat. 6. Alter alterius onera portate. Quod fecit Apostolus 2. Corint. 11. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Sic fecit Iob 30. Flebam super eo qui afflictus erat, & anima mea compatiebatur pauperi. Secundo debet habere vnguentum oris, s. proximum consolando, instruendo, corrigendo, & exhortando ad ædificationem vitæ, eo quod scribitur Iaco. vlt. Qui conuerſi fecerit peccatorem ab errore viæ suæ animam eius saluabit a morte. Ideo si vides fratrem errantem corripere eum. Iuxta illud Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripere eum inter te & ipsum solum, scilicet compatiens: vt habetur Canon. 45. dist. vera, & sunt verba Gregorij: Vera iusticia cōpassionē habet: falsa verō dedignationē. Et si correctio nem nō suscipit, ora deū pro eo. Et si ignarus fuerit, instrue eum quod docet Apostolus ad Galat. 6. Si pœoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Tertio proficientes debent habere vnguentū operis, scilicet misericordiam in effectu, primæ Ioannis 3. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Ambrosius: Pasce fame morientem: si non pauiſti, occidisti. Hæc omnia aromata debent emi nummo charitatis, iuxta illud primæ Corinthiorum 16. Omnia vestra in charitate fiant. Tertia Maria fuit Salome, & significat statum perfectorum vel contemplatiuorum quæ fuit mater Iacobi Maioris & Ioannis. hæc postulabat regnum filiis Matth. vigesimo. Sic contemplatiui

FERIA II. PASCHAE.

non occupantur nisi circa regnum dei: quia sunt illi de quibus Luc. 17. Regnū dei intra vos est. Nam Salome interpretatur pacifica. Sic enim & contemplantes intra se pacifici à tumultu seculi separati, solis celestibus intenti sunt. Et merito vocantur Maria, id est illuminati. Vnde animæ contemplatiuæ dicitur illud. Isa. 60. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum & gloria domini, &c. Tales debent conficere vnguentum de balsamo, id est de omnibus beneficiis à deo collatis, & debet recipere de horto saluatoris omnia beneficia eis impensa meditando, & triplex vnguentum inde conficiendo, scilicet cordis, oris, & operis. Primo debent habere vnguentū cordis, & est deuotio, de qua dixit supra. Quod vnguentum valde placet deo. ut dicit Cassianus: Melius est deuotum in minoribus quam sine deuotione in maioribus operibus inueniri. Secundū est vnguentum oris: & est gratiarū actio de omnibus operibus deo referenda. Tho. 4. Omni tempore benedic deum, scilicet in prosperitate, & aduersitate, ut docet Chrysostomus in tractatu de symbolo. Admoneo vos, ut in omnibus benedicatis dominum: si venerint mala benedicite & dissoluentur: si bona ut perseueret. quia dicit Cassiodorus super Psal. Meliora meretur suscipere, qui collata bona ingratitude probatur non amittere. Tertium vnguentum est omnium illorum perseuerantia ut in his exercitiis bonis homo non frangatur tardio: nec statuat sibi terminū, sed semper tendat in melius: quia in spirituali profectu non est status. Nam ut dicit Augustinus. Vbi dixisti sufficit ibi defecisti, quia ut habetur. Leui. 3. Nullum animal debet deo offerri sine cauda: ad designandum quod nullum opus bonū est meritorium sine perseuerantia, ut dicit Chrysostomus. Tolle perseuerantiā, & nullum obsequium habet mercedē. De quo Gregorius. Incassum bonū agitur si ante terminū vite deferatur.

FERIA SECUNDA PASCHAE.

ENARRATIO XCVI.

Surrexit dominus verē & apparuit Simoni. Luc. 24.

IN verbis præmissis duo innuuntur. Primo veritas resurrectionis. Secundo pietas apparitionis, primum ibi, *Surrexit dominus verē*, secundum ibi, *& apparuit Simoni*. Primo dicit. *Surrexit dominus verē*. Pro quo sciendum, Christi resurrectio probatur exemplis naturalibus & figuralibus. Primo naturalibus, de quo Fontinus in descriptionibus vniuersi dicit: Vas aureum rore plenum optimē coopertum quantumque in profundis terræ reconditur, virtute tamen solis surgit super terrā & aliquatulum

ENARRATIO XCVI.

397

tulum eleuatur. Et simile huic ponit commentator super 3. Meteororum de testa oui in qua si ros subtiliter includatur, & testa bene cooperiatur feruori solis exposita tandem sursum attollitur & visibiliter subleuatur. Spiritualiter per vas aureū vel testā oui significatur corpus Christi quod erat sine omni macula. Illud fuit plenum rore diuinitatis, ideo si per mille annos iacisset corruptum non fuisset. Hoc vas aureū fuit optimē coopertum. Mart. 27. Ioseph ab Arimathæa inuoluit eum sindone munda, & posuit in monumento suo nouo quod exciderat de petra, & aduoluit saxum magnam ad ostiū monumenti. Et licet taliter fuit clausum in sepulchro, attamen ibi non potuit detineri: quia ros deitatis qui fuit corpori vnitus & sol æquitatis, id est pater celestis ipsum mirē subleuauit. Ideo psal. 15. Quoniam non derelinques animam meā in inferno, &c. Refert Philosophus quod leo rugitu suo suscitāt carulos suos. Et sicut hoc est possibile in creatura irrationali, multo fortius creatori domino omnium creaturarū. Secundo resurrectio sua præfigurata est in multis rebus. Primo in educatione Ioseph de carcere qui vestitus nouo habitu intrauit ad præsentiam regis, ut habetur Gene. 41. Ioseph interpretatur augmentator, & significat Christū qui auget fidelibus gratiam in præsentī, & gloriam in futura æternitate: qui propter mulierem, id est synagogam positus est in carcerem sepulchri: quia noluit consentire synagoga, sicut nec Ioseph dominæ suæ uxori Phutipharis. Ideo reliquit pallium suæ carnis in manu synagoga: quod laceratū est in passione & sanguine aspersum, sed hodie virtute diuinitatis suæ extractus est de carcere mortis & sepulchri, indutus stola æternæ gloriæ, & venit ad præsentiam æterni regis, scilicet patris constitutus dominus super vniuersum mundum, sicut Ioseph super vniuersam domum Pharaonis. Orosius: Christus habet potestatem vniuersorū in cælo & in terra. Mart. ult. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Secundo figurata est Christi resurrectio in vase luteo de quo Hierem. 18. Descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatū est vas quod ipse faciebat de luto manibus suis, conuersusque fecit illud vas alterum sicut placuit in oculis eius. Spiritualiter, vas de luto est caro de beata virgine sumpta cooperante spiritu sancto. Illud vas dissipatū est in tua passione & vulneratum diuersimodē, sed iam celestis pater fecit illud alterum, non in natura, sed in gloria, de morte ad immortalitatem transformans, ut aer mutatur in lucem manentē tamen eadem

FERIA II. PASCHAE.

substantia, ut dicit August. Tercio Christi resurrectio figurata est in Iona, qui per triduum fuit in ventre ceti, ut habetur Ionae 3. & tertia die eductus fuit de profundo maris ad litus. Spiritu- aliter Iona interpretatur dolens, & significat Christum. De quo Esa. 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Quarto Christi resurrectio figurata est in sole sub nu- bilo per tres horas. 2. Machab. 1. Refulgit Sol qui prius erat sub nubilo, s. mortis, & ignis accensus est magnus in aureis cly- peos, id est in cordibus fidelium per spem, fidem, & charitatem. Quinto figuratur in grano frumenti. Ioan. 12. Nisi granum fru- menti cadeas in terram mortuum fuerit, &c. Granum frumeti est Christus deus & homo in vna persona, qui cecidit per mor- tem in terram; sed cum surrexit in sua resurrectione attulit multos fructus: quia angelorum & hominum factus est cibus. Sexto resurrectio Christi figurata est in Samfone qui dormiuit in Gaza ciuitate cum muliere meretrice vsq; ad medium noctis, inde confurgens apprehendit portas cum postibus suis, & seris, & portauit in humeris ad verticem montis qui respicit Hebron, ut habetur Iudic. 16. Samson interpretatur fortis & significat Chri- stum qui admauit mulierem meretricem, i. humanam naturam quae in primo parente transgressa est fidem & dilectionem eter- ni sponsi, & propter dilectionem eius obdormiuit in morte. Ma- ne autem die dominico surrexit ad verticem Hebron, quod in- terpretatur visio sempiterna, id est ad aeternam gloriam. Sed di- ceres, figura non correspondet veritati: quia Christus mane sur- rexit, iste verò media nocte. Respondet Hugo super Marcum, & Gorra super Lucam: Non est necesse quòd figura in omnibus correspondeat veritati, sed sufficit quòd correspondeat quòd ad factum, licet non quòd ad tempus. Item dicit notater: *surrexit verè*. Nam in sacro eloquio triplicem legim⁹ resurrectionem, scilicet, imperfectam, & veram. Primo fictam, ut quando Pythonissa su- scitauit Samuelem. 1. Reg. 28. Aug. in lib. de ciuit. dei, & habetur 26. q. 5. Nec mirum circa finem. Saul ita hebes factus fuit quòd dum putauit adorare se Samuelem adorauit diabolum, si enim Samuel verè apparuisset utiq; iustus adorari se non permisisset, qui praedicauit solum deum adorandū; & quomodo homo dei qui cum Abraham in refrigerio erat diceret ad virū pestilentie dignum ardore gehennae, Cras tecū eris? His duobus titulis, i. argumentis subtilitatem fallaciae suae prodidit improbus sa- thanas, qui & adorari se permisit sub habitu & nomine Samue- lis,

ENARRATIO XCV.

398

lis, & sic multi ficti resurrexerunt. Secundo imperfecta, ut fuit resurrectio Lazari. Ioan. 11. prodiit ligatus. Et dicitur imperfe- cta quia oportuit eum iterum mori. Ad harum differentiam di- citur: *surrexit dominus verè*. Et eius veritas patet in sensu & mo- tu. Sic & nos videamus ut verè resurgamus per intellectum ve- ritatis & motum bonae operationis, ut scilicet secundum verita- tem agnitam & in opere proficiamus de virtute in virtute. psal. 83. Ibunt de virtute in virtutem. Secundo dixi subiungitur pie- tas apparitionis, ibi: apparuit Simoni. Nota in triplici forma dominus apparuit. Primo sub forma hortulani, secundo pere- grini, tertio in forma propria. Prima forma incipientes, secunda proficientes, tertia contēplantes respicit. Primo sub forma hor- tulani & sic apparuit Magdalene, quae recte incipientes perfigu- rat. Ioan. 20. Mulier quid ploras, quem quæris, existimans illa quia hortulanus esset, &c. ad designandum quòd ipse est qui cor & conscientiam hominis ad fructum praeparat. Hiere. 31. Erit a- nima eorum quasi hortus irriguus. Idcirco sponsa dilectum suū ad hunc hortum inuitat Cantic. 5. Veniat dilectus meus in hor- tum suum. Nota omnia quae ad corporalem culturam corpo- ralis horti necessaria sunt, eadem spiritualiter ad spiritualem hortum sunt necessaria. Primo arbuta extirpare, rubeta, spinas & tribulos: sic & in anima nostra vitia & omnia alia quae pungūt conscientiam. Hiere. 1. Constitu te hodie super gentes & super regna ut euellas, destruas, & disperdas & dissipas & adifices & plantes. Hiere. 4. Nouate vobis nouale, & nolite ferere super spi- nas. Sed iam aliqui superficialiter succidūt vepres vitiorū, & sic re- crescunt. Num. 33. Disperdit cunctos habitatores regionis illi⁹ qui si remanserint, erunt vobis quasi clauis in oculis vestris, ergo radiceus debet vitia euelli, quia etsi quādo radiceus euulsa fue- rint, aequè bene nonnunquā reuirescunt. Gen. 3. Maledicta terra in opere tuo spinas & tribulos germinabit tibi. Sic est & de hor- to cordis nostri. Bern. Hec est maledictio Adā ut in agro cordis noxia ubiq; proueniant: vitia verò & gratuita cum dolore. Rom. 7. Non inuenio in carne mea bonum. Secundo extirpata concre- mare, ut faciunt noualium cultores, & quāto plus ipsa combu- runtur, tantò seges vberior erit: sic & in igne poenitentiae com- buremus peccata nostra. Rom. 5. Vbi abundauit delictū, supera- bundauit & gratia. Tertia terram arare & vertere, scilicet per confessionem. Esa. 2. Constabunt gladios suos in vomeres & lan- ceas in falces, id est linguas quae prius erat gladii ad occidendū

FERIA II. PASCHAE.

animas. ps. 56. Lingua eorum gladius acutus, Sapien. 1. Os quod mentitur occidit animam. Quarto villia serere & plantare, & sic nos super hortum domini constituti debemus opera meritoria plantare & consuetudines bonas. Eccl. 11. Manē semina semē, & vespere ne cesset manus tua; quia nescis quid magis oriatur hoc aut illud, & si utrunque simul melius erit, Gal. 6. Quae enim seminaverit homo h. & c. & metet, Greg. Non satis est mala non agere nisi & quod bonum est, fiat. Quinto maceria circumdare, hoc est custodia diligenti. Matt. 6. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis, & c. & iterum. Tu cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum, & c. Greg. Depradari desiderat qui thesaurum publici in via portat. Secundo apparuit duobus discipulis euntibus in Emmaus, qui tenent figuram proficiscendum in specie peregrini, ad denotandum quod actui & proficientes debent habere peregrini proprietates. Nam peregrinus primo induit se veste humilitatis. Eccl. 7. Humilia valde spiritum tuum, psal. 50. Cor contritum & humiliatum deus, & c. Bernar. Insipiens & infamis est qui in aliis vitae meritis confidit & humilitatem excludit. Secundo solum victum accipit necessitatis. 1. Timoth. 6. Habentes alimenta & quibus rogamur his contenti simus. Prouidendum est enim ne nimis corpori indulgeamus, sed ut sub seruitute spiritus teneatur, Prouerb. 29. Qui delicate à pueritia sua nutrit seruum suum, postea sentiet eum, contumacem. Tertio nullo retardatur spectaculo vanitatis, & chorea, hastiludio, & sic de aliis. Sic & spirituales peregrini in via morum proficere volentes, ne qualibet occasione à progressu retardentur, prouideant. Exod. 32. Caue ne ynquam cum habitatoribus terrae illius iungas amicitias quae tibi sint in ruinam. Tob. 3. Nunquam cum iudentibus miscui me, neque cum his qui in leuitate ambulauit participem me praebui. psalm. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum, Ephes. 4. Iam non ambuletis sicut gentes ambulauit in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum alienati à viâ dei per ignorantiam. Quarto compediofiorem viam eligunt & directam causa breuitatis, sive spirituales peregrini. Deute. 5. Custodite igitur & facite quae praecepit dominus deus vobis. Non declinabitis, neque ad dexteram, neque ad sinistram, sed per viam quam praecepit dominus deus vester ambulabitis. Quinto dietas continuant sine intermissione. Spiritualiter sic & apostolus hortatur nos. 1. Thess. 5. Sine intermissione

ENARRATIO XCVI.

399

missione orate. Grego. Frustra currit, qui priusquam ad metas venit deficiat. Tertio apparet cōtemplatiuis & perfectis in propria forma, ut discipulis, Lucae 9. Stetit Iesus in medio eorum, & dixit: Videte manus meas & pedes quia ego ipse sum. Vnde & proficientes si perseuerauerint perfecte, tandem dominum cognoscent, sicut legitur de duobus discipulis euntibus in Emmaus. Lucae ubi supra. *Aperti sunt oculi eorum & cognouerunt eum, dicentes: Nonne cor nostrum ardens erat, & c.* Nota aliqua est charitas frigida, scilicet amor naturalis, cum aliquid diligimus non propter deum, sed naturali quodammodo affectu inclinati satisfacere cupimus propriis moribus animorum. Et dicitur frigida charitas, quia dum sistit in suis terminis & limitibus, per eam nec meremur, nec demeremur. Matt. 24. Abundauit iniquitas & refrigescet charitas multorum. 2. Timot. 3. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa & erunt homines seipsos amantes. Et dicitur frigida quia compatitur mortale peccatum. Tob. 14. Quibus non est operimentum in frigore quia talis charitas peccata non operit. Secunda est tepida, scilicet cum amor naturalis terminos proprios egreditur, necdum tamen plenè accenditur ad ignem qui est deus, scilicet cum dimittendo omnia peccata propter deum licet adhuc bona non agat. Et sicut id dicitur tepidum quod est in parte calidum & in parte frigidum: sic ille tepidus in charitate qui ex vna parte malum refugit, sed in alia bonum non operatur. Et illa adhuc non sufficit. psalm. 36. Declina à malo & fac bonum. Esa. 1. Qui respicite peruersè agere, discite benefacere, & c. Apocal. 3. Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus, utinam frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es incipiam te euomere de ore meo. Eccl. 34. Vnus aedificans & vnus destruens, quid prodest illis nisi labor? Tertio peruenitur ad charitatem calidiorem, scilicet cum homo paulisper prouectus incipit bona fideliter agere & mala sollicitè deferere, & sic egredietur quodammodo de calido & tepido amore & peruenit ad ignem, scilicet deum. Deuter. 4. Audi Israel, dominus deus tuus ignis consumens est, quanto igitur anima rationalis huic igni propius accesserit, tanto plus peccata viscescunt, & ad bona operandum intensius incalescit, imò tanto calidior erit quanto viciniore. Nam anima non poterit perfecte calefieri in amore, nisi ei diuinus ignis misericorditer se coniungat. Ecclesi. 4. Melius est duos simul esse quam vnum, vnus quomodo calefiat sic & anima sola deo non coniuncta. Quarto

FERIA II. PACHAE,

de amore calido proficimus in feruorem, scilicet cum anima nostra in deuotione supra modum purgatur à vitis & peccatis: quia sicut olla feruens omne immundum & impurum sursum euomit: sic & talis deuotio per feruentē compunctionem omnem immunditiam peccatorum. Job. 41. Feruere facit quasi ollam profundum maris, id est cor hominis. Augu. Quod gutta facit in camino, hoc peccatum veniale in tali feruore. Esa. 1. Excoquam ad purum scoriā tuam. Quinto cum per feruentissimas lachrymas expellitur humidum prauum, anima preparatur ad ardorem, sicut enim lignū tunc primo aptum est ad clarum ardorē in se suscipiendū cum succus & humor per calidas fumigationes extrahitur: sic anima sancta nō poterit in ardore perfectæ charitatis cōalescere nisi prius per calidū exsicceetur ab omni humido cuiuslibet prauæ concupiscētiæ. Sic igitur expletis prædictis anima incipit ardere in dilectione feliciter in se sentiens purā & lucidā flammā diuini amoris. Nam tunc ardor sanctæ charitatis ad plenū feruescit, quando ipsa anima dei præsentiam per internam degustationem modo ineffabili experitur. Et quanquā tali ardore aliquando plus, aliquando minus inardescit anima nostra, non est tamen hoc ex varietate diuini ignis, sed propter infirmitatem nostram & cōstantiam humani cordis. Vel secundū illud Apostoli 1. Corint. 12. Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatē. Ephe. 4. Vnicuique autem nostrū data est gratia secundū mensurā donationis Christi, nūc plus nūc minus ardet. De qua Psal. 49. Ignis in cōspectu eius exardescet. Et Bern. Ignis qui deus est cōsumit quidē & nō affligit, ardet suauiter, desolatur feliciter. Et sicut Christus in propria forma apparuit discipulis accendens hos in feruore inseparabilis charitatis: sic & quibuslibet perfectis & contemplatis & sibi per amorē adherentibus apparebit, iungens se omnibus sensibus eorū. Quod sic contingit, cum enim in ignetria sunt, splendor, calor, & ardor, per splendore notificat se intellectui infundens illi scientiā illuminationem: voluntati per calorem immutans eā per dilectionē: per ardorem verō notificat se memoriæ inebrians eam sapientiæ degustatione. Sed dices, vnde talis ardor causatur. Respondetur, licet veraciter dici possit quod ex dei præsentia: quia ex dilectione patris nostra dilectio accenditur: ex filij sapientiā nostra cognitio illuminatur: ex spiritu sancti clementia & dulcedine nostra memoria dulcoratur: & sic ex dei præsentia generatur super omnia causaliter & effectiue.

ENARRATIO XCVI.

400

effectiue, tamen singulariter etiā ex dei colloctione ardor diuinus oritur dispositiue. Prouerb. 3. Omnis sermo dei ignitus. Psalm. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer. Ecclesia. 48. Sermo illius quasi facula ardebat. Prouerb. 16. In labiis illius ignis exardescit. Cum ergo deus hæc sua eloquia ignea ad animam dirigit, tunc anima inflammatur, sicut cum quis ardentem sagittā in castrum vel domum dirigit. Bern. super Cant. Spiritus est deus, spiritus est anima, habent linguas suas spirituales cum quibus alterutrum loquantur & præsentem se indicent, lingua dei est fauor dignationis eius: animæ lingua feruor deuotionis. Et sequitur, ibidem: Elinguis est anima quæ hanc non habet, & nullatenus potest ibi sermocinatio esse cum verbo dei, ideo locutio dei est infusio doni. Responso animæ est admiratio cum gratiarum actione. Greg. Animarum verba sunt desideria, desiderium magnum, clamor magnus, & sic patet quomodo causatur ardor. Sed dices quid efficit ille ardor? Respondetur felicissimam vnionem cum deo, ut patet in naturali exemplo. Ignis enim per virtutem suam conuertit rem in quam agit, ut illa res in propria forma non appareat, sed in forma ignis, ut ligna iam non sunt diuersa, sed vnus ignis: sic & ignis diuinus agit in animam ut vnus efficiatur spiritus. 1. Corinth. 6. Qui adhæret deo vnus spiritus est. Ioā. 17. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi ut sint vnum sicut & nos. Sed ne illa oratio solum videatur intelligi de apostolis, subdit: Non pro eis rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me: ut omnes vnum sint sicut tu pater in me & ego in te, ut & ipsi in nobis vnum sint, &c.

FERIA TERTIA PASCHAE,

ENARRATIO XCVII.

Pax vobis, ego sum. Luca secundo. Et legitur hodierna die pro euangelicali officio.

PRO introductione oritur questio, Cur Christus manifestatus apostolis dixit hoc verbum, pax, & nō aliud? Respondetur quod hoc fecit multiplici de causa. Primo quia pax est diuinæ virtutis naturalis proprietas. Et quod homo naturaliter diligit in eo delectatur. Et sic Christus dei filius in summa pace natus est: quia in natiuitate eius pax hominibus nūciata est. Luc. 2. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. In vita pacē docuit. Luc. 10. In quacunque domum intraueritis primū dicite: Pax huic domui. In morte pacē pro testamento discipulis reliquit. Ioā. 14.

FERIA III. POST PASCHA.

Pacem meā relinquo vobis, pacem meā do vobis. Ideo post resurrectionem discipulis pacem attulit, dicens: *Pax vobis*, quia eā naturaliter diligit. Secūdo quia pax est omnis belli finalis cupiditas. Vt habetur in Cano. 23. q. 1. Noli. Bellū geritur vt pax acquiratur. Tercio quia pax est omnis rei creatae adoptabilis suauitas, nihil enim dalsius, nil connaturalius est rei creatae ipsa pace. vnde Augusti. 19. de ciuitate dei cap. 11. dicit: Tantum est pacis bonum, vt etiam in terrenis rebus atque mortalibus nihil gratius solet audiri, nihil desiderabilius cōcupisci, nil melius inueniri, nihil felicius possideri. Cur bellum à bonis geritur nisi vt pax habeatur? hinc bestiae syluas repetunt, hinc volucres ad aëra se sustollunt, pisces ad profunda maris se dimerunt: reptilia in visceribus terrae se abscondunt, vt pacem habeant. Ideo Augu. Pax est bonum sine quo nihil est bonum. Et glo. super verbo Pax vobis dicit: Qui pacem dedit, vno verbo dedit omnia bona: & Aug. dicit, Pax est vna dictio & tribus literis scribitur ad significandum Trinitatem & vnitatem, s. potentia patris, sapientia filij, bonitate spiritus sancti, de quibus pax procedit. Et pax caret plurali numero, ad significandum euitationem pluralitatis diuinæ essentiae, & q. non est alius qui pugnat pro nobis nisi tu deus noster. 2. Mach. 1. Domine deus omnium creator terribilis, & fortis, iustus & misericors, qui solus es bonus rex, solus præstans, solus iustus, & omnipotens, & æternus: qui liberas Israël de omni malo, nam ipse pacis dator & amator est. Dator de quo 2. ad Thessal. vltim. Ipse autem deus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Quia omne datum optimum defursum est descendens. Iacob 1. Item est pacis amator. 2. Corinth. vltim. Pacem habere, & deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Item est pacis actor. Ephes. 2. Ipse enim est pax nostra qui fecit vtraque vnum. Etiam est pacis remunerator. Matthæi 5. Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur, ideo dixit: Pax vobis. In summa euangelij duo innuuntur. Primo personalis præsentia Christi saluatoris, ibi: *stetit Iesus*. Secundo probabilis euidentia suae resurrectionis, ibi: *palpate & videte*. De primo dicitur, In illo tempore, id est in die resurrectionis cum discipuli venissent de Emaus, dicentes: *surrexit dominus verè*. Et quomodo cognouerunt eum in fractione panis: *Tunc stetit Iesus in medio discipulorum qui clausi ianuis intrauit*, per dotem subtilitatis. Sed diceret, quomodo verum corpus potuit intrare clausis ianuis: eo quod duo corpora non possunt

ENARRATIO XCVII.

407

possunt simul stare in eodem loco. Respondet sanctus Thomas. parte. 3. q. 54. artic. 1. Quamuis non sit hoc ex natura corporis quod possit in eodem loco esse cum alio corpore tamen hoc potest deus facere per miraculum: sicut fecit vt corpus Christi de clauso vtero beatae virginis exiret. Et sic non ex natura corporis, sed potius diuinitatis vnitate illud corpus, licet verum esset ad discipulos intrauit ianuis clausis. Vnde Augustinus in quodam sermone paschali: Quidam sic disputant, si hoc corpus resurrexit de sepulchro quod pendit in ligno, quomodo per ostia clausa ingredi potuit? Et respondet. Si comprehendis modum non est miraculum: nam vbi deficit ratio, ibi est fidei edificatio. Et Augusti. super Ioan. dicit: Moli corporis vbi diuinitas fuit & erant ostia clausa non obstiterunt. Ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuolata permansit. Et dicit notanter: *stetit Iesus*, vbi quaeritur. Cur stetit & non sedit vel ibat? Respondetur ad designandum quod non haberet corpus fluxibile, transiens, & passibile, sed impassibile & perpetuum. Vnde Gregorius super Ezechielem parte. 1. Homil. 7. Sicut cristallus congelatur ab aqua, iuxta illud Ecclesia. 43. Frigidus ventus aquilo flauit, & gelauit cristallus ab aqua. Frigidus ventus fuit clamor Iudæorum: Tolle, tolle crucifige eum, à quo cristallus, scilicet corpus Christi congelatum, id est impassibile & immortale factum est. Item stetit Iesus vt potentiam diuinitatis ostenderet se non amisisse, per quam nostram infirmitatem æternaliter roboraret, & se dominum in omnibus habere probaret. Matthæi vltim. Data est mihi omnis potestas. Item stetit in medio discipulorum, nō ante vel retro: ad designandum q. dominus pater inter se & hominē eum mediatorē misit. Quia dicit Aug. in 5. cōfessione: Mediatorem inter deum & hominē oportebat, vt aliquid simile deo & aliquid simile hominibus. Sic Christus dei filius media persona in trinitate ex deo & homine concepta in assumptione humanitatis mediū se fecit inter deū & hominē. Ideo semper mediū quasi sibi proprium & delectabile in omni vita elegit, s. in ingressu, progressu, egressu & regressu. Primo tenuit medium in ingressu, hoc est in natiuitate: quia in medio duorum animalium, iuxta illud Abac. vlti. In medio duū animalium, s. bouis & asini cognosceris, hoc secundum 70. interpretes, quorū editio habet: Domine audiui auditum tuum & timui, domine cōsideraui opera tua & obstupui: in medio duorū animalium co-

FERIA III. POST PASCHA,

gnosceris. Nā sicut talia animalia portat onera hominum: sic Christus homo natus est, ut onera nostra culpe portaret. Esa. 53. Verē lāguores nostros ipse tulit, & peccata nostra portauit. Itē sicut talia animalia ministrant hominibus: sic Christus. Luc. 22. Ego autē in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Secundo tenuit medium in progressu, hoc est in vita: fuit enim in medio doctorum. Luc. 2. ad designandum quod vita eius nobis esset in doctrinam, & q̄ ipse esset qui conferret nobis sapientiam. Vnde Ecclesi. 50. Quasi stella matutina in medio nebulæ & quasi luna plena in diebus suis lucret, & quasi sol refulgens: sic ille effulsit in templo dei. Sic Christus fecit diuinam sapientiam refulgere in nobis, per quod moraliter designatur quod nos in collatione sapientiæ teneamus medium nō omnia attribuendo nostro intellectui & affectui, nec nimium nos occupādo de subtilibus & occultis diuinis secretis. Ad Roma. 12. Non plus sapere quā oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: vbi Bern. Non prohibet sapere, sed plus sapere. Nam sapientiā cōparatur cibo immoderate sumpto qui nō reficit sed lædit. Ideo Eccl. 3. Altiora te nō quaesieris: & fortiora te ne scrutatus fueris. Comparatur enim sapientiā salī, quo si cibus nimis conditur perit. Ideo Bern. de cōsiderationibus: Tene mediū si nō vis perdere modū. Nā dicit Philosophus in Ethicis: Omnes virtutes cōsistunt in medio. Et Bern. Quicquid excedit medium vergit in vitium. Tertio Christus tenuit mediū in egressu, hoc est in morte: quia in medio terræ passus est. Dicunt enim doctores q̄ locus Caluarie sit in medio terræ iuxta illud Pla. 73. Operatus est salutē in medio terræ. Item in medio latronum crucifixus est, ad ostendendum quod esset iudex qui causas vtriusque partis discernit, & tenebit medium in iudicio generali, & statuet ones à dextris, & hōdos à sinistris: & implebitur illud Psalm. 81. In medio deus diiudicat. Quarto tenuit medium in regressu, scilicet in resurrectione, ad designandum q̄ ipse sit ille vnus deus qui sit mediator dei & hominum, homo Christus Iesus: de quo. 1. Timoth. 1. & de quo Esa. 12. Exultā & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel. Et subdit: Stetit Iesus in medio eorum & dixit: Pax vobis. Necessaria erat eis nuntiatio pacis quia caruerunt pace interiori & exteriori. Interiori quia in fide peccauerunt: exteriori quia in persecutione Iudæorum erant. Itē obtulit discipulis pacē non temporis, quia exponendi erant multis tribulationibus, sed pectoris. Ioā. 13. Pacem meam do vobis, scilicet

ENARRATIO XCVII.

402

scilicet pectoris: pacem relinquo vobis, scilicet æternitatis. Sed scito quia breue est quod tempore concluditur respectu æternitatis. Subdit: Quia ego sum, scilicet pax vera. Ephes. 2. Ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum. q. d. ne putetis quod sum alius qui nunc resurrexi ab eo qui in ligno pependi, nolite timere, si me tanquā mortuum: quia ego sum viuus. Apoc. 1. Mortuus fui & ecce sum viuens. Subdit: Conturbati verō & territi existimabāt se spiritum videre. Bada: Licet sciebant Christum prius habuisse veram carnem: tamen ex quo mortuus fuit credebant se videre illum spiritum quem Christus in cruce emisit. Sed diceret, tamen à natura spiritus non videtur à nobis. Respondetur q̄ discipuli existimabant se videre spiritum in assumpto corpore ab aere. Sed diceret quare spiritus nō videtur à nobis. Respondet August. in de cognitione veræ vitæ: Cur lapis non sentit ictum percutientis, vel cur animalia bruta non intelligunt verba hominis loquentis? Respōdes fortē, nō est de eorū natura: sic est & hic dū sumus in mortali corpore, sed animæ exētes à corporibus vident spiritus, sicut sunt in sua simplici essentia. Sed diceret, quomodo fuerunt turbati: cū dicitur, gausi sunt discipuli. Ioā. 20. Respondetur, primo turbati fuerunt & territi ex subita apparitione. Vbi dicit, Luc. sed postquā ostēdit eis manus & pedes tunc gausi sunt. Sed diceret, quomodo existimabant se videre spiritū cū loquebātur ad inuicem q̄ Christus verē surrexit. Respōdet Ambro. licet Petrus & alij discipuli vidētes eum in Emaus scirēt ipsum resurrexisse, tamē ex quo ingressus est ad eos clauso cœnaculo ex hoc crediderunt non esse corpus sed spiritum eius. Nota q̄ Christus post resurrectionem reprehendit cogitationes incredulas, ad designādū q̄ verē resuscitātibus debet cognoscere & resistere cogitationibus malis. Vnde August. de Metriade virginē: Tutissimū atq; perfectissimū est vt animus affluat discernere cogitationes suas vt bonas alat, malas occidat: quia in his fons boni & origo mali. Ideo Esa. 1. Auerte malū cogitationū vestrarū ab oculis meis. Primo quia cor inquinat. Bern. Dū nō spernimus minima, interdū labimur ad turpia. Hiero. Nunquā vagis cogitationibus pateas, quæ si in animo sedeant dominabūtur tui, & te ducēt ad delictum maximum. Diabolus enim in impugnatione animæ vitur duplicibus instramētis, s. paruis & magnis. Astutus enim dū perpendit nō recipit suggestiones de grādī & enormi peccato aliquo ideo veniet cū paruis: rectē sicut paruulus latrunculus per fenestrā

mittitur vt maioribus latronibus seras aperiat. Ita diabolus
paruas cogitationes immittit, & si ille per negligentia admittit-
trahunt cōsensum ad noxia. Prouerb. 4. Omni custodia ser-
ua cor tuū: quia ex ipso vita procedit. Secundo quia domicilii
diaboli præparant. Grego. in 5. morali. Licet reproborum men-
tes non semper sequuntur diabolum in opere, tamen valde se
obligat in cogitatione: nam per malas cogitationes repellitur
spiritus sanctus. Sapi. 1. Aufert se à cogitationibus quæ sunt sine
intellectu. Et vbi spiritus sanctus repellitur, ibi spiritus malus
ingreditur. Ideo Prouerb. 15. Abominatio domini cogitationes
malas. Bernard. dicit: Repellere à se spiritū sanctum non est in
voto cogitatus, sit tamē ex culpa negligentis. Hinc est, qd ait Ang.
in epistola ad Demetriadem virginem: Quicquid puder dice-
re, pudeat & cogitare. Tertio quia catenam infernalem pa-
rant. Grego. Ex cogitatione delectatio nascitur, ex delectatione
affectio, ex affectione cōsensus, ex cōsensu opera, ex operatione
cōsuetudo, ex cōsuetudine desperatio, ex desperatione defensio,
ex defensione gloriatio, ex gloriatione aterna dānatio. Et sic de
corde faciunt infernum: quia vbi diabolus, ibi infernus, quia
in tali corde sunt inferni insignia: quia vbi vermis conscientia,
ibi ignis concupiscentiæ, vbi fœtor luxurie, ibi tenebræ ignorantie,
excitatis intelligentia. Psal. 48. Obscurētur oculi eorum ne
videant: & sic priuant hominem omni gratia. Exemplū de he-
remita in Vitis patrum, qui omni die pascebatur cibo cœlesti.
Cum enim in abstinentia multa perdurasset, & in orationibus
& hymnis sedulē deo seruiret: tanquam bene merito militi suo
dominus has remunerationes parat, vt cum enim cibi vsum
naturę necessitas poposcisset, ingrediens speluncam suam panem
mirę suauitatis mirique candoris mensæ suæ superpositum in-
ueniebat. Tandem tamē cogitationibus eum per diuersa in-
cipitis rapiētibz reprobus effectus paulatim de sublimiori-
bus ad inferiora corruēs tepidus decrelescat. Quo sic descen-
te, etiam panis quam sibi dominus quotidie pro annona cōco-
lit, à sapore & candore pristino in deteriorē semper speciem in-
dies magis atq; magis transmutabatur. Et cum ne hoc quidem
signo emendare se curaret, sed heremū relinquēs seculum in-
gredi statuisset: cumq; iter arripuisset, astu diei nimio fatigat-
cellā quorundā fratrum subintrare coactus & petitionibus eorū
victus verbū doctrinæ his seminare cōpulsus est. Quibus eorū
sic de lubricis cogitationibus & dæmonum insidiis sermonem
faceret.

erret intra se cōpūctus cogitare cepit: Quomodo alios mo-
neo & ipse decipior, aut quomodo alios corrigo, qui me ipsum
non emendo? Valedicēsq; fratribus continuo se rapidissimo
curfu in heremū vn de discesserat dedit, vidēsq; cōlestis men-
se beneficium se perdidisse, in cinere & cilicio cum planctu &
lachrymis tandiū lugebat donec angelus asfistens diceret ei:
Suscepit deus pōnitentiam tuam & repropiciatus est tibi, sed
caue ne vltra elatus decipiaris. Ideo Greg. 11. mor. Sicut tineę si-
ne sonitu penetrant vestimentum, sic cogitatio mentem. Hugo
de sancto Victore: Sicut ligna nutriunt ignem: sic cogitationes
desideria, si bonę ignem charitatis, si malę ignem cupiditatis.
Ideo Hieron. in epistola ad filiam Mauricij: Nē dicas cogitavi,
nō feci: hoc cogitare nefas est quod facere crimen est. Dicit
namque Grego. 2. 4. morali. Omnis iniquitas prius accrescit in
cogitatione. Tunc offendit eis signa resurrectionis, dicēs: *Vide-
ti manus meas & pedes meos.* In hoc quōd ostendit cicatrices vul-
nerū, designauit quōd qui verē surrexit, vulnera peccatorū ab-
scondere nō debet. Boëtius: Si opus medicantis expectas, oportet
vt vulnus detergas. Et ostendit manus & pedes ad designan-
dum peccata operis & intentionis. Subdit: *Palpate & videte, quia
spiritus non habet carnem & ossa non habet sicut me videtis habere,* q. d. confide-
rate quōd verum sit corpus. Sed diceret, verum corpus nō euane-
scit, sed corpus Christi euanuit, igitur. &c. Respondet sanctus
Thom. parte 3. q. 5. 4. art. 1. quōd hęc est dispositio corporis glo-
riōsi vt sit spirituale, id est subiectum spiritui. 1. Corint. 15. Semi-
natur corpus animale: surgit corpus spirituale. Ad hoc autē vt
sit subiectum corpus spiritui, requiritur quōd omnis actio cor-
poris subdatur voluntati spiritus, & sic in voluntate corporis
glorificari & potestare est, quod potest videri quando vult, &
quando non vult videri. Et dicit sanctus Thom. ibidem, quōd
Christus hoc habuit non solum ex conditione corporis glorio-
sifed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, vt etiā
corpora non gloriofa miraculose non videantur. Nota Ioannes
dicit, quōd etiam am ostendit eis latius. Vnde non sine causa domi-
nus voluit ostendere vulnera in tribus locis, scilicet in latere iuxta
cor: vt si quis frigidus est in amando videat latus Christi iuxta
cor perforatum, & inflammabitur ad amorem. Cantic. 8. Pone
me vt signaculum super cor tuum. Si quis autem est tepidus in
operādo, videat manus perforatas & incitabitur ad laborē. Esa,
49. Ecce in manibus meis descripsi te. Item si quis est infirmus

FERIA III. POST PASCHA.

aduersa sustinēdo, videat eius pedes perforatos, & animabitur ad supportationē. Hebraeorū 2.2. Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionē, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Sed dices, cur non apparuit in glorificato corpore. Respondet August. non potuisset inspicere oculis corporeis: vt patet in transfiguratione. Aristoteles 2. de anima: Excellens sensibile corrumpit sensum: & sic filij Israël non potuerunt intēdere in faciē Moysi: sicut Exodi 33. cap. Sed dices, quomodo corpus Christi potuit esse palpabile, & cum sic esset subtile. Respondetur secundū sanctū Grego. 14. moralium. ca. 100. quod in corpore glorioso sunt duo, scilicet corpulentia, & subtilitas, tamen non sunt eiusdem generis. Vnum pertinet ad naturam, alterum ad gloriam. Inquit enim: In illa resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentia, sed palpabile per veritatem naturae. vt dicit sanctus Ambrosius. Propter primum fuit palpabile: propter secundū potuit sine diuisione clausa ostia penetrare. Subdit: *Adhuc autē illi non credentibus, s. perfectē: sed mirantibus pra gaudio.* De quo Ioannis 16. Iterum videbo vos & gaudebit cor vestrū, &c. Tunc manifestauit resurrectionem suam per sensum gustus, dicens: *Habetis hic aliquid vt manducetur.* Bēda: Petiuit manducare non ex necessitate, sed ex dispensatione vt ostenderet se viuente. At illi obtulerunt ei partem piscis assi & fauū mellis, & cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit illis. August. 20. de ciuitate dei: Sicut aliter absorbet aquam terra sitiens, aliter solis radius candens, illa indigentia, iste potentia. Sic & secundū Augu. non egestate sed potestate manducauit, & in aliud transformauit, s. in aërem prout sibi placuit. Et dixit ad illos: *Hae sunt verba quae locutus sum ad vos.* Luc. 18. Ecce ascendimus Hierosolymā, & cōsummabuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de filio hominis: tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & cōspuetur: & postquā flagellauerūt occidēt eū, & tertia die resurget. *Cum adhuc essem vobiscum, s. in corpore mortali, quoniam necesse erat impleri omnia quae scripta sunt in lege Moysi.* De quo Iudas ignorāter dixerūt, Ioan. 19. Nos legē habemus & secundū legem debet mori, s. vt testamentum nouae legis conderet. Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas, s. quas prius non intellexerunt. Nam Ioannes cum venisset ad monumentū & non inuenisset corpus, credidit esse ablatū: ideo quia nesciebat scriptura: sidcirco illuminauit eorum intellectu interius. Iob. 32. Inspiratio

ENARRATIO XCVIII.

414

Inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. Et dixit eis, *Quoniam scriptum est, & sic oportuit Christum pati & resurgere tertia die à mortuis.* Bēda: Nam perditus fuisset fructus passionis si nō adesset veritas resurrectionis, & predicari in nomine eius poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. & benedicatur omnes. Ioan. 2. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris, non nostris tantum, sed pro totius mundi peccatis.

DOMINICA I. POST PASCHA,

ENARRATIO XCVIII.

Gaui sunt discipuli viso domino. Ioannis 20.

In summa euangelij duo innuntur. Primo gratiosum signum diuini amoris, s. in multiplici Christi apparitione, ibi: *Cum se res factum esset.* Secundo subiungitur copiosum donum digni dulcoris, s. in spiritu sancti donatione, ibi: *Accipite spiritum sanctū.* De primo dicit: *Cum sero factum esset in illa s. die gloriose resurrectionis.* Notandum quod praesens dominica habet duo nomina. Primo dicitur reconciliationis, nam sicut in veteri testamēto filij Israël per agnum paschalem reconciliabantur domino & inimici eorū submersi sunt in mari, de quo filij Israël multū gaui sunt corperunt canticum nouum cantare. Exodi 15. Sic nunc & nos reconciliati sumus per esum agni paschalis, id est corporis Christi, & Aegitij, id est diaboli submersi sunt in mari Rubro, id est in sanguine Christi, de quo nouū hymnū deo decantemus, scilicet alleluia, quod licet per octauam cantauimus, tamen hodie duplicatur ad significandum duo acta in reconciliatione, scilicet adeptionem gratiae & gloriae, sed secundum altare petitur propter duplicem gloriam, scilicet corporis & animae, ibi enim erit pax perfecta. Leuit. 26. Dabo pacē in finibus vestris, id est potentis, ibi ratio non habebit errorem, memoria non obliuionem, volūtas non prauam affectionem. Ibi erit plenum gaudium. Isa. 65. Gaudium & letitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus. Tunc enim verē gaui sunt discipuli. Secundo dicitur dominica in albis: quia in primitiua ecclesia nuper baptizati ambulauerunt in albis vestibus: sic & nos quia nuper baptizati sumus in aquis lachrymarū & in riuiis poenitentiae: ergo hodie in albis conscientis apparere debemus. De quo inuocatus 1. Petri 2. Quasi modo geniti infantes, scilicet viuatis, & sine dolo existentes lac concupiscite, scilicet diuinae dulcedinis, non grossum cibum peccati. Hoc etiam petit

DOMINICA I. POST PASCHA.

ecclesia in collecta: Præsta quæsumus omnipotens deus, vt qui festa paschalia peragimus, hæc te largiente moribus & vita teneamus. Si vis tenere & ritè celebrare festa paschalia ambulando in albis conscientis, tunc considera exempla desideria quæ te oportet habere. Primo oportet te mundum fugere: de quo epistola quæ hodie scribitur 1. Ioan. 5. Omne quod natum est ex deo vincit mundum, id est blandimenta & vanitatem mundi. August. in serm. domini de monte: Si te delectat mundus, semper es immundus. Nam Chrysost. super Matth. Difficile est virum in mundo positum iustitiam seruare immaculatam: quia dicitur 1. Ioan. 5. Totus mundus in maligno positus est. Igitur 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum. Ratio Iacobi 4. Adulteri ne scitis, quia amicitia mundi inimica est deo. Et inimicus dei constituitur quia amicus est huius seculi. Grego. Nemo potest hic gaudere cum seculo, & ibi regnare cum Christo: quia secundum August. gaudia mundi sunt venena diaboli. Ambro. de fuga seculi: Qui saluus esse desiderat, supra mundum cõscendat. Secundo oportet mortem meditari, & tangitur hoc in euangelio. *Cum serp. factum esset.* Sero est meditatio mortis & finis, hoc enim maxime retrahit hominem à peccato ne recidiuer. August. in lib. exhor. Nihil sic hominem à peccato reuocat sicut mortis meditatio. Videmus nanque quod sicut naua locat se in fine nauis cum ritè vult nauem regere: & vita nostra est tãquam nauis in medio maris. Vt dicitur Sapient. 5. Quæ pertransit fluctuantem aquam, Qui igitur rationabiliter vult illam dirigere, oportet finem vitæ suæ respicere & recordari. De quo Eccle. 7. Memorare nouissimæ, & in æternum non peccabis, non in avaritia, superbia vel luxuria. Non in avaritia: quia dicitur 1. Tim. 6. Nil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. Iob 1. Nudus egressus sum de utero matris meæ, nudus reuertar illuc. Psal. 48. Relinquet alienis diuitias suas. Non pecces in superbia. Eccle. 10. Quid superbis terra & cinis? Quid hodie vis te extollere super alios, cras eris fortè sub eorum pedibus. August. O homo agnosce te mortalem & frange elationem. Non etiam peccabis in luxuria. Grego. Nihil sic edomat carnis desideria, sicut mortis memoria: quia momentaneum est quod delectat, æternum autè quod cruciat. Et quod corpus hodie delicatè nutritum est, cras erit cibus vermium. Et sic mortis memoria aufert omnia illicita gaudia. Ecclesia. 41. O mors quàm amara est memoria tua. Augu. lib. 1. de ciuitate dei: Non multam

ENARRATIO XCVIII.

417

multum est quod moriamur, sed quo ire cogamur. Athanasius: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui vero mala in ignem æternum. Tunc quid prodèunt tibi omnia mundi gaudia & honores, cum omnia transeunt velut vmbra? Sunt enim multi nolentes audire loqui de morte, quod est signum stultitiae. Grego. Tota vita sapinetis debet esse meditatio mortis. Ratio Gregorij: Valde se sollicitat in bono opere, qui semper cogitat de extremo fine. Tertio debet sensus refranare, tangitur in textu cum dicitur *Foras erant clausa*, id est, sensus exteriores & interiores: Interiores, scilicet cogitatio, memoria, & imaginatio, non cogitando, memorando vel imaginando turpia. Prouerb. 4. Omni custodia serua cor tuum, scilicet à malis cogitationibus & imaginationibus: quia ex ipso vita procedit. Bernardus: Cogitationes mala cum in anima ludunt, illudunt. Augustin. Quicquid pudet hominem dicere, pudeat & cogitare: quia cogitationes cathenam parant infernalem, vt supra. Isa. 26. Popule meus intra cubicula tua, & claudè ostia super te. Item foras non interiores, sed exteriores sensuum. Aristotel. Nihil est in intellectu quin prius fuit in sensu. Ierem. 9. Ascendit mors per fenestras nostras, scilicet sensuum exteriorum. Bernardus: Habeat homo sensus suos non duces, sed seruientes, vt visum, auditum, &c. De visu. Grego. Non licet intrare quod non licet concupisci. Vnde Eva fructum veritum non concupiuit, si non aspexisset. Threno. 3. Oculi mei deprædatus est animam meam, & ideo ingredi & claudè te in medio domus tuæ, scilicet conscientia. Quarto, quod debet frequenter orare. Et notatur in hoc quod erant simul in oratione congregati. Sic pariter & nos. 1. Petri 3. Omnes vnanimis in oratione estote. Matthæi 18. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quæ petierint fiet illis à patre meo qui in celis est. Leo papa: Multo magis obtinetur peccatorum remissio, cum totius Ecclesiæ quali vnus est oratio. Si vnanimis tantum valet deprecatio duorum, quid vbi millia multorum? Isidorus. Quoties homo tangitur vitio, debet subsequi oratio. Quinto, oportet Deum timere. Ecclesiastici 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore: quia dicitur Ecclesiastici 1. Timor domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Ideo Prouerbiorum 23. Beatus homo qui semper est pauidus. Chrysostomus: Timor domini corrigit peccatum, timor hominum differt, non aufert voluntatem malefacti.

DOMINICA I. POST PASHA.

ciendi. De quo Ecclesiast. 27. Si non in timore domini tenueris te
instante, cito subuertetur domus tua. Quapropter docet Bo-
tius: Magna nobis indicta est necessitas probitatis, cum omnia
agamus ante oculos iudicis cuncta cernentis: nam quis latronū
vellet furari in conspectu iudicis? & sic per timorem domini
declinet omnis à malo. Prouerb. 15. Ideo Grego. 5. moral. Via do-
mini incipitur à timore. Cui consonat Psalm. 110. Initium sa-
pientie timor domini, quia secundum Augustin. timor locum
preparat charitati, & retrahit hominem à peccato, ut habetur
in canon. 11. q. 3. qui omnipotentem: Qui omnipotentem Deum
metuit, non contra Euangelium Christi, nec contra apostolos.
nec prophetas, vel sanctorum patrum instituta agere aliquid
villo modo consentit. Propterea Bernard. commendat timo-
rem Dei dicens: In veritate comperi nil ita efficax ad gratiam
Dei promerendam, conseruandam, & recuperandam: quam si
omni tempore inueniaris non alta sapere sed timere: quia
scribitur Ecclesiastici 15. Qui timet Deum, faciet bona. & tan-
gitur ibi propter metum Iudæorum. Sexto, oportet prauam
societatem vitare, & innuit in hoc, quod Christus non appa-
ruit alicui malo post resurrectionem: sic tu si verè resurrexisti
cum Christo conuersare bonis, iuxta dictum Senecæ: Cum his
conuersare qui possunt te meliorem facere: quia dicit Psalm.
17. Cum sancto sanctus eris, & cum perverso peruerteris, &c.
De quo Ecclesiastici 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab
ea. Et Prouerb. 13. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit,
& amicus stultorum similis erit illis. Si igitur in hoc sacro tem-
pore euasisti carcerem diaboli, fuge & scurrilia eius, eò quod
dicit Senec. Melius est malorum odium quam consortium.
Nam habetur in Canon. 41. distinct. & est August. in 51. quæst.
euangelij qui dicit: Societas requirit concordiam morum. Si
societas bona mores boni: si verò mala tunc impletur illud
quod scriptum est in Canoni. 23. quæst. 4. quisquis: Difficile est
incorruptum permanere qui corrupto sociatur. Nam dicit
Apostolus 2. Corinth. 6. Quæ societas lucis ad tenebras; quæ
autem conuentio Christi ad Belial? Et Ecclesiastici 13. Si com-
municabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto, nam sicut
vnum lumen ab alio accenditur, sic fit melioratio vitæ ab ho-
mine bono. Iuxta illud Prouerb. 22. Ferrum ferro exacuitur, sic
homo exacuit faciem amici sui. Septimò, oportet verbum Dei
attentè audire & notatur in hoc, quia in illa apparitione ape-
runt eis sensum ut intelligerent scripturas: ut habetur Luc. 24.

ENARRATIO. XCIII. 316

Sic & nos ut hortatur super Ezech. Grego. Ut omnes qui viam
vitæ scire desiderant, verbum Dei audire debent: quia est lucer-
na illuminans. Iuxta illud Psalm. 118. Lucerna pedibus meis ver-
bum tuum. vbi Cassio. super Psalm. Sciuit propheta multos la-
queos in mundo, igitur petit Dei verbum pro lumine ne erra-
ret in itinere. Nam dicit Hugo in lib. de anima: Nihil ita à
malo reuocat & ad bonum incitat sicut Dei verbum. Cui conso-
nat Grego. sicut stellas cœli non extinguit nubes: sic mentes in-
herentes sacris scripturis non obscurat mundana iniquitas.
Est nanque Dei verbum secundum Grego. cibus animæ. Extra
sunt genera hominum quæ non possunt esse diu absque sum-
ptione cibi sine grauiamine, scilicet paruuli & infirmi qui noui-
ter conualuerunt, & existentes in itinere. Primi sunt paruuli,
& sic pœnitentes. De quibus introitus hodie dicit: Quasi modo
geniti, &c. 1. Petri 2. Secundi sunt qui nouiter conualuerunt ex
infirmirate, & tales iterum sunt pœnitentes de infirmirate, sci-
licet animæ resurgentes. Tertij sunt in itinere constituti, qua-
les iterum sunt pœnitentes, qui in hoc seculo quasi in itinere
constituti peregrinantur & tendunt ad cœlestem patriam,
quapropter indigent cibo spirituali. Et de eis potest dici illud.
3. Regum 19. Surge & comede, grandis enim tibi restat via: a-
liàs impleteretur in eis illud Marci 8. Si dimiseris eos in do-
mum suam ieiunos deficiunt in via, dicit Gloss. Perit qui sine
pane cœlesti ad patriam tendit. De quo Psalm. 106. Esurientes &
sitientes, anima eorū in ipsiis defecit, in peccatis, scilicet & ite-
rum 101. Aruit cor meum quia oblitus sum, &c. Octauo, oportet
passionis dominicæ recordari, & tangitur notanter in tex-
tu cum dicit. *ostendit eis manus & latus* id est, cicatrices vul-
nerum reseruatas. Nam Christus reseruauit cicatrices vulnerum
non ad defectum, sed propter nostrum multiplicē profectum.
Primò, ad probandum resurrectionem quod idem surrexit
de sepulchro qui pependit in ligno, de quo Luc. 24. Videte ma-
nus meas & pedes meos, quoniam ego sum, scilicet ille de quo
scribitur Esa. 63. Ego qui loquor iustitiam & propugnator sum
ad saluandum. Eodem modo dicit Augustin. Indicia martyrij
remanebunt in corporibus glorificatis. Secundò, ad comedan-
dum eius dilectionem, de quo Apocalypsis 1. Dilexit nos, lauit
nos à peccatis nostris in sanguine suo, &c. vbi Bernardus. In
quo illuxit clarius quod nos dilexit Dominus, quam in suis

DOMINICA I. POST PASCHA.

vulneribus. Tertio, ad impiorum confusionem, unde Zach. 12. Aspicient ad me quem confixerunt, scilicet Iudaei & gentiles, vt Apocal. 1. Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, non solum Iudaei, sed & noui crucifixores, de quibus Hebræo. 6. Rursum crucifigentes sibi metipsos filium Dei & ostentui habentes. O quam dura querela, durior sententia, durissima vindicta erit talibus ingratis peccatoribus. De quo Apostol. Hebræo. 10. Irritam quis faciens legem Moyse sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri simplicia qui Dei filium conculcauerit & sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est, spiritui gratia contumeliam fecerit? Quarto, propter bonorum exaltationem, nam dicit Beda: Magnum erit gaudium videre cicatrices vulnerum: nam ibi est fortitudo martyrum, & salus omnium nostrum, tunc implebitur illud Ioan. 16. Iterum videbo vos & gaudebit cor vestrum. Quinto, seruabit cicatrices vulnerum propter nostram informationem, vt nos doceret mentem portare cum Apostolo ad Galat. 6. Ego estigmata Domini Iesu in corpore meo porto, & Philipp. 2. Hoc sentite in vobis quod in Christo Iesu, scilicet eius passionem, nam meditatio dominice passionis est remedium contra omnia peccata vt dicit Bernard. Nihil ita efficax ad sanandum peccatorum vulnera sicut meditatio passionis Christi sedula, ideo si quis est frigidus in amando, videat latus Christi iuxta cor perforatum & inflammabitur ad amorem. Vnde Canon. 8. Pone me vt signaculum super cor tuum: si autem tepidus quis est in operando, videat eius manus perforatas & incitabitur ad laborem, nam ipse dicit Esa. 49. Ecce in manibus meis descripsi te, si quis est timidus in aduersis sustinendo respiciat pedes perforatos, & armabitur ad supportandum, quia dicit Grego. Si passio Christi inuenerit nil tam graue quod non æquo animo sustinetur, & sic meditatio Christi retrahit à malo & trahit ad bonum, vnde Bern. Homo si vis de virtute in virtutem prouehi, si vis de gratia in gratiam promoueri, de amore in amorem, de luce ad lucem, de bono in melius proficere, passionis Christi recordare. Nam talibus dicitur pax vobis. Pro quo sciendum dicit Hugo de claustro animæ quod quadruplex est pax, scilicet inordinata, simulata, inquinata, & imperata. Prima est pax inordinata, scilicet cum superior obedit inferiori, vt ratio sensualitati. De quo Prouerbiolum 19. Non decet seruum do-

minari

ENARRATIO XCIII.

217

minari principibus, id est, carnem spiritui, & sic Adam obediuit Eue, de quo omnis nostra orta est miseria, vt habetur Genes. 3. Ex eo quod obedisti voci vxoris & comedisti, &c. maledicta terra. Ideo Gregor. Nazanzenus: Melior est pugna quam nos Deo proximos facit, quam pax quæ a Deo separat, qualis est ista ubi sensualitas dominatur rationi & caro spiritui, de qua Apostolus ad Roma. 8. Si secundum carnem vixeritis moriemini. Secunda est pax simulata vt pax Iudæ qui osculo pacem simulabat quam in pectore non habebat, cui saluator Luc. 27. Iuda osculo filium hominis tradis? Et talem exhibuit Ioab Amasa. 2. Reg. 20. Salue mi frater, & effudit intestina eius ex vulnere quo percussit eum in inguine. O quam plures sunt hodie tales. De quibus Psal. 27. Loquuntur pacem cum proximo, mala autem in corde eorum. Tertia est pax inquinata, scilicet eorum qui sunt concordēs in mala. De quo Greg. in pastoral. Sicut multum nocet si vnitas deest bonis: sic noxium est si deest malis, & sicut optandum est quod boni pacem habeant, ita desiderandum est valde quod mali concordēs non sint: eo quod dicit Iud. Concordia malorum desolatio est bonorum. Ideo psal. 72. Zelauit super inimicos pacem peccatorum videns. Quarta est pax imperata, de qua Apostol. ad Ephes. 4. Solliciti sitis seruare unitatem spiritus in vinculo pacis, & hæc pax habenda est cum tribus, scilicet cum hominibus, cum nobis ipsis, & cum Deo. Primo, cum hominibus. De quo Apostol. ad Rom. 12. Quantum in vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes, dicit notanter, quantum in vobis est: nam qui verè pacificus est belligerando est pacificus, vnde secundum August. Pacem debet habere voluntas, bellum necessitas, hostem pugnantem necessitas perimare & non voluntas, vt eos quos expugnas ad pacis vtilitatem vincendo perducas, & sicut rebellanti violentia redditur, ita victo vel capto hosti iam misericordia debetur, maxime in quo pacis perturbatio non timetur. Sic fecit David Sauli. 1. Reg. 24. hinc in Psal. 119. dicit: Cum his qui oderunt pacem eram pacificus. Secundo, pacem debemus habere cum nobis ipsis, de qua Psal. 129. Rogate quæ ad pacem sunt Hierusalem, & Machab. 2. Adaperiat dominus cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis, &c. De qua pace dicit Cassio. Pax vera est concordia habere cum bonis moribus, & litigare cum malis & cum vitiis, & hæc pax pertinet ad electos Dei, quam Christus reliquit discipulis in testamento. Ioan. 14. Pacem meam do vobis, paxem cordis.

223

DOMIN. I. POST PASCHA.

Nam secundum Fulgent. sapientes maiorem pugnam gerunt cum vitiis quam cum viris: de hac pace dicit Psal. 33. Inquire pacem & persequere eam, & ad Hebr. 12. Pacem sequimini, & cordis sine qua nemo videbit deum. Pro quo sciendum, ad habendum pacem cordis multa requiruntur. Primò, peccatorum vitatio. non enim potest habere cordis pacem qui male viuit. Vnde Psal. 37. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum: quia scribitur Ecclesiast. 33. Præcordia fatui quasi rota currus: quia est in continuo murmure conscientia peccatoris. Isa. 57. Non est pax impiis dicit dominus: quia tales iacent in spinis vitiorum & portant onus diaboli. Et vermis conscientie mordet eos, & carent pace cordis. Secundum quod causat pacem cordis, est confessionis frequentatio. Vnde Isa. 57. Creavi fructum laborum pacem. Et sic acquisiuit pacem cordis Dauid per confessionem delicti. 2. Reg. 12. Peccaui domino. Cui ait Nathan: Transiue dominus peccatum tuum. Ideo August. O quam salubre verbum, Peccaui: sunt tres syllabæ, & facit dimittere peccata triplicia, scilicet cordis, oris & operis. Tertium est iustitiæ operatio. Vnde Isa. 32. Et erit opus iustitiæ pax. Et Psal. 84. Iustitiæ & pax osculata sunt. Nam opera iustitiæ faciunt pacem conscientie, scilicet cum homo facit quod debet: tunc opera iustitiæ conscientiam excusant. Vnde Isa. 60. Ponam visitationem tuam pacem, & præpositos tuos iustitiam. Quartum est terrenorum moderata occupatio. Nam multa occupatio aufert pacem, de qua Luc. 10. Martha Martha sollicita es & turbaris erga plura. Dicit namque Bernard. Sicut pulvis iniectus oculis: sic occupatio temporalium facit perturbationem mentis: nam occupatio temporalium causat sollicitudinem. Ideo Grego. Quid laboriosius quam terrenis desideriis insistere? & quid quietius quam nihil in hoc mundo appetere? Quintò, quod homo non intromittat se de non penitentibus ad se. nam dilatio nimia solet habere scissuram: vt dicit Bernard. & Prouerb. 18. Qui se iactat & dilatat iurgia concitat. De dilatione tali reprehenditur Petrus, Ioann. vltim. dicente sibi domino: Quid ad te? tu me sequere. Et discipulis Act. 1. dixit: Non est vestrum nosse tempora vel momenta. nam habetur Luc. 11. Qui non colligit mecum dispergit. vbi August. Quanto homo cordi tuo vicinior, tanto fit Deo proximior. Sextum est sacre scripturæ dilectio, de qua Psal. 118. Pax multa diligentibus legem tuam. Nam sicut piscis in aqua pacem habet & quietem, extra aquam verò palpit,

ENARRATIO XCVIII.

pitat: vt habetur Tob. 6. Sic cor humanum in aqua sapientie salutaris quiescit, extra verò inquietatur. Ideo Hieron. Amantiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Tertio, debemus habere pacem cum Deo, scilicet per obedientiam mandatorum. Nam per inobedientiam oritur discordia: sicut habetur Iob 9. Quis resistit ei, & pacem habuit? quasi dicat, nullus. Nam de talibus Psal. dicit 13. Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt. Nam secundum August. Pax cum Deo est à voluntate Dei non diuidi, & in eis quæ solius Dei sunt delectari. Et qui hanc pacem habent, scilicet cum Deo, tales triplex pax consequitur, scilicet in extremo iudicio, & in cælo. Primò in extremo: ob id enim Tobias vt habetur 3. orauit, dicens: Et nunc domine secundum voluntatem tuam fac mecum & præcipe in pace recipi spiritum meum. pro hac pace orauit Simeon. Luc. 2. Nunc dimittis, &c. Hanc impij non habebunt. Vnde 2. Paralipom. 15. In tempore illo non erit pax egredienti & ingredienti: sed terrores in cunctis habitatoribus terrarum. Ratio August. quia vnaquæque culpa est sibi ipsi poena. Secundò, tales habebunt pacem in iudicio. Vnde Isa. 26. Ignis hostes tuos deuoret domine, dabis pacem nobis. Ratio Bernard. Nil securius tranquilla conscientia: trahat mundus, doleat corpus, terreat diabolus, illa semper est secunda. Ideo Augustinus: Si times iudicium corrige conscientiam. Talem pacem impij non habebunt, quia dicit Ambros. O quantæ angustie erunt reprobis: si vident sursum, vident indicem iratum: si deorsum, vident poenam præparatam: si introsum, tunc inspicunt conscientiam vrgentem: si extrorsum, vident diabolum eos accusantem. Tertio, habebunt pacem in cælo de quo Isa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis quæ pax nulla rum pitur discordia, de qua Leuitic. 25. Dabo pacem in cunctis finibus vestris, i. in cunctis potentiis dormietis, & non erit qui exterrear hanc pacem Dei filius carere emere voluit, vt dicit Chrys. Nam pro ea filius Dei passus est, crucifixus, & sepultus. Pro illa pace habenda voluit quasi matrimonium contrahere cum sorore nostra, scilicet natura humana vt pacem cælestem haberemus. Hæc est pax de qua dicit Aug. Quis non desiderat illam pacem vbi amicus non exit, inimicus non intrat, nullus tentator, nullus seditiosus, nullus fatigans existit: hæc pax cælestis ciuitatis est ornatissima societas fruendi Deo, & inuicem in Deo: hanc pacem impij non habebunt, quia de eis dicit Apostolus

DOM. I. POST PASC. ENAR. XCVIII.

INDEX.

<i>Feria sexta.</i>	<i>vidi.</i>	909
Ecce sanus factus es .60.& 64	<i>Sabbatho.</i>	
	Fili tu semper mecum es. 106	
<i>Sabbatho.</i>	<i>Dominica Oculi.</i>	
Domine bonum est nos hic esse. 66	Erat Iesus eiiciens demon. 110	
<i>Dominica Reminiscere.</i>	Tunc vadit & sumit. 111	
Miserere mei Fili David. 72	Beatus venter qui te port. 124	
76	Erat Iesus eiiciens demoniū. 113	
Sanata est filia eius ex illa hora. 78	Si in digito Dei eiicio demonia. 121	
Dimittite eam. 80	Estote imitatores Dei. 125	
Hac est voluntas Dei. 81	<i>Feria secunda post Oculi.</i>	
<i>Feria secunda post Reminiscere.</i>	Nulli leprosi erant in Israël. 122.	
Queritis me & in peccato vestro. 87	<i>Feria tertia.</i>	
<i>Feria tertia.</i>	Vbi duo vel tres congregati fuerint. 134	
Vnus est enim magister. 90	<i>Feria quarta.</i>	
<i>Feria quarta.</i>	Quare vos transgredimini mandata Dei. 138	
Nescitis quid petatis. 94	<i>Feria quinta.</i>	
<i>Feria quinta.</i>	Omnes qui habebat infirmos. 143.	
Operamini non cibum qui perit. 97	<i>Feria sexta.</i>	
<i>Feria sexta.</i>	Domine da mihi hanc aquam vt non sitiam. 147	
Hic est hares, venite occidamus eum. 99	<i>Sabbatho.</i>	
Audite somnium meum quod	Vade & iam amplius noli peccare. 152	
	<i>Domi</i>	

INDEX.

<i>Dominica Letare.</i>	<i>Feria secunda.</i>	
Accepit Iesus panem & gratias agens. 154	Quæretis me, & non inuentis. 109	
Accepit Iesus panes. 158	Si quis sitit veniat ad me. 208	
Est puer hic vnus. 160	<i>Feria tertia.</i>	
Illa autem Hierusalem. 162	Quærebant Iudæi eum in die festo. 210	
Hic est verè propheta. 165	Vos ascendite ad diem festum hunc. 213	
<i>Feria secunda.</i>	<i>Feria quarta.</i>	
Nolite facere domum patris mei. 166	Oves meæ vocem meam audiunt. 215	
<i>Feria tertia.</i>	Sed vos non creditis. 219	
Ascendit Iesus in templum. 171	<i>Feria quinta.</i>	
<i>Feria quarta.</i>	Remittuntur ibi peccata multa. 221	
Vade ad natoria Siloë. 178	<i>Feria sexta.</i>	
<i>Feria quinta.</i>	Expedit vobis vt vnus moriatur homo. 222	
Cum audissent quidam de turba. 182	Expedit vobis vt vnus moriatur. 225	
<i>Feria sexta.</i>	<i>Sabbatho.</i>	
Lazarus mortuus est. 185	Ego sum lux mundi. 191	
<i>Sabbatho.</i>	<i>Dominica in passione.</i>	
Ego sum lux mundi. 191	Si veritatem dico, quare non creditis mihi. 194	
<i>Dominica in passione.</i>	Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum. 195	
Si veritatem dico, quare non creditis mihi. 194	Quis ex vobis arguet me de peccato. 196	
Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum. 195	Tulerunt lapides Iudæi vt iacerent in eum. 200	
Quis ex vobis arguet me de peccato. 196	Si sanguis hircorum & taurorum. 201	
Tulerunt lapides Iudæi vt iacerent in eum. 200	Si sanguis hircorum aut taurorum. 204	
Si sanguis hircorum & taurorum. 201	<i>Feria secunda.</i>	
Si sanguis hircorum aut taurorum. 204	Autem sex dies paschæ. 249	

Si exaltatus fuerit à terra. 249 Secundum legem debet mori.

Feria tertia.

In vigilia Pasche.

Ego quasi agnus mansuetus. 252

Hic est sanguis meus novi te-

Venit Maria Magdalene. 278

stamenti. 254

Dominica pasche.

Feria quarta.

Surrexit non est hic. 294

Vulneratus est propter iniqui-

Feria secunda pasche.

In cena domini.

Surrexit dominus verè. 297

Probet autem seipsum homo

Feria tertia pasche.

258.

Exemplum dedi vobis. 264

Pax vobis, ego sum. 310

Surgit à cena & posuit. 267

Surgit à cena. 270

Dominica prima post pascha.

Homo quidam fecit cenam. 272

Gauisi sunt discipuli viso do-

In die Parasceves.

mino. 314

Sciens Iesus. 275

FINIS.

in animo
et deo.
le comp
exple
is totu
bonat.

117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628

Handwritten text on the left margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.

